مۇھەممەت سىننىي ئابدۇللاخارا باتى

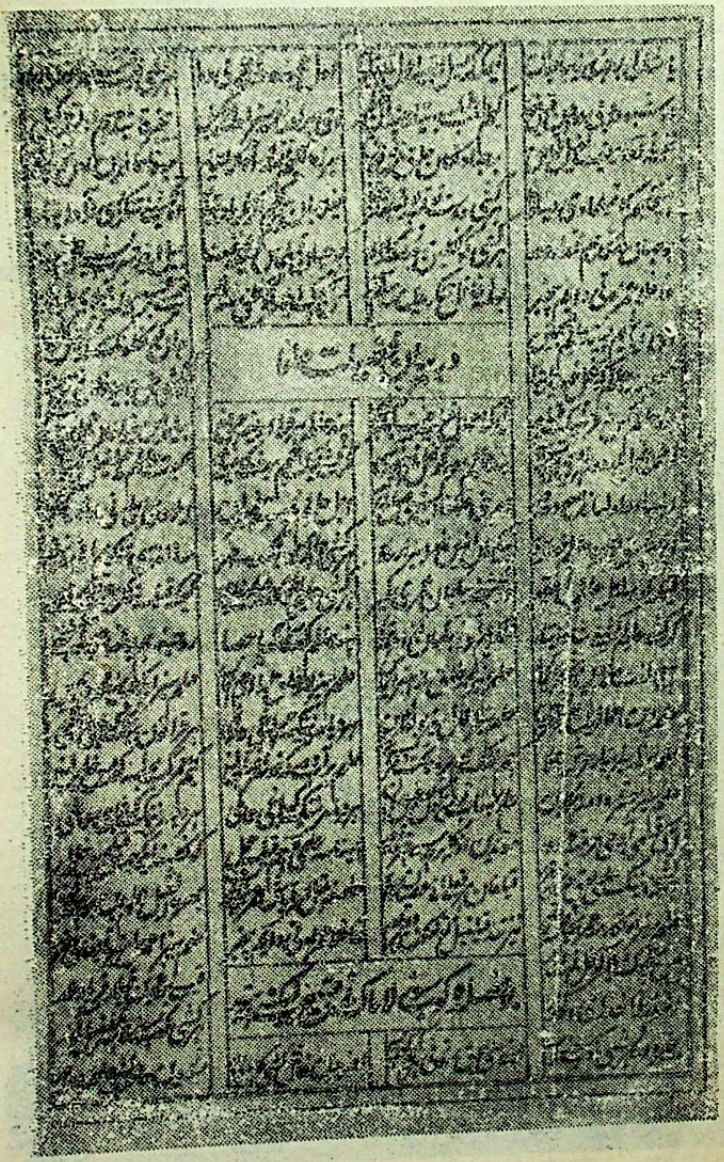
مەسنەۋىي خارا باتى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ئىزنۇر سابىت

مەسئۇل مۇھەررىرى: توختى ئابباخان

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

نەشرگە تەييارلىغۇچىدىن

ئۇيغۇر ئالىمى، تالانتلىق شائىر مۇھەممەت ئىمىن ئابدۇللا خاراباتى 17 - ئەسىرنىڭ ئوتتۇرلىرى (1638 - يىلى) ھىنجاڭ ئاقسۇ ناھىيىسىنىڭ چوغتال كەنتىدە تۇغۇلۇپ، 18 - ئەسىرنىڭ باشلىرى (1730 - يىلى) ئۆز يۇرتىدا ئالەمدىن ئۆتكەن. خاراباتى ـــ ئۇنىڭ تەخەللۇسى.

«ھاجى خاراباتى تەزكىرىسى»دىكى مەلۇماتلار بىلەن پىشقەدەم كىشىلەرنىڭ ئېيتىشلىرىغا قارىغاندا، شائىر مۇھەممەت ئىمىن ئابدۇللا خاراباتى ئاقسۇ ۋە بۇخارادا بىلىم تەھسىل قىلغان، كېيىن ئۆز يۇرتىدا ئىمام، مۇدەررىس بولغان. قولىغا قەلەم ئېلىپ، ئەدەبىي شەكىلدىن ئەپچىللىك بىلەن پايدىلىنىپ، شەخسىيەتچى، ئالدامچى ـ مەككار، رىياگەر ئىشان ـ شەيخ، نادان ئەخمىق سوپىلارنى رەھىمسىزلەرچە پاش قىلىپ سۆككەن؛ سەممى، سادىق، مەرىپەتپەرۋەر ئاقكۆڭۈل كىشىلەرنى ماختىغان. ئاۋام خەلقنى نادانلىقتىن قول ئۈزۈپ، ئىلىم ـ مەرىپەت يولىغا مېڭىشقا دالالەت قىلغان. لېكىن، كىشىلىك ئەخلاقى ئۇمۇمىي يۈزلۈك بۇزۇلۇشقا باشلىغان، ئاۋام خەلق نادانلىق، جاھىللىق پاتقىقىغا پاتقان؛ نەپسانىيەتچىلىك، ئاچكۆزلۈك، يالغانچىلىق، ئالدامچىلىق، تاماخورلۇق، ھەسەتخورلۇق، شۆھرەتپەرەسەت ـ ماختانچاقلىق، غەممازلىق، ئادالەتسىزلىك... قاتارلىق ئىللەتلەر راسا ئەۋج ئالغان ئىجتىمائىي شارائىت ـــ شائىرنىي ئۆزى قارشى

تۇرغان مەزھەپ - گۈرۈھلارغا تاقابىل تۇرۇشتا ئامالسىز قالدۇر-
غان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆز بىساتىدىكى مال - مۈلۈكلىرىنى
سېتىپ، بىرقىسمىنى كەمبەغەل، ئاجىز، يېتىم - يېسىرلارغا بېرە-
ۋېتىپ، مەككىگە بېرىشقا مەجبۇر بولغان. ئۇ يەردىن ھەج قىلىپ
قايتقاندىن كېيىن، ئىلىم - مەرىپەت، تەرغىبات، ئىبادەت بىلەن
شوغۇللانغان ۋە بىۋاپا، تەتۇر زاماندىكى شەپقەتسىز تۇرمۇشتا
چېكىدىن ئاشقان دەرت - ئەلەم، زۇلۇم - سەتەم ئىلكىدە يا-
شاپ 92 يېشىدا ئالەمدىن ئۆتكەن.

شائىر ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئۇ يېزىپ قالدۇرغان مۇ-
بارەك ئەسەرلىرى «مەسنەۋى خارابات»تا قەدىرلىنىپ، تەرجىمە-
قىلىنىپ ئۆتۈپ كۆچۈرۈلۈپ، ئەل ئارىسىغا كەڭ تارقالغان. ئۆز
ئالىمىنىڭ پاك قەلبىنى، ساغلام ھېسسىياتىنى، ئۇلۇغ ئارزۇ-
ئىستىگىنى چۈشەنگەن خەلق شائىرنىڭ ھۆرمەت خاتىرىسى ئۈ-
چۈن ھەيۋەتلىك «ھاجى خارابات مەقبەرىسى» بىلەن «ھاجى
خارابات خانىقاسى» نى ياساپ چىققان. تا ھازىرغىچە بۇ جاي
ئىلىم - مەرىپەتكە ھەرىسىمەن ئۇيغۇر ئەۋلادلىرىنىڭ ئىلىم مۇتالىئە
قىلىدىغان، تۇرلۇك دىنىي پائالىيەت ئۆتكۈزىدىغان، خاتىرىلەش
يىغىنلىرىنى ئۆيۈشتۇرۇپ، ئالىمنى سېغىنىپ ئەسلەيدىغان مەيدان
بولۇپ كەلمەكتە.

شائىر ھاياتىدا 13 مىڭ مىسرىغا يېقىن قەسىدىلىك شېئىر
يېزىپ قالدۇردى. بۇ شېئىرلار ئاروز ۋەزنىدىكى مەسنەۋى شەكـ-
لىدە يېزىلغانلىقتىن، ئەينى يىللىرى «كۆللىيات مەسنەۋى خارا-
باتى» دېگەن نام بىلەن بىر دىۋان (توپلام) قىلىپ كۆچۈرۈ-
لۈپ ئەل ئىچىگە تارقىغان، ھەتتا چەتئەللەردە «مەسنەۋى خارا-
باتى»، «كۆللىيات مەسنەۋى خارابات» (بۇ ئىككى كىتاپ ئوچۇق

قۇرۇلۇش جەھەتتە تامامەن ئوخشاش) دېگەن نامدا ئارقا - ئار-
قىدىن مەتبەدە بېسىپ تارقىتىلغان.

كىتاپنىڭ ئەل ئاردىسىدا مۇنچۇالا شان - شۆھرەت قازا-
نىپ، كىشىلەر سۆيۈپ ئوقۇيدىغان، كۆز قارىچۇغىدەك قەدىرلەپ
ساقلايدىغان گۆھەرگە ئايلىنىپ قېلىشىنىڭ سەۋەبىنى ئىزلىگىنىمىز-
دە، شائىرنىڭ بۇزۇلغان كىشىلىك ئەخلاقىنى ئوڭشاپ توغرا يول-
غا سېلىش، ئىلىم - مەرىپەتنى ئەۋج ئالدۇرۇش، مىللەتنى،
ئەلنى روناق تاپتۇرۇش يولىدىكى جاپالىق ئىزدىنىشلىرىدىن ئايە-
رىپ قارىغىلى بولمايدۇ. بىز شائىرغا ۋە شائىرنىڭ ئەسەرلىرىگە
باھا بەرگىنىمىزدە، ئاپتۇرنىڭ ياشىغان دەۋرى، شەخسەن ئەتىدە-
سىنى ھىساپقا ئالماي تۇرالمايمىز. شۇنىڭ بىلەن بىللە خېلى
كۆپ ئەسەرلىرىنىڭ ھىلىمۇ زور ئىجتىمائى قىممەتكە، تەربىيەۋى
ئەھمىيەتكە ئىگە ئىكەنلىگىنى ھىس قىلىمىز.

«مەسنەۋى خاراباتى» نى قىسقارتىپ نەشرگە تەييارلاشتا،
شائىرنىڭ ھاياتى، ئەسىرى بىلەن تونۇشۇش، شائىرنىڭ يۇرتىنى ئېنىق-
لاش قاتارلىق جەھەتلەردە كۆپ ئىزدىنىشلەردە بولدۇم، ئاخىرى خارا-
باتنىڭ ئەۋلادىدىن بولغان، 52 ياشلىق نۇرانىخان ئاچىنى
تاپتىم. ئەۋلادى شەيخلەر، ئىلىم - مەرىپەت ئىگىلىرى بىلەن
ئۇچراشتىم. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، كىتاپنىڭ بۇ نەشر نۇسخا-
سىدا بەزى سەۋەنلىكلەرنىڭ بولۇشى مۇمكىن. كەڭ كىتاپخانىلار-
نىڭ تەنقىدىي پىكىر بېرىشىنى ئۈمىت قىلىمەن.

1982 - يىل، ئاقتۇ

مۇندەرىجە

بىسمىللاھىررەھمانىر رەھىم 1
نەئتى رەسۇل ئەكرەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم 18
دەر بايان دىل ئازارى 29
دەر بايان ياخشىلىقنىڭ خاسىيىتى 31
دەر بايان سالىھ ۋە مۇنافىق 36
خاسىيەتى ئىستىغفار 38
بۇ پەسىلدە كەم يىمەك خاسىيىتىنى ئەيتۇر 40
بۇ پەسىلدە ئىشارەتى ئەھلى ئىمان ۋە بى ئىمانلىقنى ئەيتۇر... 43
دەر بايان نەسىھەتى نىمك ۋە بەد 45
دەر بايان سەبر ۋە بى سەبرلىقەر 48
ئەھلى دۇنيالار سۆھبىتى بايانىدە 52
دەر بايان خىزمىتى پىر ۋە ھەققى ھەمسايە 54
دەر بايان فەزىلەتى ئۇجزە ۋە تاھارەت 58
دەر بايان ئاگاھلىق ۋە راھى راستلىق 59
بۇ پەسىل ياخشى ئەئمالغە تەكىيە قىلماسلىق ۋە رەھمەتى ھەقتىن ئۇمىد ئۇزمەسلىك بايانىدا 62
دەر بايان تەمە قىلماق ۋە يېگى بايدىن قەرز ئالماق... 64
دەر بايان تەبىب ھازىق مەسەل جانەست 67
دەر بايان فەزىلەتى فەرا يىزىنھا 69
دەر بايان فەزىلەتى ئۆلۈما 72

بۇ پەسلدە كۆپ سۆزلەمەكنىڭ تەبىئلىكىنى ئەيتۇر ... 76
بۇ پەسلدە پادىشاھ ئادىل ۋە زالىملارنى ئەيتۇر 77
دەر بايان نميەتى دېھقان 79
دەر بايان ئەھۋالى كاسىب 82
دەر بايان ئادەمشۇناسلىق 84
دەر بايان كاساپەتى مالى ھارام 86
دەر بايان شەراپەتى مالى ھالال 89
دەر بايان فەزىلەتى نميەت 90
ئەھۋالى شەيخنى ئىمتىياز قىلماق بايانىدە 92
دەر بايان ئەھۋالى سوفى ئامى 96
دەر بايان نەفسى بەد 99
بۇ پەسلدە جۇملەئى زىجانلار سەپەر تىلماقنى ئەيتۇر... 102
دەر بايان نەفسى كەبىر ۋە نەفسى سەغىر 105
بۇ پەسلدە بارچە شەيئىنى ئۆزىدىن ياخشى بىلمەكـ
نىڭ بايانى 109
دەر بايان ئىلمى لەدۇن 114
دەر بايان غىرىب 119
دەر بايان سىللە رەھىم 119
ھىكايەت 123
ھىكايەت 126
بۇ پەسلدە گۆرۇگەر ۋە بەد ئەندىشەلەرنى ئەيتۇر ... 130
ھىكايەت 131
بۇ پەسلدە شائىر ۋە ئىلمى لەدون فەيزى ئىلاھىدۇر،
ئانى ئەيتۇر 135
بۇ پەسلدە جاھان بىۋاپانى ئەيتۇر 137

بۇ پەسلده ئىشقىنى ئەيتۇر 142
بۇ پەسلده زۆهده ۋە تەقۋانى ئەيتۇر 146
بۇ پەسلده دۇنيايى مەككار ۋە پۇر ئەيپارنى ئەيتۇر... 152
بۇ پەسلده دىن پۇرۇش ۋە دۇنيا تەلەب ۋە شەيخى
زەر تەلەبلەرنى ئەيتۇر 158
هكايەت 160
هكايەت 166
بۇ پەسلده خەشملمغده ئىمانىنى يوق قىلماق بايانى... 168
بۇ پەسلده ئۆز نەفسى بىرله جەڭ قىلماقنىڭ بايانىنى
ئەيتۇر 175
بۇ پەسلده ئىسقاتىلار ئەهۋالىنى ئەيتۇر 178
بۇ پەسلده ئۆمىرنىڭ چۇست بىله ئۆتمەك بايانى ... 189
بۇ پەسلده ئارىفلار مەئرىپىتىنىڭ بايانى 194
بۇ پەسلده فەزىلەتى مېهمانىنى ئەيتۇر 202
بۇ پەسلده ئىشقبباز نادانلارنى ئەيتۇر 207
بۇ پەسلده ئەقلى كۇللى ۋە ئەقلى جۇزۋىنى ئەيتۇر 215
بۇ پەسلده ئىشق بىرله نەفسنى ئەيتۇر 224
بۇ پەسلده كۆز ئاچىب بىر رەھبەرنى ئىزلەمەكنى
ئەيتۇر 232
بۇ پەسلده مۇهەببەتنىڭ مەستلىكنى ئەيتۇر 238
بۇ پەسل خاتىمەده تارىخ بايان قىلىنۇر 244

بسمىللاهىر رەھمانىررەھىم ①

ئەيتايىن ھەمدە ② ئىنى ئەي يەزدانىپاك③،
ئىچتىلەر خۇن④ى جىگەر مەردانى پاك.

خالىقا ⑤ خەلقىنى كۆردۇم بىئەدەد⑥،
ھىچنىمە يوقتۇر سېنىڭدېك بى مەدەد.

سېنىك زاتىنك تەسەۋۋۇردىن مۇنەززە ⑦،
سامأواتا⑧ مك تەسەل سۇا⑨ دىن مۇنەززە.

---

① بسمىللاھىر رەھمانىررەھىم — بۇ كىتاۋىنى شەپقەتلىك ۋە مېھرىۋان ئاللانىك نامى بىلەن باشلايمەن.
② ھەمدە — مەدھىيە، ماختاش.
③ يەزدانى پاك — پاك، يىگانە خۇدا.
④ خۇن — قان.
⑤ خالىقا — ئەي ياراتقۇچى ئاللا.
⑥ بىمئەدەد — ھىماچىسز، سانسىز.
⑦ مۇنەززە — پاك، خالى.
⑧ ساماۋات — ئاسمان، كائىنات.
⑨ تەسەلسۇل — چېتىلغان، باغلانمىشلىق.

ياخشى سۆزەت بىرله ئادەم ئەيلەدىك،
ئەقىلنى ئادەمگە ھەدەم ئەيلەدىك.

دانەنى ئادەمگە سەن دام① ئەيلەدىڭ،
نەفسنى ئول دانەغە رام ئەيلەدىك.

دۇنيادا ئادەمنى بۇنياد② ئەيلەدىك،
لەززەتى دۇنيا بىلەن شاد ئەيلەدىك.

ئاقىبەت ئول دانەغە بولدى راۋان،
كېلدى بۇ ئالەمغە ئادەم شول زامان.

بولدى ئادەمغە جاھان ماتەمسەرا③،
كۆردى تۆن - كۈن مېھنەتۇ جەۋرۇ جاپا.

بولدى بۇ ماتەمسەرا ئىچرە مادام ④،
يىغلادى ئەمرقەت⑤تە ئۇچمۇز يىل تامام.

---

① دام — قىلتاق، توزاق، قاپقان.
② بۇنياد — پەيدا قىلمش، يارىتمش.
③ سەرا — ماكان.
④ مادام — ھەمىشە، داۋا ملىق.
⑤ ئەمرقەت — ئايرىلمش.

ئەناسىر① دىن تەلىبسەن ئادىمزاد،
بىراۋنى دۈندەك، بىرنى پەرىزاد.

فەلەك تۆگرۈگسىزۇ ئۈستۈن تانابسىز،
بەنا تەلدىك ئىككى ئالەم شىتابسىز.

قىلىپ ئەستارەئى ② زىننەت فەلەككە،
يورۇتۇپ تۈن ئىچىندە «كۆر» دىمەككە.

قىلىپ نەئمەتنى سەن يەردىن فاراۋان،
ئەنى يەر ئادەملەر شادۇ خەندان.

نېچەكىم ئۆزگەلەرغە ئۇرسەلەر دەم،
ئانىڭ رىزقىنى ھەرگىز قىلمىدىك كەم.

ھەمە زىجانغا بەردىڭ نەئمەتىكنى،
نەسار③ ئەت ئادەمنغە رەھمەتىكنى.

پادىشاھا تۈنۈ كۈن يەكسان ساڭا،
بەندەنى ئەفۇيلىمەك ئاسان ساڭا.

جان قۇشى جەننەتكە پەرۋاز ئەيلەگەي،
تەل سېنىڭ ھەمدىگدىن ئاغاز ④ ئەيلەگەي.

---

① ئەناسىر — سۇ، ئوت، شامال، تۇپراق.
② ئەستارەئى — يۇلتۇزلار.
③ نەسار — بەخمىلاش.
④ ئاغاز — باشلاش.

بىراۋلارنى قىلىسەن ئەھلى ئاقىل،
بىراۋلارنى قىلىسەن ئەھلى غافىل.

بېرىسەن تاجۇ خىلئەت پادىشاغە،
بېرىسەن رەنجۇ مېھنەتنى گەداغە.

قىلىسەن ئەنبىيا ① ددن ئەتقىيا② نى،
قىلىسەن ئەتقىيادىن ئەۋلىيا ③ نى.

قالمىدۇر غەفلەت ئىچرە ئادەمزاد،
كىشى يوقۇر جاھاندا غەمدىن ئازاد.

قىلىسەن بىرنى گۆڭگۇ④ بىرنى گويا⑤،
قىلىسەن بىرنى لەنگۇ ⑥ بىرنى باپا ⑦.

بىرى سەھتۇ سالامەت شادۇ خەندان،
بىرى غەم ئىچرەدۇر گويا كى زىندان.

بىرى تەخت ئۆزرە دائىم خۇسرۋانە ⑧،
بىرى دەشت ئۆزرە يۇرگەي ئاھۇۋانە.

---

① ئەنبىيا — پەيغەمبەرلەر.
② ئەتقىيا — تەۋالار.
③ ئەۋلىيا — خۇدانىڭ دوستلىرى.
④ گۆڭگۇ — گاچا.
⑤ گويا — ئۆزلەپدىغان، ئۆزىنى.
⑥ لەنگۇ — توكا، ئاقساق.
⑦ باپا — پوتى بار، ساغلام.
⑧ خۇسرەۋانە — شاھانە.

تەقدىرىڭ مۇنداق ئىكەن پەرۋەردىگار،
تەدبىرىڭ ئانداغ ئىكەن ئەي كەردىگار①.

ئەھلى ئاتىلغە جاھان مېھنەت دۇرۇر،
ئەھلى غافىل②غە جاھان راھەت دۇرۇر.

بولغاي ئاتىلغە جاھان زىندان سەرا،
كېلغۇسىدۇر باشىغە چەندان بالا.

خاراباتى بۇ كۆن ۋەيرانەلىكتە،
قالمىدۇر غەم بىرلە ھەيرانلىكتە.

پادىشاھا يوقتۇرھىچ پىنھان ساڭا،
زاھىرو باتىن ھەمە ئەيان ساڭا.

كىشى زاتىڭغا قىلماسلار تەكەللۇم،
كىشى بى ئەقلدۇر قىلغاي تەبەسسۇم.

بىلىڭكىم ئادەمىدۇر ئەھسەنى ③ خەلق،
بولۇبدۇر فىسق ④ ئىچرە ئادەمى غەرق.

---

① كەردىگار — قابىلىيەتلىك، ئىقتىدارلىق.
② غافىل — بىخۇت، غەفلەت باسقان.
③ ئەھسەنى — گۈزەل، چىرايلىق، ياخشى.
④ فىسق — گۇناھ، بويۇنتاۋلىق قىلمىش.

يەنە غايىغە ئەللامۇل غۇيۇپ ① سەن،
قۇلۇڭ ئەيىبىمگە سەتتارۇل ئۇيۇپ② سەن-

يەنە ئاسىغە غەففارۇل زۇنۇبسەن③،
كەرە كۆڭلۈمغە كەششافۇل قۇلۇبسەن④-

ھېممىشە راست يولغا كوروكەر⑤مەن،
كى بۇ باغدا دەرەختتى بىسەمەر⑥مەن-

نە ھەددىم بار سېنىڭدىن ئۇرغايمەن دەم-
كىممم بار ئۇشبۇ يولدە يولغا ھەمدەم-

مەن نەلايىق ھەمدە ئەيتالغۇم ساڭا،
ئەۋزەلو خەلق ئىيدى لا ئوھسى سەنا⑦-

يۈرەك يۈز يەردە ئىسياندىن جاراھەت،
خاراباتىغە قىل لوتفۇ ئىنايەت-

---

① ئەللامول غۇيۇپ — ھەممىنى بىلگۈچى-
② سەتتارول ئۇيۇپ — ئەيىبىنى ياپقۇچى-
③ غەففارۇل زۇنۇب — گۇناھىنى ئۆتكۈچى-
④ كەششافۇل قۇلۇب — دىلىنى ئاچقۇچى-
⑤ كوروكەر — قارىغۇ - كاس-
⑥ بى سەمەر — مېۋە سىز-
⑦ لائوھسى سەنا — ساڭا لايىق مەدھىيە ئېيتالمايمەن-

ھەر ئىش قىلساڭ ئاخىرى يوقتۇر ۆەزىردەك،
ھەممە مەخلۇقىغە باردۇر نەزىردەك.

خاراباتى دىگىل شۆكرىنى بىسيار①،
تۆۋنۇ كۆن ئىچرە قىل زىكرىنى بىسيار.

پادىشاھا مۇشكۈلۈم ئاسان ساڭا،
مەندە ئىسيان بۇاسە يوق نۇقسان ساڭا.

يۇمۇب ئاچقۇنچە كۆز پەيدا قىلۇرسەن،
ئاچىب يۇمغۇنچە ناپەيدا قىلۇرسەن.

چىقارىدىڭ ئەيسايۇ ئىدرىس ھاۋاغە،
كېتۈرىدىڭ قارۇنى تەھتەس سەراغە.

بىرى ھەشەمەت بىلە گويا سۇلايمان،
بىرىسەن بىرىگە مېھنەتنى فاراۋان.

سەن ئوق② سېنى ئىككى ئالەمنى خۇدايى،
قىلاي ئەمدى ساڭا جانىنى فىدايى.

سېنىڭ ھەمدىڭ تەمامىن دىسە بولمەس،
سېنىڭ خەلقىڭ تەمامىن بىلسە بولمەس.

---

① بىسيار — كۆپ، چىق.
② ئوق — ئىغىر بېسىق.

يىدىم چەندان سېنىڭ نىئمەتىڭنى،
نە قىلدىم بىر ياراشۇر تائىتىڭنى.

ھېممىشە مەست - لايەئقەل يۇرۇپ مەن،
ھېممىشە بىخەبەر غاپىل يۇرۇبمەن.

نېچە يىل تۇنۇ كۈن ھەيرانەلىكدە،
يۇرۇبمەن جەۋرىلىك ۋەيرانىلىكتە.

نە قىلدىم ئۆمىر ئارامەن بەندەلىكنى،
ھەمە قىلدىم يەنە شەرمەندەلىكنى.

نە ئەھۋال باردۇر مەندە نە قۇۋۋەت،
نە ئەئمال باردۇر مەندە نە قۇدرەت.

نە زىكرۇ پىكىر بار، نە ياخشى ئىاھىم،
سېنىڭ لوتفۇڭغا كۆز تۇتدۇم ئىلاھىم.

خاراباتى بۇگۈن فەريات ئېتەلمەس،
نە پىكرۇ زىكىر ئىلە بىرياد ئېتەلمەس.

پادىشاھا بۇ قۇلۇڭ لايىق ئېمەس،
ھەمدىڭ ئېيتۇرغە كۆڭۈل سادىق ئېمەس.

مېنى قىلدىڭ ئەدەمدىن مۇندا پەيدا،
كۆڭۈلنى قىل ئۆزۈڭگە ئېمدى شەيدا.

پادىشاھا ھەستامغىم تاراج قىل،
ھەستىلىك دەۋاسىدىن ئىخراج قىل.

بىرو بارسەن ئىككى ئانەمدە دانا،
ھەمە پىنھان قاشقىدە ياشكارا.

قىلىبدۇرمەن ئىنىياتىگىدىن ئۇمىد،
ھېنى قىلغىل ھەمىياتىگىدە جاۋىد.

ھەمدېگە ئاغزىم، تىلىم ناپاكدۇر،
رەھمىتىك دەرياسىغا خاشاكدۇر.

ساڭا يوقتۇر مېنىك تۆھفەم ئىلاھىم،
كى سەندىن ئۆزگە ھەرگىز يوق پاناھىم.

قىسق ئىلە ئۆمرۇم تۆگەندى بىلمادىم،
بىر قەدەم ئەرىگىغە ھەرگىز قويمادىم.

تۆنۈ كۈن چەندانكى قىلدىم شادلا،
قىلمادىم بىر ئاھى ۋە پەريادلار.

سېنىك ئەمرىك قويۇب بولدۇم تىبەكار ①،
تىلىم ئىسيان قىلىپ بولدۇم گۇنەكار.

---

① تىبەكار — ياماق ئادەم، بۇزغۇنچى.

سەن ئوقسەن ئىككى ئالەمنىڭ كى شاهى،
سەن ئوقسەن بارچەنى پۈشتى پاناهى.

خارابات‌ئىڭ ئەگەرچە بى ئەمەلدۇر،
مۇناجاتى ئانى يا بىمەھەلدۇر.

پادىشاها سەندىن ئۆزگە يوق كەمىم،
بارچەگە غەمخارسەن يوق ھەمدەمىم.

مۇسافىرمەن كەمىم يوق قىلغىل ئىلتىفات،
كى ئىسيان مەندە كۆپدۇر سەندە رەھمەت.

تەچە پىكىر ئەيلەسەم دۇر ئاخىرىم ھىچ،
بولۇبمەن غەم ئىچىدە پىچ دەر پىچ.

تەرەھۇم ئەيلەبان بەركىل ھىدايەت،
كەرەم دەريايسىدىن قىلغىل ئىنايەت.

ئەگەر سورساڭ مېنىڭدىن ياخشى كەردار،
ئۇرارمەن تەلمۇروب ئالدىڭدە بىسيار.

مېنى مەن قىلمىدىم كۆڭلۈم ئارا ياد،
مېنى ھەم قىلمىدىڭ سەن غەمدىن ئازاد.

ئۇمىد ئۈزمەڭ مېنىڭدىن يوقدۇر ئەسلا،
دىدىڭ: «لاتەقنەتۇ من رەھمەتىللا»

ئەگەرچە مەندە بولسا كوهى ئسيان،
ساڭا بولمەس ئېغىرلىق زەررە نۇقسان.

نېچچە پىكىر ئەيلاسام جۇملە خىيالات،
مەگەر لۇتفى ئەيلەسەڭ بولغاي ھمايات.

سېنى بىلمەس جاھاندا ئىنسى جان يوق،
مۇنەززە سەن ساڭا كۇن، ماكان يوق.

خە قىلدىم مەن تىرىكلىكتە ئىتائات،
خە قىلدىم مەن يىگىتلىكتە ئىبادات.

مىفاتىڭدۇر سېنى سۇبھانى بۇرھان،
سېنى قىل روز مەھشەر شادى خەندان.

ئەگەر مۇئمىن مۇسۇلمان خاھى سابىر،
ئەگەر گەبرو جۇھود خاھى كافىر.

رىزق ئۇچۇن ھەر جانىغە سەن - سەن كېپىل،
سەن ئېرۇرسەن بارچىغە نېئمەل ۋەكىل①.

نە قىلدىم ئۇمىر ئارا بىر ياخشى تائەت،
قىلىمەن تۇنۇ كۇن چەندان كاساپەت.

---

① نېئمەل ۋەكىل — كۇپايە قىلغۇچى ياخشى ۋەكىل.

نەمەن ھەمدىنى ئېيتماق ئەي رەھما،
كەرەملىك ئىككى ئالەم سەن كەرىما.

سېنىڭدىن بىر زامان نەۋمىد ئېمەسمەن،
ئۇلاردىك غەيرى ئول ئەۋھىد ئېمەسمەن.

ئۆزۈڭنە لوتفى بىرلە ئاشنا قىل،
كۆڭۈلنى ئۆز سەرىڭنە روشنا قىل.

ھەمە بىكەس زەئىفلەرغە رەفىق سەن،
يەنە بىچارەلەرغە مۇئىنەفىق ① سەن.

سېنىڭدىن ھىچكىم نەۋمىد ئېمەسدۇر،
سېنىڭسىز بۇ كۆڭۈل مەئمۇر ئېمەسدۇر.

سېنىك ئالدىڭدە ذىل ۋە پىشە② يەكسان،
سانا فەرياد ھەم ئەندىشە يەكسان.

ئوتار غەفلەت بىلە ئۆمرۈم ھېمىشە،
ھەمە ئىسيانۇ ذىسق ئىلكىمدە پىشە.

خاراياتى گۇناھى بولمادى كەم،
كەرەملىك پادىشا سەن، يوقتۇرۇر غەم.

---

① مۇئىنەفىق — كۆيۈملۈك، ئامراق، ھەمرا.
② پىشە — پاشا.

مېنى شەرمەندە قىلغان نەفسى شەيتان،
ئىككى ئالەم سەن ئوقدۇرۇر سەن نەگەھبان.

كەرىما كامىكارا قادىرۇ ھەي،
پەنا بەرگىل ئۇلاردىن يۇز ئۆگۈرەي.

ساڭا دۇشمەن مېنىك ھەم دۇشمىنىمدۇر،
ساڭا مەھرەم مېنىك ھەم مەھرەمىمدۇر.

مېنى قىل دائىما غەم بىرلە غەمناك،
تەئەججۇب ئەيلاسۇن بۇ توققۇز ئەفلاك.

جاھان روشەنلىغى سەنسىز كېرەكمەس،
جاھاننى شەھانغى سەنسىز كېرەكمەس.

خاراباتى ئۆزۈڭنى ئەيلە خاموش،
جاھان ۋەسۋاسىنى قىلغىل فەرامۇش.

پادىشاھا تۇنۇ كۈن دەرماندە مەن،
فىسق ئىلە ھەم جۇرمىلە ئىسيانىدە مەن.

خۇدايا قويماغىل ھەيرانەلىكدە،
تەقى خەلق ئىچرە ھەر ئەفسانەلىكدە.

ھەمە مەخلۇق ساڭا دۇر بەندىلىكتە،
قالىبمەن تېلمۇرۇپ شەرمەندەلىكدە.

پادىشاها قىلماغىل دوھتاج خەلق،
سەندىن ئۆزگە يوق ماڭا غەمخارى ھەق.

قۇدرىتىڭدىن مەن قىلاي چەندان كالام،
ۋاقىب ئولسۇن ئۇشبۇ ئىشىدىن خاسۇ ئام.

قىلدىڭ ئادەمغە دەمبدە روھنى،
ھەم نەجات توغاندىن ئەتتىڭ نۇھنى.

قەھرىنى بەردىڭ ئوشول دەم بادغە،
تا سازاسىن بەردى قەۋمى ئادغە.

بەئزىغە لوتفوڭنى ئىزھار ئەيلەدىڭ،
ئول خىلىلغە ئوتنى گۈلزار ئەيلەدىڭ.

سەن ئىبرۇرسەن قادىر شامۇ سەھەر،
ئەيلەدىڭ لوت قەۋمنى زىرو زەبەر.

ئەيلەدىڭ دەريادا فىرئوننى ھالاك،
بىر تۇڤە تاشدىن چىقاردىڭ سەمەمناك ①.

ئوق ئېتىپ نەمرود كىنايەت ئەيلەدى،
بىر پۇچۇق پاشە كىفايەت ئەيلەدى.

---

① سەمەمناك — بوغاز.

پادىشاها بارچىغە سەندىن مەدەد،
قۇدرىتىڭ بار ئىكى ئالەم بى مەدەد.

بى مەدەد بولماس سېنىڭدىن ھەر ھۇجۇد،
قىلمادى كەنتانغە ھەرگىز نوھە سود.

بەندەگە سەن بولماساڭ ھادىئى راھ،
بولماغاي ئازەرغە ئىبراھىم پەناھ.

تېغىل مەن ئاھىما جۇۋۇن بىر - بىر ئېمەس،
ھادى سەن-سەن، يوق غېمىم بى پىر ئېمەس.

كۆڭۈلنى قىل خۇدايا ئېمدى خالى،
سانا مەئلۇمدۇر ھەرجان ئىشتىغالى.

خۇدايا ماسۇللادىن پەناھ بەر،
سېنى كىم ئىستەسە چەندان بەلا بەر.

كى تالىب بولمىغاي ھەرگىز فەرەھناك،
ھېمىشە بولسۇن ئول غەم بىرلە غەمناك.

كىشى قىلسە شىكايەت گەر بەلادىن،
ئانا رەھمەت ئۇچۇك بولغاي خۇدادىن.

خۇدايا بارچىغە بەرسەڭ دەۋانى،
خاراباتىغە بەر چەندان بالانى.

ئول بىراۋغە گەنجۇ نىئمەتلەر بىرۇر،
ئول بىراۋغە رەنجۇ زەخمەتلەر بىرۇر.

تەختنى بەختنى كىمگە بەرسە ئول چىقار،
ئول بىرى نان ۋەھمىدىن جانى چىقار.

يەتكۈزۈر ھەرجانغە قۇۋۋەت لايەموت،
لازەۋال، لاشەرىك، لايەموت.

ئول بىراۋغە بەردى يۈز ھەمياندە پۇل،
بەرمىدى بىرىدىن تولا بەئزىغە پۇل.

بەردى ئىززەتنى بىراۋغە قىلدى شاھ،
بەردى مىننەتنى بىراۋ بولدى گەداھ.

بىرغە ئەتلەس، بىرغە كىمخاپ كەيدۈرۈر،
بىر يالاڭنى ئول تونۇرغە كىرگۈزۈر.

كۆز ئاچىب يۇمغۇنچە ئول پەيدا قىلۇر،
كۆز ئاچىب يۇمغۇنچە ناپەيدا قىلۇر.

ھازىرۇ نازىردۇر ئول لەياۋ ناھار،
كىمكى تەئىرىز قىلسە بولغاي خارۇزار.

بى پەدەر پەرزەندنى ئول پەيدا قىلۇر،
تىغلىنى مەھد① ئىچرە ئول گويا قىلۇر.

---

① مەھد — بۆشۈك.

ئىككى ئالەم شاھى ساھىب ئىختىيار،
ھەيبۇ قەيۇمۇ تەۋانا بىرۇ بار.

ھەمدە بىھەد ئول خودايى پاكغە،
جان بىرىبدۇرسەن بۇ موشت خاكغە.

بەندەغە تەگرى ئىنايەت ئەيلەدى،
ئەقلى كۇلنى ھەم ھىدايەت ئەيلەدى.

بىلگەيمەن بىر باسروقدۇر تاغۇ قۇم،
قىلدى داۋۇد ئىلكىدە تۆمۇرنى موم.

قىلدى داۋۇد ئوغلىنى ئول سەرۇەرى،
ھەم مەتبۇ قىلدى ئانىڭا دىۋۇ پەرى.

قىلدى سابىر جىسمىنى قۇرتلارغە قۇت،
قىلدى فەرمان ھوتغە يۇنۇسنى يۇت.

ئەيلەدى يۇسۇبنى چاھغە موبتىلا،
ئاقىبەت قىلدى ئانى مىسرغە شاھ.

ئەيلەدى مەريەمنى مەردى، مەردى ھەق،
كەلدى جەننەتتىن ئانىڭا نۇرى تەبەق.

قويدى بىرنى باشىغە بىر ئارزە كاج،
قويدى بىرنى باشىغە ئول قۇببە تاج.

ئەنبىيالار قەۋم ئىرۇر ئول بىر ئىمام،
پەرقىنى مۇنداغ بىلىك ئەي خاسۇ ئام-

نەغەلەك توققۇز قەدەم مىئراج ئاڭا،
ئەنبىيا ۋە ئەۋلىيا مۇھتاج ئاڭا.

چۈن ۋۇجۇدى رەھمەتەن لىل ئالەمىن ① -
سەجدە گاھ بولدى ئاڭا رويى زىمىن.

يارۇ ياۋەر② دۇر ئابا بەكرۇ ئۆمەر③،
ھەم ئىشارەت قىلدى شەق④ بولدى تەمەر-

ئول بىرى تاغ ئىچرە ھەمراھ بولدىلار،
ئول بىرى كۆفر ئەھلىغە تىغ ئۇردىلار.

تۆنۈ كۈن ھەمراھى ئوسمانۇ ئىلى
تاپتى شۆھرەت ئالەم ئىچرە ئول ۋەلى⑤.

ئول بىرى كانى ھەيا ۋە ھىلمدۇر،
ئول بىرى كانى سەفا⑥ ۋە ئىلمدۇ.

---

① رەھمەتەن لىل ئالەمىن — ئالەم ئۈچۈن رەھمەت.
② يارۇ ياۋەر — ھەمرا، يارەمەلەشكۈچى.
③ ئابابەكرى، ئۆمەر — مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ يارەنلىرى.
④ شەق — يېرىلغان.
⑤ ۋەلى — خۇدانىڭ دوستى.
⑥ كانى سەفا — پاكلىقنىڭ كانى.

يۈزمىڭ يىللىق ئۆلۈكنى تىرىلدۈرۈر،
ھەقدىن ئۆزگە ئۇشبۇ ئىشنى كىم قىلالايدۇ؟

بۇ قۇرۇق يەردىن كىمىالار ئۇنداۋۇرۇر،
ئاسمانلار ئىچرە يۈلدۈز بىلىكۈرۈر.

ھەر نە قىلسا قىلغۇسى يۇقتۇر شەرىك،
جۈملە جانداری ئۆلەر قالماس تەرىك.

ئەي خاراباتى كى فەريادىم ئەيلەگىل،
كۇللى شەيئى ھالىكون يادىم ئەيلەگىل.

ئەگەر رەسۇل ئەكرەم سەللەللاھۇ ئەيلەيھى ۋەسەللەم①

ئەيلەيمن ئەگەر رەسۇلغە جان فىدا،
ئەنبىيالارغە مۇھەممەد رەھنەما②

ئەنبىيالار كەۋكەب③ ئول شەمسۇ④ قەمەر⑤،
ئەنبىيالار بىر سەدەف، ئول بىر گۆھەر.

① مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامغا مەدھىيە.
② رەھنەما — يول كۆرسەتكۈچى.
③ كەۋكەب — يۇلتۇز.
④ شەمس — قۇياش.
⑤ قەمەر — ئاي.

ئول ئىمامىلارگى قىلدى جان فىدا،
بولدى خۇشنود ئول خۇدا ھەم مۇستەفا.

بۇ ھەنئەدۇر ئىمامى باسەفا،
ھەم چىراغى ئىممىتانى مۇستەفا.

ھەمراھى ئول يۇسۇفى قازى دۇرۇر،
ھەم مۇھەممەددىن خۇدا رازى دۇرۇر.

شافئى سەردار مالىك بازۇئەر،
تاپتى ئاندىن دىنى ئەھمەد بالۇئەر.

ھەقتەئەلاغە يىقىندۇر جانلارى،
شاھى دۇر ئىككى جاھان شاگىردلارى.

ئۇشبۇلارنى روھىنى سەن شاد قىل،
فاتىھە ۋە ئىخلاس بىرلە ياد قىل.

يارەبا رەھىم ئەتمەسەڭ مەن نىلا كۇچ،
مەن گۇناكارىڭنى سەن ئەفو ئەيلا گۇچ.

ئايۇ يىل فىسق ئىچرە ئىسيان قىلدىما،
ئاخىرى ئاندىن پۇشايمان قىلدىما.

بى گۇنە ئۇمۇر ئۇتتەدى بىر سائىتى،
قىلمىدىم كۇئىلۇم بىلەن بىر تائىتى.

كىمكى دەم ئورسە مۇھەممەددىن بەلەندۇ①،
تۆشكۈسىدۇر باشىغە ئوتتىدىن كەمەندۇ.

قويسا ھەركىم ئىلگىرى ئاندىن قەدەم،
كەلگەي ئول سائەتدە لەنەت دەمبەدەم.

كىمكى ئەھمەد ئەمرىغە كىرمەس قاچىپ،
ئول كىشىغە بولماغاي رەھمەت نەسىپ.

ئول مۇھەممەد بىلكى خەيرىنناسە② دۇر،
ئەلمە پاكى ھەمزەئى، ئابباسىدۇر③.

ھەركىشى نەئتى رەسۇلنى قىلسە كەم،
بولغۇسىدۇر ئىككى ئالەمدە ئەدەم④.

دەمبەدەم يۈزمىڭ دۇرۇد⑤ ئەرۋاھىغە،
ئول رەسول⑥غە، ئالىغە⑦، ئەسھابى⑧غە.

---

① بەلەند — ئىگىز، يۈكسەك، يۈقۇرى.
② خەيرىنناسە — ئىنسانلارنىڭ ياخشىراقى.
③ ھەمزە، ئاببىاس — مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ پاك تاغىلىرىدۇر.
④ ئەدەم — يوقلۇق، يوقىلمىش.
⑤ دۇرۇد — رەھمەت تىلەش، تىلەك. - دۇئا.
⑥ رەسۇل — ئەلچى، پەيغەمبەر.
⑦ ئالىغە — ئائىلە تاۋاباتلىرىغە.
⑧ ئەسھاب — ھەمراھ، بىللە يۈرگۈچىلەر.

مەن ئېمەسمەن قۇللۇغۇڭغە سازۋار،
سەن ئەگەر لوتنى ئەتمەسەڭ ئەي بىرۇ بار.

رەھمەتىڭدىن ھەچكىم نەۋمىد ئېمەس،
رەھمەتۇ جاۋدى① بۇ بەندەڭگە بەس.

ئەي دەربخا② ئۆمرۈم ئۆتتى بىخەبەر،
لوتنى بىرلە مەن قۇلۇڭغە قىل نەزەر.

ھەدە بىھەد ۋە ھىساب تەڭرىم ساڭا،
گەرچە ئول لايىق ئېمەس مەندىن ساڭا.

لەززتى پىكرىڭنى شەككەر ئەيلەدىڭ،
مۇستەفانى بىزگە رەھبەر ئەيلەدىڭ.

بارچەلەرنى دىن ئۆيمەن ئاباد قىل،
مۇستەفانى ھەققىدىن ئازاد قىل.

مۇستەفاسىز ھەچكىشى مەقبۇل ئېمەس،
ھەر ئىباداتى ئانى مەئمۇل ئېمەس.

ئەنبىيايۇ ئەۋلىيا ئاشىق ئاڭا،
خانە كۆڭلى بىرلە ھەم سادىق ئاڭا.

---

① جاۋد — جاۋدان — دائىم، مەڭگۈ، ھەرقاچان.
② دەربخا — ئىسىت، ھەسرەت.

كېچه - كۈندۈز ھەسىيەت ① بىلە ئىشىم،
بۇ گۈنە بىرلە ئايا كەتكەي باشىم.

غافىل ئولدۇم ئەمرى ② نەھە③ گىدىن يەنە،
نەفسى شەيتان بىرلە بولدۇم ھەم يەنە.

يالغىلاھەل ئالەمەن④ دەرماندە مەن،
بەس، زەئىفۇ خەستەئى بىچارە مەن.

پادشاھا بۇ قۇلۇڭغە قىل نەزەر،
ھەندىن ئۆزگە يوق تۇرۇر بىرداديگەر⑤.

بىلمىدىم قىلدىم خاتالار كۆپ تىلىم⑥،
لوتفى⑦ قىلغىل بۇ قۇلۇڭغە ئەي كەرىم.

جۇرمى ئىسيانىم⑧ ئەگەر تاغلارچە دۇر،
رەھمىتىڭنىڭ قاشىدە ئول قانچە دۇر.

---

① ھەسىيەت — گۇناھ، ئاسىلىق.
② ئەمر — ياخشى ئىشلارنى قىلمىشقا قىلمىغان بۇيرۇق، كۆرسەتمە، يوليورۇق.
③ نەھى — يامان ئىشلارنى قىلماسلىققا قىلمىغان بۇيرۇق.
④ يالغىلا ھەل ئالەمەن — ئەي ھەممە ئالەم خەلقى ئىبادەت قىلمىشقا تېگىشلىك خۇدا.
⑤ داديگەر — دادىنغا يەتكۈچى.
⑥ كۆپ تىلىم — كۆپ قېتىم.
⑦ لوتفى — مېھرىۋانلىق، مۇلايىملىق.
⑧ جۇرمى ئىسيان — گۇناھ، خاتالىق، ئاسىلىق.

ئۇشبۇ ئالەم ئىچرە خۇشنۇد ئەيلىمە،
روزى مەھشەر ئىچرە مەردۇد ئەيلىمە.

ئۆتتى ئۆمرۇم بىھۇدە ھەر يازۇ تىش،
يوق نۇرۇر شەرمەندەلىكدىن ئۆزگە ئىش.

ھەر كۇنى بىھۇش ھەر كۇن خابلىغ،
ئۇشبۇ غەفلەتدىن نۇچۇك ئەسبابلىغ؟

يوق فەناھىم سەندىن ئۆزگە ئەي خۇدا،
بۇ خىجالەتتىن ماڭا بەرگىل پەنا.

مەن ئىمەسمەن قۇالمۇغۇڭغا سازىۋار،
لۇتفى ئىتىپ رەھىم ئەيلەگىل پەرۋەردىگار.

ئەي خۇدايا ئۇل نىجاسەت قەترەمەن،
لۇتفىسىز قايدىن بولاي شايستەمەن.

باردۇرۇر كۆڭلۇم ئارا يۇزمىڭ غۇبار،
مەن نۇچۇك لايىق ساڭا ئەي كەردىگار.

پادىشاھا سەن ئىنايەت ئەيلەگىل،
ئۆز ھەبىبىڭنى رەئايەت ئەيلەگىل.

بارچەدىن ئەھمەدنى دانا ئەيلەدىڭ،
بارچەدىن مەئراجنى ئەئلا ئەيلەدىڭ.

ھەمدېلە شۈكر ئەيلەيمەن ھەر سۈبھى شام،
يۈز قېتىمەت ئۆتسە ھەم بولماس تەمام.

فەتنە قىل بۇ يولنى ئەي فەتتاھى باب①،
ئۆتتى ئۆمرۈم فىسق - ئىسيان بىرلە خاب②..

يوق ساڭا تۆھفەم مۇھەممەددىن بۆلەك،
مەن كېمۇ ھەمدېگىنى لايىقراق دېمەك.

سەن ئەگەر ئەفۇەتمىسەڭ ئەي زاتى پاك،
مەن نۇچۇك خۇشنۇد ئولاي بىر مۇشتى خاك..

بەرمە يول دۇنيا ۋە مافىھا ساڭا،
بەر ھىدايەت ئېھمدى ئىللەللاھۇ ساڭا.

ئەي خۇدايا سورماغىل مەندىن ئەمەل،
ئۆتتى ئۆمرۈم فىسق ئىلە ھەم بى ئەمەل..

يوق تۇرۇر قۇللارغا شاھىنڭ ھاجىتى،
شاھقا بار بارچە قۇلىنىڭ ھاجىتى.

گەرچە مەن ھەمدە ئېيتماقتا لايىق ئەمەس،
شام كۆڭلۈم سۈبھىمدەڭ سادىق ئەمەس.

---

① فەتتاھى باب — ئىشىكنى ئاچقۇچى.
② خاب — ئۇيقۇ.

شەرئىنى ھەر كىم رىئايەت ئەيلىمەس،
مۇستەفا ھەرگىز شەفائەت ئەيلىمەس.

ئەي بىرادەر شەرئىدۇر ئابى ھايات،
ھەر كىشى نوش ئەتسە بولغاي ھايات.

مۇستەفا ھەقتىن ئىنايەتتۇر ساڭا،
قىلغان ھەر ئەمرى كارامەتتۇر ساڭا.

شەرئىنى دائىم رىئايەت ئەيلەگىل،
ھەم مۇھەممەدنى ھىمايەت ئەيلەگىل.

مۇستەفا فەرمانى ھەق فەرماندۇر،
مۇستەفا دەرمانى ھەق دەرماندۇر.

قىلمىغايسەن ئەمرىگە ھەرگىز خىلاف،
دىن ئۈيىنى قىلماغىل ھەرگىز خاراب.

مۇستەفا ئەمرى ھىدايەتتۇر ساڭا،
روزى مەھشەردە ھىمايەتتۇر ساڭا.

مۇستەفا ئەمرىنى قىلساڭ تېز - تېز،
ئىككى ئالەم خەلقى ئارا قىلغاي ئېزىز.

ئەي ئوغۇل شەرئىنى ئادەت ئەيلەگىل،
شەرئى ھۆكمىگە قانائەت ئەيلەگىل.

تۇنۇ كۈن، سۇبھى - شام مەئراج ئاخىا،
ئەنبىيايۇ ئەۋلىيا مۇھتاج ئاخىا.

كىمكى دەم ئۇرسە مۇھەممەددىن يەلەندۇ،
تۇشكەي ئانى بويىنىغە ئوتتىن كەمەندۇ.

قويسە ئاندىن كىمكى ئارتۇغراق قەدەم،
بولغاي ئول سائەتدە كافىر دىنمۇ كەم.

ئەي ئوغۇل شەرئىدە بۇلغىل ئوستمۇزار،
بۇلماغىل ھەزرەتكە ھەرگىز شەرمسار.

ئەي ئوغۇل مەندىن ساخا بۇ پەند دۇرۇر،
تەركى شەرئى تەكرىغە دۇشمەن دۇرۇر.

شەرئي بىرلە دىن ئۆيىن ئاباد قىل،
مۇندىن ئۆزگە ئىشنى سەن بەرباد قىل.

تۇتقايسەن كۆڭلۈڭدە ئەي پىرۇ جەۋان،
ھىچ يول يوقتۇر شەرئىتتەك ئامان.

شەرئىسىزلەر دىنىي مىللەتتىن ئىمەس،
ھەزرتى ئەھمەدكە ئۇممەتتىن ئىمەس.

ئەي بىرادەر بولمىساڭ ئۇممەت ئاخىا،
قىلغاي ئول سائەت خۇدا لەئنەت ساخىا.

دەربایان دىل ئازارى

ھەر كىشىكىم قەستى دىل ئازارىدۇر،
بەگۈمان ئاندىن خۇدا بىزارىدۇر.

كىم كۆڭۈل ئاغرىتسە كۆڭلىن ئاغرىتۇر،
مالىكى دەۋزەخ ① ئانى قان يىغلاتۇر.

بىناۋالارغا كىشى كۈلپەت قىلۇر،
بەگۈمان تەڭرى ئانىڭ ئەنەت قىلۇر.

بى گۇنە ھەر كىم يېتىمنى يىغلاتۇر،
يەرۇ كۆك ۋە ئەرشى كۇرسى ئىرغاتۇر.

ھەر كىشى كۆڭلىنى سەن ئاغرىتماغىل،
ئۆز قولۇڭ بىرلە ئۆزۈڭنى ئۇرماغىل.

ئول كىشىكىم ئۆمرىدىن بىزارىدۇر،
خەلق ئارا دائىم كۆڭۈل ئازارىدۇر.

---

① مالىكى دەۋزەخ — دەۋزەخنىڭ مالائىكىسى.

چەقماساڭ دائىم مۇھەممەد ئەمرىدىن،
ئىككى ئالەم بولغايسەن غەمدىن ئەمىن.

خاھى شاھ بولسۇن، خاھى گەدا،
شەرئىسىز ھېچكىم ئاڭا بەرمەس پەنا.

مۇستەفاسىز قىلسا ھەقنى جوستىجۇ،
ئول يېتەلمەس گەرچە مۇسا بولسىمۇ.

مۇستەفاغە ئەي ئوغۇل ئىقرار بول،
ئاچىلۇر ئاندىن كېيىن جەننەتكە يول.

مۇستەفانى گەر كىشى شاد ئەيلىمەس،
ئول كىشىنى تەڭرى ئازاد ئەيلىمەس.

قىلمىسا ھەر كىم مۇھەممەدنى رىزا،
ئول كىشىدىن تەڭرى ھەم ئىرمەس رىزا.

جان قۇلاغى ئىچرە تۇتقەي خاسۇ ئام،
جان ئىدا قىل شەرئىغە ھەر سۇبۇى شام.

غاپىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئاھ بىرلە نالە قىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلاڭ،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي ئەرىيدلار.

دەر بايان ياخشىلىقنىڭ خاسىيتى

ئەي قاياشىم ئىستەسەڭ بولماق ئامان،
ياخشىلىق بىسيارى قىل خەلقى جاهان.

بولسا كىمنىڭ ئادەتى جۇدى كەرەم①،
ئول خەلايىق ئىچرە بولغاي مۆھتەرەم.

ھەر كىشى ئىش ئاخىرىنى كۆزلەمەس،
ئول كىشىلەرنىڭ كۆزىنى كۆز دېمەس.

ئەي بىرادەر ئۆزنى ئايبىد② ئەيلەگىل،
جەھدىلە③ بۇ باشنى ساجىد④ ئەيلەگىل.

ھەم ساۋاب ئەيلەر كىشى ھەم مەئسىيەت،
نى تېرىلسە ئورغاي ئانى ئاقىبەت.

---

① جۇدى كەرەم — سەخىلىق، كەڭ قورساقلىق.
② ئايبد — ئىبادەت قىلغۇچى.
③ جەھدىلە — تىرىشچانلىق بىلەن.
④ ساجىد — سەجدە قىلغۇچى.

كۆب سەتەم قىلغاندىن ئىمان ئاندە يوق،
بۇ مەرىز① دەردىغە دەرمان ئاندە يوق.

قىل يامانغا ياخشىلىق بول ئەركىشى،
ئۆز يولىغە چاھ② مىنى قازمىش كىشى.

ياخشىلىق قىلغىل يامانلىق قىلماغىل،
ئۆز تەنىگە كۆب سەتەلەر قىلماغىل.

ئەي قاياش كۆڭلۈڭنى ھەر كىم ئاغرىتۇر،
ئۆزىگەلەر ئەيتىپ ئانىك ئالدىدا تۇر.

ئەي ئوغۇل ئاغرىتمە ھەر جاندارىنى،
كۆرمىگەيسەن تەڭرىنىڭ دىدارىنى.

كىم كۆڭۈل ئاغرىتسە بوۋاغاي ئەنىسە،
يوق خاتا ھەر كىم ئانى كاپىر دىسە.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
تەڭرىغە قۇلۇقنى قىل شامۇ سەھەر③.

---

① مەرىز — كېسەل، ئىللەت.
② چاھ — قۇدۇق، ئازگال.
③ شامۇ — سەھەر — كېچە - كۈندۈز.

بى ھەيالاردىن ۋەپا كۆز تۇتقانلىك،
كۆيمىيا ئاغزىدىدە ئوتنى تۇتقانلىك.

تەلمىگە①، مەجنۇنغە سەن تاش ئاتماغىل،
بەۋەپالارگە سىرلىك پاش ئەتماغىل.

قەرزى خەلقنى قىلغايسەن ئاۋۋال ئادا،
قەرزى ھەقنى قىلغايسەن ئاندىن بىجا.

ئاچچىقنىڭنى يۇتقىل ئەي پىر②و جەۋان③
كىم يۇتار ئاچچىقنى ئول بولغاي ئامان.

ئۆرۈسە يۈزىنى يارانقان ھەيىى④ دىن،
يۈرگۈسى نەفسۇ ھاۋانىك كەينىدىن.

خەلقىغە مەردۇد⑤ ئەيلە⑥ دۇر بىلىك،
ھەق قەتىدە مەلئۇن ـ گۇمراھ دۇر بىلىك.

ئول ھاۋايى نەفسىدىن بولغىل يىراق،
ئەمدى تەرك ئەيلەب ئانى قىلغىل تالاق.

---

① تەلمەل — كىچىك بالا.
② پىر — قېرى ئادەم.
③ جەۋان — ياش.
④ ھەيىى — خۇدانىڭ ئىسمى.
⑤ مەردۇد — قوغلانغان، پالانغان، ئاسى.
⑥ ئەيلە — كۆڭلى قارا، ئەقلسىز.

كىمكى گەردەنكەشدۇر شەھ تاراج① ئېتەر،
بەلكى ئانى شەھەردىن ئىخراج② ئېتەر.

نەچچە ئىشلاردىن كىشى تابقاي شىكەست③،
ئەيتايمەن قىلغىل ئانى ھەي ھەق پەرەست.

دۇشمىنى كۆپ بولسە بىلغىل دامى كۆپ،
مالى كۆپ بولسە بولۇر ئىسيانى كۆپ،

كىم ھەسەد قىلسا قانائەت ئاندە يوق،
كىم تەمە قىلسا ھالاۋەت ئاندە يوق.

نەچچە ئىشلاردىن جەپا بولغاي ساڭا،
نەچچە ئىشلاردىن ۋەپا بولغاي ساڭا.

بى ۋەپالاردىن ۋەپا كۆز تۇتماغىل،
دەردى دىللاردىن جەپا كۆز تۇتماغىل.

بولمىسە كىمدە ھەيا بىشەرمە④دۇر،
يۇزى ئانىڭ گۈيىيا بىچەرمە⑤دۇر.

---

① تاراج — بۇلاڭ - تالاڭ.
② ئىخراج — چىقىم-تۆكۈش.
③ شىكەست — سۇنۇش، بۇزۇلۇش.
④ بىشەرم — نومۇسسىز.
⑤ بىچەرم — تېرىسى يوق.

سەركەش ئولدۇر تەكەببۇر ئەرمەندىن قاچار،
ناچسە ئاندىن دەۋزەخ ئەشكەنجى ئاچار.

ھەر كىشى جاھ ئىستەسە شۆھرەت يېتەر،
ئىككى ئالەم جانىغە كۆلىمەت يېتەر.

جاھى ئولدۇر يۇقارى ئولتۇرمەشى،
ئۆزىنى رەسۋا قىلىپ ئولتۇرمەشى.

نەپسىنى ئەسىرىن قىلمىغان مەردان بولۇر،
ئاخىرەتتە خەلق ئارا سۇلتان بولۇر.

نەپسىنى تەرك ئەيلەسە تەسكىن① بولۇر،
خەلق ئارا ئىككى جاھان مەسكىن بولۇر.

نەپسى ئەمارە②يۇ ھەم ساكىن③ بولۇر،
ھەم كۆڭۈل ئول نەپسىدىن ئەمىن بولۇر.

ھەر كىشى ئۆز ھەققىغە قانى ④ دۇرۇر،
ھەزرەتى ئەھمەد ⑤ گە ئول تابى دۇرۇر.

---

① تەسكىن — ئارام ئېلىش.
② ئەمارە — بۇيرۇغۇچى.
③ ساكىن — توختىغان.
④ قانى — قانائەت قىلىش، قانائەتلىك.
⑤ ھەزرەتى ئەھمەد — ئۇلۇق مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام.

جەددۇ جەھەد ئەيلەيكى دەرۋىش ئولغايسەن،
يۈز نەدامەت بىرلە دىلىرىش① ئولغايسەن،

كىم ئىشىن شايستە② دەرگاھ ئەيلەسە،
مى ئەجەپ تەخرىم ئانى شاھ ئەيلەسە.

خەلق ئارا ھەركىمكى سەركەشنىك③ تىلەر،
راھەتۇ ئىززەت ئىشىكىن باغلاتۇر.

بەرسە كىم كۆڭلىنى ھەقدىن ئۆزگەغە،
تامغەئى لەنەتنى باسقاي يۈزىغە.

ئەي قاياشىم تەركى ئىززۇ④ جاھى⑤ تىلى،
بۇ شەرىئ روھىنى سەن دەرگاھى قىلى.

ھەر كىشى ئەشرەت ئىشىكىن باغلاسە،
كىرگۈسى قايسى ئىشىكدىن چاغلاسە.

بەلكى سەركەش بۇتپەرەستلىكدىن يامان،
تاپماغاي ئىككى جاھان سەركەش ئامان.

---

① دىلىرىش — دىل جارا ھەتى، رەنجىش.
② شايستە — لايىق، مۇناسىپ.
③ سەركەشلىك — گەدەنكەشلىك، بويانماۋلىق.
④ ئىززۇ — قەدىرلىك.
⑤ جاھ — كاتتىلىق، دەرىجە.

ۆەئدىسىغە ئەۋۋەلەن قەلبىڭ خىلاپ،
ئاغرىتىپ، قەلبىڭ كۆكۈڭنى ئول خاراب.

ھەم مۇسۇلمانغە كاساپەتلەر قىلۇر،
ھەم ئامانەتكە خىيانەتلەر قىلۇر.

ۆەئدىسىغە قىلمىغاي ھەرگىز ۆەپا،
كۆڭلىدە يوقدۇر ئانىڭ سىدقىڭ ① سەفا②.

كىم مۇنافىق بولسا ئول مۇردار ③ ىدۇر،
بىل مۇنافىقدىن خۇدا بىزار ىدۇر.

تەكرىغە دۇشمەن مۇنافىقلار تۇرۇر،
دوستى ھەق بىلغىلكى سادىقلار تۇرۇر.

كىم مۇنافىق بىرلە گەر ھەمراھ ىدۇر،
ئاخلاغىل ھەر ئىككىسى گۇمراھ ④ ىدۇر.

گەر مۇنافىق بولسا ھالىدۇر چەنىن ⑤،
بولمىغاي ھەرگىز جەھەننەمدىن ئەمىن.

---

① سىدقۇ — راستلىق، ئاقكۆڭۈل.
② سەفا — پاك، تازا.
③ مۇردار — ئۆلۈك، تاپ، نەجىس.
④ گۇمراھ — يول يوقاتقان، ئازغان.
⑤ چەنىن — شۇنىڭدەك.

ئىستەگىلىرى، ئىستە كېلىر، ئىستە كېل.
جۈملە ھاجەتنى خۇدادىن ئىستەگىل.

غاپىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
قىل ئىبادەت تەكىنجە شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر. غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەر بايان سالمە① ۋە مۇنافىق②

نەچچە ئىشلار بارکى رەھمانى③ ئىرۇر،
نەچچە ئىشلار بارکى شەيتانى④ ئىرۇر.

ئابىدى بولغىلکى، ئاسىق بولماغىل،
سالمەى بولغىل، مۇنافىق بولماغىل.

نەچچە ئىشدۇر بىل مۇنافىقلار ئىشى،
قەسد ئىلە گەر ئانى قىاسا ھەر كىشى.

---

① سالمە — ياخشى، ياۋاش.
② مۇنافىق — ئىككى يۈزلىمە، خائىن.
③ رەھمان — خۇدانىڭ ئىسمى.
④ شەيتان — ئازدۇرغۇچى، ئاربىلىشۇالغۇچى.

سۆھبەتى نادانىنى قىلما ئىختىيار،
ئاقىبەت بولغۇدۇر ئاخىر خارۇ زار.

ھەر كىشى نادان بىلە سۆھبەت قىلۇر،
ئول كىشى ئۆز جانىغە كۆلپەت قىلۇر.

كىمكى نادان بولسە قاچقان ياخشىراق،
سۆھبىتىدىن بەلكى زىندان ياخشىراق.

نەچچە ئىشنى كىمكى ئادەت ئەيلەگەن،
ئەمرو نەھىنى رىئايەت ئەيلەگەن.

خەيرى قىلساڭ ئۆز قولۇڭدا خەيرى قىل،
ئول بىراۋلارنىڭ قولىدا قىلماغىل.

قىلسە ھەركىم خەيرىنى ئۆز قول بىلەن،
بارغۇسى جەننەتغە ئول تۆز يول بىلەن.

مۇستەھەق ① قە خەير قىلماق پەرزدۇر،
قىلغايسەن بىسيار بۇ ئىشنى قەرزدۇر.

بىرىيا خەير ئەيلىسە ئول بايدۇر،
بىردەرەم مىڭبىر بالانى قايتۇرۇر.

---

① مۇستەھەق — لايىق، مۇناسىب تادەم.

يارەبىا ①، ھەركىم مۇنافىق بولماغاي،
راھى راست ② بەرگىلكى فاسىق بولماغاي.

غافىلا ③ ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
قىلغايسەن تۈن - كۈن مۇنافىقدىن ھەزەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

خاسىيەتى ئىستەغفار

بولسە ھەركىم دائىم ئىستىغفارلىق،
كۆرمىگەي ئېككى جاھاندە خارلىق.

مەئسىيەتنى كىمكى پەيدەرپى قىلۇر،
تا ئازابىن ئاڭا پەيدەرپى قىلۇر.

ئەي ئوغۇل خەلق ئىچرە مەشھۇر ئولماغىل،
ھەم بېخىلۇ ھەم تەكەببۇر ئولماغىل.

كىم دىسە سىررىنى ئەخمەق دوستىغە،
ئاقىبەت تىققاي سامانىنى پۈستىغە.

---

① يارەبىا — ئەي پەرۋەردىگارا.
② راھى راست — توغرى يول.
③ غافىلا — ئەي غافىل.

كۆب تائام نەفسگە بەرمەكلىك ۋەبال،
بەرسەڭ قادۇرغاي سېنى نەسقو زەلال ①.

كۆب يىگەن بىرلە كىشى بولمەس كىشى،
تابماغاي رەۋنەق ئانىڭ قىلغان ئىشى.

كۆپ يىگەنلەر تابمىغاي ھەرگىز كامال،
كۆب يىگەنلەر كۆرمىگەي ھەرگىز جامال.

كەم يىسە كۆڭلىدە بولغاي ئىلمۇ ھال،
كۆب يىسە بولغاي ئانىڭ جىسمى زاۋال.

كەم يىسە بولغاي ئانىڭ كۆڭلى جالا،
كۆب يىسە بولغاي ئانىڭ كۆڭلى قارا.

بىلگەيسەن كىملەركى لەنەت ئىچرەدۇر،
سۇبۇي - شام ۋەقتىدە غەپلەت ئىچرەدۇر.

يۇزىدىغە قول بىرلە ئۇرغان شۇمدۇر،
گەرچە ئەنقا ② بولسە ھەم ئول بوم③دۇر.

قىلماغىل زىنھارسەن يالغۇز سەپەر،
ئەھلى ھىكمەت قولىدا بولغاي خەتەر.

---

① زەلال — خاتا،مشمش، ئۆزۈش.
② ئەنقا — سۇمرۇغ، بەخت قۇشى، ھەڭگۇلوك قۇش، خاسىيەتلىك قۇش.
③ بوم — ئۇشۇك ياملاق (ھۇشى)، شۇم قۇش.

خەير قىلغاندىن كېيىن ياد ئەيلەمە،
قىلغان ئول خەيرىڭنى بەرباد ئەيلەمە.

ئېيغايسەن بىسيار ئىستىغفارنى،
قىلغايسەن خۇشھال ئول غافغارنى،

تۇنۇ كۇن قىل بەندەلىك ھۇشيار بول،
جۇملە شەيتان فەئلىدىن بىزار بول.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
قىل ئىبادەت تۇنۇ كۇن، شامۇ سەھەر.

مەن نېچۇك ئەيلەي كۆڭۇلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە كەم يىمەك خاسىيەتىنى ئەيتۇر

ئۇيقۇسىز ئۆتكەركى سەن ئەييام① مىنى،
بىمۇدە ئۆتكەرمە سۇبۇبى - شامىنى.

ئەۋۋەلەن كەم ئۇخلاغاۋ ھەم ئاخىر،
قىلغايسەن ئەلبەتتە نەفسىڭنى ئەسىر.

---

① ئەييام — كۇنلەر.

بار دۇرۇر بۇ يولدە بىر دەردى ئەزىم،
پارەبىلا بەرگىل پانا سەن - سەن رەھىم.

غاپىلا ئۆمرۈم ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
قىل ئىبادەت تۇنۇ كۈن، شامۇ سەھەر.

ھەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي ئەزيادلار.

بۇ پەسىلدە ئىشارەتتى ئەھلى ئىمان ۋە بىئىمانىنى ئەيتۇر.

ھەر كىشىكىم ئەھلى ئىماندۇر بىلىك،
تۆت ئىشنى جەددىلە ئالغلاب قىلىك.

ئەۋۋىلەن ئۆزنى ھەسەددىن ساقلاغىل،
تاكى ئاندىن ئۆزنى مۇئمىن چاغلاغىل.

بۇلساك ئول يالغانۇ غەيبەتدىن يىراق،
بولغايسەن ئەلبەتتە لەنەتدىن يىراق.

بى ردىيا قىلساك ئەگەر بىر تائەتى،
ياغقۇسى باشىك ئۆزرە ھەق رەھمىتى.

كۆرمىگىل ھەر تۈن ئىچىدە ئايىنە ①،
بى خەۋەر ئۆمىر ئۆتمىگەي ھەر ئايىنە②.

بى خەۋەرلەر ئالدىدا ئولتۇرماغىل،
ئۆز قولۇڭ بىرلە ئۆزۈڭنى ئۇرماغىل.

بولمىسە ھەركىمكى دائىم بى ئەدەب،
كۆرمىگەي ئىككى جاھان ھەرگىز غەزەب.

ھەر كىشىنىڭ جىسمىدە كۆپ كۆشتىدۇر،
بەندىلىك قىلماق ئانىڭ ناخۇشتىدۇر.

قورقۇبان ۋەھم ئىچرە قىل ئۆزنى يەڭگىل،
ئارزۇ ھالىڭ بولسە تەخرىغە دىڭگىل.

كەلسەلەر جان ئالغۇچى جان قەسىدىدە،
تۇرغاي ئول شەيتان ئىمانىڭ قەسىدىدە.

يول يىراقتۇ يۈك ئېغىردۇر ئەي قاياش،
بولغايسەن شامۇ سەھەر كۆپ دىل خەراش③.

دىلخەراش ئولدۇر جىگەرنى داغلاسە،
قورقۇبان تەخرىسىدىن قان يىغلاسە.

---

① ئايىنە — ئەينەك.
② ھەر ئايىنە — ھەر دائىم.
③ دىل خەراش — مالال بولۇش، ئازابلىنىش، دىل تاتىلاش.

ھەر كىشىكنىم ئەھلى سىددىق ① بولۇر،
ھەر كىشىكنىم ئەھلى جەھىل ② زىندىق ③ بولۇر.

نەپسىنى ئۆلتۈرسە ئول جەرجىس ④ بولۇر،
قىلسە گەر نەپس ئەمرىنى ئىبلىس بولۇر.

كىم دالالەت قىلسا شەيتان ئەمرىنى،
ئوقۇغىل «لاھەۋلە» ⑤ سەن بىسيار ئۇنى.

زارۇ زارۇ، زارۇ زارۇ، زارۇ زار،
كىم تەكەببۇردۇر بولۇر ئەلبەتتە خار.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان نەسھەتى نىك ⑥ ۋە بەد ⑦

---

① سىددىق — ئاقكۆڭۈل، ۋىجدانلىق.
② جەھىل — بىلىمسىز، نادان، ئاخماق.
③ زىندىق — مۇناپىق، ئاسى.
④ جەرجىس — پەيغەمبەر ئىسمى.
⑤ لاھەۋلە ۋەلا قۇۋۋەتە ئىللا بىللا — كۈچ قۇۋۋەت، غەيرەت، شىجائەت پەقەت ئاللادىندۇر.
⑥ نىك — ياخشى.
⑦ بەد — يامان.

ساقلاسه هەركىم هارامدىن قورساقتىن،
بولماغاي ئىككى جاھان ھەرگىز لەئىن ①.

ھەر كىشىنىڭ باتىنى گەر پاك ئەمەس،
بەلكى روھى لايىقى ئەفلاك ئەمەس.

كىمكى ھەق ئەمرىنى قىلۇر ئول ھەق تاپار،
ئۆمرىدە پەيۋەستە ئول رەۋناق تاپار.

قىلسە ئۆھبەت زەن ② بىلە باھەر پەقىر،
ئول كىشى بولماغاي پۇگۇن تاڭلا ھەقىر ③.

ئۆزنى بىلگەن ئۆزىنى خار ئەيلەمەس،
جانىدارلارنى ئازار ئەيلەمەس.

ئۆزنى پاك ئەتكەن كىشى ئىدرىس ④ بولۇر،
ئۆزنى قاسىق ئەيلەسە ئىبلىس ⑤ بولۇر.

---

① لەئىن — لەپرەتلىنىدىگۈچى، لەنەتى.
② زەن — ئايال.
③ ھەقىر — ئىتىبارسىز، پەس، ناچار.
④ ئىدرىس — پەيغەمبەر ئىسمى.
⑤ ئىبلىس — شەيتان، ناتۈزمەت بولغۇچى. ئازدۇرغۇچى.

خاكى ① بىرله قول يۇمە نىئمەت كەمىز،
ئەززەتى نىئمەتنى قىل بولغىل ئەمىز.

بوسۇغەنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرماغىل،
بولغۇسدۇر كىمكى ئولتۇرسا ھەقىر.

كىم نېجىس يەردە تاھارەتلەر قىلۇر،
بىگۇمان مىللەتنى غارەت ② لەر قىلۇر.

تۇرماغىل زىنھار سەن بازار ئارا،
بولماغىل بىمىسار ئەتلى خار ئارا.

«پۇب» قىلىب ھەركىم چىراغنى ئۆچۈرۈر،
خەسد ئىلە ئول ئەقل - ھۇشىن كەچۈرۈر.

گەر كىشى كۆرسە ھەقىر نىئمەتنى خار،
ئول كىشى بولغاي يەمەك - ئىچمەككە زار.

سەن ئىبادەتتە تىرىكلىك خاھلامە،
ئۇشبۇ ئۆمرۈڭدىن تىرىكلىك چاغلامە.

ئىستەمە زىنھار ھەركىمدىن مەدەد،
قادىر ئولدۇر يوق ئاڭا «كۇنۇئۇمن ئەھەد» ③

---

① خاك — تۇپراق.
② غارەت — بۇلاڭ - تالاڭ، ۋەيران قىلىش.
③ «كۇنۇئۇمن ئەھەد» — ئاللاغا ئوخشايدىغان ھېچ شەيئى يوق دۇر.

غافىل ئولمه ئەي قاياشىم بۇ جاھان،
يەتمىگەي ھەردەم ساڭا ئەندەك زىيان.

ھەر كىشىگە قىلسا رەھمەت گەر خۇدا،
قىلغۇسىدۇر تۆۋۇ كۈن ئىچرە دۇئا.

ھەر كىشىنىڭ تائەتى بىسىياردۇر،
رىزق - روزىسى ئانىڭ بىسىياردۇر.

ھەر كىشىكىم فىسق ئىلە ئىسيان قىلۇر،
بىگۈمان رىزقى ئانىڭ نۇقسان بولۇر.

راستگۇي ئىككى جاھان ئېھسان تاپار،
بىل ئاخىر ئەلبەتتە ئول ئىمان تاپار.

بولماغاي يالغانچى لەنەتدىن خالاس،
بولماغاي يالغانچى كۆلپەتتىدىن خالاس.

كىم پېشاب ① ئەيلەر بەرەدىنە ② ھەم ياتۇر،
قەست ئىلە ئۆزنى شاياتۇنغە قاتۇر.

---

① پېشاب — كىچىك تاھارەت (سۇدۇك)
② بەرەھنە — يالىڭاچ.

ھەرکىشى ھەددىن شىكايەتلەر قىلۇر،
ئۇل كىشىغە تەڭرى كۆپ لەنەت قىلۇر.

ئالمە نان ھەرگىز گەدادىن ئەي بەئىر①،
كىم گەدادىن نان ئالۇر بولغاي ھەقىر.

تۇرماسۇن ئۆڭى ئىچرە تارى② ئەنگىبۇت③،
بۇ نەسىھەت يادى ئال كۆڭلۈڭدە تۇت.

خەرج قىلغىل دەخلىنىڭ ئەندازەسى④،
بۇيرۇدى بۇ سۆزنى ھىكمەت قازىسى.

ھەر كىشى ھەق ئەمرىغە كاھىلدۇرۇر،
بىگۇمان بىلگىل ئانى جاھىلدۇرۇر.

ھەر كىشى تەرك ئەتسە شەھۋەت نەر بولۇر،
ھەردىسى شەھۋەت بولسە ئاخىر خەر⑤ بولۇر.

ھەركىشىكىم قىلسا شەھۋەت ئىختىيار،
بولغۇسىدۇر ئىككى ئالەم خارۇ زار.

---

① بەئىر — تۆگە.
② تارى — تورى.
③ ئەنگىبۇت — تۆمۈچۈك.
④ دەخلىنىڭ ئەندازەسى — كىرىم تۆلچىمى، ئەھۋالى.
⑤ خەر — ئىشەك.

دەبەدەمدۇر، دەبەدەمدۇر، دەبەدەم،
بى ئەدەبلەرغە يېتەر رەنجۇ ئەلەم.

غاپلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بۇلماغاپىل تەخىرىدىن شامۇ سەھەر.

مەن نۇچۇك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
تايسى بىر غەمدىن قىلاى فەريادلار.

دەربايان سەبر ۋە بىسەبرلەر

ھەر كىشى ھەق ئەمرىغە تېزۇ راۋان،
بىگۇمان بىلغىل ئانى شاھى جاھان.

ھەر بالا كەلسە ئىلاجى سەبرىدۇر،
كىمكى سەبر ئەتسەسە ئۇل گەبر① بدۇر.

نېچە كۆپ كەلسە قازا بولغىل رىزا،
كىمكى بىتاقەت بولۇر تابقاي سەزا.

كىم گۇنە قىلسە قازا چەندان كېلۇر،
كىم گىلە② قىلسە قازا چەندان كېلۇر.

① گەبر — ئىسلام دىنىغا ئىتىقات قىلمايدىغان كىشىلەرنىڭ بىر تۈرى.
② گىلە — غەيۋەت. شىكايەت.

ئەهلى فاسىق سۆھبىتى فاسىق قىلۇر،
ئەهلى ئاقىل سۆھبىتى سادىق قىلۇر.

تەڭرى ئەمرىن قىلغان ئەل ئالمىدۇرۇر،
ئەمرىدىن قاچقان كىشى زالىمدۇرۇر.

ئەهلى زالىمدىن كىشى قىلسە گۈزەر ①،
سالمىغاي تەڭرىم ئانى نار②ۇ سەقەر ③.

كىمكى كۆپ خىزمەت قىلۇر دۆلەت كۆرەر،
كىمكى خىزمەتدىن قاچار مىهنەت كۆرەر.

بەندەلىك كۆپ قىلسە هەق بەرگەي مۇقام،
بولغاي ئول تەجرىدى ئەهلى ئۇنسالام.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بەندەلىك بىسمىار قىل شامۇ سەهەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەر يادلار.

---

① گۈزەر — ئۆتۈش، قېچىش.
② نار — ئوت.
③ سەقەر — دەۋزەخ.

قىلماغايسەن ھەر كىشىدىن ئەنسىرەمسەن①،
بولماغىل تەقۋادىن ئېلىندىن نائۈمىد.

ئېتىمادىڭنى خۇدادىن ئەيلەگىل،
جۈملە ئالەمدىن ئۈزۈڭنى ئۆرۈگىل.

ئەي قاياشىم سىنەڭنى چاك ئەيلەگىل،
جەھدىلە كۆڭلۈڭنى ھەم پاك ئەيلەگىل.

ھەر كىشىنىڭ كىبرىسى بىسيار بۇر،
ئاقىبەت ئىككى جاھاندا خاربۇر.

كىمكى ئۆز قەدرىنى بىلسە خارئىمەس،
تەكەببۇر ئانى خەلق ئارا خار ئەيلىمەس.

ھەركىشى سالىم بىلەن سۆھبەت قىلۇر،
بىگۇمان تەكەببۇر ئانى زەھمەت قىلۇر.

ئەھلى سالىم بىرلە بولغىل ھەم نەشىن②،
قىلغايسەن زىنھارىما ھەم قىلغايسەن.

ئەھلى سالىم ئەھلى فاسىقدىن يىراق،
ئەھلى ئاقىللار مۇنافىقدىن يىراق.

---

① ئەنسىرەمسەن — ئەنسىنمىش. ئىنسانچە باغلاش.
② ھەم نەشىن — بىللە، ھەمسۆھبەت.

ئىككى ئالەمغە خۇدا قازى دۇرۇر،
ئەھلى مۆئمىنىدىن خۇدا رازى دۇرۇر.

بۇ ئەمەل بىرلە كىشى مۆئمىن بولۇر،
ئىككى ئالەم ئىچرە ئول ئىمەن بولۇر.

ئول كىشى ھەق رەھمىتىغە زاربدۇر،
نۇھگەرلەر ① دىن خۇدا بىزاربدۇر.

ھەئىسىيەتگە ھەر كىشى رىغبەت قىلۇر،
شول زامان تەخرى ئاڭا لەنەت قىلۇر.

سودخورلار ②دىن خۇدا بىزاربدۇر،
خەمرىخورلار ③ دىنمۇ ھەم بىزاربدۇر.

ھەرنە باتىل فەئلەدۇر قىلغىن گۇزەر،
قىلدى پەرمان بىزگە ئول خەيرۇلبەشەر ④.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
قىلما باتىل تۇنۇ كۇن شامۇ سەھەر.

مەن نېچۇك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،

① نۇھگەرلەر — ئاۋازلىق يىغلىغۇچىلار.
② سودخورلار — جازانىخورلار.
③ خەمرىخورلار — ھاراقخورلار.
④ خەيرۇلبەشەر — ئىنسانلارنىڭ ياخشىراقى.

ئەھلى دۇنيالار سۆھبىتى بايانىدە

ئەھلى دۇنيا سۆھبىتىن قىلماڭ ھاۋەس،
كىمكى قىلسە سۆھبەتىمن قىلغاي ھەۋەس.

گەر كىشى سالىۋ بىلەن ھەمدەم بولۇر،
ئەۋلىيالار ئىچرە ئول مەھرەم بولۇر.

ھەر كىشى شەرئىدەدۇر سابىت قەدەم،
كۆرمىگەي ئىككى جاھاندە ھىچ غەم.

نەچچە ئىشلەرنى كارامەت قىلدى ھەق،
نىك بەختلەرغە ئىنايەت قىلدى ھەق.

ئەۋۋەلى ئولدۇركى بولغاي راستگۇي،
ھەم سەخىيۋ ئابىدۇ ھەم نىك خۇي.

راستلىك بىرلە ئامانەت ساقلاسە،
ئول ئامانەتگە خىيانەت قىلماسە.

ھەر كىشىدە بولسە بۇ تۆرلۈك مەسەل،
ھەق كارامەت ئەيلەيى روزى ئەزەل.

ئەي قاياشىم كۆپ يىگەن كۆپ ئاغرىغاي،
يىمسە گەر ئەندەك كىشى ئاغرىمىغاي.

باش يالاڭ كۆپۈپ سۆيۈنۈپ يەپ تاماق،
كىم يىمسە كۆڭلى قارا بولغاي مادام.

تەشنەگە سۇ بەرگىل ۋە ئاچقە تاماق،
ئالەملەر بىسيار قىلغىل سۇبھى - شام.

ھەر كىشى ئۆز جۇبتىدىن بىگانەدۇر،
ئاقىبەت ئىككى جاھان ئەفسانەدۇر.

ھەر كىشى ھەمسايەسى ئازاردۇر،
تەكرى ئاندىن بىگۇمان بىزاردۇر.

ئۆزرە قىلغىل مەئسىيەتلەردىن بۇرۇن،
تەۋبە قىلغىل ئۆمرى ئۆتمەسدىن بۇرۇن.

كەلسە گەر جان ئالغىلى قويماس سېنى،
ئول ئالىب بارغاي سېنى يۇ ھەم مېنى.

بۇ جاھاندىن بارغاي ھەسرەتلەر بىلە،
چىققۇسى بۇجان نەدامەتلەر بىلە.

كىمكى سالۇ دۇر نەدامەت قىلماغاي،
كىمكى ئابىد بولسە ھەسرەت قىلماغاي.

ي قەرىيادلار.

دەربايان خىزمىتى پەز① ۋە ھەققى ھەمسايە

پىرلەرنى ئەي يىگىت كۆرگىل ئېزىز،
ئاقىبەت بولغايسە سەن ھەم ئېزىز.

پىرلەر ھەققى يىگىتلەردە بولۇر،
كۆرسە ھەر يەردە ئانى خىزمەت قىلۇر.

بولماغىل ئالەمدە ھەرگىز پىرسىز،
تاپىبان قىل خىزمىتىنى تېز - تېز.

پىرلەرغە ھەر كىشى خىزمەت قىلۇر،
ئىككى ئالەمدە خۇدا رازى بولۇر.

پىرى سادىق ②، سۆزىنى سادىقدۇر بىلىك،
پىرى كازىب ③ سۆزىگە كازىبدۇر بىلىك.

پىرى سالىھلار بۇ يولغە رەھنەما،
پىرى پاسىقلار ھەمىشە روسىيا ④.

---

① پىر — بوۋاي، ئۇستاز، تەربىيەچى، پىتە كچى.
② سادىق — راستچىل، ھەقىقى، چىلك.
③ كازىب — يالغانچى، ئالدامچى، مەككار.
④ روسىيا — قارا يۇز، ئەيىبلىك، گۇناكار.

كۆر ئانى پەريات ئېتەر ھەر سۆزىنى - شام،
بەرمە كۆڭلۈڭ دۇنياغە ئەي خاسۇ ئام.

بىز ياتارمىز مۇندە ھەسرەتلەر بىلە،
سەن يۇرۇرسەن ئاندا غەپلەتلەر بىلە.

كىمكى بۇ ئالەمدە ئىشرەت قىلسە كۆپ،
قىلغۇسىدۇر گوردە ئۇل ھەسرەتنى كۆپ.

ياخشى ئىشلارغە ئېغرلىق قىلماغىل،
ھەم يامان ئىشقا يەڭگىلىك قىلماغىل.

ياخشى ئىش بىسيار قىل بولماي مەلۇل،
تاكى ئاندىن ئۆزگىلەر قىلغاي قەبۇل.

غافىلا ئۆلمەر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بەندىلىك قىل تەكرىغە شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

ئارىيەت بىلگىل بۇ دۇنيا مالىنى،
ھەر كىشى بىلگەيكى ئۆز ئەھۋالىنى.

ئەھلى دۇنيا تابماغاي ھەرگىز كامال،
گۆردە ھەمراھىدۇر مارۇ چايان.

يوقتۇر ماڭا تەۋزى دىن ياخشى لباس،
نېچە ئەتلەسىدىن ئىرۇر خوب بۇ پەلاس.

ھەر كىشى جىسمىغە ئارايىش قىلۇر،
ئول جەھەننەم ئىچرە كۆپ نالىش قىلۇر.

نەچچە ئىشلەردىن كىشى ئەبلە بولۇر،
بىلمەسە ھەركىم ئانى گۇمراھ بولۇر.

ئاڭلاغىل كىم بىر يامانىنىڭ سۆھبىتى،
ياخشىدۇر ئاندىن يىلانىنىڭ سۆھبىتى.

ئاشكار ئەتسە كىشىنىڭ ئەيبىنى،
كۆرمىسە ھەرگىز ئۆزىنىڭ ئەيبىنى.

ئول بېخىللاردىن ئايا قىلغىل گۇزەر،
كىرمەگىل مەھشەر كۇنى ناري سەقەر.

سەن كىشىنىڭ ئەيبىنى ھەرگىز دىمە،
سېنى ھەم ئەيبىڭنى يوق قىلماس دىمە.

سەرخۇش پاش ئەتمە دۇنيادارغە،
ئول چىقارغاي ئاقىبەت سەردارغە.

ئەھلى دۇنيادىن پەقەر كىم شاددۇر،
بۇ سەبەبدىن مىللىتى بەربادۇر.

ئەھلى دۇنيالارغە ئۇلئەت قىلماغىل،
ئەھلى دۇنيا بىرلە سۆھبەت قىلماغىل.

غافىلا ئۆمرى ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بولما غافىل تەخرىدىن شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان ئاگاھلىق ۋە راھى راستلىق

ھەر كىشى ياد ئەتسە ھەق ھەمراھىدۇر،
ھەر كىشى ياد ئەتمەسە گۇمراھىدۇر.

ئاملار زىكرى تىلىنىڭ ئۇچىدە،
خاسلار زىكرى دىلىنىڭ ئىچىدە.

بىر زامان ياد ئەتمەسە غافىل دۇرۇر،
ھەر زامان ياد ئەتمەسە جاھىل دۇرۇر.

دەربايان فەزىلەتى ئۇجزە① ۋە تاھارەت②

ئەي يىگىت غەم كەسە يوق غەمخارەلىق،
بەندەلىكدۇر ئۇجزىلە بىچارەلىق.

ھەر كىشىنىڭ ئۆمرى بى ھاسىلدۇرۇر،
ئۆمرى ئانىڭ بىھۇدە زايىل دۇرۇر.

ھەر كىشىدە بولسە بىر ياخشى ھۇنەر،
ئول كىشىكىم كۆندە چەندان لەرج ئېتەر.

بى ھۇنەر ھەر يەرغە بارسە خاردۇر،
بى ھۇنەرلەردىن خۇدا بىزاردۇر.

ھەر كىشى دائىم تاھارەت ئىچرەدۇر،
گۇيىيا مەھكەم ئىمارەت ئىچرەدۇر.

پادىشاھ ۋەيرانەدىن ئالماس خىراج،
گەر ھوسۇللۇق بولسە ھەر يەر بى ئىلاج.

ياخشىدۇر ھەركىمىڭ ياخشى خۇيلەرى،
دوست بولغاي ئاقىبەت دۇشمەنلەرى.

---

① ئۇجزە — ئاجىزلىق، بىچارىلىق.
② تاھارەت — تازىلىق، پۇيۇنۇش.

ئەھلى غافىل مەجلىسى نادان قىلۇر،
ئەھلى جاھىل مەجلىسى شەيتان قىلۇر.

ھەر كىشىكىم ئەقلىدىن ئاگاھمدۇر،
ئول كىشىلەرگە خۇدا ھەمراھمدۇر.

خەيرىنى فاسىققا بەرمە نارەۋا. ①
چۈنكى سۇ مۇستەسقىغە ② ئەرمەس داۋا.

بۇ ھەدىسنى مۇستەنا③ قىلدى كالام،
جان ئىدا قىل ئاغىلايان ئەي خاسۇ ئام.

ئاغۇ گەر بىر زەررە بولسە ئۆلتۈرۈر،
ئوت ئەگەر بىر زەررە بولسە كۆيدۈرۈر.

مەئىسيەت ئەندەك دىيار شاد ئولماغىل،
ئۆز كۆڭلۈڭچە ھەقدىن ئازاد ئولماغىل.

تۈندخو ④ رەنجىغە قىل سەبرىنى نوش⑤،
ھەر كىشى نوش ئەتسە بولغاي كۆڭلى خوش.

كۆرسە ھەركىم جاندارىنى گەرھەتمر،

① نارەۋا — نامۇناسىپ، لايىق ئەمەس.
② مۇستەسقىغە — سۇلۇق ئىشىتقا.
③ مۇستەنا — ئىلگ ئىلغانغان، تاللانغان ئادەم (مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام).
④ تۈندخو — ئاچچىغى يامان.
⑤ نوش — ئىچىش، ئىستىمال قىلىش.

ئاچماغىل ئاغزىڭنى زىكرىدىن بۆلەك،
تۇتماغىل كۆڭلۈڭنى پىكرىدىن بۆلەك.

كىمدە بولسە ياخشى سۆز ۋە ياخشى خۇي،
ئىككى ئالەم ئىچرە تاپقاي ئابروي.

ئەھلى غافىل بى خەبەر ئۇيقۇدە دۇر،
ئەھلى ئاقىل تۇنۇ كۈن قايغۇدەدۇر.

تۇتسە ئۇچ كۈندىن زىيادە گىمنەنى،
غارەت ئەيلەر ئىبلىس ئانىڭ دىنىنى.

يۈز بالا ھەركۈن ئەداۋەتتىن تۇغار،
يۈز قەزا ھەركۈن كەساپەتدىن تۇغار.

ھەر كىشى تەئرىب قىلۇر ئۆز يارىنى،
ھەر كىشى دىۋىمان قىلۇر ئۆز جانىنى.

ھەرسىنى تەرك ئېت ئانائەت پىشە ① قىل،
كىبر② دىنى تەرك ئېت ئۆزلۈم ئەندىشە قىل.

مۇدبىر ③ ئولدۇر ياخشى ھەمرا ئىستەگەن،
«راست يوللارغا سالغاي يەتكور» دىگەن.

---

① پىشە — ھۈنەر.
② كىبر — چوڭچىلىق. ماكاۋۇرلۇق، پوچىلىق.
③ مۇدبىر — شەقى، بەد بەخت

ئۆمرنى بىماغىل غەنىمەت ھەرنەپەس،
روھى بىر تۇشتۇركى تەن گويا قەپەس.

ئىمىمامغ بول قىلكى نەفسىك بىرلە جەڭ،
ئورغايسەن ئاندىن بۇ ئىشقە كۆبلە جەڭ.

كەپەلە پەرۋانە بولمەس ھىچ ۋەقىت،
خەيرىلەر مەردانە بولماس ھىچ ۋەقىت.

ئىمام ئەگەر كۆبدۇر كۆڭۈلنىڭ باغىدۇر،
ھېرىس ئەگەر كۆبدۇر كۆڭۈلنىڭ داغىدۇر.

نەچچە ئىشتىن ئۆمىر كۆب كۆرگەي كىشى،
ياخشى بولغاي قىلسە ھەر ئىماغان ئىشى.

ئەۋۋىلەن ئىش قىلسا بىر ئاۋازى خۇش،
ئىلىمدىن ياقىلسە بىر ئاغازى خۇش.

ئۇرماغىل فەريات ئېتىب ھەر كىمغە دەم،
داغ يەتكەي دەردىگە غەم ئۆزرە غەم.

ھەر كىشىنىڭ راستلىغدۇر پىشەسى،
بولغاي ئول ئازاد، يوق ئەندىشەسى.

كۆزلىگەيسەن ھەر كىشىغە مەنپە ئەت،
تا مرادىڭغا يېتەرسەن ئاتمىبەت.

بىر كۈنى بولغاي ئاخا ھەم ئول ھەقىر.

ئەلىم ئەندەك بولسا ھەم خار ئەيلەمە،
نەئىمەت ئەندەك بولسا ھەم خار ئەيلەمە.

بەرمسە ھەركىمگە كىم ھاجەتلىرىن،
تەكرى ھەم بەرمەس ئانىڭ ھاجەتلىرىن.

غانىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
تەكرىگە قۇلاۋقنى قىل شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسل ياخشى ئەئمالغە تەكيە قىلماسلىق ۋە رەھمەتى ھەققىنى ئۈمىد ئۈزمەسلىك بايانىدا

تۆت نەمە باردۇركى بارغاي يانمىغاي،
سۇ ۋە سۆز، ئوق ۋە ئۆمىر ياندىغاي.

ئۇشبۇلارنى ئەلدى ھەق روزى ئەزەل،
تېز ئۆتكەن ئۆمىرغە بۇدۇر مەسەل.

بەسەمەل ئەلىم ئىستەگەنلەر خاربدۇر،
ئەككى ئالەم خەلق ئارا مۇردارىدۇر.

مەيىل قىلما ھەر زامان شەھۋەت مادام،
ئاخلاغىل كىم مەقسەتكە بولماس تامام.

قىلغايسەن بەد ئەسىلناكەسدىن ھەزەر،
گەر يېلۇقسە، سوزماغىل ئاندىن خەبەر.

يېگى بايدىن ئالماغىل زىنهار تەرز،
ئۇشبۇ سۆز ئاڭلا ساڭا كىم بولدى ھەرز.

سەن كىشىنىڭ نانىغە ئولاشماغىل،
ئاشۇ نان جەھەتىدىن مۇڭداشماغىل.

ئول يېگەن مۇردارىدۇر سەن بىر چېمەن،
بۇ ئىشكە تەرك ئەيلەگىل مۇندىن كېيىن.

كىشى ئۇرگەنسە كىشىنىڭ ئاشىغە،
ھەننىتى تۇشگەي مۇنىڭ ھەم باشىغە.

كىمكى تىغلى بىرلە دائىم ئويناشۇر،
ئۇ كىشىنى ئاقىۋەت رەسۋا تىلۇر.

ھەر كىشىلەردە ھەيا يوق، شەرم يوق،
ئول كىشىنىڭ بىگۇمان ئىمانى يوق.

ياخشى خۇي قىلغىل كى ھەركىم بولسەلەر،
سىرىنى پاش ئەتمە ھەركىم بولسەلەر.

گەر كىشىنىڭ تەدرىنى بىلسە كىشى،
دوست تۇتقاي ئول كىشىنى ھەر كىشى.

سەن كۆڭۈلنى غەل-غەشدىن پاك قىل،
قورقۇبان سىنەڭنى ھەقدىن چاك قىل.

ياخشى ئەئمالىڭغە تەكيە قىلماغىل،
رەھمەتى ھەقدىن ئۈمىدىڭ ئۈزماغىل.

ھەر كىشى ئەئمالىدىن خۇشنۇددور،
ياخشى ئەئمالى ئانىڭ بەرباددور.

غافىلا ئۆمرى ئوتتى دائىم بى خەبەر،
بى رىيا ئەئمالى قىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان تەمە قىلماق ۋە يېگى بايدىن قەرز ئالماق

ئەي ئوغۇل بۇيول ئارا مەردانە بول،
تەڭرىنىڭ فەرمانىغە پەرۋانە بول.

نەچچە ئىشنى ياد ئالغىل ئەي ئوغۇل،
ئەيتايمن قىلغىل ئانى بولماي مەلۇل.

كۆرمەيمۇ زىنھار ھەركىمنى ھېچمېر،
خۇب ئىمەسدۇر ئاغرىتىپ بەرگەن ھېرىر①.

ناكەس②ۇبەدئەسىللەر ئەبلە بولۇر،
كىم بۇلارغە قاتىلۇر گۇمراھ بولۇر.

ھەر كىشىگە ئەۋۋەلدىن قىلمىغىل سالام،
ئاقىبەت دۇزەخ ساڭا بولغاي ھارام.

كىم يامان سۆزدىن تىلىنى قىلسە بەند،
گويىيا قىلمىش دورۇر شەيتاننى بەند.

تەكرىنىڭ دوستىغە قىلغىل جان ئىدا،
تا ساڭا ئول بولغۇسدۇر رەھنەما.

ھەر كىشى ھەق تەھرىدىن تەرسان بولۇر،
ئول كىشىدىن بارچە خەلق لەرزان بولۇر.

شادۇ سېۋىيەتلىكنى ئاندىن ئىستەگىل،
ئىززەتۇ ھورمەتنى ئاندىن ئىستەگىل.

بولماغىل بىگانىلارغە ئاشنا،
يەتكۈسى جانىڭگە ئاندىن كۆپ جاپا.

① ھېرىر — يىمەك زەخت.
② ناكەس — يامان ئادەم، ئەسكى ئادەم.

كىم ھەسەد قىلسە كىشىنىڭ ھالىدىن،
بى خەبەر ئۆمىر ئۆتكەرۇر ئەھۋالىدىن.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بوامە غافىل ئەكرىدىن شامۇ سەھەر.

ھەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەرياد لار.

ھەر بايان تەبىب ھازىق ① مەسەل جانەست ②

ھەر تەبىبگە بەرمە قول ئەي دەردناك،
داروپى زددى ③ بىلە قىلغاي ھەلاك.

ھەر تەبىب ئالىم دۇرۇر داروسى خوب،
گەر تەبىب زالىم دۇرۇر ئاغۇسى كۆپ.

ئۇشبۇ گەي ھاجەت تەبىبگە ئاڭلاغىل،
كەم يىگىل، كەم ئۆزلەگىل، كەم ئۇخلاگىل.

ھەر كىشكىم غەيبدىن گەر ئۆرسە دەم،
ياغملۇر باشىغە لەنەت دەمبە دەم.

① ھازىق — ئۇستا، ماھىر.
② جانەست — جاندۇر.
③ زددى — قارشى.

كۆرمەيمۇ زىنھار ھەركىمنى ھېچمېر،
خۇب ئىمەسدۇر ئاغرىتىپ بەرگەن ھېرىر①.

ناكەس②ۇبەدئەسىللەر ئەبلە بولۇر،
كىم بۇلارغە قاتىلۇر گۇمراھ بولۇر.

ھەر كىشىگە ئەۋۋەلدىن قىلمىغىل سالام،
ئاقىبەت دۇزەخ ساڭا بولغاي ھارام.

كىم يامان سۆزدىن تىلىنى قىلسە بەند،
گويىيا قىلمىش دورۇر شەيتاننى بەند.

تەكرىنىڭ دوستىغە قىلغىل جان ئىدا،
تا ساڭا ئول بولغۇسدۇر رەھنەما.

ھەر كىشى ھەق تەھرىدىن تەرسان بولۇر،
ئول كىشىدىن بارچە خەلق لەرزان بولۇر.

شادۇ سېۋىيەتلىكنى ئاندىن ئىستەگىل،
ئىززەتۇ ھورمەتنى ئاندىن ئىستەگىل.

بولماغىل بىگانىلارغە ئاشنا،
يەتكۈسى جانىڭگە ئاندىن كۆپ جاپا.

① ھېرىر — يىمەك زەخت.
② ناكەس — يامان ئادەم، ئەسكى ئادەم.

كىم ھەسەد قىلسە كىشىنىڭ ھالىدىن،
بى خەبەر ئۆمىر ئۆتكەرۇر ئەھۋالىدىن.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بوامە غافىل ئەكرىدىن شامۇ سەھەر.

ھەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەرياد لار.

ھەر بايان تەبىب ھازىق ① مەسەل جانەست ②

ھەر تەبىبگە بەرمە قول ئەي دەردناك،
داروپى زددى ③ بىلە قىلغاي ھەلاك.

ھەر تەبىب ئالىم دۇرۇر داروسى خوب،
گەر تەبىب زالىم دۇرۇر ئاغۇسى كۆپ.

ئۇشبۇ گەي ھاجەت تەبىبگە ئاڭلاغىل،
كەم يىگىل، كەم ئۆزلەگىل، كەم ئۇخلاگىل.

ھەر كىشكىم غەيبدىن گەر ئۆرسە دەم،
ياغملۇر باشىغە لەنەت دەمبە دەم.

① ھازىق — ئۇستا، ماھىر.
② جانەست — جاندۇر.
③ زددى — قارشى.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئۇرماغىل دەم غەيىبدىن شامۇ سەھەر.

مەن نەچۇك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەر بايان فەزىلەتى فەرايىزلىها ①

فەرزلەر بىسياردۇر بىل ئەي ئوغۇل،
ياد ئال بۇ پەندىنى بواماي مەلۇل.

فەرزلەردە ئۆزنى بىلمەك قەرزىيەت،
ھەر كىشىدە بار دۇرۇر چەندان سۇپەت.

كى شىجائەتدىن بولۇر گويا كى شىر،
كى لەتافەتدىن بولۇر گويا كى ئەر.

گاھ ھەمىشە بىرلە ئول ئەنقا بولۇر،
گاھى مىكرى بىرلە ئول رەۋباھ ② بولۇر.

---

① فەرايىزلىها — زۆرۇرى ئىشلار.
② رەۋباھ — تۈلكە.

غەيبىدىن دەم ئۆرسە ئىمانى چىقار،
كۇفرى ئىلىدىن ئاقىبەت جانى چىقار.

ئەي قاياشىم غەيبدىن دەم ئۇرماغىل،
گەر كىشى دەم ئورسە سەن ئولتۇرماغىل.

غەيبدىن دەم ئورغان ئول بولماس ئامان،
ھەم جەھەننەم ئىچرە قالغاي جاۋىدان.

گەر كىشىكىم غەيبدىن بىر سۆز دىسە،
يوق ئەجەب ئاندىن خۇدا يۇز ئۆرىسە.

ئول مۇنەججىم خەلق ئارا ئەبلە بولۇر،
دالۇچى ① ۋە قۇرئەچى گۇمراھ بولۇر.

ئەلھەزەر، يا ئەلھەزەر، ئەي ئەلھەزەر،
غەيبدىن كىم دەم ئۇرار قىلغىل گۇزەر.

غەيبدىن كىم دەم ئۇرار ئىسيان سەخت②،
ئول كىشىنى بىلگەيسەن دەججال ۋەقت.

غەيبدىن كىم دەم ئۇرار ئۇر باشىغە،
ياغماغاي رەھمەت ئانىڭكى باشىغە.

---

① دالۇچى — پالچى، قارىسىغا سۆزلىگۈچى.
② ئىسيانى سەخت — قاتتىق گۇنا.

كى دەلىرلىك ① تەن بولۇر ئويا ئۆزۈۋر ②،
كى زەلىللىكدىن بولۇر گويا كى مۇر③.

كى مۇزەررەتتىن④ بولۇر زەئىپور ⑤ كەبى،
كى مۇرەۋۋەتتىن بولۇر تەنبۇر كەبى.

كى قانائەت بىرلە ئول ئىنسان بولۇر،
گاهى پۇرخورلۇق⑥ ئىلە هايۋان بولۇر.

گاهى بۇلبۇللار كەبى قىلغاي نەۋا،
گاهى سولىلار بىلەقىلغاي سەدا.

گاهى تۇتىدەك بولۇر شىردىن سۇخەن،
گاهى تۇن-كۇن بومدىك بولغاي ئەدەن⑦.

گاهى بىنا⑧، گاهى نابىنا بولۇر،
گاهى پەجمۇردە⑨، گاهى زىبا⑩ بولۇر.

① دەلىرلىك — يۇرەكلىك، قورقماس.
② ئۆزۈۋر — تۆگە.
③ مور — چۈمۈلە.
④ مۇزەررەت — زىيانلىق، زىيان.
⑤ زەئىپور — ھەرە.
⑥ پۇرخورلۇق — نەپسى يامانلىق، كۆپ يەپ-ئىچمەش.
⑦ ئەدەن — مۇقىم، جەم تۇرۇش.
⑧ بىنا — پەيدا بولۇش.
⑨ پەجمۇردە — يەلجىلگەن.
⑩ زىبا — گۈزەل، چىرايلىق.

گاهى قەلەم، گاهى پىرانە① سۈپەت،
گاهى دانا، گاهى ھەيرانە سۈپەت.

گاهى لەنگۇ، گاهى خۇش رەفتار ② ئىرۇر،
گاهى خامۇش، گاهى ئول گويا بولۇر.

گاهى سۈست ۋە گاهى ھەم چابۇك ③ بولۇر،
گاهى ۋەزمىن، گاهى ھەم سابۇك ④ بولۇر.

گاهى شەررۇ شۇرىدىن ماروۇ چايان،
گاهى خۇشخۇي تىلى شۇكروۇ ⑤ فەشان ⑥.

گاهى كافىر، گاهى ھەم مۇئمىن بولۇر،
گاهى خەۋفلىك، گاهى ھىممەتلى بولۇر،

گاهى بولغاي تىزو تۇند ⑦ رەھمانغە قۇل،
گاهى بولغاي تىزو تۇند شەيتانغە قۇل.

① پىرانە — پىشقەدەملەردەك.
② رەفتار — مېڭىش.
③ چابۇك — تېز.
④ سابۇك — يەڭگىل.
⑤ شۇكر — ھەمدە، رەھمەت ئېيتىش.
⑥ فەشان — ئاشكارا، ئوچۇق.
⑦ تىزو تۇند — ئاھايىتى تېز.

كى دەلىرلىك ① تەن بولۇر ئويا ئۆزۈۋر ②،
كى زەلىللىكدىن بولۇر گويا كى مۇر③.

كى مۇزەررەتتىن④ بولۇر زەئىپور ⑤ كەبى،
كى مۇرەۋۋەتتىن بولۇر تەنبۇر كەبى.

كى قانائەت بىرلە ئول ئىنسان بولۇر،
گاهى پۇرخورلۇق⑥ ئىلە هايۋان بولۇر.

گاهى بۇلبۇللار كەبى قىلغاي نەۋا،
گاهى سولىلار بىلەقىلغاي سەدا.

گاهى تۇتىدەك بولۇر شىردىن سۇخەن،
گاهى تۇن-كۇن بومدىك بولغاي ئەدەن⑦.

گاهى بىنا⑧، گاهى نابىنا بولۇر،
گاهى پەجمۇردە⑨، گاهى زىبا⑩ بولۇر.

① دەلىرلىك — يۇرەكلىك، قورقماس.
② ئۆزۈۋر — تۆگە.
③ مور — چۈمۈلە.
④ مۇزەررەت — زىيانلىق، زىيان.
⑤ زەئىپور — ھەرە.
⑥ پۇرخورلۇق — نەپسى يامانلىق، كۆپ يەپ-ئىچمەش.
⑦ ئەدەن — مۇقىم، جەم تۇرۇش.
⑧ بىنا — پەيدا بولۇش.
⑨ پەجمۇردە — يەلجىلگەن.
⑩ زىبا — گۈزەل، چىرايلىق.

گاهى قەلەم، گاهى پىرانە① سۈپەت،
گاهى دانا، گاهى ھەيرانە سۈپەت.

گاهى لەنگۇ، گاهى خۇش رەفتار ② ئىرۇر،
گاهى خامۇش، گاهى ئول گويا بولۇر.

گاهى سۈست ۋە گاهى ھەم چابۇك ③ بولۇر،
گاهى ۋەزمىن، گاهى ھەم سابۇك ④ بولۇر.

گاهى شەررۇ شۇرىدىن ماروۇ چايان،
گاهى خۇشخۇي تىلى شۇكروۇ ⑤ فەشان ⑥.

گاهى كافىر، گاهى ھەم مۇئمىن بولۇر،
گاهى خەۋفلىك، گاهى ھىممەتلى بولۇر،

گاهى بولغاي تىزو تۇند ⑦ رەھمانغە قۇل،
گاهى بولغاي تىزو تۇند شەيتانغە قۇل.

① پىرانە — پىشقەدەملەردەك.
② رەفتار — مېڭىش.
③ چابۇك — تېز.
④ سابۇك — يەڭگىل.
⑤ شۇكر — ھەمدە، رەھمەت ئېيتىش.
⑥ فەشان — ئاشكارا، ئوچۇق.
⑦ تىزو تۇند — ئاھايىتى تېز.

سۆھبەتى ئالىم كۆڭۈلگە زەر ① ئېتەر،
ئۇل كىشى ھەق بۇيرۇغانىنى تېز ئېتەر.

پەندى ئالىم كەسنى ئىززەتلىك قىلۇر،
كىمكى ئەئمال قىلسە جەننەتلىك بولۇر.

پەندى ئالىم ھەرقارا ئۆيغە چىراغ،
بىلمەيمەن قىلغان ئەمەل بولماس ياراغ.

ئاڭلاغىل باردۇر ھەر ئۆينى ئاچقۇسى،
پەندى ئالىمدۇر كۆڭۈلنى ئاچقۇسى.

گەر كىشىنىڭ كىم بەشتكە مەيلى بار،
سۆھبىتى ئالىمنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەنبىيا ۋە ئەۋلىيا ناسىھ② دۇرۇر،
ئەمرىنى قىلغان كىشى سالىھ دۇرۇر.

ئەدلى ئالىم نايىبى③ پەيغەمبىران،
ئەيلەدى بۇ سۆزنى ئۇل ساھىبقىران④.

---

① زەر — سىڭمىش، ئولتۇرۇش، پەس، ئاستى.
② ناسىھ — نەسىھەت قىلغۇچى.
③ نايىبى — ئورۇنباسارى.
④ ساھىبقىران — زامان ئىگىسى.

گاهی تۈن-كۈن بولغاي ئول سۈلتان تۈلى،
گاهی نەفسدىن بۈلۈر بەرنان ئۈلى.

گاهی شادلىكدىن بولۈر كۈندۈزگى كۈن،
گاهی غەملىغ گۈيىيا تۈن ئىچرە تۈن.

گاهی جاهىل، گاهی هەم ئالىم بولۈر،
گاهی فاسىق، گاهی هەم زالىم بۈلۈر.

بۇ سۈپەتلەر هەر كىشىدە باردۇر،
بىلمەسە هەر كىمكى ئول مۇردارىدۇر.

بۇ سۈپەتلەر ياخشى بىلغىل ئەي ئەزىز،
تاكى ئاندىن بولغە كەرگىل تىز-تىز.

غافىلا ئۆمر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بۇ سۈپەتلەر ياخشى بىل شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەر بايان ئەزىلەتى ئۆلۈما

ئەي قاياشىم ئىستە ئالىم سۆھبەتىن،
جانۇ كۆڭلۈڭ بىرلە قىلغىل خەزمەتىن.

ئىلمدىن، ئەئمالدىن بولغاي يېقىن،
ئىلمسىز ـ ئەئمالسىز بولغاي لەئىن.

ھەر دىيارنىڭ چىراغى ئالىمى،
ھەر قارا تۇنىڭكى ماھى ئالىمى.

ئىلىم بىرلە سەيىر ئېتەر ئەرشى ئەلا،
ھەم پەلەك، ھەم يەرنى تا تەھتەسسەرا①.

ئىلىم بىر ئاتدۇركى خوش رەفتارامۇغ،
كىمكى مەركەب ② بولسە كۆرمەس خارلىغ.

ئىلىمسىز ھەسرەتتەدۇر پىرۇ جەۋان،
ئىلىم ئىستەب تۇن ـ كۈن يۇرغىل زاۋان.

ھەر دىيارنىڭكى باغى ئالىمى،
ھەر دىيارنىڭكى شاھى ئالىمى.

ئىككى قىسمى ئادەمى ھۆرمەتتەدۇر،
مۇندىن ئۆزگە بارچەسى ھەسرەتتەدۇر.

ئىستەسە ئىلمىيۇ ھەم قىلسە ئەمەل،
كۆڭلىغە ئىككى جاھان قىلماس خەلەل ③.

① تەھتەسسەرا — يەرئاستى.
② مەركەب — مىنىلىدىغان تەرسە، مىنىش.
③ خەلەل — ئارىلاش، ئايرىش.

ئەهلى فاسىق ئىچرە ئالىم خاردۇر،
بىگۇمان ئاندىن خۇدا بىزاردۇر.

ھەر كىشى ئالىمغە يەتكۈرسە زەرەر،
سالغۇسى تەڭرىم ئانى ناري سەقەر.

كىمكى كۆرسە ئەهلى ئالىمنى ھەقىر،
ئول كىشىنىڭ بىگۇمان ئۆمرى كەسىر.

ھەر كىشى ئالىمگە كۆلپەت قىلماغاي،
كىمكى قىلسا تەڭرى رەھمەت قىلماغاي.

گەر كىشى ئالىم كىشىنى شاد ئېتەر،
تەڭرىم ئانى بىگۇمان ئازاد ئېتەر.

پەندى ئالىم كورغە گويا كى ئاسا،
روھىغە ھەم بولغۇسىدۇر كۆپ غىزا.

ھىچ لەززەت ئىلمىدىن خۇشتەر ئەمەس،
ئىلمسىزلەر خەلق ئارا بېھتەر ① ئەمەس.

ئىلمسىزلەر خەلق ئارا ئاددم ئەمەس،
ئىلمسىز ئىككى جاھان مەھرەم ئەمەس.

---

① بېھتەر — ياخشىراق.

ئۆزىدىن غاپىل كىشى كاھىل دۇرۇر،
سۆزىدىن ھازىر كىشى ھازىر دۇرۇر.

ئىككى ئالەم سۆزىدىن يەتكەي بالا،
ئاقىبەت رەسۋايىۋ خار ئەتكەي خۇدا.

بەئزىلەر كامىل بولۇپ ئاخشام ياتار،
بەئزىلەر ئۆزىمىن ياتىپ كامىل توپار.

ھەر كىشى كۆپ سۆزلەسە ئەسۋاسدۇر،
ئادىمى ئەيدىدە يوق ئەسناسدۇر.

كىمكى خاموش بولسە خەيرىنناسدۇر،
كىمكى كۆپ سۆزلۈكتۇر شەررىنناسدۇر.

ئەي بىرادەر ئۆتتى ئۆمرۈڭ بىھۇدە بەر،
ھەر كىشى كۆپ سۆزلەسە تاپقاي زەرەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە پادىشاھ ئادىل ئۆە زالىملارنى ئەيتۇر

ئەي مەلىك ① سورغىل رەئىيەت② ھالىنى،
ئىنسۇ ئۈلفەت بىرلە بەرھەم دادىنى.

---

① مەلىك — پادىشا.
② رەئىيەت — خەلق، پۇخرا.

ھەر كىشىنىڭ ئىلمى يوق ھايۋان دۇرۇر،
قىلغان ھەر ئىشلىرى ئانىڭ ئىسيان دۇرۇر.

ئىلىمغە قىل ئەي قايا‌ش ئۆمرۈڭنى سەرپ،
بەھرە ئالغىل ئىلمىدىن بىر نەچچە ھەرپ.

ئۆمرۈم ئۆتكەرمە ئۆمرۈم ئەي خاسۇ ئام،
تەز-تۇند قىلغىلۇ تۇن-كۈن بەردەۋام.

غافىلا ئۆمرۈم ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئىلىمىمز، ئەمالىمز تاپقاي زەرەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە كۆپ سۆزلەمەكنىڭ قەبىھلىكىنى ئەيتقۇر

ئەلھەزەر، يا ئەلھەزەر، ئەي ئەلھەزەر،
ھەر كىشى كۆپ سۆزلەسە قىلغىل گۇزەر.

بى خەبەردۇر ھەر كىشى كۆپ سۆزلەسە،
مەئنەسى يوق سۆزنى ھەر كىم كۆپ دىسە.

بى خەبەر ئۆتكەرمە ئۆمرۈڭ ئەي مەلىك،
قالمىغاي ئۇشبۇ جاھان ئىككى تىرىك.

سەلتەنەت ھەشمەت سولايمان ① دېك ئەمەس،
ئۆمىر ھەم ئول نوھۇ ② لوقمان ③ دېك ئەمەس،

ئەي مەلىك قۇللۇغدە ئىبراھىمچە بول،
پادىشاھلىق قىل ۋە ئىبراھىمچە بول.

قىل ئۆزۈڭنى ماسۇللانى ھارام،
بۇ نەسىھەت ياد ئال ئەي شاھۇ ئام.

ئەي مەلىك ئۆتكەرمە ئۆمرىڭ بى خەبەر،
ئاخىرىڭ پىكرىنى قىل شامۇ سەھەر.

ھەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان نىيەتى دېھقان

دېھقەنا نىيەت تۇزۇپ ساچقىل ئۇرۇق،
ساچسە نىيەتنى تۇزۇپ قالماس قۇرۇق.

---

① سۇلايمان، ② نوھ — پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىسمى.
③ لوقمان — ھېكىمنىڭ. (ئەلگىرى ئۆتكەن مەشھۇر تەبىبنىڭ ئىسمى.)

ئول رەئىيەت ھالىدىن ئاگاھى بول،
ئەدلى قىل ئىككى جاھاندە شاھى بول.

زۇلۇمنى كۆپ قىلسە دۆلەتتىن تۈشەر،
ـۆزلەسە كۆپ كۈلسە ئىززەتدىن تۈشەر.

ئەي مەلىك ئەندىشە قىل بالا ۋە پەستىـ
يەتمەگەي مۈلكۈڭغە ھەر ياندىن شىكەستـ.

شاھى ئادىل شەھرىغە نىئمەت دۈرۈر،
شاھى زالىم شەھرىغە لەنەت دۈرۈر.

شاھى ئادىل شەھرىغە نىئمەت ياغار،
شاھى زالىم شەھرىغە لەنەت ياغار.

شاھى ئادىل شەرئىنى پەيدا قىلۇر،
شاھى جاھىل فىسقنى پەيدا قىلۇر.

ئەي مەلىك شەرئىدە بول سابىت قەدەمـ
يەتمەگەي ئىككى جاھاندە ھىچ غەمـ.

ئەي مەلىك، شاھ بولغىل ئامما مۈتتەقىـ
بولغايسەن ئول ئالەم ئىچرە ھەم تەقىـ.

يوقتۇر شاھغە تەدامىدىن ياخشى ئەمەل،
شاھغە ھەم لازىم بولۇر چەندان ئەمەل.

پەتنە قىلماق خۇنى ناھەقدىن يامان،
پەتنەچى بۇلماس جەھەننەمدىن ئامان.

خۇنى ناھەق پەتنەدىن پەيدا بولۇر،
پەتنەدىن ئالەمدە كۆپ غەۋغا بولۇر.

قىلسە پەتنە ئاشكارا يانەھان،
قالغاي ئول دەۋزەخ ئىچرە جاۋىدان.

ئۇشبۇ ئالەم پەتنەدىن بولغاي خاراب،
پەتنەدىن كۆيراق كىشى كۆرگەي ئازاب.

كىمكى قىلسە پەتنە ئول مەرۋانى خەر،
بولغاي ئول مەھشەر كۈنى ئىتتىدىن بەتەر.

پەتنەدىن يۈز ئۆرىسە رەھمەت ياغار،
پەتنەنى دوست تۇتسە كۆپ لەنەت ياغار.

كىمكى يۇرسە پەتنەدىن ھەردەم قاچىپ،
جەننەتول فىردەۋس ئانىڭا بولغاي نەسىپ.

پەتنەدىن بولغىل يىراق ئەي خاسۇ ئام،
پەتنەچىغە قىلدى جەننەتنى ھارام.

پەتنەنى تەرك ئەتسە ئىززەتلىك بولۇر،
ئورنى شول سائەتدە جەننەتلىك بولۇر.

قىلسە دېھقان ياخشى نېمەتنى داۋام،
ئۆكسۈمەس ھەرگىز ھوسۇلى ۋەسسالام.

بەدنىيەت بىرلە ئەگەر ساچساڭ ئۇرۇق،
بولماغاي ھەرگىز ھوسۇل قالغۇڭ قۇرۇق.

بەدنىيەتدىن تازۇ نىمەت كام بولۇر،
بولغانى بىرلە بىراۋغە يەم بولۇر.

دېھقانا، كۆپ ئاشۇ نان بەر بىۋ رېيا،
بى رېيا قىلغان ئىشىڭ بولغاي پەنا.

بى رېيا بەرسەڭ ئەگەر كۆپ ئاشۇ نان،
بولغايسەن دەۋزەخ ئازابىدىن ئامان.

رائى ① ئول دېھقانكى نان بەرگەي رېيا ②
بولغاي ئول مەئشەر كۆنمدە روسىيا.

دېھقانا، ئۆمىر ئۆتتى بەدنىيەت بىلە،
قىسقى ئىلە ئۆمىر ئۆتتى بەد مالەت بىلە.

قىلسە دېھقان بۇ نەسىھەتنى قوبۇل،
ئالغاي ئول بىر دانغە ئون بىر ھوسۇل.

---

① رائى — رېيا قىلغۇچى.
② رېيا — كىشىلەرگە كۆرسىتىش ئۈچۈنلا قىلىنغان ئەمەل.

ھەر كىشى بىر يەردە كۆپ ئولتۇرمىغاي،
گەر كىشى ئولتۇرسە كۆڭلى ئاغرىغاي.

سەيىر قىلسە ھەر كىشى تابقاي قەرەھ ①،
كۆڭلى بولغاي گويىيا قەۋسى قەزەھ ②.

سەيسردە ھەردەم كۆڭۈل تابقاي جالا،
بولسە بىر يەردە مۇقىم كەلگەي بالا.

ھەر كىشى سەيىر قىلسە خۇشبۇي بولۇر،
گويىيا ئاقان سۇ ھەم خۇشبۇي بولۇر.

گەر ئاقمن سۇ تۇرسا بى لەززەت بولۇر،
ئىمكى كۆپ ئولتۇرسە بى ئىززەت بولۇر.

ھەر كىشى ئۆي ئىچرە مېھنەت ئىچرەدۇر،
ھەر كىشى سەيىر ئىچرە راھەت ئىچرەدۇر.

پۇرخورا، ئۆمىر ئۆتتى سەيرىڭ سەيىر ئىمەس،
كۆپ يىمەكلىك بىرلە قورساق سەيرئىمەس.

سەيىر ئىتتىب ئۇشبۇ جاھان بولماس تامام،
نەئىمەتى ئالەمنى يەپ بولماس تامام.

---

① قەرەھ — خۇشال، شاتلىق.
② قەۋسى قەزەھ — ياچاقنىڭ يىبى، چۇچىسى.

پىتنەچى ئىككى جاھاندا خاردۇر،
پىتنەچىلەردىن خۇدا بىزاردۇر.

تەۋبە قىلغىل پىتنەگە بول ھەق ئوناس،
قىلغاي ئول غوفۇران ① جەھەننەمدىن خالاس.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ياخشى نىيەت بىرلە بول شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي پەريادلار.

دەربايان ئەھۋالى كاسىب

دىنۇ مىللەتنى بىلىپ قىلساڭ ھۇنەر،
قىل تەۋەككۈل ھەقغە چەندان خەرج ئۆتەر.

گەر كاسىب كۆڭلىنى ھەقدىن شاد ئېتەر،
ئىككى ئالەم ھەق ئانى ئازاد ئېتەر.

شەرئىدە كەسىبىنى قىلساڭ خوب دۇر،
ئۇشبۇ ئىشقا رود ھەم مەرغۇب ② دۇر.

① غوفۇران — كەچۈرگۈچى، ئەپۇ قىلغۇچى خۇدا.
② مەرغۇب — قىزىقمىشلىق، قىزغىن.

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر قەسرى جەمىل①
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گويا ئەغيل.

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گۈلشەن كەبى،
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گۈلخان كەبى،

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر ۋەيرانە دېگ
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر پەرۋانەدېگ

بەزلەرنىڭ كۆڭلى خۇشبۇيلۇق بولۇر،
بەزلەرنىڭ كۆڭلى بەدبۇيلۇق بولۇر.

بەزلەر كۆڭلى جالا، ئۇستۇن جالا،
بەزلەر كۆڭلى قارا، ئۇستۇن قارا.

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر ئاققان سۇدېگ،
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر تۇرغان سۇدېگ.

بەزلەرنىڭ كۆڭلى شاد كۈندۈزكى كۈن،
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر تۈن ئۇچرە تۈن.

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر ساھىب جامال،
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدەدۇر مالۇ ئايال..

---

① قەسرى جەمىل — گۈزەل سارايى، گۈزەل ماكان.

غاملا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بول مۇجەررەد سەيرى قىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىرغەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان ئادەمشۇناسلىق

خەلقنىڭ ھالىنى بىل ئەي ئادەمشۇناس،
بۇ قەدەردۇر بەكۈمان قىلغىل قىياس.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گەنجى گىران①،
بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر رەنجى گىران.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر پەررەندىلىك،
بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر چەررەندىلىك②.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر ئەسىبى راۋان③،
بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گاۋى دۇۋان④.

---

① گەنجى گىران — ئېغىر خەزىنە. تۆگىسىگە خەزىنە.
② چەررەندىلىك — ئوماللىگۈچىلەردەك.
③ ئەسىبى راۋان — تېز ماڭىدىغان ئات.
④ گاۋى دۇۋان — تېز ماڭىدىغان كالا.

گەر يەسە ئەسيانغە مايىللىق قىلۇر،
تەكرى پەرمانىغە جاھىللىق قىلۇر.

گەر يەمەككە ھەر كىشى چالاكىدۇر،
بەزمان ھەلقى ئانىك ناپاكىدۇر.

گەر كىشى ناپاك ھەتنى ياد ئېتەر،
ياخشى ئەئمالىنى خەلق بەرباد ئېتەر.

كورلار دەريادە زەۋرەق ① تاپماغاي،
كىم ھارامخور بولسە رەۋنەق تاپماغاي.

يىغماغىل مالى ھارام ئەي بىخەبەر،
ئىككى ئالەم ئىچرە ئول مالىن تىلەر.

زەررەچە ھەقتى سېنىڭدە قالماغاي،
زەررەچە گەر قالسا جەننەت بارمىغاي.

كىم ھارامدىن كەيسە جىسمىغە لىباس،
روزى مەھشەر كەپكەي ئول ئوتدىن لىباس.

كىم ھارامدىن يىغسە مال بولماس ئەمىن،
بولغاي ئول مەھشەر كۈنى شەرمى لەئىن.

① زەۋرەق — قۇلاق، قېيىق.

جەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر مەيخانىدىك،
جەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر بۇتخانىدىك.

جەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گويا مازار،
جەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گويا بازار.

بۇ كۆڭۈللەردىن خۇدا ئەرمەس رىزا،
نى ئۈچۈنكىم يوقتۇرۇر سىدقۇ سافا.

بۇ مەسەل پايانى يوقتۇر ئەي ئوغۇل،
بۇ نەسىھەت ياد ئال قىلغىل قوبۇل.

غاپىلا ئۆمرۈ ئۆتىتى دائىم بى خەبەر،
ئۇشبۇ قىسىم خەلقىدىن قىلغىل ھەزەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان كاساپەتى مالى ھارام

كىمكى يىغسە جەھدىلە مالى ھارام،
قىلغۇسىدۇر تامى بەر بالايى تام ①.

---

① تامى بەربالايى تام — تام ئۈستىگە تام ئەتمەك.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەۋەر،
سەن تەلەب قىلغىل ھالال شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەرياد لار.

دەرىايان شەراپەتى مالى ھالال

تەكىرىدىن ھەركىم تىلەر مالى ھالال،
شول زامان يەتكورگۈسىدۇر زۇل جالال①

كىم ھالالخور بولسە تائەتلەر قىلۇر،
كىم ھارامخوردۇر كاساپەتلەر قىلۇر.

كىم ھالالى ئىستەسە رەھمەت قىلۇر،
كىم ھارامنى ئىستەسە لەنەت قىلۇر.

ھەلقىغە ھەركىم ھالالدىن رىز ئېتەر،
ھەق تەئالا رەھمىتىنى تېز ئېتەر.

مەنپەئەت قىلماس ھارامخور تائەتى،
دەمبەدەم لەنەت ياغار ھەر سائەتى.

---

① زۇل جالال — كائىناتنىڭ ئىگىسى بولغان خۇدا.

ھەر كىشىدە بىر دەرەم بولسە ھارام،
قالغۇسى مەقسۇدى ئانىڭ ناتامام.

بەرمىسە ھەر كىمكى جىسمىغە زەكات،
بولماغاي ھەرگىز جەھەننەمدىن نەجات.

تەن زەكاتى بۇدۇر تائەت ئىشلەمەك،
تۇنۇ كۈن ئىچرە ئىبادەت ئىشلەمەك.

كىمكى ناسىقدۇر ھارامخوردۇر بىلىڭ،
كىمكى سالىھدۇر ھالالخوردۇر بىلىڭ.

كىم ھارامدىن ئىچسە گەر بىرقەترەئاب ①
بولماغاي ھەرگىز دۇئاسى مۇستەجاب ②.

بىر دەرەم كىرسە ھارامدىن ئەي ئوغۇل،
ئاقىبەت چىققاي ئىلىپ ھەمياندە پۇل.

غافىلا جەم ئەيلەمە مالى ھارام،
قىلماغاي رەھمەت خۇدايى لايەنام③

---

① قەترە ئاب — تامچە سۇ.
② مۇستەجاب — ئىجابەت، ھەل بولۇش.
③ لايەنام — ئۇخلىمايدۇ، ئۇيقۇسىز.

ياخشى بولسه هەر كىشىنىڭ نىيىتى،
باشقا تۇشمەس يامانلىڭ نىيىتى.

هەر كىشىكىم پاك بوستان ئىچرەدۇر،
ئول كىشى دائىم ئىبادەت ئىچرەدۇر.

هەر كىشى هەر كۈندە قىلسە غۇسلى بەر،
ئىككى ئالەم خەلق ئارا بولغاي ئەمر.

هەر كىشى دائىم تاھارەت ئىچرەدۇر،
ئول كىشى دائىم ئىبادەت ئىچرەدۇر.

ئالسە هەر ئازىنەدە ساچۇ بۇرۇت،
دىنى ئىمانى ئانىڭ بولماس زايۇد.

هەر كىشى ئۇچ كۈندە ئالغاي تىرناقىن،
ئول كىشىغە بۇلغاي ئىمانى يېقىن.

گەر ۋۇزۇ ① ئۈستۈن ۋۇزۇ قىلسە كىشى،
نۇرى ئۈستۈن نۇرلۇغ بولغاي ئىشى.

هەر كىشى دائىم تاھارەتلىك دۇرۇر،
ئىككى ئالەم ئىچرە ئول هۆرمەت كۆرۈر.

① ۋۇزۇ — تاھارەت، يۇيۇنۇش

كىمكى ئىزلەر دائىما رىزقى ھالال،
گويىيا ئۇ ئىستىمىشىدۇر زۇل جالال.

ساقلاسە ھەركىم ھارامدىن قۇرساقىن،
بولغۇسىدۇر ئول جەھەننەمدىن ئەمىن.

رىزقىڭگە رىزقى ھالالنى ئىستەگىل،
قۇۋۋىتىدە زۇل جالالنى ئىستەگىل.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
قىل ئىبادەت تۇنۇ كۈن، شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان فەزىلەتى نىيەت

ياخشى نىيەت نىيىتى تائەت دۇرۇر،
باشىغە رەھمەت ئوشۇل سائەت ياغۇر.

ياخشى نىيەت بىرلە بولغىل ئەي ئوغۇل،
بۇ نەسىھەت ياد ئال قىلغىل قوبۇل.

ياخشىراقدۇر ھەر ئەملدىن نىيىتى،
ياخشى نىيەتلىك تاپۇر كۆپ ئىززىتى.

شەيخ ئولدۇر قىلمىغاي دۇنيا ئۈمىد،
شەيخ ئەگەر قىلسە ئۈمىد بەلغاي پەلمد①-

شەيخ ئەگەر بەسيار دۇنيا داردۇر،
بەگۈمان بەلغەل ئانى مۇرداردۇر.

شەيخ ئەگەر دۇنيا ئۈچۈن تىلسادۇنا،
شەيخى سادىق ئەرمەس ئول شەيخى دۇغا.②

شەيخ دۇنياداربنمك ئەسانى يوق،
ئاقىبەت ئول شەيخنمك ئىمانى يوق.

شەيخ ئەگەر دۇنياغا بولسە مۇبتىلا،
بەگۈمان ئول شەيخدىن ئىمان جۇدا.

شەيخ ئەگەر دۇنياغە قىلسە جان فىدا،
بولمىغاي ھەرگىز جەھەننەمدىن جۇدا.

شەيخ ئەگەر دۇنياغە ئەندەك قىلسە مەيل،
كىرگۈسى دەۋزەخقە ئول دەۋزەخكى ۋەيل③.

شەيخ ئەگەر قويسە تەمەئدىن بىر قەدەم،
ھەق ئانىڭ لەنەت يىمارگەي دەمبە دەم.

① پەلمد — ناپاك، نىجاسەت.
② دوغا — ئالدامچى. يالغانچى.
③ ۋەيل — دەۋزەخ ئىسمى.

ھەر كىشى بولسە تاھارەتلىك دازام،
ئاقىبەت بولغاي شەھمەد ئەي خاسۇ ئام.

كىشى نىئمەت كۆرۈپ قىلغاي قانائەت،
كىشى دەرۋىش تاپىپ قىلغاي ساخاۋەت.

كىشى ئىمان تاپىپ قىلغاي ھالاۋەت،
كى ئاندىن تەكىرغە قىلغاي ئىبادەت.

غافىلا ئۆلمەر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
مەھۇە① قىل ھەستىلىكنى ھەر شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىرغەمدىن قىلاي فەريادلار.

ئەھۋالى شەيخ② نى ئىمتىياز③ قىلماق بايانىدە

ھەر كىشىكىم شەيخلىق دەۋا قىلۇر،
شەيخ ئىمەسدۇر بەۋدە غەۋغا قىلۇر.

---

① مەھۇە — ئۆچۈرۈش، تازىلاش.
② شەيخ — ئۇستاز، تەربىيچى، رەھبەر، يېتەكچى، قېرى ئەركىشى.
③ ئىمتىياز — ئايرىش، پەرق ئېتىش، تونۇش، چۈشىنىش.

شەيخى ئامى ئىلكىدە رەئىلىك ئاساء
شەيخى ئالىم كۆڭىلىدە سىدقۇ ساپا.

ئەي بىرادەر شەيخلىك قىلماق ھەۋەس،
شەيخلىك مۇشكۈل دۇرۇر ئاسان ئىمەس.

شەيخ گەر ئامدۇر قىلماق ئىتىقاد،
ئۇشبۇ قىسىم شەيخدىن قىل خەيرىباد①.

ھەر كىشىنى مىكرىلە قىلغاي مۇرىد،
كۆزلەمەس ئىش ئاخىرىن چىركۇ پەلىد②.

گەر مۇرىد ③ لىقاء كىشىدىن ئالسە دەست④،
دىن ئاساسى شول زامان بۇلغاي شىكەست.

شەيخ ئوادۇر تۇتمىغاي دۇنيانى دوست،
قورقۇبان ھەقدىن قالۇر ئۇستىخان، پوست.

شەيخلەر ھالى بۇدۇر ئەي خاسۇ ئام،
بۇ نەسىھەت ياد ئالغىل ۋەسسالام.

---

① خەيرىباد — خوشلاشماق.
② چىركۇ پەلمد — پاسكىنا، نەجىس.
③ مورىد — شاگىرت، ئەگەشكۈچى. تەربىيەلەنگۈچى، تالىپ. روھى پەرزەنت.
④ دەست — قول، ۋەدە.

شەيخ ئەگەر قىلسە تەمەئىدىن بىر دۇئا،
ياشىغە لەنەتنى ياغدۇرغاي خۇدا.

شەيخ ئەگەر پەررەندى مالمن ياد ئېتەر،
شۇل ئىلان يەر يۈتقالى فەريياد ئېتەر.

شەيخ ئەگەر زىننەتنى قىلسە ئىختىيار،
بۇلغۇسىدۇر ئىككى ئالەم خارۇزار.

شەيخ ئەگەر دۇنيا بىلەن ھەمراھىدۇر،
ھەچ شەك يوقتۇركى ئول گۇمراھىدۇر.

سۆزلەسە ھەر شەيخ مالا يەئنى① دىن،
بولغاي ئول سائەتدە تەرسا، گەبرىدىن.

شەيخ بولغاي شەرئىدە سابىتقەدەم،
ئۇرمىغاي ھەن شەيخغا دەپ خەلق ئىچرە دەم.

شەيخ بولغاي ماسىۋللادىن بىراق،
بولسە گەر بۇ قىسمدە ئول شەيخ تاق.

شەيخى ئامى② تەربىيەت قىلغاي ژۇجۇت،
شەيخى ئالىم تۇنۇكۇن قىلغاي سوجۇد③.

---

① مالايەئنى — بىمۇدە، گەپ، ئورۇنسىزلىق.
② شەيخى ئامى — نادان، بىلىمسىز، جا شەيخ.
③ سوجۇد — سەجدە.

بىر دەرەم كىم بەرسە كۆڭلىن شاد ئېتەر.

ھەر كىشى سوغى دىسە ئەيلان قىلۇر،
چەرخ ئۇرۇپ ئالدىدە ئول ئەغلان قىلۇر.

بىر دەرەمغە بولغاي ئول پەرۋانەۋار،
سوغىلار بەزمىدە يوق ئول نابىكار.

سوغى ئامى سۈرتىنى ئوخشاتۇر،
دامۇ تەزۈىر ① بىرلەئەلنى يۇمشاتۇر.

سوغى بولغاي شەرئى ئىچرە ساپۇ ساپ،
قىلماغاي ھەرگىز شەرىئەتغە خىلاپ.

سوغى گەر قويسە تەمەئىدىن بىر قەدەم،
بۇلغۇسى ئول سوغىلار ئىتتىدىنمۇ كەم.

سوغى گەر دوست تۇتسە بىر پۇل ساپ ئېمەس،
سوغىلارگە ئۇشبۇ ئىش ئىنساب ئېمەس.

سوغى ئۆزدىن ئۆزگىلەرنى كۆرسە پەست،
دىن ئاساسى شول زامان بولغاي شكەست.

---

① تەزۈىر — ھىلە - مىكىر.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
شەيخلىقتە راست بول شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان ئەھۋالى سوفى① ئامى②

ئەمدى ئەيتاي سوفىلارنىڭ رەسمىنى،
ئام لارنىڭ، خاس لارنىڭ ۋەسمە③نى.

سوفى گەر ئامى ئىرۇر ئەييار④دۇر،
مال جەمئ ئەيلەركە ئول تەييارىدۇر.

سوفى گەر ئامى دۇر ئول غەۋغا قىلۇر،
ھەر ئىشكدە ئۆزىنى رەسۋا قىلۇر.

ئامى سوفى تۈن كۈن فەرياد ئېتەر،

---

① سوفى — كۆنادىن يانىپ ياخشى يولغا ماڭمۇچى، قەلبىنى تازىلىمۇچى.
② ئامى — ئاممىمىز، نادان.
③ ۋەسمە — سۈپەتسىز، ئالاھىدىلىگى، ئەھۋالى.
④ ئەييار — ئالدامچى.

غافىلار ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
سوغۇلمىقدە ئاپ بول شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
خايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان ئەفسى بەد

ئەفسى بىر ئۇشتۇر تۇرۇر ياشۇ قېرى،
سەمرىسە چمقار قاتاردىن تاشقارى.

سەمرىسە ھەرجان ھەر جايى بولۇر،
ئەبرىسە ھەريان رەسۋايى بولۇر.

ئۇشبۇ سۆزغە ئەي ئوغۇل سالغىل قۇلاق،
بولغە كىرمەسدىن بۇرۇن كۆندۇر ئۇلاق.

ئەفسدىن بولماق خالاس ئاسان ئېمەس،
ئەفسدىن بولماي خالاس ئىنسان ئېمەس.

سايەسدىن ھەر كىشى بولمەس جۇدا،
ئەفسى ھەم مۇنداغ پەنا بەرگەي خۇدا.

ھەر كىشىكىم ئەفسدىن ئېمەن ئېمەس،
يىگۇمان بىلغىل ئانى مىسكىن ئېمەس.

ئامى سوغى سوغلىق يولىدا كاج ①،
دامى مكروُ همله‌دين قىلغاي سه‌ناج②.

ئىلىمسىز سوغىغه هه‌رگىز قىلمه سىدق،
ئىمانسىز سوغى قىلوُر ئىسيانى فسق.

كىمكى مه‌ن سوغى دىسه ئول خام دوُر،
بىلگه‌يسه‌ن كىم خاس ئىمه‌س ئول ئام دوُر.

مالوُ پەرزه‌نددنى ئول كوّرگه‌ي به‌قا ③،
كوّرمىگه‌ي مه‌هشه‌ر كۆنى هه‌رگىز لقا ④.

هه‌م دىگه‌ي ئوُشبوُ جاهان قىلغاي ؤاپا،
كوّنگلىده يوُدوُر ئانىڭ سىدقوُ سه‌فا.

ئىمانسىز سوغى قىلوُر ئىسيانى بىه‌خت،
سوغى ئه‌رمه‌س به‌لكى ئول دەججال ؤەقت.

سوغى بولغاي ماسوُيللادين يىراق،
مه‌هوُه قىلسه هه‌ستلىغىن ئول سوغى تاق.

---

① كاج — ته‌زوُر، ئه‌كى.
② سه‌ناج — سه‌للە.
③ به‌قا — مه‌ڭگوُلوُك.
④ لقا — دىدار.

نەپس بىر مەككارۇ بىر ئەيياردۇر،
دام مىكرۇ ھىلىسى بىسىياردۇر.

دام - مىكرۇ ھىلىسىدىن قىل ھەزەر،
قىلماغىل ھەرگىز بۇ ئالەمگە نەزەر.

ھەر نىمە كىم نەپس ئاڭا مايىل بولۇر،
قىلسە ھەركىم شول زەمان جاھىل بولۇر.

خەپسىنىڭ ئەمرىنى قىلمە ئەي غەرىب،
بولغايسەن تەڭرى تەئالاغە قەرىب①.

ھەر نىمە كىم بار بۇ ئالەم زىننىتى،
كىمكى مايىل بولسە بولغاي لەئىننىتى.

باردۇرۇر بىسىيارىمۇ دانەلەر،
بولدىلار ئاندىن يىراق مەردانىلەر.

ئەيدىلەر ئۇممەتكە تاجىلئەنبىيا،
جەڭگى ئەسغەر②، جەڭگى ئەكبەر③ دىدىيا.

---

① قەرىب — يېقىن.
② جەڭگى ئەسغەر — كىچىك جەڭ.
③ جەڭگى ئەكبەر — چوڭ جەڭ.

هەستلىك مەھزە ئەتمەسە دىلرىش ئېمەس،
نەپسىنى تەرك ئەتمەسە دەرۋىش ئېمەس.

قىلماغىل بۇ يولدە نەپسىڭنى رەپىق ①،
بولمە ھەرگىز نەپس بىرلە مۇتتەپىق.

تۇنۇ كۈن نەپسىڭ بىلە قىلغىل ئۇرۇش،
راست قىل ئەسبابى جەڭ ئاندىن تۇرۇش.

كەلسە غالىب نەپسىڭە پەھلىۋانى ئىشق،
نەپس گەر غالىب، سالۇر زىندانى پىسق.

ئۇشبۇ جەڭگە قىلغىل ئەۋۋەل ئۆزنى پاك،
پاك بولسە نەپسىنى قىلغاي ھالاك.

ھەم يەنە قىلغىل رىيازەت ئىختىيار،
بىگۇمان ئول نەپس بولغاي خارۇ زار.

بولماغىل نەپسى ئەمرىگە تېزۇ راۋان،
بولغايسەن ئازادى مەردى ئەۋجەۋان.

نەپسىڭ زىددىدە قىلغىل ئىشنى تېز،
ئىككى ئالەم ئىچرە بولغايسەن ئېزىز.

ئەي ئوغۇل نەپسىڭگە مەركەب بولماغىل،
بەلكى تەنها بول مۇرەككەپ بولماغىل.

① رەپىق — ھەمرا، دوست.

ئۇلۇغدە چارى يوقدۇر ئەي برادەر،
ئۇلۇم ۋەھمىدە ھەر جان بىرلغاي ئەبتەر①.

ئەجەل بىمارىغە دارۇ تېپىلماس،
ئەجەل گەر يەتمەسە ئاغۇ قاتىلماس.

ئەجەلنىڭ دەردىغە يوقتۇر ئىلاجى،
ئەگەر ئىسسىق، ساۋۇق بولسۇن مىزاجى.

ئەجەلنىڭ لەشكىرى كەلسە كىشىگە،
قارالانماس كىشىنىڭ ھەر ئىككىگە.

بۇ لەشكەردىن قۇتۇلمەس شاھۇ گەدالار،
بۇ لەشكەرغە گەدا ۋە شاھ بارابەر.

بۇ لەشكەر كەلسە يانماس ئالماغۇنچە،
ھەمە جان چارە تابمەس بارمىغۇنچە.

كېلىپ تەن مۇلكىغە تۇشكەي بۇ لەشكەر،
ئىلىپ جاننى قىلۇرلار تەننى ئەبتەر.

كىشى يوقتۇر بۇ دەم قىلغاي ئىجابەت،
مەگەر قىلغاي خۇدا ئۇلدەم ئىنايەت ②.

---

① ئەبتەر — تۇيۇقسىز، سولتەك.
② ئىنايەت — ئىلتىپات، ياخشىلىق.

جەڭگى ئەسغەر جەڭى كانمرلار بىلە،
جەڭگى ئەكبەر جەڭى ئۆز نەپسى بىلە.

ئەر ئىمەس كافىر بىلەن جەڭ ئەيلەگەن،
ئەر بۇدۇر نەپسى بىلە جەڭ ئەيلەگەن.

نەپسنى قەتل ئەيلەسەڭ بولغۇڭ مەلەك،
نەپسنى قەتلئ ئەيلەسەڭ ئورنۇڭ قەلەك.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
نەپسىڭى زىددىنى ئال شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەريادلار.

بۇ پەسلدە جۈملەئى زىجانلار ① سەپەر قىلماقنى ئەيتۇر

جۈملە ئالەم ئاقىبەت قىلغاي سەپەر،
بۇ سەپەردە يار تۇرۇر چەندان خەتەر.

كىر مغىل بۇ يولغە جابدۇقسىز ئوغۇل،
قىل ئىبادەت تېز - تېز بوامەي مەلۇل.

① زىجان — جانلىق نەرسىلەر.

كېلىپ تۇشسە يۇ لەشكەر جان بولۇر تەڭ،
قىلالماس بولسە گەر يۈزمىڭ چېرىك جەڭ.

كىشى يوقدۇر ئوشۇل سائەتدە خەندان،
قىلۇر بىچارەلىكدە ئاھۇ ئەفغان.

ۋەپا كەلمەس ئوشۇل سائەت كىشىدىن،
بولۇر مەھرۇم ھەمە قىلغان ئىشىدىن.

ھەمە شاھۇ گەدا بىچارەلىكدە،
ياتۇر جان تارتۇشۇر ئەۋارىلىكدە.

ئايا غافىل ئۆزەڭنى ئېھتىيات ئەت،
يۈرەكنى يۇ بېغىرنى ھەم كاباب ئەت.

ئايا غافىل بۇگۈن قىل ياخشى ئەئمال،
كېچۈر مەئشەر كۈنىدە ياخشى ئەھۋال.

ئايا غافىل بۇگۈنى بىل غەنىممەت،
قىلۇرسەن ئاقىبەت تاڭلا نادامەت.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئەمدى غافىل بولىماغىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەريايان نەفسى كەبىر ۋە نەفسى سەغىر

ئەي بىرادەر نەفس بىر ئەژدەر تۇرۇر،
ئەژدەرى ئەسغەر ئەمەس ئەكبەر تۇرۇر.

ئۇشبۇ ئەژدەردىن داۋام ئول ۋەممە ناك،
قىلغاي ئول ۋاقتىن تاپىب بىر كۈن ھالاك.

ئەژدەرى ئەيبارى ھەم مەككاربدۇر،
نىش زەھەر ئالۇدى ھەم تەييارىدۇر.

گاھى بىدار گاھى خاب ئالۇد ① بولۇر،
گاھى مەرھەم گاھى زەھەر ئالۇد بولۇر.

بولماغىل ھەر سائەت ئىچرە بىخەبەر،
بىخەبەر بولساڭ ساڭا سالغاي زەھەر.

كۆرسەتۇر گاھى ئۆزىنى خۇفتەۋار②،
كۆرسەتۇر گاھى ئۆزىنى مۇردەۋار.

① خاب ئالۇد — قاتتىق ئۇخلاش.
② خوفتەۋار — ئۇيقۇلۇق، ئۇخلاۋاتقان.

كېلىپ تۇشسە يۇ لەشكەر جان بولۇر تەڭ،
قىلالماس بولسە گەر يۈزمىڭ چېرىك جەڭ.

كىشى يوقدۇر ئوشۇل سائەتدە خەندان،
قىلۇر بىچارەلىكدە ئاھۇ ئەفغان.

ۋەپا كەلمەس ئوشۇل سائەت كىشىدىن،
بولۇر مەھرۇم ھەمە قىلغان ئىشىدىن.

ھەمە شاھۇ گەدا بىچارەلىكدە،
ياتۇر جان تارتۇشۇر ئەۋارىلىكدە.

ئايا غافىل ئۆزەڭنى ئېھتىيات ئەت،
يۈرەكنى يۇ بېغىرنى ھەم كاباب ئەت.

ئايا غافىل بۇگۈن قىل ياخشى ئەئمال،
كېچۈر مەئشەر كۈنىدە ياخشى ئەھۋال.

ئايا غافىل بۇگۈنى بىل غەنىممەت،
قىلۇرسەن ئاقىبەت تاڭلا نادامەت.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئەمدى غافىل بولىماغىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەريايان نەفسى كەبىر ۋە نەفسى سەغىر

ئەي بىرادەر نەفس بىر ئەژدەر تۇرۇر،
ئەژدەرى ئەسغەر ئەمەس ئەكبەر تۇرۇر.

ئۇشبۇ ئەژدەردىن داۋام ئول ۋەممە ناك،
قىلغاي ئول ۋاقتىن تاپىب بىر كۈن ھالاك.

ئەژدەرى ئەيبارى ھەم مەككاربدۇر،
نىش زەھەر ئالۇدى ھەم تەييارىدۇر.

گاھى بىدار گاھى خاب ئالۇد ① بولۇر،
گاھى مەرھەم گاھى زەھەر ئالۇد بولۇر.

بولماغىل ھەر سائەت ئىچرە بىخەبەر،
بىخەبەر بولساڭ ساڭا سالغاي زەھەر.

كۆرسەتۇر گاھى ئۆزىنى خۇفتەۋار②،
كۆرسەتۇر گاھى ئۆزىنى مۇردەۋار.

① خاب ئالۇد — قاتتىق ئۇخلاش.
② خوفتەۋار — ئۇيقۇلۇق، ئۇخلاۋاتقان.

ئەژدەر ئۆلتۈرمەي كىشى بولمەس كىشى،
تابماغاي رەۋنەق ئانىك قىلغان ئىشى.

ئۇل سېنى مايىل قىلۇر مۇرداربغە،
ئاقىبەت ھەلقىگدىن ئاسقاي داربغە.

شاھى مەردان بول قىل ئەژدەرنى قەتل،
شىرى يەزدان بول قىل ئەژدەرنى قەتل.

بايەزىد ئولغىل ۋە بول مەردانە پاك،
ياكى قىل مەنسور①دېك سىنەڭنى چاك.

ماۋۇ مەن تەرك ئەيلە بار ئەژدەر ساري،
قەتلە قىل ئەژدەرنى ئۆت ئاندىن ناري.

ئەژدەر ئۆلمەس ھەر كىشى بولغان بىلەن،
بولمىغاي ئادەم باشى بولغان بىلەن.

ئەژدەر ئۆلتۈرمەكنى بىل ئاسان ئېمەس،
ئەژدەر ئۆلتۈرمەي كىشى ئىنسان ئېمەس.

ئەنبىيا ۋە ئەۋلىيا قىلغان ھالاك،
بولدىلار ئاندىن كېيىن مەردانى پاك.

---

① مەنسۇر— ئەۋلىيانىڭ ئىسمى.

مەددەئى ① دىن ھەرزامان ئاگاھى بول،
مەددەئىنى قەتلى تماغىل شاھى بول.

تۇنۇ كۈن بۇ يولدا بولغىل ۋەھىمناك،
ئىشق پەھلىۋانى بۇل قىلغىل ھالاك.

بىمخابەر يول بارما ئەۋدەرھا ساری،
سەرنەگۈن ② سالغاي سېنى تەھتەسارى.

تۇنۇگۈن تەسەددە دۇر ئول ئەۋدىھا،
بولسمە غافىل سۇبھى - شام، چاشتۇ زۇھا③.

ئەي ئوغۇل ئەۋدەرنى قىل ئەلبەتتە بەند،
بەرمە گۆشت ۋە ياغۇ شورپا بىرلە قەند.

سەن نەرىفتە④ بولماغىل ئەي خام ردش⑤
ئاقىبەت ئۇرغاي ساڭا ۋاقتىدا نىش⑥

ئۇشبۇ ئەۋدەردىن ھەزەر قىل يازۇ قىش،
چەربى شىرىن بىرلە قىلمە پەرۋەردىش.

---

① مەددەئى — دەۋا قىلغۇچى.
② سەرنەگۈن — بېشى تۆۋەن بولۇش، يىقىلىش، يوقىلىش.
③ زۇھا — ئاش ۋاقتى.
④ نەرىفتە — ئالداش، ئالدىنىش.
⑤ خام ردش — خام، نادان. پىشمىغان.
⑥ نىش — لەشتەر.

قهنی یۇسۇف① كەبی سىمەن بەدەنلەر،
یاتۇر گور ئىچرە ئول زۇامەت ۋەتەنلەر.

ئایا غافىل نەقالدی مۇندە شەددات②،
جاهاندە قىلغان ئەردی باغی بۇنیاد.

ئایا غافىل بۇلاردىن پەھم قىلغىل،
كېچە ـ كۇندۇز ئۆلۇمدىن ۋەھم قىلغىل.

ئایا غافىل جاهاندە قىلمە ئەشرەت،
ھەمىشە راست قىلغىل دىنۇ مىللەت.

غافىلا ئۆمر ئۆتتی دائىم بىخەبەر،
قىل ھالاك نەفسىڭنی ھەر شامۇ سەھەر.

مەن نېچۇك ئەيلەي كۆڭۇلنی شادلار.
قایسی بىر غەمدىن قىلاي فەریادلار.

بۇ پەسلدە بارچە شەیئىنی ئۆزىدىن یاخشی بىلمەكنىڭ بایانی

ھەر نىمە ئالەمدە پەیدا قىلدی ھەق،
تۇتماغىل دۇشمەن ئانی ئول مەردی ھەق.

---

① یۇسۇپ ـــ پەیغەمبەر ئىسمی.
② شەددات ـــ خۇدالىق دەۋاسی قىلغان پادىشاھ ئىسمی.

ئەژدەرنىڭ قەتلى ئىلە بول مەردانى مەرد،
چۇستى - چابوك① بولغىل ئەي پەلۋانى مەرد.

قەتلى قىل ئەژدەرنى ۋە بولغىل ئامان،
بولغايسەن ئەيسا ساڭى ئاندىن راۋان.

قەتل قىلسە ھەر كىشى ئەژدەرنى پەس،
بولغۇسىدۇر گويىميا ئەيسا نەپەس.

ئەژدەر ئۆلتۈرسە كىشى ئەيسا بولۇر،
ئىككى ئالەم خەلق ئارا يەكتا بولۇر.

بولماغىل ئەژدەر سۈپەت قارۇن دوغا،
مۇسادەك قارۇننى سال تەھتەسسەرا.

بولمە غافىل ئۇشبۇ دەردىدىن داۋام،
ئەژدەرنىڭنى قەتل قىل ئەي خاسۇ ئام.

ئايا غافىل نە قالدى، مۇندە شەمئۇن②
ئايا غافىل نەقالدى مۇندە ئەر ئون.

---

① چۇستى - چابوك — چاققان.
② شەمئۇن — ئادەم ئىسمى.

يۇ چىمەنلىك گۈللەرى بولغاي خازان،
بۈلبۈلى شوربده دېك قىلغاي نمغان.

مەجنۇنۇ پەرھادى ئاشىق ئامى خام،
يەتمەدى مەقسۇدغە قالدى نا تامام.

مەقسۇدى مەجنۇنلىك ھاسىل ئولمادى،
دەستۇرى لەيلىغە ۋاسىل ئولمادى.

بولسە ئادەم گويىيا خۇرشىدى ماھ،
بەرمەغىل زىنھار كۆڭلۈڭنى ئاڭا.

ھۆسنى رەئناغە كۆڭۈل بەرمەك ھارام،
جان، قۇلاغىمك ئىچرە تۇت ئەي خاسۇ ئام.

جولسە گەر گۈلشەن ئارا خۇش رەڭگى گۈل،
گۈل خازان بولسە كۆڭۈل بولغاي مەلۇل.

جولسە بۇ ئالەمدە بىر رەئنا جامال،
بەرمەغىل كۆڭلۈڭنى ئول بولغاي زەۋال.

ھەر نىمە ئالەمدە پەيدا قىلدى ھەق،
قىلمە ھەرگىز ئىنتىراز بول مەردى ھەق.

يوق تۇرۇر ئالەمدە بى مەئنى نىمە،
ھەر نىمە بار بولسا بى مەئنى دىمە.

ھەر دەرەختى بولسا تۇرۇر سەبزەۋار①،
ياكى بولسا بىسەمەر، يا خۇشكەۋار②.

مۇۋەسسەر بولسا تەبەر چەندان نەگەر،
خۇشكەۋارى نوتدە خەندان، ئوبدان كۆيەر.

ھەر سۇنى كۆرسەك دىگىل ئابى ھايات،
بۇلمسە سۇ جانداری بولغاي مامات.

باغىبان ئوندۇرسە باغدە ھەر نىمە،
سەن ئانى زىنھار بىھودە دىمە.

ھەر نىمە ئالەمدە ھەق قىلدى بىنا،
بەد گومانلىق قىلماغىل ھەرگىز ئانا.

بۇ جاھاندە ھەر نىمە پەيدا بولۇر،
ئاقىبەت ئول نەرسە ناپەيدا بولۇر.

گەر چىمەندە بارچە گۇل سابىت بولۇر،
ئاقىبەت ئول بارچە گۇل نابۇد بولۇر.

---

① سەبزەۋار — يېشىللىق
② خۇشكەۋار — قۇرۇق.

ياخشى ئىش كۆپ قىلسە جەننەتلىق دىمە،
قىلسە كۆپ ئىسيان جەھەننەملىق دىمە.

بەندە بول تۇن - كۈندە قىل ھەق ئەمرىنى،
قىلماغىل زىنھار ناھەق ئەمرىنى.

مەردىۋار ئول تەكرىنىڭ پەرمانىغە،
بول مۇشەررەف تەكرىنىڭ نېھسانىغە.

ئاكلاغىل ھەر كىمكى بولسە خۇدپەرەست①،
ياخشىراقدۇر ئول كىشىدىن بۇت پەرەست.

ئەي ئوغۇل ھەق ئەمرىنى قىلغىل قەبۇل،
زوق ئىلە قىلغىل ئانى بولماي مەلۇل.

ئەي ئوغۇل قىل مائىمەنلىكنى شىكەست،
بارچىلەردىن ئەيلەگەيسەن ئۆزنى پەست.

غافىلا ئۆمر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
مائىمەنلىك قىلماغىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى يەر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

---

①خۇدپەرەس — ئۆزىنىلا كۆڭلەندۇرۇش، ئۆزىنىلا ياقتۇرى قويۇش.

ھەق تەئەلا ئىككى ئۆي قىلدى بەنا،
جەن بىلە ئادەمنى پور قىلغاي ئاڭا.

ئۆزگە دۇشمەن قىلمە ھەر كىم بولسىلەرە
ئال رىزالىقنى كى ھەركىم بولسىلەر.

شاد قىلغىل بولسە ھەر قانداغ كىشى،
قىلمە تەئرۇز① بولسە ھەر قانداغ ئىشى.

بىلمىگەيسەن كىمگە ھەق رەھمەت قىلۇر،
بىلمىگەيسەن كىمگە ھەق لەنەت قىلۇر.

ھەر كىشى ئۆمرىدە ھەقنى ياد ئېتەر،
لوتفى ھەق گەر بولسە ئېمانى بەتەر.

ھەر كىشى ئۆمرىدە كۆپ ئىسيان قىلۇر،
لوتفى رەھمەتنى ئاڭا ئېھسان قىلۇر.

بولسە گەر يۇز يىل كىشىكىم بۇت پەرەست،
قىلغاي ئانى بىر نەپەسدە ھەق پەرەست.

كىم بىلۇر مەردۇدى كىم، مەقبۇلى كىم،
كىم بىلۇر مەئلۇمى كىم، مەجھۇلى كىم.

---

① تەئرۇز — ئازىلمىش، توسقۇنلۇق قىلىش.

تۆتسە ھەر كىم ئۆزىنى ھەددىن يىراق،
ئول كىشىدىن تەڭرى ھەم بولغاي يىراق.

ئەھلى ئاقىل بۇ جاھان غەمكىن بولۇر،
بىۋاپالارغە قاچان تەسكىن بولۇر.

ئەي ئوغۇل دۇنيا بىرلە بولمە ھەمنەشىن،
كىمكى بولسە ھەمنەشىن بولمەس ئىمىن.

ئاقىبەت ئول دۇنيا سېنى قىلغاي ھالاك،
ئەقىل بۇلسە دۇنيادىن بول ئەھمەناك.

ھەر ياماندىن ئىش بولسە دۇنيانىڭ ئەئلىدۇر،
ھەم ياماندىن ئەندىشە دۇنيانىڭ ئەۋلىدۇر.

ئاملار كۆڭلىدە بىر دۇنيا باردۇر،
دام مىكرو ھىلەسى بىسىياردۇر.

ئام ئول دۇنيادىن قاچان بولغاي خالاس،
ئەتتل قىلغىل دۇنيانى بول خاس ئىچرە خاس.

دۇنيانى ئۆلتۈرمەس كىشى بولماس كىشى،
تابماغاي رەنجەق ئانىڭ قىلغان ئىشى.

ئەر كىرەك قىلغاي بۇگۈن دۇنيا بىزلە جەڭ،
تاكى ئۇندىن ئالغاي ئول ئىلكىنە چەڭ.

دەربايان ئىلمى لەدۇن

ئەي برادەر قىل تەلەب ئىلمى لەدۇن،
ئۆزگە ئىلىم ئاقىبەت بولغاي زەبۇن.

ئەۋۋىلەن ئىلىم ئىستەگىل ئەي ھەق تەلەب،
ئىلىمسىز ھەر ھەق تەلەبدۇر بى ئەدەب.

ھەقنى بىلمەك ئىلمى ــ ئىلمى خاسدۇر،
مۇندىن ئۆزگە بارچەسى ۋەسۋاسدۇر.

ئىلمىنى ھاسىل قىل ئامما تۇت نەھان،
تاپماسۇن ھەرگىز كىشى نامۇ نىشان.

مۇندىن ئۆزگە بارچە ئىلمىدۇر ھۇنەر،
كەسب دۇر ئول ئىلىم دۇنيالىغ ئۇنەر.

ھەر كىشىكىم ئۆمرىدىن بولسە مەلۇل،
قىلمەس ئول ھەق ئەمرىنى ھەرگىز قەبۇل.

بىلسە ھەقنى ھەر كىشى دائىم يېقىن،
ئول كىشى ھەم تەكرىغە بولغاي يېقىن.

كىمكى بولسە مەستى ئىسياندىن خالاس،
بولمىش ئول گويا كى تۇفاندىن خالاس.

كىمكى بولسە مەسق ئىلە ئىسيانغە غەرق،
ئول بولۇبدۇر گويىيا تۇفانغە غەرق.

كىمەسز تۇفاندىن بولماس خالاس،
تەۋبەسز ئىسياندىن بولماس خالاس.

كىمەسز دەريادىن ئۆتكەيمەن دىمە،
تەۋبەسز ئىسيانىنى ھەق ئۆتكەي دىمە.

ھەر كىشىكىم بەرسە جىسمىدىن زاكات،
بولغۇسدۇر ئول جەھەننەمدىن نەجات.

ھەر كىشىنى شاد قىلسە ھەر كىشى،
ئول كىشىنى شاد قىلغاي تەڭرىسى.

ھەر كىشىدىن ھەق ئەگەر خوشنۇددۇر،
ئول كىشى خەلق ئىچرە مىشكۇ ئوددۇر.

ھەر كىشى يەتكۇزسە ھەر كىمگە زىيان،
ئول كىشىدۇر گويىيا مارۇ چايان.

چەھلۇان بول دۇنى قەتل ئەيلە مەرد،
بولغايسەن ئالەم ئارا مەردانە مەرد.

بەندەئى ھەق دۇنى ئۆلتۈرگەن كىشى،
دۇشمەن ئول دۇ بىرلە ئولتۈرغان كىشى.

بۇ جاھان ئول دۇغە مېھمان خانەدۇر،
ئەھلى داناغە پۇشايمان خانەدۇر.

ئەي بىرادەر قىلمە غەپلەت ئىختىيار،
ھەر كىشى غەپلەتدە ئاخىر شەرمسار.

ھەر كىشىكىم بۇ جاھان غەپلەتدە دۇر،
ئاقىبەت ئىككى جاھان لەنەتتە دۇر.

ئەي بىرادەر تۇنۇ كۈن بىدار بول،
ئەقىل بولسە ئاشىقى دىدار بول.

قىلماغىل ھەر سائەتدە نامۇ نەڭ①،
قىل ئۆزۈڭنى ھەر زامان خاك ئىلە تەڭ.

ھەر كىشىكىم فىسق ئىسيان ئىچرەدۇر،
ئول كىشى گويياكى تۇفان ئىچرەدۇر.

---

① نامۇنەڭ — نام ئاتاق، شان شوھرەت.

دەربايان غېرىب ...

ئەي غېرىب بولغىل ئەدەب بىرله تامام،
كىم ئەدەبلىك بولسە ئول بولغاي ئىمام.

ئەي غېرىب قىلغىل ئەدەبنى دەبەدەم،
كىم ئەدەبلىكدۇر ئاڭا يەتمەس ئەلەم.

ئەي غېرىب بۇ يولدە سەن بولغىل تامام،
پادىشاھى باقىغە بولغىل غۇلام.

ئەي غېرىب ئۆتكەرمە ئۆمرۈڭ بى خەبەر،
ئاھۇ بىرله ناله قىل شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان سىئلە رەھىم

گەر كىشىدىن سائىلى مەھرۇم يانۇر،
ئول كىشى ھەق لۇتفىدىن مەھرۇم قالۇر.

ھەر كىشى بى قەيدە① مەۋلانا② بولۇر،
خەلق ئارا بى قەيدە ئەھيانا③ بولۇر.

ھەر كىشىنىڭ گەر ھاۋاسى تازەدۇر،
ئول كىشىنىڭ شەھرى بى دەرۋازەدۇر.

شەھرى بى دەرۋازا غەۋغالىق بولۇر،
شەھرى سەردار④نغە رەسۋالىق بولۇر.

شەھرى بى دەرۋازىدە بولماس سەلىم⑤،
پادىشاھ ئول شەھرىدە بولماس مۇقىم.

جولسە ھەر كىمدە ھەۋايى يا ھەۋەس،
ئول كىشىدۇر گويىيا ئاتەش⑥ پەرەست.

كىم ھاۋالىقدۇر چۇشەر زىندانغە،
ھەم ئۇچار قۇش تۇشكوسىدۇر دامغە.

ئەي ئوغۇل ھەق زاتىدىن دەم ئۇرماغىل،
يا بىراۋ دەم ئۇرسە سەن ئولتۇرماغىل.

---

① بى قەيدە — چەكسىز، ئۆز ئالدىغا، ئاساسسىز.
② مەۋلانا — يېتەكچىمىز.
③ ئەھيانا — ھاياتلىرىمىز.
④ سەردار — باشلىق.
⑤ سەلىم — ساغلام.
⑥ ئاتەش — ئوت.

ئەي ئوغۇل سائىلنى سەن قىلغىل رىزا،
ئول سېنىڭ ھەققىدە قىلغاي كۆپ دۇئا.

سائىلى كەلسە ئىنايات خۇدا،
زالمى كەلسە مۇكاپات قازا.

ھەر كىشى بولسە يېتىمغە مېھرىبان،
قالمىغاي دەۋزەخدە ھەرگىز جاۋىدان.

گەر كىشى قىلسە يېتىم كۆڭلىن خاراب،
كۆرگەي ئول دەۋزەخدە ھەر تۈرلۈك ئازاب.

بىر يېتىمنى ھەر كىشى خەندان قىلۇر،
ئۆزىنى جەننەتتە گۈل بوستان قىلۇر.

ئال خەبەر كۇن - تۇن يېتىمنىڭ ھالىدىن،
ئالماغىل ھەرگىز ئانىڭ پۇل - مالىدىن.

ئەي بىرادەر قىل يېتىم كۆڭلىنى شاد،
تۇت قۇلاغىدە فەلا تەقھەر① نى ياد.

يېتىمنىڭ ئاھىدۇر بىر تېغى بەران②،
جويبە جۇشەن③دىن ئۆتكەي تېز - پۇران.

---

① فەلا تەقھەر — ھەرگىز ئاچچىقلىما.
② تېغى بەران — ناھايىتى ئىتنىڭ تىغ.
③ جويبە جۇشەن — جەلك كىيىمى، تۆمۈر كىيىم.

قىلسەلەر ھەر كىم ئەگەر سائىلنى شاد،
جەننەتىدۇركى ئالغا قىل ئىتتىقاد.

گەر كىشىدىن سائىلى خوشنۇددۇر،
بەگۈمان ئاندىن خۇدا خۇشنۇددۇر.

ئۆرۈسە ھەر كىمكى سائىلدىن يۈزىن،
ئول كىشىدىن تەڭرى ھەم ئۆرۈر يۈزىن.

كەلسە گەر ھەر سائىتى سائىل ساڭا،
ھەقسەدىنى شول زامان بەرگىل ئالغا.

قىلماغىل سائىلغە ھەرگىز رەۋتۇرۇش①،
بۇلامە سائىل ئالدىدە ھەرگىز خاموش.

ئەي ئوغۇل يادىڭدە تۇتقىل ياخشى پەند،
كەلسە سائىل قىلماغىل ئىلكىڭنى بەند.

ئەي ئوغۇل سائىلغە قىلغىل مەرھەمەت،
راست بول ھەرگىز ساڭا بولماس غەلەت.

ئەي ئوغۇل سائىلنى قىلغىل شادمان،
بەگۈمان بولغىل جەھەننەمدىن ئامان.

---

① رەۋ تۇرۇش ـــ چىرايىنى تۇرۇش، چىراي ئاچماسلىق.

تەن ئازابۇ، تەن ئازابۇ، تەن ئازاب،
دىل كاۋابۇ، دىل كاۋا بۇ، دىل كاۋاب.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەۋەر،
چىغلاغمۇ ئىيانغا قان شامۇ سەھەر.

ھەن ئەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمىمن قىلاي فەريادلار.

ھىكايەت

چىمر كۈن ئۈچ دۇنيا تەلەپ بولدى راۋان،
بىمر خىشت ئالتۇن تاپتى ئاخىر شادمان.

تەشنائى ئاچ ئەردى مۇددەتدىن بېرى،
مەسلىھەت قىلدىلەر ئۇل يەردە بىرى.

بىرى كىچىك ئەردى ئارادە ياشقە،
بۈيرۇدى ئانى شەھەرغە ئاشقە.

بىەردىلەر ئانىڭ قولىغە ئۈچ دەرەم،
«ئاشۇ نان يەتكۈر بۇسائەت دەمبە دەم!»

يولنى ئالدى شەھەرغە بولدى راۋان،
ئويىمىا يول باردى ئول ئەسىى راۋان.

گەر يېتىمى ئاھۇ يا ئەنغان تىلۇر،
ئەرش بىرلە كۆرسىگى لەرزان تىلۇر.

يېتىم كۆڭلىنى شادئەتكەن ئەمىندۇر،
يېتىم كۆڭلىنى ئاغرىتقان لەئىندۇر.

گىتەسەك ھەتمىك رىزاسىن ئەي ئوغۇل،
تۇن - كۈندە يېتىمغە رەھىمدىل بول.

قىلماغىل بۇ ئەمرىغە ھەرگىز خىلاب،
ھەر يېتىمنىك دۇئاسى مۇستەجاب.

گەر يېتىمغە ھەر كىشى سەنگدىل① دۇرۇر،
بىگۇمان ئادەم ئىمەس سەگدىل② دۇرۇر.

قەھرى قىلسە گەر يېتىمغە ھەر كىشى،
قەھرى قىلغاي ئول كىشىغە تەخرسى.

قىلسەلەر ھەركىم يېتىملەرگە جاپا،
ئىككى ئالەمدە خۇدا باقماس ئانىغا.

يىسەلەر ھەركىم يېتىمنىك مالىدىن،
ئول يىگەي مەھشەردە دۇزەخ ئاشىدىن.

---

① سەنگدىل — تاش يۈرەك.
② سەگدىل — ئىت يۈرەك.

تابتى ئۇچ تەن بىر خىشت ئالتۇن ناگىھان،
پىتنەلەر ھەم بولدى پەيدا شۇل زامان.

پىتنەدىن ئۆزلىرىدى ئۇچ تەن بىر-بىرىن،
نەفسى شەيتان بىرلە بولدى ھەم قېرىن.

ئەي ئوغۇل يادىڭدە تۇت لەيلۇ ناھار،
دەۋزەخ ئىچرە تابتىلار ئۇچ تەن قارار.

تۇزۇ كۇن بۇلبۇل كەبى ئىلغىل نەۋا،
بولغاي ھەقدىن جۇملە ھاجاتىڭ راۋا.

ئەي ئوغۇل گۇنج ئىچرە بولغىل جاۋدان،
ھەم قانائەت بىرلە بولغىل ھەر زامان.

قىلماغىل نەفسىڭ ئۇچۇن ھەرگىز شىكار،
بولماغاي بۇ ئەيىپ سەندىن ئاشكار.

ئەي قاياش پەھمىدە بولغىل پەھمىدە،
بولغايسەن ئاخىرقى كۇنىڭ ۋەھمىدە.

نالە قىل بۇلبۇلدېك ئەي ئىرخەندەنەر،
ئاچىلۇر باغىڭدە چەندان غۇنچىلەر.

عافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئويلا دىنۇ مىلامىتىڭنى شامۇ سەھەر.

ئىككىسى بۇ يەردە قىلدى ئىتتىپاق،
«ئاشقە بارغان كەلسە ئۇرغايمىز پىچاق.»

ئول بىراۋمۇ يولدا ئويلاپ مەسلىھەت،
«بىر خىشت ئالتۇن يالغۇز ئالساڭ مەنپىئەت».

ئاشۇ نانۇ، كۆڭشنى ئالدى بىر ساغۇ،
سالدى ھەم ئول ئاشۇ نانىغە ئاغۇ.

تەز - تۇند كەلدى بۇلارنىڭ قاشىغە،
بۇ ئىككۇلەن ئۇردى ئانىڭ باشىغە.

ئاخىردل ئەمرى ئۇنى ئۆلتۇردىلەر،
كۆڭلىنى جەم ئەيلەبان ئولتۇردىلەر.

يىدىلەر بىر - ئىككى لوقمە شادى ناك،
شول زامان ھەر ئىككىسى بولدى ھالاك.

بۇ مەسەل مالۇ جاھان ئەي خاسۇ ئام،
بىر خىشت ئالتۇن قالدى ئول يەردە تامام.

بىر - بىرى بىرلە قېرىنداش ئەردىلەر،
غەم بىلە، مېھنەتدە مۇڭداش ئەردىلەر.

بىر - بىرىغە ئەردى مۇشىمق مېھرىبان،
ئەھدى ھەم بارئەردى دوستى جاۋدان.

بىر دەرەختى بار ئىدى ئول قەۋمى دون،
تاپىنور ئەردى ئاڭا ھەر كۈنۈ تۈن.

بارچە خەلقى شەھەرنىڭ ئەبلە ئىدى،
نەچچە مۇددەتدىن بەرى كۆمراھ ئىدى.

ھەر كۈنى ھالىنى بىسيار ئۆلتۈرۈر،
ئود ئىلە ئەنبەرنى ئاندە كۆيدۈرۈر.

ھەر تەرەبدىن باش ئۇرار ئەردى ئاڭا،
بارچەسىن جانى فىدا ئەردى ئاڭا.

پۇل ساچار ئەرىلەر ئاندە ھەر غىنى،
ھەر گەدا بولسە بولۇر ئەردى غىنى.

ئىتتىقادى خەلقىنىڭ بىسيار ئىدى،
جان نەسار ئەتمەككە ھەم تەييار ئىدى.

ئاڭلادى بۇ ھالنى زاھىدى تامام،
چىرلادى ئالدىغە ئاخىر بىر ئاۋام.

بىر تەبەر① ئاندىن تىلەپ ئالدى نەھان،
ئول دەرەخنىڭ قاشىغە باردى رەۋان.

«ئۇشبۇ قەۋم نەقىلسە قىلغايلار مېنى،
بارغايمەن دەرھال كەسكەيمەن ئانى».

① تەبەر — تىمىچ، تېغ.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

ھىكايەت

بار ئىدى بىر زاھىدى زۆھدە ئىچرە تاقە
شۇغە بارماغنى قىلدى ئىتتىپاق.

ئەۋلىيالەقدىن نەسىب ئالغان ئىدى،
نەسنىمگە ئەمرىدىن ئول قالغان ئىدى.

تالىب ھەق ئەردى دائىم بى قارار،
ھەر تۈنى بىدار، ھەر كۈن روزەدار.

ئۆمرىدە ھەق ئەمرىنى قىلغان ئىدى،
نەھىدىن كۆڭلى تېنىپ قالغان ئىدى.

شامدىن تا سۇبىغە گىريان ئىدى،
دەۋزەخۇ جەننەت ئاڭا ئەئيان ئىدى.

كۆردى زاھىد يولدە بىر شەھرى ئەزىم،
بولدى ئول شەھەر ئىچرە نەچچە كۈن مۇقىم.

كۆردىكىم شەھەر ئىچرە كارۇ بارىنى،
بارچە خەلق باغلابتۇرۇر زۇننار① نى.

① زۇننار — بۇد.

ئەدىنى قىلدىلەرۇ تارقاشدىلار،
ئىككىسى ئول يەردە كۆپ مۇڭداشتىلار.

كەلدى زاھىد ئۆيىغە سودا قىلىپ،
خەلق ئارا سوداسىنى غەۋغا قىلىپ.

بولدى زاھىد خەلق ئىچرە خارۇ زار،
يىغلادى ھەر تۈنۈ كۈندە زارۇ زار.

قىلمادى ئىمانى ھەرگىز مەنپەئەت،
روسىيا شەرمەندە بولدى ئاقىبەت.

بۇ نەسىھەت ياد ئال ئەي خاسۇ ئام،
ئاقىبەت بولغاي سانا دارەسسالام ①.

غافىلا ئۆمرۈ ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئاھۇ بىرلە نالە قىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

---

① دارەسسالام — جەننەت.

ناگهان یول ئۈزره شەیتان ئۇچرادی،
ۋەسۋەسه زاهیدغه ئاغاز ئەیلەدی.

«نی بالا بولدی سانا ئەي بەهرەۋەر①،
خەشمەگەن ئىلگىگە ئالمىش سەن تەبەرا.

ئەیدی ئول ئىبلىسگه زاهید هالىنى،
سالدی زاهیدغه كەمەن ئەییارىنى.

«ئەیتایمن مەقسەدنى ئەي زاهید ئوغۇل،
جانۇ كۆڭلۈڭ بىرله قىلغایسەن قوبۇل.

یان بۇ قەۋلىگدىن ئەیا فەر خەندەفەر②،
مەن بەرەي هەر كۈنده بىر خەرۋار③ زەر.

سەن ئالىب ئالتۇننى ئېهسان ئەیلەگىل،
جەننەت ئىچره باغۇ ئایۋان ئەیلەگىل.

ئەیتایمن هەقنىڭ رىزاسىنى سانا،
ئول دەرەختىن مەنپەئەت یوقتۇر سانا.

هەر كۈنى مەندىن ئوشۇل ئالتۇننى ئال،
بىمنەۋاغه خەیر قىل جەننەتنى ئال!»

① بەهرەۋەر — مەنپەئەتلىك.
② فەرخەندەفەر — شاتلىق هاياجاندىن ئايلىنىپ ھۇشىدىن كەتكەن.
③ خەرۋار — ئىشەك. كۆپ ...

ھەر يامان ئەندىشەئى بەددىن يىراق،
بولسە ئول بولغاي بەلىيەتتىن يىراق.

گەر كىشى ئەندىشەئى بەددىن يىراق،
بولسا روھى قىلغاي ئانىك تەمتەراق.

بەد گۇمان ئەركى خەمدۇر ئەي ئوغۇل،
قىلماغىل ئەندىشەئى بەدنى قوبۇل.

قىلدى ئول مۇساغە قارۇن بەدگۇمان،
يەرغە پەرمان قىلدى ئول قادىر - ئوغان.

ھىكايەت

بىر خاتۇن بار ئەردى ئەمما كافىرە،
ئول خاتۇن تۇل ئەردى ئەمما ھامىلە.

بەردى ئول خاتۇنغە قارۇن سىمۇ زەر ①،
«بىر سۆزۈم بار قىلكى مۇساغە خەبەر.

ئەيغايسەن مۇساغە ئەي جان مەزلۇمە،
مەن دىگەندىن ئۆزگەنى ھەرگىز دىمە.

---

① سىمۇزەر — كۆمۈش ۋە ئالتۇن.

بۇ پەسىلدە گۆرۈگەر ۋە بەد ئەندىشىلەرنى ئەيتۇر

بۇ نەسىھەت يار ئالى ئەي گۆرۈگەر،
ھەر يامان ئەندىشەدىن قىلغىل ھەزەر.

قىلماغىل ھەرگىز يامان ئەندىشەنى،
سالماغىل جىسمىڭغە تىغۇ تىشە ① نى.

جانۇ كۆڭلۈڭ ئىچرە تۇت ئەي بەھرەۋەر،
قىلمە ھەر جانغە يامان ئەندىشەلەر.

ھەرگۈنا زاھىر دۇرۇر ئەئمالى بەد،
ھەر گۈنا باتىن دۇرۇر ئەھۋالى بەد.

ئەئلى بىرلە ھالىدىن ئالغاي ھىساب،
ھالىدىن كۆبراق كىشى كۆرگەي ئازاب.

ھەر كىشىدە گەر يامان ئەندىشە بار،
بۇلغۇسىدۇر ئاقىبەت ئول شەرمسار.

بولسە ھەر كىمنىڭ يامان ئەندىشەسى،
تاپماغاي رەۋزەۋ ئانىڭ قىلغان ئىشى.

① تىشە — پالتا.

ئەيدى ئول خاتۇنكى: «ئەي مۇسائى ھەق،
بەردى بۇ سۆزنى ماڭا قارۇن سەبەق...»

ئول زامان مۇسا بەدەرگاھى خۇدا،
قىلدى قارۇن ھەققىدە ئول دەم دۇئا.

بەردى مۇساكە خۇدا فەرماننى،
«ئەي زىمىن قارۇننى يۇت ھەم مالىنى!...»

يۇتتى يەر قارۇننى ئول دەم تابەھەلق،
بەد گۇمان قىلغاننى بىلدى بارچە خەلق.

قىلدى چەندان ناك قارۇن روسياھ،
كەتتى ئول ھەسرەت بىلەن تەھتەسسەرا.

بەد گۇمان مۆئمىننى قىلسە گەر كىشى،
ئاقىبەت مۇنداغ بولۇر قىلغان ئىشى.

ئەنبىيائى، ئەۋلىيا ئەئيانى ھەق،
ھەق ئاڭا تەلىم بىرۇر چەندان سەبەق.

ئەھلى مۆئمىندىن خۇدا ئەرمەس جۇدا،
ئەنبىيا ۋە ئەۋلىيا ئەرمەس خۇدا.

ئەنبىيايۇ ئەۋلىيالار لايەۋت،
ئۇشبۇ سۆزنى دائىما يادىڭدا تۇت.

ۆەتى① قىلدى مۇسائى ئۇمران مېنى،
قالدى ئاددىدىن مەندە ئول ئابى مەنى.

نەچچە مۇددەتتىن بېرى مەن ھامىلە،
بولدى بۇ پەرزەندى ئەمدى كامىلە.

مۇسا ۆەتىز ئېيتۇردە سەن قىلغىل ئايان،
يارچەمىز كۆڭلىنى سەن قىل شادمان.

ئەرتە ئەيد خەلق ئىچرە قىلغىل ئاشكار،
مۇسا ئول سائەتدە بولسۇن شەرمسار...»

ئەرتەسى جەم بولدى يارچە شادمان،
ئەرۇ ھەم خاتۇنۇ ھەم پىرزو جەۋان.

چىقتى مۇسا مۇنبەر ئۆزرە شول زامان،
ئەمر بەرلە نەھىنى قىلغاي بايان.

ئول خاتۇن ئول دەمدە ئاۋاز ئەيلەدى،
قارۇن ئەيغان سۆزنى ئىزھار ئەيلەدى.

قىلدى ئول قارۇن دىگەن سۆزنى تامام،
ئاڭلادى بۇ سۆزنى يارچە خاسۇ ئام.

---

① ۆەتى — چىسا.

بۇ پەسىلدە شائىر ۋە ئىلھامىدون قەيزى ئىلاھىدۇر، ئانى ئەيتىۋر

شائىر ئېتىماغلىغ ئىككى قىسمى تۇرۇر،
شائىرى غەيبى ۋە ھەم تەبئى دۇرۇر.

شائىرى گەر بولسە دائىم مەدھىخان،
بولغاي ئول شائىر جەھەننەمدىن ئامان.

شائىرى غەيبى ھەمە پەيزى ئىلا،
بەگلەرمان جەننەتدە ھەم كۆرگەي لىقا.

شائىرى تەبئى ھەمە فەھمۇ زەرنى ①،
شائىرى غەيبى خۇداغە ھەم قەرىب.

تەبئى پەرۋەر تەبئىدىن دىل شاددۇر،
تەبئىدىن قىلغان ئىشى بەربادىدۇر.

شائىرى غەيبى ھەمە ئىنئامۇ ھەق،
شائىرى تەبئى ھەمە ئىمانى شەق.

تەبئى پەرۋەر تەبئىغە مەغرۇردۇر،
دائىما ھەر تۇنۇ كۈن رەنجۇردۇر.

① زەرنى — ھۇشيار، زېرەك.

كىمكى سالمە بولسە بىلگىل ئەۋلىيا،
ئەيدىلەر بۇ سۆزنى تاجىل ئەنبىيا.

كىمكى سالمە بولسە سەن قىلغىل ھەزەر،
كىمكى فاسىق بولسە قىل ئاندىن گۇزەر.

خەلق ئارا ھەركىم ئەگەر مۆئمىن دۇرۇر،
ئىككى ئالەم ئول كىشى ئەمىن دۇرۇر.

گەر كىشى مۆئمىنغە بەد نىيەت قىلۇر،
ئول كىشىغە تەگرى كۆپ لەئنەت قىلۇر.

ھەر كىشىكىم تىرىنۇ كۈن ۋەھمىدە دۇر،
تەگرىغە ئول بەندەسى پەھمىدە دۇر.

ۋەھمە ئولدۇر ئاخىرەتنىڭ ۋەھمەسى،
ۋەھمىلىقدۇر بولسا ھەركىم پەھمىسى.

ئەنبىيائى، ئەۋلىيا تۈن - كۈن داۋام،
ۋەھمىدە قان يىغلاغاي ھەر سۇبھى - شام.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئاھۇ بىرلە نالە قىل شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

هەر كىشى شەيتاندەك ئەزەل مەن دىسە،
بولغۇسدۇر گەبرو تەرسادىن دىسە.

هەر كىشى بولغان بەلەن مەقبۇل ئېمەس،
هەر سۆزى بولغان بىلەن مەئقۇل ئېمەس.

هەر تىبىب بولغان بىلەن لوقمان ئېمەس،
كۆزدە ياش بولغان بىلەن ئەفغان ئېمەس.

شائىرا ئۆتتى جاھاندىن قانچىلەك،
ئىستەدىك دۇنيادا چەندان قانچىلىك.

غافىلا ئۆمۈر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئەمدى ھەقىنى ياد قىل شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە جاھان بەۋاپانى ئەيتۇر

ئاڭلا بۇ پەندىمنى ئەي جۇيايى ھەق،
ئىشتىنىك دەرسىنى ئال مەندىن سەبەق.

ئىشقىنىك تەمسىلى گويا ئوت دۇرۇر،
ھەر كىشىغە تۇشسە ئۇ ئەنسىز قىلۇر.

شائىرىكىم مەدھىگە مايىل بولۇر،
ئالەمنى غەيىبدىن ئاڭا ھاسىل بولۇر.

شائىرى گەر بولسە دائىم مەدھىخان،
يىگۈمان دەۋزەخدىن ئول تابقاي ئامان.

قىلسە گەر مەخلۇقنى شائىر تەئرىپات،
بولماغاي دەۋزەخدىن ئول ھەرگىز نىجات.

تەبئى پەرۋەر تەڭرى پەرۋەردىن ئىمەس،
سەنگمدۇر ئول سەنگى مەرمەردىن ئىمەس.

شائىرى غەيبى ھەمە سىدقۇ سەفا،
ئالەمنى غەيبدىن كېلۇر ھەردەم ندا.

شائىر ئەشئەرى دىگىل بى ئىختىيار،
ئۇشبۇ ئالەم ئىچرە بولغىل خارۇ زار.

شائىر ئەشئىرىڭغە بولغىل ئىنتىزار،
مۇنتەزىر بول تەڭرىغە لەيلۇ نەھار.

ھەستىلىك جامىڭنى قىل بىسيار چاك،
بولغايسەن ئاندىن كېيىن مەردان پاك.

ھەركىشى رەنج ئىچرە دۇر، گەنج ئىچرەدۇر،
ھەر كىشى خەلق ئىچرەدۇر رەنج ئىچرەدۇر.

ئۇزگەيسەن ئەلبەتتە مەخلۇقتىن ئۈمىد،
بولغۇسىدۇر پەيزى ھەق ئاندىن پەدىد①.

ھەر نەمە پانى دۇرۇر بولغىل يىراق،
ئول نەمە كىم باقى② دۇر قىل ئىشتىياق.

ئاپىتى ھەركىمگە شۆھرەتتىن يېتەر،
ئىللىتى ھەركىمگە نىئمەتتىن يېتەر.

گەر كىشىنىڭ چەشمى③ شەب نەملىكدۇرۇر،
جەننەتول ئەئلا ئاڭا ناملىك دۇرۇر.

ھەر كىشىكىم بولسە دائىم بىقارار،
ئاقىبەت مەئشۇقغە ئول بولغاي دۇچار.

ھەر نەمە كىم نەفس ئەگەر خۇشنۇد دۇر،
بىگۇمان ئول نەفس بىر نەرۇد دۇر.

ھەر نەمە كىم نەفس قىلسە ئىختىيار،
بولغاي ئول دەرگاھى ھەقدە شەرمسار.

بارچەدىن كىم تۇت ئۆزەڭنى ئەي جەۋان،
بولغايسەن بى شەك جەھەننەمدىن ئامان.

---

① پەدىد — پەيدا.
② باقى — دائىملىق، مەڭگۈلۈك.
③ چەشمى — كۆزى.

تۇشسە ئوت ھەركىمگە ئول ئەرياد ئېتەر،
خانمانىن كۆيدۈرۈپ بەرباد ئېتەر.

قالمىغاي ئول كەسدە جۇز ئۇستىخانى پوست،
بولغاي ھەر سائەتدە ئول ئەھبابى دوست.

ئىشق ئوتى ھەركىمگە تۇشمەس ئەي ئوغۇل،
كۆپ زىرائەتدىن كىشى ئالمەس ھوسۇل.

گەر كىشىدە ئىشق ئوتى غالىب دۇرۇر،
ئول كىشى ھەر تۇنۇ كۇن تالىب دۇرۇر.

ھەر كىشىغە قىلماغىل سىرىڭنى پاش،
نىمى شەب① ئۇدقتىدە بولغىل دىل خەراش②.

بۇ جاھاننى تۇش كەبى قىلغىل خىيال،
ھەر زامان ھەقدىن تەلەب قىلغىل جامال.

ھەر نىمە كىم ئۇشبۇ ئالەم ئىچرەدۇر،
كىمكى كۆڭلىن بەرسە ئول غەم ئىچرەدۇر.

---

① نىمى شەب ــ يېرىم كېچە.
② دىل خەراش ــ كۆڭۈل ئاغرىتىش.

ھەر كىشىدە ئىشق بار دىل جۇش دۇرۇر،
بۇ جاھان سوداسىدىن بىھۇش دۇرۇر.

ھەر كىشىدە ئىشق بار مەجنۇن بولۇر،
يۇرەكى تا ھەلقغە پۇرخۇن بولۇر.

ھەر كىشىدە ئىشق بار تائەت قىلۇر،
ھەر بالايى كەلسە ھەم تاقەت قىلۇر.

ھەر كىشىدە ئىشق يوق جاھىل دۇرۇر،
كۆڭلىنىڭ ئايىنەسى زەنگار ئىرۇر.

ھەر كىشىدە ئىشق يوق دىلشاددۇر،
گەرچە تاقەت قىلسە ئول بەربادۇر.

ھەر كىشىدە ئىشق يوق ئادەم ئىمەس،
ياخشىراقدۇر ئول كىشىدىن خەرس مەس.

ھەر كىشىدە ئىشق بار دوم دىل بولۇر،
ھەر كىشىدە ئىشق يوق سەڭدىل بولۇر.

ھەر كىشىدە ئىشق بار ئەيسا بولۇر،
ھەر كىشىدە ئىشق يوق تەرسا بولۇر.

ھەر كىشىدە ئىشق بار خۇشخۇي بولۇر،
ھەر كىشىدە ئىشق يوق بەدخۇي بولۇر.

گەر كىشىنىڭ زۆھىدى ھەم ئېھسانى بار،
ئۇل كىشىنىڭ كۆڭلىدە ئىمانى بار.

نەفسىنى ھەركىمكى قىلسە خارۇ زار،
بۇلغۇسىدۇرئول كىشى ئەنقا شىكار.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار مەردانەدۇر،
ھەر زامان ئول گويىيا پەرۋانەدۇر.

ھەركىشىدە ئىشقى بار جەۋلان قىلۇر،
سۇبھى - شام، ھەر تۇنۇ كۈن ئەفغان قىلۇر.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار خەلقدىن يىراق،
ئول كىشىلەر ھەم يەنە خەلقدىن يىراق.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار ۋەيرانەدۇر،
مەقسۇدى يادىدە ئول ھەيرانەدۇر.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار ھەيرانە مەست،
تۇتقاي ھەر مەخلۇقدىن ئۆزىنى پەست.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار خىلۋەت نەشىن،
ئەھلۇللا بىرلە بولغاي ھەم قەرىن.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار تۇغيانى بار،
نىم شەب ۋەقتىدە كۆپ ئەفغانى بار.

ئەي بەرادەر ئۆزنى ھەستىلىكتىن چىقار،
قالماغاي كۆڭلىڭدە مەنامكدىن غۇبار.

ئاڭلاغىل كۆڭلۈڭدە تۇت ھەي ھەق شۇناس،
پەست يەرگە سۇ ئاقار قىلغىل قىياس.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
ھەر نەپەسدە ئۇجزىلە تەقسىر كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
ھەر نەپەسدە زىكرىيۇ پىكىر كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
دۇنيا ئەسبابىنى تەرك ئەتمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
ماۋۇمەنلىكتىن تەمام كەچمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
بۇلبۇلى مەستدىك ناۋا قىلماق كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
ئاھ بىرلە نالە ۋە ئەفغان كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
بار خەسۇ خاشاكدىن پەست بولماق كېرەك.

هەر كىشىدە ئىشق بار بەل ئىجتىمائىدە،
كۆڭلىدە ئىمانى گويا شەب چىراغ.

هەر كىشىدە ئىشق ئەگەر ھاسىل دۇرۇر،
تەخرىنىك دىدارىغە ۋاسىل دۇرۇر.

بۇ پەسىلدە ئىشقنى ئەيتۇر

هەر كىشىدە ئىشق بار غەم ئىچرەدۇر،
ئۆمرىدە گويا كى ماتەم ئىچرەدۇر.

هەر كىشىدە ئىشق بار ئەرياد ئېتەر،
دۇنيا ئەسبابىنى ئول بەرباد ئېتەر.

هەر كىشىدە ئىشق بار بولغاي خاراب،
قىلغۇسىدۇر ئۆزنى هەردائىم‌ھساب.

هەر كىشىدە ئىشق ئەگەر بىسياردۇر،
ئالدىدە دۇنيا ئانىك ھۇرداردۇر.

هەر كىشىدە ئىشقدىن بىر رىشتە بار،
بولماغاي مەھشەردە هەرگىز خارۇ زار.

هەر كىشىدە ئىشق بار ئىنسان قىلۇر،
سۇبھى شام ۋاقتىدا كۆپ ئەفغان قىلۇر.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
ياخشى ئەئمالارنى كۆپ قىلماق كېرەك.

ئىشتىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
ھەر ئىبادەتنى نەھان قىلماق كېرەك.

ئەي ئوغۇل يولغە كىر ئۆممەر ئۆتمەستەراق،
قىل بۇ پەندىمنى ئەجەل يەتمەسدەراق.

ئۇشبۇ دەرس پايانى يوقتۇر ئەي قاياش،
ئاھۇ ئەغان بىرلە ئۇر سىنەڭغە تاش.

ئۇشبۇ دەرس كۆڭلۈڭدە تۇتقىل ئەي ئوغۇل،
كۆپ دەر ئەردىم خاتىرەڭ بولغاي مەلۇل.

تالىبى ھەقلەرگە بۇ تەمىز ① دۇرۇر،
قىل يۈكىغە مورچە كۆپ ئاجىز دۇرۇر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

---

① تەمىز — ئايرىش، روشەن، مەلۇم، ئېنىق.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
بۇ جاھان سودا سىدىن كەچمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
كۆڭۈل سۆيگەندىنمۇ ھەم ئۆتمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
ئۆزنى ئەۋۋەل خوبراق بىلمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
خەلقدىن ئۆزنى نەھان قىلماق كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
شەرئىدە سابىت قەدەم بولماق كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
چەربۇ شىرىندىن تامام ئۆتمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
تىلنى مالا يەئنى دىن يىغماق كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
جەننەتۇل مەھۋادىن ھەم ئۆتمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
ھەر نەپەس ئۆلمەكنى ياد ئەتمەك كېرەك.

زۆهده تەقۋالىق كۆڭۈل سەيقە دۇرۇر،
زۆهده تەقۋاسىز كۆڭۈل بىر كول ئىرۇر.

سەيقەلى يوق ئايمنە تابماس جۇلا،
زۆهده ـ تەقۋاسىزده يوق لوتفى خۇدا.

زۆهده ـ تەقۋا گويمىا ئەسىي راۋان،
كىمكى مەركەب بولسە يۇرگەي ھەر قايان.

زۆهده ـ تەقۋا گويمىا بىر شەمئدۇر،
ئۆيده گەر شەمئ ئولسە ئول دىل جەمئدۇر.

زۆهده ـ تەقۋا گويمىا بىر شەب چىراغ،
بولسە ھەر ئۆيده چىراغ دۇز① ھەم يىراغ.

زۆهده ـ تەقۋالىغ كىشى بىنا دۇرۇر،
زۆهده ـ تەقۋاسىزكى نابىنا دۇرۇر.

ھەر كىشىكىم زۆهده تەقۋا قىلسە خۇي،
تابقاي ئول دەرگاھى ھەقده ئابروي.

ھەر كىشىكىم زۆهدىله تەقۋاسى بار،
ئول جاھان بىرله ئانىڭ سىرداسى بار.

كىمكى قىلسە نەفسىنىڭ ئەمرىن ھارام،
تابقۇسىدۇر ئەرشىدىن ئۇستۇن ماقام.

① دۇز — ئوغرى.

بۇ پەسىلدە زۆھدە① ۋە تەقۋا②نى ئەيتۇر

ئەي قايانش بۇ پەندىغە سالغىل قۇلاق،
قىلماغىل ھەرگىز قۇلاغىڭدىن يىراق.

ھەق كېرەم قىلسە ھىكايەت ئەيلەيمن،
زۆھدە قىلماقدىن رەۋايەت ئەيلەيمن.

زۆھدەلىك پەرھىز كارلىقدىن دۇرۇر،
زۆھدە قىلماق نارسالىقدىن دۇرۇر.

زۆھدە قىلماق نەھىدىن قاچماق دۇرۇر،
ياخشى ئەئمال تۇخۇمن ساچماق دۇرۇر.

زۆھدە ئولدۇر پەستلىكنى بۇنياد ئېتەر،
زۆھدە ئولدۇر ھەستىلىكنى بەرباد ئېتەر.

ھەق تەلەبلىق زۆھدە تەقۋادىن بولۇر،
ھەرسى ئاب③ بىمارى لەقۋادىن بولۇر.

ئەي بىرادەر زۆھدەلىق ئاسان ئېمەس،
ھەر كىشى زاھىد ئېمەس ئىنسان ئېمەس.

---

① زۆھدە — تەقۋالىق.
② تەقۋا — ئۆزىنى ساقلاش، پاك بولۇش.
③ ئاب — ئۆز.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ غۇسلىغە دەريا سى بار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
بولغۇسىدۇر ئول كىشى ئەنقا شىكار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
كۆرگىسىدۇر ئول كىشى جەننەتدە يار.

زۆھدە - تەقۋا خەلقتىن بولماق خالاس،
زۆھدە - تەقۋا بەندىدىن بولماق خالاس.

ئەي ئوغۇل زۆھدە تۇخۇمىن ساچماق كېرەك،
نەفسىنىڭ پەرماندىن قاچماق كېرەك.

قىلغايسەن نەرھەز خەلقدىن دىلقە ①دىن،
بول يىراق ئەلبەتتە كىشى ھەقىدىن.

ئەۋۋىلەن زاھىدغە بۇ بولغاي ئەدەب،
سالمە نامەھرەمغە كۆزنى روزى - شەب.

زاھىرۇ باتىننى يەكسان ئەيلەگىل،
نالە ۋە ئاھ بىرلە ئەغغان ئەيلەگىل.

---

① دىلقە — سوپىنىڭ چاپىنى. شەكلەن، رەقۋا زامق.

گەر كىشىنىڭ زۇھدىلە تەقۋاسى بار،
بولغاي ئول دەرگاھى ھەقدە ئېتىبار.

گەر كىشىنىڭ زۇھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ شەمسرى ئالماسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۇھدىلە تەقۋاسى بار،
بىگۇمان ھەمياننده نەقد تىللاسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۇھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ سالىمەل ئەئزاسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۇھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ جەننەتۇل مەئۋاسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۇھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ سىدقىلە ئىخلاسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۇھدىلە تەقۋاسى بار،
ھۇر ـ غىلماندىن ئانىڭ ھەمراسى بار.

گەركىشىنىڭ زۇھدىلە تەقۋاسى بار،
روزى مەھشەر سايەئى بوتاسى ① بار.

---

① سايەئى بوتاسى — كۆلۈكى، سايەۋەنى.

زاهىدا زۆھىدىگىنى پىنھان ئەيلەگىل،
كەينىدىن كۆپ خەيرۇ ئېھسان ئەيلەگىل.

زاهىدا تائەت رىيالىغ قىلغانىڭ،
ياخشىراقدۇر ئولتۇرۇپ مەي ئىچكەنىڭ.

خەيرۇ ئېھسانسىز ئىبادەت ھېچدۇر،
بەلكى ئىسيان بىرلە پىچا - پىچ دۇر.

زاهىدا مەيخانىنى ئاباد قىل،
خانىقا يۇ سومئەنى بەرباد قىل.

زاهىدا بول مائىمەنلىكدىن يىراق،
بولماغىل مەيخانىدىن ھەرگىز يىراق.

زاهىدا ئۆزۈنى بەنا مۇلكىدىن ئال،
تىمز تۇند ئەمدى پەنا يولىغە سال.

زاهىدا مەي ساتىغە بولغىل نەدىم،
تۇن - كۈن مەيخانىدا بولغىل مۇقىم.

كىمكى مەيخور بولسە ئول مەردانمدۇر،
كىمكى مەيخور بولسە ئاتەشپارەدۇر.

زاهىدا مەيخانىدە مەردانە بول،
ھەي ئىچەرگە گويىيا پەرۋانە بول.

بولغايسەن ئەلبەتتە راھەتدىن يىراق،
قىلغايسەن ئەلبەتتە ئەشرەتنى تالاق.

ئەي ئوغۇل ئەمدى قۇلاق تۇتماق كېرەك،
تەكرى قىلغان نەھىدىن قاچماق كېرەك.

ئەي ئوغۇل ھەر تۇنۇ كۈن ساجىد كېرەك،
چەشمە① گۆش② دەستۇ③، پا④زاھىد كېرەك.

ئەي بىرادەر تىل كۆڭۈل زاھىد كېرەك،
فېئلى ئەھۋالىغە ھەم شاھىد كېرەك.

ئەي بىرادەر تۇتقايسەن يادىڭدە ياد،
قىلماغىل دۇنيا ۋە مافىھا⑤ نى ياد.

زاھىد ئەگەر بولسە مۇنداغ ئۇستۇار،
تابقۇسىدۇر ئەرشدىن ئۇستۇن قارار.

زاھىدا زۆھدە باغىنى ئاباد قىل،
ھەستلىك خارمانىنى بەرباد قىل.

زاھىدا تائەتنى قىلساڭ ئاشكار،
بولغايسەن دەرگاھى ھەقتە شەرمسار.

---

① چەشمە — كۆز.
② گۆش — قۇلاق.
③ دەست — قول.
④ پا — پۇت.
⑤ مافىھا — ئۇنىڭدىكى نەرسە.

ئەي برادەر كىمكى ئەۋرەتلىغ دۇرۇر،
ئول كىشى بۇ يولدە لەنەتلىغ دۇرۇر.

ھەر كىشىكىم ئىلسە ئەۋرەت ئىختىيار،
ئىككى ئالەم ئىچرە بولغاي خارۇ زار.

گەر كىشى ئەۋرەت ئىلەھەمخانەدۇر،
كۆڭلى ئانىڭ گويىيا غەمخانەدۇر.

بولسەلەر ھەركىم ئەگەر ئەۋرەتپەرەست،
بولغۇسىدۇر ئول كىشى شەھۋەتپەرەست.

ئەي ئوغۇل ئول شەھۋىتى مۇرداربدۇر،
بىگۇمان ئاندىن خۇدا بىزاربدۇر.

ئاخلاغىل ئەي قەۋم ئاد① بۇ سەمۇد ②،
مىسلى خاتون سۆھبىتى جەڭگى ئوھۇد③.

شاد يانغان يوق بۇ جەڭدىن ھىچكىشى،
گەرچە بارسۇن تۇنۇ كۇن، يازۇ قىشى.

ھەنىپەئەت يوقدۇر بۇ جەڭدە ئەي ئەمەك،
سۇد يوق ھەرگىز پۇشايماندىن بۆلەك.

① ئاد ـــ سوزد قەلبسالامنىڭ قەۋمى.
② سەمۇد ـــ سالىھ ئەلەيھىسالامنىڭ قەۋمى.
③ ئوھۇد ـــ ئەرەبستاندىكى بىر تاغنىڭ ئىسمى.

ھەر زامان مەيخانىدىن ئول مەرد چىقار،
خانىقادىن ئاقىبەت نامەرد چىقار.

خانىقا كىرگەن كىشى قىلغاي سۇجۇد،
كىم كىرەر مەيخانە تەرك ئەتكەي ۋۇجۇد.

ۋۇجۇدىن مەھۇە قىلماي بەندە ئەرمەس،
ۋۇجۇد مەھۇە ئەيلەگەن شەرمەندە ئەرمەس.

زاھىدا① ئۆمۇر ئۆتتى دائىم بى-خەبەر،
ئاھ بىرلە نالە قىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي پەريادلار.

بۇ پەسلدە دۇنيايى مەككار ۋە پۇر ئەييارنى ئەيتۇر

ئەي بىرادەر بۇ جاھان خەددار②دۇر،
گويىيا بىر ئەژدەرتى③ مەككاردۇر.

ھەركىشىنىڭ گويىيا بىر ئەژدەرتى،
بولغىسىدۇر ئاقىبەت ئول لەئىمتى.

① زاھىدا — ئەي زاھىد.
② خەددار — ئالدامچى.
③ ئەژدەر — ئايال، جىنسى ئەزا.

كىمكى پاردىخ بولسە نان ۆەسۋاسىدىن،
ساب بولغاي ئول زامان ئىمانىدىن.

ھەر كۆڭۈل گويا كى ئانبار خانەدۇر،
ئىمان ئول ئۆي ئىچرە گويا دانەدۇر.

ئەۋرىتىك گويا كى بىر ساچقان دۇرۇر،
ئاقىبەت ئول دانەنى ساچقان ئالۇر.

ئەي بىرادەر قىل بۇ سۆزگە ھاي - ھۇي،
يوق قىلىب ساچقانىنى ئاندىن دانە قوي.

ئەۋرىتىگدۇر بارچە ئىسيانىك باشى،
قىلغايسەن پەرھىزىنى يازۇ قىشى.

تالىبى ھەقلەرگە بۇ زەنجىرى پا،
كۆڭلىدە يوقدۇر ئانىك سىدقۇ سافا.

ھەركىشى گويا كى خاتۇن تېۋەسى،
ئەركىشى خاتون كىشىنىك تېۋەسى.

ئەر كىشى ئۇشتۇردۇر ئەۋرىتى ساربان①.
باشلاغاي ئول كەسنى ئەۋرەتى ھەرقاچان.

---

① ساربان — تۆگە باققۇچى، يېتىلىگۈچى.

ھەر كىشى ئەۋرەتغە كۆپ مايىل بولۇر،
ئۇل كىشىنىڭ ئەقلى پات زايىل ① بولۇر.

ئەي برادەر ئەقل بىر گۆھەر دۇرۇر،
ئەۋرەتتىدۇر ئول گۆھەر قەسىدەدۇر.

ئەي برادەر ئەقل گويا شەمئىدۇر،
كىم كۆڭۈل ئەۋرەتكە بەرسە ئالدۇرۇر.

ئەي برادەر ئەقل جايى مېغزى سەر②،
ئەۋرەتنى قەسىدە دائىم سەر - بەسەر.

ھەر كىشى ئەۋرەتكە گەر داخىل دۇرۇر،
ئول كىشى شول ۋەقت لايەئقەل بولۇر.

ئەقىل بولسە ئادىمى ئىنسان بولۇر،
ئەقىل گەر يوق بولسە ئول ھايۋان بولۇر.

گەر كىشى تۇن - كۈندە كەلتۇرسە جىما،
ئەقلىنى بەرباد ئېتەر بىل ئىجتىما.

كۆپ يەسە ئىشىمەتنى كۆپ شەھۋەت بولۇر،
شول زامان ئول تالىبى ئەۋرەت بولۇر.

---

① زايىل — ئۆزگەرگەن.
② مېغزى سەر — مىڭە.

سەيد ئىلىنسە دامغە قىلغاي شىتاب،
تۆنۈ كۈن غەم لەشكىرى قىلغاي خاراب.

سەيد ئىلىنسە دامغە بولغاي جۇنۇن،
تەئىلمەر قىلغاي ئانى خارۇ زەبۇن.

سەيد ئىلىنسە دامغە رەسۋا بولۇر،
تەئىلمەر ئىچرە تىلىم غەۋغا بولۇر.

ئەي بىرادەر دامدىن قىلغىل ھەزەر،
گەر ئىلىنساك دامغە يەتكەي خەتەر.

ئەي ئوغۇل بۇ پەندىغە سالغىل قۇلاق،
ئەقىل بولسە دامدىن بولغىل يىراق.

ئەي بىرادەر ئەۋرىتىك گويا كى جىن،
مەنى قىلغاي تەئرىنىك پەرماندىن.

سىدق قىل بۇ سۆزغە ئەي نادان ئوغۇل،
بولماغىل زىنھار ئول خاتونغە قۇل.

ئىستەگىلۈ، ئىستەگىلۈ، ئىستەگىل،
نەفسى ۋاھىدلىقنى تۈن - كۈن ئىستەگىل.

ھەق تەلەبىنىك گەد خۇدالىق بولغانى،
گۈيىيا ئول ھەق تەلەبىنىك ئۆلگەنى.

قىسق ئىلە ئىسيانغە ئول مايىل قىلۇر،
ئۆمرىنى بىھۇدە ئول زايىل قىلۇر.

ھەرقازان گەر ياخمدۇر بولغاي جالا،
ئەندېك - ئەندېك دۇد① ئىلە بولغاي قارا.

ھەر سىياھى بولسە ئول ئوتدىن بولۇر،
ھەر گۇناھى بولسە ئەۋرەتدىن بولۇر.

ھەر بالايى يەتسە شەھۋەتدىن بولۇر،
ھەرقازايى يەتسە راھەتدىن بولۇر .

ھەر كىشى گەر قىلسە ئەۋرەتنى ھارام،
تابقۇسمدۇر تۆت فەلەك ئۇستۇن ماقام.

كىمكى ئەۋرەتلىغ دۇر ئول كوردۇر،
بولسە گەر ئۆيى گويىيا بىر گوردۇر.

ئەي ئوغۇل ھەر ئەۋرىتى بىردام دۇر،
كىمكى كۆڭلىن بەرسە ئول بەد نامدۇر.

سەيد ئىلمنسە دامغە تابماس قارار،
ئاقىبەت ئول سەيد بولغاي خارۇ زار.

---

① دۇد ـــ تۈتۈن، ئىس.

ئىسمى ئانىڭ بەلئەمى بائور ئىدى،
رەسمى ئانىڭ ھەرزامان مەھجۇر ① ئىدى.

شەيخلىق سۇرەتتە ئەردى خوش لىباس،
بولماب ئەردى نەفسىدىن ھەرگىز خالاس.

خەلق ئارا ئەردى دۇئاسى مۇستەجەب،
لېكىن ئول ھەق رەھمەتىدىن بى نەسەب.

خەلق مۇشكۇلىنى ھەل ئەيلەر ئىدى،
بارچەنىڭ مەقسۇدىنى تىلەر ئىدى.

ئول تەرەپ بارماقنى مۇسا ئىتتىپاق
قىلدى مۇسا قەۋم ئىلە يۇردى ياياق.

شەھەر خەلقى شەيخقە قىلدى خەبەر،
بەرىدىلەر ئول شەيخقە چەندان مالۇ زەر.

بەلئەم ئول سائەتدە بولدى شادمان،
شەھەرنى ئول قىلدى مۇسادىن نەھان.

بەلئەم ئول سائەتتە ھەقنىڭ قەھرىدىن،
بولدى مەردۇد ئول زامان مىسلى لەئىن.

---

① مەھجۇر — قەلمتە، كېرەكسىز، ناجايىب - غارايىب ...

تۇت قۇلاغىڭ ئەچرە ئەي پەرۋ جەۋان،
تاشلا ساڭ ئەۋرەتنى بولغايسەن ئامان.

تالىب ئاللاغە ئەۋرەتتىن ھىجاب①،
ياد ئال ۋاللاھۇ ئەئلەم بىسساۋاب②.

غافىلار ئۆمرى ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
ئاھ بىرلە نالە قىلغىل شامۇ سەھەر.

ھەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

جۇ پەسلدە دىن پۇرۇش ۋە دۇنيا تەلەب ۋە شەيخى زەر تەلەبلەرنى ئەيتۇر

ئەي ئوغۇل بول دىن پۇرۇشاۋتدىن يىراق،
دىن پۇرۇشۇ دىل خۇرۇشلاۋتدىن يىراق.

دىن پۇرۇشلار ئەھلى بى تەمىز بولۇر،
ئاقىبەت ئول دىن پۇرۇش تونگۇز بولۇر.

خەلق ئارا بار ئەردى بىر قۇتبى زامان،
كۆرمەس ئەردى تەكرىدىن سودۇ زىيان.

---

① ھىجاب — پەردە توساق.

② ۋاللاھۇ ئەئلەم بىسساۋاب — ھەقىقەتنى تۇغرا بىلگۈچە خۇدا ھەممىدىن ئەڭ ئالىم

چىقسە مۇنبەر ئۈزرە ۋائىزىگە، ناگەهان،
قەۋمى قىلغاي ئىز تىراب ① بەرمەككە جان.

ۋائىز بۇردى تۇتىدىك شىرىن زابان،
ھەچكىم كەتمەس قاشىدىن ناگەهان.

ياد ئەردى شەيخقە ئايەت، ھەدىس،
بار ئىدى كۆڭلىدە ئانىڭ بەر خىس ②.

خەلقنى ئول مەستى لايەئقەل قىلىب،
ئالدى خەلقدىن بارچە پۇل - مالىن يىغىب.

ۋائىز ئەردى بارچە سۆزدە ئۇستۇار،
خەلق ئاشىق ئەردى دائىم بى قارار.

دام ئىلە تەزۋىرى ئەيىارۇ بەلىغ ③،
قىلماس ئەردى ھەچكىم مالىنى دەرىغ.

بەردى خەلقنىڭ مالىنى ئەفسۇن قىلىب،
ئالدى خەلقنىڭ مالىنى ئەفسۇن قىلىب.

قەۋمىنىڭ مەقسۇدى ۋائىز پەندىدە،
قەسدى ۋائىز قەۋمىنىڭ پۇل - مالدە.

---

① ئىزتىراب — ئالدىراش.
② بەرخىس — مال - دۇنيا تەمەسى.
③ بەلىغ — يەتكۈزۈش.

كىم دۇنانى قىلسە دۇنيا ۋەجھىدىن،
بولغاي ئول سائەتدە تەرسا گەبرىدىن.

كىم دۇنانى قىلسەلەر دۇنيا ئۇچۇن،
بولغاي ئول دەرگاھىدە ئىتدىن زەبون.

ھىكايەت

بار ئىدى ئەللامەئى ① سۇرەتدە راست،
لېكىن ئول سىرەتتە ئەرمەس، ئەردى كاست②.

ۋەئزى دېن ئۆزگە ئاڭا يوق ئەردى ئىش،
خەلقغە ۋەئز ئەيتۇر ئەردى يازۇ قىش.

قىلدى ئول ۋائزىغە تەسدىق خاسۇ ئام،
جان فىدا قىلدىلار تۇنۇ كۇن سۇبھى - شام.

ھەر زامان ئول ۋائزى پەند ئەيلەدى،
گويىيا ئول قەۋمىنى بەند ئەيلەدى.

---

① ئەللامەئى — كاتتا ئالىم.
② كاست — يالغان، جا.

ئالغالى ۋائىزنى مۇسادىن خەبەر،
بارچە قەۋمى ئول تەرەپ قىلدى سەپەر.

باردىلار مۇسا قاشىغە خاسۇ ئام،
قىلدىلار تەئزىم بىجا ۋە ھىم سالام.

«شەھرىمىزدە بار ئىدى بىر ۋائىزى،
بارچەمىز ئاندىن ئېمەسمىز نارازى.

ئول قازارا بىر كېچە بولدى نەھان،
ئىستەدۇق، بىز تاپمادۇق ئاندىن نىشان».

مۇسا ئول سائەت بەدەرگاھى خۇدا،
قىلدى بۇ مۇشكۈلغە چەندان كۆپ دۇئا.

شول زامان كەلتۈردى ۋەھى جىبرەئىل،
ئېيدى ۋائىز ھالىنى رەببىل جەلىل ①.

مۇسا ئاندىن قەۋمىغە قىلدى ئايان،
بارچە قەۋمى قىلدى ئول ھالەت ئىمان.

ئول تەرەپغە يۈرىدىلەر مۇسا ۋە قەۋم،
سۇبھۇ شام، شەبئۇشەب ۋە يەۋمۇ فەيەۋم. ②

① رەببىل جەلىل — ھەممىدىن ئۇستۇن، ئالى تەربىيەچى خۇدا.
② يەۋمۇ فەيەۋم — كۈنمۇ كۈن.

ۆمۇز ئەيتىپ قەۋمىغە ھەر سۆزىمى - شام،
بارچە خەلقنىڭ مالىنى ئالدى تامام.

يىغدى ۋائىز يا ھارامۇ، يا ھالال،
قىلدى چەندان باغرىغۇ مۇلكى مال.

قورقمايمىن ھەقتىدىن كۆڭۈل مۇز ئەيلەدى،
قەھرى ھەق ۋائىزنى تونگۈز ئەيلەدى.

چىقتى تۇندە شەھەردىن ۋائىز راۋان،
بولغالى چۆلۈ بايابانىدە نەھان.

چىقتى ۋائىز كوچاغە غەۋغا قىلىپ،
بارچە ئىت قولاشتىلار غەۋغا قىلىپ.

روسىيا تۇن قارا ۋە كوچە تار،
تۇتسە ئىت ۋائىزنى ھەلقىدىن تۇتار.

جانۇ ھالەتىدە ئول ئىتلەردىن جۇدا،
بولدىيۇ يۈردى راۋان ئول روسىيا.

بارچە قەۋمى مەستى ھەيران بولدىلار،
ئىستەبان ۋائىزنى ۋەيران بولدىلار.

ئىستەدى ۋائىزنى ھەر پىرۇ جەۋان،
تابمادى ئاندىن بىراۋ نامۇ نىشان.

سەن قەلبىڭ كۆرگۈزمەي ئول قانداغ قىلۇر،
سەن قەلبىڭ كۆرگۈزسەڭ ئول ئانداغ قىلۇر.

سەن قەلب تەۋسىگىنە كۆرگۈز ھەر مەھەل،
ئەمرى ھەققە قىلماغىل ئەندەك ھەيەل.

ۋائىزا ۋەئزىگنى قىل تۈن - كۈن بايان،
ھەم يەنە ۋەز ئىچرە قىل ئاھۇ فىغان.

ۋائىزى خەلق ئىچرە بولسە پەند پۇرۇش،
ئول كىشى گويا كى بولمىش قەند پۇرۇش.

قىلسە ۋائىز ۋەئزىنى بەيئۇ شەرا ①،
بىگۈمان مەئشەردە قوبغاي روسىيا.

قىلسە ۋائىز قەۋمىدىن دۇنيا ئۈمىد،
قالغاي ئول ھەق ەھمىتىدىن نائۈمىد.

ۋائىزا ۋەئزىگنى ئايغىل خاسۇ ئام،
مۇزدد ② نى ھەقىدىن تىلە ھەر سۇبۇى - شام.

تۈت قۇلاغىڭ ئىچرە ئەي ۋائىز زامان،
سەن بىمرىب گۆھەرنى، ئالمە ئۇستىخان.

---

① بەيئۇ شەرا — ئىلىم - سىتىم.

② مۇزدى — ئەجرى، ھەققى.

قەۋمىڭە مۇسا ئانى بىلدۈرىدىرلە،
سۈرىتى تونگۈز بولۇبدۇر كۆرىدىلەر.

گەر كىشى ۋەئزىن تامادىن ئەيلەسە،
جولغۇسىدۇر ئاقىبەت ئول ئەنبەسە.

گەر تامادىن قىلسە ۋائىزلار سۆخەن ①،
بىمگۈمان دەۋزەخ ئاڭا بولمىش ۋەتەن.

كىم تامادىن بولسە خەلقىغە ۋائىزى،
بولغاي ئول تەرسا ۋە گەبرو، رافىزى.

ئەيلەيمن بىر ياخشى پەند ۋائىز ساڭا،
ھەر ئەمەلنى سەن قىلىب كۆرگۈز ئاڭا.

سەن تامادىن ئۇرماغىل خەلق ئىچرە دەم،
ئىككى ئالەم ئىچرە يەتمەس ھىچ غەم.

ۋائىزى كىم گەر تامائىدىن ئۆرسە دەم،
ياغلۇر باشىغە لەنەت دەمبەدەم.

ۋائىزا ۋەئزىڭنى «ئىندەللا» ② دىگىل،
كىم ئىشتىب قىلسە ئەبدىللا دىگىل.

---

① سۆخەن — سۆز.
② ئىندەللا — خۇدانىڭ ئەزىزىدە.

تۇتتى ئول قۇل شاھنىڭ پەرمانىنى،
كۆردى شاھنىڭ بارچە لوتىنى - ئېيسانىنى.

ساچتى بىر كۈن شاھ چەندان سىمۇ زەر،
باغلادى ئول قۇل قانائەتدىن كەمەر.

بارچىلەر ئول پۇل ساڕى بولدى راۋان،
شاھ ئول سائەتدە قىلدى ئىمتىھان.

شاھنىڭ ئالدىدە يوق غەيرى ئەزغۇلام ①،
تۇردى ئول قۇل خىزمىتىدە سۈبۈى - شام.

شاھ ئول ھالەتتە ئازاد ئەيلەدى،
تۇنۇ كۈن سۆھبەتنى بۇنياد ئەيلەدى.

بولدى تۇن - كۈن شامغە ئول قۇل مۇنتەزىر،
ئول سەبەبدىن شاھ ئانى قىلدى ئەمىر.

بولدى ئاشىق قۇلغە ئول سائەتدە شا،
سىدقمن ئاخلاب بەردى تەخت ئۇستىگە جا.

سىمۇ زەرلەرگە يۈگۈرگەن بولدى خار،
ھەم يەنە دەرگاھى شاھدە شەرمسار.

---

① غەيرى ئەزغۇلام — غۇلامدىن باشقىلار.

بەرمەگىل كۆڭلەرنى سەن مۇداراغە،
ئاسماغىل ھەلقەتنى ئۆزدىن داراغە.

ۋائىزا بۇ پەندىغە سالغىن قۇلاق،
چىركىنەت دۇر بۇ جاھان باشدىن - ئايىاق.

ئالسە ۋائىز خەلقدىن نەزرۇ نىياز،
خەقل① قىلسە قىلماغىز ھەرگىز نەماز.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بى تەمە پەند ئەيلەگىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەرىادلار.

ھىكايەت

غەزنەۋى شەھىردە مەھمۇد شاھ ئىدى،
ئەھلى ھال ئەسراردىن ئاگاھ ئىدى.

ئالدى بىر كۈن شاھ بىر زېرەك غۇلام،
قاشىدە تۇرغۇزدى ئانى سۈبھى - شام.

قويدى ئول قۇلغە ئات شاھ مەھمۇد ئايىاز،
بولدى ئاشىق قۇلغە ئاما قىلدى ناز.

① نەقل — ئۆلۈم.

خەشمىلىغدە تۇرمىغاي ئىمان ھۇقۇم،
خەشمىلىقغە ھەق قىلۇر خەشمى ئەزدم.

مەيلى دۇنيا خەشمىدىن پەيدا بولۇر،
كۆپ ئوقۇبەت خەشمىدىن پەيدا بولۇر.

ئاڭلاغىل بۇ سۆزنى ئەي نادان قاياش،
ئادەمى بىر كوزا ئەمما خەشمى تاش.

يۈك ئېغىر بولسە كىشىنى تىندۇرۇر،
كوزىدە تاش بولسە بىر كۈن سىندۇرۇر.

تېز قىلمە خەشمەڭنى ئانداغكىم تارتۇن،
كوزە سىنغاندىن كېيىن بولماس پۈتۈن.

جانداری كۆڭلى گويا بىر شىشەدۇر،
شىشەغە ئول خەشمى گويا تىشەدۇر.

شىشەغە كىم سالسە تىشە يا تەبەر،
شىشە ئول سائەت بولۇر زەرۇ زەبەر.

خەشمىنى تەرك ئەتسەڭ ئەي دانا جەۋان،
بولغايسەن ئوتلۇغ جەھەننەمدىن ئامان.

خەشمىلىغدىن بارچە دىل ئازاردۇر،
خەشمىلىغەردىن خۇدا بىزاردۇر.

پادىشاھ ئالدىدە بولدىلار ھەقىر،
سىمۇ زەر دەپ نەفسىغە بولدى ئەسىر.

قاۋلادىلار شاھ ئانى دەرگاھىدىن،
قالدى . نەۋمىد لوتفى ھەم ئىھساندىن.

قەھر قىلدى شاھ ئول ئالەم پاناھ،
بارچەنى قىلدى غەزەبكە موبتىلا.

باقمىدى ئول شاھ بۇلارنىڭ دادىغە،
يەتمەدى ھەرگىز ئۇلار فەريادىغە.

سىمۇ زەر دەپ يۈز ئۇگۈردى شاھىدىن،
بولمادىلار تۈن كۈن غەمىدىن ئەمىن.

غافىلا ئۆمۈر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
ئالە بىرلە نالە قىلىغىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە خەشمىلىغدە ئىمانىنى يوق قىلماق بايانى

خەشمى ① ئادەم گويىيا بىر دىۋدۇر،
خەشمىگەر كۆپ بولسە ئول نەمرۇددۇر.

① خەشمى — غەزەبلىك، غەزەبكار.

ئەي ئوغۇل ھەستلىكنى بەرباد ئەيلەگىل،
ئاھ! دەپ ھەردەمدە فەريات ئەيلەگىل.

ئەي بىرادەر بولسە گەر بىر زەررە ھۇش،
بادەئى ئىشقىدىن ئەت بىر قەترە نوش.

گەر كىشى تەرك ئەتمەسە ماۋۇ مەنى،
بىلمىگەيلەر ئول كىشى مەي قەدرىنى.

ھەر كىشى مەي ئىچسە كۆپ فەريات ئېتەر،
خانىمانىن شول زامان بەرباد ئېتەر.

كىمكى بولسە بى ھىجاب مەردان بولۇر،
بى ھىجاب بولغانكى دەردمەندان بولۇر.

خەشمنى تەرك ئەيلە بولغىل سەبرىلىغ،
سەبرىلىغ بار ئانى بولغاي ئەبرەلىغ.

سەبرىلىغ دائىم ھالاۋەت ئىچرەدۇر،
شۇكرەلىغ دائىم قانائەت ئىچرەدۇر.

شۇكرىنى بىسيار قىل ئەي نەۋجەۋان،
شۇكرى كۆپ قىلغان سائادەتدىن نىشان.

گەر كىشى دائىم قانائەت ئەيلەمەس،
ئول كىشىنى ھىچ جاندار خاھلامەس.

بەندەئی رەھمانده ھەرگىز خەشمی يوق،
بەندەئی شەيتانده ھەرگىز چەشمی يوق.

ئەي بىرادەر خەشمدىن قىلغىل ھەزەر،
دائىما گور ئەھلىغە سالغىل نەزەر.

ئەي بىرادەر خەشمنى بەرباد قىل،
ھەر نەپەس ئۆلمەكنى دائىم ياد قىل.

ئەي بىرادەر خەشمدىن بولغىل يىراق،
قىلغايسەن ئاندىن بۇ يولده تەمتىراق.

خەشملىغ ھالەتده ئىمانىڭ چىقار،
ئاقىبەت تەرسا كەبى جانىڭ چىقار.

بولمىسا ھەركىمده ھەستلىكدىن غوبار،
ئول كىشىدىن خەشمى ئول سائەت چىقار.

خەشمنى تەرك ئەتمىسەڭ سەن ئەي ئوغۇل،
تەكرىغە تائەتلىرىڭ بولمەس قابۇل.

ئەي بىرادەر ئەيلەسەڭ ھەستلىكنى خاك،
بولغۇسىدۇر روھىڭ ئول سائەتده پاك.

ھىچ كىمەرسە بولمەس ھەستلىكدىن كىشى،
تابماغاي ھەرگىز كامال قىلغان ئىشى.

ھەر خارابات ئولسە ھەق دەرگاھىدۇر،
ھەر ئىمارەت ئولسە خەلق دەرگاھىدۇر.

پادىشاھ ئولدۇر غېنىلەردىن غېنى،
نى تەلەب قىلساڭ بىرۇر ئاخىر ئەنى.

تاماسا تۇن - كۈن گەر كىشى يۈزمىڭ ئۇمىد،
تويماغاي ئول كەسنى ھەرگىز نائۇمىد.

قىلسە شاھ ئەمرىنە قۇل جانمن نەسار،
ئاقىبەت ئول قۇل فەلەك ئۇستۇن چىقار.

قىلسە قۇل شاھ ئەمرىنە جانمن فىدا،
خەزىنە ئىشىكىنى شەھ ئاچقاي ئاكا.

قىلسەڭ ھەرمەقسۇدىن ئاندىن تەلەب،
كۆپ تىلمگەندىن سېنى قىلمەس تەلەب.

مۇنتەزىر بولساڭ ئانىڭ دەرگاھىغە،
ئول مۇشەررەپ ئەيلەگەي ئىنئامىغە.

ئەي بىرادەر ئۆمۈر يۈز يىل بولسەمۇ،
جوستىجو ① قىل، جوستىجو قىل، جوستىجو.

---

① جوستىجو — ئىزدەش، ئالدىراش.

ھەر گەدايغە يوق تەۋەككۈلدىن يورۇق،
سەبىر ئىلە شۈكرى قانائەت ئاندە يوق.

يوقتۇرۇر كۆڭلىدە ئىمان رۇشەنى،
ئول سەبەبدىن ئىت گەداغە دۇشمەنى.

قاماسە. ئىتلار قانائەت ئەي قايان،
ھەر ئىشكىلەردىن تېگەر باشىغە تاش.

تاشلاسە ھەر ئىت ئاۋالغى ئىشكىن،
ھەر ئىشكىنىڭ ئىتلارى تۇتقاي دومىن ①.

ھەر ئىشكىنىڭ ئىتلارى غەۋغا قىلۇر،
ھەلقىدىن تىشلەپ ئانى رەسۋا قىلۇر.

ئىت ئەگەر دائىم قانائەتدە ياتۇر،
گەرچە تەڭلىك بولسە راھەتدە ياتۇر.

ھەر ئىشككە ئىت ئەگەر كۆزدىن سالۇر،
ئول كىشى ئول ئىتنى ھەم كۆزدىن سالۇر.

كەتمەسە ئىت بىر ئىشكىدىن ھەر قايان،
ئول كىشى ئول ئىتكە بولغاي مېھرىبان.

---

① دومىن — قۇيرۇقىنى.

قىلسە قۇل خىزمەتىنى كۆڭ - كۆڭدىن تولا،
خاجەسى ھەم قىلغاي ئىنئامىن تولا.

بولسە گەر كۆز ئىچرە ئەندەك بىر نىمە،
ئۇرۇنۇب كىرگۈزمىگەي ئول بىر نىمە.

بولماسە ئايىنەدە گەردۇ غۇبار،
كۆرۈنۈر ئايىنەدە دىدارى يار.

بولسە روشەن دائىما كۆڭلۈك كۆزى،
كۆرگەنىدۇر تەكرىنى كۆڭلۈك كۆزى.

غافىلا ئۆمۈر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
نالە قىل بۇلبۇل كەبى شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە ئۆز نەفسى بىرلە جەڭ قىلماق-
نىڭ بايانىنى ئەيتۇر

ئەي بىرادەر ئىستەسەڭ ھەقدىن مىراد،
قىلغايسەن ئۆمرىڭدە دائىم سەن جەھاد.

ئەي برادەر ئۇزمەكمل ھەرگىز ئۇمىد،
قىلغايسەن خىزمەتىنى تۈن - كۈندىن زەۋىد①.

يىغلاساڭ دەرگاھسى ھەقسدە زارۇ زار،
قىلمىغاي ھەرگىز سېنى ئول خسارۇ زار.

تاشلىساڭ ئىككى جاھان مۇردارىنى،
كۆرسەتۈر ئاندىن سانا دىدارىنى.

قىلماساڭ جەننەتنى ھەرگىز ئىختىيار،
بولغايسەن دەرگاھى ھەقدە ئىشتىيار.

ئەي برادەر ئىستەسەڭ دىدارى ھەق،
قىلغىل ئەۋۋەل جامە ھەستلىكنى شەق.

ھەر كىشى ھەستلىكنى بەرباد ئەيلەمەس،
ئول كىشىنى تەڭرى ئازاد ئەيلەمەس.

ھىچنىمە يوقدۇركى ھەستامكتىن يامان،
خۇدنەمالىغ② خۇدپەرەسلىكدىن يامان.

قۇل ئەگەر خىزمەتىنى پەي دەرپى قىلۇر،
خاجى ھەم ئىنئامنى پەي دەرپى قىلۇر.

---

① زەۋىد — زىيادە، كۆپ.
② خۇدنەمالىغ — ئۆزىنى كۆرسەتمەس.

قىلسە جەڭ نەپسى بىلەن مەردى خۇدا،
بۇلغۇسىدۇر ئول كىشى شەرى خۇدا.

نەفسىنىڭ جەڭىنى مەن ئېيلەي بايان،
ھەق تەلەبلەر ئىچرە تابولسۇن ئايان.

دائىما قىلغىل خۇدا پەرمانىنى،
قىلمە ھەرگىز نەفسىنىڭ پەرمانىنى.

ئەي برادەر بولمە ھەرگىز تەن پەرەست،
تىلغايسەن نەفسىڭنى ھەر دائىم شىكەست.

بولمە غافىل تەڭرىدىن ئەندەك زامان،
بەرمىگەيسەن نەفسىڭە ھەرگىز ئامان.

بۇ جاھان سەۋداسىدىن قىلغىل ھەزەر،
گۈنج ئارا بول، باغلا ھىممەتتىن كەمەر.

ئۇشبۇ ئالەم گويىميا بىر رەھگۈزەر①،
قىلماغىل زىنھار ئاڭا ئەندەك نەزەر.

ھەر بالا كەلگەيكى نەفسىڭدىن ساڭا،
بەرمە ھەرگىز چەرب ئىلە شىردىن ئاڭا.

---

① رەھگۈزەر — ئۆتكۈنچى يول.

قەلماسەك جەك قوللۇغۇك سابىت ئىمەس،
قەلماسەك جەك ئابدۇ زاھىد ئىمەس.

قەلماسە جەك كىم بۇ نەپس مەلئۇن بىلەن،
ئول كەشمىنىك پەرقى يوق خاتۇن بىلەن.

گەر كىشى جەك قىلغالى ئاغاز ئېتەر،
روھىي ئانىك ئەرشىگە پەرۋاز ئېتەر.

گەركىشى جەك قىلسە نەپس تەرسا بىلەن،
بولغۇسىدۇر ھەمنەشىن ئەيسا بىلەن.

كىم شەھىد بولماقغە گەر داخىل بولۇر،
تەڭرىنىك دىدارىغە ۋاسىل بولۇر.

قويسە ھەركىم جەك ئۇچۇن دائىم قەدەم،
كەئبەگە بارغاندىن ئارتۇق ھەرقەدەم.

قەتل قىلسە نەپسىنى ھەر مەردى يار،
ئەرشىنىك ئۇستىدە ئول تابقاي قارار.

ئەي بىرادەر ئىستەگىلۇ، ئىستەگىل،
ئىستەگىل دائىم شەھىدلىك ئىستەگىل.

بۇلمە خالى جەڭدىن ئەي ئابدۇلۋاھىد①،
جان فىداقىل جەك ئۇچۇن بولغىل شەھىد.

---

① ئەبدۇلۋاھىد — خۇدانىك بەندىسى.

قىلماسە ھەركىم ئەگەر خالىس ئەمەل،
ئول رىيادۇر رىزقىغە سالغۇسى دەخەل.

ئىستەسەڭ بۇ يولدە بولماق بەسرەۋدەر،
قىلغىل ئىستىغفار، ئۇجزە، چەشمى تەر.

ئەي ئوغۇل بىر ياخشى سۆز ئەيتاي ساڭا،
كۆپ ئەمەل قىل باقماغىل ھەرگىز ئاڭا.

گەر كىشىنىڭ تائەتىدە ئۇجزى يوق،
گويىيا بىر مۇھەدۇر كىم مەغزى يوق.

قىلماسە گەر لوتفى رەھمانىر رەھىم،
ئابىدۇ زاھىد كىرەر ناري جەھىم.

قىلمە ھەر تائەت ئارا ناسىد خىيال،
قىلماغاي مەقبۇل ئانى ئول زۇلجالال.

گەر كىشى بىر جانغە ئازار قىلغانى،
گويىيا توڭغۇز قوپۇپ جان قىلغانى.

ۋەقفى① دىن فەرھىز قىلغىل ئەي ھەقىر،
ياخشىراقدۇر ۋەقفىدىن ئىچكەن چەغىر②.

---

① ۋەقفى — توختىغان، (مەسجىد، مەدرىس ۋە خانىقالارغا كىشىلەر تەقتىم قىلغان ئۆي - زىمىن، مالمۇلۇك...)

② چەغىر — بوزا، ھاراق.

قىلماسە ھەركىم مۇڭا ئىخلاسىنى،
باشىغە سالماس دو تىغ ئالماسىنى.

ئەي ئوغۇل نەفسىڭنى خۇشنۇد ئەيلەمە،
تەڭرىغە روھىڭنى مەردۇد ئەيلەمە.

ھەق رىزاسىن ئىستەسەڭ ئەي خاسۇ ئام،
نەفسىڭ زىددىدە ئىش قىلغىل تامام.

غافىلا ئۆمرۈ ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
يىغلا ئۆز ھالىڭغە ھەر شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە ئىسقاتمىلار① ئەھۋالىنى ئەيتۇر

ئەي بىرادەر بولمە بۇ پەنددىن يىراق،
جەھدىلە ھازىر بولۇپ سالغىل قۇلاق.

مەئرىپەتدىن گەر كىشى ئاگاھ ئېمەس،
ھەر ئەمەل شايىستەئى دەرگاھ ئېمەس.

---

① ئىسقاتمىلار — ئىسقات ئالغۇچىلار.

ئىسقاتى قورقماس يېتىمنىڭ مالىدىن،
بولماغاي ھېچ ۋەقىت دەۋزەخدىن ئەمىن.

چىقسە جانى قالمەس ھېچ ھەقىقى ئانى،
ھەر نىمە قالسە ئالۋۇر پەرزەند ئانى.

ئىسقاتىلار تەئزىمى ئىنسان قىلۇر،
دىن ئۆيىنى لېكىن ئول ۋەيران قىلۇر.

مۇردىنغە يوق ھەرگىز ئاندىن مەنپىئەت،
تەكرى تەقدىرىغە بولغاي ئاقىبەت.

بەرسە ئۆز قول بىرلە ھەركىم بىر پۇلى،
قايتارۇر دەۋزەخدىن ئول بەرگەن پۇلى.

ياخشى ئىشنى ئەي ئوغۇل پەيۋەستە قىل،
ھەرنە قىلساڭ ئانى سەن ئۆلمەسدە قىل.

خەير - ئېھسان ئەيلە ئۆلمەسدىن بۇرۇن،
ئۇشبۇ ئۆيدىن ئاندە كۆچمەسدىن بۇرۇن.

بەرسەڭ ئۆز قول بىرلە ھەر غەمدىن ئېمىن،
سۇد قىلماس بەرگەن ئۆلگەندىن كېيىن.

بولسە گەر بىر شەھەر ئىچرە ئىسقاتى،
بولماغاي ئول يەرغە ھەقنىڭ رەھمەتى.

بەردى بۇ پەندىنى ئول ئۇستادى ھال-
مەينى ئىچگەن مالۇ ۋەقتىدىن ھالال.

ئەي بىرادەر ۋەقتىدىن فەرھەز قىل،
بۇ نەسىھەتلەرنى ئەمدى تېز قىل.

ئىسقاتى ئىتدۇركى ئەمما خۇفتەۋار،
مۇردەغە ئىتلەر ھېمىشە ئىنتىزار.

مۇردەسىز ئىت ئۇيقۇنى بىدار قىلۇر،
مۇردىنى كۆرگەندە خەرىس غەۋغا قىلۇر-

ئالسە ئىتلەر مۇردىدىن ناگاھ خەبەر،
بارچە ئىتلەر ئول تەرەپ قىلغاي سەپەر-

شەھەر ئارا خەر مۇردە بولسە ناگەھان،
جەمئى بولغاي بارچە ئىتلەر شول زامان-

ئولاشىب ئىتلەر تىلسم غەۋغا قىلۇر،
تالاشىب بىر - بىرىنى رەسۋا قىلۇر.

مۇردە گەر يوق بولسە ئىت جانسىز بولۇر-
مۇردەنى تابقاندە گويا خەرس بولۇر.

كىرغالى ئىسقاتغە كىم ئۆيدىن چىقار،
ئول كىشى ئىمانى كۆڭلىدىن چىقار.

ئەقلى كۆل گويادۇر، يەكتادۇرۇر،
ئەقلى جۆزۇى گويا كى سەنگ، خاردۇرۇر.

ئەقلى كۆل خۇرشىد، جۆزۇى بىر زەررىدۇر،
ئەقلى كۆل يوق ئادەمى بى بەھرىدۇر.

تۆتقايسەن يادىگدە ئەي نكو سىرشت①،
ئەقلى كۆل نەفسنى قىلماس پەرۋەرىش.

ئەقلى جوز قەترە، كۆللى دەريا تۇرۇر،
قەترەلەر دەريادە ناپەيدا بولۇر.

ئەقلى كۆل خورشىد، جوزۇى ئەستارەلەر،
ئەقلى جوزۇى خىشتى پارە، كۆل پارەلەر.

قىلماسە ھەركىم بۇ نەفس ئەمرىن قوبۇل،
ئالغاي ئول ئىمانىدىن چەندان ھوسۇل.

نەفسنىڭ زىددىدە ئىش قىلساڭ داۋام،
ئول جەھەننەمنى ساڭا قىلغاي ھارام.

ھەر كىشى ئۆز نەفسگە زالىم دۇرۇر،
ھىچ شەك يوقدۇركى ئول ئالىم دۇرۇر.

---

① نكو سىرشت — ياخشى ئەخلاقلىق.

تالاشىب ئەھۋالىنى غەۋغا قىلۇر،
كۆڭلىدىن ئىمانىنى ناپەيدا قىلۇر.

بولماسە ھەقنىڭ ئىنايىتى ئەگەر،
نى قىلالىغاي ئىسقاتى بى شەرمىلەر.①

ھەر فاساد ئالەمدە ئالىمدىن چىقار،
ئول سەبەبدىن كۆبراغى دىنىدىن چىقار.

ئېيدى پەيغەمبەر فەسادىلئالىمى،②
چىقار ئەۋۋەل مەنى ئۆلمائى ئىممەتى.

مۇستەفادىن بىگۈمان بۇ نەقىلدۇر،
ئىلمى بولغان بىرلە ئول بى ئەقىلدۇر.

ئىلمى بولغان بىرلە ئول ئالىم ئېمەس،
ئالىم ئولدۇر بىر نەپەس غافىل ئېمەس.

ئەي ئوغۇل پاردۇر نېچە ئەرزىم ساڭا،
ئەيتايمن ئەمدى ئانىڭ رەمزىن③ ساڭا.

---

① بى شەرمىلەر — نومۇسسىزلار

② فەسادىل ئالىمى — پىتنو - پاساد، ئىغۋاچى ئالىم.

③ رەمزىن — ئىشارەت.

ئەقل بولسە ئەي ئوغۇل بول ۋەھمناك،
جەك قىلىپ نەپسىڭنى تۇن - كۈن قىل ھىلاك.

نەپسىنى ئۆلتۈرمەي ئىمان ئىستەمە،
بىھۇدە تەكەببۇردىن ئېھسان ئىستەمە.

قىلماساڭ نەپسىڭنى ئەۋۋەل سەن ھالاك،
ئاقىبەت قىلغاي سېنى بىر كۈن ھالاك.

كىرسە ئىرئون شەھەرنى ۋەيران قىلۇر،
كىرسە مۇسا باغ ئىلە بوستان قىلۇر.

كەلگىل ئەمدى ھۇشىغە ئەي نەۋجەۋان،
شەھرىڭ ئىچرە پۇر ئىرۇر ئىرئۇنىيان.

تېزراق ئىرئوننى چىقارغىل شەھەردىن،
جىگۈمان بولغايسەن ھەر غەمدىن ئەمىن.

ئەي بىرادەر خانىمان بەربات قىل،
كۆھى دەشتى سەھرادە كۆپ فەريات قىل.

تۈت قۇلاغىڭغە ئەجەل يەتمەستىرەك،
قىل بۇ ئەمرىنى نەپس ئۆتمەستىرەك.

كىمكى بۇ پەندىمغە گەر كوشش قىلۇر،
روزى مەھشەر ھىللەدىن پۇشەش① قىلۇر.

① پۇشەش — كىيگەن.

زۇلمى قىلماق نەپسىگە مەردان ئىشى،
تەربىيەت قىلماق ئانى ھايۋان ئىشى.

ئادەمنىڭ كۆڭلى بىر شەھەر دۇرۇر،
روھى مۇسا، نەپسى ئول فىرئون دۇرۇر.

بىر شەھەردە بۇ ئىكاۋ تابماس قارار،
بىرسى كىرسە، بىرى ئولدەم چىقار.

كىرسە مۇسا شەھەرنى ئاباد ئېتەر،
كىرسە فىرئون شەھەرنى بەرباد ئېتەر.

ئەي بىرادەر ئەيلە فىرئوندىن ھەزەر،
جەھدىلە ئالغايسەن مۇسادىن خەبەر.

ئەي بىرادەر ئىستەسەڭ گەر ئەقلى كامىل،
بولمىغايسەن ھېچ ۋەقىت نەپسىگە قۇل.

پىكرى قىل ئەسلەگىنى ئەي بىر مۇشتى خاك،
قەتل قىل نەپسىڭنى ئەي مەردانى پاك.

نەپسىن ئۆلتۈرمەي كىشى مەقبۇل ئېمەس،
ئول كىشى تەكرىغە ھەرگىز قۇل ئېمەس.

قىلماسە ھەركىم ھالاك ئۆز نەپسىنى،
ئاچماغاي ئول كەسغە جەننەت دەر① ئىنى.

---

① دەر — ئىشك.

ئەقىل گەر جۈزۈئىدۇر بولماس ھەق شۇناس،
ئەقىل گەر كۇللىدۇر بولغاي مەردۇ خاس.

ئەي بىرادەر ئەقلى جۈزۈي سايەدۇر،
بىگۇمان ئىرئون ئىلە ھەم خانەدۇر.

ئەقىل گەر كۇل بولسە ھەق خۇشنۇدىدۇر،
ئەقىل گەر جۈزۈي بولسە ئول مەردۇدىدۇر.

ئەقلى كۇل ھەردائىما خەۋفىدىن ئامان،
ئەقلى جۈزۈي بولمغاي غەمدىن ئامان.

ئەقىل ئەگەر جۈزۈئىدۇرۇر ئول بىلىقا،
ئەقىل ئەگەر كۇللى دۇرۇر كۈرگەي لىقا.

ئەقىل ئەگەر كۇللى تۇتار ئاللانى دوست،
ئەقىل ئەگەر جۈزۈي تۇتار دۇنيانى دوست.

ئەقلى جۈزۈئىنى تەرك قىل ئەي خاسۇ ئام،
ئەقلى كۇلنى ئىستەگىل ھەر سۇبەي - شام.

ئەقلى كۇللى مۇسادەك مەردان قىلۇر،
ئەقلى جۈزۈي ئاقىبەت ئىرئون قىلۇر.

ئىستەسەك ئول نەفسى ئىرئوندىن ئامان،
بەرمىغىل شەھرىگدە ئىرئونغە ماكان.

ئەر كىشىڭ بۇ يەردە فەريات ئەيلەگەي،
ھېچ شەك يوق تەكرى ئازات ئەيلەگەي.

ئول كۆڭۈلكىم سۈيىمدەك سادىق تۇرۇر،
بۇ نەسىھەتلەر ئاڭا لايىق تۇرۇر.

ھەق تەلەپ ھەر دەمدە ئاھ ئاغاز ئېتەر،
ئول مۇقامۇ قۇربىغە پەرۋاز ئېتەر.

ئەقلى كۆل ھەمرا تۇرۇر مۇسا بىلەن،
ھەمنەشىنلۇر ھەم تەقى ئەيسا بىلەن.

ئەقلى كۆل گەر تەكرىغە مۇھتاجدۇر،
ئەقلى كۆلغە ھەر زامان مىئراجدۇر.

ئەقىل گەر كۆللىدۇر ئىمان ساپىدۇر،
ئەقىل گەر جۆزۈئىدۇر بى ئىنسانىدۇر.

ئەقىل گەر كۆللى دۇرۇر ھەق يارىدۇر،
ئەقىل گەر جۆزۈئىدۇر ھەق بىزارىدۇر.

ئەقىل گەر كۆللى ئاڭا دىدارىدۇر،
ئەقىل گەر جۆزۈئىدۇر ئول مۇردارىدۇر.

ئەي بىرادەر ئىستەسەك گەر ئەقلى كۆل،
قىلما نەفسىك ئەمرىنى ھەرگىز قوبۇل.

بۇ پەسىلدە ئۆمىرنىڭ چۈشتۇ① بىلە ئۆتمەك بايانى

ئۆمىر ئۆتكەي تېز گويا تۇند بەرق②،
بولماغايسەن بى خەبەر غەپلەتتە غەرق.

ئۆمىر گويا بەرق دەك چالاك③ ئۆتەر،
كەمكى ئاندىن بى خەبەر ناپاك ئۆتەر.

ئاپتاب ھەر سۇبھىدە قىلغاي تولو،
قىلغاي ئول ۋەقت تەۋبەغە ھەركىم رۇجۇ④.

ئاپتاب تۇش ۋەقتىدە تاپقاي كامال،
ئەندىك ـ ئەندىك بولغاي ئول ئاندىن زاۋال.

بارچىلەر ئول تەۋبەسىنى سىندۇرۇر،
ئول سەبەبدىن تۇنۇ كۇن زايىل بولۇر.

ئەي بىرادەر ئۇشبۇ سۆزنى ئاڭلاغىل،
كىشە⑤ ـ كارىنى كۇن ئولتۇرماستە تىل.

---

① چۈشت — چاقىان، تېز، ئىتتىك.
② تۇندى بەرق — چاقماقتەك تېز.
③ چالاك — تېز، چاقىان.
④ رۇجۇ — قايتىش.
⑤ كىشى — زېرائەت.

جەهدە قىل قىرئونىنى شەھرىگىدىن چىقار،
دائىما زىددىدە ئىش قىلساڭ چىقار.

قىلسە گەر نەپسىنى ھەركىم خارۇ زار،
كۆڭلىدىن قىرئون ئول سائەت چىقار.

كىم چىقارماس كۆڭلىدىن قىرئونىنى،
كافىرو، گەبرو، جوھودو، ئەرمەنى.

قىلغايسەن بۇ ئەمرىنى ئەي ھەم دىيار،
نەپسىڭ زىددىدە ئىش قىلغىل چىقار.

ئەي بىرادەر خاب غەفلەتدىن كۆز ئاچ،
دائىم ئول قىرئوندىن ھەق ساڭى قاچ.

سەن سېغىنساڭ ھەقنى جەننەتلىغ قىلۇر،
بولمىسە قىرئون جەھەننەملىغ قىلۇر.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
دائىما قىل نەپسى قىرئوندىن ھەزەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

ئۆتسە ناگاھ ئۆمرى ھەركىم چەللىدىن ①،
تەۋبە قىل تەكرىغە يانغىل جەللىدىن②.

ئۆتسە ئۆمرىڭ ناگاھ ئەللىكدىن نەرى،
تېز بولغىل مائى مەنلىكدىن نەرى.

ھەر كىشىنىڭ ئۆمرى گەر ئاتمىش دۇرۇر،
لەززەتى ئۆمرىدىن ئول قالمىش دۇرۇر.

ئەي بىرادەر يەتسە گەر يەتمىشكە ياش،
كۆپ چىقارغىل ئاھۇ ھەسرەت بىرلە ياش.

ھەر كىشى پىر بولسە كۆپ ھىممەت كېرەك،
تەكرىغە شايستەئى ③ تائەت كېرەك.

ئاددەمى ④ پىر بولسە ھىممەت بىرلە ماس،
پىردە ھىممەت بولسە ھەركىم خارلماس.

گەر كىشىنىڭ ھىممىتى ئالى دۇرۇر،
نىسق ئەلە ئىسياندىن ئول خالى دۇرۇر.

بولمسە ھەر كىمنىڭ ئالى ھىممىتى،
ياغملۇر باشىغە ھەتنىڭ لەئنىتى.

---

① چەھل - قىرىق.
② جەھل - نادانلىق.
③ شايستەئى - مۇۋاپىق
④ ئاددەمى - بىر ئادەم.

قىل خۇدا ئەمرىنى ئۆمىر ئۆتمەستەرەك،
تەۋبە مەھكەم قىل ئەجەل يەتمەستەرەك.

قىلسا قارى تائەت ئەتمەكلىككە جىد،
شول زامان ئىسيانى بولغاي ناپەدىد.

ھەر كىشى بىركارىغە مەشغۇل دۇرۇر،
بەزى مەقبۇل، بەزى نامەقبۇلدۇرۇر.

جولمىسە تائەتدە ھەركىم ئىغتىئال①،
جولغاي ئانىڭ ئاغزىغە سەنگۈ ساپال.

قەبرىڭ ئۇشبۇ نەسىھەت ئاغلاغىل،
كۆپ ياشىساڭ كۆپ ئىبادەت ئەيلەگىل.

قەبرىڭ خىلۋەتنى قىلغىل ئىختىيار،
بولماغىل مەجلىس ئارا خەلق ئىچرە خار.

يەتسە ئۆمرۈڭ ئونغا بالىغ بولاسەن،
تەكرىگە ئول دەمدە تابە بولاسەن.

يەتسە ئۆمرۈڭ گەر يىگىرمەغە ئەگەر،
ئول زامان ئال ھەقتەئالادىن خەبەر.

ئەي بىرادەر يەتسە گەر ئوتتۇزغا ياش،
جەھدىلە ئۇر دائىما سىنەڭغە تاش.

---

① ئىغتىئال — بەك ياخشى قىلماق، سەمىمى، سادىق بولۇش.

كىمده هممەت بولسه ئول مەردى خۇدا،
همچ شەك يوق رازىدۇر ئاندىن خۇدا.

ئەي ئوغۇل تۇن - كۈندە هممەت ئىستەگىل،
دائىما هممەتدە تائەت ئىستەگىل.

كىمكى بۇ ئالەمدە هممەتلىك دۇرۇر،
تەكرى دەرگاهىدە قۇربەتلىك دۇرۇر.

گەر كىشىنىڭ هممىتى تۇغيان قىلۇر،
ئول كىشى بىسيار خەير ئېسان قىلۇر.

ئەر ئەمەس بۇ يولدە هممەتسىز كىشى،
گەرچە بولسۇن نوه، اوقماندېك كىشى.

بولسه گەر هەر كىمغه هممەتدىن نەسىب،
باردۇرۇر ئول كەسغه جەننەتدىن نەسىب.

ئىستە هممەت دائىم ئەي پىرو جەۋان،
هممەتى ئالى سائادەتدىن نىشان.

هممەتى ئالى سفاتى مۇرتەزا،
بۇل سەبەبدىن بولدى ئول شىرى خۇدا.

شەهرى خەيبەر ئىچره بىر كۆزسىز گەدا،
مۇرتەزاغه قىلدى ئول بىرنان سەدا.

ئەر ئاتانماقلىققە كۆپ ھىممەت كېرەك،
ھەم شىجائەت بىرلە ھەم غەيرەت كېرەك.

گەر ھېممىشە بولماسە ھىممەتدە شاھ،
ياخشىراقدۇر ئاندىن ھىممەتلىك گاداھ.

كىمكى بى ھىممەت دۇرۇر مۇردارىدۇر،
جىسمىدە ھەرمۇي ئانىڭ زۇننارىدۇر.

بولغۇسىدۇر ئادەم ھىممەتىدىن كىشى،
بولماغاي ھېچكىمكى خىلقەتىدىن كىشى.

گەر كىشىنىڭ ھىممىتى ئالى دۇرۇر،
كۆڭلى ئول خەنناسىدىن خالى دۇرۇر.

بولسە ھەركىم كۆڭلى خەنناس دىن خالاس،
تابقۇسىدۇر ئول جەھەننەمدىن خالاس.

ھەر كىشىكىم ھىممەتىدىن ئاغاز ئېتەر،
روھى ئانىڭ ئەرشىگە پەرۋاز ئېتەر.

ھەر كىشىكىم قىلسە ھىممەتىدىن بىر ئىش،
مەغفىرەت قىلغاي خۇدا ھەر يازۇقىش.

گەر كىشى تۇن - كۈندە ھىممەتلىك دۇرۇر،
تەكرى دەرگاھىدە ئىززەتلىك دۇرۇر.

خاتەمى مۇلكى سۇلايمان ئىلمىدۇر،
بارچە ئالىم سۇرەتۇ جان ئىلمىدۇر.

روھى ئادەم ئىلمىدىن قۇۋۋەت ئالۇر،
ئىلمىسىزنىڭ روھى بى قۇۋۋەت بولۇر.

گەر كىشىدە ئىلىم يوق مۇردارىدۇر،
بولمىسە تەن ئىچرە جان، تەن خارىدۇر.

- جانىدىن ھەم ئارتۇقدۇر ئىلمۇ مەرتىبەت،
مەرتىبەت يوق بولسە بولغاي خەر سۇپەت.

ئەي برادەر ئىلمىلىق بۇنيادۇرۇر،
مەرتىبەت يوق بولسە نابىنادۇرۇر.

ئىستەسەڭ گەر مەئرىپەت ھەر سۇبۇى - شام،
مەئرىپەت ئارقىدىن ئىستە ھەر داۋام.

گەر كىشىغە مەئرىپەت ھاسىل بولۇر،
تەكرى دىدارىغە ئول ۋاسىل بولۇر.

بولمىسە ھەركىشىدە ئىلمۇ مەرتىبەت،
قويسە ھەر ساڑى قەدەم بولغاي غەلەت.

ئامىدىن بۇ ئىلىم مىراس ئەيلەمە،
ئام گەر قۇتبى ئولسە ئىخلاس ئەيلەمە.

مۇرتەزانىڭ ھىممىتى تۇغيان قىلىپ،
قىرىق تۆگە زەر بەردى ئۇل ئېھسان قىلىپ.

ئەي بىرادەر ئىستە ھىممەتنى داۋام،
جان فىدا ھىممەتكە قىلغىل سۆبەي - شام.

ۆەدە قىلغاي تەخرى ھىممەتدىن بۇرۇن،
ئەرشىدىن ئۆستۈن ئاڭا قىلغاي ئورۇن.

ھەر كىشى بولسە مۇنداغ ھىممەتى،
ياخشىلۇر باشىغە ھەتتىڭ رەھمىتى.

كىمكى ھىممەت بولسە دۇاندىن قاچار،
نەفس ئىسلە شەيتان ھەم ئاندىن قاچار.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئىستەگىل ھىممەتنى ھەر شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە ئارىفلار ① مەئرىپىتىنىڭ بايانى

غەۋث ② ئۇردۇم ئىلىمنىڭ دەريانىغە،
قىلدى ھەق مائمۇردۇر يەكتانىغە.

---

① ئارىفلار — خۇدانى تونىغۇچىلار.
② غەۋث — چۈمگەن.

تالبا جسمىڭنى ئاباد ئەيلەمە،
مەئرىپەت گەنجىنى بەرباد ئەيلەمە.

ئەي بىرادەر گەنجى ۋەيران ئىچرەدۇر،
مەئرىپەتنىڭ ئىلمى ئەريان ئىچرەدۇر.

ئىستەسەڭ گەنجىنى بار ۋەيران ئارا،
ئىستەسەڭ بۇ ئىلىم بار ئەريان ئارا.

گەر كىشى بى رىشتە ئول ئۇريان ئىرۇر،
دائىما زاتىغە ئول ھەيران ئىرۇر.

ھەر كىشىگە مەئرىپەت بىر ياردۇر،
كىمكى بىلمەس قەدرىنى مۇردارىدۇر.

ئىلمى ھەستلىك گويىيا بىر ماردۇر،
ئاقىبەت ئول ماردىن بىمارىدۇر.

بۇلسە گەر ھەركىمدە ماري ۋەھمەناك،
ئول كىشىنى ئاقىبەت قىلغاي ھالاك.

ئىلمى ھەستلىكتىن كى كىم ئەيلان قىلۇر،
ئۆزىنى ئول تابىشى شەيتان قىلۇر.

يوقتۇرۇر پەرقى ئانىڭ شەيتان بىلەن،
بارمىغاي ئالەمدىن ئول ئىمان بىلەن.

ھەر تۆمۇر بولغان بىلەن ئالماس ئېمەس،
ھەر كىشى بولغان بىلەن ئول خاس ئېمەس.

ئېيتاي ئەي تالىب سانا چەندان سۆزنى،
ھەرىپەتسىز جىسمدۇر جانسىز بەدەن.

قىلمە بۇ كۆز بىرلە ھەق سۆزىنى خيال،
پانى بىرلە باقىنى كۆرمەك مەھال.

ھەر نەپەس قىلساڭ جامالىللا سەدا،
كەلگەي ئاندىن لەن تەرانى ① دەپ ندا.

ئەيب ئېمەسدۇر نېچە بولسا ئەيبى گىل
ئەيب دىلدۇر، ئەيب دىلدۇر، ئەيب دىل.

ئەي بىرادەر تەندە يوقتۇر ئىنتىبار،
ھەرىپەت يوق بولسە بولغاي مۇردەۋار.

جىسمى ئادەم گويىيا دىۋاردۇر،
ھەرىپەت دىل ئېچرە بىر گۈلزاردۇر.

جىسمى ئارنى گويىيا ۋەيرانەئى،
ھەرىپەت كۆكلىدە بىر دۇردانەئى.

---

① لەن تەرانى — مىنى ھەرگىزمۇ كۆرەلمەيسەن.

كىمدە بولسە مەتبىيەت ئىنسان ئىزدار،
بارچە مۇشكۈللەر ئاخا ئاسان ئىزدار.

كىمدە بولسە مەتبىيەت ئالىمدۇرۇر،
مەتبىيەتسىزلەر ھەمە زالىم دۇرۇر.

مەتبىيەت ئىلمىنى تەفسىر ئەيلەيمن،
ئىستەمەككە ئانى تەدبىر ئەيلەيمن.

مەتبىيەت گويياكى ئول ئابى ھايات،
ئىچسە ئانى تابقاي ئۆلمەكدىن نەجات.

ئەي بىرادەر ئول سۇ زۇلمىدىن نەرى،
ئىستەگەيسەن ئانى ئىسكەندەر كەبى.

تابماتى ھەركىم ئانى ئاسان ئىچمەس،
ئىچمەسە ھەركىم ئانى ئىنسان ئىچمەس.

ئىستەدى ئۆمرىندە ئىسكەندەر ئانى،
باشلادى ئول يەرگە بىر راھبەر ئانى.

كىم قويار ئول يەرگە رەھبەرسىز قەدەم،
يەتكەي ئول سائەت بالالار دەمبە دەم.

ئەي ئوغۇل بۇيولغە بىر رەھبەر كېرەك،
ئىلكىدە بىر شەمئى پۇر ئەنۋار كېرەك.

ئەي ئوغۇل ئۆلمەسنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل تائەتنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل راھەتنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل ئىززەتنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل قۇربەتنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل شاھلىقنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل پەرلىكنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئادەمى بولماقنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

بەندەغە ھەقدىن كارامەت مەئرىپەت،
بەندەغە ھەقدىن ئىنايەت مەئرىپەت.

ھەقنى بىلگەن مەرىپەت ئەي زوفۇنۇن ①،
ئۆز ئىلمىلەر ھىلىۋ، مىكرۇ فۇسۇن ②.

مەرىپەت ئىلمىن تەلەب قىل سۇبھى - شام،
ئاندىن ئۆزگە ئىلمىلەر تەرۇر - دام.

بولسە گەر ھەر كىمغە ياد يۇزمىڭ كىتاب،
مەرىپەتسىز ئاقىبەت بولغاي ھىجاب.

بۇلسە ھەر كىم مەرىپەتلىكلەر بىلەن،
ھەمنەشىن بولغاي مالائىكلەر بىلەن.

مەرىپەتلىك ئىلمى رەھمان ئىلمىدۇر،
مەرىپەتسىز ئىلمى شەيتان ئىلمىدۇر.

مەرىپەتلىك ئىلىم ئەگەر قىلساڭ خىيال،
ئەلبەتتە ئول دائىما رىزقى ھالال.

رىزىق ئۆچۈن كىمكى قانائەتلەر قىلۇر،
ئەھمىدى مۇختار شافائەتلەر قىلۇر.

ھەچكىم بۇ يولدە سەنئەتسىز ئىمەس،
كىمدە سەنئەت بولمەسە ئادەم ئىمەس.

---

① زوفۇنۇن — ئىلمىلەر ئىمگىسى.
② فۇسۇن — سۆز بىلەن ئالداش.

ئەردى ئىسكەندەرغە خىزرى رەھنەما،
بولدى زۇلمەت ۋەھمىدىن ھەردەم پانا.

ھىچ يول يوقدۇركى مۇنداق ۋەھمەناك،
قويسا رەھبەرسىز قەدەم بولغاي ھالاك.

قىلمە پىرسىز ئابى ھاباتتىن خىيال،
پىرسىز ئول سۇنىڭ تاپماغلىق مەجال.

شەمس تەبرىز ئەردى مەۋلانەغە پىر،
مەئرىپەتدە بولدى ئاندىن بى نەزىر.

رۇمغە ئەللامەئى ۋەقت ئەردى ئول،
كۆركۈزۈپ مەك يەتتە يۈز شاگىردغە يول.

قىلدى پىر ئەمردغە ئول جانىن نەسار،
ئول سەبەبدىن تابتى ئەرش ئۈستۈن قارار.

ھىچكىم ئۆز ئالدىچە بولماس كىشى،
گەرچە بولسۇن نۇھ، لوقماندەك ئىشى.

تالىپ ئىلىم بولكى، ئىلمۇ مەئرىپەت،
مەئرىپەتدىن ئۆزگە ئىلىم بى مەنپەئەت.

مەئرىپەتلىك ئادىمى خەيرول بەشەر،
مەئرىپەتسىز ئادىمى ئىتتىدىن بەتەر.

بولسه مېهمان ئۆيده مەۋرلۈق بولۇر،
كەتسه مېهمان ئۆيده رەنجۈرلۈق بولۇر.

نېچه تۈن-كۈن تەنده جان مېهمان ئىرۇر،
ئۇشبۇ ئۆي هەم ئاخىر ۋەيران ئىرۇر.

هەر نىمه ئالەمده هەق پەيدا قىلۇر،
ئۇشبۇ مېهمان ۋەجهىدىن پەيدا قىلۇر.

بىل بۇ مېهمان تەدرىن ئەي ئابدۇل ئەزىز،
خاكى مېهمان ئۆيدەدۇر تۇتقىل ئەزىز.

ئاڭلا بۇ مەئنىنى ئەي مەردۇ غېرىب،
كەتسه ئول مېهمان يەنه كەلمەس يانىب.

هەر كۈنى هۇشيار، تۈن بىدار بول،
تالىبى بول، تالىبى دىدار بول.

بىل بۇ مېهمان قەدرىنى ئەي خاسۇ ئام،
باش كۆتەرمەي سەجده قىل هەر سۇبهى شام.

ئۇشبۇ ئۆيدىن بىر كۈنى مېهمان كېتەر،
بارچه ئەفرادىڭ ئۇ كۈن ئەنغان ئېتەر.

كۆپ پۇشايمان قىلماغاي ئول كۈنده سۇد،
قىل تەلىم مېهمان كەتمەسده سۇجۇد.

كىمكى بۇ ئالەمدە بى سەنئەت دۇرۇر،
روزىۋ مەھشەر ئىچىرە بى ئىززەت بولۇر.

گىمدە سەنئەت بولسە ھەق رەھمەت قىلۇر،
كىمكى سەنئەتسىز دۇر ھەق لەنەت قىلۇر.

خەلق ئارا ھەر كىمكى سەنئەتلىقدۇرۇر،
ھەر كىشى ئالەمدە ئىززەتلىك دۇرۇر.

قىلدىلەر سەنئەتنى ھەر خاسانى ① ھەق،
قىل قانائەت بىرلە بول بايادى ھەق.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەۋەر،
قىل قانائەت رىزق ئۈچۈن ئەي كور - كەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي ئەرىادلار.

بۇ پەسىلدە ئەزىلەتى مېھمانىنى ئەيتۇر

ئەي ئوغۇل تەن جانغە مېھمانخانەدۇر،
بولمىسە مېھمان بول ئۆي ۋەيرانەدۇر.

---

① خاسانى - خۇدانىڭ خاس بەندىلىرى.

ئەي بىرادەر ئۆمىر بىر ھەمياني زەر،
بولماغىل زىنھار ئاندىن بى خەبەر.

ھەر نەپەسكىم چىققانى ھەر دەمبەدەم،
گويىيا چىقمىشدۇر ھەمياندىن دەرەم.

ئول دەرەم ھەردەم بۇ ھەمياندىن چىقار،
ئول كىشى ئاخىر بۇ دەۋراندىن چىقار.

ئەي جەۋان ئەبرەئي بابائى بەرق،
قىلما ھەرگىز قانىغە ئول زەرنى سەرق.

ئەي ئوغۇل بىر نەچچە پەند ئەيتاي ساڭا،
چىقسە ھەمياندىن دەرەم كەلمەس يانا.

ھەر نەپەس ھوشيارى بول ئەي ھەمنەپەس،
ئول دەرەم كىم چىققانى چىققان نەپەس.

ئۆمىر ئۆتكەي گويىيا سەر - سەر كەبى،
تىتراشور يۈل جىسىم ئول ئەر - ئەر كەبى.

قىلماغاي ھەر ئۆمىر ئۆتكەي بولسا ئود،
نەزئى جان ۋەقتىدە قىلماس تەۋبە سۇد.

ھەر كىشىكىم بولسە گەر سىھەتەت بەدەن،
ئۆمرى ئانىڭ گويىيا باغۇ چىمەن.

ئەيتايىن جان تەسلىنى ئەي ئوغۇل،
بىكۈدۈرەت① قىل بۇ سۆزلەرنى قوبۇل.

ھەر خىيالۇ پىكرىلەر مېھمان ئىرۇر،
ئۇشبۇ مېھمانغە كۆڭۈل ئاۋان ئىرۇر.

ھەر كۆڭۈلدىن ھەر پىكىر خالى ئىمەس،
ئول سەبەبدىن مەرتىبە ئالى ئىمەس.

پىكىر گەر خەير دۇرۇر ئەيسا قىلۇر،
پىكىر گەر شەررى دۇرۇر تەرسا قىلۇر.

پىكرى سالىھ تەڭرى مېھماندۇرۇر،
پىكرى فاسىق مىكرى شەيتاندۇرۇر.

پىكرى خەيرى كىرسە گەر كۆڭلۈڭ ئارا،
بولغاي ئول سائەت كۆڭۈل ئەرشى ئەلا.

پىكرى باتىل كىرسە گەر كۆڭلۈڭ ئارا،
بولغاندۇر ئول كۆڭۈل تەھتەسسەرا.

كىرسە مېھمان ئۆيگە ئىستىغفار قىل،
نىكىگە شۈكرى، بەدكە ئىستىغفار قىل.

---

① بىكۈدۈرەت ـــ دۈغىز، داغىز.

يەل ئاخىرى بولدى زىرائاتلىك قېنى؟
ئۆمرىڭ ئاخىر بولدى تاڭاتلىك قېنى؟

سۈد قىلماس ئەتلەسۇ كىمخاپلارنىڭ،
بار دۇرۇر مەھشەردە كۆپ دادخالارنىڭ.

ئۆتكەرۈر سېن ئۆمرى دائىم بى ئەمەل،
بى خەبەر يەتكەي ساڭا بىر كۈن ئەجەل.

غافىلا ئۆمرى ئۆتتى دائىم بەخەبەر،
ئاھ بەرلە نالە قىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە ئىشقىباز ئادانلارنى ئەيتۈر

ھەر كىشىكىم دائىما گۈمراھىدۇر،
نەپس ئىلە شەيتان ئاڭا ھەمرا ھىدۇر.

ئۆرۈگەن يۈزنى خۇدا پەرماندىن،
قالغاي ئول نەۋمىد لوتنى ئېھساندىن.

ھەر كىشىگە ناگاھ گەر پەرى رەسەد①،
تۇشمىش ئانى بويىنغە ھەبلى مەسەد②.

يەر ھوسۇلدىن قالسە بولغاي شورلۇق،
شورلۇغە ھەچكىم ساچماس ئۇرۇق.

ئەي جەۋان چەبرىك بۇگۇن گويا قەمەر،
قاردىڭ ھەم چۈن بولۇبتۇر پوستى گۈلەر.

ئەي جەۋان قەددىڭ بۇگۇن ھەم چۈن لەبان③،
يەتسە ناگا پەرلىخ بولغاي كامان.

بولسە باغ ئىچرە دەرەخت بى سەمەر،
باغىبان قىلغاي ئانى زىرۇ زەبەر.

گەر كىشىكىم پەرى ھەم فاسىق دۇرۇر،
بىگۇمان دەۋزەختە ئول لايىق دۇرۇر.

مەركەب ئاقباق، كۇن كەچە ۋە يول ئۇزۇن،
تۇرغالى يەر يوق نە ياتماغە ئورۇن.

---

① پەرى رەسەد — قېرىلىق يەتسە.
② ھەبلى مەسەد — خورما قوزىقىدا ئېشىلگەن ئاغامچا.
③ لەبان — دەرەخ ئىسمى.

دائما نەنسىگە راھەت ئىستەگەي،
ھەم يەنە ئەيشۇ پاراغەت ئىستەگەي.

نەفس ئىلە شەيتاننى دائىم شاد ئېتەر،
ھەر زامان ئىمانىنى بەرباد ئېتەر.

جەھد بىرلە بولسە ھەركىم ھەم قېرىن،
بولماغاي داناغە ئول ھەرگىز يېقىن.

بولسەلەر ھەركىمكى دانادىن يىراق،
ھېچ شەك يوق بولغاي ئاللادىن يىراق.

ئەھلى دانا مەشئىلى روھى زىمىن،
كىمدە مەشئەل بولسە تۇن خەۋفدىن ئېمىن.

كىمكى دانا بىرلە مەشئەللىق دۇرۇر،
كىمكى داناسىزدۇر مەشئەلسىز دۇرۇر.

بۇ جاھان گويا كى بىر يەلدار تۇنى①،
ھەچكىم بىلمەسكى داناسىز ئۇنى.

ئەي بىرادەر بولمە داناسىز بۇگۇن،
بولماغىل زىنھار مەشئەلسىز بۇگۇن.

---

① يەلدار تۇنى — بورانلىق كېچە.

گەر ئاڭا كىم قىلسا ئاللادىن كالام،
جانى چىققاي تەندىن ئول سائەت تامام.

ئەمرى ھەق يەتكەي ئاڭا شەشمردېك،
جەھل غالىب بولغاي ئولدەم شمردېك.

ھەق رەسۇلىنىڭ سۆزلىرى بىمار ئېتەر،
جەھل ئانى ئاقىبەت مۇردار ئېتەر.

تەڭرى پەرمانى ئانى ئاغرىق قىلۇر،
كارى شەيتانى ئانى چابمك قىلۇر.

تەڭرى فەرمانغە ئول بىمارى سۇست،
نەفسىنىڭ پەرمانغە چالاك - چۇست.

دۇنيادىن ئىشتىسە سۆز سېھەت تاپار،
جانىغە ھەم قۇۋۋەتۇ راھەت تاپار.

ئول شەقى بەدبەخت، بەدئەختەر بولۇر،
روزى مەھشەر خەرسى ① دىن بەدتەر بولۇر.

ئۆتكارۇر ئۆمرىنى ئول غەفلەت بىلەن،
پەرۋەرىش نەفسىن قىلۇر لەززەت بىلەن.

---

① خەرسى — مايمۇن.

گەر كىشىنىڭ ئۆمرى بى دانا ئۆتەر،
ئول كىشىنىڭ چەشمى نابىنا ئۆتەر.

تىنلىدۇر ئالەمدە داناسىز كىشى،
تابىمغاي رەۋنەق ئانىڭ ھەمە ئىشى.

ئەھلى دانا ئۆزنى من تىنا ① قىلۇر،
كور دىل بولغاننى ئول بىنا قىلۇر.

ئەمدى ئەيتاي ئانچە دانا ۋەسىفىنى،
تۇتقايسەن يادىڭدە بۇ ئەۋسافىنى.

ھەزھەبى دانانى قىلساڭ ئىختىيار،
ھەزھەبى ئەيسانى قىلغىل ئىختىيار.

گەر كىشى بى قەيىدىدۇر دانا دۇرۇر،
ھىچ شەك يوقدۇركى ئول ئەيسا دۇرۇر.

ئەھلى دانالارنى بىلغىل ئەي ئىزىز،
جەھىدىلە ئالغايسەن دانادىن لەزىز.

كىمكى دانا بولسە پەرھىز كارىدۇر،
باتىنى ھەر ۋاقىت پۇر ئەنۋاريدۇر.

---

① من تنا — تۆپراقتىن.

ئەي ئوغۇل ئۆمرۈڭدە دانا بىرلە بول،
ئازمىغاي تۈن ئىچرە مەشئەل بولسە يول.

قىلمىغاي نەفسىنى ئەسلا تەربىيەت،
ھەق رەسۇل پەرمانىنى قىلماس غەلەت.

ھەر كىشى داناغە گەر تابمۇ دۇرۇر،
ئول كىشىنىڭ بەختى شەمس تالئى دۇرۇر.

گەر كىشىغە بولسە دانالىغ نەسىب،
ئول كىشى تەكرىغە بولمىشدۇر موھىب.

ئول شەھەركىم ئاندا بىر داناسى بار،
ئول قارانغۇدە دۇررى يەكتاسى بار.

ھەر كىشى داناغە گەر ۋاسىل بولۇر،
گۈنبىزى دەۋۋارە ئول داخىل بولۇر.

كىمكى دانا بولسە ئول ئەيسا بولۇر،
كىمكى دانا بولمىسە تەرسا بولۇر.

ئەي ئوغۇل بول دائىما دانا تەلەپ،
قىلغاي ئول جەھلىڭنى دانا بىر تەرەپ.

كىمكى ئۆز ئالدىچە گەر پارسا بولۇر،
ئاقىبەت ئول شەيخى بەرسىسا ① بولۇر.

① شەيخى بەرسىسا — ئەلگىرىكى زامانلاردا ئۆتكەن نادان ئىشان.

يوق پاناهىم سەندىن ئۆزگە ئەي كەرىم،
يارچىغە رەھىم ئەتكۈچى سەن - سەن رەھىم.

قىسق ئىلرا يوقتۇر مېنىڭدېك ھېچكىم،
يەتتى دەۋزەخ مۇلكىمۇ ھەم مەنزىلىم.

ئەي خۇدا دەۋزەخنى بەر تەنها ماڭا،
مەندىن ئۆزگە سىغماگاي ھېچكىم ئاڭا.

ھېچكىمى مەندەك ئاڭا لايىق ئېمەس،
چۈنكى كۆڭلۈم سۇبھىدېك سادىق ئېمەس.

گەر تۆمۈر زەنگارىدۇر ئانى نېتەر،
ئوتدە كۆپ كۆيدۇرسە زەنگارى كېتەر.

كەلمگەي ئوتسىز تۆمۈر دەركارىغە،
پاك قىلغاي سالسە ھەم مۇردارىغە.

خوب كۆرەر زەڭسىز تۆمۈر خەردارىغە،
ھەم ئېلىپ كىرگەي ئانى بازارىغە.

مەن ئېمەسمەن ئەي خۇدا لايىق ساڭا،
تۇنۇ كۈن قىل يار - ياۋۇرلىق ماڭا.

ئۆمرۈم ئۆتتى نەفسىنىڭ پەرماندا،
يوق دۇرۇر سەندىن بۆلەك بىر رەھنەما.

ئەي بەرادەر زۆھدە ئۇچ تۈرلۈك بولۇر،
قىلماغىل بۇ زۆھدىنغە ھەرگىز غورۇر.

ئاغلاغىل بۇ زۆھدەنى ئەي پىرۇ جەۋان،
زۆھدە نەفسۇ، زۆھدە دىلدۇر، زۆھدە جان.

زۆھدە جان ئاندىغكى فەرھىز كاربدۇر،
ئىككى ئالەم ئالدىدە مۇرداربدۇر.

زۆھدە ئەگەر دۇنيادۇر جەننەتلىك بولۇر،
زۆھدە دىل جەننەتدە ئىززەتلىك بولۇر.

زۆھدە جانغە گەر كىشى داخىل بولۇر،
تەكرى دىدارىغە ئول ۋاسىل بولۇر.

زۆھدە جان قىلماقنى قىاساك ئىختىيار،
بولغىل ئول شەمئىغە بول پەرۋانەۋار.

پادىشاھا بۇ ھىجاب چاھىدىن ئال،
تېزرەك ئوتدىن چىقار تا يولغە سال.

مەئسىيەت چاھىن ماڈا قىلدىك ۋەتەن،
ئۇشبۇ چاھدە ھاروتۇ ماروتۇ مەن.

ژاهىرىم باشدىن - ئاياغ ئۇچىۋ رىيا،
باتمنىم فاسىد خىيالغە مۇبتىلا.

ئەي خۇدايا نەچچە يىل سەندىن ناري،
تاباروزمەن سەرنەگۇن تەھتەسارى.

يوق مانا سەندىن بۆلەك نەريادەرەس،
قىلمادىم ئەمرىڭنى لايىق بىر نەپەس.

نەتمە قىلغىل راست يوللارنى مانا،
كەشف قىلغىل بارچە مۇشكۇلنى مانا.

غافىلا ئۆمرۈم ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئاھ بىرلە ناله قىل شاھۇ سەھەر.

ھەن نېچۇك ئەيلەي كۆڭۇلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەريادلار.

چۇ پەسلدە ئەقلى كۆللى ۋە ئەقلى جۇزۇئىنى ئەيتۇر

ئەي پىرادەر ئەقلى ئىككى قىسمدۇر،
ئەقلى كۆللى، ئەقلى جۇزۇئى ئىسمدۇر.

دام، مکروُ حیله‌ده ئوُستادیمه‌ن،
مه‌ئسیه‌ت ته‌خته‌ده هه‌م شه‌ددا دیمه‌ن.

بولمادیم بوُ نه‌فس شه‌یتاندن خالاس،
بوُلمادیم بهر سائه‌ت ئسیاندن خالاس.

ئاخره‌تدن مه‌نده بهر ئه‌ندیشه یوق،
جوُز سیه روهلقدن ئوُزگه پیشه یوق.

سورسه‌لهر گور ئیچره ئول ئککی مه‌له‌ك،
یوقدوُر توُهمه‌م یوُز قارالمقتن بوُله‌ك،

قیلغانیم یوق ته‌کرنیك پهرمانینی،
ئول ماخا قه‌یدن قیلوُر ئمنئامینی.

یوقتوُروُر سندقوُ سافا کوُکلوُم ئارا،
نی هایایوُ شه‌رم نی هامیوُ ژاپا.

قیلمادیم ئمش خوُد پسه‌نامکتن بوُله‌ك،
هم یه‌نه کوُپ ماژوُ مه‌زامکتن بوُله‌ك.

بولمادیم خالی ریادن بهر نه‌پهس،
چقمادی هه‌ق یادده مه‌ندن نه‌پهس.

قیلمادیم دهرگاهده لایق سوُجوُد،
هم یه‌نه بهر ئاه یا مه‌هوُی وُوُجوُد.

ئاشىق ئەرمەس نەفسىنى كۆندۈرمەسە،
ھەق تەئالانى ئاڭا بىلدۈرمەسە.

كىمكى نەفسىن كۆندۈرۈر يا ئۆلتۈرۈر،
ئول كىشى ھەقتىنك جامالىنى كۆرۈر.

ھەر قۇلىكىم خاجەسىنى شاد ئېتەر،
ئول قۇلىنى خاجەسى ئازاد ئېتەر.

كىمكى ھەقدىن ئۆزگىنى ھۇشتاقدۇر،
ئول كىشىدىن ئىت - ئىشەك بەھراقدۇر.

ھاددىيا يول بەر ھىدايەتدىن ماڭا،
بەرمەگىل بۇ خاپى، غەفلەتدىن ماڭا.

ھەن كەبى ئالەمدە بەد ئەقىل يوق،
ھەن كەبى ئالەمدە بەد ئەھۋال يوق.

ئاچمادىم كۆز خاپى، غەفلەتدىن زەمان،
بولمادىم بۇ نەفس نەمرۇددىن ئامان.

يوقدۇر سەندەك باز بىر قادىر خۇدا،
قىل مېنى بۇ نەفس قارۇندىن جۇدا.

چىقمادىم بۇ نەفسىنىك پەرمانىدىن،
يۈز تۈمەن قىلدىم گۇنا خەرمانىدىن.

ئەقلى كۇل گويا كى قۇرسى ئاپتاب①،
ئەقلى جۇز كەمتەردۇر ئەز زەمەرى شەھاب②-

ئەقلى كۇل گويا كى بىل دەريادا سۇ،
ئەقلى جۇزۇي گويمىا بىر قەترە سۇ.

مۇرغى ئاقىل دام دە دانە يېمەس،
دام دە دانە يەسە ئاقىل ئېمەس.

مۇرغى غافىل دانە يەر بويىندە دام،
گويمىا بۇ دام دۇنيادە ئەۋام.

ئەقلى كۇل بىر تۇتمىيدۇر گويمىا،
بىر تاۋۇغدۇر ئەقلى جۇزۇى ئەي گىما③-

پەرقى تۇتمىۇ تاۋۇغ بىل ئەي ئەمەك،
دىۋ ئىرۇر تاۋۇغ، تۇتمدۇر مەلەك.

ئاخلا بۇ پەندىمنى ئەي سەۋدايى خام،
ئەقلى كۇلنى قىل قوبۇل ھەر سۇبەى - شام-

ئەقلى كۇلنى ئىستەسەك ئەيتاي دەلىل،
ئىككى ئالەم بولماغىل خارۇ زەلىل.

---

① قۇرسى ئاپتاپ — كۇننىڭ يۇمىلاق كۆرۈنۈشى.
② زەمەرى شەھاب — پالىلداپ كۆرۈنگەن چېچەك.
③ گىيا — ئادەم.

مەھۇە قىلغىل ئۆزىنى بۇ ئالەم ئارا،
پۈستەكىل ئاندىن كېيىن ھەقدىن ئىقا.

كىشىكىم بادەدىن ھاسىل قىلالماس،
خۇدا دىدارىغە ۋاسىل بولالماس.

ئەي ئوغۇل ئول بادەدىن قىلغىل تەلەب،
بولماغىل ھېچ ۋەقت ئاندىن بى ئەدەب.

ھەق تەئالا ھازىرۇ نازىر① دۇرۇر،
ھەر غەزەب قىلسە ساڭا قادىر دۇرۇر.

ھېچ پوشىدە ئاڭا ئىنسان ئېمەس،
ئەمدى كەل ھۇشىڭغە ئەي بىھۇشى مەست.

ئەي ئوغۇل ئەيتاي ساڭا مەن بىر ئىلاج،
تېزرەك ئول خابى غەفلەتدىن كۆز ئاچ.

ھەرزامان ئول رەھنەما پىكرىدە بول،
تۇتىيا قىل خاك پا كۆرگۈزسۇن يول.

ئەي ئوغۇل بول تېز زۇلمەتدىن بەرى②،
يول بەرۇز ئول بادەئى ۋەھدەت سارى.

---

① نازىر — قارىغۇچى.
② بەرى — بىزار.

مەئسىيەت تۇخۇمىنى ساچتىم بەھىساب،
ئول سەبەبدىن مەندە بار يۇزمىڭ تەماب①.

ئول ھىجابلار بارچە زۇلمانى دۇرۇر،
سەركەرانى ئەقلى ھەيرانى دۇرۇر.

ئول مۇھەممەد ھۆرمىتىدىن ئەي خۇدا،
ئول ھىجابنى ئەيلەگىل مەندىن جۇدا.

ئەي ئوغۇل ئۆزنى پەنا مۇلكىدىن ئال،
تېزرەك ئەمدى بىقا مۇلكىگە سال.

ئەي ئوغۇل قىل بادەئى ۋەھدەتنى نوش،
قىلماغىل پەرياد ئېتىپ ھەرگىز خوروش.

ئەي ئوغۇل بۇ سىردىن ئىزھار ئەيلىمە،
تەكرى بەرگەن نەرسىنى خار ئەيلەمە.

بادە ئىچسە ھەركىشى لەيلۇ نەھار،
ماسىۋا سەۋداسى كۆڭلىدىن چىقار.

ئەي ئوغۇل قىل بادەغە جانىنى نەسار،
چىقسۇن ئول كۆڭۈلدەكى زەڭ ۋە غوبار.

---

① تەماب — يوشۇرۇش.

لوتنى ئېتىپ بىر بادەئى گۈلناربدىن،
قەل جۇدا بۇ كۈفرىلە زۇنناربدىن.

خاراباتى ئەگەرچە ئاشىق ئەرمەس،
ئۇمىد ئۈزمەك سېنىڭدىن لايىق ئەرمەس.

گۈناھىدىن ئانىڭ ئالەم تواۋبدۇر،
ئۆزىنىڭ ئەسلىنى ئول ئۈنەتۈبدۇر.

ئۆزىگە كەلمەيمن دۇنيادىن ئۆتكەي،
ئۆزىنىڭ بىلمەگەنمن يەرگە يەتكەي.

كى بۇ لەۋۋامە ① نەسگە بەندەدۇرمەن،
گۈنە بىسياربدىن شەرمەندەدۇرمەن.

ساڭا ھەر يەردە يۈزمىڭ تەلەبكار،
ماڭايۈقدۇركى سەندىن ئۆزگە غەمخار.

ھەر كىشىكىم تالىبى دىدارىدۇر،
كۈندۈزى ھۇشيار، تۈن بىداردۇر.

بولغاي ئاندىن جامى ۋەھدەتدىن نەسىب،
ئىچگەي ئول مەيخانەدە ھەرۋەقت كىرىب.

---

① لەۋۋام — مالامەتقىلغۇچى.

ئەي ئوغۇل ئول بادەدىن ئىچمەك كېرەك،
غەيرى مەقدىن شول زەمان كەچمەك كېرەك.

مەست بولۇپ ئانىڭ ساري بول مۇنتەزىر،
ئۆزنى قىلغىل بارچە كەملەردىن مەقىر.

مەي ئىچىب دەم ئۇرسە مەنلىكدىن ئەگەر،
مەي ئانىڭ بەرمەس، يېتەر خەۋفى خەتەر.

مەھوى بولغاندىن كېيىن مەي ئۆكسۈمەس،
جەر بەتۇ قانۇن ھەم نەي ئۆكسۈمەس.

كىم كۆتەرمەس مەينى ئول فەرياد ئېتەر،
ياخشى مەجلىسلەرنى ئول بەرباد ئېتەر.

قىلسە كىم گەر مەست ناشايستەكار،
ئول كىشى ئول دەدە مەجلىسدىن چىقار.

مەستنى گەر سۆزى مەنلىكتىن چىقار،
شول زامان ئول ئۆزى مەرتلىكتىن چىقار.

مەست بولمە ئۆزنى بىخۇد ئەيلەگىل،
مۇستەقا ۋە مەقنى خوشنۇد ئەيلەگىل.

ساقىيا ئول بادەدىن قىلغىل كەرەم،
ئاستانەڭ ئاستىدە قويدۇم سەرەم.

ھەر زامانى ئەيلەگمل نەيدىك نەۋا،
دەرد بىرلە سىنەدىن چىقسۇن سەدا.

ئەي بىرادەر ئۆزنى ئۆريان ئەيلەگمل،
دەرد ئىلە باغرىڭنى بەريان ئەيلەگمل.

ئىستەگملۇ، ئىستەگملۇ، ئىستەگمل،
ئاجىزۇ بىچارەلىكنى ئىستەگمل.

ئاجىزۇ بىچارەلىك قىلغاي يېقىن،
جەھل بىرلە كىبرىلىك بولغاي لەئىن.

ئاجىزۇ بىچارەلەر مەقبۇلى ھەق،
جەھل بىرلە كىبرىلىك مەردۇدى ھەق.

ئەي خاراباتى مۇسۇلمان بولمادىڭ،
ئىشق مەيدانىدە جەۋلان قىلمادىڭ.

خود نامالمق دامى قىلمىش پىچەتاب،
تۇزۇ كۇن بۇ غەم بىلەن ھالىم خاراب.

غافىلا بول ئەقلى كۆلدىن باخەبەر،
بىخەبەر بولغان كىشى تابقاي زەرەر.

ھەن نېچۇك ئەيلەي كۆڭۇلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي ئەريادلار.

ئەي ئوغۇل تۆللۈقنى ئەل مەي سارىغە،
سال تۆلاق ئاندىن كېيىن نەي سارىغە.

ئاڭلاسە نەينىك ناۋاسىنى تۆلاق،
ئىككى ئالەم خېلىدىن بولغاي يەزاق.

خەي ساداسى تەڭرىنىڭ ئىلهامىدۇر،
تالىبى ھەقلەرغە ھەق ئىنئامىدۇر.

ئاڭلاغىل نەي، نى ھىكايەتلەر ئەلۋەر،
ئول جۇدالىقدىن شىكايەتلەر ئەلۋەر.

ئول كۈنى ھەم جىنسىدىن بولغاي جۇدا،
ئۇنۇ كۈن ئاندىن بېرى ئەلغاي ناۋا.

ھەر زامانى جىنسىنى ئول ياد ئېتەر،
سەبرى تاقەت ئەلمايىن نەرياد ئېتەر.

ئول جۇدا بولغاچ سەدا ئاندىن چىقار،
دەر ھەقىقەت ئول ساداجاندىن چىقار.

ئەي بىرادەر ئەسلىدىن ھۇشيار بول،
جەھد بىرلە نەرئىدىن بىزار بول.

نەرئىدۇر ھەر نەرسە ئەسبابى جاھان،
تائېنى بەرباد ئەل بولغىل ئامان.

تەڭرى سالمەس سۈرەتى تائەتنە كۆز،
سالغۇسى كۆڭلۈڭ بىلەن نىيەتنە كۆز.

ئەي ئوغۇل سۈرەتنى قىل بىگانەۋار،
جان ئىدا كۆڭلۈڭدە قىل مەردانەۋار.

ئەي بىرادەر ھەمدە ئىككى قىسمدۇر،
ھەمدە كەسبى بىرلە ھەمدە كەشفىدۇر.

گەر كىشىدە بولسە ھەمدە كەسبىدىن،
ھەمدە كەسبى ئارىيەت ئەي ھەم نەشىن.

ھەر نىمە كىم ئارىيەت ھادىس دۇرۇر،
نى ئۇچۇن ئول نەرسە بى بائىس دۇرۇر.

ھەر نىمەرسە كەسبىدۇر ئالىم دۇرۇر،
كىمدە ھەمدە كەشفى بار ئادەم دۇرۇر.

بولمسە كىم خۇد پەرەستلىكدىن يىراق،
ئول كىشىلەر ھەق پەرەستلىكدىن يىراق.

كىمكى بۇ ئالەم ئارا بىخۇد ئىرۇر،
ئول كىشىدىن تەڭرىسى خۇشنۇد ئىرۇر.

قىلماغىل خەلق ئەيىبنى بىر يەردە سۆز،
ھەر زامان سالغىل ئۆزەڭ ئەيىبىڭگە كۆز.

بۇ پەسلدە ئىشق بەرلە نەفسنى ئەيتۇر

ئەي خاراباتى سېنى بىدار ئېتەي،
ئىشقىدىن بىر نەچچە سۆز ئىزھار ئېتەي.

ئۆتتى ئۆمرۈڭ يەل كەبى ھۇشيار بول،
ئۇشبۇ ئالەم ئىچرە ماتەمدار بول.

ھەۋى قىل ھەستلىكنى بۇ ئالەم ئارا،
بەلگۈرۈر كۆڭلۈڭ ئارا نۇرى خۇدا.

بۇ جاھان ھەركىم ئۆزىدن رەسۋا قىلۇر،
سىررى ھەق ئاندىن ساڭا پەيدا بولۇر.

ئول كۆڭلكىم ئانده ئىشقى ئاللا يوق،
زەررەچە ئول كەسده نۇرى ئاللا يوق.

ئۆمرى ئۆتكەي ئول كىشىنڭ بىخەبەر،
ئىككى ئالەمده خۇدا قىلماس نەزەر.

ئەي ئوغۇل بۇ پەندنى كۆڭلۈڭ ئىچرە تۇت،
ھەر زامان ئىنمان تىلىم خۇنابە يۇت.

كىرمادىم مەن مەردلەر مەيدانىغە،
تاتۇشۇبمەن مەئىسيەت زىندانىغە.

ئالمادىم ئىشق زۇمرەسىدىن بەھرىلەر،
مەئنىدىن يا ئەھلى مەئنىدىن خەبەر.

زاھىرىم تۇن، باتىنىم يەلدا كەبى،
ۋېئل گەبرو ھالىم ئول تەرسا كەبى.

بەندەلىك دەئۋاغە تائەت مەندە يوق،
پەقىرلىكتە سەبرى تاقەت مەندە يوق.

تۇنۇ كۇن چەندانكى ئىسيان ئەيلەدىم،
قىلمىدىن بىرنەچچە خەرمان ئەيلەدىم.

ئاھ نەيلەي دىنۇ مىللەت مەندە يوق،
ئىشقى ھەق ساڑى مۇھەببەت مەندە يوق.

روزى شەب قىلماق گۇنە ئادەت مانىڭا،
كۆزۇ، تىلۇ، قول - ئاياق ئالەت مانىڭا.

بىر نەپەسنى بى گۇنا ئۆتكەر مەدىم،
دىن ئۆيۈم ۋەيرانلىغدىن بىتكەرمەدىم.

ھەر زامان ئۆمىر ئۆتەر مەستلىك بىلەن،
ئاقىبەت ئىشلەرنى بىلمەسلىك بىلەن.

پادشاها بارچەدىن بى ئەيەب سەن،
فاسقۇ ئاسى ھەم پۇر ئەيەب مەن.

مەن كەبى ھىچكىمسە خاب ئالۇد ئېمەس،
ھىچ جان مەندىن يەنە خوشنۇد ئېمەس.

نەپس بۇ جىسمىمنى مەركەب ئەيلەدى،
فسق ئىسياننى مۇرەككەب ئەيلەدى.

ھىچكىم يوقتۇر مېنىڭدېك شەرمسار،
نەپسىنىڭ پەرمانى قىلدى خارۇ زار.

نەپس بولمەس سائىتى مەندىن جۇدا،
تۇنۇ كۇن ھىرسۇ ھاۋا پەرمانىدا.

ئاھۇ كىم بۇ تۇندە بىدار ئولمادىم،
ئۇمىر ئۇتكەندىن خەبەردار ئولمادىم.

مەئسىيەت تۇخۇمىنى ساچتىم بەپساب،
دىسە «مەن رەببەكە» ئاڭا يوقتۇر جاۋاب.

نەپس قىلمىش دۇرۇر ئانى پەژمۇردە ھال،
يوقتۇرۇر جابدۇق بۇ يولدە قىلۇ قال.

نەپس بەرلە يوق دۇرۇر ھالىم مېنىڭ،
ئاقىبەت نى كەچكەي ئەۋالىم مېنىڭ.

ئۆزۈنى بۇ زىندانده غەمناك ئەيلەگەمل،
ئاھ بەرله كۆزنى نەمناك ئەيلەگمل.

كىمكى بۇ ئالەم رىيازاتىدۇرۇر،
قىلغان ھەر فېئىلى كاراماتىدۇرۇر.

خاھى جىنۇ خاھى ئىنسان بولسەمۇ،
خاھى كافىر، خاھ مۇسۇلمان بولسەمۇ.

بولسە ھەر مەقسەد رىيازەتدىن تاپار،
گەر ئىشىك بەنددۇر رىيازەتدىن ئاچار.

كارى باقىغە تەكەللۇب ئەيلەدىم،
فانىغە ئۆمرۈم تەسەررۇب ئەيلەدىم.

پادىشاھا قىل مېنى نەفسدىن خالاس،
راستلىق يولىدە قىلغىل ئەھلى خاس.

ھەر نۇچۇك ھەم بولسەمۇ بەختىم قارا،
قىلماغىل ئالدىڭدە ئول كۆن روسىيا.

گەرچە مەن دەرگاھىڭە لايىق ئېمەس،
نى ئۇچۇنكىم ئەھلى ئارنى دىن ئېمەس.

كېچە - كۇندۇز مەئسىيەت ئادەت مانا،
نى ئۇچۇنكىم نەفس ھەم سۇبھەت مانا.

رىزقى تەييب① كە قانائەت مەندە يوق،
يەتسە خەيرىدىن سىرايەت② مەندە يوق.

ئۆتتى ئۆمرۈم ھەستلىك دەئۇا قىلىپ،
باتىنمدىن ھەتنى ناپەيدا قىلىپ.

بولمادىم خالى رىيادىن سائىتى،
يەتتى باغ ئۆمرۈمگە ئەمدى ئاپەتى.

تۇنۇ كۈن بۇ تەننى قىلدىم تەربىيەت،
راست يوللارنى ھەم قىلدىم غەلەت.

ئەفس گويا سەگ دۇرۇر سەگبانى مەن،
مەئسىيەت دەرياسىنىك كەشتىبانى③ مەن.

ئۆمىر ئۆتۈب كۆب خود پەرەستلىك ئەيلەدىم،
ئايۇ يىللار بۇد پەرەستلىك ئەيلەدىم.

ئەي خاراباتى سۇخەن كۇتاھى قىل،
دىنۇ مىللەت سارى ئەزمى راھى قىل.

ئۇشبۇ پەندنامغە قۇلاق بەر ئەي ئوغۇل،
نەچە ئۆزرە ئىيغان ئاڭا بولمەس قوبۇل.

---

① رىزقى تەييب — پاك رىزق.
② سەرايەت — تارقىلىش، تارقىتىش، ئۇنۇم، مەنپىئەتىنى كۆرۈش.
③ كەشتىبان — كېمىچى.

تاكى بار بۇ نەفس ھەر جايىم مېنىڭ،
ھىچ شەك يوقتۇر تومۇغ جايىم مېنىڭ.

يوقتۇر جابدۇق يوڭغە ھەسرەتدىن بۆلەك،
كۆپ پۇشايمانۇ نەدامەتدىن بۆلەك.

ئۇشبۇ ئالەم قىلمادىم بىر ياخشى ئىش،
ياخشىزاقدۇر بارچە مەندىن گاۋ① ، مىش②.

ئۆمرۈم ئۆتتى چارىپادەك بى خەبەر،
سالمادىم گور ئەھلى سارىغە نەزەر.

سەن ئىشەنمە تەكرىغە تائەت بىلەن،
پەرۋەرىش قىلدى سېنى نېئمەت بىلەن.

قىلما تاماتىكغە رەھمەتنى ھەۋەس،
قەترەسىغە تائەتى ئۆمۈر ئەرزىمەس.

ھەر زامان بىر ۋەقتىدىك سائاتى يوق،
ياخشى ئىشلارگە ئانىڭ ھاجاتى يوق.

يازنىڭ مېھرىدىن گۈلۈستان ئەيلەگەي،
قىشنىڭ قەھرىدىن زىمىستان ئەيلەگەي.

---

① گاۋ — كالا

② مىش — چاشقان.

مەن ئىرۇرمەن ئىسقۇ ئىسيان قىلغۇچى،
نەپس ئانى تۇن - كۈن ماڭا قىلدۇرغۇچى.

يوق تۇرۇر ئالەمدە ھېچ سەنسز نىمە،
قىلسە ھەر ئىشىل ياڭى بەرگۈچى يەنە.

بارەھا سەھۋە - خاتا مەندىن دۇرۇر،
رەھمەتى فەزلۇ ئاتا سەندىن دۇرۇر.

ھەر گۇناھى بولسە ئول مەندىن بولۇر،
ئەۋۋەيلە لوتفۇ كەرەم سەندىن بولۇر.

بولمادىم مەن نەفسىدىن ھەرگىز خالاس،
ئول سەبەبدىن قىلمادىڭ خاس ئىچرە خاس.

ئەيلەدىڭ پەيدا نەجاسەتدىن مېنى،
مەن ئوچۈك خوشنۇد قىلغۇم دۇر سېنى.

قىلماغىل گۇمراھ مېنى ئەي راھبەر،
ئەفسىدىن قۇۋۋەتنى ئال روھىمگە بەر.

رەھنەما سەن بارچەغە ئەي كىردىكار،
دائىما قىلغىل ئۆزۈڭگە ئىنتىزار.

قادىرا نەفسىنى غالىب قىلماغىل،
خاھىشى نەفسىمگە تالىب قىلماغىل.

پىكرى قىل ھەر ئىشنى قىلماسىدىن بۇرۇن،
مەسلىھەت تۇخۇمنى ساچماستىن بۇرۇن.

يوقتۇرۇر ئالەمدە نەقسىمدىن يامان،
ھېچ سائەت قىلمادى غەمدىن ئامان.

ئاھ نىلەي كۆز ئارا نەملەر قەنى،
ئاخىرەت ئەھۋالىدىن غەملەر قەنى.

ھېچ غەم يوق، غەمنى پەيدا ئەيلەگەن،
بۇ جاھان ھەر ۋەقتىدە رەسۋا ئەيلىگەن.

نەپس ئىلە ئىبلىس بىر ئەيياردۇر،
مىكرىدىن چەندان كەمەند تەيياردۇر.

مېنى مەھكەم قىلمىتۇر بۇ كەمەندە،
كىشى بولغايمۇ بىلگەي بۇ چىمەندە.

كېچە - كۈندۈز ھەمە ھالىم فەرىشان،
ھەمە قىلدىم گۇنەھدىن نەچە خەرمان.

ئاجايىب نەقسدۇر قىلمىش مېنى خار،
ئانىڭ داممغە بولمىش مەن گىرىپتار.

قويۇبدۇر دام ئالەمنىڭ يۈزىگە،
كۆرۈنمەيدۇ ئۆزى ئادەم كۆزىگە.

بۇ ۋەقەت ئۆتمەسدە ئەمرىن قىل قوبۇل،
زىرائەت كەچ بولسە يوقتۇر ھوسۇل.

ئەي بىرادەر ئىستەسەڭ ئىشىق سىرىنى،
بىلمەگەي ھەچكىم سېنى، سەن ھەم ئېنى.

ئەۋۋەلەن ئۆزنى بەنا مۇلكىدىن ئال،
ھەچ شەك يوقتۇركى كۆرگەيسەن جامال.

قىل ھالاك نەفسىڭنى ئۆلمەستىن بۇرۇن،
ئەرشىنىڭ ئاستىدە تابقايسەن ئورۇن.

ئەي خاراباتى ئۆلۈم ۋەھمىدە بول،
قورقساڭ ئاندىن ئانىڭ ۋەھمىدە بول.

بۇ پەسلىدە كۆز ئاچىپ بىر رەھبەرنى ئىزلەمەكنى ئەيتۇر

ئەمدى مەن بۇ نەفسنى غەيبەتلەر قىلاي،
ئۆز قۇلاقىمغە نەسىبەتلەر قىلاي.

قەسدى بىرلە سەن ئەگەر قىلساڭ گۇنا،
كۆچكۈسى كۆڭلۈڭدىن ئول سائەت خۇدا.

ئىشق ئوتىغە گەر سەمەندەر بولسەمۇ،
ئادەم ئىچرە گەر ئىسكەندەر بولسەمۇ.

نەپس گويا ئىللەتتۇ رەھبەر تېبىب،
كىمدە ئىللەت بولسە ئول ئىستەر تېبىب.

بولمە ئۆز ئالدىڭچە نەپسكە روبىرو،
قىلغايسەن رەھبەرنى ئەۋۋەل جوستىجو.

رەھبەر ئولكىم نەپسدىن بولغان خالاس،
باشلاغاي يولنى ساڭا ئول ھەقشۇناس.

دەمادەم غەللە ـ غەشنى ئەيلە تاراج،
مەنمىيەت① نى ئۆزۈڭدىن ئەيلە ئىخراج②.

گەر كىشىدە بۇلسە ئەندىك كىبرىدىن،
پەرقى يوقدۇر ئول كىشىنىڭ گەبرىدىن.

نېچە كىبرى نەپسدىن ھاسىل ساڭا،
ئىككى ئالەمدە خۇدا باقماس ساڭا.

بەندەنىڭ، ھەقنىڭ ئاراسىدە ھۇجۇب③،
كىبرىدىك يوقتۇر يەنە ئەي مەردى خوب.

---

① مەنمىيەت — ئارزۇ.
② ئىخراج — چىقار.
③ ھۇجۇب — پەردە.

تىلسىمدۇر ئاجايىپ بۇ تىلسىمات،
ھەزەر قىلغىل ئانىڭدىن ئەي خارابات.

ئانىڭدە يوقتۇر بويى مېھرىبانلىق،
بۇلاردىن ئىستەمە سەن كامرانلىق①.

ساڭا مېھر ئىلە گەر قىلسا تەقەززا،
سېنى بەندە ئەيلەپ ئۇل قىلغاي تاماشا.

تىلىسم سەندەككە قىلغاي بى ۋاپالىغ،
ئېسىڭدە يوقتۇر بويى ئاشىنالىغ.

نېچە مەردلەرنى نامەرت ئەيلەگەن ئۇل،
ھەمە باتىل ساڭا ئۇل باشلاغان ئۇل.

بۇ دەھرى ئىچرە ئانىڭ سەۋداسى بىسيار،
قىيامەتدە ئانىڭ غەۋغاسى بىسيار.

كەل ئەي ئاقىل ئانىڭدىن سەن يىراق بول،
تىلە ھىممەتنى ئىتتىن ياخشىراق بول.

تاپىب رەھبەرنى قىل ئالدىدا خىزمەت،
تاپارسەن ئىككى ئالەم ئىچرە ئىززەت.

---

① كامرانلىق — ئەقسەتكە يېتىش.

قىلماغاچ ئادەمنى شەيتاندىن جۇدا،
نۇنۇ كۇن بولمايدۇر ئىسياندىن جۇدا.

ھەچ پەردە يوقدۇر كەبىرىدىك ئەزىم،
كىبرى بىرلەن پاك بولماس ھەچكىم.

ھەر كىشىكىم ئۆزنى ناپەيدا قىلۇر،
ئاندىن ئول ھەق سىررىنى پەيدا قىلۇر.

گەر كىشى ئول بادەدىن نوش ئەيلەمەس،
ماسۇللانى پارامۇش ئەيلەمەس.

ئەي ئوغۇل ھەق قەھرىنى كۆڭلۇڭدە تۇت،
دۇنيا مانىمانى كۆڭلۇڭدىن ئۇنۇت.

ئىستابان ئول بادەنى قىل ئىزتىراب،
تەلىدىك يىغلاب ئاڭا قىلغىل شىتاب.

گىريە قىل بىسىيار ئەز بەھرى خۇدا،
قىلماغىل زىنھار ئەزرويى رىيا①.

ئەي بىرادەر كۆزنى كۆب غەمناك قىل،
شىركى چىركىدىن كۆڭۈلنى پاك قىل.

---

① ئەز رويى رىيا — رىيا جەھتىدىن.

كىبرىنى تەرك ئەيلەگەن سادىق بولۇر،
شول زامانى تەڭرىگە لايىق بولۇر.

رويى ئالەم دامىدىن خالى ئېمەس،
ئول سەبەبدىن مەرتىبە ئالى ئېمەس.

بولمادىم نەفسىدىن خالاس ھەر سۇبھى - شام،
قويدى ھەربىر ھىلەئى تەزۋىر دام.

يوقتۇرۇر نەفسىمدە ئول شەرمۇ ھايا،
ھىچ دېڭ يوقدۇر ئانىڭدېك روسيا،

ئاھ نىلەي سېھىر ئىلە جادۇسى بار،
قوللاردە نىش ئىلە ئاغۇسى بار.

ھەم جاراھەت بىرلە ھەم مەرھەم قىلۇر،
ئۆزىگە ئادەمنى ئول مەھرەم① قىلۇر.

بار تۇرۇر چەندان ئانىڭ ئەفسۇنلارى،
دېڭ ئاڭا تابەدۇر ھەم جىنۇ پەرى.

ئەي خۇدايا قىلماساڭ رەھمەت نەزەر،
يوق دۇرۇر غەيرى ئەز سېنىڭدەك راھىبەر.

ھەر نەكىم قىلدىڭ ئۆزۈڭ قىلدىڭ يانا،
مەن نۇچۇڭ لايىق سانا ئەيتاي ساڭا.

---

① مەھرەم — ھەمرا.

ساقی ئولدۇر قىلسە ھەركىم مەڭى زات،
ئالسە ئاندىن مەرھىمى ھەر مومكىنات①.

ئول كىشى يۇ يەردە بولغاي مەيپەرەست،
مەي پەرەستۇر بەلكى مەستۇ ھەقپەرەست.

ئىچكۈسىدۇر مەينى ئىستىدا تىچە،
مەست بولغاي تا ئانى مىئادىچە②.

ھەم سۇراھى③ كاسەنى ھەم جىنسى روھ،
بولغاي ئول سائەتدە كۆڭلۈڭگە فۇتۇھ.

ئول سوراھى مەيدىن ئولغاي جامىدىل،
ساغىرۇ پىيالە، جام، نامىدىل.

گەر كىشىنىڭ جانى ۋەھدەتدىن بولۇر،
ئول كىشىنىڭ زاتىۇ بىدەرد بولۇر.

گەر كىشى ئول بادەغە مەمنۇن بولۇر،
ئول كىشى دىۋانە ۋە مەجنۇن بولۇر.

ئەي ئوغۇل ئول شەرتى گويا كاسەدۇر،
ئول تەرىقەت كاسەدىكى بادەدۇر.

---

① مومكىنات — ئىمكانىيەت.
② مىئادىچە — ئۆز ھالىغە لايىق.
③ سوراھى — قاچا.

ياش ئەگەر كۆپ بولسە ھال پەيدا بولۇر،
كۆلكى گەر كۆپ بولسە قال پەيدا بولۇر.

ئەي بىرادەر قال غەمدىندۇر بىلىگ،
خەندە بىرلە قالىدىن پەرھىز قىلىگ.

ھال گويا بادەئى ھەمرا دۇرۇر،
ھەر كىشى ئوش ئەتسە سە گۇمرا دۇرۇر.

قەترەئى ياش ھەر ئىبادەتدىن ئۆلۈغ،
كۆپ چىقارسە كىم ئانى كۆرمەس تومۇغ.

ئەي ئوغۇل كۆڭلۈڭدە، ئوتغىل بۇ سەبەق،
چىقسە دائىم ياش ئولدۇر قەدىمى ھەق.

قورقۇبان چىقسا ئەگەر كۆزدىن ياشى،
ئول ياشدۇر بارچە تائەتنىگ باشى.

بۇ پەسلدە مۇھەببەتنىگ مەستلىكىنى ئەيتۇر

ئاڭلا ئەي مەست شارابى مەئرىپەت،
تاقىلاي مەيخانىدە مەبدىن سۇپەت.

ئالىمى ئىشق ئەي ئوغۇل مەيخانەدۇر،
ئول شاراب ئەقلى كۆل دىۋانەدۇر.

ئاھۇ كىم جان بارماسە جانان ساڕى،
سەرنەگۈن بارغاي ئۇ جان تەھتەسارى.

كەلمەدى يادىمغە ھەرگىز يادى ھەق،
ئول سەبەبدىن مەنزىلىم چاھى فەلەق①.

يوقتۇر لايىق تۆھپەئى ئول شاھىمگە،
مەن نەدەپ بارغۇمدۇر ئول دەرگاھىمگە.

جانە تازە ئىشقىدىن نوش ئەيلىگەن،
ماسۇللانى پارامۇش ئەيلىگەن.

خالى بول ئىككى جاھان سەۋداسىدىن،
كۆز تۆتۈب تۇرغىل كېرەم دەرياسىدىن.

سالمە زىنھار ياخشى ئەئمالىڭغە كۆز،
دائىما سالغايسەن ئۆز ئەيبىڭگە كۆز.

مەھۋە قىل ھەستىلىكنى بۇ ئالەم ئارا،
بولمە ئول مەيخانىدىن ھەرگىز جۇدا.

خالىقا ناپاكىدىن ناپاكى مەن،
ئەۋۋەلۇ ئاخىرىدا مۇشت خاكىمەن.

---

① چاھى فەلەق — قۇدۇق، ئازگال.

ئەي بىرادەر بارچەدىن كەچمەك كېرەك،
كاسەدىن ئول بادەنى ئىچمەك كېرەك.

مەي تەلەپ قىلساڭ ئانىڭ ئەردىن قىلغىل،
ئەي ئوغۇل ساقى مۇھەممەددۇر بىلگىل.

ھەر كىشىكىم بولمىسە تابە ئانا،
مەي مۇيەسسەر بولماغاي ھەرگىز ئانا.

بامسالى شەرئى بىر مەيخانەدۇر،
كىرمىگەن مەيخانەگە بىگانەدۇر.

ئەي ئوغۇل ساقىغە قىلغىل جان نەسار،
گويىيا شەمئىغە بول پەرۋانە ۋار.

ئەي ئوغۇل بول ساقىنىڭ پەرمانىدە،
بادەنى بەرگەي سانا ئول چاغىدە.

ئاھۇ كىم ڈۆڭلۇم ئۆيىن پاك ئەتمەدىم،
قەھرى ھەقدىن كۆزنى نەمناك ئەتمەدىم.

بولمادىم بىر سائەت ئىسياندىن جۇدا،
چىقمادى زەنگار كۆڭلۈمدىن سادا.

ئۇشبۇ يولغە تۇشەئى راھىم قەنى،
لاماكان شەھرىغە ھەمراھىم قەنى.

نەفسىڭ ئەمرىنى قىلدىم تېز - تېز،
ئالمادىم ئول بادە ① ئىشقىدىن لەزىز.

ئۆتكۈدىك جانىم جاھانىدىن كۆڑۈكەر،
ئالمايىن ھېچ ئەھلى دانادىن خەبەر.

بولمادىم شايستە ھەرگىز سۈبھۇ شام،
چاھى زۇلمانىدە قالمىشەن مادام.

كەلمەدىم ھەرگىز ھۇشۇمغە روز - شەب، ②
يوقتۇرۇر ئالەمدە مەندىك بى ئەدەب.

نەپس دائىم تېز رەفتار ئەيلەدى،
مىكر دامىغە گىرىپتار ئەيلەدى.

ئۆزلۈكۈمدىن بولمادىم نەفسىدىن سەۋا، ③
نەفسىدىن يارەب مانا بەرگىل پەنا.

ئۆتتى ئۆمرۈم مىكرۇ ئەييارلىغ بىلەن،
ھىلە ۋە تەزۋىرۇ ئەييارلىغ بىلەن.

سىدقۇ ئىخلاس ئىلە ئىقرار ئەتمەدىم،
دىن بىلە مىللەتنى ئىزھار ئەتمەدىم.

---

① بادە — شاراب. مەي.
② روز - شەب — كېچە - كۈندۈز.
③ سەۋا — باشقا بۆلەك.

ئىيغالى لايىق سەنا مەنكىم سېنى،
مەن نىجىس بىر قەتىرەئى ئابى مەنى.

پادىشاھا قىلمادىم ئىش بى رئيا،
بولمادى زەنگار كۆڭلۈمدىن جۇدا.

بۇ سىيەدىل ئەسلى روشەن بولمادى،
باغ مەقسۇدۇمغە گۈلشەن بولمادى.

گەر كۆڭۈلكە بەۋدە غەملەر يېتەر،
رەندىنى مەستيۇ① دەرۇشلىك كېتەر.

يۈز تۈمەن باشمدا زۇلماتى ھىجاب،
خەفسى شەيتان بىرلە ئەھۋالىم خاراب.

ئۆتتى ئۆمرۇم فسق ئىلە سەھۋە ـ خاتا،
كۆز تۇتارمەن تەكرىدىن لۇتفۇ ئاتا.

ئاھ نىلەي سەبرۇ تاقەت مەندە يوق،
دەردى سۆزۇ ھىچ تائەت مەندە يوق.

مەن ئىمەسمەن ئۇشبۇ جىسمىمدىن رىزا،
نى ئۇچۈنكىم تەكرى مەندىن نارىزا.

---

① رەندىنى مەستى — مەستلىك كېتىدۇ.

بولماغاي همچ ۋەقت هۆكمى تەكرى رەد،
ئېيدى تەكرى: «ئىنسانەفى كەبەد»①.

ئادەمى ھەر دائىم ئەمگەك ئىچرەدۇر،
نەفسىنىڭ كامى ②نى بەرمەك ئىچرەدۇر.

ئۆتتى ئۆمرۈم تېز بىكارلىغ بىلەن،
كېچە يۇ كۈندۈز زىيانكارلىغ بىلەن.

بىر - بىرلەرنگە ئىلۇرلەر دەردۇ ئەلىم،
ھەم ئىلۇر جەۋرى جاپا زۇلمى سەتەم.

ئەي ئوغۇل كۆڭلۈڭدە تۇت بۇ ياخشى پەند،
ئاسىلار كۆرگى③ ئولدى، مۆئمن گوسفەند④.

بىر - بىرلىرىنى ھەمە قەسدىدۇر،
تىغ زەھەر ئالۇد دەستىدەدۇر.

تۈن - كۈن ئوغلى ئاتاغە مۇددەئى،
ھەم قىياس دوختەر⑤ ئاناغە مۇددەئى.

---

① ئىنسانەفى كەبەد — ئىنسان دائىم مۇنەتتەدۇر.
② كامى — مەقسىدى، ئارزۇسى.
③ كۆرگى — بۆرى.
④ گوسفەند — قوي.
⑤ دوختەر — قىز.

مەن كەبى دەۋزەخكە لايىق يوق يەنە،
بەرمگىل ھەركىز جەھەننەمدىن يەنە.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەۋەر،
دەرد بىرلە يىغلاغىل شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىل خاتىمەدە تارىخ بايان قىلىنۇر.

نى ھىساب ئەيلەدىم كى تارىخغە،
مىڭ ۋە يۈز يانە قىرىق ئالتىغە.

قىلغۇلۇق شەرتىنى كىتاب ئەتتىم،
بىلمەگەنلەرغە مەن خىتاب ئەتتىم.

گەر خاتا ئۆتسە مەندىن ئەي ئالىم،
رەھىم ئەيلە، لوتفى قىل كۆرۈپ ھالىم.

تا كېرەم بەخشى① تەخىرىدۇر غەم يوق،
ھەرنە قۇدرەت ئانىڭدە كۆڭلۈم توق.

---

① بەخشى — بەرگەك، بېرىدىغان.

نەفس شەيتاندۇر دەۋام ھەم سۆھبتتىك،
كەتتى سەندىن دىن بىلە ھەم مىللىتتىك.

ھەچكىمدە يوق دۇرۇر بىر پاكى ھەلق،
بارچەنى ئالودەدۇر ناپاكى ھەلق.

ھەچكىمدە يوق دۇرۇر شەردۇ ھايا،
ھەچكىم بولمەس بىر - بىرىدىن رىزا.

ھەچكىمدە يوق دۇرۇر مېھرۇ ۋاپا،
بىر - بىرلەرىغە قىلۇر جەۋرۇ جاپا.

بى خەبەردۇر بارچە ھەقنى ئەمرىدىن،
ھەچكىم قورقمايدۇر ھەقنى تەھرىدىن.

ھەمە مەنلىك بىلەن قىلغاي تەكەببۇر،
ئۆزىنى ئەسلىنى قىلماس تەپەككۇر.

خالى ئەرمەس ھەچكىم ۋەسۋاسىدىن،
پاك ئەرمەس كۆڭلى ھەم خەنناسىدىن.

كىمدۇر بۇ ئالەم ئارا دىۋسىز كىشى،
ھەرنە مەشغۇلاتى ئول دىۋنى ئىشى.

ھەچكىم شايستەئى دەرگاھ ئېمەس،
ئاخىرەت ئەھۋالىدىن ئاگاھ ئېمەس.

ئەي دەريخا بارچە غەملەت ئىچرەدۇر،
دائىما كۆڭرى زەلالەت ئىچرەدۇر.

ھىچكىم قورقماس كىشىنى ھەققىدىن،
يادىغە كەلمەيدۇ ھەقنى قەدىردىن.

خا غەنىيۇ، خا گادايۇ شاھ ھەمە،
خا شەيخۇ، خا سوفىيۇ موللا ھەمە.

خاھى قازى، مونتى، خاھى مۇھتەسىب①،
ئىستەمەس ھەرگىز ھالالىدىن نەسىب.

ئەي برادەر تۇت بۇ پەندىيادىڭدە ياد،
ھىچكىم ئانى قىلالماسدۇر گۇشاد.

كىم برادەر ھەققىدىن يەرياۋ ئىچەر،
ئۇل كىشىنىڭ كۆڭلىدىن گۆھەر كىچەر.

كىيسە كىسىنىڭ ھەققىدىن ھەر كىم لىباس،
كەيدۇرۇر مەھشەر كۈنى ئۇتىدىن لىباس.

ھىچكىم يوقدۇركى غەيبەتىدىن يىراق،
ھەم برادۇ شىركۇ ئاداۋەتىدىن يىراق.

---

① مۇھتەسىب — ھىساب قىلغۇچى، توسۇچى، مەنئى قىلغۇچى، ساقچى.

ھەچكىم يوقدۇركى غەيبەتدىن يىراق،
ھەم ھەسەد بەغزۇ① ئاداۋەتدىن يىراق.

يوق تۇرۇر بۇ ۋەقتىدە تائەتى خاس،
كىبرىسىز يوقدۇركى بولغاي يارى خاس.

بارچە ھالى پىتنەيۇ تەزۋىرىدام،
ئۆتكەرۇر غەفلەتدە ئۆمرىن سۆيىنى - شام.

ئەھلى دۇنيانىڭ نەچە ئاداتى بار،
سۆزەن② دۇنياغە مەشغۇلاتى بار.

ئېيتايمن ئول پىرى زەننىڭ دەستىدىن،
تا خالاس تابقايسەن ئانىڭ بەندىدىن.

يوق دۇرۇر ئانىڭدە ھەچ شەرمۇ ھايا،
زاھىرى رەئنايۇ ھەم گۈلگۈن قابا③.

بىۋاپا مەككارۇ ھەم ئەيياردۇر،
نازۇ ئىستەغنا④سى ھەم بىسياردۇر.

---

① بەغزۇ — ئاداۋەت، يامان كۆرۈش.
② سۆزەن — كۆيۈش.
③ گۈلگۈن قابا — گۈللۈك تون كىيگەن.
④ ئىستەغنا — ھاجەتسىزلىك.

بۇ زامان قاچماس هارامدىن هېچكىم،
ئادەمنىڭ بۇ دۇرۇر ئەيىب ئەزىم.

قىلماسە ئەرھەزلىك نېمە تېغە يول،
هېچكىمنىڭ تائەتى بولماس قوبۇل.

ساقلامەس هېچكىم هارامدىن هەلقىنى،
ئول سەبەبدىن ئول خۇدانىڭ دۇشمەنى.

بارچەلەرنى نەفسى غالىبدۇر هەمە،
فىسق ئىلە ئىسيانغە راغىبدۇر هەمە.

بولسە هەر كىمدە هارامدىن بىر دەرەم،
روزى مەھشەر ئۆكسۈمەس ئاندىن ئەلەم.

بارچە هالى گورگى رەۋ باغلىغ بىلەن،
ئۆتكەرۇر رەسۋايۇ گۆمراهلىغ بىلەن.

ئىستامايدۇر هېچكىم رىزقى هالال،
هېچكىم ئىمانى تاپمايدۇر كامال.

هېچكىم تائەتى بولمايدۇ قوبۇل،
هېچكىمدە پاك يوقدۇر بىر كۆڭۈل.

مەنپىئەت يوقدۇر ئانىڭ تائەتىدە،
هۇشىغە كەلمايدۇر هېچ سائەتىدە.

دائىم ئول ئادەم بىلەن سەۋدا قىلۇر،
ئەللۇ - ھۈشىنى ئېلىپ رەسۋا قىلۇر.

پەرىزەن دامىدە بۇ ئالەم يۈزى،
چىقماس ئول ھىچۋاقتدە ئادەمدىن ئۆزى.

ئۆلمە گۈنچە ھىچكىم بولماس خالاس،
ئاخلاغىل بۇ پەندىنى ئەي ئامۇ خاس.

ھەققە ئول پەرىزەن ئۆمرىنى ئالۇر،
جىمى ئەسباب ئىمارانىنى قالۇر.

ئەي ئوغۇل ئول پەرىزەن كۆڭلۈڭدەدۇر،
قىلدۇرۇر دائىم ساڭا ھەققۇ فۇجۇر.

تېز ئول مەككارىنى ئۆيدىن چىقار،
ئول زامان زەنگار كۆڭلۈڭدىن چىقار.

ئەي بىرادەر ئۆزگەيسەن ئاندىن ئۈمىد،
بولغاي ئول ۋەقت شەمئ ئىمانىڭ پەدىد.

ئۆزسەلەر ھەر كىم ئۈمىد فانى بولۇر،
ئول زامان ئەيسائى روھانى بولۇر.

خالى قىلغان ئۆزنى ئۆلتۈرمەك دۇرۇر،
نەفسىنى ئىمانغە كۆندۈرمەك دۇرۇر.

سەپەرى بەرلە جادۇغە ئۇستادىدۇر،
غەمزەسى جويەندەغە دىلشادىدۇر.

قۇل قىلىدۇر بارچەنى ئەسۇن بىلەن،
پەرۋەرنش ئەيلەيدۇر ھەم ئەفيۇن بىلەن.

زاھىرىدە قەندىدىك گونتارى① بار،
باتىنىدە تىغ زەھەر ئالودى بار.

ئەۋۋەلى ھەر كۇن ئاڭا شېكەر بەرۇر،
ئاخىرى بەر كۇن ئاڭا زەھەر بەرۇر.

ئەۋۋەل ئول ھەر كىمگە بەرگەي سەمۇ زەر،
ئاخىرى بەر كۇن ئاڭا بەرگەي زەھەر.

رام ئېتەر ئول كەسنى ئول مۇرداربغە،
ئاخىرى بەر كۇن چىقارغاي دارىغە.

يوق دۇرۇر ئول پەرە زەندىك ھىلىگەر،
يۇز تۇمەن مىڭ ئەرگە ھەر سائەت تېگەر.

ئۆتتى ئۆمرۇڭ تۇن - كۇن ئانىڭ قەستىدە،
ئول ھەمىشە ئەقلى جانىڭ قەستىدە.

---

① گونتارى — سۆزلىرى.

مەسئۇلى خاراباتى

ئاپتورى: مۇھەممەت ئىمىن ئابدۇللا خاراباتى

يەتكە تەييارلىغۇچى: ئىززەت ساپىت

مەسئۇل مۇھەررىرى: توختى ئابباخان

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلدى

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى تارقىتىدۇ

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى

فورماتى: 787×1092 1/32، باسما تاۋىقى: 5.25. قېتىم ۋاراق: 1

1985 - يىل 10 - ئاي 1 - نەشرى

1986 - يىل 8 - ئاي 1 - بېسىلىشى

تىراژى: 1 — 11200

كىتاب نومۇرى: 10264—61 باھاسى: 0.64 يۈەن

كىم چىقارماس كۆڭلىدىن ئەمرۇدىنى،
ئىككى ئالەم كۆرمەس ئول مەئبۇدىنى.

ھەر كىشىكىم بولمەسە ئاندىن خالاس،
بولمەغەي ئول تەڭرى دەرگاھىدە خاس.

نېچە كىم بولساڭ ئىگەر سەن روسيا،
قىل ئېتىنىڭ خاكى پايمن تۇتىيا.

تابتى جىسمىڭ تەربىيەت بۇ خاكىدىن،
بەھرى ئالماق ئەقلۇ پەم، ئىدراكىدىن.

ئەي ئوغۇل جىسمىڭنى قىلدىڭ پەرۋەرىش،
قىلمادىڭ رەھبەر تەلەب ھىچ يازۇ قىش.

ئۆتتى ئۆمرۇڭ بەھۇدە سەۋدا قىلىپ،
بەندەئى ھەقمەن دىيان غەۋغا قىلىپ.

ئەي ئوغۇل بىمرنەچچە پەند ئېيتاي ساڭا،
خالى قىل كۆڭلىنى پەنددىن ئال ئاڭا.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ھەلقىڭنى پاك ئەيلەگىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۇك ئەيلەي كۆڭلىنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ كىتابقا 17- 18- ئەسىردە ئۇيغۇر خەلقىنىڭ مەشھۇر شائىرى خاراباتىنىڭ ئىلھام - مەرىسەت، ئىدالەت ۋە ۋەتەنپەرۋەرلىكتىن مەدھىيىلەپ، زۇلۇم - ئىسقۇبەت، تەڭسىزلىك، ناچكۆزلۈك، ئالدامچىلىق ... لى پاش قىلىپ يازغان شېئىرلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

بۇ كىتاپ تاشكەنت ياكلوق مەتبەسىدە بېسىلغان (ۋاقتى ئېنىق ئەمەس) «مەسنەۋى خاراباتى» ناملىق كىتابقا ئاساسەن تاللاپ نەشرىگە تەييارلاندى.

本书选入了17—18世纪著名维吾尔族诗人哈拉巴提部分诗词。这些诗词松扬进步和正义，主张爱国，揭露黑暗及压迫，鞭打不平等与欺诈。

此版以塔什干牙克落夫版本（日期不明）为依据。

哈拉巴提诗集 （维文）

（古 籍）

穆哈穆德·阿布都拉·哈拉巴提著

整理者：艾孜则·沙比提

责任编辑：托呼提·阿布汗

喀什维吾尔文出版社出版

新疆新华书店发行

喀什维吾尔文出版社印刷厂印刷

787×1092毫米 32开本 8.25 印张 2 插页

1985年10月第1版 1986年8月第1次印刷

印数：1— 11200

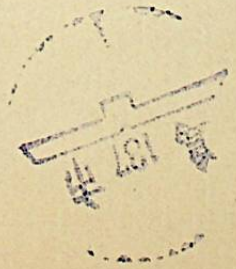
统一书号：M10264—61 定价：0.64 元

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: جۇمە ئابدۇللا

2

نومۇرى: 61 — 10264

باھاسى: 0.64 يۈ

مىرزاھىد كېرىمى
ھاجى ئەخمەت

ئالتۇن ئاچقۇچ

نەشرگە تەييارلىغۇچى:
مەمتىلى زۇنۇن

مەسئۇل مۇھەررىر:
خوجائابدۇللا ئۇسمان

مىللەتلەر نەشرىياتى

ئالتۇن ئاچقۇچ

(شېرلار)

مىرزاھمەد كېرىمى ھاجى ئەخمەت

نەشرگە تەييارلىغۇچى: مەمتىلى زۇنۇن
مەسئۇل مۇھەررىر: خوجائابدۇللا ئوسمان
مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن
نەشر قىلىندى
شىنخۇا كىتاپخانىسى تەرىپىدىن تارقىتىلدۇ
مىللەتلەر باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

1982 ـ يىل 10 ـ ئايدا 1 ـ قېتىم نەشر قىلىندى
1982 ـ يىل 10 ـ ئايدا بېيجىڭدا 1 ـ قېتىم بېسىلدى
باھاسى: 0.50 يۈەن

نەشرىياتتىن

يولداش مىرزاھىد كېرىمى 1939 - يىلى قەشقەر شەھىرىدە تىجارەتچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، 1952 - يىلى باشلانغۇچ مەكتەپنى، 1955 - يىلى تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى، 1959 - يىلى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل ئەدەبىيات پاكۇلتېتىنى تۈگەتكەن، ھازىر قەشقەر تولۇق ئوتتۇرا مەكتىۋىدە ئوقۇتقۇچىلىق قىلماقتا. يولداش مىرزاھىد كېرىمنىڭ شېئىرلىرى 1956 - يىلدىن باشلاپ گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان.

يولداش ھاجى ئەخمەت 1941 - يىلى قەشقەر شەھىرىنىڭ كوكئېرىق يېزىسىدا كەمبەغەل دىخان ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، 1957 - يىلغىچە باشلانغۇچ مەكتەپ ۋە تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپلەردە، 1960 - يىلغىچە شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات پاكۇلتېتىدا ئوقۇغان، 1980 - يىلى سېنتەبىرگىچە ئاقسۇ ۋە قەشقەرلەردە ئوقۇتقۇچىلىق قىلغان، ھازىر قەشقەر ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت ئىدارىسىنىڭ كادىرى. يولداش ھاجى ئەخمەت 1958 - يىلدىن ئېتىۋارەن ئىجادىيەتكە كىرىشكەن.

بۇ توپلامغا يولداش مىرزاھىد كېرىمى بىلەن يولداش ھاجى ئەخمەتنىڭ بىر قىسىم شېئىر ۋە داستانلىرى تالالاپ كىرگۈزۈلدى.

مۇنده‌رىجه

مىرزاهىد كېرىمى

ئالتۇن ئاچقۇچ

ئوغلۇمغا 3
جه‌ڭچىمه‌ن 5
خوش، قه‌شقه‌ر! 7
ئادىل جازا 8
سانـدۇق ئىچىـدىكى بوۋاق (تۇرمۇش سه‌رگۈزه‌شتلىرى) 11
ئانامغا 17
خوش، ئۇرۇمچى! 19
ئاشق ناخشىسى 24
چولده كۆز 26
مه‌ن گۈل ئىچىده... 27
به‌ختلىك سانا 28
دوستۇمغا 30
قه‌شقه‌رده باهار 31
شۇ كېچه... 32

تېگىدۇ مىراس... 34
دۇتتار ھەققىدە غەزەل 34
دوستلۇق 36
غەزەللەر 37
قىزنىڭ زارى (ئىلگىيە) 39
مۇھەببەت لىرىكىلىرى 44
ۋاپادارغا قىل ھامان ۋاپا 44
گۈل ئەۋەتتىم 45
باھار ناخشىسى 46
باغ دىسەم... 48
يېڭى يىل لىرىكىلىرى 50
گۈل كوردۇم 52
ياشلىقتا قالسام 54
يۇر، بىللە ئوتەيلى يىللار ئالدىغا... . . 55
قار ئۇچقۇنى قىشنىڭ چېچىگى 57
كوچا سۈپۈرگۈچى قىز 59
ئوقۇغۇچىنىڭ ئارزۇسى 61
شائىر خىتاۋى (باللادا) 64
چولپان سورايدۇ (نىم شېھىتنىڭ سۈرىتىگە
قاراپ) 75
ئانا 81

كوك چوچۇرىسى 82
توي (مۇخەممەس) 83
كۆيلە، تارىم 85
ياشلىق 87
كوكۈل 90
ئانا مېھرى 92
سۇ 93
ئىلىغا مەكتۇپ 94
قەشقەر 98
چوچەك 104
ۋەتەن ــ بەختىم 106
قايدا ئۇ باغ؟ 109
ھېيتگاھ 111
قىل بۇگۈن جەۋلان يەنە! 118
زۇمۇرەت دولقۇنىنى سويۇپ كېلەر سال... 120
كۆمۈش دولقۇنلار ئۇرۇلغان قىرغاق 122
مىنۇتنى بىر كۈنگە تەڭ قىلىپ ئوتسەم... 124
پارتىيە دىسەم... 126

ھەممىنىڭ ئارزۇسى يۈكسەككە ئورلەش
(سكىل) 128
كۆز لىرىكىلىرى 135
كۆز كەلدى 135
يوپۇرماق 136
باراڭ ئاستىدا 137
توختا، ئەي تۇرنىلار! 138
يارىمغا جاۋاپ 140
ئالتۇن ئاچقۇچ (چوچەك) 142

ھاجى ئەخمەت

ۋەسال ئارزۇسى

دەسلەپكى قەدەم

ئىنتىزارلىق 173
دەسلەپكى قەدەم 174
ھايات ئىشقى(بىر شائىرغا تەقلىت) . . . 175
تىيانشان 176
بۇلاق 178
باھار تۇيغۇسى 179
تۇن پاجىەسى (ئانىنىڭ ھىكايىسى) . . . 180
نەي 185

مېھنەت 186
تۇغۇلغان يەر 187
ئالما كوچىتى 190
ئالجىر قىزىغا 192
بوۋاق 194
سېرىگۇ ئىسپاتى 196
دولقۇنلار قۇچىغىدا 196
قىش 197
ئىسسىمگە سالدى 198
ئىبرەت ئەينىگى 199
باھار پەيزى 200
زاۋۇتتا (زىيارەت خاتىرىسى) 201
جەڭچىنىڭ قەلبى 203
پارچىلار 204
قىزغا 206
گۈلجاھان (داستان) 206

پامىر ئىلھاملىرى

تاغلار ساداسى (يول تەسراتلىرى) 215
خەلقىم غۇرۇرۇم 217
چېگرا بۇركۈتى 217
چالنىڭ ياشلىغى 219
نەي قوشىغى 220

ئىسسىق بۇلاق (باللادا) 222
زەرەپشان ھەققىدە ئىككى شېئىر . . . 225
تاجىمك قىزى 230
بال قوشقانمۇ سۇيۇقمىگە؟ 231
ياپلاق كېچىسى 232
تاغدا 234
ياپلاق بۇركۇتى (داستان) 236

ھىجران قوشاقلىرى

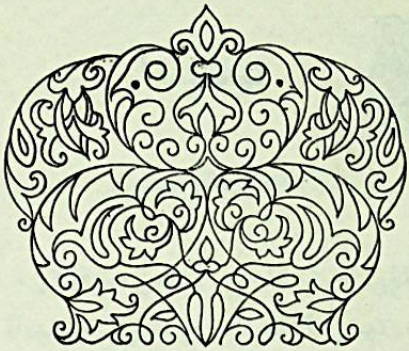
ھىجران قوشىغى 246
ھاياتقا مۇھەببەت 247
كېلىنچەك 248
ۋىسال ئارزۇسى 249
رۇبائىلار 250
پارچىلار 251
ۋىدا 252
كۆلۈپ ياشايلى قىسمىتىمىزدىن . . . 253
سويگىنىمگە 254
سېغىنىش يالقۇنى 256
مېنىڭ (مۇخەممەس) 258

ئەسسالام ھاياتقا

ۋەتەن ھەققىدە غەزەل 260

دوستۇمغا 261
ئومىلىقتا 262
مۇھەببەت 264
ناخشىچى سىڭلىمغا 265
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقىلا 266
رۇبائىلار 267
چول ئويغاندى 269
ساسلىقتا 270
ئەسسالام، ھايات! 271
گۈل بىلەن سوھبەت 274
ئېقىن بىلەن مەجنۇنتال 275
نېپىت دولقۇنلىرى 277
قاغىلىق 279
باغدا 281
ھىمىتىنىڭ سېپىدىن ئوتكەندە (يول
تەسراتلىرى) 282
بىر گۈزەلگە 283
چولدە 284
كارۋان سەپەردە 286
خوتەن ھەققىدە غەزەل 287
راۋابىم 288

قاردىكى ئىزلار 290
ئالدىدا ــ مەرھۇم شائىر نىم شېھىتنى
ئەسلەپ 291
خەلقىم 293
ئوغلۇمغا 294
بولماس 296
باھار 297
چېچەك 298
يامغۇر 299
يېزام 300
گۈل ۋە بۈلبۈل 301
تۈيۈقلار 302
ماي كەلدى 303
ئەيلىسە 306
بىر جاناپقا 307
ۋەتەن ھەقىدە مۇخەممەس 309
بىل 311
ئەسلەيمەن 312
بىر جۈپ ئاققۇ 314
مۇئەللىم (داستان) 316

مىرزاھىد كېرىمى

ئالتۇن ئاچقۇچ

ئوغلۇمغا

(ئانا ئاغزىدىن)

ئەي باتۇر پەرزەندىم، ۋەتەن ئوغلانى،
تاۋلان، تېخى گاڭدەك ئوسسۇن غەلبەڭ.
كۆرەش-چېلىش، يەڭگىن ياساپ تويلارنى،
ئىز ئالسۇن تارىختا مەغرۇر سەھىپەڭ.

رازىمەن جىگىرىم، سەندىن رازىمەن،
ۋەتەن دەپ، خەلق دەپ شەرەپ-شانىڭ قۇچ.
سۇدا ئۇز، زەپەر تاپ، ساڭا قايىلمەن،
بۇلۇتتىن ئىگىزلەپ ئاسمانغدا ئۇچ.

ئېخ، بالام، تۇنۇگۈن سېنى ياش توكۇپ،
ئېسىمدە "ئەللىيا..." دەپ باققانلىرىم.
دىر تىترەپ سوغ قىشتا، قاخشاپ قان يۇتۇپ،
كوكسۇمگە "يىغلىما..." دەپ ياققانلىرىم.

جەڭچىمەن

ــ جەڭچى بولساڭ، قورالىڭ قېنى؟
ياكى سەندە يوققۇ ئارغىماق؟!
جەڭچى دېيىشكە بولمايدۇ سېنى،
لايىق ئەمەس ساڭا بۇ ئاتاق.

ــ ئوخشىمىغاچ كىيگەن كىيىمىم،
يا شەپكەمۇ كورۇنگەچ باشقا؛
بولمىغاچقا ئوق ۋە ناگانىم،
بولمامدىكەن جەڭچى ئاتاشقا؟

ياق، بۇلار ھېچ ئاساس بولالماس،
مەن جەڭچىمەن، قورالىمۇ بار.
چېگرىدا پوستا تۇرمىغان بىلەن،
ئەمما ھەر دەم ھەر ئىشقا تەييار.

ئۇچالايمەن لاچىندەك چاققان،
سۇدا ئۇزۇپ بولىمەن ماترۇس.

جان ئوغلۇم، پارلاقتۇر بۇگۈن زامانە،
سويگىن ۋەتىنىڭنى، سوي ئانا يېرىڭ.
سايرىغىن "چېلىش!" دەپ سەن باتۇرانە،
بۇلبۇللار تىلىدىن جارانلىق تىلىڭ.

ئۇگىنىش ئۇلۇغدۇر، ئوقۇ جان بالام،
ئوقۇغىن تىرىشىپ-تىرمىشىپ ھەردەم.
بىر كۈندە بىر يىللىق خىزمەت بېجىرىپ،
ئوتكىن سەن ئوتكەلدىن مەرتلەرچە بۇ دەم.

كوز نۇرۇم، قۇرغۇيۇم، مەغرۇر لاچىنىم،
بەختىيار ھاياتنىڭ جەڭچىسى بولغىن،
چېلىشتا تاۋلىنىپ، ھەر دەم شاتلىنىپ،
پولاتتەك چىدام بەر، غەيرەتكە تولغىن.

قانىتىم جان بالام، سورايمەن شۇنى،
يىگىتلىك شوخ ناخشاڭ ماڭا خۇش كېلەر.
ئەسلە ۋەسىيتىم، ئۇنۇتما مېنى،
غالىپ بول! جان ئاناڭ دەل شۇنى تىلەر.

1956-يىل ئىيۇل.

مەن جەڭچىمەن، جەڭچىمەن مانا
چىن يولەكچىم — ئانامدۇر ۋەتەن.
گاڭ قورالىم — قەلەم قولۇمدا،
ئىجاتچىمەن، باتۇر جەڭچىمەن.

1957 - يىل ئىيۇن، ئۈرۈمچى.

خوش، قەشقەر!

خوش، قەشقەر، كەتتىم مەن گۈزەل قوينۇڭدىن،
كەتتىم مەن ئوقۇشقا، كەتتىم مەن يانا.
قۇچاقلاپ سويۇشكە زىبا بوينۇڭدىن،
كېلىمەن، بەختىمگە ئامان بول، ئانا!

گۈلستان باغلىرىڭ ئۈزرە يەلپۇنۇپ،
سالقىن تاڭ شامىلى قىيغىتىپ قالدى.
ماشىنا ئۈستىگە قىزلار تەلپۇنۇپ،
مەي بولغان توغاچنى ئىرغىتىپ قالدى.

مەن كەتتىم ناخشامنى قالدۇرۇپ سەندە،
شىلدىرلاپ ھەر ياپراق ئۈنى ئوقۇيدۇ.

ئۇچقۇر "خىيال" ئېتىم بار باققان،
تالماس قانات ھەر دەم ماڭا دوست.

ئوتكۇر-ياڭراق مىسرالىرىم بار،
ياش ئاققۇزار نامەرت كوزىدىن.
ئۇ—ئوق، نەيزە بەتلەنگەن تەييار،
ئوچۇرەر ھاياتنى دۇشمەن يۇزىدىن.

قوماندىمىز: ئالغا! —ئەلگە تەن،
ۋەھشىلەرنى قىلىدۇ ۋەيران.
ئوقمىزدىن ھىلىگەر دۇشمەن
ساقلىيالمىسۇن قانداق قىلىپ جان؟!

مەن كۇيلىسەم ئەل باھارىنى،
سويۇنەر دىل، سويۇنەر كوڭۇل.
چەكسەم بەخت سازى تارىنى،
نەپىسىمگە قوشۇلار بۇلبۇل.

مانا شۇنداق جەڭچىمەن، دوستلار،
مېنى سويەر ۋەتەن قۇياشى.
بۇلبۇلۇم دەپ مېنى ئالقىشلار،
تاڭ قىزلىرى—كوڭلۇم سىردىشى.

بەكۆڭاش، شوخ تۇيغۇلار قوزغالدى شۇندا،
ئۇ قىزنىڭ ئالدىدىن ئوتتى يېنىشلاپ.
ياكى قاش ئاتماستىن، يا كوز قىسماستىن،
تۇراتتى جايىدا قىز كۆلۈپ قاراپ.

"ئىنىدەككە كەلدىڭمۇ؟" ئويلىدى يىگىت، —
— سالام ئەي ياخشى قىز، — دىدى شۇ ھامان.
تەئەججۇپ ئەيلەپ قىز بەردى قولىنى،
ھېچ قويۇپ بەرمەستىن تۇردى ئۇ نادان.

— ئايلىنىپ كېلەيلى يۇرۇڭ باغچىغا،
— كەچۇرۇڭ ئىشىم بار، بېرىپ كېلىڭ سىز.
— سىز بىلەن بارغۇم بار، ئۇنداق دېمەڭا...
— ۋاي، قويۇڭ!، — دىدى-دە، ئاچچىقلاندى قىز.

يىگىت پەيز سۈرمەكنى ئىزلەپ ئوزىچە،
تارتتى ئۇ دىلبەرنى مەيلىگە باقماي.
"چاڭ" قىلىپ تەگدى بىر كاچات يۈزىگە،
شەرمەندە بولدى ئۇ ھىلىسى ئاقمايۇ.

— سىزنى مەن ئۇرمىدىم، ئۇردى نەپرىتىم،
كىشىلەر سىز كەبى قارا دىل ئەمەس.

جان قەشقەر، سىڭدۇرگەن ئەجرىڭ بار مەندە،
شۇڭلاشقا ياش ئوغلۇڭ قوشاق توقۇيدۇ.

مەن كەتتىم ئەنجۇرۇڭ كەبى سارغىيىپ،
كېلەرمەن قىزىرىپ ئانارىڭ ئوخشاش.
ئۇزەرمەن شېخىڭدىن ئالماڭنى ئېگىپ،
"ئاستانەم سالام!" — دەپ ئېگىپ توۋەن باش.

مەن كەتتىم، كېلىمەن قوغۇن پىشقاندا،
بەختىمگە سەن ياشنا، بولغىن سالامەت.
كېلىمەن سويۇنۇپ جان قوشۇپ جانغا،
مەرىپەت-بىلىمدىن تېپىپ سائادەت.

1957-يىل ئاۋغۇست.

ئادىل جازا

تارغىنا كوچىدا گۈگۈم چۈشكەن چاغ،
باراتتى ھەر يانغا كوز سېلىپ يىگىت.
ئىشىك ئالدى خىلۋەتتە كورۇپ بىر قىزنى،
باغلىدى ئۇنىڭغا شۇ ھامان ئۈمىت.

ساندۇق ئىچىدىكى بۇۋاق

تۇرمۇش سەرگۈزەشتلىرى

ئاسمان كوزلىرىدىن تامچىلايدۇ ياش،
شۇنچە جىمجىت ئەتراپ گويا غەپلەتتە.
ياپراقسىز دەل-دەرەخ يولۇمدا سىرداش،
ئېيتىڭچۇ، تەبىەت نىمە ھەسرەتتە؟

ئىشتىلمەس ئېرىقتىن چىمەن قىرغاقلىق،
شىر-شىر ئاقار سۇنىڭ ئۈنى شۇ تاپتا.
نازۇك مەجنۇن تاللار—بەرقۇت ياپراقلىق،
مەڭزىمنى سويمەيدۇ ئېگىلىپ ئاستا.

قايغۇ دېڭىزىغا ئەتراپ بولغان غەرق،
قېنى ئۇ باغلارنىڭ گۈزەل جامالى؟
شۇ دەم ھىچنەرسىنى قىلالمايسەن پەرق،
دالا تىرىك جاندىن ئەجىبا خالى؟

مۇھەببەت نەمە ئۇ؟ بىلمەيدىكەنسىز،
مۇھەببەت ۋاپادۇر، ئۇ ئەمەس ھەۋەس.

بىر ئايال گەر پەسلىك قىلغاندا سىزگە،
سىز جازا بېرىڭكى مەرتلەرچە مەندەك.
ئەيىپكە بۇيرۇماڭ، خوش، كېتىڭ يىگىت،
خاپىمۇ بولماڭ سىز، ــ دىدى پاك يۈرەك.

ئىشكنى چىڭ ياپتى ـ دە، كىرىپ كەتتى قىز،
ياپراقتەك سارغىيىپ ئۇ يىگىت قالدى.
"جان تىكىپ بىر قىزغا مەن ئويلەنمىسەم،
نومۇستا ئولىمەن!" ــ دىدى، يول ئالدى.

كوردۇكمۇ ئەي ساقال ـ بۇرۇت ئىگىسى،
كۆڭلۈڭنى بېسىۋال، سال ئاڭا نوختا.
سەن بۇزۇق دىمىگىن، ئۇزۇكگە قاراپ،
كورگەنلا ئايالنى ــ بىر كۆلۈپ قويسا.

سەن ئالداپ گەپ بىلەن، پۇل ـ كىيىم بىلەن،
بۇزمىسىڭ بۇزۇلماس قىزلار ھىچقاچان.
كەيپ ـ ساپا، ئىشرەتتىن تۇرمۇش يالجىماس،
مېھنەتتىن، ۋاپادىن كوكلەيدۇ ئىنسان.

1957 ـ يىل ئاۋغۇست.

قوللىرىم تىترىدى، قاچتى خىيالىم،
ئانارده‌ك مه‌ڭزىمگه چۈشتى ياش ئه‌گىپ.
سارغايدىم ساماندەك، قالمدى ھالىم،
بىر په‌س جىم قاپتىمه‌ن شامالدا سه‌گىپ.

نىمنى كوردۇم مه‌ن، ئه‌پسانىدىكى
ئه‌جدىھا چىقتىمۇ يىيىش ئۈچۈن يا؟
ئۈچ باشلىق يىلانمۇ—زه‌ھه‌ر نه‌شتىرى؟
ياق!
سىرلىق نه‌رسه بۇ، كورۇڭلار مانا:

ياتاتتى ئاي ئوخشاش بىگۈنا بوۋاق،
گىلىدا بارماقنىك ده‌ھشه‌تلىك ئىزى.
ئوغۇل ئىدى گۈزه‌ل شۇنچىلىك ئوماق،
قوي كوزى يۇمۇلۇپ، پۈكۈلگه‌ن تىزى...

غه‌زه‌پته تۈگۈلگه‌ن مۇشتۇملىرى چىڭ،
ئاھ! گه‌پ قىلماقچىده‌ك سه‌ل ئوچۇق ئاغزى.
(بوۋاقلىغىم كه‌لدى يادىمغا گويا...)
بۇلۇتتەك ئاقىرىپ تۇرىدۇ باغرى...

. . . . . .

راست، كىمنىڭ چىققۇسى كېلەر سەيلىگە،
ئىللىق ئويلىرىدە ئولتۇرماي شۇ ھال؟
يىغلاڭغۇ ۋە رەزگى ھاۋا پەيلىگە
ماس كەلمەس بىر تۇستە بارىمەن خوشال.

بۇ غەمكىن كورۇنۇش،
بۇ كوڭۇلسىزلىك،
بىراق، شات دىلىمنى قىلالماس خىرە.
كۆيلىرىم قۇشلىرى ئۇچۇشىدۇ تىك،
تەمكىنمەن،
مەن يۇكسەك سويگۇگە ئىگە.

سەۋنۇي—
مېنى دەل مەشۇغۇم جانان،
شۇ تونۇش بۇلاقنىڭ يېنىدا كۇتەر.
مۇھەببەت بەختىدىن ياشنىغۇسى جان،
بۇ گۇل يۇرىگىمگە ئىشقىنى پۇكەر.

چېلىقتى كوزۇمگە شۇ چاغ بىر ساندۇق،
ئىپلاس چوڭقۇرلۇقتا مۇڭلىنىپ تۇرغان.
"ئىچىدە بىرنىمە يا باردۇر، يا يوق؟"
دىدىم-دە، ئاچتىم مەن، ئورتەندىم شۇ ئان.

"غاردا سويگۇنىڭ بولمىغىن غاپىل"
دېگەندەك ھەر ياندىن كېلەتتى بىر ئۇن.

ئەنە ئاي...
يولەنگەن تېرەك غولىغا
قاراپلا، يۈرىگىم جۇغ قىلىپ قالدى.
سۇ قۇيۇپ بېرەلمەس ئايمۇ قولىغا
كۆڭلۈمگە ئىشقىدىن شۇ يار ئوت سالدى.

"كەلمىگەنمىكەنە" ــ دېسەم ئىنتىزار،
كۈتۈپتۇ تاقەتلىك مېنىڭ سويگىنىم.
يا سوغاق،
يا يامغۇر
قىلالماپتۇ كار،
شۇنچىمۇ ۋاپالىق ئىكەن كويگىنىم.

تىلسىز مەن...
ئالدىدا سىرىمنى كوزۇم
جۇپ يۇلتۇز كوزىگە ئېيتىپ تۇرىدۇ.
ھەئە!
يېنىغىمۇ باردىم، چىن سوزۇم،
مېنىڭ پاكلىغىمنى دىلبەر تۇيىدۇ.

ئەي، سەن سەبى بالا!
ئولگەن بەھۇدە،
ئېيت، قايسى نامەرت ئۇ ــ قاتىلىڭ قانخور؟
تەرىقچىلىك جېنىڭ خەتەرلىكمۇ يە؟
كىم ئۇ ــ تاپماق بولغان قېنىڭدىن ھوزۇر؟

نامەلۇم ئۇ ۋەھشى نىمە تاپقاندۇ،
شۇم قولى تىترىمەي ئازاپلاپ بوغۇپ؟
مەجبۇر قىلغانمىدۇ ۋە ياكى بىرو؟
كىم بىلسۇن قالدىمۇ ئەيىپدار بولۇپ.
تېخى كوز ئاچماستىن تۇغۇلۇپلا ئۇ؟

يىگىتمۇ، يا قىزمۇ قىلغان جىنايەت؟
مۇھەببەتكە ئەجەپ ئېغىر خىيانەت؟
پاجىە ئۇستىدە بولسام ئەگەردە،
ئۇكىجان بوۋاقنى ساقلاپ قالاتتىم!
دوستلار!
جان بەرسەمۇ مەيلى شۇ يەردە،
ئىنسان مۇھەببىتىدىن بەخت تاپاتتىم.

* * *

يار يېنىغا كېتىپ بارىمەن داددل،
شۇ كۇنى قىلىشقان ۋەدىمىز ئۇچۇن.

ئانامغا

قەشقەردە تەلمۇرۇپ مەكتۇپ كۆتسەن،
كوزلىرىڭ ئىشكتە، بىلمەن ئانا.
تاڭ شەبنەملىرىدەك يېشىڭ توكسەن،
سېغىنغانىنى بىلىپ تۇرىمەن مانا.

ئەسلىسەم يېقىملىق، غەمكىن چېھرىڭنى،
ئەركەم دەپ بەزلەيدۇ ئالدىمدا شولاڭ.
نىمگە تەڭ قىلىپ بولار مېھرىڭنى؟
كېلەر كوز ئالدىمغا شۇ يېشىل باراڭ...

ئەسلەيمەن گودەكلىك چېغىمنى، ئانا،
"بالام" دەپ كەينىمدە بولاتتىڭ سەرسان.
كوزۇڭدە دائىم ياش، قولۇڭدا توقاچ،
سىلاپ باش - كوزۇمنى بېرەتتىڭ دەرمان.

يادىمدا، جان ئانا، ئاشۇ باراڭدا،
«چىن تومۇر باتۇر» دىن باشلايتتىڭ قوشاق.

جۇش ئۇرۇپ پونتاندەك تاشتى شوخ بۇلاق،
كۆمۈشتەك سۈيىگە شولىمز چۈشكەن.
قۇياش چىقتى كوكتە...
بۇلۇتلار يىراق
قاچتى...
مەن قارىسام تەبىەت كۈلگەن.

ئاھ!...
شۇ ئاچچىق ئىزدىن بەرمىدىم دەرەك،
ئورنى يوق ئىيتىشقا ھىچقاچان،
چۈنكى
قوش يۈرىگىمزگە سادىقلىق ئەمەك،
ئوچمەيدۇ بۇ ۋەقە دىلدا شۇ كۈنكى.

بىزنىڭمۇ بالىمز بولار...
بۇ چوقۇم!
تەقدىرى باشقىچە:
گۈل قىسىپ ياشار.
كوزۈمگە ئەركىلەپ كورۈندى ئوغلۇم،
ئادەملەر!
بىر ئومۇر بويى بەختىيار.

1957 - يىل ئوكتەبىر.

سهمرلىك كۆچ بىلەن مۇھەببەت مېنى
يەتكۈزەر ۋىسالغا، دۈنيا قىل، ئانا.
بىلىمەن خارلىقتا قالىدۇ ئەبەت،
ئانىنىڭ غېمىنى يېمىگەن بالا.

تىلەيدۇ بۇ ئوغلۇڭ، ياش توكمە زىنهار،
ئوتىمەن بىر ئومۇر قەدىرلەپ سېنى.
مەرتلەرنىڭ سېپىدە كورسىتەي دىدار،
يەتكىن سەن مۇراتقا قۇچاقلاپ مېنى.

1958 - يىل ماي.

خوش، ئۇرۇمچى!

ئاھ، مېھرىم خانىتەڭرى كوكسىدە قالدى،
ئاھ، زېھنىم ئاق بوغدا ئۇستىدە قالدى...

* * *

ئەي مېنىڭ كوزۇمنى ئاچقان هور دىيار،
مەن سەندىن ئامالسىز كېتىمەن شۇ ئان،
ئېيتقىنا، باغرىڭدىن قىلىپ ئىختىيار
ئايرىلار قانداقمۇ شۇ دەم تىرىك جان؟

نوزۇگۈم قىسسىسن ئېيتىپ تۇن بويى،
سالغانتىك قەلبىمگە چوڭقۇر ئىشتياق.

ئوقۇيتتىك، راۋاپنى چالدۇرۇپ ماڭا،
مەرت سېيىت نوچىنىك قوشاقلىرىنى.
قىلاتتىك نەسىھەت، ئۇگەن بالام، دەپ،
تاشتۇرۇپ كوڭلۇمنىك بۇلاقلىرىنى.

يۇرت، مىللەت مېھرىنى — سېنىك مېھرىڭنى،
تېڭىپ ئوت يۇرەككە قۇش بولۇپ ئۇچتۇم.
ئوقۇدۇم، چوڭ بولدۇم...
ئىللىق چېھرىڭنى
سېغىنىپ ھەر زامان ئانا، ئويلۇدۇم.

سەن تىكىپ بەرگەن ئۇ ئاق بادام دوپپا،
ھىلىمۇ بېشىمدا سولەتلىك تۇرار.
ئالسام مەن ھەر ئاخشام قەلەمنى قولغا،
بۇلاقتەك بۇلدۇقلاپ ئىشقىم جۇش ئۇرار.

مېنى كوز ئالدىڭغا كەلتۇرەلەمسەن؟
چىنارەك بوي تارتتىم، كوڭلۇم گۈلىستان.
بارسام مەن يېنىڭغا، بارساممەن ئامان،
بىر ھازا تەلمۇرۇپ، تونۇيسەن ئاران.

مەشەدە غەزەلنىڭ ياڭراپ ياخشىسى،
ئېچىلغان غۇنچىلار، بولغان گۈلستان.

ھەيۋەتلىك ئىمارەت ــ شۇ قىزىل بىنا،
مەرىپەت ـ ھىكمەتنىڭ قاينار بۇلغى.
(مەن يەنە ئۇقۇشنى قىلىمەن ئارزۇ،
قايتىپ كەل ياشلىقنىڭ ئەي جۇشقۇن چېغى!!)

"ساۋاقداش سىردىشىم، يېقىن تونۇشۇم،
بارمۇسىز دوستلىرىم، يېگىتلەر ـ قىزلار؟
سىلەرنى ئايايمەن، سىلەر غۇرۇرۇم،
ۋە يەنە شات ـ خورام ئوتىمىز بىزلەر.

ئىستەيتتىم ئوقۇشنى سىلەر بىلەن شات،
شۇ دەم خەير، سالامەت، ياخشى قېلىڭلار!...
بۇ ئۇلۇغ دەۋراندا بەختىيار ھايات،
تىرىشىپ ئوقۇڭلار،
ئىجات قىلىڭلار..."

دىدىم ـ دە، كوتەردىم قولۇمنى ئىگىز،
ۋۇجۇدۇم لەرزىگە كەلدى ئاجايىپ.
مەن ئۇچۇن ئۇ قىزىل بىنا بەك ئەزىز،
بىر ئومۇر كوزۇمدىن بولمايدۇ غايىپ.

كوزۇمدىن توختماي تامچىلار يېشىم،
ئانامدەك رازىلىق بەرگىن سەن ماڭا.
خوش گۈزەل ئۇرۇمچى، مېنى ئۇنۇتما،
قالدۇرۇپ كېتىمەن ناخشامنى ساڭا.

سەن مېنى ئۇزاتقان چاغدا بۇ سەھەر،
يىغلىساڭ يىغلايمەن، كۈلسەڭ كۈلىمەن.
يىغىمىز ھىجراندىن بېرىدۇ خەۋەر،
كۈلكىمىز ۋىسالنى ئەسلىتەر جەزمەن.

ماشىنا گۈكرەپ چىققاندا يولغا،
يۈرىگىم سۇغۇرۇلۇپ قالغاندەك بولدى.
قارىسام تەلمۇرۇپ ئوڭغا ھەم سولغا،
ئۇرۇمچى، ۋۇجۇدۇم قايغۇغا تولدى.

ئەنە ئۇ شەۋكەتلىك خەلق تىياتىرى،
كەلدى كوز ئالدىمغا غېرىپ ۋە سەنەم.
ئاھ، شۇنداق تەسىرلىك ئويىنالغان ئىدى—
مۇھەببەت قەدىرىنى ئاشۇرۇپ «غۇنچەم»...

ئورتا شەرق سەنئىتى، نەغمە-ناخشىسى،
مەشھەدە ئۇزىنى قىلغان نامايان.

شەنگگە مەن قوشاق قېتىپ بارىمەن،
كوز ئۇزمەي ھەيۋەتلىك ئاق چاچ تاغنىدىن.

ئايدىك كول بويىدا ئاق تۇمانلارغا،
چىرمىشىپ زەپىران چېھرىمىز قالدى.
قەمبەرخان ساچىدەك مەجنۇن تاللارغا،
ئىلنىشىپ ئاجرىماس مېھرىمىز قالدى.

جەنۇپقا ــ بىز تۇرپان ئۇزۇملىرىنىك
خۇشپۇراقلىرىنى ئېلىپ قايرىلدۇق.
سويۇملۇك ئۇرۇمچى،
ياق، سەندىن ئەمەس،
شۇ تاپتا بىز قاخشاپ جاندىن ئايرىلدۇق.

ئەي مېنىك كوزۇمنى ئاچقان ھور دىيار،
يۇرىگىم قەشقەردە، ئىدرىگىم سەندە.
خوشلىشىپ ئىشقىمنى قىلىمەن ئىزھار،
ھەقىقەت سۇنمايدۇ، تىلىگىم سەندە.

خوش دەيمەن ياش توكۇپ،
خوش دەيمەن كۇلۇپ،
تۇتقۇنلۇق ئۇمۇرلۇك ئەمەس مەن ئۇچۇن.
كېتىدۇ بۇ ھىجران كۇنلىرى ئوتۇپ،
بەختتۇر مۇشەققەت چەكسەم سەن ئۇچۇن.
. . . . . .

ئىزدىنىپ ئوقۇغان ئىدىم مەن ئۇندا،
لۇتپۇللا ئىزدىن قويۇپ مەن قەدەم.
شېكسپىر، بايرۇننى تونۇدۇم شۇندا،
«تارىم»غا گۈل سۈنۈپ ئالدىم مەن قەلەم.

ئۇستازىم ناۋايى، نىزارى، مەشرەپ،
دەرس ئوتتى مەشھەدە سەنئەت بابىدىن.
ۋەتەننىڭ شوھرەتلىك شائىنى ئەسلەپ،
مەي ئىچكەن ئىدىم مەن ئىشق شارابىدىن.

پۇشكىنگە مەن ھەمرا بولغاندا ئۇ چاغ،
بۇلدۇقلاپ ئېتىلغان سويغۇ پونتانى.
كۆكلۈمدە يار ئۈچۈن ياسالدى گۈلباغ،
ياشىندى ياش شائىر جانى-جاھانى.

ئېخ، بۇندا كۆكۈللۈك تۈيۈلغان دەملەر،
ئۇنتۇلماس، ساقلىنار مەڭگۇ قەلبىمدە.
بۇلبۇلغا ئايلىنىپ خىيالچان تىلەك،
سايرايدۇ مەدھىيىلەپ مېنىڭ ۋەسلىمدە.

خوش ئەزىز ئۇرۇمچى، كېتىپ بارىمەن،
شۇنداق ئۇز، خىسلەتلىك ئوت قۇچاغىڭدىن.

مەيۈسلۈكتىن ئەمەستۇر بۇ جىمجىتلىق،
خىيالىم يەلكىنى ئول تومەندەدۇر.

كى ئىشىق ئەھلىگە شاھمەن، تۈتقۇنمەن،
پۈتۈم كىشەندە، كوزۈم گۈلشەندەدۇر.

قارا باتۇر پىسەنت ئەمەس ئالدىمدا،
تاھىر مەن زوھراغا دىلىم بەندەدۇر.

ئى ۋاي زىنداندا، چوكتۇردا ياتسامۇ،
روھىم خانتەگىردە ــ ئەگ بەلەندەدۇر.

ۋاپا باغىدا خىلۋەتتە ئۇچراتقان
مېنىگ مەيلىم نومۇسچان لېۋەندەدۇر.

جاپا تاغىن يۇدۇپ ماگغان پەرھادمەن،
غەزەلنىگ مۇگلۇغى دوستلار مەندەدۇر.

نېچۈن توختاي بۇ ناخشىنى ئېيتىشتىن؟
ئۇنۇم ھېچ پەسلىمەس جانىم تەندەدۇر.

ئەگەر، ئەرگ بۇلبۇلى، ئۇلسەم قايغۇرما،
شەرەپ ــ شانىم، ئەقىدەم ۋەتەندەدۇر.

1967 ــ يىل سېنتەبىر، شايار.

جانجان پارتىيەم تىككەن كوچەت مەن،
ئوستۇرەر پارتىيەم قىلىپ پەرۋىرىش.
ئەگەر مەن تاشلانسام يۇلغۇنلۇق چولگە،
تەر توكۇپ ئايانماي قىلمەن بەھىش...

شۇ دەم ئەرك بۇلبۇلى ساڭا خوش ئېيتار،
كەتمەكتە بۇرچىنى قىلىشقا ئادا.
ئۇرۇلۇپ تاغلاردىن-تاغلارغا ياڭرار،
ھەسرەتلىك قەلبىمدىن چىققان بۇ سادا.
.....

ئاھ! مېھرىم خانتەڭرى كوكسىدە قالدى.
ئاھ! زېھنىم ئاق بوغدا ئۇستىدە قالدى...

1964-يىل ئىيۇن.

ئاشىق ناخشىسى

"ئوزۇم ھەر جايدا مەن، كوڭلۇم سەندەدۇر"،
سەھەردە يەلپۇنەر خۇش چىمەندەدۇر.

تۇرنىلار لەشكەردەك تارتىپ كوكتە سەپ،
كېلەر، ئەرك بۇلبۇلى، كېتەر قاياققا.
1968-يىل ئوكتەبىر.

مەن گۈل ئىچىدە...

تومۇر پەنجىرە ئالدىدىن كەتمەي،
چېكسەن پەريات ئەزىزىم ئانا.
قارايسەن كوككە تەلمۇرۇپ يىغلاپ،
قارايسەن قارلىق تاغلارغا يانا.

قاراپ ھەر يانغا ئىزدەيسەن، ئەمما
مېنى تاپالماي سەن ئاھ چېكسەن.
تەكلەنسە ساڭا بەتلەنگەن مىلتىق،
چىداپ تۇرالماي جاندىن كېچىمەن...

بىلىپ تۇرىمەن قاراڭغۇ ئويدە،
سېنىڭ ھالىڭنى قېتىپ ناخشىغا.
ئېيتقىنا، نېچۈن مۇشۇ كۈنلەردە،
كۈن يوق ۋەتەننى سويگەن ياخشىغا؟

چولده كۇز

پايانسز كەڭ چولگه سېلىپ ۋەهمه،
شىلدىرلار مۇكچەيگەن توغراق تىنىمسز.
يىراقتىن توشقانلار ئۇنى كورگەندە،
شپ توختاپ كەينىگه قاچار شەپسز.

قاپتۇ بىر شېخدا توت تال ياپرىغى.
سارغىيپ سوغاقتا تىترەپ تۇرىدۇ.
غولىدىن سويۇلۇپ چۇشكەن قاسرىغى،
هەر ياندىن ئىزغىرىن شامال ئۇرىدۇ.

ئۇستىده ساز چالار ئالۋاستى-شەيتان،
ئاستىدا قاۋانلار ئۇسۇل ئويناىدۇ.
مۇڭلۇق چول قورقۇنچ ئىچىده قالغان،
قۇم پۇر-پۇر كوچمەكته، بورە هۇلايدۇ.

بۇلۇتلۇق ئاسمانغا قاراپ ئەنسرەپ،
ئولتۇرار هۇقۇشلار شۇ پور توغراقتا.

بىتەلەي دىمىگىن ئوغلۇڭنى زىنھار،
قورقمىغاچ جاپادىن، بەختلىك سانا.

مۇشەققەت ئەر ئۇچۇن ھەقىقى سىناق،
بۇ مۇشكۇل ئوتكەلدىن ئوتەلمەس نامەرت.
چۇشۇپ دۇم ئورىغا—ئوزى كولىغان
بەخت گۇلزارىنى كورەلمەس نامەرت.

قانچە كوپ رىيازەت چەكسەم رازىمەن.
تۇغۇلغان يېرىمگە توكۇلەر تېرىم...
مىڭ جاپا تاغنى ئېلىپ يەلكەمگە،
كېلىمەن ئالدىڭغا پۇكۇلمەي بېلىم.

ئالقىشلار پارتىيە مېنى شۇ چاغدا،
ئالقىشلار خەلق-ئېلىم تەنتەنە بىلەن.
كورۇنۇپ كوزۇمگە، شۇ كۇن مەن خوشال،
شان-شەرەپ قۇچار خەلق غېمىنى يېگەن.

1968-يىل دېكابىر

بالامنى كورەي دىسەك، ئانىجان،
بىرىپ قەشقەرغە ھاردۇغۇنى ئال.
ھېيتگاھدا ئوسۇپ ئېچىلغان گۈلگە،
توكمەي يېشىنى كۈلۈپ نەزەر سال.

مېنى كورىسەن، كوچىلۇق ئېچىلار،
زىنداندا ئەمەس مەن گۈل ئىچىدە.
گۈللەر ئىچىدە ئوغلۇق تېپىلار،
گۈلزارغا قارا كۈندۈز-كېچىدە.

شۇ دەم زىنداندا ئازاپ چەكسەمۇ؟
كوچىلۇم گۈلشەندە قىلىدۇ سەيلى.
ئانا شۇ گۈلگە ياشرىپ قارا،
كورۈنەر ئوغلۇڭنىڭ سۈرىتى ئەينى.

1968-يىل نويابىر.

بەختلىك سانا

تومۇر پەنجىرىنىڭ ئالدى گۈلزارلىق...
ئۇزۇلگەن ئۈمىدىم گۈل ئاچتى، ئانا.

قەشقەردە باھار

ر كەلدى قىلىپ شوخ جىلۋە بوستان سىكىلەكلەردە،
ۇپ رەڭدار گىلەم، ئەتلەس ئېتىز-قىردا، چونەكلەردە.

ۇلداپ كۇن كوتەرسە باش مۇنار ئوزرە چېچىلغاي زەر،
لالاپ-نۇرلىنىپ قەشقەر چىمەنزار كەڭ ئىتەكلەردە.

ا يەلپۇنسە مەجنۇنتال ئارا بۇلبۇلغا ساز چېلىپ،
ڭغا جۇر بولۇپ سايراپ دىدى "كاككۇك!" تەرەكلەردە.

ىپ مۇز-قار، چېچىپ مارجان تومەنده شوخلىنىپ ئاقتى،
ىلدى ئۇنچە-مەرۋايىت يېشىل قىياق جىيەكلەردە.

پ گۇللەرنى كېپىنەك ھۇشىدىن كەتتى ھېيتگاھدا،
ق-ۇىلىق كۇلۇپ شۇنچە ئېچىلغان خۇش پورەكلەردە.

ت تاپتى تۇتۇپ بىر بىرسىگە بۇ گۇلنى قىز-يىگىت،
قىنڭ ئوچىغدا تاۇلىنىپ ئوتلۇق كويەكلەردە.

دوستۇمغا

دوستۇم، چىراي ئەينەك ئەمەستۇر،
دىل ئۇنىڭدىن كورۇنۇپ تۇرماس.
تۇلكە دائىم ھىجىيىپ تۇرار،
ئۇ ھەرقاچان ئەپتىنى بۇزماس.

كۆلۈپ سىنىك سىرىڭنى ئالار،
سىرىك بىلەن جىنىڭنى ئالار.
بال دەپ ساڭا زەھەرنى بېرەر،
كوتەردىم دەپ، يەرگە جاق ئاتار.

ئۇنداق دوستتىن كەچكىن ھايالسىز،
ئەل غېمىنى يىگەنگە دوست بول.
ھالاۋەتنى ئوتۇنۇپ ئەلگە،
جاپانى تەڭ تارتقانغا بەر قول.

1969 - يىل يانۋار.

ئاھ، شۇ كېچىدە تەلمۇرۈپ شۇنچە،
"مېنى ئۇنۇتما!" دېگەنتى جورام.

نۇر چېچىپ تۇرغان ئاسماندىكى ئاي،
شىلدىرلاپ تۇرغان باغدىكى ئالما،
يەنە شۇ سوزنى قايتىلاپ تورغاي
سايرىغان ئىدى ياپ-يېشىل تالدا...

مېنىڭ ئېسىمدىن چىقمىدى بۇ راست،
مەن ئۇنۇتمىدىم يارىمنى ھامان.
مەن ئۇنۇتمىغاچ ئوچۇرەلمىدى،
ئىشق ئوتۇمنى قاراڭغۇ زىندان.

پۇتۇمدا كىشەن، كوزۇمدە گۇلشەن،
ناخشا ئېيتىمەن تاڭنىڭ شەنىگە.
ناخشا ئېيتىمەن "يارىم" دەپ توۋلاپ،
مەن ۋاپا قىلىپ بەرگەن ۋەدىگە.

چىقماس شۇ كېچە ئېسىمدىن ئەسلا،
بېغىشلار ماڭا كۈچ-قۇۋۋەت، دەرمان،
ۋاپا-ساداقەت بىلەن يارىمنى
رىزا قىلىشتۇر مەندىكى ئارمان.

1970-يىل ماي.

مۇھەببەتتىن قانات ياساپ، بۇ قەشقەر گۈلىنى مارسقا
ئۇلىپ چىقسام دىگەن ئارمان بولۇپ گۈلزار تىلەكلەردە.

لەپىلدەپ چوققىدا تۇغلار زەپەردىن خۇش خەۋەر بەردى،
ئىلىم-ھىكمەت قىلىپ جەۋلان سۈزۈك ئاسمان-پەلەكلەردە.

بولالمىغاي ماڭا دىلبەر شۇ گۈلنى قىسمىغان رەنا،
ۋەتەن دەپ جان تىكىپ ئىشلەپ يىغىپ كۈچ گاڭ بىلەكلە

تەبىەت ئەركىسى كوكلەم، ئۇمۇرنىڭ كوكلىمى ياشلىق،
باھار كەتمەس ھاياتىدىن ئىلىمغا يار يۈرەكلەردە.

نەچۈن بۇ باغدىكى بۇلبۇل ۋاپادىن يارغا كۈل سۇنماس،
كۈلۈپ خەندان ئۇرۇپ تۇرسا ئۇمىت بەختى چېچەكلەردە.

1970-يىل مارت.

شۇ كېچە

دوستلار يادنىمدىن چىقماس شۇ كېچە،
ئاھ، شۇ كېچىدىن ئالىمەن ئىلھام،

بۇ دۇتتارنى قولغا ئالسام يادىمە يارىم چۈشەر،
چاچلىرى سايە چۈشۈرگەن بويىندا تۇمارى بار.

سېغىنىپ پەريات ئۇرۇپ چالسام ئەگەر كوككە بېقىپ،
ئاي چىقار بۇلۇت ئىچىدىن يامغۇرى، مۇڭ-زارى بار.

ئاڭلىغاي ئاھىمنى يۇلتۇز تاڭ سەھەر چولپان بىلەن،
كۈن چىقىپ ھالىمنى سورار شۇنچىلىك خۇمارى بار.

بۇ دۇتتارنىڭ پەدىسى يوق ھەم ئۇزۇكتۇر تارىسى،
قاي كىشىنىڭ بۇ كەبى كۆكۈل ئاچار دىلدارى بار؟

ئاشىغىمەن قەلبى ئوت شۇ نازىنىنىڭ ھور جامال،
بۇ دۇتتاردا چىن مۇھەببەت شەۋكىتى باھارى بار.

ئاڭلىغىن جان دوستلىرىم چېلىپ تۇرۇپ مەن جان بېرەي
بۇ دۇتتاردا مەن غېرىبنىڭ كەپىسى، مازارى بار.

1975-يىل ئوكتەبىر.

تېگىدۇ مىراس...

توزدۇردى گۈلۈمنى باھار شامىلى،
بىر يۇتۇم سوغ سۇغا قىلدى ياز تەشنا،
زەپىران ئەيلىدى كۆز چىرايىمنى،
كوكسۈمگە رەھىمسىز قىش ئۇردى پەشۋا.

ۋە لېكىن ياشاشتىن ئۈمىت ئۈزمىدىم،
گۈللىرىم توزسىمۇ، شاخلىرىم سۇنماس.
جاھاندىن شۇنداقلا يىغلاپ ئوتمەيمەن،
تېگىدۇ كۈلكەمدىن پۈشتۈمغا مىراس...

1970 - يىل ئاۋغۇست.

دۇتتار ھەققىدە غەزەل

مەن چالغان دۇتتار كەبى كىمنىڭ يانا دۇتتارى بار
دائىما باغرىمغا باش قويغان ئۇنۇڭدەك يارى بار.

غەزەللەر

1

مەيلىمە قويماي بۇ كوڭلۇم شاخىنى شىلدىرلىتىپ،
ئەگدى جانان سويگۇنىڭ چىراغىنى پىنھان ئېسىپ.

غەم يىگەن قاخشال ۋۇجۇدۇمغا تۆتاشتى ياندى ئوت،
پۈر ئېتىپ كويدى يۇرەگىم، يار دىدەم جاندىن كېچىپ.

ئىشتىياق تارتىپ ئۇزۇندىن سويگىنىم شۇ غۇنچىدۇر،
راھىتىم بولسۇن مىرادىم خاس بېغىمدا گۇل ئېچىپ.

ئەتىۋادۇر ھەممىدىن ئالدىمدا ۋەسلى-تۆتىيا،
تا ئومۇرۋات بەختىمە تاڭ چولپىنىدىن نۇر چېچىپ.

11

مەن سېنى سويمەس ئىدىم باغدا ئانارىڭ بولمىسا،
پارە-پارە باغرىمە ئاسقان كانارىڭ بولمىسا.

دوستلۇق

"ئادەمنىڭ ئالدى گۈل، ئارقىسى تىكەن"،
دۇشمەنمۇ ئالدىڭدا ماختايدۇ سېنى.
كەينىڭدىن يامانلاپ چېقىپ چاياندەك،
دوست ئەمەس يىمىگەن ئەلنىڭ غېمىنى.

زىيادەت، بەزمىدە ياكى سەيلىدە،
كىشىنىڭ دوستلۇغى سىنالماس ئەسلا.
سەن دىققەت قىلمىساڭ مىجەز-پەيلىگە،
قىلىدۇ ئۇ "دوستۇڭ" سېنى خوپ رەسۋا.

باشقا كۈن چۈشكەندە دوستلۇق سىنىلار،
كىم دۇشمەن ۋە كىم دوست شۇندا بىلىنەر.
دوست شۇكى،
كەينىڭدىن قىلماي غەيۋەتنىڭ،
دۇشمىنىڭ كۆزىدە سېنى ئەزىزلەر.

1976-يىل ئاۋغۇست، چەرچەن.

قىزنىڭ زارى

(ئىلگىيە)

1

ئاھ! كۆزگى ياپراقتەك رەڭگى زەپران،
قىز تۇرار ئوگزىدە ئويى نىمىكىن؟
كوزىدىن ياش توكۈپ چېكىدۇ پىغان،
قانداق بىر كەچۈرمىش ئۇنىڭ سىرىكىن؟

تال ئوخشاش قوللىرى تىترەپ تۇرىدۇ،
ياقۇت كوز ئۇزۇكىنىڭ شولىسى يەردە.
چېچىنى كوكسىگە شامال ئۇرىدۇ.
ئېچىلدى يۈزىگە يېپىلغان پەردە.

قىز ئىدى شۇنچىلىك ئوماق ۋە گۈزەل،
نە ئۈچۈن قان يىغلاپ ئاھ ئۇرار ئىكەن؟
ئۇنگەندۇ قايسى بىر شورلۇق تۈپراقتا،
ئۇنىڭ گۈل باغرىغا سانچىلغان تىكەن؟

ئۇپۇرىغان تەن قەپىزىدە نىگە تۇرسۇن جان قۇشـ
گۈل ئىتەگمىگ ئۇزرە شىرمان، گىردە نانىگ بولمىسا.

تۇرغىنىگدا سەن كىيىپ كوينەكنى ئەتلەسى پۇزۇر،
ئالما تۇتمايتتىم ساڭا كەرەشمە نازىگ بولمىسا.

سۇ ئىچىپ بۇلاقلىرىگدىن يەلپۇنەر شوخ چاچلىرىگ،
ئىشتىياق تارتماس ئىدىم جانغا ئارامىگ بولمىسا.

قوش قانات ياساپ ئۇچامتىم سايرىبان بۇلبۇل كەبى،
مۇز تېغىگ ئاستىدا خۇشبۇي لالىزارىگ بولمىسا.

سايرىماي ئارمان شېخىدا خۇش تىلەگىم تورغىيى،
مەن تۇگەپ كېتەر ئىدىم دۇتتار، راۋابىگ بولمىسا.

باق ماڭا جان مەشۇغۇم، كوڭلۇگ ئېچىلماس بۇ زامان،
ناخشىچى ئەرگ بۇلبۇلدەگ كۇيچى يارىگ بولمىسا.

1975 - يىل ئىيۇل — 1977 - يىل ئاپرىل.

نەمشقا ئۇنۇتتۇڭ، ھەيرانمەن ئەجەپ،
بولدى، بەس، ئارتۇقچە قىينىما مېنى.
تىلەيمەن خار قىلما غۇنچە قىزىڭنى،
ئانا! باسالمايمەن قۇلچە ئۈزىڭنى...“

2

قىز ئىككى قولىدا تۇتتى يۈزىنى،
تىترەپ-تىترەپ ئوچتى مۇڭلۇق ئۇنى ھەم،
سەنتۇرۇلۇپ يانغا، ئاچتى كوزىنى.
تۇگۈپ مۇشتۇمىنى تاشلىدى قەدەم.

”سوزۇم بار، سىزگە ئەي نامەلۇم يىگىت!
سىز بىلەن ھاياتىم بولامدۇ خاراپ؟
مەن سىزنى سويمەيمەن، كۇتمەڭ سىز ئۇمىت،
قويۇڭ ئوز ھالىمغا، بولىدۇ ساۋاپ.

مەيلى مەن ئەلچىگە رازىمۇ بولاي،
قالارمىز قاي ھالغا تويىنڭ ئەتىسى؟
كوڭۈلسىز تۇرمۇشتىن مازار ياخشىراق،
كەلمەكتە بېشىمغا ئولۇم شەپسى...

بىردىنلا بارمىغىن چىشلەپ ئالدى قىز،
گويا گۈل ئېچىلدى، توكۈلدى، خالاس.
ئۇھ!، ــ دىسە يۇرىكى قىلار ئىدى جىززز"،
ئۇ سويگەن يارىدىن ئايرىلغانمۇ راس؟

قاچقانمۇ بەختىنى ئېلىپ بىگانە؟
نە ئۇچۇن سۇ چاچار كوزلىرىدە ئۇ؟
ئوگزىدە زار قاخشاپ تۇرار يىگانە،
نالىلار قىلاتتى سوزلىرىدە ئۇ:

"ئانام، جېنىم ئانام،
مېھرىۋان دادام،
مەن ھايات بولۇشنى ئىستەيتتىم، بىراق؛
بولۇپ توي خەۋىرى، ياشاشتىن تويدۇم،
ھىچ كۆڭلۈم بولمىسا تېگىمەن قانداق؟

كىمگىدۇ، چۈشۈمگە كىرمىگەن ئەسلا،
تاپشۇرۇپ ئوزەمنى مەن بولايمۇ خار؟
قانداقمۇ سويەي مەن بىگانە تۇرسا؟
ئوزەمگە مۇناسىپ تېپىلماسمۇ يار؟

ئانا، ئويلانغىنا، قىز چاغلىرىڭنى،
كورىمەن ئويۇمدا بۇ ھالدا سېنى.

باق، ئاسمان قارايدى، توكتى شۇ دەم ياش،
"ئاھ!..." دىدى قىز پەسكە ئۇزىنى ئاتتى.
"گۇپ!..." قىلىپ چۈشكەندە ھويلىغا جانان،
كوك ئەتلەس كوڭلىگى قانغا بويالدى.

قىزنىى زورلىغان ئاتا ھەم ئانا،
ياش توكتى يامغۇردەك، بولمىدى داۋا.
ئاھ ئۇردى جىنازا ئالدىدا يىغلاپ،
ئوتتى جان-جېنىدىن بۇ دەرتلىك ھازا.

پۇشايمان ئىچىدە يىگىت تولغىنىپ،
تەلمۇرۇپ قارىدى قىزىل يوپۇققا.
قوشاقتا قېتىلدى بۇ رەھمىتى قىز،
قېنىدىن رەڭ بېرىپ تاڭدا ئۇپۇققا.

ئېيتقىن، ئەرك بۇلبۇلى، جاكالا ئەلگە:
بولسۇن قىز، يىگىتتە ھوقۇق، ئىختىيار.
بۇ قۇتلۇق دەۋراندا—ئەزىز ۋەتەنده،
خالاپ بىر بىرىنى بولسۇن بەختىيار.

1977-يىل نويابىر.

سىزگە چىن مەيلى بار قىزنى سويىسىڭىز،
ئوتىدۇ شاتلىقتا پۇتۇن ئومرىڭىز،
مەن كەبى كوڭلى يوق قىزغا كويىسىڭىز،
بىلمىگكى، جېنىمغا زامىن بولىسىز...“

مۇنچاقتەك تىزىلدى يېشى مەڭزىگە،
”ئاھ خۇدا، قۇتقازغىن مەن بىچارىنى...“
دەپ قويدى قولىنى نازۇك كوكسىگە،
قاراپ ئۇ ئەتراپقا ئويلاپ چارىنى.

3

ھويلىنى سۈپۈرەر ئانىسى سوزلەپ:
”جېنىم سەن قىينالما، كەلدى گۈل بەختىڭ،
كېچەمسەن ئاندىن ئوز مەيلىڭنى دەپ؟
ئۇ يىگىت قولىدا ئالتۇندىن تەختىڭ...“

كەتتى قىز ئەتراپى قاراڭغۇلىشىپ،
يۇزىگە باستى قىز سۇمبۇل چېچىنى.
”كېتىمەن جەننەتكە...“ دىدى مۇڭلىنىپ،
كويدۇرۇپ ئوت كەبى ئەلەم ئىچىنى.

مەن ئايىغان كەبى كۆكلۈكنى،
مېنىڭ مۇشتاق كۆكلۈمنى ئايا.
ۋاپاسىزنىڭ بەختى كەلمەيدۇ،
ۋاپادارغا قىل ھامان ۋاپا.

گۈل ئەۋەتتىم

يارىم ساڭا گۈل ئەۋەتتىم چىرايلىق،
كۆكلۈم بېغى سەيناسىدا ئېچىلغان.
مەندە بولسۇن گۈلدىن ئارتۇق نەبايلىق
ئاشۇ گۈلدەك ھاياتىمغا قېتىلغان؟

قىزارغاندۇر رەڭ تۇزگەچكە ھايادىن،
يارىشىدۇ قىسپ ئالغىن چىكەڭگە.
خۇشپۇراقتۇر بوي ئالغاچقا ۋاپادىن،
چۈشۈرمەيدۇ ئاي يۈزۈڭگە كولەڭگە.

جۇشقۇن ياشلىق باھارىغا ئۇ گۈل خاس،
سولاشمايدۇ ئىسسىق يازدا-تومۇزدا.
سالقىن كۈزدە ياپراقلىرى سارغايماس،
ھەم توزمىاس، زىمىستاندا، قار-مۇزدا.

مۇھەببەت لىرىكىلىرى

ۋاپادارغا قىل ھامان ۋاپا

ھوتىمە توشۇك كوكرەك تەمىدا
كۆكلۈم گۈلدار ئالتۇن ئويۇقتۇر.
ئۇندىن ئارتۇق نازۇك، ئەتىۋا
ھىچنىمەرسە جاھاندا يوقتۇر.

تۇتتۇم ئاشۇ كۆكلۈمنى ساڭا،
مېھرىڭ بىلەن تولدۇر ئۇنى يار.
چۈل-چۆل قىلىپ قايتۇرۇپ ماڭا
يا ئاتامسەن، سەندە ئىختىيار.

مەن كۆڭۈلسىز قىلىپ توكسەم ياش،
كۈلمە زىنھار، ئۇنۇتما بۇنى:
خۇش كۆكلۈڭگە بىراۋ ئېتىپ تاش
يىغلاپ قالما، ئويلىغىن شۇنى.

دى كوكلەم ئاسمىنىنىڭ قەرىدە پەرۋاز بۇگۈن،
ۇرىنىڭ تۇلپارى ھاڭدىن كەڭرى يولغا بۇرۇلۇپ.

ي بىلەن كىشنەپ ئېتىلىڭ، مەرەپ قويۇڭ پاخلان بىلەن،
قتى كوك يايلاققا سەكرەپ ئوتلىرىڭغا بوي سوزۇپ.

رنا، غازلار سەپ بولۇپ، چەمبەر ياساپ يايدى قانات،
لدى مەخمەل قۇچىغىڭغا خۇش ھاۋا كوكنى قۇچۇپ.

لدى ھەم كاككۇك، تۇمۇچۇق ئىشتياق تارتىپ ساڭا،
پەسل سەندىن جۇدا بولغاچ چىدالماي ئاھ ئۇرۇپ.

پۇنۇپ، شىلدىرلىشىپ ئىغاڭشىدى داۋۇ-دەرەخ،
چە قۇشلار سايرىدى شات، مەدھىيە-ئالقش ئوقۇپ.

نەچۇن كۆيلەپ سېنى ئۇچماي كوكۇڭدە گۇل پۇراپ؟
تىلىم بولسا كېلەر ئاز يۇكسلىشكە ئۇن قوشۇپ.

1979-يىل ماي.

خەتنى ئاچساڭ گۈل كورۇنمەس، ئىزلىمە،
ئەينەككە باق گۈلنى شۇندا كورىسەن.
جاۋابىڭدا ئەۋەتكەن گۈل يوق دېمە،
كوڭلۈم چۈشكەن ئەشۇ گۈلنىڭ ئۆزىسەن.

1976-يىل ئوكتەبىر — 1978-يىل نويابىر.

باھار ناخشىسى

جان ۋەتەن، كەلدى باھار كوكسۈڭنى نۇرغا تولدۇرۇپ،
گۈل-چېچەك چاچتى پۇراق شاخىدا بۇلبۇل قوندۇرۇپ.

ئۇيقۇدىن ئويغاندى چەكسىز تاغ-دالا، ئورمانلىرىڭ،
خوپ ئىسسل بۇزغۇن ياساپ ئاقتى ئېقىنلار جۇش ئۇرۇپ.

تۇرخۇنى ئاسمان پەلەك زاۋۇتلىرىڭ چالدى گۇدۇك،
چاقنىتىپ چولپاننى ھەم خورازنى تاڭدا ئويغۇتۇپ.

گۈكىرەپ چىقتى ئېتىزغا دان چېچىپ تومۇر ئوكۇز،
يەلپۇنۇپ كوتەردى باش كوك مايسلار شامال ئۇرۇپ.

يۈكسلىپ يۈرتۇم-ئېلىم ئۈتسۇن جاھاننىڭ ئالدىغا،
ئۇگىنىڭ دەپ پارتىيە، ئاتا-ئانا پەرمان قىلار.

ئىزدىنىپ ئەلا ئوقۇ، ھىكمەت-بىلىم دىلىنىڭ كوزى،
بىلمىگەن ئەما-نادان، بىلگەن ئۇلۇغ ئىنسان بولار.

ئەۋرىشىم ياشلىق چېغىڭ—گۈللەش چېغىڭ، ئورلەش چېغىڭ،
ئۇگىنىپ ياشلىقتا قال، بىلىم ساڭا جان ھەم مادار.

كۈن كورۈپ ھەيرەتتە قالسۇن، سەن ئوقۇپ ئاسمانغا چىق،
ئاي ۋە چولپان ھورمىتىڭگە باش ئېگىپ داسقان سالار.

زەر جاۋاھىر كانى مەكتەپ، سەن ئۇچۇن ئى قىز-ئوغۇل،
ياشلىغىڭنىڭ قەدرىگە يەت، پەن-بىلىم ئالغان ئۇزار.

سەندەدۇر مېھرىم مېنىڭ، زېھنىم مېنىڭ، ئەي غۇنچىلار،
دەرس ئەمەس، بەرسەم جېنىمنى مەندە نە ئارمان قالار؟

1979-يىل ئوكتەبىر.

باغ دىسەم...

باغ دىسەم، باغى ئىرەم مەكتەپ ئىكەن چاچقان ئىپار،
دەستە-دەستە گۈل سۈنۈپ چېچەكلىنىپ تۇرغان باھار.

ئوي دىسەم، خان قەسرىدىن نۇرلۇق ئىكەن بۇ دەرسخانا،
خۇش تەپەككۇر ئىلكىدە يۇلتۇز كۈلۈپ باققان قاتار.

كەلگۈسىنىڭ پەردىسىن قايرىپ شۇ ئان كوردۇم ئەنە،
قەھرىمان ئالىم، ئەدىپ، رەسسام، بىناكار-ئۇستىكار.

ئېيتىدۇ ئۇستاز: ئى گۈل ياپراقلىرىم، ئوتقاشلىرىم،
سىز ئانا ۋەتەن ئۈمىدى، سىزدە ئەل ئىمكان تاپار.

چەشمەدۇر دەرسلىك كىتاپ، يۇمران كوچەتلەر سۇ ئىچەر،
سۇ دىمە، ئابى ھايات-تامچە جېنىڭغا جان قوشار.

بىلمىگەنلىك ئومرى قىسقا، خارلىنىپ غەم يەپ تۇگەر،
بىلىم كىم ئولمەسكى مەخمۇت قەشقىرىدەك شان قۇچار.

هایاتقا ئەزمەت بىر توھپە قوشقان،
دىلدارغا مەن نېچۈن كويمەي بۇ تاڭدا؟

* * *

شۇ ئەنسىز كۈنلەردە قىينالغاندا جان،
بالىمىز بولار دەپ ئويلىغانمۇ بىز؟
بەند بولدۇم كىشەنگە، يار قالدى ئاھ دەپ،
ئۇچ كۈنگە توشماستىن بولۇپ تويمىز...

* * *

سۈزۈلگەن چاغدا تاڭ، كەلسەم مەن يېنىپ،
گۈل تۇتۇپ چىقتى يار ئالدىمغا مېنىڭ.
مېھرىلىك سويدى-دە، توكىتى ئۈنچە ياش،
باش قويۇپ شۇ يارا باغرىمغا مېنىڭ.

شۇ قانماي سويۇشنىڭ قۇتلۇق مۇسى—
مولدۇرلەپ ياتىدۇ ئەنە جان بوۋاق.
ئويماقتەك لېۋىدە سويگۈ شىرنىسى،
بارمىكىن جاھاندا بوۋاقتىن ئوماق؟

قارايمەن ئوغلۇمغا،
قارا كوزىدىن
ئۇچقۇنلار مىسرالار چاقناپ نۇرلىنىپ.
سويىمەن يارىمنىڭ ئايدەك يۈزىدىن،
مۇھەببەت داستانى تۇرغان قۇرلىنىپ.

يېڭى يىل لىرىكىلىرى

ئاقىرىپ ئاتماقتا يېڭى يىل تېڭى،
جانانىم كوزىدە چاقنايدۇ چولپان.
دەرىزە ئالدىدا گۈلدار بوشۇكتە،
ياتىدۇ قارا كوز، شوخ بوۋاق ئوغلان.

سويەتتىم يارىمنىڭ غۇنچە لەۋىدىن،
"ئەللەي" دەپ ھەر نەپەس سۇرگەندە زۇۋان.
ئوغلۇمنىڭ توغاچتەك ئۇيۇل مەڭزىدە،
قوشۇلار لەۋىمىز ئوت بولۇپ شۇ ئان.

* * *

...ملىتىمنىڭ پاينىگى تەككەن بېلىمگە،
سوغ كىشەن ئۇرۇلغان پۇتلىرىمغا ھەم،
ياۋۇزلار كالتىگى يارغان بېشىمغا،
باغلاقتىن كوكەرگەن قوللىرىمغا ھەم؛

چۈشكەن شۇ يارىنى سىلاپ ساقايتىقان،
يارىمنى مەن نەچۈن سويمەي بۇ تاڭدا؟

مەنمۇ گۈل كوتىرىپ كېلەتتىم يولدا،
يۈرەكـكە كۈچ، قۇۋۋەت، دەردىمگە دەرمان.

گۈل كوردۇم ئالدىمدا ــ ياريم قولدا،
ئۇ ماڭا گۈل سۇنۇپ كېلەتتى خۇشخۇي.
ئۇچراشتۇق ئىككىمىز، مۇرات يولدا،
قوشۇلۇپ گۈل گۈلگە تاريدى خۇشبۇي...

* * *

يىللارنىڭ كەينىدە قالسا كىم ئەگەر،
تۇگەيدۇ قار ـ مۇزدىن تېيىلىپ ھاڭغا...
ئالدىغا ئوتسە كىم قۇچار شان ـ زەپەر،
يىل ئاتلاپ گۈل سۇنۇپ ھەر كۈنى تاڭغا.

گۈل دىمەك تەر ۋە قان، گۈل دىمەك توھپە،
مېھنەتنىڭ مەھسۇلى ــ ھايات زىننىتى.
ماڭغىن گۈل كوتىرىپ يىللار ئالدىدا،
ئارقىدا قالغانىنىڭ بولماس قىممىتى.

1979 ـ يىل دېكابىر، قەشقەر.

ئوغلۇمنى ئېمىتىپ بەرگەندە ماڭا،
ئالدىم-دە، سويدۇم مەن يارىمنى قانماي.
"مۇبارەك!" دەپ يېڭى يىل كىرىپ كەلدى،
نەچۈن بۇ بەختىمدىن گۈلدەستە سۈنماي!

1979-يىل دېكابىر.

گۈل كوردۇم

ياندى كوك ئاسماننىڭ ئالتۇن چىراغى،
گۈزەل تۇن پەردىسى چېھرىدە چاقناپ.
زەر نۇرغا پۈركەندى قەدىم شەرق باغى،
قەلبىمدە...
دىلرابا مېھرىدە چاقناپ.

تەسەۋۋۇر سەھنىسىن ئاچتى تەپەككۇر،
گۈل كوردۇم چوللەردە، كوردۇم گۈلستان.
گۈل كوردۇم قوللاردا—چاچقان ئەلگە دۇر،
پۈركەندى گۈل بىلەن كەڭ تەكلى ماكان...

گۈل كوردۇم مەن يەنە قارلىق چوققىدا،
كوردۇممەن گۈلشەننى خەندان ۋە خەندان.

پۈتۈمنى سۈندۈرغان،
تومۇرۇم قىيغان
نەس روھىي كىشەندىن بولۇپ مەن ئازات.

ئېخ، نېچۈن قۇۋانماي جان نىسار ئەيلەپ،
يېڭى يىل، مەن سېنى شات كۈتۈپ ئالسام.
ئارمانىم خەلق، ۋەتەن بەختىنى كۈيلەپ،
شۇ گۈزەل قارىغايدا ــ ياشلىقتا قالسام.

1979 ــ يىل دېكابىر، قەشقەر.

يۇر، بىللە ئۇتەيلى يىللار ئالدىغا...

"كۈنلەرنىڭ تېچقىنا ئۇتمىگى راھەت،
كۈپايە ھەرنېچۈن تاپسا جان ئارام..."
دېدىگىسەن كۆگلۈمنى ياساپ شۇ سائەت،
يېڭى يىل ئاخشىمى سۈنۈپ ماڭا جام.

سوزۇلغان پېتىچە قالدى قوللىرىڭ،
لىغىلداپ توكۈلدى تامچە ــ تامچە مەي.

ياشلىقتا قالسام

ئەنە كوز ئالدىمدا ئاق چاچ كوئىنلۇن،
يىلسېرى مەغرۇر قەد كوتىرىپ تۇرار.
قىش كېلىپ ئاسماندىن ياقىقان چېچەكلەر،
ھەر نەپەس ئۇستىگە توكۇلۇپ تۇرار.

قارايمەن، نەزىرىم قارلىق چوققىدا،
شىلدىرلاپ قارىغاي مەيىن يەلپۇنگەن.
ھەر بەرگى ئېچىلىغان ئاق ئەتىرگۇلدەك،
بۇ سۇمبات دەرەخقە قۇشمەن تەلپۇنگەن.

يېڭى يىل
تاقىقان ئاق مەرۋايىت جالا —
كوك قارىغاي شېخىغا قوندۇم مەن بۇگۇن.
— ئورلىگىن يۇكسەككە، قالمىغىن ھاڭدا!
دەپ دىلدار ئويغىتىپ بەرگەن چاغدا ئۇن؛

قوندۇم مەن سەن يېتىپ كەلگەن بۇ تاڭدا،
مۇھەببەت — سويگۇدىن ياساپ گۇل قانات،

ئوت كىرپىك چولپاننى يار تۇتتى ئەقىل،
ۋەسلىمگە تاڭ قىزى بولغان ئىنتىزار.

ئىچىمەن مارس، ئايدا ئانار شارابى،
يۇلتۇزلار بوي ئېگىپ دەيدۇ ئاپىرىن.
ياڭرايدۇ قولۇمدا قەشقەر راۋابى
ئويناپ شات مەرغۇلغا سويگۈم-نازىنىن.

* * *

جاساڭەت جامىدىن مەي ئىچىپ مەغرۇر،
يۇر، بىللە ئوتەيلى يىللار ئالدىغا.
يۇرتدىشىم،
دىلدارىم،
دوستۇم ئەمەستۇر
يۇكسىلىش دەۋرىدە موككەن دالدىغا.

1979-يىل دېكابىر، قەشقەر.

قار ئۇچقۇنى قىشنىڭ چېچىگى

كەتمەيدۇ كوزۇمدىن گۈل ئاچقان باھار،
يازدىكى ئالتۇن رەڭ باشاق جىلۋىسى.

چىقىپ كەتكىنىمنى، دوستۇم، تۇيمىدىڭ،
شۇ ئارام جامىدىن بىر يۇتۇم ئىچمەي.

سەن رەنجىپ قالغانسەن ئېھتىمال بۇ دەم،
مەن كەتتىم قار كېچىپ ئۇزغۇن قەدىمىم.
خەلق، ۋەتەن ئۈمىدى ئىشەنچىنى ھەم
قالماي ھېچ بۇ يولدىن ئاقلاش شەرىپىم.

مەن ئۇچۇن جان بېقىش نە بولسۇن ئەرمان؟
نومۇستۇر، سەن ياشا، ئولسەم مەن ئولەي.
پىدا جان،
پىدا جان،
ئەلگە پىدا جان!
مەي ئىچسەم مەرتلەرنىڭ قولىدىن ئىچەي.

سوقىدۇ دەقىقە ساناپ يۈرىگىم،
مىنۇتنىڭ قىممىتى باسقان ئىزىمدا،
ناخشامدىن جانلىنىپ ئوتسە كۇن-تۇنۇم،
ئايلىنىپ داستانغا ئايلار ئېلىمدا.

تاپسا ئوز قەدرىنى ھاياتىمدا يىل،
بەختىم شۇ،
ئىجادىم ماڭا نىجاتكار.

مەن نېچۈن چومۇلمەي ئىلھامغا شۇ ئان،
ئاقىرىپ تۇرغاندا پامىر ئېتىگى؟
مەن ئۇچۇن گۈلگە تەڭ مەڭزىمگە قونغان
يۇمشاق قار ئۇچقۇنى ــ قىشنىڭ چېچىگى.

1979 ـ يىل دېكابىر.

كوچا سۈپۈرگۈچى قىز

سۈبھىدەم چولپان چاقناپ نۇر چېچىپ،
ساما يولىنى تازىلاپ يۈيار.
سۈپۈرۈپ تۇرغان كورىكەم كوچىنى
گۈل جامال قىزغا قاراپ سوز ئاچار:

ــ ئېيتقىن، كەلمەمدۇ بۇ ئىش ساڭا ھار؟
ئەتىۋا، نازۇك كوڭلۇڭنى چېگىپ؟
ئايدەك يۈزۈڭگە قونۇپتۇ غۇبار،
ھارمامسەن يادەك بېلىڭنى ئېگىپ؟

تالماس قولىدا شۋاق سۈپۈرگە،
ئۇ قىز تەبەسسۇم قىلدى چولپانغا.

كۆز تىزدى نەقىشلىك ئويۇقتا ئانار...
قىشنىڭ بار سوغاقتىن باشقا نىمىسى؟

دەيسەنا نۇرلىنىپ كەلسە يېڭى يىل
سېلىپ ئاق پايانداز يوللار ئۇستىگە.
لەپىلدەپ ئاسماندىن قار يېغىپ شۇ تاپ،
گۈزەللىك قوشماقتا ۋەتەن ھوسنىگە.

بولمىسا كىشىدە ئەلگە مۇھەببەت،
ئىسسىماس يالقۇنجاپ تۇرغان تومۇزدا.
مەن ياخشى كۆرىمەن چەتئەل يازىدىن
ۋەتىنىم قىشىنى چاقنىغان مۇزدا.

ياشىساڭ خەلق-ۋەتەن ئىشقىدا ئەگەر،
ئوتتىسەن ھەر يىلى قىشنى قىلىپ ياز.
كى ماڭا زىمىستان كۆركەم كۆرۈنەر،
قار ئېرىپ، گۈل سۈنۈپ كەلگەچ ئەتىياز.

شېرىن تەم كىرىدۇ ئەنجۇر-ئانارغا
مۇز-قارنىڭ سۈيىدىن دولقۇنلاپ ئاققان.
شۇ قارنىڭ سۈيىدە كوكەرگەن مايسا
ئەمەسمۇ ھاياتلىق تېنىگە دەرمان...

ئوقۇغۇچىنىڭ ئارزۇسى

كىرىپ ئىشكتىن شۇنچە خوشال مەغپىرە:
ــ ئەلا ئوتتۇم ئىمتىھاندىن، ــ دىدى ئۇ.
خىيالىدا شۇ يۈكسەلگەن مەنزىرە،
جاۋاپ بېرەر ئۇستازىغا ھىلىمۇ.

دىدى ئانا قۇچاق ئېچىپ قىزىغا:
ــ ياخشى ئوقۇ، مەغرۇرلانما ھىچقاچان، ــ
قىز چاغلىرى كەلدى موماي ئېسىگە،
ياش ئەگىدى، كوزلىرىدىن شۇ ھامان.

ــ بالام ئوتكەن ئىدى مېنىڭ ياشلىغىم،
يۇندا توكۇپ، ئويناپ تەپكۈچ، تەشتەمەك...
ئىشتىپ سوزۇڭ، شۇڭا يىغلاپ تاشلىدىم،
بىلىمسىزنىڭ قەلبى گويا بىر خەمەك.

شۇڭا مېنىڭ ئالدىم دائىم قاراڭغۇ،
جىق ئىشلارنىڭ يېتىلمەيمەن تېگىگە.

"بۇ ئىشنى سەن پەس، كۆڭۈلسىز دېمە،
پاك ھەم شەرەپلىك تۇيۇلار ماڭا.

چۈنكى بۇ يولدىن ئوتەر زەبەردەست،
ئۇزۇن سەپەرگە ئاتلانغان كارۋان.
ئىزلار قالدۇرۇپ مېھنەت تەرىدىن،
ئوتىدۇ ئالىم، ئەدىپ، قەھرىمان...

شاتمەن توختىماي سۆيۈرۈپ ئوزۇم،
قوشۇپ گۈزەللىك ھوسنىگە تاڭنىڭ.
ئىپتىخار بىلەن قارايدۇ كوزۇم
كۈلۈپ ئىچىدە توپىنىڭ، چاڭنىڭ...

گۈزەل كەلگۈسى قۇچاق ئاچقاندا،
قىسىپ چىكەمگە بەخت گۈلىنى؛
يۈيمەن سەندەك نۇر بىلەن شۇندا،
شەھرىم كوچىسى — خەلقنىڭ يولىنى..."

* * *

سۆيۈرگەچ ئۇ قىز غۇبارنى-چاڭنى،
چولپاندىن گۈزەل كورۈنەر ماڭا،
بېزەيدۇ شۇ قىز ھەر سۆبەھى-تاڭنى،
سوغا قىلدىم بۇ ناخشامنى ئاڭا.

1979-يىل دېكابىر.

ئوقۇپ، ئانا، بولۇپ ئالىم-ئىجاتكار،
توھپە قوشسام دەيمەن ئەزىز ۋەتەنگە.
بۇ ئارزۇيۇم-ئۇمۇتلىرىم گۈل ئاچار،
ئالى مەكتەپ قۇچىغىغا كىرگەندە.

ئاي-يۇلتۇزغا ئېلىپ چىقسام نىم بولار،
شۇ ئېچىلغان گۈلنى قىلىپ گۈلدەستە...
—جېنىم بالام ئوقۇپ، بولغىن بەختيار،—
دىدى ئانا،—سەن يېتەرسەن تىلەكىكە.

قىز سوزىنى تىڭشاپ تۇرغان دالاندا،
كىرىپ كەلدى ئىشتىن يانغان دادىسى.
—كامال تاپقىن قىزىم يېڭى زاماندا،—
دىدى كۈلۈپ، پەرزەندىدىن سويۇنۇپ،
—ئوقۇپ نۇرلان جۇپ كوزۇمنىڭ قارىسى!...

شۇ ئارزۇدا ئوقۇماقتا مەغپىرە،
كوز ئالدىدا ئاشۇ گۈزەل مەنزىرە.

1980-يىل يانۋار.

شۇنى دەيدۇ ھەسرەت چېكىپ ئاتاڭمۇ،
بىلىم بىزگە بولماپتىكەن نەسىۋە.

ئوقۇ قىزىم، ئوقۇپ ئەلگە خىزمەت قىل،
ئوي ئايالى بولۇپ قالما مېنىڭدەك.
ھارماي ئۆگەن، ئۇستازىڭنى ئىززەت قىل،
ئويدىن چىقماي سۈنۇپ قالما مېنىڭدەك...

* * *

ئانىسىنىڭ سوزلىرىدىن مەغپىرە،
تەسىرلىنىپ ئويغا چوكتى، تۇردى دەس:
ــ توزدەك قانات يايغان يېڭى دەۋرگە
باقماڭ ئانا، پەيدا بولار مىڭ ھەۋەس...

دىدى بۇ قىز، داۋام قىلدى سوزىنى، ــ
ــ مەن ئوقۇيمەن كېچە-كۈندۈز زوق بىلەن.
ئىلىم ئاچار گۈدەكلەرنىڭ كوزىنى،
كورسىتىپ ئۇز كېلىچەكنى گۈللىگەن.

مەن ئوقۇيمەن، ئانا، سېنى ئېتىپ شات،
باشلاپ ھاممال ئاتامنى ھور بوستانغا.
مەن ئوقۇيمەن، يەلكىلەردىن يۈكنى پات
يوتكەش ئۈچۈن ماشىنىغا-كىرانغا...
.....

ئوقۇيمەن توپلامنى، ئاڭلايدۇ كۆلمۇ،
ئوتلۇق ھىس-تۇيغۇغا چومۇلەر كوڭلۇم.

قويۇشقا ئەپلىك جاي تاپالماي ئۇ چاغ،
كومۇپ گۈل ئاستىغا ئاشۇ يامدىكى—
ساقلىغان بۇ كىتاپ كوڭلۇم سىرىدىشى،
يىرتىلىپ ئوڭگەن بەت-ۋاراقلىرى داغ...

بۇ كىتاپ ياش ئوسمۇر سەبى چېغىمدا
قوزغىغان ئىشتىياق شېئىر يېزىشقا؛
قان قوشۇپ قېنىمغا، دەرمان جېنىمغا
كەلسە ئۇ، ئوقۇماي بۇگۈن نىمىشقا؟

مەن ئوقۇپ ئولتۇرۇپ دەر ئىدىم: "كاشكى،
ئۇ شائىر ئەزىمەت بولسىچۇ ھازىر..."
كىمدۇر-ھە!؟
چەككەن ئۇ كوزنەكىنى تاك-تاك!
بولدىكى ئاجايىپ بىر ۋەقە سادىر:

غايىپتىن ئىككى قول كەلدى مەن تامان،
بېلىمدىن تۇتۇپ دەس كوتەردى ھەيھات!
ھاڭ قېتىپ، تەلمۇرۇپ قالدى يار-جانان،
قۇچاقلاپ ئوغلۇمنى—ئۇچۇما قانات...

شائىر خىتاۋى

(باللادا)

ئانار گۈل ئالدىمدا — زۇمۇرەت يامدا،
يەلپۇنەر كوزنەكتىن ئۇرغاندا شامال.
يۇرىگىم سوقىدۇ مىسرادا - قۇردا،
«يىللارغا جاۋاپ»تىن ئىزدىنىپ شۇ ھال.

تىمتاس بۇ كېچىدە كوزۇم نۇرلىنار،
يالقۇنلۇق شېئىرلار ھوسنىدە چاقناپ.
قەلبىمدە ۋەتەن - خەلق مېھرى ئۇلغيار،
«خىيالچان تىلەك»نى مەن ئوقۇپ يادلاپ.

سورىسام تۇڭلۇكتىن كوز تىكىپ ئايغا:
"قايىدىسەن ئەي شائىر قاينام ئورىكىشى؟"
"ئۇ — مېنىڭ قەلبىمدە ۋەتەنگە شەيدا..."
دىدى ئاي ياپراقتا توكۇپ كوز يېشى.

ئاي يەنە قايتىلاپ "ئوقۇغىن" — دەيدۇ،
ئوقۇيمەن تىڭشايدۇ جانانىم، ئوغلۇم.

ئۇستىگە قىپ-قىزىل تۇغلار تىكلىگەن،
قارىغان كىشىدە بىر تىلەك قوزغار.

كىم ئىكەن ياتقان بۇ ھەيۋەت قەۋرىدە،
كۇنۇ-تۇن گۈل پۇراپ باغى ئىرەمدىن؟
بۇ يەرگە كومۇلگەن قايسى دەۋرىدە؟
دەپ سوئال بېرەتتىم ئۇزۇمگە تەمكىن.

ئوت چىقتى، گۈرۈلدەپ يېرىلىدى قەۋرە،
قوپتى دەس ئورنىدىن بىر يىگىت شۇ ئان.
لەرزىگە كېلىپ جان-تېنىم شۇ يەردە،
باستى زور قىيانەك مېنى ھاياجان.

لام دېمەي سۇكۇتتا تۇردۇم سۇر بېسىپ،
تونۇدۇم بۇ ئىدى "قاينام ئوركىشى".
تۇراتتى كوكسىدىن ئوقچۇپ قان ئېقىپ،
تۇراتتى يەلپۇنۇپ ئاقارغان چېچى.

قول سۇنۇپ دېدى ئۇ: "بەختىك بۇ زامان،
مەن شۇڭا كەلتۇردۇم سېنى ئالدىمغا.
ياز! مۇگدەپ قالمىغىن، بولما دەرگۇمان،
قارا، بۇ قان ئۇرغۇپ تۇرغان باغرىمغا...

دەم ئوتمەي ئوزۇمنى كوردۇم ئاسماندا،
ئوت كىرپىك پەرىلەر مەرىكە تۇزگەن.
قارىسام توۋەنگە ــ ئانا ماكانغا،
كورۇندى چاھار باغ ــ بىر گۇزەل گۇلشەن.

ئۇندا گۇل ئارىلاپ چېھرى نۇرلىنىپ،
گۇلدەستە تۇزەتتى ناخشا ئېيتىپ قىز.
ئاھ! يۇرەك باغرىمغا ئىشقى ئورنىدى!
دىدىمەن: "يار ماڭا سىز قول سۇنسىڭىز..."

دەل شۇ ئان ھەيدەپ تېز ئالتۇن مەپىنى،
ئالدىمدىن كوك شاھى ئوتتى تاراقلاپ.
ۋال-ۋۇل ئوت چاقنىتىپ ئۇرغان قامچىسى،
تەگدى ئاي باغرىغا ــ تۇرغان نېزىقاپ.

تارامىلاپ ياشلىرى چۇشتى ئۇچامغا،
مەن ئاستا پەسلىدىم تۇن يېرىم چېغى.
ئۇ قوللار ئاۋايلاپ توتۇپ شۇ تاپتا،
چىمەنگاھ ئۇستىگە چۇشۇردى مېنى.

كوز سالسام رەڭمۇ-رەڭ نەقىش چېكىلگەن
بىر قەۋرە تۇراتتى يان-يېنى گۇلزار.

كوكسۇمنى چاققاندا 'توت چايان' ئۇ چاغ.
سېنىڭمۇ ئۇستۇڭگە يىقىلدى، باستى،
دەرت-ئەلەم ھەم جاپا بولۇپ خۇددى تاغ.

كويدۇردى «ناۋايى»، «مەشرەپ»نى نادان،
نىم شېھىت كەبى چىن شائىرنى خورلاپ.
تەپەككۇر باغلىرى قىلىنىدى ۋەيران،
ئورتىلىپ تەسەۋۋۇر بوستانى كىتاپ...

ئاخىرى مەلئۇنلار ئوزى كولىغان
قاراڭغۇ ئورىغا چۈشتى بىر يولى.
باق، نۇسرەت قۇچاقتا زەبەردەس كارۋان،
ئاستىدا دەۋرانىنىڭ ئۇچقۇر دۇلدۇلى.

نىمىشقا ھىسلىرىڭ قوزغىماس ياشناپ،
كوك-يېشىل مايسلار ياسغان ئورىكەش؟
نىمىشقا زوقىڭنى كەلتۈرمەس، چاقناپ
مەرۋايىت داۋاندەك دوۋە-دوۋە چەش؟

قار-مۇزلۇق كوئېنلۇن ئۇستىدە پوستا
تۇرغان ئۇ قەيسەرگە گۈلدەستە ئۇزات.

ئۇ مۇدھىش ئوتمۇشتە زالىم-سىتەمكار،
ئاتقان ئوق، سالغان ئىز — ئىلھام بۇلىغى.
تىز پۈكمەي ۋەتەن دەپ قىلغاچ جان نىسار،
ئىجادىم ئومرۇمنىڭ بولدى ئۇتۇغى.

ھەي شۇ چاغ زەرەپشان، ئىلى، تارىمغا
ئاققان كوز ياشلىرىم قوشۇلۇپ كەتكەن.
لىق توشۇپ لوپنۇرمۇ ئاھۇ-زارىمغا،
يەر ئاسمان-پەلەك چىڭ تۇتۇشۇپ كەتكەن.

توكۇلگەن قېنىمدىن پامىر باغرىدا،
سۇ ئىچتى قارىغايلار، گۈلله‌ر ئالدى رەڭ.
قىزاردى ئۇپۇقنىڭ يۈزى لالىدەك،
بوۋاقلار يۈزىدە پەيدا بولدى مەڭ...

خىيالچان تىلەكتىن ياساپ گاڭ قانات،
يىللارنىڭ ئالدىغا ئۇزۇپ ئوتتۇم مەن.
'خەلق-ۋەتەن ئەلا' دەپ قالدىم مەن ھايات،
سوتسىيالىزمنى كورۇپ كۆلدۇم مەن...

كىم كۇتكەن؟
ئۇشتۇمتۇت بۇزۇپ قەۋرەمنى،

یاز! ئورته، بىرلىكەن شوھرەت-ئاتاقتا،
نائىنساپ تاماخور تاپاۋەتچىنى.
رەسۋا قىل ئىناقلىق-تېچلىقنى ھامان
خالىماس بەدنىيەت ئاداۋەتچىنى.

ئىبرەت قىل، ئوتمۇشتىن ساۋاق ئالمىغان
تۆزكورلار نىقاۋىن يىرتىپ ھەر نەپەس؛
ۋەتەن-خەلق غېمىنى يېمەي ئالجىغان
ئاسىنىڭ ئۆزارغان تىلىنى سەن كەس.

تاشلىسۇن قەلەمنى ئەلنى سويمىگەن
تەخسچى، قارا دىل خوشامەتچىلەر.
سوتلانسۇن جان ئايالار جاپا كورمىگەن
ياۋۇز قان ئوغرىسى—جىنايەتچىلەر!...

بۇ ھايات كان ئىرۇر، قازساڭ زەر تولا،
بۇندىكى جاۋاھىر ئالامچە يوقتۇر.
سىغمايدۇ بىر ئەمەس، مىليون دىۋانغا،
ساڭا ھەر قەدەمدە ئۇچرايدۇ مىڭ قۇر.

يېزىلغان ئويچان كوز چاناقلىرىغا،
ھەر ئوينىڭ ئىشىگىگە يېزىقلىق داستان،

ئېسىلغان يۇلتۇزغا ئويده-تورۇسقا،
نۇر بەرگەن ئىشچىنى سەن كۆيلىگىن شات.

ياز، ئەلا ئۇگىنىپ ئىمتىهان بەرگەن
تىرىشچان ئوسمۇرنىڭ ئىقبالىنى ياز؛
مۇئىلىك پەن-بىلىم باغىدا باغۋەن—
سويۇملۇك ئۇستازنىڭ ئارمانىنى ياز.

ياز، ئۇزغۇن قەدەملىك چارچىماس، تالماس
قەھرىمان ئوغۇل-قىز ماھارىتىنى.
ياز، هامان ئىزدىنىپ هارماس، ئۇخلىماس،
ئىجاتكار دانانىڭ كارامىتىنى.

ياز، ئاقچاچ ئانىلار بەختىنى يازغىن،
مويسىپىت ئاتىلار ئارامىنى ياز.
سەككاكى، نىزارى تۇگىتەلمىگەن
غەزەللەر تومىنىڭ داۋامىنى ياز.

ياز! ئادەم سۇرەتلىك، خۇي-پەيلى شەيتان
زىيانكەش ئەبلەخلەر قەستىنى هەم ياز!
ئارىنى بۇزغان شۇم نەجىس، كاساپەت
ئالدامچى، مۇناپىق، ئەسكىنى هەم ياز!

يىللارنىڭ ئالدىدا قوشاق قېتىپ ماڭ!
توھپىسىز ئومۇرنى سەن ئومرۇم دىمە!

ۋەتىنىم-خەلقىم دەپ باشلىغىن ناخشا،
بېغىشلاپ ئومرۇڭنى، كەلىتۇر شان- شەرەپ!..."
خوش ئېيتىپ بىر قەلەم بەردى لۇتپۇللا،
ئالدىم مەن قولۇمغا، "ياشىنا ۋەتەن" دەپ.

بولدى ئۇ قەھرىمان كوزۇمدىن غايىپ،
قەۋرىسى دەرمەھەل كەلدى ئەسلىگە.
ئۇ قوللار ئويۇمگە كەلتۇردى مېنى،
يەتتىم مەن جاناننىڭ گۈزەل ۋەسلىگە.

"ياز، كۆيلە!" دەپ سادا قىلغان ئۇنۇمدىن،
ئەندىكىپ ئويغانسام تۇغۇپتۇ چولپان.
شائىرنىڭ ئوبرازى كەتمەي كوزۇمدىن،
ئاڭلىنىپ تۇراتتى خىتاۋى لەرزان.

جىسمىمنى كويدۇرۇپ لاۋۇلداپ ئىلھام،
يولىنىپ شىرەگە ئولتۇرۇپتىمەن.
بوشاپتۇ مەي بىلەن تولغان كۇمۇش جام،
نەچچە ئاق ۋاراقنى تولدۇرۇپتىمەن.

يېزىلغان ئالمىنىڭ ياپراقلىرىغا—
يەلپۈنۈپ بېشىڭغا سايە تاشلىغان.

ئالمايسەن نېمىشقا بۇنىڭدىن ئىلھام؟
يېزىشقا ئۇلگۇرمەي قالدىڭمۇ مەكتەپ؟
كوكتە ئاي،
كولىدە ئاي...
ئايدەك ھەممە ياق،
ئەنە، تۇن پەرىسى كەلدى مەي تەڭلەپ.

ئال ئىلھام جامىنى ئىچكىن شاتلىنىپ،
ياز، ئەزىز يارىڭنىڭ ۋاپاسىنى ياز.
زىندانىدا سەن ياتقان چاغلار يادلىنىپ،
تارتقان دەرت-ئەلىمى، جاپاسىنى ياز.

مۇھەببەت شائىرنىڭ ئىلھام بۇلىغى،
مۇھەببەت ناخشىدۇر ئەلگە تارالغان.
مۇھەببەت كۆڭۈلدۇر سويگۇ ئوچىغى،
ئىنسانىنى ئىسىتىپ جۇلالاپ تۇرغان.

كۆيلىگىن شۇ ئوتلۇق مۇھەببەت بىلەن،
كۆيلىگىن بۇ ئۇلۇغ دەۋرانىنى كۆيلە!

چولپان سورايدۇ...

ـــنىم شېھىت سۈرىتىگە قاراپ

ھەر كۈنى چولپان سېنى سورايدۇ،
تۇڭلۇكتىن ئوچاق تۈۋىگە قاراپ:
ـــقېنى ئۇ بوۋاق؟ـــدەيدۇ، يىغلايدۇ،
بېرەي ئۇنىڭغا نىمە دەپ جاۋاپ؟!

...شېھىر يازاتتىك شىلدىرلاپ تۇرغان
ئانار شېخىغا ئويچان كوز تىكىپ.
لەرزان ناخشاڭدىن ئويغىنىپ چولپان،
بېرەتتى سالام ياقۇت نۇر چېچىپ.

ئوتلۇق تەپەككۇر، گۈزەل تەسەۋۋۇر،
ئىلكىدە سېنى كورەتتى چولپان.
تاشقا گۈل چەككەن ئاشىق، مەرت، غەيۇر،
پەرھاتنى كورۈپ كويەتتى چولپان.

چولپان ئاي بىلەن نەچچە بار ئاشۇ
يورۇق كۈڭگۈرنى قالغان تالىشىپ.

"قىز" بولۇپ كورۇنگەن قارىسام كوكتىن،
مەھبۇبەم ئىكەن ئۇ يېنىمدا تۇرار.
توكۇلەر شېرلار ئاھۇ كوزىدىن،
ئوغلۇمۇ بىر توپلام سۇنۇپ ئولتۇرار.

...

يەلپۇنەر ئانارگۈل زۇمۇرەت يامدا،
سوقىدۇ غۇنچىدا مېنىڭ يۇرىكىم.
سوقىدۇ جانلىنىپ مىسرادا-قۇردا،
سىياغا قوشۇلغان ئوتلۇق تىلىكىم...

قەلبىمدە ئالامچە سويگۇ-ئىپتىخار،
تىنىچ يات ئەي شائىر، ئۇستاز، ئىجاتكار.
مەن قىلىپ بىر ئومۇر تەپەككۇر-پىكىر،
يازمەن ئىزنىكنى بېسىپ چىن شېئىر.

1980-يىل يانۋار.

سېنى ئىزلەيدۇ ئاتۇش-خوتەندە،
بەقەسەم شايى تونلار ئىچىدىن.
سېنى ئىزلەيدۇ ئاقسۇ-يەكەندىن
مەشرەپ قىزىغان ئايدىڭ كېچىدىن.

سېنى ئىزلەيدۇ يەلپۇنۇپ تۇرغان
ئالما تۇۋىدىن ئىلى بويىدا.
سېنى ئىزلەيدۇ شەرۋىتى ئاققان
نەشپۈت بېغىدىن — چىمەن كورلىدا.

گۈل پۇراپ چولپان ئىزلەيدۇ سېنى
بەرقۇت كەڭ سايدا ياپراقتا چاقناپ.
ناخشا ئېيتىشنى بۇلبۇل ئاھ ئۇرۇپ
ئۇگەنگەن دەيدۇ شائىرنى دوراپ.

دۇنياغا مەشھۇر مىڭ ئوي ئىچىدىن
ئويما رەسىمدە يالتىراپ ئىزلەر.
تۇرپاندا داڭدار مۇنار ئالدىدىن
مەيدە، ئۇزۇمدە پاقىراپ ئىزلەر.

كەتكەنمىدۇ دەپ ئىزلەيدۇ سېنى،
ئىزلەيدۇ بومباي ھەم كاراچىدىن.

ئوقۇغان ئىدى داستان-نەزمەڭنى،
تۆكلۈك، كوزنەكتىن ئۇلار ماڭشىپ.

نىمشقا بۇگۈن ئاشۇ خىيالچان
تەۋەرۈك قەددىك كورۈنمەس ئاڭا؟
بولاتتى مەپتۇن نۇرلۇق يۇلتۇزلار،
سەن دۇنيا قىلىپ تۇرغاندا ماڭا.

قايدا سەن؟ چولپان سېنى سورايدۇ،
قىيا ئېچقىلىق كوزنەكتىن قاراپ.
قولۇڭدا قەلەم، كوز سېلىپ باققا،
تۇرغان قامىتىڭ كورۈنمەس شۇ تاپ.

سەن ئويدە يوقمۇ؟ نەگە كەتتىڭ سەن،
يەلپۇنۇپ مەيىن ئاتقان چاغدا تاڭ؟
توسۇپ ئالغانمۇ، بەستىڭنى ۋە يا
پىشايۋاندىكى يېشىل گۈل-باراڭ؟

سېنى ئىزلەيدۇ ئۇرۇمچىدىن، ئاھ!
كورۈنمەس قەددىڭ غەزەلدىن پۈتكەن.
ئىزلەيدۇ ئەزىز قەشقەردىن سېنى،
يوشۇرغانمىدۇ هېيتگاهدا گۈلشەن؟

تاراملاپ ئاققان ياشلىرى ئۇنىڭ
دەريا-كوللەرگە قوشۇلۇپ كەتتى...
ئانار، ئالمىنىڭ يىلتىزلىرىغا
قان تومۇرلىرى تۇتىشىپ كەتتى...

شائىر بوۋامنى سەن يوققۇ دىمە!
ئون ئىككى مۇقام كۈيلىرىدە بار.
يۈسۈپ خاس ھاجىپ، ناۋايى مېھمان،
ئەھلى ئىلمىنىڭ ئويلىرىدە بار.

قارىدا بار ئۇ راۋاپ، دۇتتارىنىڭ
ناغرىدا ئۇ بار، ھېيتتا چېلىنغان.
باغرىدا بار ئۇ قارا كوز يارىنىڭ،
ئاغزىدا ئۇ بار دوستىنىڭ قەدىردان.

ئۇزۇن سەپەردە قۇچقان شان-شەرەپ،
زەبەردەس كارۋان ئالدىدا ئۇ بار.
كەلتۇرگەن بۇگۈن ئەلگە شەرەپ-شان،
ئالىم قەھرىمان ئالدىدا ئۇ بار.

گۈللەر ئېچىلار باھاردا، تاڭدا،
ئۇنىڭ ئەشئارىدن ئوقۇپ شۇرلاپ.

سېنى ئىزلەيدۇ تاپالماي ھەتتا،
مەككە، مەدىنە تاۋاپ جايىدىن...

چولپان ئايلىنىپ كېلىپ يۇرتۇڭغا،
ساغىنىپ ئىتەككە ياشلىرى ئاقتى.
ئىنتىزار بولۇپ دىدارىڭغا ئۇ،
تۇڭلۇكتىن تىمتاس ئويۇڭگە باقتى.

مورىسى ئەگمە ئوچاقتا ئوت يوق،
گۈلدار ئويۇقتا لىق كىتاپ تۇرار.
تۇرار بىرچەتتە چوگۇن، پىيالە،
چىراق ئوچۇپتۇ...سەنسىز كىم ياقار؟

ـــبوۋاق قايدا!؟، ـــدەپ چولپان سورايدۇ،
سايرام كوكىدە مۇڭلىنىپ يىغلاپ.
ئىيتىشقا ھېنىڭ كوڭلۇم قويمايدۇ،
تۇرالمىدىم مەن ھىجرىڭگە چىداپ.

...نىم شېھىت ئىدى، شېھىت بولدى راست،
ياۋۇز قولىدا بولۇپ كوكسى قان.
مۇدھىش زۇلۇمدىن تاپالماي خالاس،
تارتىشىپ تاڭغا كۆيلەپ بەردى جان.

ئانا

ئاي تۆكلۈكتىن توكەر كۆمۈش نۇر،
ئانا ئويغاق، بوشۇك تەۋرىتەر.
قۇلاق سېلىپ مۆكلۈق ئەللەيگە،
كوز ئوينىتىپ بوۋاق ئەركىلەر.

گاھى ئىكراپ تېپچەكلەپ يەنە،
شوراپ لېۋىن كېتەر تېلىقىپ،
كۈندۈز-تۈنمۇ ئانا يادىدىن
چىقار شۇ چاغ بالا ئېمىتىپ...

ئاق سۈت تېمىپ تۇرغان باغرىدىن
پاختا يۇمشاق، كۇن ئىسسىق ئەمەس.
شۇ ئانىغا قىلسا كىم ئۇۋال،
قالار داغدا بىر كۇن بېسىپ نەس.

شۇ ئانىنى قىلسا كىم رەنجا،
پەرزەندىدىن يامانلىق كورمەس.

توختماي غەزەل ئېيتىدۇ يازدا،
ئالتۇن باشاقلار ئىچىدە يايراپ.

سەن كورەي دىسەك، قارا، ئەي چولپان،
قايتا يالقۇنلاپ سوققان يۈرەكـكە.
ياتىدۇ ئارام ئېلىپ مۇشۇ ئان،
يوگۈلۈپ يۈكسەك غايە، تىلەككە...

ناخشا ئېيتىدۇ قىلىپ ئۇ سەيـلى،
سېغىنىپ تۇرغان كوڭۈل بېغىدا.
داستان يازىدۇ، ئۇ ئىچىپ مەينى،
قايتىپ ئەزىمەت ياشلىق چېغىغا...

قايدىـــسەن؟

چولپان سېنى سورايدۇ،
مۇڭ باسقان جىمجىت ئويۇڭگە قاراپ.
ـــۋەتەنگە توھپە قوشقان ئىجاتكار،
قەلبىدە بار، ـــدەپ بېرىمەن جاۋاپ.

1980 - يىـل فېۋرال.

توي

(مۇخەمەس)

توي ئىشى ــ ئومۇر ئىشى، كەيپى ـ ساپا، ئىشرەت ئەمەس،
ئاخشىمى خوشلۇق دىدار ھەم ئەتىسى ھىجرەت ئەمەس،
زىننىتى ۋاپا ئۇنىڭ چاش تەڭگىسى ـ زىننەت ئەمەس،
ياڭىشىغى "ئاللالا زوق ـ زوق..." پۇل ئەمەس، مىننەت ئەمەس،
ئەر ـ خوتۇن ھاياتىدا بەخت شۇدۇر، قىسمەت ئەمەس.

يوق دەرەخ يىلتىزلىماس، ئادەممۇ يوق تويسىز ئوتەر،
ھەر ئوغۇل ـ قىز بەلكى شۇنداق تويغا بوي تارتىپ ئوسەر،
بىر بىرىنىڭ كۆڭلىگە مېھرى چۈشەر ـ ئىشقى چۈشەر،
بولغۇسى خۇش توي كۇننى ئىشتىياق باغلاپ كۈتەر،
توي ــ ھاياتلىق شەۋكىتى، بىل، ھىچقاچان كۈلپەت ئەمەس.

شۇمبۇيا ئوخشاش ئۇنۇپ كوكلەپ ئاجايىپ يات يوسۇن،
چورگىلەيدۇ توي دىسە ھەر ھويلىدا تەتۇر قۇيۇن،
نە قۇيۇن بولسۇنكى ئۇ ماجرا ـ جىدەل، غەيرى ئويۇن،
تۇزمىگەي، ئىشنى بۇزار پالان ـ پوكۇن تولغاپ بويۇن،
بۇ پەقەت بۇزغۇنچىلىق، ئامەت ئەمەس، سۇلكەت ئەمەس.

شۇ ئانىغا قىلغان جان پىدا،
ئوغۇل - قىزنىڭ ئىزلىرى ئوچمەس.

1980 - يىل فېۋرال.

كوك چوچۇرىسى

مانتۇ يەي دەپ كىرسەم ئويۇمگە،
ئېتىپ قويۇپتۇ كوك چوچۇرىسى.
غورىسى تولا چوچۇرىسىدىن،
"سېزىك مەن" دىدى كۆلۈپ ئانىسى.

"كۈندە ئەت" دېدىم،... كورۇندى ئوماق
ئۇچقۇر دەۋرىنىڭ ئوزغۇن بالىسى...
كوزنەكتىن باقسام تارتىپ ئىشتىياق،
ياپ - يېشىل ئىدى ۋەتەن دالىسى.
ئارزۇيۇم: كوكتە پولات قۇش بىلەن
ئۇچقان يىگىتنىڭ بولسام ئاتىسى...

1980 - يىل ئاپرىل.

خەلق-ۋەتەنگە مەڭگۈلۈك مۇھەببتىم تەقدىم مېنىڭ،
شۇ ئۇلۇغ ئىش شانۇ-شوھرەت، ھېچ ھەشەم ھاجەت ئەمەس!
1980-يىل ئاپرىل.

كۈيلە، تارىم

باغ ئارا كورگەندە يار چاچقان ئىپار گۈلشەننى مەن،
ئاپىرىن ئېيتماي نەچۈن بۇلبۇللىرىڭ كۈلگەندە مەن.

گۈل-چېچەك تولغان تارىمنىڭ قىرغىنى بويلىدىم،
ئىشتىياقىم قولۇمغى دولقۇن يېرىپ ئۇزگەندە مەن.

كەلدى كوز ئالدىمغا دەھشەت ئوتمۇشۇڭ جان قاخشىغان،
سەنغۇ ياش توككەن شۇ دەريا چومۇلۇپ ئوتكەندە مەن.

جۇت-شۇرغان ئىلكىدە بولغان خازان ساھىللىرىڭ،
ئاھ!...دىدىم توت يالماۋۇز بوغۇپ ئۇنۇڭ ئوچكەندە مەن.

قالدى قاخشال جاڭگىلىڭدا مەڭگۇ ئالتۇن ياشلىغىم،
بىگۇنا مۇدھىش توزاققا باغلىنىپ چۈشكەندە مەن.

زومۇ-زو بولماقتا ھەيھات، "مەسلىھەت چېيى" دىگەن،
لىپمۇ-لىق مەزە توشۇپ، دۇمبە جىگەر، بال-قەن بىلەن،
داستىخان ئۈستىگە پاتماي تۇرسا پەتنۇس ھەم لېگەن،
"مېھمىنم يەتمىش ئاران، تارتقان غىزايىڭ كەم" دىگەن،
بۇ يوسۇن قانداق يوسۇن؟ زۇلۇم ئىرور، راھەت ئەمەس.

تويمۇ ئوتتى غەيرى شۇنداق، قالدى ھەمدە ئىككى ئىش:
دەبدەبە، ھەشەم بىلەن "قىز ئاپىرىش، چىللاق قىلىش"،
ھېچ ئۇياتماي قولتۇغىغا نان بىلەن گېزەك تىقىش،
قاخشىتىپ شۇنچە يەنە يالماپ يۇتۇش ھەم يەپ قېچىش،
بۇ ئوزى ئالدامچىلىقتۇر، پەرز ئەمەس، سۇنىنەت ئەمەس.

بۇ كەبى تۇزكور يوسۇنلار يوق ئىدى ھېچ ئەسلىدە،
بولدى پەيدا قۇتۇرغان شۇم "4 زىياندىاش" دەۋردە،
كەتتى ئەدەپ چوڭچىلىق، ئىسراپچىلىق شۇ پەسلىدە،
يەتمىسۇن دەپ قىز-يىگىتنى بىر بىرىنىڭ ۋەسلىگە،
بۇ نىيەت ئەڭ شۇم نىيەتتۇر، ياخشى بىر نىيەت ئەمەس.

تېچ، ئىناق تۇرمۇش قۇرۇش ئەۋزەل، دىدى ئەقلىم مېنىڭ،
قەلبى گۈل سويگۇم بىلەن شات توي قىلىش بەختىم مېنىڭ،
بىر ئومۇر يار ئالدىدا ھايا، ۋاپا ئەھدىم مېنىڭ،

سۇ ئىچىپ ياشنار سېنىڭدىن باغ بولۇپ تەكلىماكان،
مەۋج ئۇرۇپ كۆيلە، لېۋەن يار مەڭزىگە سويگەندە مەن.

ئۇچرىشىپ دوستلار بىلەن بولماس نېچۈن شات بۇلبۇلى؟
زور ئېقىننىڭ يەلكىنىدە بىرگە سەپ تۇزگەندە مەن.

1980-يىل ئاپرىل.

ياشلىق

تەبىەت زىننىتى كوركى—نەۋ باھار،
ئۇمۇرنىڭ خۇش گۈزەل باھارى ياشلىق.
"ئۇھ" دېمەي تۇن بىلەن كۈننى ئۇلىغان،
ئىنسانىنىڭ مۇنەۋۋەر ناھارى ياشلىق.

يورۇتقان سۇبھىنى ئاي-چولپان ئەمەس،
ياشلىقنىڭ كوزىدۇر ئۇياتچان، ئويچان.
ئۇ كورسە، ئۇگەنسە نۇر چاچار چاقناپ،
يۇمسا كوز چىنلىقتا كور بولار شۇ ئان.

ئېگىلمەي تاغنى دەس يۇلۇپ ئالار كۈچ،
ياشلىقنىڭ كۈچىدۇر دوستلۇق-ئىناقلىق.

قەلبى گۈل، نامى ئەزىز، ئەلگە پىداكار ياخشىغا،
دوست ئىدىم، سىرداش ئىدىم قۇملۇقتا تەر توككەندە مەن.

ئۇتلىنىپ بولغان ئىدىم يۇلغۇن شېخىدا بىر كاۋاپ،
ھەر قۇرى گوھەرگە تەڭ دىۋانلىرىڭ كويگەندە مەن.

قايدا "قاينام ئورکشى"، بىلال ئەزىزى، نىم شېھىت؟
دەر ئىدىم مازارىنى ئىزلەپ كېزىپ يۇرگەندە مەن.

ئوتتى يىل... دىدار كورۇشتۇق بوستىنىڭدا جىلۋىگەر،
سۇندى گۈل دەستە ماڭا قۇچاق ئېچىپ كۇتكەندە مەن.

قايتىدىن تولدى تىيانشان باغرىغا ياڭراق ئۇنۇڭ،
زوقلىنىپ قەشقەر دىدى: قىلغىن ناۋا، پەيۋەندە مەن.

خوش مۇبارەك نەۋ باھارىڭ كوكلىگەن ئۇز بىخ ئۇرۇپ،
جاڭ ئۇرۇپ قەلبىم سوقار تاپقىن كامال دىگەندە مەن.

ھەر شېخىدا بىر ئومۇر ئېيتسام نە بولغاي ناخشىنى!
مەن ئەمەس تەن قەپىزىدە، گۈلدىمەن، چېچەكتىمەن.

كۈيلە تارىم خەلق-ۋەتەن ساڭا يولەك، دەۋران گۈزەل،
يۈكسىلىشىڭ قاينىمىدا گاڭ بىلەك تۇرگەندە مەن.

سۇ ئىچىپ ياشنار سېنىڭدىن باغ بولۇپ تەكلىماكان،
مەۋج ئۇرۇپ كۆيلە، لېۋەن يار مەڭزىگە سويگەندە مەن.

ئۇچرىشىپ دوستلار بىلەن بولماس نېچۈن شات بۇلبۇلى؟
زور ئېقىننىڭ يەلكىنىدە بىرگە سەپ تۇزگەندە مەن.
1980-يىل ئاپرىل.

ياشلىق

تەبىەت زىننىتى كوركى—نەۋ باھار،
ئومۇرنىڭ خۇش گۈزەل باھارى ياشلىق.
"ئۇھ" دېمەي تۇن بىلەن كۈننى ئۇلىغان،
ئىنسانىنىڭ مۇنەۋۋەر ناھارى ياشلىق.

يورۇتقان سۇبھىنى ئاي-چولپان ئەمەس،
ياشلىقنىڭ كوزىدۇر ئۇياتچان، ئويچان.
ئۇ كورسە، ئۇگەنسە نۇر چاچار چاقناپ،
يۇمسا كوز چىنلىقتا كور بولار شۇ ئان.

ئېگىلمەي تاغنى دەس يۇلۇپ ئالار كۈچ،
ياشلىقنىڭ كۈچىدۇر دوستلۇق-ئىناقلىق.

قەلبى گۈل، نامى ئەزىز، ئەلگە پىداكار ياخشىغا،
دوست ئىدىم، سىرداش ئىدىم قۇملۇقتا تەر توككەندە مەن.

ئۇتلىنىپ بولغان ئىدىم يۇلغۇن شېخىدا بىر كاۋاپ،
ھەر قۇرى گوھەرگە تەڭ دىۋانلىرىڭ كويگەندە مەن.

قايدا "قاينام ئۇركىشى"، بىلال ئەزىزى، نىم شېھىت؟
دەر ئىدىم مازارىنى ئىزلەپ كېزىپ يۇرگەندە مەن.

ئۇتتى يىل... دىدار كورۇشتۇق بوستىنىڭدا جىلۋىگەر،
سۇندى گۈل دەستە ماڭا قۇچاق ئېچىپ كۇتكەندە مەن.

قايتىدىن تولدى تىيانشان باغرىغا ياڭراق ئۇنۇڭ،
زوقلىنىپ قەشقەر دىدى: قىلغىن ناۋا، پەيۋەندە مەن.

خوش مۇبارەك نەۋ باھارىڭ كوكلىگەن ئۇز بىخ ئۇرۇپ،
جاڭ ئۇرۇپ قەلبىم سوقار تاپقىن كامال دەگەندە مەن.

ھەر شېخىڭدا بىر ئۇمۇر ئېيتسام نە بولغاي ناخشىنى!
مەن ئەمەس تەن قەپىزىدە، گۈلدىمەن، چېچەكتىمەن.

كۆيلە تارىم خەلق-ۋەتەن ساڭا يولەك، دەۋران گۈزەل،
يۇكسىلىشىڭ قاينىمىدا گاڭ بىلەك تۇرگەندە مەن.

ياشلىقنىڭ دۇشمنى — قورقۇش، قانائەت،
ئولۇمنى يېڭىدۇ جاپانى يەڭگەن.
نوزۇگۇم، لوتۇننىڭ نامى ئوچمەيدۇ،
ئۇلارنىڭ شەۋكىتى چېلىشتىن كەلگەن.

ياشلىقنىڭ غەزىسى بىلمىدۇر، پەندۇر،
ئۇنىڭدىن ئايرىلغان ياشلىق قۇتاتماس.
ياشلىقنىڭ شەرپى-شانى ۋەتەندۇر،
جان تىكىپ ۋەتەنگە ياشاش بۇ مىراس.

ياشلىقنىڭ زىننىتى-ھوسنىدۇر ئەخلاق،
ياشلىقنى خار ئېتەر بىنومۇس ھەر ئان.
ھاڭغا دۇم يىقىلار "مەن" دىگەن ئەخمەق،
بولمىسا جىسمىدە گەر ھايا، ۋىجدان.

ياشلىقنىڭ چىراغى ئۇمىد-غايىدۇر،
غايىسىز ياش گويا دەرەختۇر قاخشال.
كوكۇل ھور ياشلىقنىڭ گۈل سارايىدۇر،
پاتماس تار كوكۇلگە بەخت-ئىستىقبال...

گۈل سۈنۈپ ھەر يىلى كېلىدۇ كوكلەم،
ئوتسە گەر ياشلىغىڭ كەلمەيدۇ يېنىپ.

ياشلىقتا بىلمەدىن قانات ياساپ ئۇچ،
يۇپتىرمۇ سەن ئۇچۇن قىلماس يىراقلىق.

"قايتماس مەرت سوزىدىن، يولۇاس ئىزىدىن"
ياشلىقنىڭ لەۋزىدۇر ئالغا ئىنتىلگەن.
ئوتقا كىر، سۇدا ئۇز، كەينىڭگە يانما!
نامەرتتۇر جاپادىن قورققان، چېكىنگەن.

قىلغان بۇ جانجان ھاياتنى شىرىن،
ياشلىقنىڭ مېھرىدۇر يالقۇنجاپ تۇرغان،
(ئوچمىدى، ئوچمەيدۇ زىبا نەقشلەر—
ئۇ پەرھاد مىڭ ئويگە—تاش تامغا ئويغان...)

ئەزىز يۇرت—ۋەتەنگە دائىم پىداكار—
ياشلىقنىڭ قەھرىدۇر قىلغان ياۋنى گۇم.
بۇ گۈزەل دەۋراندا ياشلىق بەختيار،
توت يۈكسەك چوققىغا تۇغ قادار چوقۇم.

ياشلىقنىڭ قەدىمى توختىماس-ھارماس،
مۇز داۋان، تىك ياردىن يامىشىپ ئاشار.
بولدۇق بىز شۇ بۈگۈن زەبەردەس كارۋان،
ياشلىقنىڭ غەيرىتى پەلەكتىن ئاشار.

هەۋەس دەرىزىسى ئوزرە نومۇس پەردىسى يەلپۇنمىش،
ئۇنى يىرتقان قارا دىلنىڭ يۇزى كەتكەي، ئامان بولماس.

سىغار ئاسمان-زىمىنغا پاتمىغان مۇڭ-زار يەنە شاتلىق،
ۋە لېكىن چوڭچىلىق سىغماس بۇ يەڭلىغ ئوز ماكان بولماس.

كوڭۇلنى تار ئېتەر نادان، ھەسەتخور، پىتنىخور كەززاپ،
بۇلاردىنمۇ ئېشىپ چۈشكەن زەھەر تىللىق چايان بولماس.

جېنىدىن قانچىلار كەچتى ئاياپ غەمخانە كوڭۇلنى،
كوڭۇل ئەينىگى چېقىلسا كىشكىم شادىمان بولماس.

* * *

بىلىڭ دوستلار، مۇھەببەتتۇر كوڭۇل شەھرىگە شاھ-سۇلتان،
ئەقىلنى قىلمىسا ئۇ تاج بولار شەيتان، جانان بولماس.

قۇرۇلمىشتۇر ئۇنىڭ ئۇلى نىيەتتىن پاك زۇمۇرەتتىن،
نىيەت خالىس، نىيەت توغرا ئىكەن ئەلدە گۇمان بولماس.

مۇھەببەت خەلق، ۋەتەن ئىشقى، ۋەتەندەك كاتتا يار يوقتۇر،
ۋەتەن-يۇرتقا پىداكاردىن ئوتەر چىن قەھرىمان بولماس.

* * *

بىلىمسىزنىڭ قارا كوڭلى زىمىستان-جوت يىغا باسقان،
ئىلىم-ھىكمەتنى دوست تۇتقان كوڭۇل باغى خازان بولماس.

تېگىدۇ پۇشماندىن بېشىڭغا چوماق،
سەن ئۇنى مەنسىز ئوتكۈزسەڭ ئېزىپ.

ئەلگە نەپ بەرمىگەن ياشلىقتىن كەچكىن،
ھەر ۋاقىت خەلق بىلەن بولغىن ھەمنەپەس.
ئوچمەس ئىز قالدۇرماي مېھنەت تەرىدىن،
يۇز يىلنى ئوتكۈزۈش ياشىغان ئەمەس.

1980-يىل ئاپرېل.

كۆكۈل

كۆكۈل بىللۇر راۋاقتۇركىم ئۇنىڭدەك ئاشىيان بولماس،
بۇ دۇنيادا كۆكۈلدەك ئەتىۋا ھور خاندان بولماس.

ئۇ ھىممەت كوكىدە چاقناپ تۇرار ئالدىدا تاغمۇ پەس،
يامان سوزدىن ئۇنى ساقلار ھايادەك پاسبان بولماس.

ھاياتلىق شەۋكىتى ۋىجدان ئۇنىڭغا شەمئى مەشئەلدۇر،
كېچە-كۈندۈزى يوق ئۇنداق گۈزەل ماھى تابان بولماس

شۇ بۇلاق سۈيىدەك ئانا مېھرىمۇ،
ئانىنىڭ مېھرىگە قانامدۇ ئىنسان!

شۇ ئانا مېھرىدىن كەچكەن يالجىماس،
بولسا گەر ئۇ ئالىم ھەتتاكى سۇلتان.
شۇ ئانا قەدرىگە يەتكەن ئېزىلمەس،
ئۇستىگە يىقىلسا تاغ بىلەن ئاسمان.

1980-يىل ماي.

سۇ

سەكرات ئۇستىدە ياتقان بىتاپ سۇ
بىر يۇتۇم سۇ ئۈتلاپ ئاندىن جان بېرەر.
يىقىلغان يولۇچى چول-دەشتتە چاڭقاپ،
بىر يۇتۇم سۇ ئىچسە شۇ ئان جان كىرەر.

سۇ بىلەن دان بولار ھەم ساغلام ھاۋا،
ئىنسانىنىڭ ھاياتى ئۇنىڭغا مۇشتاق.
سۇ بولۇپ گەر بىلىم بولمىسا ھەر چاغ،
ئىنسانلار تۇرمۇشى تاپمايدۇ رونىق.

1980-يىل ماي.

ساقايغاي ئاغرىغى باشىنك، كوڭۈل ئاغرىغى جان ئالار...
كوڭۈلنىڭ سۇنمىغىدەك دەرت-ئەلەملىك ئاھ-پىغان بولماس.

كوڭۈلنى، دوستلىرىم، ناخۇش تۇتۇشنى بۇندا كىم ئىستەر؟
دېسەم بار بۇ كەبى ئادەم، سوزۇم ھەر جايدا نان بولماس.

كوڭۈلسىزلىك بەختسىزلىك، كوڭۈللۈك ئوت، كوڭۈلنى ئوت
كوزى پىل-پىل قىلىپ تۇرغان كوڭۈلسىز تەنده جان بولماس.

شۇ دەم ئازادە كوڭۈلدە ئورۇن ئالغان تۇمەن ئارزۇ،
بۇيۇك توت چوققىغا چىقماق كەبى ئەلا نىشان بولماس.

كىشىنىڭ كوڭلىنى ئالسام بۇ يولدا جان پىدا ئەيلەپ،
مۇرادىم شۇ، ماڭا بۇندىن بولەك بەخت ھامان بولماس.

1980-يىل ماي.

ئانا مېھرى

شىرىلداپ دالىغا ئاقىدۇ بۇلاق،
سۇ ئىچىپ ياشنايدۇ خۇش ھاۋا بوستان.

رىزۋانگۈل جان پىدا قىلىپ ئاسرىغان،
رەڭگا-رەڭ گۈل ئىچرە كومۇلگۈم كېلەر.

كاشكى ئۇ جان ھەدەم نوزۇگۈم موككەن—
بوستانغا ئايلانغان قومۇشلۇق ئارا،
نە بولغاي بىر يۇرۇپ تەرسەم بولجۇرگەن،
مادارسىز تېنىمگە مەن قىلىپ داۋا...

* * *

كوزنەكتىن كىشىگە غىل-پال كورۇنگەن،
نازىنىن مەڭزىدەك قىزىل ئالمائنى.
شېخىدىن ئۈزۈپ ۋاھ، يىگۈم كېلىدۇ،
سېغىنىپ شۇ ئايدىك كېچىنى، تاڭنى...

* * *

مەن نېچۈن سويۇنمەي مەشرەپكە بارسام،
نازىمى داستانى ئوقۇلغان ئويگە؟
مەن نېچۈن قوشۇلماي روزاخۇن ئاكام
چالغاندا تەمبۇرنى مۇقامغا-كۇيگە؟

مەن نېچۈن ئاڭلماي ئىپتىخار بىلەن،
مەرت بوۋام سادىرنىڭ قوشاقلىرىنى.
«خان لەيلۇڭ» ناخشىسى ياڭرىسا لەرزان،
ئۇرغۇتۇپ سويگۈنىڭ بۇلاقلىرىنى.

ئىلىغا مەكتۇپ

سالام! ئەي مەيلىمنى تارتقان ئۇز دىيار،
مەن سېنى سويىمەن، مەن ساڭا خۇشتار.
ھىجرىڭدە ئورتەنگەن كۆڭلۈمنى، دىلدار،
مەھلىيا ئەيلىگەن غۇلجا شەھرىڭ بار.

تەلپۈنەر ئۇچۇما بولغان قۇش كەبى،
ۋۇجۇدۇم ياشنىغان گۈل ئىتەگمىگە.
چىرمىشىپ ئالاتتىم بولسام كېپىنەك،
باراڭغا ياماشقان كوك پىلەگمىگە...

ئاقىدۇ سۇغۇرۇپ مۇنبەت يېرىڭنى،
شاش ئىلى دەريا‌سى داۋالغۇپ ھەيۋەت.
دولقۇنلاپ مەرۋايىت چاچار قىرغاقتا،
ئۇركەشلەر مەۋجىدىن ياساپ زۇمۇرەت.

قەھرىمان بوۋىلار ئۇزگەن غۇلاچلاپ،
شۇ تاشقىن قاينامغا چومۇلگۇم كېلەر.

گۈل پۇراپ كەتكۈ سايدىن كېتىپ بارغاندا،
شاخ-شاختا بۇلبۇللار سايرىسا ھەيھات!

مەن مۇرات تاپاتتىم ۋەسلىگە يېتىپ،
تەلكىنىڭ باغرىدا سۈت-قىمىز ئىچىپ.
ئانارنىڭ شېخىدىن مەن كوچەت تىكىپ،
جان دىسەڭ، جېنىمنى شۇ ھامان بېرىپ.

*　　*　　*

جانىجان، سويۇملۇك ئەي گۈلشەن ۋادا،
گۈزەلسەن تەرىپىڭ ئالەمگە سىغماس.
يازارمەن ئالمىنىڭ ياپراقلىرىغا
شائىرلىق ئەجرىمدىن قالدۇرۇپ مىراس.

قەشقەردىن مەن سالام ئېلىپ كېلىمەن،
قەدىردان يۇرتىڭ قىز-ئۇغلانلىرىغا.
ئاي-كۈنگە بەختىڭنى سوزلەپ بېرىمەن،
مال بېقىپ نىلقىنىڭ ئوتلاقلىرىدا.

قارىگەدەك ئاقارغان بولسىمۇ بېشىم،
ئالماگىدەك چېچەكلەپ كۆگلۈم تېخى ياش.
مول ئالتۇن باشىغىڭ پۇتمەس مادارىم،
جان رىشتەم ھەر گىيا، توپاگىغا تۇتاش...

غۇرۇرۇڭ، شەۋكىتىڭ "قاينام ئوركىشى"،
بەرسە شۇ سورۇندا «يىللارغا جاۋاپ».
مەن قانداق چىدايمەن، شەنىگە ئەشئار
يازماستىن مۇشۇ ئان سېنى ئۇلۇغلاپ؟

* * *

ئەي ئىلى! نېمىشقا خالىسۇن كۆڭلۈم،
ئوتمۇشتىن ھال ئېيتىپ ھەسرەت چېكىشنى؟
ئالغاندا قايغۇنىڭ ئورنىنى شاتلىق.
گۈلباھار شامىلى سۇرۇپ جۇت-قىشنى.

زەبەردەس كارۋانسەن ئۇزۇن سەپەردە،
شىجائەت، غەيرىتىڭ پەلەكتىن ئاشقان.
بۇ يېڭى دەۋرانغا قوشماقتا توھپە،
شان-شەرەپ قازانغان خەلقىڭ قەھرىمان.

سەن قايتا ياشىنىدىڭ، ياشنايسەن يەنە،
ئوركەشلەپ ئەزىمەت ئىلى دەرياسى.
يىلنىڭ توت پەسلىدە چاچتى خۇشپۇراق،
ئېچىلىپ باغرىڭدا گۈلنىڭ رەناسى.

* * *

قەدىمىم مۇزاتقا يېتىپ بارغاندا،
ھارما دەپ يەلپۇنسە خان يايلىغى شات؛

گۈمنامنىڭ غەم-ئەلىمى سەندە،
ئالەمشۇمۇل كۆي-دىۋان قەشقەر.

ئوغۇز، چىڭگىز چىقارغان ساۋات
يېزىق بىلەن قىلغان سەن ئىجات،
ئۇ سەن ئۇچۇن تالماس قوش قانات،
ئوچمەس شانىڭ ھېچقاچان قەشقەر.

گۈزەل ھېيتگاھ مۇنارى كورگەم،
ئاپپاق خوجا مازارى كورگەم،
خەلقنىڭ ئاۋات بازارى كورگەم،
ھەممە ئەلگە يارىغان قەشقەر.

سەندە دۇتتار، راۋاپ جارانلار،
ناۋايىنىڭ غەزىلى ياڭرار،
خۇشتار خەلقنىڭ مۇقامنى ئاڭلار،
ناخشا ئېيتىپ ھارمىغان قەشقەر.

سەندە شەرقنىڭ زىبا سەنىمى،
سەندە راۋان غېرىپ قەدىمى،
سەن-سەن ئاشىق-مەشۇق ۋەتىنى،
مۇھەببەتلىك مەرت، قىران قەشقەر.

سالامىم تۇگمەس...

نىتەي تۇگەتتىم،
يازارمەن مەن يەنە ئۇنىڭ ئاخىرىن،
كۆڭلۈمنى گۈل كەشتە قىلىپ ئەۋەتتىم،
جاۋابىن يوللىغىن گۈزەل نازىنىن!

1980 - يىل ئىيۇن.

قەشقەر

قەشقەر، قەشقەر، ئانىجان قەشقەر،
ئەزىزانە ئاشىيان قەشقەر.
تەڭدىشى يوق شادىيان قەشقەر،
قەشقەر، قەشقەر جانىجان قەشقەر.

ئورتا شەرقنىڭ ئوتلۇق يۈرىگى،
مەرىپەتنىڭ ئالتۇن بوشۇگى،
سەن - سەن يىپەك يولى - كوۋرۇگى،
ئىسلام - ھىكمەت قاينىغان قەشقەر.

يۇسۇپ خاس ھاجىپ قەلىمى سەندە،
مەخمۇدىلىنىڭ قەدىمى سەندە،

شىرىن ئۇزۇم شىپا يۇرەككە،...
مۇسسى بال باغىبان قەشقەر.

قارا ئوتمۇش سېنى خارلىغان،
خەلقىڭ كۈلپەت چېكىپ زارلىغان،
گۈل باغرىڭنى دۇشمەن ئارلىغان
چاغدا بولدۇڭ زەپىران، قەشقەر.

نوزۇگۇمنىڭ روھى، جۇرئىتى،
ئىپارخانىڭ نامى، ھورمىتى،
سەندىن كەتمەس مىللەت شوھرىتى،
سەن ئەزەلدىن قەھرىمان قەشقەر.

ھالىدىن كېتىپ دەرمانغا تەشنا،
بىر گۈزەل ھور دەۋرانغا تەشنا،
بولۇپ ئادىل پەرمانغا تەشنا،
ئۇز يولىدىن تايمىغان قەشقەر.

پارلاپ كۈتكەن ئازاتلىق تېڭى،
ساڭا كوركەم تۇس كىردى يېڭى،
كۈندىن-كۈنگە ئوستى خەلق ئېڭى،
كومپارتىيە ئاسرىغان قەشقەر.

"گاهی دۇتتار بىلەن ئۇسۇلدۇر،
گاهی خۇدا بىلەن رۇسۇلدۇر."
ئىقبال-بەختىڭ ياش قىز-ئوغۇلدۇر،
ئۇيناپ-كۈلۈپ يايرىغان قەشقەر.

ھەر يىلى قوش ھېيتىڭ مۇبارەك،
سەيلى قىلار پەيتىڭ مۇبارەك،
سەمىمى خوش مەيلىڭ مۇبارەك،
ناغرا-سۇناي ياڭرىغان قەشقەر.

سەلتەنەتلىك ئەنئەنەڭ داڭلىق،
ئالقىش-سادا تەنتەنەڭ داڭلىق،
توي-مەرىكە، دەبدەبەڭ داڭلىق،
مېھرى ئىللىق، قەدىردان قەشقەر.

ئۈرۈك، ئۇجمە، شاپتۇل، ئانارىڭ،
بىھى، ئالما، ئامۇت، گىلاسىڭ،
جىگدە، چىلان، بادام، ياڭاغىڭ،
داڭقى ھەر يان تارىغان قەشقەر.

قوغۇن، تاۋۇز، چونەك-چونەكتە،
كاۋا، قاپاق يېشىل پىلەكتە،

بۇ دەۋرانغا كەلدىڭ بەك ئەزىز،
بولغىن ئەزىز ھەرقاچان قەشقەر.

سەن بىلىمدىن قانات ياساپ ئۇچ،
توت پەللىگە ئورلە، يۇلتۇز قۇچ،
كەلسە ئەگەر قىينىچلىق دۇچ،
سەن يېڭىش تاپ قەھرىمان قەشقەر.

تەندە ئەمەس، جانىم سەندەدۇر،
سەندە مېھرىم، كوزۇڭ مەندەدۇر،
مەڭگۇ ساڭا زېھنىم بەندەدۇر،
سادىغاڭمەن، مېھرىۋان قەشقەر.

تۇغۇلدۇم مەن سېنى دەپ ئانا،
جان بېرىمەن سېنى دەپ يانا،
مېنى سادىق ئوغلۇم دەپ سانا،
جېنىمغا جان بول ھامان، قەشقەر.

ئاتام خەلقتۇر، ئانامدۇر ۋەتەن،
ۋەتەن ئوزرە سەن گۈزەل گۈلشەن،
بىر كوچەتمەن كوكسۇڭدە ئوسكەن،
بولسام دەيمەن باراخسان، قەشقەر.

يللار ئوتۇپ چىقتى توت هۇقۇش،
بولدى پەيدا گالدىن غىق بوغۇش،
ئەيلىدىك غەم شارابنى نۇش،
تولدى دەرتكە داستىخان، قەشقەر.

يەمىز ياغ، گوش بەرمىدى قويۇك،
يەتمەي ئاشقا سوزغان جۇپ قولۇك،
گويا يادەك ئېگىلدى بويۇك،
بولدۇك قۇرۇق ئۇستىخان، قەشقەر.

كويدۇرۇلدى شەۋكىتىك-شانىك،
زەردىن ئىسل تارىخ-دىۋانىك،
توزىدى گۇلدەك پىكىر-خىيالىك،
كېچىپ جاندىن نالىغان قەشقەر.

ئوتۇپ بۇ جۇت كەلدىك ئەسلىگە،
يەتتىك يەنە يارنىك ۋەسلىگە،
ئۇلاشتىگسەن باهار پەسلىگە،
بۇلبۇل بولۇپ سايرىغان قەشقەر.

سەن ئەزىز سەن، خەلقىك بەك ئەزىز،
قەدرىك ئەزىز، قەلبىك بەك ئەزىز،

بۇ چوچەك هوسنىگە شەيدادۇر قۇياش،
رەشك ئوتى كويدۇرۇپ باقار تۇندە ئاي.

ياپ-يېشىل كىمخاپتەك خوش هاۋا يايلاق،
مەرىشپ قوي-قوزا يايرايدۇ ئۇندا.
تاغدىن-تاغ سەكرىشپ ئات، قۇلۇن، تايلاق،
چوكۇپ گۈل ئىچىگە يايلايدۇ شۇندا.

بال ئاققان دەريانىڭ بويىدا مەكتەپ،
مەخمۇدىل قەشقىرى ئۇندا دەرس ئوتەر.
ئەزىمەت يىگىتلەر بىلەن بولۇپ سەپ،
نازىنىن جۇۋان قىز جىرلاپ سويۇنەر.

ئاڭلىدىم ئەي چوچەك يېڭى دەۋراندا،
ياشناپسەن شۇ كەبى باهارىڭ گۈللەپ.
تاس قالدىڭ چېقىلىپ كەتكىلى ئۇ چاغ،
تالىشپ توت هۇقۇش ئەلگە بەرمەي نەپ.

ئۇلار كوز ئالايتىپ يامان نىيەتتە،
گۈم بولدى ئوزلىرى...
تولدۇڭ سۈت بىلەن.

ساڭا مەنسۇپ توھپەم ئىجادىم،
سەندە غېمىم، پىكىر-خىيالىم،
ئىپتىخارىم، شەرىپىم-شانىم،
بەختىمگە بول شات-ئامان، قەشقەر.

1980-يىل ئىيۇن.

چوچەك

بۇ چوچەك لاي-ساپال چوچەك ئەمەس، يار،
چاڭ-توپا، دات بېسىپ قالغان بۇلۇڭدا.
بۇ چوچەك زۇمۇرەت، ئىچىدە سۈت بار،
تۇرىدۇ گۈل چەككەن ئالتۇن ئويۇقتا.

بۇ چوچەك داستاندۇر، ئەپسانە ئەمەس،
ئارماندا ئۇنى بىر ئىشتىمگەن ئادەم.
بۇ چوچەك گۈلباغدۇر، ۋەيرانە ئەمەس،
دەرماندا، سەيلىگە كەلمىگەن ھاتەم.

بۇ چوچەك بۇلبۇللار شەھرىدۇر—گۈلشەن،
يەلپۈنەر تېغىدا ئاق قېيىن، قارىغاي.

بايلىغىم، راھىتىم، جانانىم ۋەتەن،
ئۇنىڭغا بارلىغىم، جان-تېنىم تەقدىم.
ئىشقىدا بىر ئۇمۇر ئوچمەي كويەرمەن،
تەسەددۇق قان-تېرىم، ئىدرىگىم-ئەقلىم.

يادىمدا ئۇ ئېغىر، ئازاپلىق كۈنلەر،
ۋەتەننى گۈللىتىش بولغان چوڭ گۈنا.
ۋەتەن دەپ ياراتقان شانلىق توھپىلەر،
ئورتىنىپ كۈل بولغان...يازسام گەپ تولا.

ئۇ چاغلار ھەركىمنى بېسىپ ۋەھىمە،
ئۈستىسز خىياللار كوپ قورقۇنچ سالغان.
بالىلار ئاتىسز قاراڭغۇ ئويدە،
بىر پارچە نانغا زار بولۇپ قىينالغان...

چېقىلدى قاتمۇ-قات زەنجىر-كىشەنلەر،
تاپتى ئەل نىجاتلىق، تاپتى سائادەت.
توكۇلگەن قانلاردىن ئۇندى چېچەكلەر،
زۇلۇمنىڭ ئورنىنى باستى شاراپەت.

دەيمەنكى دوستلىرىم ئالغا ئىنتىلمەي،
كەينىگە داجىغان پۇتۇم ئۇزۇلسۇن.

مەن ئىچپ قانارمەن ئەيلەپ جان پىدا،
سەن ۋەتەن كوكسىدە، يۇرىگىمدە سەن.

1980-يىل ئىيۇن.

ۋەتەن ـــ بەختىم

زەر، ياقۇت، جاۋاھىر، دوۋە-دوۋە پۇل
ئەمەسمۇ مەن ئۇچۇن سائادەت، راھەت؟
يالىڭاچ دۇنياغا كوز ئاچقان ئۇغۇل
دىمەيدۇ ئىرىشكەن بايلىقنى ئامەت.

بەختىم نە تىك ئۇچار ئايرۇپلاندا،
نە لوم-لوم ئورۇندۇق ئۇستىدە بولسۇن؟
خەلققە نەپ يەتكۈزمەي، كويۇنۇپ جانغا،
ئىپتىقىنا قانداقمۇ بۇ كوڭلۇم تولسۇن؟

بەلكىم مەن بىر گۈزەل نازىنىن بىلەن،
بىرگە شات ياشاشنى ئىستەرمەن ھامان.
يىمەي ئەل غېمىنى، كوڭلىنى دىگەن
يارىمدىن كېچەرمەن، دوستتىن ھەرقاچان.

قايدا ئۇ باغ؟

ھەيۋەتلىك، گۈزەل، ئەلۋەك خۇش دىيار،
گويا جەننەتتەك پۈرايدۇ ئىپار.

قاپلىغان يەرنى غۇنچە گۈل بولۇپ،
تۇرار دولقۇنلاپ تامچە كول بولۇپ.

بۇ چول ئەمەسكى خۇش گۈلۈستاندۇر،
ناۋاسى ياڭراق بۇلبۇلستاندۇر.

بۇلبۇل بىلەن بەس قىلار تۇمۇچۇق،
سايراپ كوك تورغاي ئېتىدۇ قۇللۇق.

قونۇپ شاتۇتى تېرەك شېخىغا،
دوراپ كاككۇكنى تېگەر چىشىغا.

سۈلىرى شەرۋەت، تاشلىرى ياقۇت،
تۈپراق ئۈستىدە ئانار ۋە ئامۇت.

راهەتنى كورمىگەن مۇشەققەت ئىچرە،
پالىلداپ تۇرغان قوش كوزۇم ئويۇلسۇن.

نە كېرەك ۋەتەن دەپ سوقمىغان يۇرەك؟
ئەلگە نەپ يەتكۈزمەي ياشاش نە ھاجەت؟
زەر دىگەن ئاققان تەر شاقىراپ سۇدەك،
مۇشكۈلنى، جاپانى يېڭىشتۇر راھەت.

ۋەتەن دەپ جان پىدا قىلغان كىشىگە،
تۇتىمەن گۈلدەستە ئاققان تەرىمدىن.
بەختىم شۇ تەر توكۈپ تا ئومۇر بويى،
خەلق ئۈچۈن مول ھوسۇل ئالسام يېرىمدىن.

ئاق قەغەز—ئېتىزىم، روھىي ئوزۇقنىڭ،
خۇش پۇراق گۈللىرى ئوسەر ئۇستىدە.
بەختىم شۇ جان تىكىپ قىلىپ مەن ئىجات
تەر توكۈپ ياشىسام ۋەتەن كوكسىدە.

1980-يىل ئىيۇل.

ئەڭ بۇرۇن ئېغىز تېگىدۇ ماڭا،
دەيدۇ ماختىنىپ ئاق ئۇجمە يانا.

تاتلىق ئەمەستۇر ئالتۇنمۇ مەندەك،—
دەر كۆلۈپ جىگدە،—شەرۋىتىم قەندەك.

چەكسىز دالىدا ئالتۇن باشاقلار،
ئاقار يول-يولدا مارجان بۇلاقلار...

گۈزەل ۋە خۇشبۇي بۇ باغ ئاجايىپ،
قايىدىدۇر ئېيتىڭ؟ ئەمەستۇر غايىپ.

1980-يىل ئوكتەبىر.

ھېيتگاھ

ھاۋارەڭ گۈمبەزىڭ ياندى چىراغى،
قۇتۇلۇپ زۇلمەتتىن يورۇدى ھېيتگاھ.
تولدى خوش ئىپارغا قەدىم شەرق باغى،
سۇبھىدەم يەلپۇنۇپ گۈزەل چىمەنگاھ.

ئەنجۇر شېخىدا لەزىزمەن، دەيدۇ،
بىھى تەن ئالماي ئەزىزمەن، دەيدۇ.

تالىشار قوغۇن، تاۋۇز شىرىنلىك،
مەيىن يەلپۇنەر كوپ-كوك ئىكىنلىك.

مەسخىرە قىلىپ تۇرار شىلدىرلاپ،
ئالما گىلاسقا ئېگىلىپ قاراپ.

تالىشار يەنە شاپتۇل، ئۇرۇك تەم،
بىرى بىرىدىن ئۇلار ئەمەس كەم.

ئۇزۇمدىن شەرۇەت تېمىپ تۇرىدۇ،
كوك باراڭ قويۇن ئېچىپ تۇرىدۇ.

قاتتىقلىغىدىن سەن ئوزۇڭ ئاخماق،
دەپ بادام قىلار ياڭاققا چاخچاق.

ئالۇرات دەيدۇ: سەندىن مەن چۇچۇك،
ئەينۇلە دەيدۇ: سەندىن مەن سۇزۇك.

كوكسۇلتان ئېيتار: مەن خاس گودەكـكە،
ئامىلە دەر: مەن شىپا يۇرەككە.

مەشەدە ئىجاتكار تاپار مەرتىۋە،
يۇرت-ۋەتەن ئىشقىدا كۆيلەپ ھەر مەھەل.

نىزارى، زەلىلى، گۈمنام، خىرقىتى،
كۆيلەيدۇ چايخانا ئىچىدە لەرزان.
مەشەدە شائىرنىڭ ۋىجدان نومۇسى،
سېلىنىپ ئولچىنەر تارازۇ-مىزان.

«گۈلىستان» ۋە «بوستان» سوزلىنەر بۇندا،
ئوقۇلار «جەڭنامە» مۇنار تۇۋىدە.
يۇزىنى كوتىرىپ يۇرەلمەس شۇندا،
چېقىمچى مەلئۇنلار خەلقنىڭ كوزىدە.

«كەلىلە-دەمنە»، «چاھار دەرۋىش»نى،
ئېيتىڭچۇ، مەشەدە ئىشتىمگەن كىم بار؟
مەشەدە مەن سەيلى قىلدىم بەھىشنى،
دۇنيادا بۇ كەبى يوق يەنە گۈلزار.

مەشەدە ۋەتەنگە باغلاپ مۇھەببەت،
نىم شەھىت ماڭغاندا ياشلار ئالدىدا.
مەشەدە نامايان بولار ھەقىقەت،
كومۇلۇپ قالمايدۇ ھەرگىز دالدىغا.

رەڭگا-رەڭ جۇلالار ھەيۋەت قوش مۇنار،
ھەر دىلغا بىر تىلەك قوشۇپ كۇن بويى.
قاينامغا ئايلىنار بۇ ئەلۋەك دىيار،
مەئىشەت، نىمەتكە توشۇپ كۇن بويى.

بىر ياندا يەل-يىمىش، بىر ياندا دوغاپ،...
بىر ياندا پىششىق گوش، ئاش مانتۇ، ھېسىپ...
بىر ياندا ئاق كوكچى، بىر ياندا كاۋاپ،
تۇرمەن ھېيتگاھدا ئويچان كوز تىكىپ.

ھەر نەپەس كوڭلۇمنى ئوزنىگە تارتار،
مۇھەببەت-سويگۇنىڭ بۇلىغى ھېيتگاھ.
قارىسام دەممۇ-دەم ئىشق ئوتۇم ئارتار،
مەرىپەت، سەنئەتنىڭ ئوچمغى ھېيتگاھ.

دانىشمەن فارابى، يۇسۇپ خاس ھاجىپ،
مەخمۇدىل قەشقىرى بۇندا جەم بولغان.
ناۋايى، سەككاكى نادانغا كايىپ،
شجائەت بابىدىن ئوقۇيدۇ داستان.

مەشەدە دۇتتارنى چالار مۇتربە،
غەمگۇزار ھەمرايى ئېيتىدۇ غەزەل.

ياسالغان پەرياتتىن چاڭ، غىجەك، ساتار،
ياسالغان راۋابىڭ ئەل ساداسىدىن.

ئاشقىنىڭ ئاھى نەي، زارى ناخشىدۇر،
ئون ئىككى مۇقامنىڭ ئاۋازى سەندە.
ئوتمۇشۇڭ شوھرەتلىك، كەلگۈڭ ياخشىدۇر،
ھىكمەت بار ئورگەشلەپ ئاققان تومەندە.

جان ھېيتگاھ، شۇنداق سەن، شۇنداق ئىدىڭ سەن،
بىر مەھەل ئۇستۇڭنى قاپلىدى زۇلمەت.
"ھەقىقەت ئېگىلەر، سۇنماس" دىدىڭ سەن،
توكمىدىڭ قەدرىڭنى تارتساڭمۇ كۈلپەت.

ياۋۇز توت يالماۋۇز سېنى قىلدى خار،
ئاش، نانىڭ ئورنىغا غەم يىدى خەلقىڭ.
سەن بولدۇڭ تاڭ قىزى دىدارىغا زار،
تېپىچەكلەپ سوققاندا بىتاقەت قەلبىڭ.

كۈن چىقتى، ئۇستۇڭگە توكۈلدى زەر نۇر،
چاقنىدى قوش مۇنار ھەسەن-ھۈسەندەڭ.
تارىخىڭ بېتىگە يېزىلدى شۇ قۇر،
بۇ يېڭى دەۋراندا گۈل ئاچتى تىلەڭ.

مەشەدە لۇتپۇللا ئىشقى ئالغان ئەۋج،
«يللارغا جاۋاپ»تىن سۇنۇپ گۈلدەستە.
مەشەدە ئۇركەشلەپ سۈيگۈ ئۇرار مەۋج،
ھەر نەچۈك ئاشقلار چۈشدۇ ئەسكە.

يۈسۈپنىڭ جامالى، زۇلەيخا ئىشقى
مەشەدە چىراقتەك روشەن-مۇنەۋۋەر.
مەجنۇننىڭ ئارمىنى، لەيلىنىڭ چېھرى،
يەلكەندەك كىشىلەر قەلبىدە ئۇزەر.

پەرھاتنىڭ غەيرىتى بولغاچ مەشەدە،
تۈيۈلار ھەممىدىن مۇھەببەت شىرىن.
مەشەدە غېرىپجان تىزغان گۈلدەستە،
ياراپ شاھ سەنەمگە يۇرت تاپار ئىمىن.

تاھىرنىڭ مەرتلىگى، زوھرا پىغانى،
مەشەدە قايغۇلۇق داستان-قوشاقتۇر.
مەشەدە سەئدىنىنىڭ كوز يېشى، زارى،
رابىئە ھەسرىتى مارجان بۇلاقتۇر.

مەشەدە پىغاندىن ياسالغان دۇتتار،
ياسالغان داپ-تەمبۇر، مۇڭدىن-نالىدىن.

هالبۇكى سېنى بىر كورمىگەن ئادەم،
دۇنيادا ياشاشنىڭ قەدرىگە يەتمەس.
كەلسە گەر گورىدىن تىرىلىپ ھاتەم،
قالاركى قوينۇڭدا، جەننەتكە كەتمەس.

ھەممىنىڭ ۋۇجۇدى ئۇمتكە تولغان،
ھەممىنىڭ قەلبىدە ئالەمچە خوشلۇق.
بۇ كەبى يۇرۇق كۇن قاي زامان بولغان؟
پارتىيە يېتەكلەپ بىز ئاران تاپتۇق.

ئەزىز دەپ ئاتالغان ئالتۇن بوشۇگۇم،
سېنى دەپ بۇ ئوغلۇڭ جاننى بېرىدۇ.
ئاڭلىغىن جاڭ ئۇرۇپ سوقار يۇرىگىم،
يەنە بۇ ناخشىنى ئېيتقۇم كېلىدۇ.

شوھرەتلىك جاھاندا خاندان ھېيتگاھ،
ياشىغىن ئەي كوركەم ئاشيان ھېيتگاھ.
ئۇستۇڭگە گۇل-چېچەك سايىۋان ھېيتگاھ،
جان ھېيتگاھ، جان ھېيتگاھ، جانجان ھېيتگاھ.

1980-يىل نويابىر.

كورۇپ شات قوينۇڭدا، پارلاق ئىستىقبال،
زۇلپىيە① ئانىنىڭ روھى شاتلاندى.
ھەر كىمنى ھەيرەتكە سالىدۇ بۇ ھال،
ئۇگىنىپ پەن-بىلىم ئەل قاناتلاندى.

قورغانىنىڭ ئۇرۇگى چېچەك ئاچقاندا،
سەمەنىنىڭ ھاۋاسى گۇلدىن بۇي بېرەر.
دولەتباغ ئۇجمىسىن قىزلار قاققاندا،
باغرىڭغا كوز تىكىپ ھەزرەت توي بېرەر.

چۇشتۇم مەن ساماغا شادىيانىغا،
چالغاندا ھېيت كۇنى ناغرا ئىنى ياڭراق.
پايانسىز يەر-جاھان لەرزىگە كەلدى،
ياڭرىماس ئالەمدە ھېچ سادا بۇنداق.

كەلگۇگە مەن نەزەر سېلىپ تۇرىمەن،
مۇنارىڭ ئالدىدا چومۇپ ئىلھامغا.
مېھرىڭدىن سىمايىتەك ئېرىپ تۇرىمەن،
تولدۇرۇپ مەينى لىق مەن قۇيۇپ جامغا.

---

① زۇلپىيە — 1702-يىلى زۇلپىيەخان (خانىرىقلىق ئايال) ھېيتگاھ جامەسىنى ئوز راسخودى بىلەن ياساتقان.

سەن بېرىپ يىللارغا مەزمۇن، ئويىنا، كەتسۇن شاقىراپ،
ئايلىنىپ مېھرى ۋەتەن ئابى ھايات دەرياسىغا.

يەلپۇنۇپ تۇرغان سايادىن تالى مەجنۇنچە ئېگىل،
بۇ نازاكەت پەردىسىن ئاچقان زامان داناسىغا.

قەلبىدىن دۇر چاچقۇسى ئەرتىست، مۇزىكانت باشىغا،
زوق، ھوزۇر، ئىلھام بېرىپ تۇرساڭ ئىلىم شەيداسىغا.

ئىستىگىن خەلق كوڭلىنى، جاڭاھىرات ئۈندا ئىرۇر،
جۇر قىلىپ سازىڭنى ياڭرات گۇللىنىش ساداسىغا.

رابىئە-سەئىدىن بىلەن تاھىر ۋە زوھرا ناخشىسى،
گۈل قوشار ئەمدى يېڭىچە مەرىپەت سەيناسىغا.

سەھنىدە قىلدى مېنى پىدائى جان «غېرىپ-سەنەم»،
چومدۇرۇپ سەنئەت بېغىنىڭ خۇش ئىپار ھاڭاسىغا.

1980-يىل دېكابىر.

قىل بۇگۈن جەۋلان يەنە!

سەنئىتىم سەيناسى تولدى ئۇز مۇقام ناۋاسىغا،
مەھلىيا بولدى كۆكۈل ئىشقى پىراق رەناسىغا.

ئاھ ئۇرۇپ قالدى ئەنە سويگۇ راۋاغدا سەنەم،
پالىنىپ كەتتى غېرىپ ھىجران چولى-سەھراسىغا.

ئىشق ئۇزى بىر ئوت ئىرۇر، تاۋلار يۇرەكنى بىقارار،
بىل ئۇنىڭ سائادىتى پىنھان ئەلەم جاپاسىغا.

ئىشتىياق تارتىپ ئۇزۇن، بولغان يۇرەك-باغرى خۇناپ،
خەلقىمىز يەتتى بۇگۈن ئۇز مەشۇغى سىماسىغا.

ھىجرىنىڭ دەردىنى يەڭگەنلەر قۇچۇپ بەختۇ-ۋىسال،
يەتتى ھەركىم چىن مۇھەببەت قەدرىگە-باھاسىغا.

ئويىنغىن جەۋلان قىلىپ، قۇتلۇق نەزەر چۈشتى بۇگۈن،
يۇكسىلىشىنىڭ چولپىنى قونغان كوزۇڭ قاراسىغا.

قانداقمۇ ئۇنتۇلسۇن قەلبى گۈل، ئەزىز—
شۇ دوستۇم غېمىمنى يېگەن ھەمىشە.
قالدۇردى قەلبىمدە مەڭگۇ ئوچمەس ئىز
ئېچىپ چىن دوستلۇقتىن ئوچمەس سەھىپە.

مەن ھايات، ئېسىمدىن چىقماس، يادلىنار!
شايارلىق ئاقكۆڭۈل قېرىنداشلىرىم.
قەلبىمدىن جاي ئالغان ئۇ ئەلۋەك دىيار
باغرىدا ئەبدى قالغان ياشلىغىم...

ھالبۇكى گۈللىنىپ بۇ ھور دەۋراندا،
ئايلاندى جەننەتكە تارىم بويلىرى.
قىز يوتكەپ سال بىلەن ئاتا-ئانا شات،
ئەۋج ئېلىپ مول ھوسۇل غەلبە تويلىرى.

قەشقەردە تۇرساممۇ مېنى سەگىتەر،
ئەي تارىم كوكسۇڭدىن ئۇچقان خۇش شامال.
مەردانە ياشلىغىم ئۇسىتىدە قالغان
ئېخ يېشىل دولقۇننى سويۇپ كېلەر سال.

1980-يىل دېكابىر.

زۇمۇرەت دولقۇننى سويۇپ كېلەر سال...

سال دەريا ئىچىدە، ئاي كوكتە ئۇزەر،
خىسلەتلىك، سېھىرلىك تارىم كېچىسى.
كوك قىرغاق ئۇستىدىن گۈزەل كورۇنەر
يەلپۇنۇپ چىمەنزار شايار يېزىسى.

قانداقمۇ ئۇنتۇلسۇن شۇ سالقىن كېچە،
مەن ناخشا ئېيتقانتىم ئۇستىدە سالىنىڭ.
ئۇسۇلغا سالغاندا سۇ پەرىسىنى،
ياڭراپ زىل راۋابى شايارلىق چالنىڭ.

قانداقمۇ ئۇنتۇلسۇن مەھبۇس دىمەستىن
كەپىدە بوۋاينىڭ مېھمان قىلغىنى؟
پىشۇرغان بېلىقنى ئۇزى يىمەستىن
ماغدۇرسىز تېنىمغا دەرمان قىلغىنى؟

ئىغاكلاپ غاز، ئودەك، ئاق قۇش بوي سوزۇپ،
چۈشىدۇ دەريا‌غا، ئۇزەر دولقۇندا.

زۇمۇرەت قىرغاقتىن تىكىلايدۇ شەپە
خىلمۇ-خىل بېلىقلار پىلتىكلاپ، لەيلەپ.
دولقۇنلار ئاستىغا شۇكۈپ يوقىلار،
كەلگەندە بېلىقچى قېيىقنى ھەيدەپ...

بۇ ئەجىپ مەنزىرە كەتمەس كوزۇمدىن،
سويۇملۇك كوك قىرغاق ئاھ، سەن گۈزەلسەن!
لەك ئۇرۇپ ئاققان شاش تارىمغا سەندىن
سەكرەپ مەن ئۇزگەنتىم بېلىقلار بىلەن...

ئېسىلىپ توغراقنىك يىلتىزلىرىغا،
قاينامدىن مەن چىقىپ، كۈنگە قاقلىنىپ؛
قۇمۇكغا كومۇلۇپ راھەتلەنگىنىم
ئېسىمدىن كەتمەيدۇ تۇرار يادلىنىپ.

ھەسرەتلىك، قايغۇلۇق، مۇكۈلۈق، غەمگۈزار،
سويۇملۇك ئەي يېشىل جانجان قىرغاق!
سوزۇلغان بويۇكغا ئۇيغۇر يېزىسى...
سەن ئىدىك بايا‌شات قەدىمي قىشلاق.

كۆمۈش دولقۇنلار ئۇرۇلغان قىرغاق

يەلپۇنۇپ شامالدا مەجنۇن تاللىرى،
شىلدىرلاپ تۇرغان ئۇ ئاق تېرەك، توغراق؛
كۆن بويى كوزۇمدىن بولمايدۇ نېرى
كۆمۈشرەك دولقۇنلار ئۇرۇلغان قىرغاق.

ئەتىدىن كەچكىچە قولۇمدا كەتمەن،
ئۇ يېشىل قىرغاقتا ئوتكەن ياشلىغىم.
كوك چىمەن ئۈستىدە قوغلىشىپ يۈرگەن
توشقانلار بولغانتى دوست ـ سىرداشلىرىم.

ھەربىر رومالدەك يېيىلىپ تاڭدا،
باسقاندا ئاق تۇمان مۆكۈلۈق قىرغاقىنى؛
غۇقۇراپ قىيغىتىپ سەھەر شامىلى
ئۇسۇلغا سالاتتى قاتار توغراقنى.

يۇلغۇنلۇق ئىچىدىن پۇر قىلىپ ئۇچۇپ،
كېلەر سۇ ئىچكىلى قىرغاۋۇل شۇندا.

قويۇلغان چولپانغا ئومرۇم شوتىسى،
مەن يەنە بىر پەللە ئاشتىم بەختيار.

قىرىق يىللىق ئومرۇمنىڭ قەدرى-قىممىتى،
شەرپىي، راھىتى شۇندا داۋامەت.
ئەل ئۇچۇن تارتقان دەرت ئومرۇم زىننىتى،
ۋىجدانىم تېچلىغى ئۇچۇن كاپالەت.

بۇ قۇتلۇق دەۋراندا ئانا يۇرتۇمدا،
مىنۇتنى بىر كۇنگە تەڭ قىلىپ ئوتسەم،
قالدۇرۇپ يىللارنى شۇنچە ئارقىدا،
ئىككى مىڭ بىرىنچى يىلغا مەن يەتسەم...

مىرادىم شۇندىلا ئاچاتتى چېچەك،
ئارزۇغا مەن قېنىپ قۇچاتتىم شەرەپ.
تەر توكۇپ ۋەتەنگە توھپە قالدۇرۇش،
شات ياشىشمدىكى بىردىن-بىر سەۋەپ.

1981-يىل يانۋار.

هەر كېچە ئاپەتنى چاقىرىپ شۇم قۇش،
توت ھۇقۇش دەستىدىن بولدۇك شۇنچە خار.
مەن كەلگەن چېغىمدا سۇرگۈن قىلىنىپ،
ئانامدەك سەن قۇچاق ئاچتىڭ ئەي دىيار.

ئوتتى ئۇ لەنىتى مۇدھىش قارا تۇن،
نۇر توكۇپ كوكسۇڭگە بالقىدى قۇياش.
بولدۇڭسەن شۇ تاپتا گۈزەل سەيلىگاھ،
سەن بۇگۈن مەۋج ئۇرغان دولقۇنغا سىرداش.

بولسامۇ مۇشۇ دەم سەندىن مەن يىراق،
كورۇنەر كوزۇمگە باراخسان توغراق.
كۆيلەيمەن قەشقەردە ياد ئېتىپ سېنى،
ئەي كۇمۇش دولقۇنلار ئۇرۇلغان قىرغاق.

1980-يىل دېكابىر.

مىنۇتنى بىر كۈنگە تەڭ قىلىپ ئوتسەم...

خان تەڭرى ئۇستىدە ئاينىڭ شولىسى،
چاقناپ ئاق مەشئوتتەك جۇلالايدۇ قار.

مەلئۇنلار دەستىدىن ئۇيرىغان جانلار
نىمىشقا كۈلمەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

بالغا ئوز غېمىنى توگۈرۈپ يەيدىغان،
ئەل-يۇرتنىڭ غېمىنى غەم دىمەيدىغان،
ھەسەتخور جىنلارنى — كىر ئىزلەيدىغان
نەپرىتىم ئورتەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

ئالەم كەڭ، ئادەم تەڭ، ھوقۇق تەندە جان،
يوق زىنھار ۋەتەندىن قەدىرلىك ماكان،
ۋەتەن دەپ ياشىغان غەيۇر قىز-ئوغلان
ياۋغا تىز پۈكمەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

تارىخىي كەچۈرمىش بەردى بىر ساۋاق:
ئارىنى بۇزغانىنىڭ بېشىغا چوماق!
تەندە قان، بىلەكتە كۈچتۇر ئىتتىپاق،
جانغا جان قوش دەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

بىر چاغلار قۇم باسقان تاتراڭ ئىگىزدا،
ئايلاندى مايسىلار بۇگۈن دېگىزغا،
ئەمدى ئوز خوجىسىن تاپقان ئېتىزدا
شۇمبۇيا ئۇنمەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

پارتىيە دىسەم

كۇن كۆلۈپ ئورلەيدۇ پارتىيە دىسەم،
ئاي تۇغۇپ سوزلەيدۇ پارتىيە دىسەم.
ۋەتىنىم گۈللەيدۇ پارتىيە دىسەم،
كەپتىرىم ئۇنلەيدۇ پارتىيە دىسەم.

ھاياتىمخش كۆيۈمدىن پۈتۈپ جاراھەت،
سىلىندى كوكلۈمگە مەڑمەڑ ئىمارەت،
كۈندۈز-تۈن مېھماندۇر ئۇندا شىجائەت،
ئىلھامىم كەلمەمدۇ، پارتىيە دىسەم.

ئازاتتۇر تىنىمسىز پۈتۈم كىشەنلىدىن،
ياشا، دەپ ئۇن كېلەر ماڭسام چىمەنلىدىن،
تاپىنىم ئاستىدا قالغان تىكەنلىدىن
كوكلۈم غەم يىمەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

يەنچىلدى قۇترىغان چاقماق چاياناڭلار،
پۇشقۇرۇپ زەھرىنى چاچقان ئىلانلار،

ئۇ خۇش، بەختيار

جىمجىت تۇن ئوتمەكتە، ئاي ئۇزەر كوكتە،
قاپلىغان سامانى چېچەكلەپ يۇلتۇز.
تېپىچەكلەپ يۇرىگى، كەلمەي ئۇيقۇسى،
كوزنەكتىن قارايدۇ چاچلىرى قۇندۇز.

كۇتەر بۇ قىز كىمنى، خيالى نىمە،
نىمشقا ئۇخلىماي گۇل-كەشتە سىزار؟
بۇ سالقىن كېچىدىن تامايى نىمە،
سىزغان گۇل-كەشتىنى ئۇ كىمگە تۇتار؟

تۇردى قىز بىر چاغدا كېينىدى چاپسان،
تارتتى ئاق خالاتنى زىبا بەستىگە.
چىققاندا تالاغا تۇغدى ھەم چولپان،
باقتى بىر بىرىنىڭ گۇزەل ۋەسلىگە.

كىرگەندە قىز كۇلۇپ بويىغا سېخىغا،
"نىمشقا كەلدىڭىز؟" دىدى ئۇستىسى؟
"يۇكسىلىش جىڭىگە ئەپكەلدىم سوغا"
كورسەتتى ئۇستىغا قىزچاق نۇسخىنى.

ئەي هارماس، تىرىشچان دانا ئايال-ئەر،
شوتا بول ئەۋلاتقا پەخىرلەنسۇن يەر،
ئوينىسۇن بوغۇنلار مارىتا شوخ لەپەر،
قورام تاش گۈللەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

ئاقىدۇ چىكەمدىن تەرلىرىم بەتكە،
ئورکەشلەپ قانلىرىم رەڭ بېرەر خەتكە،
نىمىمۇ تەڭ كېلەر چىن مۇھەببەتكە؟
قەلبىمىم كۈيلەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

1981-يىل ئىيۇل.

ھەممىنىڭ ئارزۇسى يۈكسەككە ئورلەش

(سىكىل)

مەن چىقىپ دولقۇندا ئۇزدۇم بۇ گۈزەل فابرىكىدا،
ئايلىنىپ سېخلارنى كۆزلۈم يەتتى خۇش ئارمانغا.
ئۇندا ئىلھام ئۇرچۇغى جەۋلان قىلىپ قاقتى قانات،
قەلبىمىم موكا بولۇپ توقۇپ شېئىر گۈل ئاچتى شات.
گۈل تىزىپ گۈلدەستە سۇندۇم ئىشچىغا-مەردانغا،
ئەل ئۇچۇن جاننى تەسەددۇق ئەيلىگەن پەرۋانغا.

بۇلۇتتەك دوۋە يىپ رەختكە ئايلىنار،
شۇنچە تېز ھەم نەپىس توقۇلۇپ ئۇدا.

قارىسام، بەل باغلاپ مۇسابىقىگە
چۇشۇپتۇ بەس-بەستە يىگىت، قىز، چوكان.
كوپ، ياخشى توقۇشىنى ئېلىپ ھوددىگە،
ئىشلەيدۇ دىققەتتە ئىشلىرى راۋان...

قارا كوز، سۇمبۇل چاچ قىزنىڭ ئالدىدا،
يەلپۇنۇپ تۇراتتى بىر قىزىل لەۋھە.
بىلدىمكى ھەممىدىن ئوتۇپ ئالدىغا،
ئۇ شەرەپ قازانغان تونۇلۇپ ئەلگە.

ئۇنىڭدىن بايراقنى تالىشىپ شۇندا،
باشقىلار تىرىشىپ ئىشلەر، ئىزلىنەر...
توقۇلغان ئارتۇق رەخت دولەتكە توھپە،
ئۇرچۇقلار ئايلىنار، موكا ئوتۇشەر.

ئۇستا بىلەن شاگىرت

تولۇن ئاي قېشىدا يۇلتۇزلار كۆلەر،
ئۇستىسى يېنىدا شاگىرتلار ئوسەر.

"قانداق ئۇز، نەپس-ھە!
بېسىلسا بۇ گۈل،
ئېچىلار رەخت باھار تېگىدەك ياشناپ.
ـــ دېيىشتى ئىشچىلار، ـــ شاخ-شاختا بۇلبۇل
جەلپ قىلار كىشىنى زوق بىلەن سايراپ..."

ھە، شۇنداق ئىشلەپ قىز كۈندۈز-تۈنده ھەم،
دەم ئېلىش ۋاقتىنى ئوتكۈزمەس بىكار.
چىقسۇن دەر ھەرخىل رەخت سۈپەتلىك، كورىكەم؛
بولسۇن دەر ئىشچىدىن رازى خېرىدار.
قاراڭ، گۈل باسماقتا زوق بىلەن شۇ دەم،
ماھارەت كورسىتىپ ئۇ خۇش، بەختيار...

ئۇرچۇق ئايلىنار...

نۇر چاچار سۇپ-سۈزۈك دەريىدىن كۈن،
ئىش-ھۇنەر قاينىغان سېخنىڭ ئىچىگە.
غەيرەتكە كېلىپتۇ ئىشچىلار بۇگۈن،
مەدەتكار بولۇشۇپ بىرى بىرىگە.

گويا چاقپىلەكتەك ئۇرچۇق ئايلىنار،
توختىماي غىڭىراپ ئوتۇشەر موكا.

شۇڭلاشقا كۈنسېرى يۇكسەكـكە ئورلەپ،
فابرىكا گۈللىنىپ تاپـماقتا كامال.
ئۇستامنىڭ كوچىتى پەرۋىشتە گۈلـلەپ
مول مۇھە بەرمەكتە تەمى گويا بال.

بولدى ئىلغار مەس-ئەلەس

سەھنىگە چىققاندا كۈلۈپ بىر يىگىت،
تولدى زال ئالقىشقا، كىم بۇنى كۆتكەن؟
بولىدۇ ئىلغار، دەپ كىم قىلغان ئۇمىت،
"مەس-ئەلەس" ئاتالغان شۇ نامى بىلەن؟

ئالدى ئۇ مۇكاپات، ئالدى ئۇ لەۋھە،
ھورمەتكە سازاۋەر بولدى ئۇ بۈگۈن؛
جان تىكىپ ئىشلىگەچ كورۇنۇپ كوزگە،
ھەممىنىڭ ئالدىغا ئوتكىنى ئۇچۇن.

ئۇ بەش يىل ئالدىدا بىلمەي خۇددىنى،
مەس-ئەلەس يۇرەتتى مەي ئىچىپ كۈندە.
گەپ قىلغان كىشىگە تەككۈزۈپ سەت تىل،
مەيداننى بېشىغا كىيەتـتى تۇندە.

ئىستانۇك ئالدىدا سېخىنىڭ ئېچىدە،
ياش ئىشچى تېخنىكا، ھۇنەر ئۇگىنەر.

"پارلاق يول كورسىتىپ دانا پارتىيە،
سىز غەيۇر ياشلارغا ئۇمىت باغلىغان.
ياساپ زور بۇرۇلۇش يېڭى دەۋردە
تۇزدى خۇش مۇبارەك يېڭىچە پىلان.

بىلىمسىز دۇنيادىن تەشنا-زار ئوتەر،
بىلىملىك بۇلاقتۇر ئەلگە سۇ بېرەر.
بىلىمدىن تېخنىكا تۇغۇلۇپ گۇللەر،
يۇرتىمىز تېخنىكا بىلەن بېزىلەر.

پەن-ئىلىم، تېخنىكا ئۇگىنىپ تېزدىن
ۋەتەننى ياشنىتىش بىز ئۇچۇن شەرەپ.
تىرىشىپ ئەل ئۇچۇن قوشايلى توھپە،
يېڭىلىق يارىتىپ، جان تىكىپ ئىشلەپ..."

دەپ ئۇستام شاگىرتقا ئۇلگە كورسىتىپ،
چاپسان رەخت توقۇشنى ھارماي ئۇگىتەر.
ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ ھەممە شاگىرتلەر
ئىگىلەپ تېخنىكا ئىشلەر، ئۇگىنەر.

شۇ تاپتا سېخىتا ئىش كەتكەن بەك قىزىپ،
ھەممىنىڭ ئارزۇسى يۈكسەككە ئورلەش.
شۇ تاپتا ئىشچىنىڭ ئېشىپ غەيرىتى،
ھەر سېخىتا دولقۇنلاپ ياسىغان ئورکەش.

شۇ تاپتا كورۇندى گۈلشەندەك ماڭا،
ھەر يەردە مال بىلەن تولغان ماگىزىن.
ـــ كۈنسېرى ئورلەڭلار، ـــ دىدىم قەلبىمدىن،
ئىشچىلار شەنىگە ئوقۇپ ئاپىرىن.

1979 - يىل ئىيۇن ـــ 1981 - يىل ئىيۇل.

كۈز لىرىكىلىرى

كۈز كەلدى

كۈز كەلدى، كوك كىمخاپ تونىنى تاشلاپ
دەرەخلەر شالاڭلاپ قالدى مۇڭلىنىپ.
سوغ شامال سوققاچقا تاپالمايۇ ئارام
شىلدىرلاپ تۇرىدۇ شاخلار تولغىنىپ.

زىياندىش توت مەلئۇن دەستىدىن يىگىت،
قېقىلىپ-سوقۇلۇپ شۇ كويغا قالغان.
ئىشلەپ نەپ ئالالماي بولۇپ قەلبى داغ،
"مەس-ئەلەس، كاج-قالاق" نامىنى ئالغان.

بەختكە يارىشا بولدى بۇرۇلۇش،
ئىشلىگەن يۇز تاپتى يېڭى دەۋردە.
تاشلىدى ھاراقنى بولۇشنى ئەسىر،
كۆڭلىنى ئېرىتكەچ دەۋر، تەربىيە.

ئۇ خۇرسەن بۇ ئازات، ئەركىن زاماندىن،
ئاشۇرۇپ ئورۇنلار كۇنلۇك پىلاننى.
قارىشار ئۇنىڭغا قىزلار ھەۋەستە،
ئۇ دەيدۇ: "خەلق ئۈچۈن ئاتىدىم جاننى".

*

ئاپىرىن

مەن سېخىنىڭ ئىچىدە، كوزلىرىم شۇ ئان
توقۇلغان رەختلەرگە قاراپ ئۇلگۇرمەس.
مەن قاينام ئىچىدە كۆڭلۈم خۇش ھامان،
ئىشچان قىز-يىگىتتىن مېھرىم ئۈزۈلمەس.

كۆز كېلىپ نەمىشقا ئۇنى تەبىەت
ھاياتتىن ئايرىيدۇ قىلماي ھمايە؟

ھۇ ھەر بىر دەرەخنىڭ ئۇزىگە باغلىق،
تاشلىماس ياپرىغىن قىشتىمۇ قارىغاي.
شۇ كەبى جاپاغا بەرداشلىق بەرگەن
ئادەمنىڭ ھاياتى كوكلەپ ياشنىغاي.

باراڭ ئاستىدا

باراڭلىق ئاستىدا كورپە بولەنچۇڭ،
ئۇنىڭدا كوز ئېچىپ ياتىدۇ بوۋاق.
ساڭگىلاپ تۇرىدۇ پىشقان قىزىرىپ،
سارغىيىپ ساپىغى قۇرۇغان قاپاق.

ئۇزىتىپ قاپاقنا بۇدرۇق قولىنى،
تۇتماقچى بولىدۇ ئۇمتۇلۇپ قىزىم.
ئوخشىتىپ گويا كى ئانا كوكسىگە،
لېۋىنى تامشىيدۇ كۇلدۇرۇپ قىزىم.

مەھبۇبەم ئەزىزىم كوكسى چىڭقىلىپ،
بېشىدا تەلمۇرۇپ تۇرار، چىدالماس.

سارغىيىپ سولاشقان رەڭمۇ-رەڭ گۈللەر،
قالماي خۇش پۇرىغى توزىغان شۇ دەم.
ئىشتىلمەس كاككۇكنىڭ ئاۋازى لەرزان،
جارانلار پەقەتلا مېنىڭ شات كۈلكەم.

چۈنكى ياش كوچەتمەن يىل بويى قانماي
سۇ ئىچكەن پەن-ئىلىم بۇلاقلىرىدىن.
ئوسمەن چېچەكلەپ مەن ئۇرۇپ خەندان،
ئايرىلماي ۋەتىنىم قۇچاقلىرىدىن.

شۇڭلاشقا چىرايىم بولمايدۇ سامان،
شۇڭلاشقا ياپرىغىم توكۈلمەس هامان.

يوپۇرماق

سوقتى كۈز شامىلى، لىڭشىدى دەرەخ،
تىترەشكە باشلىدى ياپراق مۇڭلىنىپ.
ئۇزۇلۇپ شېخىدىن چۈشتى تۇپراققا،
ئاھ!... دىدى بى دەرمان يەردە پۇرلىشىپ.

ئۇ بولغان ئەمەسمۇ باھارغا زىننەت؟
چۈشۈرگەن ئىدىغۇ باشلارغا سايە.

بىلمەن يات ئەلگە كېتىپ بارسەن،
بۇ ئەلۋەك دىيارنى تاشلاپ، ئۇياتمای.
سەن كەلگەن ئىدىگۇ گۈزەل باھاردا،
سېغىنىپ باغلارنى يات يۇرت قۇتاتمای.

ئۇنتۇدۇڭ راھەتنى، قاچتىڭ جاپادىن،
ئېيت، سېنىڭ قانچىلىك ئەتىۋارىڭ بار؟
ئاڭلىدىم يېقىمسىز غەمكىن ناخشاڭدا،
"بىز بىلەن بىرگە كەت" دىگەن زارىڭ بار.

دەۋىتىڭ بىھۇدە، مەن قۇش ئەمەسمەن،
ئادەممەن! ۋەتىنىم مېنىڭ جان-تېنىم.
پەزىلەت خىسلىتىم نامايان شۇندا،
ۋەتەن دەپ سوقىدۇ تومۇردا قېنىم.

كوكلەمنىڭ پەيزىنى سۈرۈپ بىر زامان،
تومۇزدا راھەتتىن بولۇپ شادىمان.
كۈز كەلسە سوغاقتىن سەن كەبى ۋايساپ،
قاچايمۇ سەرگەردان بولۇپ لاماكان؟!...*

---

* لاماكان — ماكانسىز مەنىسىدە.

قانتتم بالامنى ئالار باغرىغا...
(بالىنى دەپ ئانا ئارام تاپالماس).

باراڭنى ياپقاندا تۇغۇلغان قىزىم،
ياپ-يېشىل پىلىگى كاۋا-قاپاقنىڭ.
ياز ئوتتى مېھرىدە يالقۇنجاپ دىلىم،
تۇغۇلۇپ ئىستىقبال تاپقان بوۋاقنىڭ.

شۇ دەم كۆز، سارغايدى شۇ يېشىل باراڭ...
ئىزغىرىن شامالدا توكۇلدى ياپراق.
سارغايماس كۆڭلىمىز بارىگى ياشنار،
سارغايماس سويگۇمىز ياپرىغى شۇنداق.

چۈنكى ئۇ سۇ ئىچىپ قانغان ۋاپادىن،
چۈنكى ئۇ راھەتكە يەتكەن جاپادىن.

توختا، ئەي تۇرنىلار!

توختا، ئەي تۇرنىلار! قايان بارىسەن،
پايانسىز ئاسماندا مۇڭلىنىپ ئۇچۇپ؟
بۇغۇچلاپ قويغۇم بار قاناتلىرىڭنى،
لاچىندەك پەرۋازدا بەرگىنى تۇتۇپ.

"نمانچه چىرايىڭ سارغىيىپ كەتكەن؟
نىمشقا قالدىڭسەن ئەزىزىم ياداپ؟"
دەيسەن ئاھ!... جان تىكىپ ۋەسلىگە يەتكەن
ئاشىغىڭ لەۋزىدىن ئىزلەپ چىن جاۋاپ.

بۇ پىنھان سىر ئەمەس، مەن جاۋاپ بېرەي:
كويگىنىم يوق زىنھار باشقا گۈزەلگە.
خۇش جامال، كۈچ-قۇۋۋەت بەرگەنلىگى راست،
گۈلباھار، ئىسسىق ياز بەستىمگە-تەڭگە.

كەلسە كۈز قورايدەك بولىمەن قاخشال،
مىجەزىم ئوخشاشكەن بۇ پەسىل بىلەن.
داللار مول ھوسۇل بەرگەندە ئەلگە،
قاغجىراپ قالمامدۇ باغ-ۋاران چىمەن؟

شۇ يەڭلىغ قەلبىمنى توختىماي تەۋرەر،
ۋەتىنىم ھوسنىگە بولۇپمەن ئەسىر.
بىلەمسەن، ئوخلىماي گۈل تىزىپ بەتكە،
ئاققان تەر-قانلىرىم—يېزىلغان شېئىر.

شۇڭا تەن دەرىخىم دائىما قاخشال،
شۇڭا جان ياپرىغىم سارغىيىپ قالغان.

توختا، ئەي تۇرنىلار!
قارا توۋەنگە:
ئالتۇندەك تاۋلىنار سويگەن دىيارىم.
بېرىدۇ مول هوسۇل توت پەسىل ئارا،
كۆز كۆنى ئۇلغىيىپ مېنىڭ ئىجادىم.

كەتمەيمەن! ئۇستۇمنى باسسىمۇ مولدۇر،
كەتمەيمەن! قالسامۇ ئاق قار تېگىدە.
يۇزۇمگە ئۇرۇلسا چولدە شۇرغان،
سېزىمەن ئۇزەمنى گۇلزار ئىچىدە...

توختا، ئەي تۇرنىلار! قالغىن مەن بىلەن،
بىز بىرگە ياشايلى ۋەتەننى كۆيلەپ.
ئۇزەيلى تارىمنىڭ دولقۇنلىرىدا،
هور، گۇزەل، بايا‌شات كەلگۇنى كوزلەپ.

يارىمغا جاۋاپ

مەشۇغۇم قارايسەن سۇلغۇن چېھرىمگە،
بىلىمەن كۆڭلۈڭدە كوپ سوئالىڭ بار.
هىجرىڭدە ئۇلغايغان ئوتلۇق مېهرىمگە
هەر قىلغان نازىڭدا بىر جاۋابىڭ بار...

ئۇ چاغلار كوپ ئىشتىكەن ھەۋەس قىلىپ راست،
بۇ چوچەك قەدىگە ئۇزۇم يەتمىگەن.

بۇ ئاخشام ئۇيۇ-ئويلاپ چۈشۈپ يادىمغا،
ۋۇجۇدۇم ئوت كەبى كەتتى يالقۇنجاپ.
گويا كى شۇ مومام كېلىپ ئالدىمغا
سوزلىدى چوچەكنى، يازدىم مۇشۇ تاپ.

زۇلمەتلىك ئوتمۇشكە ئېچىنىپ ياشلار،
بۇ نۇرلۇق دەۋرانىڭ قەدىگە يەتكەي.
پەن، ئىلىم، ھۇنەرگە ببرىلىپ ياشلار،
ۋەتەن، خەلق ئالدىدا خىزمەت كورسەتكەي.

ئۇزۇمۇ شۇبھىسىز بولۇپ شۇ كويدا،
باشلىدىم ئاڭلاڭلار كېلىپ شۇ ئويغا.

1

بىر ئەلۋەك دىيارىدا ئوتكەن زاماندا،
بار ئىكەن بىر سۇلتان قانخور ۋە زالىم.
خەلق ئۈنىڭ دەستىدە ناله-پىغاندا،
يەيدىكەن ئاش-نانىڭ ئورنىغا ۋايىم.

دەرمانىم قەلەمدە، سەنئەت بېغىغا،
ئەبدى ئورۇلمەس ئۇز راۋاق سالغان.

قايغۇرما مەشۇغۇم چېھرىڭگە قاراپ،
قۇيى ئىلھام جامىغا تولدۇرۇپ شاراپ.

1980-يىل سېنتەبىر — 1981-يىل ئوكتەبىر.

ئالتۇن ئاچقۇچ

(چوچەك)

"مەرت سوزىدىن قايتماس، يولۋاس ئىزىدىن"
—خەلق ماقالى

مۇقەددىمە

ئوتتى ئاھ... تىنىمسىز بەگۈاش ياشلىغىم!
ئوتتى ئەل قەدرىگە يەتمەي پەرىشان...
بالىلىق چېغىمغا قايتىپ باشلىدىم—
باشلىدىم يېزىشنى... سالام كىتاپخان!

"ياشلىقتا ئاڭلىغان كوگۈلدىن چىقماس"
دەپتىكەن كونىلار، بۇ گەپ راست ئىكەن.

دەپتۇ شاھ قەھرىنى بېسىش كويدا، —
جان كېرەك بولسا، ئال، ئۇندىن مەن كېچەي."

"ھم! ئېيتقىن،" دەپتۇ شاھ ئالىيپ قاراپ،
سوزلەپتۇ ئورنىدىن تۇرۇپ قۇر ئەنداز.
"ئولۇمدىن قورقۇشنىڭ ئوزى بىر ئازاپ،
قورقمىغان ياشايدۇ قىشنى قىلىپ ياز.

ئولمەيدۇ قىلغانلار ئۇچ شەرتنى ئادا،
بىرىنچى ۋەتەنگە پىدا قىلسا جان،
ئىككىنچى، قالدۇرسا توھپە ھاياتقا،
ئۈچىنچى، ياخشىلىق قىلسا بىگۇمان؛

بۇ يولدا ئولسەڭمۇ، ئوچمەيدۇ نامىڭ،
ياخشى نام قالدۇرۇش ئولمىگەنگە تەڭ.
سۇلتانىم، شۇ بولسۇن سېنىڭ قارارىڭ،
ئادالەت بېغىدا گۈللىسۇن توھپەڭ."

شاھ چېچىپ شالىنى دەپتۇ: "بەس! توختا!
مەن ئولمەي ياشاشقا چارە تاپىمەن.
يوق سوزنى قىلىپ سەن تەڭلىمە نوختا،
ئولمەسلىك ئۈچۈن خۇش دورا تاپىمەن."

گوهەردىن كوز قويغان ئالتۇن تاجىنى
كىيىپ ئۇ چىققاندا مەرمەر تەختىگە؛
ئاڭلىماي غەمگۇزار ئەلنىڭ دادىنى،
قانائەت قىلماستىن تېخى بەختىگە؛

قان تولغان كوزىگە كولەڭگۇ سالغان
قاپىغى ئېچىلماس ئىكەن تۇرۇلۇپ.
ئولۇمنىڭ قايغۇسى بىلەن پەرىشان
ئولتۇرار ئىكەنۇ بەلغەم تۇكۇرۇپ.

بىر كۈنى سوراپتۇ قەھرى بىلەن شاھ:
"ئولمەسلىك مۇمكىنمۇ؟ بېرىڭلار جاۋاپ!"
جىمجىتلىق ئىچىگە چوكۈپتۇ ئوردا،
شۇڭ بولۇپ ۋەزىرلەر يەر توۋەن قاراپ.

چۈشۈپتۇ تەختىدىن شاھ بوپ دەرغەزەپ،
شارت قىلىپ قولىغا قىلىچنى ئاپتۇ:
"تۈز كورلار نىمىشقا قىلىشمايسەن گەپ؟"
توۋلاپ بىر ھاكىمنىڭ بېشىنى ئاپتۇ.

قۇر ئەنداز يىقىلىپ شۇ ئان پۇتىغا:
"ساڭا ئەي سۇلتانىم، مەن جاۋاپ بېرەي،—

مەرەز شاھ ئاجىز خەلق، ۋەيران ۋەتەنگە
نەزەرمۇ سالماستىن كەپتۇ ئوردىغا.
"سۇلتانلىق ماڭا خاس، شاھلىق ماڭا تەن"
دەپتۇ ئۇ گىدىيىپ باقماي قۇربىغا.

خىيالغا چومۇپتۇ: "دۇنيادا كاشكى،
مەن قالسام، ئولسە خوپ ھەممىلا ئادەم..."
قويماي ئوز ھالىغا قەيرىنى-ياشنى،
يىغدۇرۇپ ئۇ جاكا قىپتۇ: "بۇ ئالەم—

مەن بىلەن ئالەمدۇر، مەنسىز ئۇ بولماس،
شەرۇتتى ماڭا تەن ئابى ھاياتتىنكى.
ئۇنى كىم كەلتۇرسە قىزىم ئاڭا خاس،
بۇيى ئالار گۇلىدىن شىرىن مۇراتىنكى..."

سوزىنى تۇگىتىپ ئاندىن مەرەز شاھ،
قىزىنى راۋاقتا كورگەزمە قىپتۇ.
دەرتمەن خەلق بىر قاراپ قويماپتۇ ھەتتا،
خانزادە، بەگزادە ھۇشىدىن كېتىپتۇ.

قۇندۇزدەك چاچلىرى باشىغا سالما،
قىز ئويچان تۇرارکەن ئايدەك مۇڭلىنىپ.

تاشلاپ قوُر ئەندازنی چاهغا* کىشەنلەپ،
ئاپتوُ مال-مۇلکنی قويماي غەزنىگە،
شوراپ ئەل قېنىنی سەمرىپ هە دەپ،
کىرىشپ کېتىپتوُ ئىشرەت-بەزمىگە.

بوُ سوُلتان دەستىدىن بولوُپ يوُرت خاراپ،
"مەرەز شاه" ئاتاپتوُ خەلق ئوُنی قاغاپ.

بوُرۇنموُ ئەمەس، هىچ کېينموُ ئەمەس،
دەل شوُ چاغ بوُ ئەلگە کەپتوُ بىر ئاپەت.
هايۋانموُ ئەمەس ئوُ، يا جىنموُ ئەمەس،
بىر دىۋە ئىکەن ئوُ، ئېتى جاهالەت،

ئىگىز تاغ ئوُستىنی قىلىپ ئوُ ماکان،
يېتىپتوُ چات کېرىپ ئىس-توُتەك پوُرقوُپ.
مەرەز شاه تازىمغا بېرىپ شوُ زامان،
يەرگە باش قويوُپتوُ لاغىلداپ قورقوُپ.

"سەن ماڭا چېقىلماي هوکوُم سوُرىۋە،
پاناهىك مەن ئوُزۇم..." دەپتوُ ئوُ دىۋە.

---

* چاه — زىندان.

ۋەتەن-خەلق غېمىدە چومۇپ پىغانغا،
ئېيتقان ھەق سوزىگە قىلماپتۇ پۇشمان.

شات ئىكەن ئوزىنىڭ جاۋابى بىلەن،
دوستلىرى ئولۇمدىن قالغاچ قۇتۇلۇپ؛
ئوردىدا ۋېجدانىنىڭ ئازاۋى بىلەن
سقىلغان يۈرىگى بۇندا جۇش ئۇرۇپ.

ئېلىنى جاھالەت باسقانلىغىنى،
دانىشمەن كۆكلىدە سېزەر ئىكەن ئۇ.
تىلەپ ئەل-يۇرتىنىڭ ئامانلىغىنى،
قايغۇ-غەم شارابى ئىچەر ئىكەن ئۇ.

ئاھ چەكسە يادىغا چۈشۈپ رەپىقى،
ئۇيۇقىنىڭ ئېتىگى يىرتىلار ئىكەن.
كېلىپ كوز ئالدىغا ئوغلى، ئەزىزى،
ئۇمتىنىڭ نۇرلىرى چېچىلار ئىكەن.
تەسەۋۋۇر قىلغاندا غالىپ خەلقنى
سائادەت ئىشىگى ئېچىلار ئىكەن...

ۋە لېكىن مەرەز شاھ "سوزۇكدىن يان!" دەپ،
ئوسسۇزلۇق، نان بەرمەي قىيناپتۇ خورلاپ.

ھەربىر رومىلى غۇر-غۇر شامالدا
يەلپۇنەركەن ئاھ، چاقناپ نۇرلىنىپ.

تارقاپتۇ خالايىق قايغۇسى ئارتىپ،
بىھۇشلار ھۇشىغا كەپتۇ، "ئۇھ!" دەپتۇ.
ھەر بىرى ھەر جايدىن ئۇزۇقنى ئارتىپ،
ئاتلىنىپ چىقىپتۇ، ئاتنى "چۇھ!" دەپتۇ.

ئۇلار يەر يۈزىدىن ئابى ھاياتنى
تاپامدۇ، تاپمامدۇ، كېيىن بىلەرمىز.
مەن باشلاي چوچەكتىن ئىككىنچى باپنى،
قاي كۈندە قۇر ئەندىز؟
نىمە بولدى قىز؟

2

تاش ئەمەس ئۇرۇلغان يىلتىڭ پۇتىغا
سوغىمىغى ئادەمنىڭ تىرىك كومۇلگەن.
گۈل ئەمەس پۈرىغان ئۇنىڭ بۇرنىغا
جەسەتنىڭ ھىدى ئۇ چىرىپ توكۇلگەن.

گور كەبى قاراڭغۇ ئاشۇ زىنداندا،
ياتاركەن قۇر ئەندىز، رەڭگى زەپىران.

نومۇسسىز، تاش يۈرەك ئاتنى دىمەي،
قىپتۇ قۇر ئەندازغا ياخشىلىق شۇنداق.
گۈندىپاي كىچىلمەي بېرىلگەن زەردىن،
مەيلىگە قويۇپتۇ ئۇ قىزنى... بىراق.

ئول ياۋۇز، دوت، تەرسا دىۋە جاھالەت،
بۇ نادىر رەنانى ئېلىپ قېچىپتۇ.
كورۇنۇپ كوزىگە ئولۇم شۇ سائەت،
مەزەز شاھ چارىسىز ھەسرەت چېكىپتۇ.

يەنە ئاچ قالسىمۇ چاھتا دانىشمەن،
نىجاتلىق تېگىدىن ئۇزمەيتۇ ئۇمىت.
ھامانەم قىلماي ئۇ، ئولۇمنى پىسەنت،
تىلەركەن خارۇ-زار خەلقە بەخت.

تاماقسىز ئاجىزلاپ كېتىپتۇ تېنى،
باقارگەن تەلمۇرۇپ چاھنىڭ ئاغزىغا.
بۇ دەھشەت ئاچلىقنىڭ ئونىنچى كۈنى،
چۈشۈپتۇ ساڭگىلاپ ئارقان ئالدىغا.

ئۇ تۇيۇپ... مىڭ تەستە باغلاپ بېلىنى،
ئېسىلىپ تۇرغاندا تارتىپتۇ بىر كىم.

بۇ دانا "ئەل ئۇچۇن جېنىم قۇربان" دەپ،
يانماپتۇ سوزىدىن تارتسىمۇ ئازاپ.

كېتىپتۇ ھالىدىن ئوتۇپ يەتتە كۇن،
بىر بۇردا نان يىمەي، ئىچمەي تامچە سۇ.
ئەجەبا ئېلىنىپ ئۇشتۇمتۇت بۇگۇن،
مۇدھىش چاھ ئاغزىدىن ئېغىر تاش ياپقۇ.

چۇشۇپتۇ ئالدىغا گۇپ ئېتىپ كوزا،
ئۇنىڭغا باغلانغان ئىكەن بىر تۇگۇن.
چىقىپتۇ، نان، تائام، ئېچىپ قارىسا،
(كويۇنسەك كىشىگە سەن شۇنداق كويۇن.)

بۇ سىرلىق كېچىدىن باشلاپ ھەر كۇنى
چۇشەركەن شۇ مەھەل تۇرلۇك غىزا، چاي،
كىمدۇ بۇ جان كويەر ــ يوقلىغان ئۇنى،
سۇلتاننىك قەھرىدىن قورقماي، ئۇنۇتماي؟

شۇ مەرەز شاھنىك خان قىزى ئىكەن ئۇ،
بىز بايا راۋاقتا كورگەن چىرايلىق.
ئۇقۇتقان ئۇستازنىك غېمىنى يىگەن...
(دۇنيادا بىلىمگە يەتمەس ھىچ بايلىق.)

جان ئۇزۇش ئالدىدا ئۇزىتاي خۇرسەن،
ئاتلان يوق قىلىشقا ئۇنى دەرمەھەل.

بىل، چىراق ھىچقاچان ياغسىز يورۇماس،
ئادەممۇ ئىلىمسىز تاپمايدۇ روناق.
ئۇگەنسەڭ يېڭىشنى تاپسەن ئاخىر،
گۇم بولۇپ يولۇڭغا قۇرۇلغان توزاق.

ۋەتەن-خەلق ئالدىدا، ۋىجدان ئالدىدا،
ئۇرۇنۇپ مەن ئادا قىلالمىغان ئۇ—
بۇرچۇمنى، قەرزىمنى قىلغىن سەن ئادا!
بار ئوغلۇم، كېچىكمە، قىلمىغىن قايغۇ..."

تىزلىنىپ ئەزىمەت يىگىت شۇ ھامان،
"ئەلگە جان تەسەددۇق!" دەپتۇ ئانت ئىچىپ.
خوشلىشىپ ھايالسىز بوپتۇ ئۇ راۋان،
ئانىسى ئۇزاتقان يوللۇقنى ئېلىپ.

ۋادەرىخ، ئىشىك تامان قارىغان پېتى،
دانا جان ئۇزۇپتۇ، كوزى يۇمۇلماي.
دەريادەك ئېقىپتۇ ئانىنىڭ يېشى،
يىغلاپتۇ قارىلىق تۇتۇپ كوكتە ئاي.

چىقىپ چاھ ئۈستىگە كورۇپ ئولىنى،
ئارانلا سوزلەپتۇ:
"بالام، ئەزىزىم؛

تېچ-ئامان تۇردىمۇ ئاناڭ؟" — دەپ سوراپ،
ھۇشىدىن كېتىپتۇ؛
ئوغلى شۇ مەھەل —
پىداكار دوستلىرى بىلەن ئاۋايلاپ
ئويىگە ئېپ كېپتۇ، يەتكىچە ئەجەل.

قاپتۇ چاھ بېشىدا قورقۇپ، قان يۇتۇپ،
گۈندىپاي، جاللاتلار باغلاپ قويۇلغان...
ئانا ئىشىك تۈۋىدە كۈتۈۋېلىپتۇ،
باغرىغا بېسىپتۇ ياش توكۇپ شۇ ئان.

ئاغزىغا سوغ سۈنى تېمىتقان ئىكەن،
پاللىدا كوز ئېچىپ دەپتۇ ئۇ دانا:
"ئەلۋىدا، مەھبۇبەم، قال ئامان-ئېسەن.
ئەلۋىدا، مەرت ئوغلۇم، ماڭا قارىما.

سەن مېنى جان تىكىپ قۇتقازغان بىلەن،
جاھالەت زۇلمىدىن قۇتۇلمىدى ئەل.

ئارىلاپ مېڭىپتۇ يېزا-قىشلاقنى،
كورگەندىن، ئىشتىكەندىن ئېلىپ كوپ ساۋاق.
ئاپتۇ ئۇ "ئۇزغۇن مەرت" دىگەن ئاتاقنى،
ھارماستىن-تالماستىن ئىزلىنىپ شۇنداق.

ئۇ كېتىپ بارغاندا قۇملۇقتا چاڭقاپ،
ئۇچراپتۇ ئالدىغا ئىككى بەگزادە.
بىرى جىم تۇرۇپتۇ ۋە بىرى قاراپ،
كوتىرىپ قىلىچنى قىلىپتۇ ھەمله...*

بۇ ئىكەن مەرەز شاھ قىزىغا ئاشىق،
چىققان ئىمىش ئاپى ھاياتنى ئىزلەپ:
"خانغا مەن كۆيوغۇل بولۇشقا لايىق"
دەر ئىكەن كورگەنلا كىشىنى قەستلەپ.

نە ئاپى ھاياتنى تاپسۇن بۇ ئوكتەم،
يۇرۇپتۇ ئەل-يۇرتنى قاخشىتىپ بۇلاپ.
ئالغانكەن پەيلىدىن "بۇزغۇن" دەپ لەقەم،
قوتانغا تەككەن چىل بوريدەك ھۇلاپ.

---

* ھەمله — ھۇجۇم.

بۇ چاغدا ئاتمىغان ئىكەن تېخى تاڭ،
ئەمدى سىز سوزنى شۇ ئوغۇلدىن ئالغىلاڭ.

3

مېڭىپتۇ ئۇ يىگىت يەلكىدە يىمەك،
قەلبىدە ئۇلۇغۋار مەقسەتنى ئېلىپ.
گويياكى تۇلپارغا ئايلىنىپ تىلەك،
ئۇ ئۇچۇپ بارارکەن ئويچان كوز سېلىپ.

يۇلتۇزلار سۇ چېچىپ، شامال سۇيۇرۇپ
قويۇپتۇ يولىنى، بۇيرۇپ خۇدايىم.
شىلدىرلاپ دەل-دەرەخ مۇڭلۇق يەلپۇنۇپ،
قىلارکەن يان-ياندىن ئېگىلىپ تازىم.

چىقىپ ھەم چولپانمۇ تىلەپتۇ ئاق يول،
خوش ئېيتىپ بۇلبۇللار سۇنۇپتۇ گۇلدىن.
چاقناپ باش كوتىرىپ دەپتۇ: "ئامان بول!"
كۇن سېلىپ ئۇنىڭغا پايانداز نۇردىن.

قېرىلار سويۇنۇپ يوللۇق تۇتارکەن،
كەينىدىن ماڭغاندا ئەگىشىپ ياشلار.
كۇنسېرى غەيرىتى ئېشىپ بارارکەن،
بولغاچقا ئۇزىگە ھەمرا يۇرتداشلار.

ئايلىنىپ كېلىپ ئۇ قول ئۇزاتقاندا،
ئۇلار گەجگىسىدىن چىكى تۇتۇپ ئوزغۇن؛

ئۇرۇپتۇ كەم ئەقىل قۇزغۇن بېشىنى
شۇم تىلەك بۇزغۇنىنىڭ كاللىسىغا ۋاق.
"بىز ساڭا قۇل!" دەپتۇ توكۇپ يېشىنى،
بۇ نامەرت خۇمپەرلەر چۈشۈپ ئوڭدا جاق.

كەچۈرۈپ، ئامانلىق بېرىپ يەنىلا،
قۇزغۇنغا، بۇزغۇنغا قىپتۇ نەسىھەت؛
يېتىشىپ كەپتۇيۇ مەرتكە شۇ چاغدا
ئەگەشكەن كوپچىلىك پاك دىل، ساپ نىيەت.

ئۇ مېڭىپ ھەممىنىڭ يەنە ئالدىدا،
يېتىپتۇ بىر كەنتكە ئوتۇپ بۇ دەشتتىن.
ئاھ-پىغان بىلەن خەلق چىقىپ ئالدىغا،
باشلاپتۇ ئۇلارنى ئوي-ئويگە بەشتىن.

بۇندىمۇ مەرەز شاھ دەستىدىن ھەر جان
غەم-كۈلپەت ئىچىدە ئازاپ چېكەركەن؛
پۇرقۇپ ئىس-تۈتەكنى جاھالەت يايغان،
زۇلمەتتە چىرىغى يانماي ئوچەركەن...

ئۇ بىرى، گەپ يىمەس قورقماق نادانكەن،
شۇنچە چوڭ بولسىمۇ بايلىق-دولىتى.
خەلق ئۇنى "قۇزغۇن" دەپ ئىزا قىلاركەن،
توگىدەك تۇرسىمۇ بەستى، سولىتى.

شۇ كۈن بۇ ئىككىسى قاراپ راۋاقتا،
ھۇشىدىن تەڭ كەتكەن ئىكەن يىقىلىپ...
بېقىپ ئەل-يۇرتىغا، قىزغا باقمىغان—
ئۇزغۇنغا ئۇچراپتۇ شۇ ھال دۇچ كېلىپ.

ئۇنىڭغا ئويىنى ئېيتىپتۇ ئۇزغۇن:
"يوقتار دۇشمىنىڭ بىلسەڭ مەن ئەمەس!"
قايتماي شۇم پەيلىدىن دوق قىپتۇ بۇزغۇن،
"مەندەك ئەر ئالدىدا قۇلسەن، بول پەخەس".

كۇچىنىپ ئۇچ مەرتەم ئۇرغان قىلىچى،
تەگمەستىن ئۇزغۇنغا بىكار كېتىپتۇ.
پەنت-ھىلە ئىشلىتىپ يېڭەلمەپتۇ ھىچ،
نەيزىسى ھەم ئۇنىڭ كارىدىن چىقىپتۇ.

چۇشۇپ ئات ئۇستىدىن بەل تۇتۇشقاندا،
"پۇتىدىن تارت!" دەپتۇ قۇزغۇنغا بۇزغۇن.

4

باغ كوزگه كورۇنسه، شۇ ئان يېتسەن،
تاغ كوزگه كورۇنگەن بىلەن چىقماق تەس.
مەنزىلگه بارغىچه ھالدىن كېتسەن،
چىداپ يول باسمساڭ ئالدىڭغا كەلمەس.

ئوتسمۇ قانچىلاپ ۋەيرانه باغدىن،
يەتمەپتۇ ئىگىز تاغ باغرىغا ئوزغۇن.
كوز ئۇزمەي قارىيسپ تۇرغان شۇ تاغدىن
"قايتقان خوپ"ــدەپتۇ نەس ئاغزىدا بۇزغۇن.

يەنه يول يۇرۇشكه قالماي تاقتى،
قۇزغۇنمۇ توختاپتۇ ئارقىغا داجىپ.
"بولمايدۇ ھىچ راۋا ئەلنىڭ ھاجىتى"
دەپ چۇقان ساپتۇ بۇ ئىككى شۇم نالىپ.

ۋه لېكىن كەينىگه بىر قەدەم يانماي،
ئوزغۇنغا ئەگىشىپ كېتىپتۇ ياشلار.
ئارقىغا بۇرۇلۇپ قاپتۇ ئۇيالماي،
قاپتۇ ئۇ بەدنىيەتــيۇرىگى تاشلار...

لالما ئىت ئولگەندەك ئولەرسەن ئاندىن،
بولماس ھېچ خوۋلۇقمۇ ساڭا جاھاندىن...“

كوز ئاچسا ئوزغۇن مەرت، چوچۇپ ئويغىنىپ،
يېنىدا ئولتۇرار ئىكەن تومۇرچى.
شۇ زامات بازغاننى ئاپتۇ ئۇ قوپۇپ،
سوقۇشقا باشلاپتۇ چوغدەك تومۇرنى.

بېكىتىپ بىر ساپقا يەتتە ئوچ نەيزە،
ئاپتۇ ئۇنى قولغا ئاتلىنىپ شۇ ئان.
”يېڭىش تاپ، رىزا قىل، ئەلنى شات ئەيلە!“
دەپ ئالىم ئۇستىسى تۇرۇپ شۇ ھامان.

ئوچ باتۇر ئوغلىنى قوشۇپ ئوزغۇنغا،
ئوزۇتۇپ چىقىپتۇ: ”يولدىن يانما!“ دەپ.
ئەگىشىپ كەلگەن يار-دوستلىرى شۇندا،
ئاتلىنىپ مېڭىپتۇ، رەت-رەت تۇزۇپ سەپ.

ئاجراتماي قوزغۇننى قېشىدىن بوزغۇن،
مېڭىپتۇ ئولارنى كەينىدىن پايلاپ.
تىلەككە يېتەمدۇ، يەتمەمدۇ ئوزغۇن؟
بىتاقەت بولماڭلار ئاچاي يېڭى باپ.

مىڭ جاپا-دەرت بىلەن ئېلىپ كەلدىم" دەپ،
سۇنۇپتۇ سۇلتانغا قاخشاپ يەر ئوپۇپ.
مەرەز شاھ "مۇراتقا ئەمدى يەتتىم" دەپ،
ئويلاپتۇ كۆڭلىدە بىر پىلان تۇزۇپ:

"مۇشۇ دەم گەر بۇنى ئۇجۇقتۇرمىسام،
شاھلىقتىن ئايرىلىپ قالىمەن خالاس..."
كېلىپ شۇ قارارغا، ھورمەت-ئېھتىرام
كورستىپ دەپتۇ ئۇ: "شاھلىق ساڭا خاس."

مەرەز شاھ بۇزغۇننى خىلۋەتگاھىغا
باشلاپ تەخت ئۈستىدىن كورستىپتۇ جاي.
سۇنۇپتۇ بىر جام مەي—سالغان كۆچۈلا—
ئۇ ئىچىپ يۇرىگى ئېغىپ دەپتۇ "ۋاي!..."

بۇزغۇن قان قۇسۇپلا يىقىلىپتۇ دۇم...
دەشتته تېز بارارىكەن ئۇزغۇن شۇ تاپتا.
ئاز قالغان ئىكەن ئۇ، دەھشەتلىك ئولۇم
ھورپىيىپ قادىلىپ تۇرغان شۇ تاقتا.

كورۇپ دەل ئۇزغۇننى سوزىدىن قايتماس،
جاھالەت قەھرىلە ئوقۇپتۇ ئەپسۇن.

* * *

تەڭلەپتۇ قۇزغۇنغا بۇزغۇن نەيزىنى،
ئوزغۇنلار تېز ئۇزاپ بولغاندا غايىپ.
سانچىپتۇ كوكسىگە بۇزۇپ پەيلىنى،
"قولىدىن ئىش كەلمەس نادان" دەپ كايىپ.

ئوزىگە دوست ـ ھەمرا بولغان كوپ مەھەل،
قۇزغۇننى ئولتۇرۇپ چۈشۈپتۇ يولغا.
تاغۇ ـ دەشت، گىيادىن ئاۋاز كەپتۇ دەل:
"ئەگەشمە شەيتانغا، سەن نادان بولما!..."

ئېتىنى قامچىلاپ ئويلاپتۇ بۇزغۇن:
"ماڭا خاس شان ـ شوھرەت، سۇلتان بولۇش ھەم.
ئۇلگۇرۇپ ئولۇمگە كەتتى ئۇ ئوزغۇن،
بولىدۇ شۇبھىسىز جاھالەتكە يەم..."

توختاپ چول* بويىدا ئاپتۇ كوزىغا،
توشقۇزۇپ زەي سۇنى سېلىپ زەھەرنى.
ئۇ يېتىپ شەھەرگە ـ كىرىپ ئوردىغا،
"شۇ ئابى ھاياتنى ـ شىرىن شېكەرنى؛

---

* چول ـ شايار، توقسۇنلاردا سۇ توختاپ قالغان تەبىي چوڭقۇرلۇق-لارنى چول دەيدۇ.

كىرىپتۇ ئېتىلىپ ئاتەش ئىچىگە،
تىلىگى گۈلخانغا ئايلىنىپ ئۇزغۇن.
نە ئاتەش بولسۇن ئۇ، گۈلشەن ئۇستىدە،
مېڭىپتۇ ھەم بەربات بولۇپ بۇ ئەپسۇن.

"ئاپلا!" دەپ جاھالەت يەتتە ئاغزىدىن،
پۈرقۇپتۇ قان-يىرىڭ، چىقىرىپ بوران.
ئۇ ياتقان چوققىغا تاغنىڭ باغرىدىن
چىقىپتۇ ئۇزغۇنلار سالامەت شۇ ئان.

كەلگەنچە يەتتە ئۇچ نەيزىنى ئۇزغۇن
سانچىپتۇ باراۋەر يەتتە كوزىگە.
جاھالەت بېشىدا چوگىلەپ قۇيۇن،
تاش-تۇپراق يېغىپتۇ قارا يۈزىگە.

ئۇ يەتمىش قولىدا يەتتە بېشىنى
چاڭگاللاپ، ھوكىرەپ چېكىپتۇ پەريات.
توت ياندىن يىغىپتۇ يەتمىش پۇتىنى،
كېتىپتۇ ھۇشىدىن قانسىراپ ھەيھات.

جاھالەت ئاستىغا باسۇرۇپ ياتقان،
ئالەمنىڭ ھىكمىتى ئايان ۋە بايان؛

توساپتۇ بىر دەريا پەيدا بولۇپ راست،
ئاققۇزۇپ تاشلارنى ياساپ زور دولقۇن.

چاپتۇرۇپ كەپتۇ-دە، بۇ زور ئېقىنغا،
ساپتۇ ھېچ توختماي ئوزغۇن ئېتىنى.
نە سۇغا غەرق بولسۇن، تۇزلەك زېمىندا
بارارمىش بۇزماستىن قىلچە پېتىنى.

گەر يانسا ئارقىغا ئاقار ئىكەن ئۇ،
ئۇرۇلۇپ تاشلارغا لەشكىرى بىلەن.
يوگۇلۇپ تېنىگە چاقار ئىكەن شۇ
سۇدىكى ئىلانلار نەشتىرى بىلەن.

قايتمىغاچ يولىدىن، ياخشى نىيەتتىن،
جاھالەت سېھرىسى بولۇپتۇ باتىل.
ئاتىنىك، ئۇستازنىك سوزىنى ئەستىن
چىقارماي مېڭىپتۇ ئالدىغا دادىل.

جاھالەت كوتىرىپ يەتتە بېشىنى
ئوقۇپتۇ تەك ئەپسۇن يەتتە ئاغزىدا.
يېيىلىپ بېسىپتۇ يەرنىك بەتىنى
كوتىرىلىپ بىر يالقۇن تاغنىك باغرىدا.

ئوزغۇن مەرت كىتاپنى سېلىپ قويىنغا،
چىقىپتۇ ئەڭ بۇيۇك چوققا ئۇستىگە.
كوز سېلىپ ئىگىزدىن شەرقە قارىسا
بىر ئىشىك تۇرارمىش چاقناپ ئوزگىچە:

زەردىن يان-يېنىغا گۈل چېكىلگەنمىش،
قۇلۇپى قۇيمىكەن، چىڭ ئېتىلگەنمىش.

كۇچىيىپ ئوزغۇننىڭ يۈرەك يالقۇنى،
توختىماي ئىزلىنىپ قىلىپتۇ پىكىر.
ساپتۇ شۇ قۇلۇپقا ئالتۇن ئاچقۇچنى،
يېزىپ شۇ شېئىرنى تولغاپتۇ پىر-پىر.

تولغىنىپ، قىينىلىپ چىقىپتۇ جېنى،
ئۇ ياۋۇز دۈشمەنلىگى-شۇم جاھالەتنىڭ.
جاراڭلاپ ئېچىلىپ گەنچى ئىشىگى،
كۇنى نۇر چېچىپتۇ هور سائادەتنىڭ.

مەرۋايىت، قەهرىۋا، گوهەر ۋە ئالتۇن،
رەڭمۇ-رەڭ ياقۇتلار بارىكەن بىھىساپ.
"بۇ خەلقنىڭ بايلىغى" دەپتۇ مەرت ئوزغۇن،
تۇگىمەس غەزنىگە شاتلىنىپ قاراپ.

كىتاپنى ئېلىپ مەرت ئوزغۇن شۇ زامان
قارىسا ئىچىدە تۇرارمىش پىنھان:

نۇر چېچىپ پاقىراپ بىر ئالتۇن ئاچقۇچ،
شولىسى چۈشەركەن يۇلتۇزغا، ئايغا.
"خەلقىمنىڭ بەختى" دەپ ئاپتۇ قولىغا،
ئوقۇپتۇ كىتاپنى بولۇپ ئۇ شەيدا:

"كىم ياخشى نىيەتتە ئۇگەنسە ئوزار،
كىم يامان نىيەتتە ئۇگەنسە بۇزار.
گەر ئىلىم-ھۈنەرنى ئۇگەنمىسە كىم،
مۇراتقا يېتەلمەس ئاقىۋەت توزار...—

دىگەن بۇ شېئىرنىڭ ئوز رېتى بىلەن
ھەرپىنى چۈشۈرسە ئاچقۇچنى بۇراپ.
ئېچىلار ھىكمەتنىڭ قۇلۇپى جەزمەن،
ئېچىلار ئىشىگى گەنجىنىڭ شۇ تاپ..."

بۇ سوزلەر يېزىلغان بەتنى-ۋاراقنى،
كوزىگە سۈرتۈپتۇ، قىلىپتۇ تاۋاپ.
"قانداقچە ياشايمىز؟" دىگەن سوئالنى
ئويلاپتۇ، ئۇنىڭغا تېپىپتۇ جاۋاپ.

ئوزغۇن مەرت نەيزىنى كوتىرىپ ئاي-ھاي!
كىرىپتۇ ئوردىغا بېسىپ، ئېتىلىپ.

قورقۇپ شاھ ئىچىشكە ئالدىراپ شۇندا،
كوتىرىپ كوزىنى كومتۇرۇپتۇ دۇم.
قۇيۇلۇپ زەھەر سۇ ئاغزى-بۇرنىغا،
قارىنىنى مىڭ پارە قىپتۇ ھەق ئولۇم.

ئوزغۇن مەرت كىتاپنى، ئالتۇن ئاچقۇچنى
قىپتۇ خەلق—يۇرتىغا مەڭگۈگە تەقدىم.
كېتىپ غەم-ھەسرىتى، باشتىن قايغۇسى
بېرىلىپ ئىلىمگە ياشاپتۇ ھەر كىم.

يېتىپتۇ خەلق بىلەن ئوزغۇن مۇراتقا،
جان تىكىپ جانانغا يېتىپتۇ شۇنداق.
ئايلىنىپ ھاياتى ئۇنىڭ قوشاققا،
ئېغىزدىن-ئېغىزغا تاراپتۇ شۇنداق.

خاتىمە

ھىكايە تۈگىدى، تۈگىدى چوچەك،
تۈگىمەس ئىلھامىم قەلەم سىياسى.
ئوقۇغان كىشىگە قوشسا بىر تىلەك،
شۇنىدىۇر قىممىتى، شۇدۇر باھاسى.

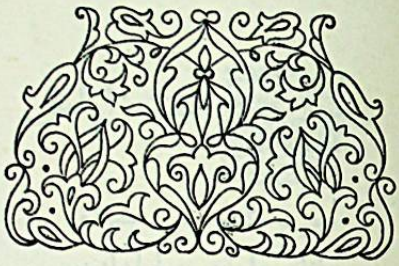
ھۇشىدىن كەتكۈزۈپ بۇندا بەنت قىلغان،
مەرەز شاھ قىزىمۇ كەپتۇ ئوزىگە.
بۇ گۈزەل نازىنىن-بەختى ئېچىلغان،
سۇ سېپىپ يولىغا بۇلاق كوزىدە:

چىقىپتۇ چېچىدا سۇپۇرۇپ يەرنى،
ئوزغۇننىڭ ئالدىغا-شۇ يار ئالدىغا.
ئوزىنى تاشلاپتۇ ئاڭا سويۇنۇپ،
يورۇپتۇ يەرۇ-كوك شۇ چاغ ۋاللىدا.

كەينىدە لەشكىرى، ئالدىدا ئەلەم،
قايتىپتۇ شان-شەرەپ دەبدەبە بىلەن.
يۇرتىغا، شەھرىگە قويارکەن قەدەم،
ئاپتۇ شات خەلق كۇتۇپ تەنتەنە بىلەن.

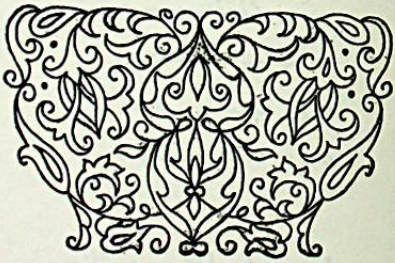
...خوشلۇغى بىلەن شاھ "ئابى ھايات"نىڭ،
ئولتۇرۇپ قۇزغۇننى قۇتۇلۇپ ئاندىن،
دەر ئىكەن ئوزىگە: "سەن خالاس تاپتىڭ،
ئايرىلىش يوق ساڭا جاندىن، جاھاندىن..."

ئۇ تۇتۇپ كوزىنى تېنىگە پاتماي،
ئولتۇرغان چېغىدا تەختتە گىدىيىپ؛

هاجی ئەخمەت

ۋسال ئارزۇسى

دەسلەپكى قەدەم

ئىنتىزارلىق

دەرىزەگدە بىر چىراق
يانار ھامان پىلىلداپ.
ئەتراپىدا پەرۋانە
جەۋلان قىلار پىرىلداپ.

سېنى كۈتۈپ، سېغىنىش
دولقۇنىدا ئاقمەن.
ئۇيۇ تېمىگنى ياقلاپ
دەرىزەگگە باقمەن.

ئەنە، شورلۇق پەرۋانە
چىدالماستىن پىراقىقا؛
ئولدى كويۇپ كۈل بولۇپ،
ئۇزىن ئېتىپ چىراققا.

ئورلەيدۇ چوققىغا قەدەمـمۇ-قەدەم،
تار سوقماق يوللارنى قالدۇرۇپ پەسـتە.

يېنىدا ھەرنەپەس مېھرىۋان ئۇستاز،
يار بولۇپ ئۇنىڭغا سۇنار قولـنى.
ياش يۈرەك تەلپۈنۈپ قىلماقتا پەرۋاز،
سىزماقتا گويا كى ھايات يولىنى...

1958-يىل، ئورۇمـچى.

ھايات ئىشقى

(بىر شائىرغا تەقـلىت)

قۇم سەھرادا ياتار قىيا تاش،
كۇن نۇرىدا يالقۇنـجاپ يېنىپ.
بىر تۇپ مايسا كوتىرىپتۇ باش،
قىيا تاشنىڭ باغرىنى يېرىپ.

تۇرقى نازۇك، يۇمران بىر گىيا،
شامال سوقسا ئۇينار يەلـپۈنۈپ.
مىنۇتسايىن ئۇسمەكـتە گويا،
ھايات ئۇچۇن قۇشتەك تەلپۈنۈپ.

كورگەن بولساڭ گەر شۇنى،
چىققىن چاپسان يېنىمغا،
پەرۋاننى كويدۇرگەن
ئوتنى سالما جېنىمغا.

1958-يىل، ئۈرۈمچى.

دەسلەپكى قەدەم

ئۇنجى رەت ھەقىقى ئومۇرنىڭ يولى
ياش گودەك ئالدىدا ئېچىلدى راۋان.
ئاتلاندى مەكتەپكە بەخت بۇلبۇلى،
قەلبىدە بىر ئالەم شاتلىق، ھاياجان...

تەبرىكلەپ ئۇستازلار چىقتى ئالدىغا،
ياغدۇرۇپ مېھرىنى، ئېچىپ كەڭ قۇچاق.
"مۇبارەك، ئوغلۇم!" دەپ ئالدى قوينىغا،
ئىلىم-پەن گۈلزارى—يالقۇنلۇق ئوچاق.

ياش گودەك دەپتەردە ئوينىتىپ قەلەم،
زوق بىلەن ئىلىمدىن توقۇيدۇ كەشتە.

ئەركىنلىك يولىدا ئەيلەپ جان پىدا،
دۇشمەنگە ئوچ-نەپرەت تېشىنى ئاتقان.

هورلۇك دەپ قوزغالغان سانسىز باھادىر،
توپلىنىپ باغرىدا گۈلخانلار ياققان.
ئازاتلىق كۈيچىسى قەھرىمان سادىر،
باش بولۇپ قوللۇقنىڭ تەختىنى چاققان.

نىلقىدىن قوزغالغان مەرتلەر ئات چېپىپ،
خەتەرلىك داۋىنىڭ مۇزاتىتىن ئاشقان.
يالقۇنلۇق ماگمىدىن ۋولقانلار ئېتىپ،
زۇلمەتكە غەزىۋىڭ قاينىغان-تاشقان...

تارىخنى ۋاراقلاپ كورسەم بىر باشتىن،
سەن ئۇنىڭ گۈۋاسى، ئەڭ جانلىق شاھىت.
سەندىكى خىسلەتلىك ھەر قېيا-تاشتىن
كورىمەن ئوچمەس ئىز تارىخقا ئائىت.

كوپ ئىشلار كورگەنسەن مۇشۇ ياشقىچە،
ئالەمگە يارالغان قەدىم چاغلاردىن.
تېيانشان، يۈرەكتە ئىشقىڭ باشقىچە،
يۈكسەكتۇر شوھرىتىڭ بارچە تاغلاردىن.

1960-يىل، ئۈرۈمچى.

قانچه ئاپەت كېلەر ئاڭا دۇچ،
كورەر قانچه باهار ۋە قىشنى.
سىر ئەمەسكەن تاشىنى يارغان كۈچ،
ئۇ كۈچ ــ غالىپ هاياتنىڭ ئىشقى!

1959 ـ يىل، ئورۇمچى.

تىيانشان

بۇلۇتقا بوي سوزۇپ تۇرىسەن مەغرۇر،
سەن پۈتمەس خەزىنە ـ بايلىقنىڭ كانى.
قوزغايدۇ تارىخنىڭ قەلبىمىدە غۇرۇر،
سەن باتۇر خەلقىمنىڭ شوهرىتى ـ شانى.

قەهرىمان ئەجداتلار ئۇلۇغلاپ سېنى،
ئۇنتۇلماس يالقۇنلۇق قوشاقلار قاتقان.
جەڭلەردە مەرتلەرنىڭ توككەن ساپ قېنى،
باغرىڭدا دەريادەك سەل بولۇپ ئاققان.

سويۇملۇك نوزۇگۇم خىلۋەت غارىڭدا،
سەن بىلەن نەچچە ئاي سىردىشىپ ياتقان.

باهار تۇيغۇسى

تۇن بويى توختماي ياغدى ئاپپاق قار،
ھەيران بوپ قارايمەن تۇرۇپ سەھەر چاغ.
گويا كى شۇ كېچە كەلگەندەك باھار،
مەرۋايىت چېچەككە پۇركىنىپتۇ باغ.

كوز ئېچىپ يۇمغىچە ئوتمەستىن ھايال،
باشلىدى تەبىەت ئەجەپ بىر ئويۇن.
غۇقىراپ تاغلاردىن ئۇچقان شوخ شامال
ئۇچۇرتۇپ قارلارنى، كوتەردى قۇيۇن.

توكۇلۇپ ئاق قاردىن ياسالغان چېچەك،
دەرەخلەر يالاڭغاچ قالدى بىر پەستە.
ئارزۇلار قوينىدا جۇش ئۇردى يۇرەك،
گۈل باھار تۇيغۇسى جانلىنىپ ئەستە.

1960-يىل، ئۈرۈمچى

بۇلاق

شوخ بۇلاق شىر-شىر ئېتىپ،
ئۇرغۇپ ئاقار كۆي قېتىپ.
كورمەك بولۇپ مەن ئۇنى
كەلدىم ئەتەي يىراقتىن.
ئەتراپىدا مەجنۇنتال،
سەيلە قىلدىم زەپ خوشال،
ئۇنىڭ جۇشقۇن كۆيلىرى
كەتمەس پەقەت قۇلاقتىن.

زوق-ئىلهامغا كومۇلدۇم،
هاياجانغا چومۇلدۇم،
مۇڭلۇق ئانا ئەللىيىن
ئاڭلاپ ئاشۇ بۇلاقتىن.
مەنمۇ شۇنداق ئاقىمەن،
چوللەرگە گۈل تاقىمەن،
ئىجات-ئەجرىم كەڭسىرى
ئوتلۇق ناخشا-قوشاقتىن.

1960-يىل، ئۇرۇمچى.

ئاچماسقا سىرنى تاپالماي چارە،
قانلىق دەردىنى توكتى دىلىدىن.
ئوتمۇش كۈنلەردىن مۆكۈلۈق ھىكايە،
ئاڭلىدى ئوغۇل ئانا تىلىدىن:

2

"ئاتاڭ بار ئىدى قىران بۇركۈتتەك،
زالىم قولىدا قانىتى سۇنغان.
يېنىپ قىساسنىڭ ئىچىدە ئوتتەك،
مۇدھىش زامانىنىڭ قۇربانى بولغان.

ھاياتقا چىندىن باغلاپ مۇھەببەت،
ئومۇر سۇرەتتى ھالال ۋە ئادىل.
زۇلۇم-زورلۇققا ياغدۇرۇپ نەپرەت،
كوكسىنى كېرىپ تۇراتتى دادىل.

ئوما كۈنلىرى سۇبھى يورۇشقا،
زالىم بەگ يۇرتقا چۈشۈردى بۇيرۇق.
ئۇزىگە ھەقسىز بۇغداي ئورۇشقا،
ھەيدىدى ئەلنى ئىشلىتىپ زورلۇق.

تۇن پاجىەسى

(ئاننىڭ ھىكايىسى)

1

ئەزىز ئاتىدىن بولغاندا جۇدا،
بوۋاق ھاياتقا ئاچقان كوزىنى.
ئۇلغايدى ئوسۇپ ئانا قولىدا،
كورمەي ئومرىدە ئاتا يۈزىنى.

قويغاندا يېشى ئون بىرگە قەدەم،
ئەقلىن قىزىق خىيال ئوردى.
"ئاتام قەيەردە؟ ئۇنى بىر كورسەم!" —
توساتتىن شۇنداق سوئال سوردى.

ئوزىنى بىر پەس يوقاتتى ئانا،
ئوغلىدىن مۇنداق سوئالنى ئاڭلاپ.
يۈرەك پارىسى ئېچىلىپ گويا،
كوزىدىن يېشى ئاقتى تارامىلاپ.

3

قىيناپتۇ زالىم ۋەھشى قان ئىچەر،
ئاتاڭنى ئېسىپ تېرەڭ شېخىغا.
گۈناسىز تەنگە ئۇرۇپ تىغ-نەشتەر،
دوزاق ئازاۋىن ساپتۇ بېشىغا.

ئېلىپ كېلىشتى ھارۋىغا سېلىپ،
ئەرتىسى ھۇشسىز ھالەتتە ئۇنى.
—ئولسە ھەم مەيلى،—دە پتۇ بەگ كايىپ،—
بىر داچەنگىمۇ ئەرزىمەس خۇنى!...

ئاتاڭ رەھمتى ئاشۇ كېچىدە،
يۇمدى كوزىنى زۇلۇم دەستىدىن.
قانلىق قىساسى قېلىپ ئىچىدە،
تاپالماي ئامان زالىم قەستىدىن.

قالدىم پاناسىز شورلۇق ئاجىزە،
دەھشەتلىك كۈنلەر ئوتتى بېشىمدىن.
مەڭگۇ ئۇنتۇلماس ئاشۇ خاتىرە،
تا ئۇمۇرۋايەت چىقماس ئېسىمدىن.

ئۇنىڭ ئەمرىگە قىلماستىن پىسەنت،
بارمىدى ئاتاڭ ئېتىز ئىشىغا.
كۈن بويى ئارام بەرمەي قانچە رەت،
كەلسىمۇ بوتۇڭ سۈيلەپ قېشىغا.

دەككىسىنى يەپ قايتقاچ پالاقلاپ،
ئاتاڭنى ئۇ شۇم بەككە چېقىپتۇ.
ۋەھشى چاياننىڭ ئوغىسى قايناپ،
غەزەپ-قەھرىگە ئوتلار يېقىپتۇ.

كېچە يېرىمدىن ھالقىغان چاغدا،
دوغا-يايلار بېسىپ كېلىشتى.
قالدۇرۇپ مېنى ھىجراندا-داغدا،
ئاتاڭنى باغلاپ ئېلىپ كېتىشتى.

پەريات كوتەرسەم ئۇرۇلدى چوماق،
يىقىلدىم يەرگە. ھۇشۇمدىن كېتىپ.
ھاياتقا يېڭى كوز ئاچقان بوۋاق،
سەن قالدىڭ شۇ چاغ يىغلاپ تېلىقىپ...

ئانا ئۇمىدىن ئاقلاشقا ئوغۇل،
قىلدى قەسەمىيات، كىرپىگىدە نەم.
پارلاق كەلگۈسى مەنزىلگە ئۇدۇل،
جاسارەت بىلەن تاشلىدى قەدەم.

1960-يىل، ئۈرۈمچى.

نەي

كىمدۇ، بىرى نەي چالار،
چېكىپ يۈرەك تارىنى.
ئىنتىزار بوپ يا يىگىت
چىللامدىكىن يارىنى؟

مۇڭلۇق كۈيگە جۇر بولۇپ،
پەقەت بۇلبۇل ئۇن قاتار.
قىزدىن تېخى دېرەك يوق،
يۇلتۇز ئوچۇپ، ئاي پاتار...

نەي ئاۋازى تارقىتار،
ئاشىق كوڭۇل زارىنى.

4

كونا تارىخ بۇ ئوتمۇشكه باغلىق،
ئۇنىڭ هەر قۇرى يېزىلغان قاندىن.
يېتىم-يېسىرلار تاپتۇق نىجاتلىق،
شانلىق ئوكتەبىر قۇياشلىق تاڭدىن.

ئازاتلىق نۇرى زۇلمەتنى سۇرۇپ،
بىزلەرگه يېڭى هايات باشلاندى.
شۇ نۇرلۇق تاڭدا ئارزۇسى كۇلۇپ،
مەرھۇم ئاتاڭنىڭ روهى شاتلاندى...

تۇنجى بولۇپ سەن ئەۋلادىمىزدىن،
مەكتەپ قوينىغا كىردىڭ شەرەپلىك.
تىلسىملار سىرىن ئىگەللەپ پەندىن،
فابىل ياش بولغىن ئەلگه كېرەكلىك.

نادانلىقتىن قاچ، ئىلىمنى ياقلا،
تىرىشىپ ئوقۇ، قالمىغىن دەرستىن.
ئەلنىڭ ئۈمىدى، ئەجرىمنى ئاقلا،
ئېيتقان سوزۇمنى چىقارماي ئەستىن..."

ئۇ بىلەن ئىز قالار ئوتكەن دەۋرىدىن،
شۇڭلاشقا ئىش-مېھنەت ئۇلۇغ ھەممىدىن.
چىك پولات ئايرىلار يالقۇنلۇق پىچتا،
ئىنسانىنىڭ قىممىتى ئولچىنەر ئىشتا.
ھەر كۇنۇڭ غەنىمەت، دوستۇم، شۇنى بىل،
ئەل ئۇچۇن تەر توكۇپ ئىجات-مېھنەت قىل.
يار بولسۇن گۇللىنىش ئومۇر پەسلىگە،
ئەمگىكىڭ مول مۇھە بەرسۇن نەسلىگە.
كەتمەيسەن شۇندىلا ئىزسىز-توھپىسىز،
ياد ئېتەر ئەۋلاتلار سېنى شۇبھىسىز.

1961-يىل، ئاقسۇ.

تۇغۇلغان يەر

گۇزەل يۇرتۇم—تۇغۇلغان يېزام،
قوينى جەننەت ئومۇر يايلىغىم.
مېھرى بۇلاق، ئىجادىمغا كان،
ئىشقى لەززەت، سويگەن ئامرىغىم.

بىلمەمدىكىن قىز ئەجەپ،
سېغىنىش ئازاۋىنى؟...
1960-يىل، ئۈرۈمچى.

مېھنەت

ئىنسانلار ئۇمرىنىڭ قىممىتى مېھنەت،
تۇرمۇشنىڭ مەزمۇنى، زىننىتى مېھنەت.
ماقال بار: "مېھنەتنىڭ تېگى ھالاۋەت"،
مېھنەتتىن ئارزۇلار تاپار كامالەت.
باغلىنىپ ھاياتلىق قىسمىتى بىلەن،
راھەتكە يول ئاچار خىسلىتى بىلەن.
نۇر بېرىپ ئىجتىھات، ئەقىل-ئىدرەككە،
كوتىرەر ئىنسانىنى كوككە-يۇكسەككە.
كوز سالساڭ تارىخقا، بېرىدۇ خەۋەر:
مېھنەتتىن قۇرۇلغان كۇرمىگلاپ شەھەر.
مېھنەتتىن بىخ سۇرۇپ ئېچىلار گۈللەر،
مېھنەتتىن بوستانغا ئايلىنار چوللەر.
مېھنەتتىن مۇنبەر باغلايدۇ شەرەت،
مېھنەتتىن تۇغۇلار گۈزەللىك-سەنئەت.

جانلاندۇرغان پۈتۈن ئەترابنى
ئىشچانلارنىڭ ناخشا ـ ناۋاسى.

قول كوكسۈمده، قاينىق بىر سېزىم
تاشتى دىلدىن ساڭا "سالام!" دەپ.
قۇچاق ئاچتىڭ مېھرىڭنى توكۈپ،
"خوش كېلىپسەن، ئوماق بالام!" دەپ.

قۇچىغىڭدا ئوتكەن ھەر مىنۇت،
شۇنچە شىرىن، شۇنچە يېقىملىق.
سەندە ئوسكەن ھەر تۈپ گىياغا،
چىڭ يۈرەكتىن سەزدىم يېقىنلىق.

سېنىڭ مۇنبەت قوينۇڭدا ئەمدى،
يىلتىز تارتىپ قالمەن ئەبەت.
چوللىرىڭنى گۈلگە ئورايمەن،
توكۈپ تەرنى، سىڭدۇرۇپ مېھنەت.

1961 ـ يىل، قەشقەر.

كىنددك قېنىم باغرىڭغا تامغان،
هورمىتىڭنىڭ يوقتۇر پايانى.
يۇرەك ناخشام سەن ئۇچۇن يانغان
مۇھەببەتنىڭ پۇتمەس بايانى.

ئۇچۇپ ئوتكەن يىللار شامىلى،
مېنى بىر چاغ ئايرىدى سەندىن.
ھىجران پەيتى سۇنمىدى ئەمما
پاك ئىشقىڭنىڭ يالقۇنى تەندىن.

چۇنكى مەندەك سەبى گودەككە،
بولدۇڭ دەسلەپ مېھرىۋان ئانا.
ئاشۇ ئىخلاس-ئەقىدەم مېنى،
ئېلىپ كەلدى قوينۇڭغا يانا!

گۈل-چېچەكتىن سالدى پايانداز،
ماڭا تونۇش قەدىناس يوللار.
بېغىشلاپتۇ ھوسنۇڭگە زىننەت،
ئوت يۇرەكلەر، ئىجاتكار قوللار.

چەت قىرغاقتا سوقا-تۇگمەننىڭ
گۈلدۇرلەيدۇ ياڭراق ساداسى.

بوۋىسىغا ئەركىلەپ،
مۇنداق سوئال سورىدى:

ــ كوپ چاغ ئوتەر بۇ كوچەت
گۈللەپ مۇھە بەرگىچە.
بولارسىزمۇ ئالەمدە،
ئاڭا ئېغىز تەككىچە؟...

بوۋاي بىر پەس كۈلكىدىن
توتالمىدى ئۆزىنى.
چۈشەندۈرۈپ گودەككە
ئېيتتى يۇرەك سوزىنى:

ــ ئەلنى ئۇنتۇپ، ئۆزىنى
ئويلىغان چىن ئەر ئەمەس.
قويغان مۇشۇ كوچىتىم،
ئەلگە سايە بولسا، بەس!

مېنى ئەسلەر، يىگەندە
ئەجرىم سىڭگەن يىمىشتىن.
ئەرگە ئېغىر ئۇيات يوق
ئىز قالدۇرماي كېتىشتىن...

ئالما كوچىتى

توكۇپ ئىللىق هارارەت،
قۇياش كۈلۈپ باققاندا؛
زىمىن ئەكچىپ، قار سۈيى
ئەگىز بولۇپ ئاققاندا؛

ئىشقا چۈشتى نۇر بوۋاي،
كەتمەن ئېلىپ قولىغا.
كوچىتىنى ئالمىنىڭ
تىكتى ئېرىق بويىغا.

قاياقتىندۇ يۈگۈرۈپ،
يېتىپ كەلدى نەۋرىسى.
نەزەر سالدى ئالمىغا،
كېلىپ زوقى-هەۋىسى.

بىردىن گودەك قەلبىنى
قىزىق خىيال ئوردى.

دۇشمەنلەرگە قايناپ-تاشقان
ئەلنىڭ غەزەپ-قەھرى سەن.

قەسەم بەردىڭ قورال ئۇشلاپ،
ئوز بۇرچۇڭنى ئاقلاشقا.
ياۋۇز نىيەت قانخور ياۋدىن،
ئەلنى ئامان ساقلاشقا

"خەلقىم ئازات ياشىسۇن ھور"،
دىگەن ئارزۇ-ئارماندا:
ھالاك بولدى جەسۇر ئاتاڭ،
جەڭدە-قانلىق مەيداندا.

كوكرەك كېرىپ، گويا شىردەك،
باستىڭ ئاتاڭ ئىزىنى.
ئوت ئىچىدە كوردى ۋەتەن،
سېنى—باتۇر قىزىنى.

يەكسان بولدى كورەڭلىگەن
زوراۋانلار ھەيۋىسى.
قايىل قىلدى يەر-جاھانىنى،
ئالجىرلىقنىڭ غەلبىسى.

بۇ سوز گودەك قەلبىگە
شىرىن ئارزۇ-ئۈت سالدى.
پىشقان قىزىل ئالمىلار
كوز ئالدىدا جانلاندى.

كەتمەن ئېلىپ قولىغا،
بوۋىسىغا قاراشتى.
قاتار-قاتار كوچەتلەر
مەلىگە زەپ ياراشتى.

ياش يۈرەكتە ھاياتنىڭ
ئىشقى ياندى چوغ بولۇپ.
مېھنەت بىلەن باغ ياسار،
ئۇمۇ ئوسۇپ چوڭ بولۇپ.

1962-يىل، قەشقەر.

ئالجىر قىزىغا

(«ئالجىرىيە قىزى» ناملىق كىنو فىلىمىنى كورگەندىن كېيىن)

ئالجىر قىزى قەھرىمان قىز،
باتۇر خەلقنىڭ پەخرىسەن.

ئوماق كۆلكەك ھەم شىرىن سوزۇك،
ئارزۇلارىنىڭ قاينام بۇلىغى.

ساپ ئالتۇندەك بىغۇبار قەلبىڭ،
ئەسلىتىدۇ پەسلى باھارنى.
نۇر جۇلالاپ تۇرغان يۇزلىرىڭ،
تاڭ قالدۇرار ئالما-ئانارنى.

نۇسخا ئاپتۇ بەستىڭ سەرۋىدىن،
بۇدرە چېچىڭ قارا-قۇندۇزدەك.
ئوت چاقنايدۇ شەھلا كوزۇڭدىن،
كوكتە يانغان چولپان يۇلتۇزدەك.

ساڭا ئاتاپ شېئىرلار يازسام،
كۆيۈم دىلغا يېقىپ چىقىدۇ.
قەلبىڭدەك ساپ، راۋان مىسرالار
يۇرىگىمدىن ئېقىپ چىقىدۇ.

ۋەتەن مېھرى بىلەن ئۇلغىيىپ،
تول قۇدرەتكە، تەپپەكامالەت.
قانات قىلغىن ئىلمۇ-ئىرفانىي،
بولسۇن غايەڭ ھورلۇك، ئادالەت.

1963-يىل، قەشقەر.

ئالەمشۇمۇل زور غەلىبىدە،
سېنىڭ ئۇلۇغ ھەسسەڭ بار.
ئەلنىڭ قوشاق-كۆيلىرىدە،
سېنىڭ ئوتلۇق قىسسەڭ بار.

تارىخ ھوكمى شۇ ئەزەلدىن،
تاڭ يورۇتار زۇلمەتنى.
قۇل قىلالماس زوراۋان كۈچ،
ھورلۇك سويەر مىللەتنى!

1963-يىل، قەشقەر.

بوۋاق

ۋىلىق-ۋىلىق كۈلسەڭ تەلپۈنۈپ،
ۋۇجۇدۇمغا سىغماس شاتلىغىم.
چۈنكى پەرزەنت ھايات مۇنسى،
مۇڭە بەردى مېنىڭ ياشلىغىم!...

ھاياتىمنىڭ خوشلۇغى ئۇزۇڭ،
ئۈيىمزنىڭ نۇرلۇق چىرىغى.

تاشقىن دەريادىن، تۇرۇپ يانمۇ-يان
ئوتتۇق ئىككىمىز تۇتۇشۇپ قولنى.

قەھرىلىك ئېقىن ئۇرۇپ، ھالاكەت
ئوڭكۇرى تامان سورەيتتى ئاياق.
لېكىن خەتەرنى يەڭدى ئاقىۋەت
ۋىسال ئارزۇسى، ئوتلۇق ئىشتياق.

دولقۇنلار يېرىپ قۇچمىز زەپەر،
ئۇمىت ۋە ئىشەنچ يار بولغاچ بىزگە.
دىلبىرىم، ئالغا تاشلىغىن نەزەر،
چىمەنلىك قىرغاق كورۇندى كوزگە!...

1963-يىل، قەشقەر.

قىش

ئېتىز-قىرلار چوككەن ئۇيقۇغا،
ھوزۇر ئەيلەپ قىشنىڭ قارىدىن.
دەل-دەرەخلەر ھوسىنىنى بېزەپ،
تون كىيىپتۇ ئاپپاق شايىدىن.

سويگۇ ئىسپاتى

دوستۇم دىدى: "ھەيرانمەن، قىزغا
سويگۇنۇمنى قىلالماي ئىزھار.
قانچە قىلسام، بۇ قۇرغۇر تىلغا
بىر يېقىملىق سوز كەلمەس زىنھار..."

دىدىم: "سولماس باغلار ئوستۇرۇپ،
ئەتكىن قىزغا مۇنسىن تارتۇق؛
چىن مۇھەببەت ئۇچۇن، بۇرادەر،
بارمۇ ئىسپات بۇنىڭدىن ئارتۇق".

1963 - يىل، قەشقەر.

دولقۇنلار قۇچىغىدا

ئۇزۇن يول يۇرۇپ پۇتكەنده دەرمان،
قىسقارتماق بولۇپ كېلىشتۇق يولنى.

تام يېنىدا بار كىمدۇر بىرى،
(بەزەن غـــل-پال كورۇنەر ئوزى).
شەھلا كوزلەر...
كىرپىگى پەردە،
شوخ بۇلبۇلدەك گاھ ئۇرار خەندە،
خوشنامنىك قىزى.

كوزلىرىمنى قاراپ كوزىگە
باققىنىمدا قىزىرىپ قالدى.
ئاشۇ ھالەت خاتىرى ئوچمەس
بالىلىقنى ئېسىمگە سالدى...

1964-يىل، قەشقەر.

ئىبرەت ئـەينىگى

سۇئگۇچ ئوزىنى قۇشلارغا "ناخشىچى" دەپ ماختىدى،
كۇيلەش ئۇچۇن راسلىنىپ، قىردىن-قىرغا تاقلىدى.
قانداق قىلسۇن بىچارە؟
چىقمىغاچقا ئاۋازى،
"پۇتۇپ قاپتۇ ئاۋازىم" دەپ ئوزىنى ئاقلىدى.

زوقۇم تېشىپ ھەيرەتتە قالدىم،
تەبەسسۇمنىڭ ماھارىتىدىن.
يۇزلىرىمدە ئېرىمەكتە قار،
ۋۇجۇدۇمنىڭ ھارارىتىدىن.

ئەتراپتا قىش،
لېكىن يۇرەكتە
سەزدىم ئىللىق باھار نەپەسنى.
سوغ قىشمۇ ئانا ۋەتەننىڭ،
ئەسلىتىدۇ چېچەك پەسلىنى.

1964 - يىل، قەشقەر.

ئېسىمگە سالدى

يەنە باھار...
ئوز ئويۇمدىمەن،
كىزەر دىلدا ئانا يۇرت كۇيى.
ھاياتىمغا بەرمەستىن ئارام،
خىيالىمنى چۇلغار قاشا تام—
خوشنامنىڭ ئۇيى.

ئىپار چېچىپ سوقتى تاغدىن غۇر-غۇر شامال،
خوشاللىقنىڭ قاينىمىغا كومۇپ جاننى.
قىز-يىگىتلەر ئىشقا ماڭدى تۇشمۇ-تۇشتىن،
ئويغىتىپ شوخ ناخشىسىدا گۈزەل تاڭنى.

بىر نەقىل بار: "يىلنىڭ ئىشى ئەتىيازدىن"،
قىزغىن مېھنەت ئەييامى بۇ — چېچەك پەسلى.
نوۋرۇز ئۇلۇغ مەرەم ئىكەن ئەجداتلارغا،
گۈلباھارغا ئاشىق شۇڭا ئۇنىڭ نەسلى.

ئالدىرايدۇ ئوت يۈرەكلەر تېرىم باشلاپ،
ئىچمەك ئۇچۇن ئىش-ئەمگەكنىڭ شەرىتىنى.
باھار پەيزى جارى قىلىپ خىسلىتىنى،
ئۇرغۇتۇپتۇ ئىشچانلارنىڭ غەيرىتىنى.

1966 - يىل ئاپرېل، قەشقەر.

زاۋۇتتا
(زىيارەت خاتىرىسى)

تۇرلۇك رەختلەر تىزىلىپتۇ رەتمۇ-رەت،
زاۋۇتتىكى نۇسخا ساقلاش ئورنىغا.

* * *

بولغاچقا مەن بەھرىمەن بۇ ئىبرەتنى كورۇشتىن،
تۇتالمىدىم ئۇزەمنى ئاچچىققىنا كۇلۇشتىن.
بۇ ئەھۋالنى، دوستلىرىم، قىلىپ ئىبرەت ئەينىگى،
ھاياتىڭدا ئۇنتۇلماس ساۋاق ئالغىن تۇرمۇشتىن.

1965 - يىل، قەشقەر.

باھار پەيزى

باھار كەلدى،
يېشىل كىمخاپ چۇشەپ يەرگە،
نەقىش ئويغان ئاڭا رەڭدار چېچەكلەر دىن.
زىلۋا تاللار خۇددى قىزدەك ياسىنىپتۇ،
گۈزەللىككە تولۇپ مۇنچاق - بېزەكلەر دىن.

ناخشا كۇيلەپ نەۋ باھارنىڭ شوخ ئەلچىسى —
قالىغاچلار ئۇچۇپ كەلدى يىراقلاردىن.
باھار سۇيى شاۋقۇن سېلىپ ئاقار تىنماي،
ئېتىزلارغا ئېرىق - ئوستەڭ، بۇلاقلاردىن.

جەڭچىنىڭ قەلبى

كەچكى شەپەق ئۇچتى ئۇپۇقتىن،
تۇن قوينىغا چوكتى تاغۇ-تاش.
چېگرا ساقلار جەڭچى گۇزەتتە،
كوزلىرىدە بۇركۇتتەك قاراش.

سوغ شۇنرغان ۋىژقىراپ تاغدىن،
قار قۇيۇنى ئەتراپتا كېزەر.
لېكىن يېگىت قەلبىدە ئوتلۇق
هارارەتنىڭ تەپتىنى سېزەر.

دىلدا كەزگەن ۋەتەن مېهرى ئۇ،
چىن مۇهەببەت يالقۇنى بولۇپ.
جەڭچى ساقلار چېگرىنى ئامان،
هور ۋەتەننىڭ قالقىنى بولۇپ.

1967 - يىل، قەشقەر.

يۇرىكىمده دولقۇنلىنىپ هاياجان،
چوكۇپ كەتتىم قاياق هىسلار قوينىغا.

ئاق خالاتلىق، غۇنچە بويلۇق ئىشچى قىز،
مېنى كورۇپ كەلدى دەرهال يېنىمغا.
تونۇشتۇردى يېڭى نۇسخا رەختلەرنى،
هەر بىر سوزى چىمكۇ ئورناشتى دىلىمغا.

كوز چاقنىتىپ جۇلالايدۇ شۇ رەختلەر،
گۈل-چېچەكتەك نەۋ باهاردا ئېچىلغان.
جۇلالايدۇ، گويا تىنىق ئاسماننىڭ
يۇلتۇزلىرى رەخت ئۇستىگە چېچىلغان.

ئالقىشلىدىم ئوقۇپ قىزغا ئاپىرىن،
قايىل بولۇپ مۇنچە يۇكسەك غەيرەتكە.
تۇرۇپ قالدىم ئۇزەلمەستىن كوزۇمنى،
مەپتۇن بولۇپ بۇ ئاجايىپ سەنئەتكە.

خوشلاشقاندا دىدىم ئىشچى سىڭلىمغا:
—گۈزەل ئىسكەن توقۇپ چىققان رەختىڭىز.
توختىماستىن ئورلەڭ زەپەر-شان قۇچۇپ،
كۇرەش بىلەن چېچەك ئاتسۇن بەختىڭىز!

1966-يىل مارت، قەشقەر.

كۆرەشته توكۆلگەن قان بىلەن تەردىن،
يۈز ئاچار ئىستىقبال — نۇرلۇق كېلىچەك.

* * *

تۇرمۇشنىڭ ئېغىرى - جەڭرىسى بولار،
يەڭمەكتۇر شۇلارنى هايات مەنىسى.
ۋە لېكىن هەممىدىن ئېغىر تۇيۇلار،
دۇشمەننىڭ كۆلكىسى، دوستنىڭ تەنىسى.

* * *

ئۇپقۇنلار باغرىنى يېرىپ كاراپتەك،
ئورلەيمەن شىددەتلىك دولقۇن - قايىنامدا.
ئازغۇلار ۋەسلىگە قانغاي بۇ يۈرەك،
چىن ۋىسال ئەييامى — شانلىق بايرامدا.

* * *

جۇدالىق هەسرىتى قەلبىمگە تولۇپ،
ئورتىنەر ۋۇجۇدۇم ئىشقى - پىراقتا.
مەن كۆتكەن ۋىسالنىڭ بەلگىسى بولۇپ،
ئۇمىدىم يۇلتۇزى پارلار ئۇزاقتا.

* * *

ئۇلۇغۋار غايەمگە باغلاپ ساداقەت،
كۆرەشكە جان تىكىپ چۈشتۇم مەيدانغا.
يېڭىلمەس ئىرادە، مەرتلىك، جاسارەت،
يەتكۈزەر شۇبهىسىز كۆتكەن ئارمانغا.

1958 — 1967 - يىللار، ئۈرۈمچى — قەشقەر.

پارچه‌لار

بەخت كەلمەس ھەچقاچان،
ئۇزلۇكسىز ئىنسانغا.
جاندىن كېچىپ چېلىشقان،
يېتەر ئارزۇ-ئارمانغا.

* * *

كۆڭۈل دىگەن تىزگىنسىز،
باشلار سېنى ھەر ياققا.
مەپتۇن بولما ئورۇنسىز،
قۇرۇق شوھرەت، ئاتاققا.

كەمتەرلىكنى قىلغىن يار،
ئوي-پىكرىڭدە، ھەر ئىشتا.
كەمتەرلىكتە خىسلەت بار،
ئالغا ئۇندەر تۇرمۇشتا.

* * *

مېھنىتىڭ قۇم چولگە سىڭسە، شۇ يەردىن
باغ ھاسىل بولغۇسى ياشناپ گۈل-چېچەك.

كېلەر بەزەن ھالىدىن تايغان
شورلۇق ئانا، يۈزلىرى سولغۇن.

شۇ تۇپراقتا كومۇلگەن ئۇنىڭ،
يالغۇز قىزى ــ يۈرەك پارىسى.
مۇسىبەتتە ئېزىلگەن دىلىنىڭ،
كوكنى قۇچار پىغان ـ نالىسى.

ھەر يولۇچى ئوتسە بۇ يەردىن،
قىز روھىنى يوقلار دۇئاسى.
بىر ھىكايە ئاڭلىدىم ئەلدىن،
"يالغۇز قەۋرە" ــ تارىخ گۇۋاسى.

1

گۈلجاھان!
گۈلجاھان!...
بولۇپ رىۋايەت،
قىشلاقتا ئاشۇ نام چۈشمەس تىللاردىن،
(زالىملار خەنجىرى سالغان جاراھەت،
ئىزلىرى ئوچمىگەن تېخى دىللاردىن!...)

قىزغا

ئاسرىغىن
ياشلىغىڭ ــ سائادىتىڭنى،
پاك ساقلا ۋىجدانىڭ، نومۇس ـ ئارىڭنى.
ياشلىغىڭ گۈلىگە ئالدامچى قۇيۇن
قول سوزسا، ناز بىلەن ئەگمىگىن بويۇن،
چۈنكى ئۇ سولدۇرار گۈلباھارىڭنى.

1968 ـ يىل فېۋرال، قەشقەر.

گۈلجاھان

(داستان)

مۇقەددىمە

"يالغۇز قەۋرە" نامىنى ئالغان
بىر مازار بار، ئەترابى يۇلغۇن.

2

ۋە لېكىن بىردىنلا چىقىپ سوغ شامال
توزۇتتى دىلدىكى ئۈمىت گۈلىنى.
غۇنچىنى بەرگىدىن ئۈزمەكچى بولۇپ،
ئۈزاتتى شۇم ھۇقۇش ياۋۇز قولىنى.

يۈرت چوڭى ھاشىمبەگ سوۋغىلار بىلەن،
ئاتىنىڭ ئويىگە ئەلچى كىرگۈزدى.
ــ سورايدۇ گۈلقىزنى بېگىم ئوزىگە، ــ
دەپ ئۇلار شۇم خەۋەر گەپنى يەتكۈزدى.

يۈرىگى جىغىلداپ بەختسىز ئانىنىڭ،
ئەنسىزلىك تۇمانى چولغىدى ئۇنى.
ــ مۇناسىپ ئەمەس بىز مۇنچە "ھورمەت"كە،
رەنجىمەي بېگىمگە ئېيتىڭلار شۇنى:

توي قىلىش ھازىرچە ئويىمىزدا يوق،
ئەمدىلا ئون توتكە كىردى گۈلجاھان.
گەر يوقسۇل بولساقمۇ قولىمىزدا يوق،
بارنى تەڭ كۆرەرمىز، بولساق تېڭ-ئامان...

جاپاكەش ئاتىنىڭ نامرات ئويىدە،
يوق ئىدى زەررىچە بايلىقتىن نىشان.
شۇنداىمۇ كۆڭلى توق ئىدى ئومرىدە،
بولغاچقا پەرزەندى ــ ئىسمى گۈلجاھان.

قاراڭغۇ كەپىنىڭ چىرىغى ئىدى،
بوي ـ بەستى گۈل ـ غۇنچە، كوزلىرى خۇمار.
كۆڭۈلسىز تۇرمۇشنىڭ قىزىغى ئىدى،
ئارزۇلاپ بوينىغا ئاسقان تىل تۇمار.

كۈلپەتلەر ئىلكىدە قۇرۇغان ئانا
كەتمەيتتى يېنىدىن پەرۋانە بولۇپ.
رەشكتە ئورتەنسە قىزلارنىڭ دىلى،
يىگىتلەر ئىشقىدا يۇرگەن ئاھ ئۇرۇپ.

مومايلار ئۇچ ـ تورتى يىغىلغان جايدا،
گۈلجاھان ھەققىدە بارار ئىدى گەپ:
ــ ئۇنىڭغا يەتكۈدەك قىز دىگەن قايدا؟
ئارمىنىڭ يوق ئىدى كىملىن قىلساڭ! ــ...دەپ.

تىترەيدۇ ۋۇجۇدى خۇددى ياپراقتەك،
توختىماس كوزىدىن قان-ياش تامچىسى.
بەگ زورلاپ ئالماقتا ئۇنى ئوزىگە،
مەھكۇمنىڭ بېشىدا زورلۇق قامچىسى.

گۈلجاھان ئويىدە بولماقتا ھازا،
تاغ كەبى يەلكىدىن باسقاچ مۇسىبەت.
شاتلىققا كومۇلگەن بەگنىڭ قوراسى،
كۈتەتتى توي ئەھلى نىكانى پەقەت...

كۇن تاققا باش قويدى،
كەچكى شەپەقتىن
قان رەڭلىك تون كىيدى ئۇپۇق ۋە دىيار.
توي ئەھلى قىز يوتكەش ئۇچۇن يول ئالدى،
ئېيتىشىپ ئايالار مۇڭلۇق "يارى-يار":

ھاي-ھاي يولەن، ھاي يولەن،
گۈل قايدا بار يارى-يار.
بىر ياخشىغا بىر يامان،
ھەر جايدا بار يارى-يار.

تەقدىر مېنى چالمىدەك
چولگە ئاتتى يارى-يار.

ـــ قىزىڭىز بېگىمنىڭ راسا ئوز خىلى،
ماقۇل دەڭ مۇنچىلا قىلماستىن كاجلىق...
ـــ يەتمىشتىن ھالقىدى بېگىمنىڭ يېشى،
شۇندىمۇ ئۇچ خوتۇن قىپتىمۇ ئازلىق؟!

بىر پۇتى يەردىيۇ، بىر پۇتى گوردە،
ئالجىماي ئولتۇرسۇن، يىغسۇن ھۇشنى!...
ـــ شۇكرى دەڭ، بىمەنە گەپلەرنى قويۇپ،
ئۇچۇرماڭ قولدىكى بەخت قۇشنى!...

ـــ كۇندەشلەر ئۇستىگە قىزىمنى بېرىپ،
قەلبىنى ئازاپتىن قىلمايمەن پارە!...
ئاخىرقى جاۋابى شۇ بولدى ئۇنىڭ،
ئەلچىلەر قايتىشتى تاپالماي چارە.

3

يېپىشتى ئولجىغا قارا چاڭگاللار،
شۇم ھۇقۇش تىرنىغى پاتتى يۇرەككە.
گۇلجاھان زار يىغلار،
قەلبىنى تىلغار،
ئاھ! دىسە نالىسى ئورلەر پەلەككە.

رازىمەن ئولۇمگە مەھكۇم ياشاشتىن،
ساقلايمەن پاكلىغىم، نومۇس-ئارىمنى!

رازى بول ئاق سۈتۈڭ، ئەجرىگە، ئانا.
كەچۈرگىن قىزىڭنى — بەختى قارىنى.
خوشلاشتىم ھاياتتىن
ساقايتىش ئۈچۈن،
چارە يوق قەلبىمگە چۈشكەن يارىنى..."

شورلۇقنىڭ نالىسى توختىدى، تىندى،
ھاياتلىق شامنىڭ يالقۇنى سۇندى!...

5

سۇبھى-تاڭ ئالەمگە يايغاندا قانات،
چېكىندى قارا تۇن، تارقىدى تۇمان.
ئالدىدا باغرى قان قىشلاق ئەھلىنىڭ،
دەھشەتلىك بىر ھالەت بولدى نامايان.

ئەتراپتا قوي بېقىپ يۈرگەن باللار،
سېسىق كول ئىچىدىن جەسەت تېپىشقان.
ۋاھ!... بۇ ئىدى بىزنىڭ گۈلجاھان،
ئۈستىگە لاي بىلەن لەشلەر يېپىشقان.

شاختىن ئۇزگەن ئالمىدەك
پۇلغا ساتتى ياري-يار.

پاقرايدۇ قولۇمدا،
تىللا ئۇزۇك ياري-يار.
تەلىيىمنىڭ يوقىدىن،
كۆڭلۈم ئۇزۇك ياري-يار.

4

كۈلمىدى بۇ ئاخشام كوكنىڭ پەرىسى،
يۇلتۇزدىن كوز مۇنچاق ئېسىپ بويىنغا.
بىر كىمنىڭ ھەسرەتلىك پىغان-نالىسى
تارقالدى شۇ چاغدا تۇننىڭ قويىنغا:

"ئاھ، مېنى قايسى كۈن تۇغدىكىن ئانام،
مۇنچىلىك بەختسىز، شورلۇق پىشانە؟!
يا خەستە جىسىمغا پۇتۇلگەندە جان،
ئىز بولۇپ قالغانمۇ قارا نىشانە؟!

زالىملار بەختىمگە قويۇپ دام-توزاق،
چەيلەشنى قەستلىدى گۈلباھارىمنى.

پامىر ئىلھاملىرى

تاغلار ساداسى
(يول تەسراتلىرى)

بۇلۇتقا بوي سوزغان تاغلار گەۋدىسى،
يۇدۇپتۇ ئەسرلىك مۇز بىلەن قارنى.
ھەدىيە ئېيتىپتۇ سېخى تەبىەت،
ئۇنىڭغا شۇنچە كەڭ-پايانسىز جاينى.

چولغىنىپ ئويلارغا قىلدىم مەن خىتاپ:
ــ بولساڭچۇ ئەي تاغلار ئېكىنزار مەيدان.
يا كاشكى ئايلانساڭ ئەزىم دەريا غا،
سۇلرىڭ چوللەرگە بەخش ئەتسە جان.

گۇلدۇرلەپ تاغلاردىن چىقتى بىر سادا:
ــ بىلگىنكى، ئەجەپ زور خىسلەت بار مەندە.
مۇقەددەس بۇرچۇمنى قىلمەن ئادا،
خوشالمەن يارالغاچ شۇ ئەزىز ئەلدە.

كوز نۇرى قىزىدىن ئايرىلغان ئانا،
يوقاتتى ھۇشىنى، كېچىپ بارىدىن.
دىللارنىڭ پىغانى ئورلەپ قىيانداڭ،
يىغلىدى تاش-تۇپراق ئەلنىڭ زارىدىن.

جىنازا ئۇستىگە يېپىلدى يوپۇق،
بەرگىدىن ئۇزۇلگەن سېرىق ياپراقتىن.
ئارزۇسى قانمىغان بىر ئوتلۇق يۇرەك،
جاي ئالدى مەڭگۈگە قارا تۇپراقتىن.

ئاتالدى بۇ مازار "يالغۇز قەۋرە" دەپ،
ئايانداۋۇر بىر قىسسە ئۇنىڭ ناممدىن.
زورلۇققا تاش ئاتقان ئىسيانكار قىزنىڭ
خاتىرى ئوچمەيدۇ ئەلنىڭ يادىدىن.

1960 - يىل، ئۇرۇمچى.

خەلقىم ــ غۇرۇرۇم

ئىگىز كوككە بوي سوزغان يۈكسەك ــ ئەزىم تاغلارنىڭ،
مويسىپىتلىك تۇرقىدا ئاق قونۇپتۇ بېشىغا.
ئىشچان، باتۇر خەلقىمنىڭ تارىخىنى ئەگەردە،
سېلىشتۇرسا تەڭ كېلەر بەلكى ئۇنىڭ يېشىغا.

ئەل قۇدرەتلىك ئەل بولۇپ تارىخىدا جاھاننىڭ،
قەد كوتەرگەن خەلق ئۇ ئوتكەن قەدىم چاغلاردىن.
بەختىم شۇكى ــ جەڭگىۋار ئەجداتلارنىڭ نەسلىمەن،
شۇڭا پەخرىم ــ غۇرۇرۇم يۈكسەك ئاشۇ تاغلاردىن.

چېگرا بۇركۈتى

قۇياش پاتتى، كەچكى شەپەقتىن
يېقىپ گۈلخان ئۈپۈق يۈزىگە.

پولاتتىن مۇستەھكەم ۋۇجۇدۇم - تېنىم،
جەڭلەردە ۋەتەننىڭ كوكسىگە قالقان.
دۇشمەننىڭ تانكىسى، تومۇر قۇشلىرى،
توسۇلۇپ گەۋدەمدە ئەيلىنەر تالقان.

ھەر تېشىم دۇشمەنگە ئەجەللىك بىر ئوق،
ساي - جىلغام ئۇلارغا قېزىلغان لەھەت.
قارلىرىم ياۋ ئۇچۇن پىچىلغان كېپەن،
ۋەتەننى خەتەردىن ساقلايمەن ئەبەت...

ھورمەتتە كوز تىكىپ دىدىم: "ئەي تاغلار،
يۇكسەلگىن، ئاسمانغا تاقاشسۇن بېشىڭ.
تەبىي قورغانسەن ئانا ۋەتەنگە،
ئالتۇندىن قىممەتتۇر ماڭا ھەر تېشىڭ!..»

شاتلىنىپ بەختيار نەپەس ئالمەن،
شېپادۇر قەلبىمگە تاغنىڭ ھاۋاسى.
دۇشمەنگە ئېلىمنىڭ غەزەپ - قەھرىدەك،
ياڭرايدۇ ھەيۋەتلىك تاغلار ساداسى.

ئۇ قىز ئىكەن خەلق ئەسكىرى،
چېگرا ساقلاپ گۈزەتتە تۇرغان.
نۇر ئەمگەچكە ۋەتەن مېھرىدىن،
چەكسىز قۇدرەت، غەيرەتكە تولغان.

قەسەم بەرگەن ياۋۇز دۇشمەنىدىن
قوغداش ئۈچۈن ئانا يۇرتىنى.
باتۇر ئەلنىڭ پەخرى ئاشۇ قىز،
ئاقلار چوقۇم ۋىجدان بۇرچىنى.

چالنىڭ يېشىلغى

گويا قىران يېگىتتەك مەزمۇت بەسىپ قەدەمنى،
يەتمىش ياشلىق قېرى چال بارار قىشلاق يولىدا.
كورسەتمەكچى بولغاندەك گويا ئەلگە كارامەت،
سورەپ كېلەر يىلۈنزنى، ئۈزۈن ئارقان قولىدا.

قىيا-چىيا كوتىرىپ چاپتى يۈگرەپ بالىلار،
قىشلاق ئەھلى توپلىنىپ ئورنۇالدى بوۋاينى.
ـــقانداق تۇتتۇڭ يىلۈنزنى؟!

جەلپ قىلدى تاغنىڭ باغرىدا
بىر قىزىللىق مەنى ئۇزىگە،

بۇ كۆرگىنىم چوغلۇقمۇ، ياكى
مالچىلارنىڭ ياققان گۈلخېنى؟
ئاڭقىرالماي تۇردۇم بىر نەپەس،
جۇشقۇنلىدى يۈرەك دولقۇنى.

بىلمەك بولۇپ ئۇنىڭ سىرىنى،
ئىختىيارسىز ماڭدىم شۇ ياققا.
بولدى پەيدا ئەجەپ مەنزىرە،
مەن يېقىنلاپ كەلگەندە تاققا.

قورال ئۇشلاپ تۇراتتى بىر قىز،
جەسۇرانە قەددى-قامىتى.
قاراشلىرى تېتىك ۋە ھۇشيار،
قىران بۇركۈت تۇرقى-ھالىتى.

يەلپۇنەتتى سالقىن شامالدا
قىزىل تۇغدەك باشتىكى ياغلىق.
ئايان بولدى بارچە ئىش ماڭا،
قىزىللىقنىڭ سىرىغا باغلىق.

سهىرلىك كۈي ئەۋجىگە
تولدى يېشىل يايلاقلار.
ئاۋاز قوشتى شقىراپ،
تۇرنا كوزلۇك بۇلاقلار.
تىكشار ئۇنى تاغۇ-تاش،
تىكشار يېقىن-يىراقلار.

چۈنكى چوپان كۈيىدە،
قايناق تۇيغۇ—ئاتەش بار.
ئوتمۇش كۈنلەر خاتىرى،
قانلىق قىساس، كوز ياش بار.
دەۋرىمىزگە مۇھەببەت،
سويگۇ ئاتلىق قۇياش بار.

ئوتمۇشتە ئۇ قۇل ئىدى،
چارۋىدارنىڭ مالچىسى.
ئوكسىمەيتتى بېشىدىن
باينىڭ ئىلان قامچىسى.
ئاقار ئىدى كوزىدىن
ناله-هەسرەت تامچىسى.

دەل ئاشۇ چاغ تاڭ يوروپ،
ئۇيغۇق يۇزى سۈزۈلدى.

ـــ به‌لكى خىرىس قىلغاندۇر؟
دەپ گويياكى مولدۇردەك ياغدۇرۇشتى سوئالنى.

بوۋاي ئېيتار: "يىرتقۇچتىن ۋاپا بارمۇ ئىنسانغا؟!
خىرىس قىلىپ قويلارغا ئوزىن ئوقتەك ئاتتى ئۇ.
كېلىشتۇرۇپ تەككۈزدۇم تۇمشۇغىغا مۇشت بىلەن،
سىرتماق چۇشۇپ بوينىغا ئەدىۋىنى تاپتى ئۇ!..."

بوۋاي كۈلەر، ئەتراپقا مەغرۇرانە كوز سېلىپ،
غەلىبىسىدىن سويۇنۇپ تەنگە سىغماس شاتلىغى.
تاغدىكى قار مىسالى ئاق قونۇپتۇ بېشىغا،
لېكىن يۈرەك ـ قەلبىدىن قايتماس ئەبەت ياشلىغى.

نەي قوشىغى

ھەيدەر چوپان يايلاقتا،
باقار دۇيىنىڭ قويىنى.
قىيا تاشتا ئولتۇرۇپ
لەۋگە قويىدى نەيىنى.
ئېلىپ كەتتى شوخ شامال،
جۇشقۇن يۈرەك كۈيىنى.

تىڭشاپ چوڭقۇر خىيالغا پاتتىم،
ئۇرغۇپ ئاقـقان بۇلاق كۆيىنى:
"ئوتتى سانسىز يىللار، ئەسىرلەر،
مەن دۇنياغا يارالغان چاغدىن.
جۇدالىقنىڭ دەشتىگە چوكۇپ،
ماكان تۇتتۇم خىلۋەتتىن ــ تاغدىن.
تەقدىرىمـدىن چېكىپ نادامەت،
كوز ياشلىرىم ئاقتى بۇلدۇقلاپ.
تاش ئېرىدى زارىمغا، لېكىن
بىرمۇ ئىنسان كەلمىدى يوقلاپ.
چۇپانلارنىڭ دەرتلىك كۆيىگە
بولۇپ سىرداش، غەمكىن ئاقاتتىم.
پىغانىمنى توكۇپ يۇرەكتىن،
ئانا يەرگە كوكرەك ياقاتتىم.
شىپا بەخـش سۇلىرىم بىكار
تاشلىق ساينىڭ باغرىغا سىڭدى.
يۇرىگىمدە پەسلەپ هارارەت،
ئوتتى يىللار،
كوزلىرىم تىندى...

* * *

كەچكۇز ئىدى،
هىجران زارىـدىن،
مۇڭغا تولۇپ كۆيـلەيتتىم غەزەل.

هەيدەر چوپان بويندىن
قۇللوق كىشەن ئۆزۈلدى.
ئوملۇك كۆچتىن بەختيار
چوك ئائىلە تۇزۇلدى.

ئەمدى هەيدەر كىم دىسەك،
يايلاقنىك باي مالچىسى.
سادا بېرىپ قولىدا،
قارسىلدايدۇ قامچىسى.
مەھۋا بولدى چوپانغا،
ۋەتەن-بەخت باغچىسى.

ئىسسىق بۇلاق
(باللادا)

پامىردىكى ئىسسىق بۇلاقنىك
داستان ئىكەن تىللاردا نامى.
ئۇرنىشىپتۇ تاغنىك باغرىغا،
تەبىەتنىك مەي تولغان جامى.
قېنىپ-قېنىپ ئىچتىم زوق بىلەن،
شىپا بەخش ئىللىق سۇيىنى.

شەرەپ بولسۇن ساڭا، ئەلۋىدا!'...

* * *

شۇندىن باشلاپ خەستە تېنىمگە
قوشۇلغاندەك بولدى يېڭى جان.
گويا يۈرەك تومۇرلىرىمدىن
سۇ ئورنىغا سىزىپ چىقار قان.
'ئىسسىق بۇلاق' ئاتالدى نامىم،
بەرگەچ ئاغرىق-ئىللەتكە دەرمان.
مەنپەئەتىم يەتكەچ خەلققە،
خوشاللاندىم، يېشىلدى ئارمان."
ھاياجانغا تولدۇم شۇ تاپتا،
تىڭشاپ جۇشقۇن بۇلاق كۈيىنى.
بۇلاق كۈيى ئۇلغايتتى جۇشقۇن
ئىلھاممىنىڭ كەلكۈن سۈيىنى.

زەرەپشان ھەققىدە ئىككى شېئىر

زەرەپشان بويىدا

زەرەپشان،
زەرەپشان،

تاشتىن ـ تاشقا سەكرەپ كىيىكتەك
ماڭا قاراپ كەلدى بىر گۈزەل.
قارشى ئالدىم كۆيلىرىم بىلەن،
مەجنۇنتالدەك زىلۋا بويلۇقنى.
تولۇن ئايدەك نۇرلۇق جامالى،
ئەسلىتەتتى قىزىل چوغلۇقنى.
بىراق...دىلغا تولدى قان ـ زەرداپ،
شۇ گۈزەللىنىڭ ئاچچىق زارىدىن.
چاڭگال ساپتۇ زالىم چارۋىدار،
جۇدا ئەيلەپ ئۇنى يارىدىن.
ۋەھشى چالغا مەھكۇم بولۇشنى
بىلىپتۇ ئۇ نومۇس، ئاھانەت؛
قېچىپ كەپتۇ ئەجەل غارىدىن،
سويگۈنىگە باغلاپ ساداقەت.
ئۇمىت شامى ئۇچتى...
بورىلەر
قورشاپ كەلگەچ ئۇنى ھەرياندىن.
قىز ئۇزىنى ئاتتى باغرىمغا،
ئارمان بىلەن خوشلىشىپ جاندىن...
بۇ دەھشەتتىن تىترەپ كائىنات،
بەردى تاغلار گۇلدۇرلەپ سادا:
'مۇھەببەتنىڭ سادىق قۇربانى،

پۇركەيسەن چىمەنگە بېغىشلاپ ھايات.
قېرىنداش تاجىكنىڭ ئومۇر تارىخى
پۈتۈلگەن داستانىسەن ــ نۇرلۇق كىتابات.

زەرەپشان،
زەرەپشان،
ئەي ئەزىم دەريا،
غۇلاچ ئات مەنزىلگە، ئۇركەشلەپ راۋان.
كەلگۈسى ئىقبالىڭ بەختىگى كۆيلەپ،
شاقىرا دولقۇنلاپ زاماندىن-زامان!

زەرەپشان

ئاھ زەرەپشان، زەرەپشان،
ساڭا ئالقىش، شەرەپ-شان
ياغار ئەزىز ۋەتەننىڭ
مۇنبەت ئېتىز-قىرىدىن.
بوزغا چېچەك تاقايسەن،
شاۋقۇن سېلىپ ئاقسەن،
كۆيلەپ قوشاق، ھىكايەت
ئەسرلەرنىڭ سىرىدىن.

ئەي ئەزىم دەريا،
تۇرىمەن قىرغاقتا ئىچىپ سۈيۈڭنى.
چولغۇنۇپ ئوي-پىكرىم شاۋقۇنۇڭ بىلەن،
تىڭشايمەن يېقىملىق، جۇشقۇن كۈيۈڭنى.

كەلدىم مەن بويۇڭغا، نەچچە رەت ئالقىلاپ
مويىسپىت چاللاردىن شوھرەت-داڭقىڭنى.
ئالقىشلاپ سەن مېنى ئاقتىڭ شاقىراپ،
چىللىدىڭ ئوزۇڭگە ئىچىپ باغرىڭنى.

چۈمۈلەر گويا كى سۇ پەرىسىدەك،
ئاق غازلار سۈيۈڭگە يېقىپ توشىنى.
جۇر بولۇپ قىرغاقتا سوزلەر تاغ تېرەك،
كېچە ناز ئۈيقۇدا كورگەن چۈشىنى.

ئەسىرلەر سىرىدىن ئېيتىپ كۈي-قوشاق،
يول سېلىپ يىراقتا ئاقسەن راۋان.
"سۈيۈمنى ئىچسە كىم، — دەيسەن گويا كى، —
بېسىلار چاڭقىغى، قالمىغاي ئارمان".

تاغ-ئىدىر،
يايلاقلار، چوللەر باغرىنى،

كورۇپ شۇنى، يىراققا—
نۇرلۇق چىمەن قىرغاقتا،
پەرۋاز قىلدى ئويلىرىم،
دولقۇنۇڭغا قېتىلىپ.

شەرۋەت بولۇپ تۇيۇلدى،
دىلغا ئىلھام قۇيۇلدى،
قېنىپ-قېنىپ زوق بىلەن
ئىچكىنىمدە سۇيۇڭدىن.
ئاشىق بولۇپ كۆيۈڭگە،
سېنىڭ زۇمرەت سۇيۇڭگە،
رىشتىم ئۆزۈپ كۆن بويى
كېتەلمىدىم بويۇڭدىن.

ئاھ زەرەپشان، زەرەپشان،
ساڭا ئالقىش، شەرەپ-شان!...
ئاققىن مەڭگۈ توختىماي،
كۆيلەپ زەپەر كۆيىنى.
زىرائەتكە بېرىپ قان،
چاناقلارغا قېتىپ دان،
تەبرىك ئېتىپ يولۇڭدا
مول ھوسۇلنىڭ تويىنى.

گۈلزار-چىمەن بويلىرىڭ،
جانغا شىپا سۈلىرىڭ،
چۈنكى ئۇندا تەمى بار
ھەسەل بىلەن ناۋاتىڭ.
سۇبھى-تاڭدا نۇرلۇنۇپ،
شاقىرايسەن جۇش ئۇرۇپ،
دولقۇنۇڭدا ئەكسى بار،
قاياق يېڭى ھاياتىڭ.

كۈلگەچكە بەخت-ئامىتىڭ،
يۈكسىلىپتۇ قامىتىڭ،
سىمونت كورۇڭ بىلىڭگە
بەلۋاغ بولۇپ ئورۇلۇپ.
پولات نودىن ئېقىپسەن،
مىڭلاپ چىراق يېقىپسەن،
ئىستانسىيە قۇرۇلغاچ
بەگۋاش سۈيۈڭ تورۇلۇپ.

بىلىقچىلار تور سالار،
قېيىق بىلەن يول سالار،
ئۇپۇقۇن يېرىپ كاراپتەك
قاينىمىڭغا ئېتىلىپ.

چىلك باغلاندى مۇھەببەت
رىشتى بىلەن دىلىمىز،

بال قوشقانىمۇ سۈيۈكمگە؟

كورۇپ سېنى گۈزەل قىز،
ئەسكە ئالدىم لەيلىنى.
مەپتۇن قىلدى سىياقىك
تارتىپ كۆكۈل مەيلىنى.

چاكىناپ كەلسەم سۇ بەردىك،
ئىچىپتىمەن ياقتۇرۇپ.
شۇندىن بېرى كويىمەن،
تەشنالىقتا يۇرىمەن
داۋاسىنى ئاختۇرۇپ.

كورۇپ قالدىم بۇگۈنمۇ،
سېنى تىزناپ يولدا.
مەجنۇن تاللار ئېگىلگەن،
مارجان بۇلاق بويىدا.

تاجىك قىزى

تاجىك قىزى نامىڭنى
يېزىۋالدىم يۈرەككە.
ھورمىتىڭدىن سويۈنۈپ،
يەتتى بېشىم پەلەككە.

تۇتتۇڭ ماڭا ئوز بىلىپ،
قىمىز ئاتلىق شاراپنى.
دوستلۇق بىلەن باغلىدىڭ،
گۈزەل ياشلىق ھاياتنى.

تونۇش ئەمەس بىز ئەسلا،
بىللە ئوينىاپ يۈرمىگەن.
خىيال تۇگۈل مەن سېنى
چۈشۈمدىمۇ كورمىگەن.

لېكىن قېنىپ سىرداشتۇق،
يات بولسىمۇ تىلىمىز.

قىزلار مەيىن قوشاق كۆيلەر،
نەي چېلىنار يىراقتا.
تاشتىن-تاشقا سەكرەپ شوخ سۇ،
شاۋقۇن سالار قىرغاقتا.

سان-ساناقسىز توك چىراقلار،
جىمىرلايدۇ يۇلتۇزدەك.
نۇرغا چومگەن گۈزەل يايلاق،
كېچىسىمۇ كۈندۈزدەك.

نۇرلۇق يەرگە تەلپۈنەر ئاي،
مەپتۇن بولغان بوۋاقتەك.
ھىسسىياتىم دىلغا سىغماي،
تاشتى ئىلھام بۇلاقتەك.

تىزىلدى دىل دەپتىرىمگە
مىسرا-پىكىر ئۇنچىسى.
تەبىەتنىڭ ئاشىغىمەن،
گۈزەللىكنىڭ كۆيچىسى.

ئەيىپ ئەتمە سۇ سوراپ،
يەنە قايتا كەلگەنگە.
تۇگەپ كەتمەس بۇلاقنىڭ
سۇيى ماڭا بەرگەنگە.

ھەچ بىسلماس تەشنالىق
باشلاپ كەلدى ئويۇڭگە.
پامىر قىزى، ئىيتقىنا،
بال قوشقانمۇ سۇيۇڭگە؟

يايلاق كېچىسى

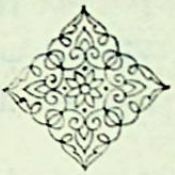
يايلاق كېچىپ يۇردۇم تۇنده،
تەرك ئېتىپ مەن ئۇيقۇمنى.
دولقۇنلاتتى گۇزەل ئالەم،
ئوتلۇق يۇرەك تۇيغۇمنى.

جان بېغىشلار كائىناتقا،
جۇشقۇن ھايات دولقۇنى.
يالقۇنلايدۇ تاغ باغرىدا،
چوپانلارنىڭ گۇلخنى.

غەلبە قىلار غايىسى
ئۇچۇن ھارماي چېلىشقان،
يېڭىش باتۇر پەرھاتلار
نەسلىگە خاس ئەنئەنە.
شۇ ئوي بىلەن دىلىمنى
چولغىۋالدى ھاياجان،
جەڭدە غالىپ جەڭچىدەك
قىلدىم ئۇلۇغ تەنتەنە.

قۇچاق ئاچتى ئالدىمدا
ئانا يۇرتۇم — گۈل دىيار،
كېلىچەكنىڭ ھوسنىنى
كوردۇم ئۇنىڭ چېھرىدىن.
پامىرىنمۇ ئوزۇمنى
سەزدىم يۈكسەك، بەختىيار،
يېڭىش تاپقاچ كۈچ ئىلھام
ۋەتەن ئىشقى - مېھرىدىن.

1971 - يىل ئاۋغۇست — سېنتەبىر، تاشقورغان — قەشقەر.

تاغدا

قىيا تاشتىن قوزغىلىپ،
ئۇچتى بۇركۈت كوكسىرى،
ئىلھام بېرىپ قەلبىمدە
يانغان ئارزۇ-تىلەككە.
چىقماق بولۇپ پامىرغا
قەدەم باستىم ئىلگىرى،
بۇلۇت بىلەن سويۇشكەن
تەڭ چوققىغا-يۇكسەككە.

توسماق بولدى يولۇمنى
تاغ شامىلى گۈكرەپ،
بۇركۈت بىلەن بەسلىشىپ
ئىلگىرلىدىم غەيرەتتە.
تۇرماقتىمەن چوققىدا،
ئىگىز كوككە باش تىرەپ،
پەستە قالدى كورەڭ تاغ،
ماڭا بېقىپ ھەيرەتتە.

شامال بىلەن تارقىلار قىردىن،
گۈل-چېچەكنىڭ شىرىن پۇرىغى.

يۇرەكلەرگە ھوزۇر بېغىشلاپ،
نەي ئاۋازى كېلەر يىراقتىن.
قىز-چوكانلار تاغنىڭ باغرىدا
سۇ ئېلىشىپ قايتار بۇلاقتىن.

ئاق بۇلۇتتەك ئورلەيدۇ تۇتۇن،
چۇپانلارنىڭ كىگىز ئويىدىن.
جارائلايدۇ قىرلار، ئىدىرلار،
بەختىيارلىق-شاتلىق كۇيىدىن.

شاۋقۇن سېلىپ ئوتلاقتىن يانار،
سان-ساناقسىز قويلار پادىسى.
ئارقىسىدىن ئاشۇ پادىنىڭ
كېلەر جىمىڭ-چۇپان بالىسى.

ياش قورامى بولسىمۇ كىچىك،
خوپ كېلىشكەن قەددى-قامىتى.
كوكتە ئۇچقان قىران بۇركۇتنى
ئەسلىتىدۇ تۇرقى-ھالىتى.

يايلاق بۇركۇتى

(داستان)

مۇقەددىمە

دىل زوقۇمنى تارتتى ئۇزۇن،
كەڭ سامادا بۇركۇت پەرۋازى.
كوز ئالدىمدا بولدى نامايان،
ياش جىبىكنىڭ جەسۇر ئوبرازى.

1

قىزىللىقتا پۇركەندى ئۇپۇق،
قىزىللىقتا چومدى تاغۇ-تاش.
چارچىغاندەك كوز يۇمۇپ ئاستا،
تاغ كەينىگە شۇڭغۇدى قۇياش.

ئارامبەخش بىر گۇزەللىككە،
تولدى چەكسىز يايلاق قوينى.

كېلەر جىبىك،
ئەتراپقا ھۇشيار
نەزەر تاشلاپ چىچەن بۇركۇتتەك.

توساتتىنلا يات بىر گەۋدىنى
كورۇپ قالدى ئارقىغا قاراپ.
ئېزىقتۇرغاندەك بىر يوچۇن ئادەم،
كېلەر ئىدى تاغنى ياقلاپ.

گويا قورقماق توشقانغا ئوخشاش،
باقار چوچۇپ ئارقا-ئالدىغا.
گەۋدىسىنى يوشۇرماق بولۇپ،
ئىنتىلەتتى پىنھان-دالدىغا.

بىر شۇملۇقنى سەزگەندەك جىبىك،
ماڭدى شۇ يات گەۋدىگە قاراپ.
—ھاي-ھاي ئاكا، ئاداشتىڭىزمۇ؟
يول بۇ ياقتا! —دىدى ۋاقىراپ.

ئۇز ئورنىدا خۇددى ھەيكەلدەك
قېتىپ قالدى بايىقى ئادەم.

توت ئەتراپى قەۋەت-قەۋەت تاغ،
بۇلۇت بىلەن سويۇشۇپ تۇرغان.
قۇشمۇ ھالقىپ ئۇچۇپ ئوتەلمەس،
ئانا يۇرتقا تەبىي قورغان.

ئورنىتىلغان چىگرا بەلگىسى،
شۇ تاغلارنىڭ باغرىنى ياقلاپ.
مەرت يىگىتلەر كۈنۈ-تۈن ئويغاق،
تۇرار ئۇندا چېگرىنى ساقلاپ.

شۇ ئەتراپتا قوي باقار جىبىك،
تەتىل ۋاقتىن ئوتكۈزمەي بىكار.
دىلدا يانغاچ بىر ئۇلۇغ غايە،
"جەڭ" مەشقىنى ئىشلەيدۇ تەكرار.

ئۇگىنىشتۇر ئۇنىڭ مەقسىدى
قىلىچ چېپىش، نەيزە ئۇرۇشنى.
ئارزۇ قىلار بولۇپ پاسىبان،
ئەلنى قوغداپ پوستا تۇرۇشنى.

2

قويلار يامراپ يانار ئوتلاقتىن،
خۇددى كوكتە ئۇزگەن بۇلۇتتەك.

سوز تاپالماي، "مېهمان" جىمىككە
قاراپ قالدى بىر پەس ئامالسىز.
بار ۋۇجۇدى كەتتى بوشىشىپ،
تىترەر پۇتى چامداشقا ھالسىز.

ئالدىدىكى جەسۇر چوپانغا،
يەر ئاستىدىن تىكتى كوزىنى.
قېچىپ بولماس پۇختا قاپقانغا
چۈشكەن تۈلكە سەزدى ئۇزىنى.

ــ قېنى، كەتتۇق! ــ بۇيرۇدى جىمىك،
يات "مېهمان"نى سېلىپ ئالدىغا.
قويلىرىنى سۈرۈپ ــ ھايقىرتىپ،
يۇرۇپ كەتتى تاغنىڭ باغرىغا.

3

قارايماقتا ئاقۇاش چوققىلار،
كوكتە يۇلتۇز ياندى چاراقلاپ.
ئۇن ــ تىنسىز يۇرۇپ ئىككىسى،
تاغنى بويلاپ كەتتى يىراقلاپ.

جىبىك ياققا قاراپ نائىلاج،
ئاستا-ئاستا تاشلىدى قەدەم.

تاجىكسىمان كىينىگەن ئوزى،
چىراي-شەكلى باشقىچە بىراق.
زەھەر تامار چېقىر كوزىدىن،
پاقىرايدۇ قونجىدا پىچاق.

—سالام ئۇكا! —دىدى ھىلىگەر
لەۋلىرىنى زورلاپ كۈلكىگە.
ئىندىمەستىن تىكىلدى جىبىك،
چوكۇپ سىرلىق گۇمان ئىلكىگە.

—خەۋەر ئېلىپ ھەربى پونكىتتا
كەلگەن ئىدىم، ئۇ جاي قاياقتا؟
—ئادىشىپسز، مەن باشلاپ باراي،
ھەربى پونكىت تېخى يىراقتا.

—ياق، ياق ئۇكا، قالما يولۇكىدىن،
ئوزۇم سوراپ-ئىزدەپ يېتىمەن.
—يۇرۇك، قېنى، بىرگە ماڭايلى،
مەنمۇ ئاشۇ يولدىن ئوتىمەن.

ـــ توختا! ـــ دىدى جىبىك قاچقۇنغا،
گويا شىرده‌ك ئوزىنى ئېتىپ.

يات مه‌لئۇننى قوغلاپ باراتتى،
دىلدا نه‌پره‌ت ـ غه‌زىۋى قاياپ.
يانداشقاندا،
تايىغى بىله‌ن
ئۇردى باشقا راسا غۇلاچلاپ.

پىچىغىنى ئېلىپ، جىبىككه
تاشلاندى ياۋ خۇددى قاۋانده‌ك.
ياش باتۇرنىڭ يۇمران تېنىگه،
سالدى نه‌شته‌ر خۇددى چايانده‌ك.

قىزىپ كه‌تتى تاغنىڭ باغرىدا،
هايات ـ مامات ئارىسىدا جه‌ڭ...
ئېخ، قانداقمۇ جه‌سۇر بۇركۇتكه
قاغا ـ قۇزغۇن كېله‌لىسۇن ته‌ڭ!؟

قىزىل ره‌ڭگه بويالدى تۇپراق،
جه‌سۇر ياشنىڭ يۇره‌ك قېنىدا.
ئۇ هۇشىدىن كه‌تتىيۇ، بىراق
قالدى قولى ياۋنىڭ گېلىدا...

قۇچاق يايغاچ تۇننىڭ سالقىنى،
كۆچەيمەكتە گۈكرەپ شامال.
قەدەملىرى دادىل جىبىكنىڭ
كاللىسىدا بىرگىنە خىيال:

"يىراق ئەمەس مەنزىل ئۇنچىلا،
شۇ مېڭىشتا يېتىمىز ھىلى.
ئايان بولۇپ شۇندا بارچە ئىش،
يات 'مېھمان'نىڭ يېشىلەر سىرى!..."

يوچۇن ئادەم كېلەر جىبىكنىڭ
ئويلىرىنى سەزگەندەك بولۇپ.
دۇپۇلدەيدۇ ئېغىپ يۈرىگى،
ئۇز ئۇزىدىن دەھشەتكە تولۇپ.

چامى يەتمەي ئارتۇق يۈرۈشكە،
تىترەپ كەتتى بىردىن جالاقلاپ.
قىيا تاشلار ئارىسى بىلەن،
پانا ئىزلەپ قاچتى پالاقلاپ.

ـــ توختا! ـــ دىگەن ياڭراق ساداسىدىن،
گۈلدۈرلىدى تاغلار ئۇن قېتىپ.

سېزىلمەستىن ئاغرىق ئازاۋى،
تۇرماق بولدى دەرھال ئاياقتا.
دىدى بىردىن ئالغا تەمشىلىپ:
ــ دۇشمەن قېنى؟
قاچتى قاياقتا؟

قۇچاقلىشىپ جەڭچى تاغىلار،
ياتقۇزۇشتى ئۇنى ئورنىغا.
ــ خاتىرجەم بول، ئاللابۇرۇنلا
چۈشتى قاتىل قانۇن تورىغا...

ئارام ئېلىپ كۆڭلى جىمىكنىك،
قايناپ ـ تاشتى يۈرەك شاتلىغى.
چۈنكى ئوتلۇق كۆرەش ئىچىدە،
كامال تاپتى گۈزەل ياشلىغى.

ۋەتەن ـ خەلقە قىلغاچ جان پىدا،
ھورمەت ئىشقى ياندى دىللاردا.
ئەل ئىچىگە تارقالدى نامى،
داستان بولۇپ بارچە تىللاردا.

1971 ــ 1972 ـ يىللار، تاشقورغان ــ قەشقەر.

4

قانچه ۋاقىت مۇشۇ ئاردىدىن
ئوتكىنىنى بىلمەيدۇ ئوزى.
ئويغانغاندەك ئېغىر ئۇيقۇدىن،
ئاستا-ئاستا ئېچىلدى كوزى.

زەپمۇ ئىللىق ئاپپاق گەمە ئوي،
زەپ يېقىملىق مېھرىۋان يۇزلەر.
ئاڭا تونۇش ئوزبىگە بېقىپ
كۇلۇپ تۇرغان يالقۇنلۇق كوزلەر.

ئۇ بىلمەيدۇ ئوزىنى قاچان
مۇشۇ يەرگە ئېلىپ كەلگەننى.
جەڭچى يولداشلار ئوز قېنى بىلەن،
ئاڭا قايتا هايات بەرگەننى.

خۇددى چۇشتەك ئاخشامقى ۋەقە،
كەلدى ئۇنىڭ ئېسىگە بىردىن.
يۇرەك-قەلبى تولۇپ غەزەپكە،
تۇرۇپ كەتتى ياتقان ئورنىدىن.

هاياتقا مۇھەببەت

قەدىرلەيمەن سېنى، ئەي هايات،
يۇرىكىمدە مۇقەددەس نامىڭ.
ئۇمىدىمگە بېغىشلار قانات،
شىپا بەخش مەي تولغان جامىڭ.

هەر قەتىسى يۇرەككە دەرمان،
ئۇلۇشۇمنى قالدۇرماي ئىچەي.
مەن ياشاشنى قىلىمەن ئارمان،
هايات، سەندىن قانداقمۇ كېچەي؟!...

ياتماقتىمەن كېسەل زەربىدىن،
ئولۇم بىلەن ئېلىشىپ بىراق.
مىنۇتسېرى سولۇپ، بەرگىدىن
توكۇلگەندەك خۇددى گۈل-ياپراق.

كۈلۈپ باقسەن هەر چاغ يېنىمدا،
سۇرۇپ ئەجەل كولەڭگىسىنى.

هجران قوشاقلىرى

هجران قوشىغى

ياشلىق يارىنى سويمىگەن بارمۇ؟
هجران ئوتىدا كويمىگەن بارمۇ؟
ۋىسال ئۈمىدى، جۇدالىق دەردى
بارچە ئىنساننىڭ ئومرىگە يارمۇ؟

ئايرىلىش دىلغا سىلىپ جاراھەت،
چىداشقا ئارتۇق قالمىدى تاقەت.
لېكىن ئىشقىڭغا چۇشۇرمىدىم داغ،
پاك ئەقىدەڭگە باغلاپ ساداقەت.

بولسىمۇ گەرچە ئارىمىز يىراق،
يۇرەك رىشتىمىز ئۇزۇلمەس بىراق.
كەلگۈسى بىر كۈن ئامرىغىم بىزگە
ۋىسال تاڭلىرى ئاچىدۇ قۇچاق!

1969 - يىل، قەشقەر.

گۈلستان باھارىنى باشلاپ كېلەر ئۇ،
گۈل تېرىپ قىرلاردىن ئېتەك ۋە ئېتەك.
قۇياشتەك پارلىغان بەختى-ئامىتى،
سەرۋىدەك مەردانە قەددى-قامىتى،
چاچلىرى گۈل-سۈمبۈل،
لېنتىسى چېچەك.

قۇتلۇغىن، ئانىجان،
قۇتلاڭ، دوستلىرىم،
تېزلىتىپ سويگۈنىڭ ۋىسال تېڭىنى
كەلمەكتە نىگارىم،
ئىسمى — كېلىنچەك!

1972-يىل، قەشقەر.

ۋىسال ئارزۇسى

نە بولغاي ئەرزۇ-ھالىمغا نىگارىم، ئېتىبار ئەتسەڭ،
تامام ئەيلەپ جۇدالىقنى، ۋىسال پەيتىن قارار ئەتسەڭ.

بېرىپ تەشنا ۋۇجۇدۇمغا مۇھەببەت جامىدىن شەربەت،
يۇرەك، ئىشقىڭ قىلىپ ئىزھار مېنى شات-بەختيار ئەتسەڭ.

ئوچۇقاتقان ئومرۇم شامغا
يېقىپ ئۆمىت سەرەڭگىسىنى.

شىپا تاپار مېھرىڭدىن يۇرەك،
ئەجەل، زۇلمەت نۇرۇڭدىن قېچىپ.
مەن ياشايمەن!
پارلاق كېلىچەك
كۆتەر، ئەنە، قوينىنى ئېچىپ.

1970-يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

كېلىچەك

پارلايدۇ چېھرىدە خۇشخۇي تەبەسسۇم،
يارالغان ئاي بىلەن گويا قوشكىزەك...
تەبىئەت مەڭگىگە قوندۇرۇپتۇ خال،
بولسۇن دەپ گۈزەللىكى ھوسنىگە بېزەك.
ئومۇرلۈك سويگىنىم ئۇ ساھىبجامال،
ماڭا يار،
ئانامغا لايىق كېلىنچەك.

مەن غېرىپتەك ئىشىق تۇمارىنى ئېسىپ،
سويگۇ ھىجران دەشتىنى ئوتتۇم بېسىپ.
رازىمەن چەكسەم جاپا ئومرۇم بويى،
يار ۋىسالى بىر قېتىم بولسا نېسىپ.

* * *

نەچچە ۋاقتىن يار مېنى ياد ئەتمىدى،
بىر نىگاھ تاشلاپ دىلىم شات ئەتمىدى.
يا سېلىپ كوكسۇمگە ئىشقى خەنجىرىن،
بۇ زۇلۇمدىن جانىنى ئازات ئەتمىدى.

* * *

نىگارىم كەل، يۈرەكنى لەختە قان قىلما،
مېنى ھىجرىڭدە ئورتەپ خەستە جان قىلما.
نىمە قىلساڭمۇ ئوز ئەركىڭ، بىراق جانان،
رەقىپ ئالدىدا رەسۋايى جاھان قىلما.

1974-يىل، قەشقەر.

پارچىلار

قايتمىغاي باسقان ئىزىدىن
قەھرىمان، قەيسەر كىشى.

ببسپ ئوتتۇم تالاي يىلنى چۈشەرمەي داغ ئەقىدەڭگە،
پۈتۈن ئومرۇڭدە ئەرزىيدۇ بۇنىڭدىن ئىپتىخار ئەتسەڭ.

ئىسل خىسلەت شۇ ئاشىقنا ساداقەت لەۋزىدە تۇرماق،
ئاھانەتكە قالۇر نامىڭ بۇنىڭدىن ئوزگە كار ئەتسەڭ.

يۈرەكتە قان تومۇر تارتىپ، ياشايدۇ ئىشقىمىز مەڭگۈ،
ۋەتەن نەپىگە كوز تاشلاپ، گۈزەل ئەخلاقنى يار ئەتسەڭ.

جېنىدىن كەچمىسە ئاشىق يېتەلمەس، دەيدۇ، جانانغا،
ۋىسالغا يەتمىگەك شەكسىز ئاشۇ سوزنى شوئار ئەتسەڭ.

1973-يىل، قەشقەر.

رۇبائىلار

بەختىمدۇر ئاتەشكە جاننى ياققىنىم،
يار ئۈچۈن تاھىردەك سۇدا ئاققىنىم.
پەخرىمدۇر، قالساممۇ ھىجران چولىدە،
قىسمەتكە مەردانە كۈلۈپ باققىنىم.

* * *

هەيهات، تەقدىر بىزلەرنى تەكرار،
ئۇچراشتۇردى يەنە بۇ قېتىم!

ئايرىلساقمۇ شۇنچە يىل هامان،
ئايرىلماپتۇ سەندىن ساداقەت.
(خار قىلماپتۇ لەۋزىنى ۋىجدان،
چىن دوستلۇقىقا ئەيلەپ خىيانەت!)
سوغاق قەلبىم (مۇردىدەك بىجان)،
پاك ئىشقىڭدىن ئالدى هارارەت.

1975-يىل ماي، خۇشاۋات.

كۆلۈپ ياشايلى قىسمىتىمىزدىن

نىگارىم، باقسام كىرپىگىڭدە نەم،
سولغۇن يۈزۈڭنى يۇيۇپسەن ياشتىن.
ئۇزەڭنى مۇنچە قىينىما، ئەركەم،
مەيلى توهمەت ياغسىمۇ باشتىن.
يات دىللاردىن چەكمىگىن ئەلەم،
بولسۇن رەقىبكە باغرىمىز تاشتىن!

ئۇستىگە زورلۇق تېغىدىن
ياغسىمۇ توھمەت تېشى.
يانمىغاي ۋىجدان سوزىدىن
ھەق ئۈچۈن كەتسە بېشى.
قىلمىغاي ئەپسۇس ـ نادامەت،
ئاقمىغاي كوزدىن يېشى.

* * *

"سېغىندىم" دەپ يازغان شۇ خېتىڭ،
پاك ئىشقىدىن بەردى گۇۋالىق.
ئايرىلىشتىن چەكمىگەن پىغان،
مۇھەببەتنى تاۋلار جۇدالىق.

1972 ــ 1975 ـ يىللار، قەشقەر.

ۋىدا

مېنى سەندىن ئايرىدى نىگار،
ۋادەرىغا!... شورلۇق قىسمىتىم.
ئوتتىن ئومرۇم ۋىسالىڭغا زار،
جۇدالىقتىن زەپىران بېتىم...

سۈبھىدەم يا تۇندە جەننەت باغىدىن
چىقالماس پەرىلەر سەندىن ئۈيۈلۈپ.
شۇ ئىكەن ئۇلارغا پۈتۈلگەن قىسمەت،
كېلەلمەس ئالدىڭغا قىلغىلى خىزمەت،
سەن بىلەن ئۇچراشماق نومۇس تۈيۈلۈپ.

مەن ھىجىر دەشتىدە كەزدىم كوپ زامان،
ئىگارىم، ئىشقىڭدا چېكىپ دەرت-پىراق.
كوز سېلىپ يولۇمدا پۈتۈن ئالەمدىن،
شۇ گۈزەل تەبىئەت ياكى ئادەمدىن
تەڭدىشىڭ، جۈپتۈڭنى تاپمىدىم بىراق.

ھەسەتخور جانلارنىڭ نەدۇر ئامالى؟!
پۈتۈلگەن ھوسنۇڭگە باقى كامالەت.
سەن ئىلھام پەرىسى، كۈيلىرىمگە جان،
شۇڭلاشقا قەلبىمدىن ئۇچمەيدۇ ھامان
سەن ئۇچۇن ئەقىدە، ئۇتلۇق ساداقەت.

1976-يىل، قەشقەر.

يۇرەكنى زورلۇق قىلسىمۇ پارە،
ساداقەت، ۋىجدان ئايرىلماس بىزدىن.
قورقاقلارغا خاس كوز يېشى، ناله،
كۇلۇپ ياشايلى قىسمىتىمىزدىن.
يېتەر ۋىسالغا بىزدىكى غايە،
مەرتلىك، جەسۇرلۇق خىسلىتىمىزدىن.
1975 - يىل، ئىيۇن، خۇشاۋات.

سويگىنىمگە

يۇزلىرىڭ گويا كى لالىرەڭ شەپەق،
كۇلگەندە كوزۇڭدە بالقىدى قۇياش.
شاتلىقتىن ۋۇجۇدۇم يانغان چېغىدا،
ئېچىلدى گۇل نەركىس كوڭلۇم بېغىدا،
خىجىللىق دەردىدىن كىرپىگىدە ياش.

ئىلاھى هوسنۇڭنى كورگەندىن بېرى،
تولۇن ئاي هەسەتتىن ئاھ چېكەر داغدا.
تاڭ قالار بۇلبۇلمۇ كۇلۇشلىرىڭگە،
ئاھۇلار يېتەلمەي يۇرۇشلىرىڭگە،
مۇڭلىنىپ كوزىدىن ياش توكەر تاغدا.

ئايرىپ ئوز جۇپتىدىن تەقدىر يازمىشى،
سەرسانلىق دەشتىگە تاشلىغان ئۇنى.

يا مەرگەن ئوقىغا دۇچ كېلىپ يارى،
بولغاندۇ ۋە ياكى يىرتقۇچلارغا يەم.
شورلۇقنىڭ كوزىدە سويگۇ خۇمارى،
جۇدالىق دەردىدىن كىرپىگىدە نەم...

كورگەندە شۇ ھالنى يالقۇنەك يېنىپ،
ئۇلغايدى قەلبىمدە ھىجراننىڭ دەردى.
مەھكۇملۇق ئىلكىدە بولغاندا غېرىپ،
ئوتەركەن ئىنسانغا ھورلۇكىنىڭ قەدرى.

ئۇستۇمدە زۇلمەتنىڭ بۇلۇت چاڭلىرى،
كوكسۇمدە جاھالەت ئۇرغان تىغ-پىچاق.
پارلايدۇ شۇبھىسىز ۋىسال تاڭلىرى،
سائادەت دىلبىرى ئېچىپ كەڭ قۇچاق!

1976-يىل ئىيۇن، ئاقسۇقامارال.

سېغىنىش يالقۇنى

تاغ كەبى يەلكەمدىن باسقاندا ھىجران،
يىگانە، قاتمۇ-قات دوڭلەردىن ھالقىپ؛
بەرگىدىن ئۆزۈلگەن بىر پارچە قەسمان،
توقايزار ئىچىدىن كېزىمەن قاڭقىپ.

كەچكى تۇن سالقىنى يايماقتا ئېتەك،
تەبىئەت مۇگدەيدۇ جىم-جىت ۋە سولغۇن.
نە پېشىل مايسا بار، نە بىر گۈل-چېچەك،
زىننىتى بۇ يەرنىڭ توغراق ۋە يۇلغۇن.

باغرى چاك تۇپراقنىڭ، چۈنكى زىلال سۇ
ھايات تومۇرىغا ئاقماس بولۇپ قان.
ھۇ ئەنە...ئالدىمدىن چىقتى بىر ئاھۇ،
نىگاھى پەرىشان، رەڭگى زەپىران.

بىلدىمكى تۇرمۇشنىڭ قايغۇ-تەشۋىشى،
تەنھالىق يولىغا باشلىغان ئۇنى.

ئەمدى دىلدار، تاقىتىم يەتمەس سېنى بىر كۆرمىسەم،
قوللىرىڭنى تۇتىيادەك كۆزلىرىمگە سۈرمىسەم.
"رازى بولماس جان قازاغا، ئىشق ئوتىدا كۆيمىسەم"،
تېچ ياتاي قەۋرەمدە قانداق، قوچىغىدا ئولمىسەم،
سەن ئۈچۈن بولغان ئەقىدەم دىلدا ئىمانىم مېنىڭ.

كەل جېنىم، كۆڭلۈم بېغىنى گۈل-گۈلىستان ئەيلىگىن،
ئاشىغىڭ ھالىغا يەت، دەردىگە دەرمان ئەيلىگىن،
ئۇنتۇما يادىمنى ھەر چاغ، دىلغا مېھمان ئەيلىگىن،
ئەخمىدى مىڭ رازى ئېيتساڭ: "جانىنى قۇربان ئەيلىگىن"،
سەن ئۈچۈن جانىم تەسەددۇق ئەي قەدىردانىم مېنىڭ.

1976-يىل، قەشقەر.

مېنىڭ

(مۇخەممەس)

ئامرىغىم، سويگەن نىگارىم، ماھى تابانىم مېنىڭ،
تەلىيىم-بەختىم، ئارامىم، دەرتكە دەرمانىم مېنىڭ،
سەن ئۇچۇن پەرۋانە بولغاچ كويدى بۇ جانىم مېنىڭ،
ياقتى ھىجرىڭدە پەلەكنى ناله-ئەپغانىم مېنىڭ،
شۇل ئىدى ۋەسلىڭگە يەتمەك ئارزۇ-ئارمانىم مېنىڭ.

تاپمىدىم ھىچ تەڭدىشىڭنى بۇ ھايات سەيناسىدىن،
ھوسنى-قامەتتە ئوشۇقسەن گۇل-چىمەن رەناسىدىن،
جۇش ئۇرار مەرتلىك، جاسارەت سوزلىرىڭ مەناسىدىن،
تاڭ شەپەق نۇرىنى كوردۇم كوزلىرىڭ شەھلاسىدىن،
سەلتەنەت تەختىگە لايىق شاھى سۇلتانىم مېنىڭ.

قۇتقۇزۇپ ھىجران چولىدىن، كورسىتەر دەپ ئىلتىپات،
شۇ ئۇزۇن تۇنلەردە بىدار ئەيلىدىم ۋەسلىڭنى ياد.
سەن كوڭۇل بەرگەچ نىگارىم، ئارزۇيۇم تاپتى مۇرات،
ئاچتى يۇز ئالدىمدا گويا كەلگۇسى پارلاق ھايات،
شۇ بىلەن باشلاندى قاياق سويگۇ داستانىم مېنىڭ.

قەھرىمان ئەجداتلىرىنىڭ روھىغا ۋارىس بولۇپ،
باغلىغان رىشتىنى مەھكەم بارچە قىز-ئوغلان ساڭا.

چىن يۈرەك ئىلھامى نامىڭ، سەن ئىجات كانى بۇلاق،
شائىرىڭ يازغاي بېغىشلاپ قانچە كۈي-داستان ساڭا.

ئىنتىزار-تەشنا بولۇپ ئىقبالغا، پەرۋاز ئەيلىدىڭ،
يۇز ئاچار ئالدىڭدا پارلاق كەلگۈسى دەۋران ساڭا.

تۈپرىغىڭنى خۇددى كوزىنىڭ گوھىرى ئوخشاش بىلىپ،
قوغدىغايمەن جان تىكىپ كوكسۈم پولات قالقان ساڭا.

ئانىلىق ئەجرىڭنى ئاقلاش ئەڭ ئۇلۇغ بۇرچۇم مېنىڭ،
ياش جېنىم بولسۇن تەسەددۇق، بارلىغىم قۇربان ساڭا.

1972-يىل، قەشقەر.

دوستۇمغا

ئوتكەن ئومرۇڭ ئاتقان ئوقتەك ئارقىغا يانماس،
قىلغان ئەجرىڭ يېتەر ئەلگە، تۈپراقتا قالماس.

ئەسسالام، هايات!

ۋەتەن ھەقىدە غەزەل

ۋەتىنىم، سويگەن ئانامسەن، بارلىغىم قۇربان ساڭا،
تا ئەبەت سادىق بولۇشتۇر مەندىكى ئارمان ساڭا.

جۇش ئۇرار مېھرىڭ يۈرەكتە ئوت بولۇپ، يالقۇنلىنىپ،
تەلپۈنەر پەرۋانىدەك قەلبىم مېنىڭ ھەر ئان ساڭا.

زەمۇ كوركەم، نۇرغا چومگەن گۈل-گۈلستان باغلىرىڭ،
خۇشپۇراق بەرگەن شىپالىق سۈمبۈلى رەيھان ساڭا.

تەڭدىشىڭ يوقتۇر جاھاندا، شوھرىتىڭ-شانىڭ ئۇلۇغ،
كار قىلالماس قانچە-قانچە زور قىيان-توپان ساڭا.

كەلسە يات قۇزغۇن قىلار گۇم چېگرىچى-شۇڭقارلىرىڭ،
قەلبىدە مېھرى-مۇھەببەت زور دېڭىز-ئوكيان ساڭا.

گۈللىتىپ باغرىڭنى ئىشتا، ئاققۇزۇپ قوينۇڭدا تەر،
سوغا يوللار مېھنىتىدىن ئىشچى ھەم دېخان ساڭا.

مۇھەببەت-ئىشقىمىز دىلدىن توكۇلدى كۆي بولۇپ جۇشقۇن،
يۈرەك قانداغ چىدالايدۇ بەخت ئىلكىدە يانغاندا؟!...

ئېتىز قويىندا زوق ئەيلەپ قاراپ قالدىم گۈلىستانغا،
بولۇق ئالتۇن باشاقلارنى سويۇپ كوكسىگە تاڭغاندا.

مېنى ئىملەپ تەبەسسۇمدا، كاراپىتەك سول يېرىپ كەتتى،
يېتىشتىم ئارقىدىن تەستە، قولۇم ئوبدانلا تالغاندا.

بۇگۈنكى ئىش پىلانىنى ئورۇنلاپ، قايتا سول تۇتتۇق،
ئۇپۇق ئوزرە قۇياش چوغدەك قىزىل شەلپەرنى يايغاندا.

قوشۇپ دىل ئىشقىنى بىرگە ماڭا چاي تۇتتى ئىشچان قىز،
ھاياجان ئىلكىدە ياندىم، يۈرەك تەشناسى قانغاندا.

بۇزۇلماس ئەھدە قىلدۇق بىز سېخى كۆز پەسلى قوش تويغا،
كۆرەش-مېھنەتتە ئىلغار دەپ شەرەپلىك نامنى ئالغاندا.

1973-يىل، قەشقەر.

چىن مۇھەببەت باغلا دىلدىن كويسەك نەسلىگە،
ئەۋلادىگىنى تارىخ خارلىق دەشتىگە سالماس.

ھەقىقەت شۇ: كۇرەش بىلەن يۇكسىلەر ئىنسان،
كۇرەش قىلماي چىن ئارزۇيۇك ۋىسالغا قانماس.

ھەقنى ياقلاپ، پەللە ئاتلاپ ئورلە نىشانغا،
ۋىجدانلىق ئەر باش كەتسىمۇ لەۋزىدىن يانماس.

ئەل ئالدىدا ئاقلا، دوستۇم، ۋىجدان بۇرچۇڭنى،
ۋىجدانسىزنى ئولسە تۇپراق قوينىغا ئالماس.

1972 - يىل، قەشقەر.

ئومىلىقتا

سەھەرنىڭ ئاشىغى چولپان چاراقلاپ كوكتە يانغاندا،
يېزام ئويغاندى، تورغايلار خوشال سازىنى چالغاندا.

تولۇن ئاي ئەگىدۇر موكتى، خىجىل بولغان چېغى بىزدىن،
گۈلىستان ئىككىمىز بىللە ئېتىز قوينىغا ماڭغاندا.

ناخشىچى سىگىلىمغا

يېقىملىق كۆي بىلەن ئەلگە سالام-سويگۈ بايان قىلدىڭ،
ۋەتەننىڭ شوھرىتى-داڭقىنى ئالەمگە ئايان قىلدىڭ،
سېھىرلىك كۆي ساداسىنى گويا ئەرشكە راۋان قىلدىڭ،
بېرىپ دوستلارغا زور ئىلھام، رەقىپ باغرىنى قان قىلدىڭ.

كۆيۈڭدىن زوق، ھوزۇر ئالدى كۆرەش قويندا! ئىشچانلار،
يىراق چېگرادىكى جەڭچى، يېشىل يايلاقتا چۇپانلار،
ۋەتەننىڭ كەلگۈسى، پەخرى تۇمەن مىڭ قىز ۋە ئوغلانلار...
كۆرەش مەيدانىنى سەنئەت-ئىجادىڭغا ماكان قىلدىڭ.

گۈزەل ناخشاڭدا نەغمە* كۆيىنىڭ ئەۋجىنى كوردۇم،
ئىلى، تارىم، زەرەپشاننىڭ ناۋاسى-مەۋجىنى كوردۇم،
ئۇتۇق بابىدا خەلقىمنىڭ ھالال تەر-ئەجرىنى كوردۇم،
بولۇپ بۇلبۇل ناۋا ئەيلەپ كوڭۈلنى شادىمان قىلدىڭ.

---

* نەغمە ئۇيغۇر مۇزىكا سەنئىتىنىڭ مەشھۇر ئۇستازلىرىدىن بىرى، شائىرە ئامانىسانىڭ ئەدىبىي تەخەللۇسى.

مۇھەببەت

ھەقىقەت شۇ ھەممىگە ئايان:
ھىچنەرسە يوق ئالەمگە باقى.
ئۇز ئۇقىدا ئايلىنار ھامان،
توختىماستىن تارىخنىڭ چاقى.
شۇ سەۋەپتىن ئۇزگىرەر ھايات،
سەزگۇ-ئىدرەك ھەمدە كائىنات.

لېكىن بىر ھىس ياشايدۇ مەنىدە،
ۋۇجۇدۇمغا بېرىپ ھارارەت.
يالقۇنىدىن ئۇلۇغيار تەنىدە،
ئۇلۇغ ئارمان، مەرتلىك، جاسارەت.
ئۇ—دىلىمدا ئۇزگەرمەس ئەبەت
ۋەتىنىمگە بولغان مۇھەببەت.

1973-يىل، قەشقەر.

نه ئەرمان ئەخمىدى، خەلقىڭ ئۇچۇن جەڭلەردە جان بەرسەڭ
ئورۇن ئالغاي ئەزىز قەۋرەڭ مۇقەددەس شۇ ئانا يەردىن.

1974-يىل، قەشقەر.

رۇبائىلار

ۋەتىنىم ئىشقىڭ ياشار جېنىمدا،
ئاقار مېھرىڭ يۈرەك قېنىمدا.
بولسام قۇربان ئەجرىڭنى ئاقلاپ،
قىلچە ئارمان قالماس دىلىمدا.

* * *

تامايىم يوق بايلىقتىن پەقەت،
بايمەن دوستلار، سوزۇم ھەقىقەت.
ئالتۇن ئەمەس مۇلكۇم-بىساتىم،
ۋەتىنىمگە بولغان مۇھەببەت.

* * *

ئولسەم ئەگەر ئىجادىم قالار،
مېنى ئەلنىڭ يادىغا سالار.
بەختىم شۇكى، جىسمىمنى سويۇپ،
ئانا تۇپراق قوينىغا ئالار.

كامال تاپ ناخشىچى سىڭلىم، ۋەتەن قوينى ــ گۈلىستاندا،
ئەكس ئەتسۇن ئۇلۇغ سەنئەت مراسىمى ناخشا ــ داستاندا،
شەرەپ يار بولغۇسى ئومرۇڭگە، چۈنكى مەردۇ ــ مەيداندا
ۋەتەن ــ خەلقىگە ئىشلەشنى ئۇلۇغ مەقسەت ــ نىشان قىلدىڭ.

1974 ــ يىل، مارت، قەشقەر.

ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا

سائادەت دىلبەرى قاچماس كۆرەشكە جان پىدا ئەردىن،
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا، بولۇپ مەردانە قەيسەردىن.

ھەقىقەتتۇر: "مۇشەققەتنىڭ تۈۋى ئالتۇن" دىگەن ھىكمەت،
ئۇمتىنىڭ غۇنچىسى ياشنار توكۇلگەن قان بىلەن تەردىن.

شىپا تاپقاي رىيازەت دەشتىدە زار چاقىغان قەلبىڭ،
ۋىسال پەيتى قېنىپ ئىچىسەڭ ئىسىل شەرۋەتۇ ــ كەۋسەردىن.

مىيىپ بولسا يىگىت جەڭدە، قوشۇلغاي بەستىگە زىننەت،
كى زىننەتتۇر، ئۇنى ھەرگىز ياساپ بولماس كۆمۈش ــ زەردىن.

چول ئويغاندى

1

ئەسرلەر سىرىنى باغرىغا بېسىپ،
چول ئۇخلار غەپلەتتە،
قاغجىراپ سۇسىز.
نە ئۇندا ئۇچار قۇش،
نە يېشىل گىيا...
كورۇنمەس پەقەتلا ھاياتتىن بىر ئىز.
ۋە لېكىن گۇزەلدۇر شۇ مۇقەددەس يەر،
ھەر چىمدىم تۇپرىغى تۇتىيا، ئىزىز.
دەيسەنكى، مۇھەببەت ئىلكىدە باقسا،
ئاق شايى پەردىگە ئورۇلۇپ گويا،
ئۇخلاپ ياتار ساھىپجامال قىز...

2

جان بېرىپ شۇ چولگە باھار ھاۋاسى،
سۇبھىدەم جاراڭلىق ناخشا ساداسى

* * *

چىن يۈرەكتىن ئەيلەپ قەسەمىات،
كىردى باتۇر جەڭگە سەلىپ ئات.
ۋەتەن ئۈچۈن بەردى جېنىنى،
لېكىن تاپتى مەڭگۈلۈك ھايات.

* * *

دىدى باتۇر: كۈچۈم يېتەرلىك،
يەر-جاھاننى قايىل ئېتەرلىك.
قورقۇنچاقتىن ئەيلەيمەن ھەزەر،
رەقىبىم يوق ئۇندىن خەتەرلىك.

* * *

بىلگىنكى ۋاقىتنى ئالتۇندىن قىممەت،
يار بولسۇن ئومرۇڭگە غەيرەت ۋە ھىممەت.
كومسىمۇ جىسمىڭنى تۇپراققا ئەجەل،
ئۇچۇرمەس ئىزىڭنى ئىجادىي مېھنەت.

1973 — 1975-يىللار، قەشقەر.

شاهدی بولۇپ ئوتكەن تارىخنىڭ
دەھشەت ۋە مۇدھىش
سەرگۈزەشتىلەر كەچكەن بېشىدىن.

ئەمدى كوگۇللۇك دولقۇنلىنار ئۇ،
ئوز باغرىدا ئەركىن ئۇزۇشكەن
ئاق غازلارنىڭ سويۇپ توشىنى.
ئېيتىپ بېرەر ئۇلارغا
تۇن بويى ئاستا پىچىرلاپ،
غەپلەت ئۇيقۇسىدا يېتىپ ئەسرلەر
كورگەن چۇشىنى.

1975-يىل، ئىيۇن، خۇشاۋات.

ئەسسالام، هايات!

ئويغاندىم كوز ئېچىپ شىرىن ئۇيقۇدىن،
سۇبھى تاڭ ئالەمگە يايغاندا قانات.
جۇش ئۇردى قەلبىمدە ئىجادىي ئويۇم،
كۇيلەيمەن شەنىگە، كوكسۈمدە قولۇم:
ئەسسالام، هايات!

تىراكتور كۆيىگە ئاقتى جۇر بولۇپ.
ئەسرلىك ئۇيقۇدىن كوز ئېچىپ گۈزەل،
ـــئاھ!ـــدىدى بەختيار ھىسقا چولغۇنۇپ.
تۇراتتى ئالدىدا ئاشغى پەرھات،
(ئاستىدا ئۇيناقلار كىشنەپ پولات ئات)
سويۇملۇك ياڭغا ئېچىپ باغرىنى،
تەبەسسۇم ئىلكىدە باقتى تولغۇنۇپ.

1975-يىل ماي، خۇشاۋات.

ساسلىقتا

تۇن شامىلى
يۇزلىرىنى يالاپ ئوتكەندە
دولقۇنلىنار بېپايان ساسلىق.
مەپتۇن بولۇپ
سۇ بېتىدە ئوز نۇرىنىڭ جىمىرلاشلىرىغا،
كوك پەرىسى باقىدۇ نازلىق...
بىر زامانلار چول ئىكەن بۇ يەر،
كېيىن ساسلىققا ئايلانغانمىش
يوقسۇللارنىڭ قانلىق يېشىدىن.

ئەزىمەت چېگرىچى ئالقىشلار تاڭنى:
ئەسسالام، ھايات!

تۇرنىدەك سەپ تارتىپ ئوسمۇر غۇنچىلار،
يول ئالار مەكتەپكە تېتىك، قەلبى شات.
كەلگۈسى ئىستىقبال، ئارزۇ-تىلەكتىن،
ياڭرايدۇ مەدھىيە ئوتلۇق يۈرەكتىن:
ئەسسالام، ھايات!

قولىدا قىزىلگۈل كەلدى نىگارىم،
سويۈملۈك بىر نەزەر قىلدى ئىلتىپات.
سوز تىزدىم سويگۈنىڭ تەرىپى ئۇچۇن،
بەختيار دەملەرنىڭ شەرىپى ئۇچۇن:
ئەسسالام، ھايات!

سەن بولغاچ قەلبىمگە ئىلھام ۋە دەرمان،
يالقۇنلۇق مىسرالار قىلىمەن ئىجات.
ياشايمەن كۇچ ئېلىپ ئوتلۇق مېھرىڭدىن،
كېلىچەك ھوسنىنى كوردۇم چېھرىڭدىن،
ئەسسالام، ھايات!

1976-يىل، قەشقەر.

لالىرەك ئۇيۇقتىن بالقىدى قۇياش،
نۇر بىلەن يۇزىنى يۇدى كائىنات.
ئىخ، بۇگۈن تەبىەت نەقەدەر گۈزەل،
قۇشلارمۇ شەنىگە كۇيلەيدۇ غەزەل:
ئەسسالام، ھايات!

ياڭرىدى ساماما زاۋۇت گۇدۇگى،
ئورکەشلەپ پىچلاردىن ئاقماقتا پولات.
خۇشخەۋەر بەردى تاك يېڭى غەلىبىدىن،
ئۇرغۇدى تەشەككۇر ئىشچى قەلبىدىن:
ئەسسالام، ھايات!

قىزغىن جەك باشلاندى بىپايان يەردە،
ئېتىزلار باغرىنى تىلغار پولات ئات.
ئىش-ئەمگەك قاينىمى گۈزەل يېزىدىن،
ياڭرايدۇ شات ئالقىش دىخان قىزىدىن:
ئەسسالام، ھايات!

مۇقەددەس ۋەتەننىڭ يىراق چېگرىسى،
بۇلۇتقا بوي سوزغان تاغلار قاتمۇ-قات.
سۇرگەندە يورۇقلۇق تۇماننى، چاڭنى،

بولدۇم بارچە شاتلىقتىن جۇدا،
جامالىڭنى كورگەندىن بېرى.

مەن ئۇزەمنى دەپتىمەن گۇزەل،
بىراق ساڭا يەتمىگىم گۇمان.
رەشك بىلەن يېنىپ شۇ مەھەل،
يۈرەك-باغرىم بولدى لەختە قان...

غەمكىنمەن، بىل، ئاشۇ سەۋەپتىن،
خىجىللىقتىن قىزارغان بېتىم.
ھەزەر ئەيلەپ سېنى كورمەكتىن،
ئېچىلمەن يىلدا بىر قېتىم".

1976-يىل، قەشقەر.

ئېقىن بىلەن مەجنۇنتال

زۇمرەت ئېقىن ئوخچۇپ ئاقار توختىماي،
شاۋقۇن بىلەن كۆيلەپ قوشاق-ھىكايەت.
سۇغا بېقىپ قىرغاقتىكى مەجنۇنتال،
لەۋلىرىدىن توكتى نازلىق شىكايەت:

گۈل بىلەن سوھبەت

باققا كىردى جىلۋە، ناز بىلەن،
سۇبھى تاڭدا ئويغىنىپ گۈزەل.
قارشى ئالدى ئۇنى گۈل-چىمەن،
كۆيچى بۇلبۇل ياڭرىتىپ غەزەل.

قىزىلگۈلگە چۈشتى نىگاھى،
لەۋ ئېچىپتۇ، كىرپىگىدە نەم.
ھەيۋەت ئىدى كوركى، جامالى،
بىراق ئۇنىڭ چېھرىسىدە غەم.

مەپتۇن بولۇپ گۈزەل ئۇنىڭغا،
يۇرىگىدە سەزدى خىجىللىق.
دىدى: "گۈلۈم قانداقچە ساڭا،
ئېيت، پۈتۈلگەن مۇنچە قىزىللىق؟!"

چىقتى گۈلدىن مۇڭلۇق بىر سادا:
"ئاھ، دەردىمنى قوزغىما پەرى!

نېفت دولقۇنلىرى

1

كائىنات قۇچاق ئاچتى ئاتار تاڭغا،
ئىنتىزار بوپ خۇشخەۋەرگە شوخ سابادىن.
يەرۇ-ئاسمان كەلدى بىردىن زىلزىلىگە،
ھەيۋەت بىلەن گۈلدۈرلىگەن ئۈن-سادادىن.

سىلكىنىشتىن تىترەپ كەتتى ئاقۇاش تاغلار،
يېشىل ئورمان قۇلاق سالدى ھەيران بولۇپ.
گۈل-چېچەككە تولدى خۇشبۇي چىمەن باغلار،
ئاقتى تارىم ھەم زەرەپشان دولقۇنلۇنۇپ.

كوكيارداىن تارالغان شۇ قۇتلۇق خەۋەر،
كومدى شاتلىق قاينىمىغا يۈرەكلەرنى.
جەڭ بىلەن قۇچقان يېڭىش-شانلىق زەپەر،
كۈلدۈردى ئۇلۇغ ئارمان-تىلەكلەرنى.

ـــ ئالدىرايسەن نەگە مۇنچە، كۈنۈ-تۈن
تىنىم تاپماي، ۋاقىت بىلەن قوغلىشىپ؟
توختىساڭچۇ!...
قۇچۇپ يۇمران تېنىمنى،
كۆكۈل ئاچقىن مېنىڭ بىلەن ئويناشىپ...

ئېقىن ئېيتار: ھەددىم ئەمەس توختىماق،
ۋىسال ئىشقى ئارام بەرمەس جېنىمغا.
چۈنكى ئالدا مۇنبەت دالا ـــ مەشۇغۇم
كۆتەر مېنى تەشنا بولۇپ يولۇمغا.

ئۇمىدىنى ئاقلاي ئۈنىڭ قانداقمۇ،
شەرۋەت بېرىپ، گۈلدىن بېزەك تاقمىسام؟!
مەنزىلىمگە يېتەلمەيمەن كۈنۈ-تۈن
توختىماستىن شاۋقۇن سېلىپ ئاقمىسام.

1977-يىل مارت، قەشقەر.

كۆرەش-مېھنەت قاينىمىدا تاغۇ-چوللەر،
كوپ ئەسىرلىك ئارزۇسىغا كۆلدى قېنىپ.
چۈنكى ئۇندا سان-ساناقسىز زاۋۇت-كانلار،
قىلدى بەرپا تەر ئاققۇزۇپ ئىشچى سىنىپ.

خوشاللىقتا تولۇپ ئۇندىن ئانا تۇپراق،
ئىشچانلارغا ئاچتى پۈتكۈل دىل سىرىنى.
سوغات قىلىپ قۇيماقتا ئۇ يۇرىگىدىن،
سانائەتنىڭ تومۇرىغا ساپ قېنىنى!...

توشۇماقتا ماشىنلار كالۇننىسى،
ئالتۇن نېفىت — ئەلنىڭ ئەزىز بايلىغىنى.
نېفىتچىلەر يېڭى جەڭگە قويدى قەدەم،
يەلپۇلدىتىپ كوكتە زەپەر بايرىغىنى.

1977-يىل، ماي.

قاغىلىق

زوق بىلەن يايراپ، سېنى قىلدىم زىيارەت قاغىلىق،
گۈللىنىپ، ئاپسەن يېڭىچە بىر قىياپەت، قاغىلىق.

ئىگىز كوككە ئېتىلماقتا نەپرەت پونىتان،
زور كۈچ بىلەن يەرنىڭ ئاستىن قاتلىمىدىن.
ماي ئەمەس، ئېخ!...ئورگەش ياساپ ئاقماقتا قان،
گويا ئۇنىڭ چوڭقۇر يۇرەك قاتلىرىدىن.

سانائەتنى گۈللەندۈرۈش دولقۇنىغا،
قوشقان ئۇلۇغ توھپىسى بۇ ئانا يەرنىڭ!
ئېچىلدى زور نەپرەت كانى قەلبىر سايىدا،
خىسلىتىدىن ئوت يۇرەكلەر توككەن تەرنىڭ.

2

پۈتمەس بايلىق خەزىنىسى ئەزىز تۈپراق،
كەچۈرگەندۈر ئەسرلەرنىڭ سىرىن باشتىن.
ئاسمىنىدا قارا بۇلۇت سېلىپ سايە،
ئىتەكلىرى تولغان ئۇنىڭ قانۇ-ياشتىن.

جاھالەتنىڭ "ئاقىللىرى" دەيتتى ئۇنى:
"تاغ ۋە چولى پەرقلەنمەيدۇ تىلسماتتىن".
ۋەتەن، خەلقنى ئوكتەبىرنىڭ نۇرلۇق تېڭى،
قۇتۇلدۇردى جاھالەتتىن، خۇراپاتتىن.

باغدا

سەير ئەتتىم چىمەن باغىن، قېلىشماس ھوسنى جەننەتتىن،
گۈزەللىكتە كامالەتكە تولۇپتۇ ئەجرۇ-مېھنەتتىن.

دالالەت قىلدى باغۋەن قىز تەبەسسۇم، ئېپتىخار بىرلە،
تېتىپ كورمەكنى شۇ باغدا يېتىلگەن نازۇ-نېمەتتىن.

ھوزۇرلاندىم سۇرۇپ مەي كەيپىنى ئالما، ئانارىدىن،
چىپانىنىڭ نەشپۈتى داڭلىق، قېلىشماس تەمى شەرۋەتتىن.

ساناپ بولماس تۇرىنى قىز يېتىشتۇرگەن مۇھە، گۈلىنىڭ،
يارالغان موجىزە بۇندا يۇرەك ئىخلاسى، جۇرئەتتىن.

كوڭۈل رىشتىگە مارجاندەك تىزىلدى نەزمە مىسراسى،
دىلىم يايراپ، سويۇندى جان، كوڭۈللۈك سەيلە-سوھبەتتىن.

يەنە كەلمەك ئۈچۈن ۋەدە بېرىپ باغۋەنگە، خوشلاشتىم،
لېكىن تەس بولدى ئايرىلماق يېقىملىق، ياخشى ئۇلپەتتىن.

بەرق ئۇرۇپ ياشنايدۇ ئالتۇن نۇر بىلەن باغۇ-چىمەن،
ساپ ھاۋاسى تەنگە دەرمان، جانغا راھەت، قاغىلىق.

رۇسلىنىپتۇ قامىتىڭ مەزمۇت چىنارىدەك بوي سوزۇپ،
قايتىدىن ئومرۇڭگە يار بولغاچ سائادەت، قاغىلىق.

ئەمدى شوتا ئوستىڭىدە شوخ ئاقار زۇمرەت ئېقىن،
چىن رىياللىقا ئېشىپ كونا رىۋايەت، قاغىلىق.

سۇبھىدەم گۇل بەرگىدە بۇلبۇللىرىڭ خەندان ئۇرۇپ،
شان-زەپەرلەر بابىدىن سوزلەر ھىكايەت، قاغىلىق.

مىڭلىغان پەرھات ئۇچۇن باغرىڭ ئىكەن ئالتۇن بوشۇڭ،
ياشلىغىڭ شۇلار بىلەن تاپقاي كامالەت، قاغىلىق.

خۇشچراي ئاچماقتا ئالدىڭدا سائادەت دىلبىرى،
تاغ يېرىپ، مەنزىل ئېشىپ، ئورلە داۋامەت، قاغىلىق.

1977-يىل سېنتەبىر، قاغىلىق.

مىڭلىغان غالىپ پولات قول ئالدى سايدىن توغرا يول،
شۇ بىلەن بولدى راۋان شىمال-جەنۇپنىڭ قاتنىشى.

ئەمدى شۇ يولدىن ئوتەر، ماشىنىلار تېز، بىخەتەر،
"يول ئازاۋى—گۈر ئازاۋى" دىمىگەي ھېچبىر كىشى.

قەلبىگە شاتلىق تولۇپ، كەڭ ساي كۆلەر قەھ-قەھ ئۇرۇپ،
ئاقىدۇ خۇددى قىيانەڭ دەۋرىمىزگە ئالقىشى.

1977-يىل سېنتەبىر، يەكەن.

بىر گۈزەلگە

باھارنىڭ ھوسىنىنى كوردۇم سېنىڭ غۇنچە سىياقىڭدا،
شۇڭا مەجنۇن بولۇپ يۈردۇم كويۇپ ئىشقى پىراقىڭدا.

جۇلالايسەن گويا توزدەك، قېشىڭ مىسالى قۇندۇزدەك،
زىيا چاقنايدۇ يۈلتۈزدەك سەھرلىك كوز قاراغىڭدا.

ئېتەر لۇتفىڭ مېنى ھەيران، ئارامىمنى قىلىپ ۋەيران،
نازاكەت كۆلكىسى جەۋلان قىلار دائىم زىناغىڭدا.

كېتەر ۋاقتىمدا يوللۇق دەپ ماڭا بىر دەستە گۈل تۇتتى،
تەشەككۇر ئەيلىدىم قىزغا يۈرەك ئىزھارى-رەخمەتتىن.

1977-يىل سېنتەبىر، قاغىلىق.

ھىمىتىنىڭ سېيىدىن ئۇتكەندە

(يول تەسىراتلىرى)

ئاقتى يالقۇن سەل بولۇپ، چوغدەك قىزىپ سايىنىڭ تېشى،
بولدى كوپ يىللار، ئەسرلەر ئۈيقۇدا ياتماق ئىشى.

قاغجىراپ سولدى ھايات، بۇندا تاپالماستىن نىجات،
ساينى تەك قىلدى دوزاختا شۇم پەلەكنىڭ گەردىشى.

بەزى يىلدا بىر قېتىم ئۇتسە ئەگەر دەرتمەن يېتىم،
ناله-زارى ساينى قاپلاپ، قۇمغا سىڭگەن كوز يېشى.

يولچىنىڭ ھالى كېتىپ، توختاپ نەپەس، قالسا يېتىپ،
جەسىدى قالغان كومۇلمەي، قوشۇلۇپ تاشقا بېشى...

ئاتتى تاڭ، تارقاپ تۇمان، سايغا بولەكتىن كىردى جان،
ھەيدىلىپ مۇدھىش دەۋرىنىڭ جۇت-شۇرغانلىق قىشى.

ئۇچراپ سۇرلۇك قارا بوران زەربىگە،
چول-باياۋان كەلدى قاتتىق لەرزىگە.
بەكۆڭۈل قىيان قۇتربغاندەك مىسالى،
ئاقتى يامراپ قوم-شېغىللار كەلكۈنى.

مۇشكۈل بىلەن قەيسەرانە ئېلىشىپ،
مەنزىلگە يەتمەك ئۇچۇن تىرىشىپ،
نەپىت چارلاش دۇيى كېلەر
دولقۇندا
بولۇپ گويا ئۇچقۇر قېيىق يەلكىنى.

جانغا تېگىدەك سانچىلسىمۇ زەربىسى،
كار قىلالماس شوم بورانىنىڭ ھەيۋىسى.
بوشاشمايدۇ ئىرادىسى مەرتلەرنىڭ،
قانچە توسقۇن دوچ كەلسىمۇ ھەر كۈنى.

چۇنكى ئۇلار ماكغان ئۇزۇن سەپەرگە،
بەلنى باغلاپ يەتمەك ئۇچۇن زەپەرگە.
يېڭىلمەس كوچ بەخش ئەتكەن دەۋرىمىز،
تەبىەتنىڭ تىلسىمنى يەكگىلى.

1978-يىل مارت، قەشقەر.

تېپىلغايمۇ ساڭا تەڭداش، ئوتۇڭدا كىم بېرەر بەرداش؟
شەپەقتىك ھوسنىگە رەڭداش قىزىللىق بار ياناغىڭدا.

بىرەر ئوتەمەيسەن يانمىدىن، خەۋەر ئالمايسەن ھالىمدىن،
سېنى سويگەن گۈنايىمدىن كى خەس بولدۇم ئايىغىڭدا.

سېنىڭ دەردىڭدە ئاۋارە، يۈرەك-باغرىم تۈمەن پارە،
قىلىپ بۇلبۇل كەبى نالە ناۋا ئەيلەيمەن باغىڭدا.

نىگارا، قىل ماڭا شەپقەت، جېنىمغا يەتمىسۇن زەخمەت،
كويۇپ كۈل بولمىسۇن ئەخمەت كى ھىجرەت بىرلە داغىڭدا.

1977-يىل، يېڭسار.

چولدە

سۇزۇك ئاسمان بۇزۇپ تىنىق رەڭگىنى،
بەردى ھاۋا ئوزگىرىشتىن بەلگىنى.
كۈن تۇتۇلدى مىس لىگەندەك قىزىرىپ،
ئايان بولدى زور بوراننىڭ كەلگىنى.

خوتەن ھەققىدە غەزەل

يېتىپ كەلدىم گۈزەل تاغدا خوتەن قوينىغا قەشقەردىن،
قېنىپ ئىچتىم يۇرۇقتاشنىڭ سۈيىدىن ــ ئابى كەۋسەردىن.

كوچىلاردا باغرىدا ئەركىن سەير ئەتتىم، خوشال يايراپ،
ھاۋاسى مەن ئۇچۇن خۇشبۇي تۈيۇلدى مۇشكى ـ ئەنبەردىن.

غەزەلخان نوبىتى سويگەن ئەزىز تۈپراقنى كەزدىم مەن،
يېتىلگەن ئۇ تېپىپ پەرۋىش مۇقەددەس شۇ ئانا يەردىن.

زۇھۇرى كۈيلىگەن ناخشا، قىلىپ دىل ئىشقىنى ئىزھار،
خوتەن رۇخسارىنى ئەلا بىلىپ ئالەمدە ئەھمەردىن.①

---

① شائىر زۇھۇرىنىڭ «دىۋان زۇھۇرى» ناملىق دىۋانىغا كىرگۈزۈلگەن خوتەن ھەققىدىكى مەشھۇر غەزىلىدە:

"جاھان گۈلشەنىدە قەددىڭ ئەر ـ ئەرمۇ ئىكەن ئايا،
قەددىڭ ئوزرە رۇخسارىڭ ئەھمەرمۇ ئىكەن ئايا"

دىگەن مىسرالار بار.

كارۋان سەپەردە

سۇزۇلدى كوك، تۇمان تارقاپ، باھارنىڭ شوخ ساباسىدىن،
سويۇندى ناتىۋان جانلار يېشىل كوكلەم ھاۋاسىدىن.

تولۇپ گۈلگە ئىدىر-تاغلار، پۇراق چاچتى چىمەن باغلار،
قىزىپ كەتتى خوشال بەزمە گۈزەل بۇلبۇل ناۋاسىدىن.

كىشەنلەنگەن تۇمەن تۇلپار قانات قاقتى بولۇپ ئازات،
سېلىپ لەرزىگە ئالەمنى ئۇلۇغ تەۋرەش ساداسىدىن.

سەپەر ئۇستىدە چوڭ كارۋان، ھۇجۇم باشلاندى ئوتكەلگە،
نىشانغا ئورلىدى قورقماي يىراق يولنىڭ جاپاسىدىن.

يېرىپ تاغ، باشلىسا ئەلگە ئىلىم دەريا سىدىن كەۋسەر،
ۋەتەن گۈللەيدۇ مەرتلەرنىڭ ھالال ئەجرى-ۋاپاسىدىن.

1978-يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

زەخمگىنى قولغا ئالدۇق بوپ ئۇلارنىڭ ۋارىسى،
كۆيلە، ئارزۇ قانغۇدەك، دىللاردا ئارمان قالمىسۇن.

بىر زامانلار زەپ قىسىلدىڭ، ساڭا ئالەم تار بولۇپ،
چوچۇتۇپ زۇلمەت قۇشىن، قالدىڭ ئەيىپكە، خار بولۇپ،
شۇندىمۇ دەرتمەن يۈرەكلەر كەچمىشىگە يار بولۇپ،
ياڭرىدى مۇڭلۇق كۆيۈڭ مەيلى قەيەردە چالمىسۇن.

ھەقنى كۆيلەپ، تۇن-جاھالەتنىڭ سىرىنى پاش ئېتىپ،
سايرىدىڭ زورلۇققا قارشى ئوچ-غەزەپتىن تاش ئېتىپ.
زۇلپىقاردەك تاۋلىنىپ كەلدىڭ بۇگۈن بىزگە يېتىپ،
تەلۈلەر تارىخنى ئۆزسۇن، مەيلى ئوتقا سالمىسۇن.

سەن ئوچۇن ئەمدى يارالدى بارچە ئىمكان كەڭ-تاشا،
مەھلىيا ئەيلەپ كوڭۇلنى، سايرا ئەركىن-دىلكۇشا،
جەڭگىۋار مەردانە خەلقىم ئومرىدەك مەڭگۇ ياشا،
توختىماي كۆيلە راۋابىم، خۇش ئاۋازىڭ تالمىسۇن.

1978-يىل ئوكتەبىر، قەشقەر.

سويۇپ هورلۇك، ئازاتلىقنى، كۆرەشكەچ بۇندا ئەجداتلار،
ئۇنۇپتۇ خۇشپۇراق گۈللەر توكۈلگەن قان بىلەن تەردىن.

ئانا يۇرت قوينىغا مەڭگۈ تىكىپتۇ زەپ گۈزەل كەشتە،
چېلىش قوينىدا پەرھاتتەك بولۇپ مەردانە، قەيسەردىن.

قەدىمىي قاش تېشى يۇرتى باھار پەيزىنى سۈرمەكتە،
ئۇلۇغ ئىقبال بىناسىنىڭ قۇرۇپ ئۇلىنى مەرمەردىن.

1978 - يىل.

راۋابىم

زوق بىلەن كۆيلە راۋابىم، شوخ ئاۋازىڭ ياڭرىسۇن،
جۇر بولۇپ جۇشقۇن كوڭۇلگە باغدا بۇلبۇل سايرىسۇن،
شوخ ناۋانىڭ لەززىتىدىن دىل سويۇنسۇن، يايرىسۇن،
قىل كۆرەش قوينىدا جەڭلەن، ئەلدە مېھنەت قاينىسۇن.

كوپ ئەسىرلىك تارىخىڭ بار شان-شەرەپنىڭ ئامۇسى،
سەندە پەرۋاز ئەيلىگەن ئەجدادىمىزنىڭ غايىسى،

بوپ تۇيۇلدى سىرلىق تېپىشماق،
ماڭا گويا بۇ ئىشنىڭ سىرى.
ھەيران بولۇپ ئەتراپقا باقسام،
"قارلىق" يېزىپ تاشلاپتۇ بىرى.

كىم ئىكەن دەپ قارلىق تاشلىغان،
چوكۇپ كەتتىم چوڭقۇر بىر ئويغا.
ھاياجانغا تولدى ۋۇجۇدۇم،
چۈشكىنىدە نەزىرىم يولغا:

خوشنا ئويگە قاراپ سوزۇلغان،
قاردا نازۇك ئاياقنىڭ ئىزى...
بىلدىم... مېنى يوقلاپ سەھەردە،
كەپتۇ رەيھان — خوشنامنىڭ قىزى!...

1979 - يىل يانۋار.

ئالدىدا

— مەرھۇم شائىر نىم شېھىتنى ئەسلەپ

سۇرىتىڭدىن كوز ئۇزەلمەي تەلمۇرۇپ باقتىم ئۇزاق،
مەھلىيا بولغانغا ئۇخشاش ئاشىغى يار ئالدىدا.

قاردىكى ئىزلار

ئىز

تاڭ سەھەردە ماڭدى ئوقۇشقا،
جىلتە ئاسقان بىر توپ ئوغۇل-قىز.
بوپ نىشانە قالدى ئۇلاردىن،
قار بېتىدە چېكىم-چېكىم ئىز.

جۇپ ئاياقلار چەككەن نەقىشنى،
ئوخشاتتىم مەن قارنىڭ گۈلىغا.
گودەكلەرنى يېتەكلەپ شۇ ئىز،
كېلىچەكنىڭ داغدام يولىغا.

قارلىق

قېقىلغاندەك بولدى دەرۋازام،
ھېچ كىشى يوق چىقسام تالادا.
قوڭغۇراقتەك كۆلكە ئاۋازى،
ياڭراپ كەتتى تىنىق ھاۋادا.

دىلدا ئىلهام پارتلىدى قەغـەزگە مەن تەزدىم بېيىت:
مەڭگۈ ئولمەيدۇ ۋەتەنگە بولسا سادىـق ئەر-يىگىت،
يادلىنار داستان بولۇپ خەلقىم دىلدا نىم شېھىت،
چۈنكى ئۇنتۇلماس ئىجادى توھپىسى بار ئالدىدا.

1979-يىل قەشقەر.

خەلقىم

غۇرۇرۇم-ئىپتىخارىم سەن سويۇملۇق، جانىجان خەلقىم،
يېڭىلمەس كۈچ-مادارىم سەن ئۇمۇرلۇك، قەھرىمان خەلقىم.

ئەقىل ئاسمانىدا يۇلتۇز بولۇپ ئالەمگە نۇر چاچقان،
ئىجادىي توھپىسى مەشھۇر، بىلىم-ھىكمەتكە كان، خەلقىم.

ياراتقىلىق قەھرىمانلىق، ساپ پەزىلەتتىن گۈزەل تارىخ،
بېشىڭدا شان-شەرەپ تاجى، ساڭا قايىـل جاھان، خەلقىم.

بوران-چاپقۇندا قارغايدەك كوتەردىڭ قەد ئېگىلمەستىن،
بېسىپ كەلسىمۇ ياۋ-ئاپەت ئەسرلەردىن بۇيان، خەلقىم.

خاتىرەڭ ئاچچىق ئەلەمدىن ياقتى دىلغا ئوت-پىراق.
بولدى ئوبرازىڭ ئايان تاڭدا چىمەنزار ئالدىدا.

يۇرىگىمدە چىڭ تېڭىقلىق سەن يېزىپ كەتكەن كىتاپ.
ئورتىنىپ قەلبىم، ۋۇجۇدۇم مەن ساڭا قىلدىم خىتاپ.
سويۇنەتتىم نەقەدەر شائىر هايات بولساڭ شۇ تاپ،
مۇشكۈلۈم تاپقاي ئاسانلىق دەپ مەدەتكار ئالدىدا.

سەن گويا كەلدىڭ يېنىمغا شۇندا، قەۋرەڭدىن تۇرۇپ،
گۈل-چىمەننىڭ بۇلبۇلىدەڭ سايرىدىڭ خەندان ئۇرۇپ.
تىڭشىدىم ئوتلۇق كۈيۈڭنى هىس-هاياجانغا تولۇپ،
لال بولۇپ ئاشىقا ئوخشاش سويگۇ ئىزهار ئالدىدا.

"دەيدۇ كىم شائىرنى ئولدى؟ بۇ هاياتلىق سەهنىدە،
مەن ياشايمەن تا ئەبەت خەلقىم دىلىدا-قەلبىدە،
توختىماي پەرۋاز قىلىپ شانلىق چېلىشتا-غەلبىدە،
سەهنە بولغاندەڭ ساما گويا كى شۇڭقار ئالدىدا".

سىڭدۇرۇپ قەلبىمگە جۇشقۇن سوزلىرىڭ مەناسىنى،
ئۇندا كوردۇم چىن گۈزەللىك ئۇلگىسى-رەناسىنى،
ئەۋجىدە ئاقتىم ئۇنىڭ بويلاپ ئىجات دەريا سىنى،
زەرنى خەس بىلدىم، كۈيۈڭ—دۇردانە ئەشئار ئالدىدا.

تۇتاش جىسمىڭ ۋۇجۇدۇمغا،
يۇرەك ئىشقىڭغا پەيۋەندە.

ئۇمىدىمنى قىلاي ئىزھار،
سوزۇمنى ئۇنتۇما زىنھار.
ھەزەر ئەيلەپ نادانلىقىتىن،
يوروت دىلنى ئىلىم-پەندە.

سائا نۇسرەت ياغار ئۇندىن،
كىتاۋىڭ چۇشمىسۇن قولدىن.
مىسالى كۇيچى بۇلبۇلدەك،
ناۋا قىلغىن ئۇرۇپ خەندە.

بىلىم دەريا سىدا ئۇزگىن،
ئىسىل گوھەر، سەدەپ سۇزگىن.
ئۇچۇشقا گاڭ قانات تاۋلاپ،
مۇئارىپ باغى — گۇلشەندە.

ھەقىقەت يولىنى ياقلا،
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا.
سىپىپ خۇش ھىد، چىچەك ئاتسۇن
ئۇمىدىمنىڭ گۇلى سەندە.

1979-يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

ساڭا باش ئەگدى ئىسكەندەر، ببلى ئوشتۇلدى دارانىڭ،
جەسۇر، قۇدرەتتە تەڭداشسىز، كۇرەشتە پەھلىۋان خەلقىم.

بولۇپ تىمسالى مەرتلىكىنىڭ شەرەپلىك ئەنئەنە-ئۇلگەڭ،
ئوتۇپ كەلدى نەسىلەرگە زامانلاردىن-زامان، خەلقىم.

ببسپ ئوتتى ئەسرلەرنى ئىغىر چامداپ قەبرى تارىخ—
تېخى ياشلىق باھارىڭدا تۇرار سەن نەۋقىران خەلقىم.

كۇرەش-مېھنەت بىلەن ئالتۇن قەسرىنىڭ ئۇلىنى سالدىڭ.
گۇزەل ئىقبال، شەرەپ، غەلبە ساڭا مەنسۇپ ھامان، خەلقىم.

ۋەتەن گۇلزارىدا سۇلماس چىمەنىدەڭ بەرق ئۇرۇپ، ياشناپ،
قۇياشىنىڭ ئومرىدەڭ باقى ياشا، بولغىن ئامان، خەلقىم!

1979-يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

ئوغلۇمغا

سېنى باسقاندا باغرىمغا،
بالام، مېھرىڭ يانار تەندە.

هاياتتا ئەخمدى ھەرگىز شاپائەت كۆتمە غايىپتىن،
ۋەتەن نەغمىگە كوي دائىم، ئۇنىڭدەك جانجان بولماس.

1979 - يىل ئىيۇن، ئۈرۈمچى.

باھار

قىش كېتىپ، كوكلەم قىزى باقتى جاھانغا ناز بىلەن،
ئاقتى سۇلار جۇر بولۇپ قۇشلار كۈيىگە ساز بىلەن.

تال چوكان سۈمبۈل چېچىغا تاقتى مونچاقتىن بىزەك،
سايرىشىپ شوخ تۇرنىلار كەلدى ئۇچۇپ پەرۋاز بىلەن.

يايدى رەڭدار زىلچىسىنى جانلىنىپ تاغۇ - دالا،
تولدى باغرى ئىش قىزىتقان ئەر - ئايال سەرۋاز بىلەن.

تويغا جابدۇنغان كېلىندەك ئۈز ياساندى كائىنات،
ۋەتىنىمنىڭ ھوسنىدىن ئالغان يېڭى ئەنداز بىلەن.

تەڭدىشى بارمۇ گۈزەللىكىنىڭ باھارغا قوشكىزەك؟
گۈلباھار ئاشنا ئېلىمدە مىڭلىغان ھەمراز بىلەن.

بولـماس

كۇرەشكە جان پىدا قىلماي تۇرۇپ مۇشكۇل ئاسان بولماس،
بىلىم كانىنى قازماستىن، سىرو ـ ھىكمەت ئايان بولماس.

نىگارنى ئىزدىگەن ئاشىق مۇرات دەشتىدە پەرھاتتەك،
كېسىپ تاغلارنى يول ئاچماي، يىراق مەنزىل راۋان بولماس.

ئىرادە باغلىسا ھەر كىم نىشانغا يەتمىگى شەكسىز،
جەسۇر كارۋان ئۇچۇن ئەسلا ئوتەلمەس تاغ ـ داۋان بولماس.

پۇتۇلگەي جۇپ قانات ئەرگە ئۇمتۇارلىق، جاسارەتتىن،
خوشامەتكۇيدا ئار، ۋىجدان، رەزىل قورقاقتا جان بولماس.

ھايات سىرلىق دېگىز گويا، قېتىدا كوپ ساۋاق، ھىكمەت،
ئۇنىڭ تەكتىگە چوككەنلەر ئەقىل تاپقاي، نادان بولماس.

ئەگەر نە بولسا تەدبىرىڭ، بولار شۇ خىلدا تەقدىرىڭ،
بېغىڭنى ئاسرىساڭ جۇتتىن، گۇلۇڭ بەرگى خازان بولماس.

تاك سەھەردە قاينىدى ئىش، كەچتە كوكلەم سەيلىسى،
قىز-يىگىتلەر ئىشقىنى ئىزھار ئېتەر قولدا چېچەك.

مەنمۇ ئىلھام كانى بىلدىم گۈلباھار ئەيياممنى،
كۆيلىسە تەرىپىنى داستان بولۇر تىلدا چېچەك.
1979-يىل ئىيۇن، ئۈرۈمچى.

يامغۇر

كوز چاناغىدىن بۇلۇتنىك يەرگە ئاققان تامچىلار،
مەشۇغۇمنىك چاچلىرىدەك يۇزلىرىمگە قامچىلار.

شاقىرايدۇ كۆيچى يامغۇر ناخشا ئېيتىپ زوق بىلەن:
ئايلىنىپ ئالماسقا تامچام تاغۇ-تاشنى پارچىلار.

ئاشىغى بۇلبۇل ئۇچۇن زوق ئەيلىگەن گۈل-غۇنچىنىك،
لەۋلىرىگە چەكتى خال گويياكى زۇمرەت شارچىلار.

چاك-غۇباردىن قالمىدى ئىز كائىناتنىك ھوسنىدە،
ياشىنىدى قىرلاردا مايسا، تاغدا قارغاي، ئارچىلار.

گۈلباھار ئىلھامىدىن زوققا تولۇپ ئېيتتىم غەزەل،
تەنتەنە-شاۋقۇنغا تەڭكەش بوپ بەلەن ئاۋاز بىلەن.

گۈل ئېچىپ غۇنچە ئىجادىم، ئارمىنىم قۇچقاي ۋىسال،
يار بولۇپ سۈرسەم ئومۇر يۈرتۇمدا كوكلەم-ياز بىلەن.
1979-يىل ئۈرۈمچى.

چېچەك

ئاچىلۇر خۇشبۇي چېچەك بىر مەزگىل ھەر يىلدا چېچەك،
ئىشقى لەززەت تۇيغۇسىنى قوزغىتار دىلدا چېچەك.

ياپ-يېشىل كىمخاپ لىباس كىيگەن تەبىەت جانلىنىپ،
كەڭ دالا-قىردا چېچەك، تاغ ئۈستىدە، غولدا چېچەك.

زىلۋا تالىلار بويتۇ چوكان، بويىنغا مۇنچاق ئېسىپ،
زوقلىنىپ باقسام بېشىمدا، چامدىسام يولدا چېچەك،

بۇ گۈزەللىكنى تاماشىسا ئەيلىدىم ھەيرەتتە مەن،
چايقىلار گويا دېگىزدەك ئوگۈ ھەم سولدا چېچەك.

كانى بەركەتنىڭ سېخى كۆزدە ھوسۇل خامانلىرىڭ،
ئىش-چېلىشتا بەيگىگە چۈشتى مانا پەلۋانلىرىڭ،
ئەجرىدىن روناق تېپىشقا يەڭنى چىڭ تۇرگەن يېزام.

قۇچىغىڭدا كوز ئېچىپ، كىندىك قېنىم ئاققان ساڭا،
چومۇلۇپ سۈيۈڭگە مەن باغرىمنى چىڭ ياققان ساڭا،
بىر ئەمەس، مىڭ كوز بىلەن تەشنا بولۇپ باققان ساڭا،
چىن مۇھەببەت سويگۈنىڭ رىشتىنى مەن چاتقان ساڭا،
ئوت يۈرەك پەرزەنتلىرىنىڭ ئىشقىدا كويگەن يېزام.

جانپىدا، ئالدىم ئوغۇللۇق بۇرچىنى بوينۇمغا مەن،
تەخ بولۇپ ئىش قاينىغان مەيداندا ئوز ئورنۇمغا مەن،
ئاشىغى پەرۋانە بوپ مېھرى ئوتۇڭ-نۇرۇڭغا مەن،
زور ئۈمىت-ئەجرىڭنى ئاقلاپ تەر توكەي قوينۇڭغا مەن،
باغرى جەننەت، ئىشقى لەززەت گۈلبەغىم—سويگەن يېزام.

1979 - يىل، ئۈرۈمچى.

گۈل ۋە بۇلبۇل

گۈلنى سويۇپ ئوتتى سەھەر ئۇچقان شامال تاغلاردىن،
بولدى شاھىت كۆيچى بۇلبۇل پىچىرلاشقان سىرلارغا.

ئارزۇيۇم شۇ: مەنمۇ ياغسام تا ئەبەت يامغۇر بولۇپ،
ياشنسا ئەجرىم بىلەن پەرۋىش تېپىپ گۈلباغچىلار.

1979-يىل ئىيۇن، ئۈرۈمچى.

يېزام

كوكئېرىق، كوكلەم قىزىدەك جىلۋىلىك كۆلگەن يېزام،
كۆيچى بۇلبۇللار ناۋاسى ئەۋجىگە چومگەن يېزام.
مەرتلىرى توككەچكە تەر باغرىدا گۈل ئۇنگەن يېزام،
قەھرىمان ئەجداتلىرىم ئىشلەپ ئۇمۇر سۈرگەن يېزام،
كوپ ئەسرلەرنىڭ قىشى ھەم يازىنى كورگەن يېزام.

تۇپرىغىڭ زەرتۇتىيا، شەرۋەت سۈيۈڭ تەنگە داۋا،
مۇشكى-ئەنبەرىدىن قېلىشماس جانغا راھەت خۇش ھاۋا،
ھەر تېشىڭ ئالتۇن مەسىلىك، چوپلىرىڭ مېھرىگىيا،
ئاخشىمى قاينايدۇ مەشرەپ سەندە شوخ نەغمە-ناۋا،
ئوم-ئىناق مەردانە ئەمگەك پەيزىنى سۈرگەن يېزام.

پاسۋاندەك قەد كوتەرگەن ياپ-يېشىل ئورمانلىرىڭ،
ساي تېشىدەك يامرىشار ئوتلاقتا چارۋا-مالىرىڭ،

* * *

يىگىت مەرت بولسا ھەچۋاقتا ساداقەت لەۋزىدىن يانماس،
كېچىپ جانىدىن، ئۇزگە لۇقمانىڭ ئىشقىدا يانماس.
قىلىپ ئازار بىراۋلارغا، يامانلىق ئەيلىسە ھەركىم،
دەمە ئازار-قىساس بىركۇن ئۇزىنىڭ باشىغا يانماس.

* * *

ئىجاتكار سەن، ئىجادىي ئىشتىياق بىرلە خىيال سۈرگىن،
ھالال ئەجرىڭ بىلەن ئەرگە مۇناسىپ پاك ئۇمۇر سۈرگىن.
دىسەڭ مەڭگۇ ئادالەتنىڭ زىياسى پارلىسۇن ئەلدە،
جاھالەت لەشكىرىنى ئارقىغا قوغلاپ، ئۇرۇپ-سۈرگىن.

* * *

چايانىڭ پەيلى شۇ: دائىم بىخۇتنى چاققىنى چاققان،
رەقىپنى يەڭگۈسى باتۇر ئەگەر بولسا چېچەن-چاققان.
جاھاندا ئەڭ قەبىھ دۇشمەن بىخۇتلۇق بىرلە غەپلەتتۇر،
ئەزەلدىن قەلبى ئويغاقلار يېڭىشنىڭ ماغزىنى چاققان.

1980-يىل ئاپرىل، قەشقەر.

ماي كەلدى

بۇ يازنىڭ خۇش دېمى، دوستلار، ئەجەپ خىسلەتكە باي كەلدى،
تەبەسسۇم جىلۋىسى بىرلە پەردەك خۇشچىراي كەلدى.

دەرتمەن ئاشق كوز يۇمغاندا، ئوغرى شامال باغلاردىن
گۈل-چېچەكنىڭ خۇش ھىدىنى ئېلىپ قاچتى قىرلارغا.

گۈلگە زارىن توكتى بۇلبۇل ئۇيقۇسىدىن ئويغىنىپ:
ــ ئېچىلىپسەن مەن كورمەستە، بۇ قانداقچە قىسمەتتۇر؟!
تەبەسسۇمدا لەۋ ئېچىپ گۈل ئېيتتى نازلىق تولغىنىپ:
ــ ئۇيقۇدىن كەچ، ھۇشيار بولماق ئاشققا چىن خىسلەتتۇر.

1980 ـ يىل يانۋار، قەشقەر.

تۇيۇقسىز

خۇش كۆلۈپ ئىلھام پەرىسى، كەلدى كوكلەم-ياز، دىدى،
قىل ناۋا بۇلبۇل مەسەللىك، پەر، قاناتلىڭ ياز، دىدى.
كۆيچىگە قەدرى باھاسىز خوش ئىجات ئەيىامى بۇ،
خەلق، ۋەتەننىڭ سويگۈسىدىن ناخشا-داستان ياز، دىدى.

* * *

رازىمەن سويگۇ يولىدا ئول نىگار ئوت كەچ دىسە،
تەرك ئېتىپ ئۇيقۇنى، بىدار ئەيلە كۈندۈز-كەچ دىسە.
رام قىلالمايدۇ بىراق، ھىچۋاقىتا كۆنگلۈم رايىنى،
بەر ماڭا ئىشقىڭنى، ئەلنىڭ سويگۈسىدىن كەچ دىسە.

ئېرىق-ئۇستەڭ بىلەن سايلار ئېقىشتى لىق تولۇپ سەلگە.
ھاياتقا قان، ھوزۇرى جان، قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كۆكۈللۈك سەيلە ئەيىامى گۈزەل، نۇرانە ئاي كەلدى.

چىقىشتى چوجىلەر "چۈك-چۈك" قىلىپ گويا كى بىر قونچاق،
ئۇرۇك، ئالما، ئۈزۈم تاللار ئېسىپتۇ مۇندىن مۇنچاق.
ئېرىق-ئۇستەڭ بويىدا ئۇچىلەرمۇ رەڭ تۈزۈپ ئاپاق—
"مېنى يەپ—دەيدۇ ئۇ گويا كى، —لەززەت مىغزىنى چاق".
ھاياتقا قان، ھوزۇرى جان، قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كۆكۈللۈك سەيلە ئەيىامى گۈزەل، نۇرانە ئاي كەلدى.

سويۇندى ئەخمىدى يازنى كورۇپ، چىققاچقا ئارماندىن،
تورەلگەن چىن گۈزەللىك ئۇ ئانا يەر باغرىغا ئاندىن.
تاپار كىم بۇ گۈزەللىكنى قېزىپ ئالەمنى ھەر ياندىن،
ئۇلۇغ ئەجدادىمىز توككەن ئەسىرلىك تەر بىلەن قاندىن.
ھاياتقا قان، ھوزۇرى جان، قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كۆكۈللۈك سەيلە ئەيىامى گۈزەل نۇرانە ئاي كەلدى.

1980 - يىل ماي، قەشقەر.

هىجىر دەشتىدە ئاشىقنا ۋىسال جامىدا چاي كەلدى،
تىنىپ پەريادى كاككۇكنىڭ، ئاڭا بوستاندا جاي كەلدى.
هاياتنا قان. هوزۇرى جان. قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كۆڭۈللۈك سەيلە ئەييامى گۈزەل نۇرانە ئاي كەلدى.

جۇلالايدۇ تېنىق مەرمەر سابا، هوسنىدە يوق داغلار،
قۇياشى پارلىدى مايىنىڭ. سۇزۇك سۇبهى ئارام چاغلار.
قىزىل شەلپەر رومالنى بېشىغا ئارتىشىپ تاغلار،
دىماقنى يارغۇدەك ساپ خۇشپۇراق چاچتى چىمەن باغلار.
هاياتنا قان، هوزۇرى جان قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كۆڭۈللۈك سەيلە ئەييامى گۈزەل نۇرانە ئاي كەلدى.

ئېچىلدى قىرمىزى لاله، تولۇپ رۇخسارى قىز ئۇخشاش،
گويا دەر ناز ئىلە: بارمۇ گۈزەللىك شاهى بىز ئۇخشاش؟
ئۇسۇپتۇ مايسلار تەپ-تەكشى قىرقىلغان ئېڭىز ئۇخشاش،
شامالدا چايقىلار ئۇ بىپايان، چەكسىز دېڭىز ئۇخشاش.
هاياتنا قان، هوزۇرى جان، قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كۆڭۈللۈك سەيلە ئەييامى گۈزەل، نۇرانە ئاي كەلدى.

قىلار خەندان كېچە بۇلبۇل، ساداقەتتىن بېرىپ بەلگە،
قىزىلگۈل باغدا ناز ئەيلەر قىزىل ئەڭلىك يېقىپ لەۋگە.
قويۇپ بۇلبۇلنى هەسرەتتە ئۇزىنى سويدۇرەر يەلگە،

بىر جاناپقا

مويىسپىتلىك سۈرىتىدە ھىد پۇراپ،
جان بېقىشنىڭ يولىنى تاپقان جاناپ.
ئۇزىنى چوڭ موتىۋەر ئاقىل ساناپ،
لاپ ئۇرۇپ چەللىدە ئات چاپقان جاناپ.

"جاق" ئېتىپ چۈشكەندە يەرگە ئويغىنىپ،
جان ئازاۋىدا ئىلاندەك تولغىنىپ،
ئەبجىغى چىققاندا تامبال بۇلغىنىپ،
شالتىغا بوكسىنى ياپقان جاناپ.

بەكمۇ رەڭگاز ئۇ، كەمەكسىنىڭ ۋارىسى،
جان تىكىپ ئۇستۇنگە ئورلەش غايىسى،
دىپلوماتلىق جان بېقىش دەسمايىسى،
نەپسىنى دەپ ئارىنى ساتقان جاناپ.

ئېرىتەر تاشنى يالاپ يۇمشاق تىلى،
تالچۇقىتەك ئەۋرىشىم بويىنى، بېلى،

ئەيلىسە

گۈل رىزا ھىجران تىغى باغرىن قىزىل قان ئەيلىسە،
ئاچىلۇر بۇلبۇل كېلىپ شاخىدا خەندان ئەيلىسە.

بولغۇسى پەرۋانە خۇش شەمئى شىبىستاننى كورۇپ،
چۈنكى ئۇ يەتكەي مۇراتقا جاننى قۇربان ئەيلىسە.

ھەر كىشى ئۆمرىدە جەزمەن تاپقۇسى يار ۋەسلىنى،
چىن ساداقەت ھەم ۋاپانى جىسمىغا جان ئەيلىسە.

ئاقسۇ ھىجران سېلىدە چەكمىگەي ئاشىق پىغان،
قان يۇتۇپ تاھىركەبى زوھرانى ئارمان ئەيلىسە.

ئەجرىدىن روناق تېپىپ، بولغاي چوقۇم نۇسرەتكە يار،
كىم ۋەتەن-خەلقىنى دائىم جانغا جانان ئەيلىسە.

1980-يىل، قەشقەر.

ۋەتەن ھەقىدە مۇخەممەس

تامايىم يوق ساخاۋەتتىن، ۋەتەن-بەختىم، پاناھىمدۇر،
ئۇنىڭ قوينى ماڭا جەننەت، مۇقەددەس قىبلىگاھىمدۇر.
جۇدۇنلۇق قىش، سوغاق پەيتى مېنىڭ پەسلى باھارىمدۇر،
مۇبارەك ھەر سىقىم تۇپراق كوزۇمگە تۇتىيارىمدۇر،
ھاۋاسى ھەم سۇيى لەززەت، ھوزۇرى دىلخۇمارىمدۇر.

ھاياتىنىڭ يايلىغى يۇرتۇم، ئىجات گۈلزارى-بوستانى،
جاھان تارىخىدا باردۇر ئەبەت ئوچمەس شەرەپ-شانى.
جىمى ئالەمگە دەسلەپتىن تونۇشلۇق بۇ ئىلىم كانى،
تىلىم چىققاندا دەسلەپكى سوزۇم قۇتلۇق ۋەتەن نامى،
ئانامنىڭ ئاق سۈتى بىرلە پۈتۈلگەن تىل تۇمارىمدۇر.

تېغى ئەلگە پولات قورغان، تېشى ئەلا كۇمۇش-زەردىن،
چولى ئەلا گۈلىستاندىن، گىياسى مۇشكى-ئەنبەردىن.
قېلىشمايدۇ ئۇنىڭ ئاددى بۇلاغى ھەۋزى كەۋسەردىن،
ھوسۇن بەرگەن ئاڭا ئەجدادىمىز ساپ قان بىلەن تەردىن،
ئۇلۇغ تارىخى—چوڭ قامۇس، غۇرۇرۇم، ئىپتىخارىمدۇر.

لەۋزى شىرىن، ئوغىغا تولغان دىلى،
پەس خوشامەت لېيىغا پاتقان جاناپ.

ئوزگىرەر بىر پەستىلا كۈنگە بېقىپ،
بەزىلەرنى كوپتۇرەر شالى ئېقىپ،
بەزىلەرنى چوكتۇرەر گورگە تىقىپ،
باشلىغىغا قول چوماق، قاپقان جاناپ.

ئوغا سالماق بوپ كىشىنىڭ ئېشىغا،
سەپ تۇزەر شۇملارنى تارتىپ قېشىغا،
چۈششە تەس كۈن دوستلىرىنىڭ بېشىغا،
ئاڭا توھمەت تېشىنى ئاتقان جاناپ.

كۈيچى مەن دەپ كۈيلىيەلمەي قان يۇتار،
بوغسا قەلبىنى ھەسەت، تولغاق تۇتار،
ئاكىيۇدەك ئوز ئوزىنى يۇپتار،
يۇزى داپتەك قىتلىنىپ قاتقان جاناپ.

مەن ئوزۇم ماھىر، خۇيۇم چانماس دىمە،
قىلغىنىڭنى قەرز بولۇپ قالماس دىمە،
ئوز بېشىمغا بىر كۈنى يانماس دىمە،
ئەل قىساسىن بويىنىغا ئارتقان جاناپ.

1980 - يىل ماي، قەشقەر.

بىل

ۋاقتىنى بىباھا بايلىق دىسەڭ، قەددىنى قىممەت بىل،
بەختۇت بولما، قولۇڭ-ئىلكىڭدىكى پەيتىنى غەنىمەت بىل.

ۋاقىت گويا ئېقىن سۇدەك كېتەر مەيلىڭگە باقماستىن،
ھاياتتا ھەردەقىقەڭنى گويا ئەسرچە سۈرئەت بىل.

ئومۇرنىڭ ئوغرىسى ئازغۇن ھاۋايى ئوي-ھەۋەس، بىلسەڭ،
كۆرەش-مېھنەتنى يار تۇتقىن، ئۇنى ئومرۇڭگە زىننەت بىل.

ئۇ يات ئىش يوق ساڭا روھىي مېيىپلىق ھەم ھورۇنلۇقتىن،
ئۇمىتۋارلىق، شجائەتنى گۈزەل ئەخلاق-پەزىلەت بىل.

كىبىرلەنمە شەرەپ-شاندىن بېشىڭ يەتكەندىمۇ ئەرشكە،
سەمىمى ھەمدە كەمتەر بول، ئۇنى ئىنسانى خىسلەت بىل.

توكۇپ ساپ تەر پىشانەڭدىن ياراتقان ئىش ئىزىڭ-توپىڭ،
سازاۋەر بولسا ئالقىشقا ئۇنى ئىلھام ۋە رىغبەت بىل.

قەسەم بىللا ساداقەتتە ئەزىز تۇپراقتا لەۋ ياقتىم،
ئوتتدا مەن كويۇپ گويا قېقىنۇستەك قانات قاقتىم.
سۇيىدە ھەم ھوزۇر ئەيلەپ گويا تاھىر بولۇپ ئاقتىم،
تولۇپ ئىلھام، ھاياجانغا ۋەتەن شەنىگە كۇي قاتتىم،
مۇھەببەت دولقۇنى زەخمەك، يۇرەكنىڭ رىشتى تارىمدۇر.

ئاڭا كىندىك قېنىم تامغان بولۇپ ئىز-بەلگۇ مېھرىمدىن،
جۇلالايدۇ جامالىنىڭ زىياسى بەلكى چېھرىمدىن.
كى ئاجرالماس ئۇنىڭ نامى دەقىقە ئويۇ-پىكرىمدىن،
شۇڭا لەيلۇ-ناھار چۇشمەس مۇقەددەس نامى زىكرىمدىن،
ۋەتەن مېھرى ئومۇرۋايەت يېڭىلمەس كۇچ-مادارىمدۇر.

ئانا تۇپراق ماڭا قىممەت جاھان مۇلكى ۋە جاناندىن،
كېرەك بولسا ۋەتەننى دەپ كېچەرمەن بۇ ئەزىز جاندىن.
بولاتتىم رازى ئومرۇمدىن، مۇرادىم ھەل بولۇپ ئاندىن:
ئىجادىم بىرلە كىمدۇرسەم ئاڭا گۇلتاج، شەرەپ-شاندىن...
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلاش يۇرەك ئەھدىم-قارارىمدۇر.

1980-يىل، قەشقەر.

بايان ئەيلەي ئۇنىڭ ئوچمەس شەرەپ توھپسىدىن قەترە.
توقۇپ نەزمە، قېزىپ سوز كانىدىن ياقۇت بىلەن زەرنى.

ئېچپ جەڭ نىلقىدىن، كۇرمىڭ جەسۇر پەرھاتنى قوزغاتقان،
ئازات قىلماق ئۇچۇن ياۋدىن مۇقەددەس شۇ ئانا يەرنى.

يېنىپ ھورلۇك تەقەززاسى بىلەن شىردەك غازات قىلغان،
ئېلىپ قولغا بوۋام سادىر مىراسى نەيزە-شەمشەرنى.

ئۇنۇتماستىن ۋەتەن-خەلقىنىڭ ئەسرلىك قان قىساسىنى،
رەقىپ ھەلقۇمىدىن سىققان قىلىپ ئۇلگە سەنۇبەر*نى.

قارا تۇن پەردىسىن يىرتىپ، چېچپ نۇر يولچى يۇلتۇزدەك،
كېزىپ چىققان ئىلى، تۇرپان، خوتەن، تارىم ۋە قەشقەرنى.

شىپا بەرگەچ ئۇنىڭ مېھرى دىلىغا ئەھلى دەرتمەنىنىڭ،
ئەزىز بىلگەن گويا لۇقمان كەبى بۇ لەۋزى شەككەرنى.

نىشان ئەيلەپ كېلىچەكنى، نەسىلەر بەختىنى كوزلەپ،
يىمىش تىككەن گۇزەل باققا، توكۇپ ساپ قان بىلەن تەرنى.

---

* سەنۇبەر — يازغۇچى ز. قادىرنىڭ «رودىپاي» ھىكايىسىدىكى ئۇزدىنىڭ ئەقىل-پاراسىتى بىلەن قان شورىغۇچى رودىپاي ئۇستىدىن غەلىبە قىلغان باتۇر يىگىت ئوبرازى.

غەرەزلىك ماختىسا ھەرگىم (ئوزۇگدە يوق سۇپەت بىرلە)،
ئۇنى ئىنسانى نەپسىگە ھاقارەت بەلگى توھمەت بىل.

ئىجات ئارزۇسىدا كەلسەگمۇ دۇچ مۇشكۇل ۋە خورلۇقتا،
"ئىشىك مەقبۇل" دىسە خەلقىك ئۇنى ئالەمچە ھورمەت بىل.

ئادالەت ھوكمى قانۇننىك ساڭا خەلقىنىك باھاسىدۇر،
كى خەلق دانالىغى ئولمەس شۇنى پارلاق ھەقىقەت بىل.

ئولۇم ئالدىدىمۇ ئايرىلما ساپ ۋىجدان، غۇرۇرۇڭدىن،
كى ھەققە جانپىدا قىلماقنى چىن مەرتلىك ۋە ھىممەت بىل.

ھاياتتا ئەخمىدى جانىگنى سەن جانان بىلەن بىر تۇت،
ھالال مېھنەت-ئىجادىگنى ئېلىگگە توھپە-خىزمەت بىل.

1980-يىل نويابىر، قەشقەر.

ئەسلەيمەن

ئۇلۇغ ھورمەتتە ئەسلەيمەن چۆھ‌ر يولباشچى-رەھبەرنى،
كۇرەش قۇربانى ئەخمەتجان—ۋەتەنگە جان پىدا ئەرنى.

ئەجەپ بىر ھال...كوز تەگدىمۇ جۇپ قۇشقا،
ئەجەل يەتتى چىشى ئاققۇ ــ بايقۇشقا.

غايىپ بىر ئوق ئۇچۇپ كەلدى قاياقتىن(؟)
ئاڭقىرالماي، ۋىدالاشتى ھاياتتىن.

ئەركەك ئاققۇ پەريات ئۇرۇپ سايرىدى،
قىسمەت ئۇنى مەشۇغىدىن ئايرىدى!

پەرۋانە بوپ ئوز جۇپتىنىڭ بېشىدا،
يۇدى ئۇنىڭ قانلىرىنى يېشىدا.

شورلۇق ئاشىق چىدالماستىن قازاغا،
قانات قېقىپ كوتىرىلدى فەزاغا.

مەشۇغىغا تىكىپ خۇمار كوزىنى،
شېغىل تاشقا ئاتتى ئوقتەك ئوزىنى.

قان ئىچىدە قالدى بايقۇش نەپەستىن،
جانىنىڭ قۇشى ئۇچتى كوكرەك قەپەستىن

كورۇپ بۇنى تەئەججۇپكە چومۇلدۇم،
چىگىش سوئال قاينىمىغا كومۇلدۇم.

نادامەت بىرلە كوز يۇمدى بىراق، غەييۇر، ئۇلۇغ ئىنسان،
ئىچىپ تەشنالىغى قانماي زەپەر جامىدا كەۋسەرنى.

ئۇنى بىزدىن جۇدا قىلدى رەھىمسىز، بىۋاپا يىللار،
يوشۇرغاندەك قارا پەردە نەزەردىن ماھى پەيكەرنى...

يۇرەكتە يادلىنار مەڭگۇ سويۇملۇك نامى ئوچمەستىن،
ئۇنۇتماس ھىچقاچان تارىخ ئۇنىڭدەك زاتى قەيسەرنى.

1981 ـ يىل، قەشقەر.

بىر جۇپ ئاققۇ

تىنىق سۇدا بىر جۇپ ئاققۇ ئۇزۇشۇپ،
يايرايدۇ جان ھوزۇرىنى سۇرۇشۇپ.

مەيلىنى رام قىلغاچ ۋىسال ئوزىگە،
ئوتكەن ۋاقىت كورۇنمەيدۇ كوزىگە.

كەچكى شەپەق سۇغا قاندەك يېيىلدى،
يېشىل ساسلىق كۇلرەڭ لىباس كىيىندى.

"ئىنسانلار روھىنىڭ ئىنژېنېرى" دەپ،
بېرىلگەن ئۇنىڭغا ئەڭ ئالى ئۇنۋان.
مۇئارىپ ساھەسى — كۇرەشتىكى سەپ
جەڭچىسى ئۇ سادىق، جەسۇر - قەھرىمان.

ھەر دىلغا ئىلىمدىن چاچىدۇ ئۇرۇق،
مەرىپەت يولىغا قىلىپ دالالەت.
ھەر سوزى ئىنسانلار روھىغا ئوزۇق،
ئەجرىدىن ئالغ - ئىدرەك تاپار كامالەت.

مۇشكۇل ھەم خەتەرنى يېڭىپ يولىدا،
ئورلەيدۇ چوققىغا ئېشىپ تاغ - داۋان.
مەرىپەت باغچىسى ئۇنىڭ قولىدا،
تارقىتىپ خۇشپۇراق، گۇللىنەر ھامان.

قەدىردان ئۇستاز ئۇ، مېھرىۋان ئانا،
ياش ئوسمۇر ئەۋلاتقا چىندىن كويۇملۇك.
ئەڭ قىيىن مۇشكۇلدە بولغاچقا پانا،
ھورمەتكە سازاۋەر، نامى سويۇملۇك.

كۇيلىسەم شۇ نامنى ياڭرايدۇ سازىم،
دولقۇنلاپ قەلبىمدە سويگۇ - ھاياجان.

ئەلگە ئايان شۇ ھەقىقەت (سىر ئەمەس):
سويگۈ-ۋاپا گوھەر ئىكەن، مۇقەددەس!

مىڭ ئەپسۇسكى، بەزىلەرنى نەس بېسىپ،
شۇ گوھەردىن قالغان تامام بى نېسىپ.

شۇڭا ئۇلار ئۇز لەۋزىدە تۇرالماس،
ئەقەللىسى بىر قۇشچىلىك بولالماس...

1981 - يىل، مەكىت.

مۇئەللىم

(داستان)

(مۇقەددىمە)

مۇئەللىم!...
نەقەدەر پەخرلىك بۇ نام،
مەناسى ئالەمچە شەرەپكە تولۇق.
ھەر بۇرەك ئۇنىڭدىن ئالىدۇ ئىلھام،
دىللاردا مۇھەببەت، ھورمىتى ئۇلۇق.

باشلىدى مەنزىلگە بولۇپ يار-يولداش،
كورسىتىپ ھەقىقى ئۇمۇر يولۇمنى.

ئوقۇتتى مەكتەپتە "ئا"، "ب"دىن باشلاپ،
ياندۇرۇپ كوڭلۈمگە ئەقىل شامنى.
مېھرىدىن يولۇمغا توكۇپ نۇر-ئاپتاپ،
ئورناتتى قەلبىمگە ئۇلۇغ غايىنى.

كۈنسېرى ئۇستازغا ئاشتى ھورمىتىم،
بولغاچقا ئاتامدەك مېھرىۋان-ئامراق.
شوخلۇقتىن رەنجىتتىم ئۇنى كوپ قېتىم.
تۇراتتى شۇندىمۇ تەمكىن ۋە سالماق...

ئېسىمدە، پارتىنى قاپقارا بويالاپ،
تىڭشىماي ساۋاقنى، سۆرەت سىزغىنىم.
ئېسىمدە، قەغەزدىن قالپاچ ياساپ،
سىنىپتا ئۇچۇرۇپ، دەرسنى بۇزغىنىم.

ـــ قەدىرلەپ ۋاقتىنى مەھكەم تۇتمىساڭ،
بىر پەستە ئالدىڭدىن بولىدۇ غايىپ...، ـــ
ئېيتقىنى شۇ بولدى، قىلمىشىم ئۇچۇن
كەتمىدى ئارتۇقچە ۋاقىراپ-كايىپ...

پەرۋىشلەپ ئوستۇرگەن ياشلىق ئۇستازىم،
ئوبرازى ئالدىمدا بولار نامايان:

1

جاپالىق سەپەرگە دادىل يول سېلىپ،
يۇزلەندى شەھەردىن تاغلىق يېزىغا...
كەلدى ئۇ مەرپەت نۇرىنى ئېلىپ،
يېزامنىڭ ياش ئوسمۇر ئوغۇل-قىزىغا.

بار-يوق بىساتى ئاددى بىر ساندۇق،
سېلىنغان ئۇنىڭغا خىلمۇ-خىل كىتاپ.
ئومرىنى ئەل ئۈچۈن ئەيلىگەن تارتۇق،
سويۇملۇق كەسپىگە ئومرىنى ئاتاپ.

جەم بولدى مەكتەپكە ئوغۇل-قىزچاقلار.
تەلپۈنۈپ قۇشلارەك قېقىپ شوخ قانات.
جارانگلاپ يېقىملىق كۈلكە-قوشاقلار،
باشلاندى يېڭىچە جۇشقۇن بىر ھايات.

مەن ئىدىم شۇ چاغدا سەبى بىر گودەك،
كەلدى-دە، شۇ ئۇستاز تۇتتى قولۇمنى.

ئالدىراپ - ھولۇقۇپ كۆڭۈلچەك ئانام،
كەلتۈردى داستانغا مەزە ھەم قېتىق.
(قوشۇلدى چىلگە ھەم كاۋا سامسى...
يېزىنىڭ نېمىتى تولدى لىپمۇ - لىق.)

مۇئەللىم، ئاتامنى داستان ئۈستىدە
كوردۇممەن گويا كى قەدىناس ئۈلپەت.
ئوي ئىچى باشقىچە جانلىنىپ بىردىن،
باشلاندى كۆڭۈللۈك دوستانە سوھبەت.

سوزلىدى مۇئەللىم رىيال تۇرمۇشتىن،
تىكشىدى ئاتامنىڭ ھال - ئەھۋالىنى.
كورسەتتى ئانامغا تىببى مەسلىھەت،
كېسەلنىڭ ئوزگىرىش ئېھتىمالىنى.

سورىدى سوز ئارا ئاتام ئۇنىڭدىن،
تۇغۇلغان يۇرتىنى، نەسەپ - زاتىنى.
(يالغۇزلا ئاتامنىڭ ئەمەس، بۇ سوئال
چۇلغىغان بارچىنىڭ ئېسى - يادىنى.)

جىملىقتا مۇئەللىم چېھرىگە بىر پەس
دەرت - ئەلەم بۇلۇتى تاشلىدى سايە.

خەتەرلىك كېسەلگە بولۇپ مۇپتىلا،
شۇم ئەجەل پەنجىگە ئالغاندا مېنى؛
شىپالىق بېغىشلاپ تومۇرلىرىمدا،
سويۇملۇك ئۇستازنىڭ ئاقتى ساپ قېنى!...

پەرۋىشلەپ ئوستۇردى، ئەجرىنى توكۇپ،
تولدۇرۇپ شەرۋەتكە قەلبىم جامىنى.
ھەر ئېيتقان سوزىنى دىلىمغا پۈكۈپ،
ئورناتتىم يۈرەككە ئۇنىڭ نامىنى.

2

ئوز ئىسمى ئالىمجان، ئاتىسى قادىر...
قالغىنى ئوزگىگە ئېچىلمىغان سىر.
مۇئەللىم كىم ئوزى؟
نەسەپ-زاتىنى
مەن ئەمدى سىلەرگە سوزلەي بىرمۇ-بىر.

بىركۈنى كەچقۇرۇن زېرىكىش بېسىپ
ئولتۇرساق، مۇئەللىم كېپ قالدى ئويگە.
ئېچىگە خوشلۇغى سىغماي ئاتامنىڭ،
مېھمانىنى ھورمەتلەپ باشلىدى تورگە.

مۇقەددەس تارىختىن ئۇنچە تىزغانلىق،
تەكّ بولدى ئاخىرى "زەھەر"، "ۋابا"غا.
ئوتتۇز يىل ئەۋلاتقا بىلىم بەرگەنلىك،
يېزىلدى توھپىگە ئەمەس، گۇناغا.

نە كىتاپ ئالغىنى ئاتام قولىدىن،
ئەزرائىل شۇ سۈرەت جېنىنى ئالدى!...
جان ئۈزۈش ئالدىدا ئېيتتى پىچىرلاپ:
"ئاخىرقى ئۇمىدىم سېنىڭدە قالدى..."

كوز يۇمدى قالدۇرۇپ بىر باغلام قەغەز،
كۆپىيىسى ئىدى بۇ «تارىخنامە»نىڭ.
مەزمۇنى چۈۋالچاق، مۇقەددەم-ئاخىر،
ئىزناسى يوق ئىدى نەچچە بابىنىڭ.

ئاتامدىن ئايرىلغان بەش يىلىدىن بېرى،
شۇ مېھنەت ئۈستىدە چېكىمەن جاپا.
قانداقمۇ يۇز كېلەي ئۇنىڭ روھىغا،
ئوغۇللۇق لەۋزىمگە قىلمىسام ۋاپا؟!...

مۇئەللىم ئاستىلاپ توختىدى سوزدىن،
بىر لەھزە ئارىغا چوكتى سۈكۈنات.

باشلدى كوپ هايال ئوتمەي ئاردىن
ئۇ ئوزى توغرىلىق مۇنداغ ھىكايە:

ــ تۇغۇلغان ماكانى ئىكەن تاشمىلىق،
شەۋكەتلىك بوۋىمىز موللا يۇسۇپنىڭ.
بولغاچ ئۇ دانىشمەن تارىخچى ــ ئالىم،
تەرىپى داستانكەن ئاغزىدا كوپنىڭ.

ئومرىدە يېزىپ چوڭ تارىخ قامۇسى،
بۇ ئىشنىڭ ئاخىرىنى ئۇزەلمەي كەتكەن.
"بۇ ئۇلۇغ خىزمەتنى ۋايىغا يەتكۈز" ــ
دەپ ئاتام قادىرغا ۋەسىيەت ئەتكەن.

پەرز بىلىپ ئەمرىنى ئەزىز ئاتىنىڭ،
ئورنىتىپ قەلبىگە ئۇلۇغ غايىنى؛
ئوتتۇز يىل ئەجرىنى سىڭدۈرۈپ ئاتام،
ۋايىغا يەتكۈزدى «تارىخنامە»نى.

ۋە لېكىن مېھنەتنىڭ راھىتىن كورمەي،
دۇچكەلدى قۇتۇرغان "سول"لۇق شامالغا.
كىيدۈرۈپ ئاتامغا "ئوڭچى" قالپاقنى،
كىتاپنى "ئەنزە" دەپ ئالدى قامالغا.

بەرمىز ئاتامنىڭ تەكلىۋى بىلەن،
ئەجداتلار روھىغا قىلدۇق دۇئانى.
شۇ كۈندىن ئېتىۋارەن ئائىلىمىزنىڭ
بوپ قالدى مۇئەللىم پەخرى-مېھمانى.

3

ئاخىرقى كۈنلىرى يازلىق تەتىلنىڭ،
جەم بولدۇق، تەشكىللەپ قىزىق سايامەت.
خارابە ئىزىنى قەدىم شەھەرنىڭ،
مۇئەللىم باش بولۇپ، قىلدۇق زىيارەت.

بىر چېكى ئۇپۇققا تۇتاشقان قۇملۇق،
ئوخشايدۇ مىسالى چەكسىز دېڭىزگە.
يالقۇنلۇق نەپىسىدىن ياغدۇرۇپ ئاتەش،
ئاچتى ئۇ بىپايان قوينىنى بىزگە.

ھاياجان ئىلكىدە، رىۋايەتتىكى
تىلسىمات كانىغا قەدەمنى باستۇق.
قانچىلاپ توگىنىڭ لوكسى سىمان
تىزىلغان قاتمۇ-قات دوڭلەردىن ئاشتۇق.

چۈشەندىم، ئومۇرگە مېھمان ئەمەس بىز،
كۈرەشنىڭ سەھنىسى ئىكەن بۇ ھايات!...

يالتىراپ ئانامنىڭ كىرپىگىدە ياش،
مەڭزىگە تامغىنى چېلىقتى كوزگە.
ئاتامۇ ئۇستازنىڭ قولىنى تۇتۇپ،
ھاياجان ئىلكىدە كىرىشتى سوزگە:

ــ بىلىمەن بوۋىڭىز موللا يۇسۇپنى،
دەۋرىنىڭ موتىۋەر داناسى ئىدى.
ھەر سوزى خىسلەتلىك ئەقىل جەۋھىرى،
مەنىسى گۈزەللىك بەرناسى ئىدى.

ھازىرمۇ بىرتۇتاش ئونلىغان يۇرتنىڭ،
زىيارەتگاھىدۇر ئۇنىڭ قەۋرىسى.
چېھرىڭىز نىمانچە نۇرلۇقكىن دىسەم،
ئىكەنسىز شۇ ئۇلۇغ زاتنىڭ نەۋرىسى.

كوپ رەھمەت مۇئەللىم، ئەجرىڭىز ئۇچۇن،
ئوغلۇمغا كويۇنوپ بىلىم بېرىپسىز.
كوپ رەھمەت بۇ قەدەم تەشرىپىڭىزگە،
ئوز كورۇپ بىزلەرنى يوقلاپ كېلىپسىز...

ئۇزگەرتمەي ساقلاپتۇ ئۇزاق ئەسىرلەر
شۇ نادىر بۇيۇملار سۆپەت-رەڭگىنى.

كورسەتتى مۇئەللىم بىزگە بىرمۇ-بىر،
قۇم بويلاپ سوزۇلغان خارابە ئىزنى.
پىشقەدەم ئارخېلوگ يەرنىڭ ئاستىدىن
قېزىلغان بىر ئويگە باشلىدى بىزنى.

ئوي ئەمەس، كورگەندەك گويا موجىزە،
لال بولۇپ ئەقلىمىز، كىردۇق ئاۋايلاپ.
ئۇستىنىڭ قولىدىن چىققاندەك يېڭى،
تۇرۇپتۇ ھەيۋەتلىك بىر ئوي جۇلالاپ.

سۇۋالغان تاملىرى ئاپپاق گەچ بىلەن،
پارامان، تورۇسقا نەقىش ئويۇلغان.
ئىككى ئوي ئوزئارا تۇرار قارىشىپ،
ئورتىسى كەڭ ئايۋان، تۇۋرۇك قويۇلغان.

مىيامباز ئورناتقان ئويۇق-تەكچىلەر
ئىچىگە تىزىلغان مىس لىگەن، كورا...
گويا كى بىر گۈزەل قىزنىڭ بۇرنىدەك،
ياراشقان ئوچاقنىڭ ئۇستىگە مورا.

بىز ئۇچۇن ئاياقتا كەچكىنىمىز ئوت،
قۇم دوڭى گويا كى داۋان كورۇندى.
"كورۇنگەن تاغ يىراق ئەمەس" دىگەندەك،
مەنزىلگە يەتكەندە دىللار سويۇندى.

خارابە ئىزلىرى باشلانغان جايدا
تۇراتتى بىر چىدىر ــ دەم ئېلىش ئۈيى.
نەچچە كۈن قۇملۇقلار باغرىنى چارلاپ،
قېزىشنى باشلاپتۇ ئارخېلوگ دۇيى.

ھەممىنى ئۇزىگە قىلدى مەھلىيا،
رەئىسۇ ــ رەڭ گۈل ــ نەقىش ئويۇلغان خىشلار.
ساپالدىن، چىنىدىن، مىستىن ياسالغان
سۇپەتلىك ۋە ئەپچىل قاچا ــ ئىدىشلار.

يىپەكتىن تىكىلگەن شاھانە لىباس
ئۇستىگە گۈل چەككەن زەردىن كەشتىلەپ.
سىر ــ ھىكمەت جەۋھىرى قامۇس ــ كىتاپلار
تىزىلغان بىر ياندا دەستە ــ دەستىلەپ.

زوق بىلەن كوردۇق بىز، قۇياش نۇرىدا
يالتىراپ تۇرغان ساپ كۈمۈش تەڭگىنى.

هازىرمۇ شەۋكەتلىك دەۋر ئىزلىرى
ئوچمىگەن، ئوتسمۇ ئۇزاق ئەسرلەر...

مۇقەددەس يادنامە، ئەزىز تەۋرۈك
بىز ئۇچۇن بۇ بايلىق ــ سەنئەت مىراسى.
ھەقلىقمىز قانچىكى قىلساق ئىپتىخار،
شۇ بۇيۇك مىراسنىڭ بولغاچ ھەقداسى".

ئېچىلدى سېھىرلىك بىر گۈزەل ئالەم،
ئۇستازنىڭ سوزىدىن مېنىڭ ئالدىمدا.
تارىختىن بىر ساۋاق ئاڭلىغان شۇ كۈن
ئۇنتۇلماس چاغ بولۇپ قالدى يادىمدا.

4

باش توخۇ چىللىدى.
يېزا ئۇيقۇدا...
مۇئەللىم ئويىدە ئوچمىگەن چىراق.
چارچاشتىن ئەسەر يوق تەمكىن تۇرقىدا،
ئۇيقۇنىڭ خۇمارى كوزىدىن يىراق.

ئاق قەغەز ئۇستىدە تەۋرىتەر قەلەم،
ئالدىدا ئېچىقلىق بىر دەستە كىتاپ.

ئەجداتلار روھىغا ئاقتى مېھرىمىز،
جام بولۇپ قەلبىمىز سويگۇ-ھورمەتكە.
ھاياجان ئىلكىدە دىدۇق: "ئاپىرىن!"،
ئىجاتكار قوللارغا، ئۇلۇغ سەنئەتكە.

ئىلھامى جۇش ئۇرۇپ سوزلىدى ئۇستاز،
شەرۋەتكە چاڭقىغان دىلىنى قاندۇرۇپ.
تەسىرات قاينىمى ياش يۇرەكلەردە،
ئۇچقۇندىن ئوچمەس بىرگۇلخان ياندۇرۇپ:

"ئەجداتلار قالدۇرغان ئۇلۇغ مىراسىڭ،
پەقەت بىر تامچىسى بىز كورگەن ئۇلۇگە.
ئەڭ دەسلەپ ھاياتىڭ بوشىگى ئىدى،
كەڭ تارىم بويلىرى—بۇ ئەزىز ئولكە.

تۇنجى رەت قەدىمىي تارىخ بابىدا،
ئىلىم-پەن ۋە سەنئەت بۇندا يارالغان.
قاراڭغۇ ھالەتتە تۇرغان دۇنياغا،
بۇ يەردىن مەرىپەت نۇرى تارالغان.

مىسالى: شۇ قۇمدا ئەجداتلىرىمىز
ياراتقان چوڭ شەھەر، ئالى قەسىرلەر.

كىمنىڭكى ۋۇجۇدى ئەل ئۈچۈن يانسا،
بىر زەررە نۇرىنى توكەر ھاياتقا.
كىمكى مەنزىلگە جان تىكىپ ماڭسا،
يەتكۈسى شۇبھىسىز ئارزۇ-مۇراتقا!...

ئۇ ئىشلەر كېچىنى ئۇلاپ سەھەرگە،
ئۇيقۇسىز تۈنلەرنى ئوتكۈزۈپ باشتىن.
ئورلەيدۇ شۇڭقاردەك ئالغا—زەپەرگە،
باش تارتماي جاپادىن، ھىرىپ چارچاشتىن.

تىزىلدى قۇرلارغا گويا ئۇنچىدەك،
تەپەككۇر جەۋھىرى تامچە-تامچىلاپ.
بەخت ھىسسى جاننىنىڭ سۈمبۈل چېچىدەك،
مۇئەللىم جىسمىنى ئوتتى قامچىلاپ.

بەرق ئۇرار يۈزىدە غۇرۇر، تەبەسسۇم،
قولىدا ئەجرىدىن پۈتكەن ئىش—كىتاپ.
ئارزۇلار غۇنچىسى ئەيلەپ تەرەننۇم،
پىچىرلاپ لېۋىدىن ئۇچتى شۇ خىتاپ:

"مۇشكۈللەر تېغىدىن ئوتتۇڭ كىتاۋىم،
قانۇ-تەر ئەجرىمدىن پۈتتۈڭ كىتاۋىم.

جانلىنار ئويىدا كائىنات-ئالەم،
تەپەككۇر قوينىغا چومۇلگەن شۇ تاپ.

گايىدا بىرنەپەس يۇمۇپ كوزىنى،
ئوقۇلغان قۇرلارنى ئالىدۇ ئەسكە.
قىزغىن ئىش قويىندا ئۇنتۇپ ئوزىنى،
تەييارلىق قىلىدۇ ئەرتىكى دەرسكە.

گويياكى ئىلىمدىن توقۇيدۇ كەشتە،
قەلەمدە كەشتىنىڭ يىپى ئېشىلەر.
ئىجاتكار قول بىلەن ھەر بىر نەپەستە،
بىر يېڭى ھىكمەتنىڭ سىرى يېشىلەر...

يىللارنى شۇ يوسۇن ئوتكۇزدى باشتىن،
ئۇلۇغۋار غايىگە بارىنى ئاتاپ.
ئەسرلەر بايانى — كەچۈرمىشلەردىن
يارالدى بىرقاموس — تارىخىي كىتاپ.

ئايانكى ئىلىم-پەن، ئىجات ئەھلىگە،
ئەڭ زورۇر خىسلەتتۇر چىدام ۋە تاقەت.
ئىجاتكار مېھنەتتىن ئالار قەلبىگە،
شىرىن مەي كەيپىدەك ھوزۇر ۋە راھەت.

بىر ئوچۇم تەلۇلەر ۋاقىراپ راسا،
ئوقۇيدۇ ئۇزۇندە تەكرار ئەزۋەيلەپ.
بىرمۇنچە ئادەمنى قىلماقتا سازا،
يول بويى ئازاپلاپ، ئۇرۇپ ۋە چەيلەپ.

مۇڭگۇزلۇك باتۇرلار قۇترايدۇ ھامان،
ھۇجۇمغا ماڭغاندەك توۋلاپ "ھۇررا"نى.
مۇئەللىم كەلمەكتە سەپنىڭ ئالدىدا،
كىيدۇرگەن بېشىغا قەغەز كۇلانى.

ئاھ!... ئۇنىڭ يۇزىگە سۇرتۇلگەن قارا،
يىرتىلغان كوينەكتە قىزىل قان دېغى.
بەدەنگە...
نە بەدەن، قەلبىگە يارا
چۇشۇرگەن زۇلمەتنىڭ قاتىللىق تىغى.

بوينىغا ئېسىلغان ئىجادىي ئىشى،
ئۇستىگە ئارتىلغان بىر ساندۇق كىتاپ.
ئاممىغا سوزلەيدۇ "جىنايىتى"نى،
"گۇناھىم مۇشۇ!..." دەپ قىلىدۇ خىتاپ...

توپلىنىپ مەكتەپكە يېقىشتى گۇلخان،
ئايلاندى مەرىپەت بېغى دوزاققا.

ئارامى جانىمسەن، كوڭۈل شاتلىغىم،
سەن بىلەن چىن مەنە تاپار ياشلىغىم.

بەھرىمەن بولسا ئەل نەغمىڭدىن زەررە،
بولاتتىم مەن رىزا ئۇندىن مىڭ مەررە!..."

5

پەيدىن-پەي سۇر بۇلۇت قاپلاپ سامانى،
مۇز پۇركۇپ نەپسىدىن قۇتۇرىدى جۇدۇن.
ياغدۇرۇپ ئەل ئۈچۈن ئاپەت-بالانى،
باشلىدى تەلۈلەر مۇدھىش بىر ئويۇن.

نادانلار ئۇزىچە بولۇپ "ئەقىلدار"،
"كونىلىق" ئۇستىدىن كۇلەردى "ئىسيان".
پىشقەدەم كادىرلار "جاھىل ھوقۇقدار"،
مۇئەللىم-ئۇستازلار بولدى "جىن-شەيتان".

پىچەتلەپ تاشلاندى مەكتەپ ئىشىگى،
ئىشخانا، ئېتىزدا توختاپ ئىش-ھەركەت.
دىيىشتى: "ئۇقۇشنىڭ نېمە كېرىكى؟!"
"ئىنقىلاپ تۈتۈلسا ھوسۇلدا بەركەت".

6

ئالەمگە ھوكمران مۇدھىش قارا تۇن،
ياش تۇتقۇن مۇشۇ دەم زىندان-قەپەستە.
ھەقىقەت، ھورلۇككە پەرۋانە تۇتقۇن
ئاھىدىن ئوت يانار ھەر بىر نەپەستە.

جاللاتلار نەچچە رەت ئۇرۇپ-باغلىدى،
تورۇسقا سىم بىلەن ئاستى بارماقتىن.
كويدۇرۇپ بەدەننى ئوتتا داغلىدى،
توھمەتلەر تېشىنى ئېتىپ ھەر ياقتىن.

"نىجاتلىق ئىزدىسەڭ، ئەگەشكىن بىزگە،
ياشاشنى كوزلىسەڭ، يولۇڭدىن قايتقىن.
توۋە قىل! ئوڭكۇردىن چىقىپ ئىگىزگە
مىلتىقنى ئارقىغا بۇراپ ئوق ئاتقىن..."

رەقىپىنڭ ياۋۇزلۇق پەيلىگە قاراپ،
قورقامدۇ ئەر-يىگىت ئەجەل ئوقىدىن؟!
مۇئەللىم مەردانە قايتۇردى جاۋاپ،
ھېيىقماي شۇملارنىڭ تەھدىت-دوقىدىن:

تاشلاندى كىتاپلار گۈلخانغا شۇئان،
يالقۇنلار چارسىلداپ ئۇچتى ھەر ياققا.

ھەسرىتا!... كىتاپلار كويدى كۈل بولۇپ،
ئىنسانلار ئەقلىنىڭ جەۋھىرى كويدى!
مەرىپەت بېغىنىڭ گۈللىرى سولۇپ،
خەلقىمنىڭ بايلىغى — گەۋھىرى كويدى!

زۇلمەتنىڭ كوكسىنى يېرىپ نۇر چاچقان،
ئىلىم-پەن مەشئىلى، يۇلتۇزى كويدى!
ئىنسانغا يۇكسىلىش يولىنى ئاچقان،
ئىجاتكار باشلارنىڭ ئىش ئىزى كويدى!

كەلگۈسى نەسلىگە بېرىشەر جاۋاپ،
ئىلمۇ-پەن، بەختنى ئوتقا ياققانلار؟!
ئىنسانلار ئىچىگە ۋاباەك تاراپ،
قان توكۈپ نام، ھوقۇق، پايدا تاپقانلار؟!

تۇن-زۇلمەت جاھانغا ئەمەستۇر باقى،
ھۇقۇشلار قاناتتا توسالماس كۇننى.
يانمايدۇ ئارقىغا تارىخنىڭ چاقى،
سۇبھى تاڭ ئاخىرى يورۇتار تۇننى!...

باتۇرغا پەنجىنى سوزسىمۇ ئەجەل،
تىك تۇردى زورلۇقتا ئەگمەي بەستىنى.

مەن كوردۇم بۇ ھالدىن ۋەتەن، خەلق ئۈچۈن،
ساداقەت ئىشقىدا يانغان يۈرەكنى!
مەن كوردۇم مەشئەلدەك پارلاپ كۆنۈ-تۈن
نۇر چاچقان يالقۇنلۇق ئارزۇ-تىلەكنى!

مەن كوردۇم بۇ ھالدىن باتۇر جەڭچىنىڭ
ئەڭ جەددى سىناقتا ماھارىتىنى!
مەن كوردۇم بۇ ھالدىن ئۈستاز قەلبىنىڭ
ئىنقىلاپ ئىشىغا ساداقىتىنى!...

7

قارا تۈن ئورنىغا ئالمىشىپ ناھار،
يۇزلەندى زاۋالغا زۇلمەت ۋاباسى.
زىمىستان جۇت كېتىپ، كەلدى نەۋ باھار،
ياڭرىدى گۈلشەندە بۇلبۇل ناۋاسى.

يېڭىلمەس جاسارەت-غەيرەتكە تولۇپ،
ئاتلاندى مۇئەللىم ئۇزۇن سەپەرگە.

"ھەقىقەت قارايماس، خۇددى قۇياشتەك،
زورلۇقنىڭ ئالدىدا خارلانماس ۋىجدان.
مەرت قېنى پارلايدۇ گويا ئوتقاشتەك،
ئەرزىيدۇ ھورلۇككە بەخش ئەتسە جان!

ئولۇمتۇك قۇرۇتقا ئوخشار قورقاقلار،
جان بېقىش قورالى قۇللۇق، خوشامەت.
مۇگدىمەس غەپلەتتە قەلبى ئويغاقلار،
ئەر-يىگىت جاللاتتىن تىلىمەس ئامەت.

ئەل ئارا "مۇئەللىم" دېيىلەر نامىم،
پۇتۇلگەن بۇ ئۇنۇڭان شەرەپتىن، شاندىن.
ئىنسانلىق غۇرۇرۇم-نومۇس ۋىجدانىم،
ھەقىقەت يولىدا كېچىمەن جاندىن!..."

باشلاندى قابتىدىن ھاقارەت، قىيناق،
(ۋەھشىلەر ئويۇندەك كورەر جازانى!؟)
جاللاتلار كوتەرگەن نەيزە ھەم چوماق،
زەربىدىن ياغمدۇ دوزاق ئازاۋى.

تەلۇملەر شۇ خىلدا قۇتراپ بىر مەھەل،
ئەمەلگە ئاشۇرماق بولدى قەستىنى.

شەرەپلىك سەپەرنىڭ بەلۋىغى بەلدە،
بۇرچمىز ئىجادىي مېھنەت ئومۇرلۇك.
ئادالەت زىياسى پارلىسۇن ئەلدە،
ياشىسۇن مەرىپەت، ياشىسۇن ھورلۇك!"

بۇ سوزدە سەممى يۈرەك تۇيغۇسى،
قاينىغان بۇلاقتەك ئاقار بۇلدۇقلاپ.
بۇ سوزدە يالقۇنلاپ كۆكۈل سويگۈسى،
كۆيلەيدۇ مەرىپەت، ھەقنى ئۇلۇقلاپ.

بۇ سوزدە چىن يۈرەك ئەقىدىسى بار،
ئۇنۇملۇك ئىجادىي مېھنەتكە، پەنگە.
ھەر سوزى بوپ گويا يالقۇنلۇق شوئار،
جەڭگاۋار قوشۇننى چاقىرار جەڭگە...

مۇئەللىم ئەجرىدىن سالار پولات ئۇل،
يۈكسەك پەن ئوتكىلى — ئالتۇن قەسىرگە.
باتۇر سەپ ئالدىدا ئاچار داغدام يول،
ئىلىم-پەن گۈللەنگەن يېڭى ئەسىرگە.

1978 - يىل، قەشقەر.

ئىجادىي مېھنەتتىن توھپىلەر قوشۇپ،
مەرىپەت سېپىدە ئۇلۇغ زەپەرگە.

قالمىدى ئىختىساس، ئەجرى كومۇلۇپ،
خەلق، ۋەتەن مېھنەتىنىڭ يەتتى قەدىرگە.
مۇئارىپ سېپىنىڭ ئىلغارى بولۇپ،
ئۇ بۈگۈن شەرەپلىك چىقتى سەھنىگە.

ئۇچۇشقا تەلپۈنگەن قىران بۇركۇتتەك،
مەردانە قامەتكە تولغان جاسارەت.
كوزلىرى نۇر بىلەن چاقنايدۇ ئوتتەك،
ئىجاتكار بېشىدا ئەقىل-پاراسەت.

مەنسى ببباھا — يالقۇنلۇق سوزلەر
تەبەسسۇم ئىلكىدە ئۇچار لېۋىدىن.
ئۇنىڭغا ئۇمتىلىك تىكىلگەن كوزلەر،
تىڭشايدۇ زور ئىخلاس قويۇپ دىلىدىن.

"ھەقىقەت، ھورلۇككە پىدا ئەيلەپ جان،
خەلقىمىز مەرتلىكنى قىلغاچ ئەنئەنە؛
قىزاردى يەر-ئاسمان، تارقىدى تۇمان،
ھەقىقەت غەلىبىسى قىلدى تەنتەنە.

金 钥 匙
（诗集）
（维吾尔文）
米尔扎宜提·克里木
阿 吉·艾 合 买 提 著
编者：买买提力·祖农
责任编辑：霍加阿不都拉
民族出版社出版 新华书店发行
民族印刷厂印刷
开本：787×1092毫米1/32 印张：11
1982年10月第1版
1982年10月北京第1次印刷
印数：0001—8,000册 定价：0.50元
书号：M10049(4)144

封面设计　江燕红

书号 M10049(4) 144
价　　0.50元

2

غەزەل ۋە مۇخەممەسلەر

(تاللانما)

نەشرگە تەييارلىغۇچى: مەھەممەت رەھىم
مەسئۇل مۇھەررىر: نۇرمۇھەممەت دولەتى

مىللەتلەر نەشرىياتى

تۇز گۇچىدىن

كىلاسسىك ئەدەبىيات ئۇسۇلىدە سۆز ئېچىلغاندا، بارلىق جۇڭخۇا مىللەتلىرى قاتارى بىزمۇ ئالەمشۇمۇل ئەھمىيەتكە ئىگە مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىمىز بىلەن پەخىرلىنىمىز. بىزنىڭ كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىز غەزىنىسىدە گوھەردەك چاقناپ، ياقۇتتەك جۇلالىنىپ تۇرىدىغان غەزەل ۋە مۇخەممەسلەر سان-ساناقسىزدۇر. ئۇتمۇشتىكى زۇلۇم ۋە جاھالەتنىڭ ھامىلىرى بۇ بايلىقىمىزنى تالان-تاراج قىلىپمۇ تۇگىتەلمىگەن، ئۇنىڭ ئىجاتكارلىرىنى بوغۇپمۇ تۇنجۇقتۇرالمىغان ئىدى. "4 كىشىلىك گۇرۇھ"نىڭ مىللى مەدەنىيەتنى ۋەيران قىلغۇچى يالماۋۇز گۇلخانلىرى كويدۇرۇپمۇ يوقىتالمىدى. بۇگۇنكى ئەۋلاتلىرىمىز ھەر خىل ئاپەتلەردىن ئامان قالغان ئەدەبىيات-سەنئەت مىراسلىرىمىزغا تەنقىدىي ۋارىسلىق قىلىپ ۋە ئۇنىڭدىن ئۇگىنىپ، دەۋر روھىنى ئەكس ئەتتۇرىدىغان يېڭى-يېڭى ئەسەرلەرنى ياراتماقتا. قولىڭىزدىكى بۇ توپلام ھازىرقى زامان شائىرلىرىمىز ئۇز-لىرىنىڭ تەپەككۇر بايلىقلىرىنى ئارۇز ۋەزنى بىلەن مىسرالارغا تىزغان غەزەل ۋە مۇخەممەسلەردىن قىسمەن تاللانمىدۇر.

ئۇيغۇر شېئىرىيىتى ھەر خىل چوڭ-كىچىك تۇرلەرگە بولۇن-

گەنسنىڭ سىرتىدا، يەنە ۋەزىنىن جەھەتتىن بارماق ۋەزنى ۋە ئارۇز ۋەزنى دەپ ئىككىگە بولۇنىدۇ. غەزەل ۋە مۇخەممەس ئارۇز ۋەزنىدىكى شېئىرلارنىڭ ئومۇملاشقان شەكىللىرى بولۇپ، كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىزدا سالماق ئورۇنسىز تۇتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىللە غەزەل ۋە مۇخەممەس ئارۇز ۋەزنىنىڭ ھەممە بەھرەلىرىنى ئوز ئىچىگە ئالىدۇ. خۇسۇسەن غەزەللەر ئاشۇ بەھرەلەرنى بىزنىڭ دەۋرىمىزگە ئېلىپ كەلگەن كارۋان دەسسەك، مۇبالىغە بولماس.

غەزەل شېئىرىيىتىمىزدىكى چىرايلىق، ئاھاڭدار ۋە ئىخچام شەكىل بولۇپ، ھىسسىياتلىق ئوي-پىكىرلەرنىڭ يارىشىملىق پىگورىسىدۇر. شائىرنىڭ كوڭلىدىكى ئوي-پىكىرلەر ۋە ئۇنى قاناتلاندۇرغۇچى ھىسسىياتلار غەزەلنىڭ بېيتلىرىگە (كۇپلېتلىرىگە) سىغمىغان چاغدا، مۇخەممەس ياكى مۇسەددەس... شەكىللىرى بىلەن بايان قىلىنىدۇ. بىز كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىزدىن بولسۇن ياكى ھازىرقى زامان شېئىرىيىتىمىزدىن بولسۇن، ئەڭ لېرىك غەزەللەرنى ئوقۇغان چېغىمىزدا رىيالليق بىلەن ھىسسىياتنىڭ، شېئىر بىلەن ناخشىنىڭ پەرقىنى سېزەلمەي قالىمىز. بىز بەدىئى ئەدەبىياتنىڭ كۈچىنى، غۇرۇرىنى ئەنە شۇنداق شېئىرلارنىڭ ئىلكىدە ھىس قىلالايمىز.

بۇ توپلامدىكى بىر قىسىم غەزەل ۋە مۇخەممەسلەر ئارۇز ۋەزنىنىڭ قېيىن ۋە كەم ئۇچرايدىغان تۇرلىرىدە يېزىلغان بولۇپ، ئۇلارنى ئوز ۋەزنىدە ئوقۇش ياكى ئوقۇيالماسلىغىمىز

بۇ ھەقتىكى بىلىم ۋە ماھارىتىمىزگە باغلىق. چۈنكى ئارۇز ۋەزنى ئەسرلەر مابەينىدە تەدرىجى بېيىۋاتقان ۋە مۇكەممەللىشىۋاتقان ئايرىم بىر پەن. ئۇنىڭ قائىدە-قانۇنىيەتلىرىنى، بەھرىلىرىنى، بەھرىلەر ئىچىدىكى تۇرلىرىنى، تەپئىللىرىنى ئۇگىنىپ ئوزلەشتۈرۈۋېلىش بولسا، قىزغىن ئىجتىھات ۋە جاپالىق ئەمگەك بەدىلىگە كېلىدۇ.

ئازاتلىقتىن بۇيان بىز كىلاسسىك شېئىرىيىتىمىزنىڭ ھازىرغا خىزمەت قىلدۇرغىلى بولىدىغان شەكىل ۋە ئۇسلۇبلىرىنى ئۇگىنىپ، ئارۇز ۋەزنىنى تىماتىك جەھەتتىن باي، مەزمۇندار ھالەتكە كەلتۈرمەكتىمىز. كىشىلەرنىڭ ھەر خىل قاراشلىرىدىن بېپەرۋا ھالدا ياشاپ كېلىۋاتقان ئارۇز ۋەزنى بۇگۈنكى كۈندىمۇ يېڭى شېئىرىيىتىمىزنىڭ مۇھىم تەركىۋىي قىسمى بولۇپ قالدى. ئۇ، ئەدەبىيات-سەنئەتنىڭ بارلىق شەكىللىرى قاتارىدا "4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش" يولىدىكى كۈرەشلىرىمىزدە ئوز رولىنى جارى قىلماقتا. بۇ توپلامنى ئىشلەشتىكى مەقسەت ئارۇز ۋەزنىدە يېزىلغان خالايىغانلار ۋە شۇنداق شېئىرلارنى سۆيۈپ ئوقۇيدىغانلارغا پايدىلىنىش ماتېرىيالى تەقدىم قىلىش، شۇنداقلا، كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىزدىن قانداق ۋە قانچىلىك ئۇگىنىگەنلىگىمىزگە ئەملىي مىساللار كورسىتىشتىن ئىبارەت.

يىغىپ ئېيتقاندا، كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىزنىڭ ئىسسل ئەنئەنىلىرىگە ۋارىسلىق قىلىپ، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر شېئىرىيىتى ئۇچۇن تېخىمۇ كەڭ تەرەققىيات يولىنى ئېچىشتا بۇ توپلام

بىز ـ ئىككى كەتمەن چېپىپ بېرەلىسە ئەجەپ ئەمەس. سەۋىيە ـ مىزنىڭ چەكلىكلىگى ۋە ۋاقىتنىڭ زىقلىغىدىن ھەر خىل نۇقـ ـسانلارغا يول قويۇلغان بولۇشى، بەزى شائىرلىرىمىزنىڭ مۇنەۋ ـ ۋەر غەزەل ـ مۇخەممەسلىرى توپلامغا كىرگۈزۈلمەي قالغان بولۇشى مۇمكىن. كىتاپنىڭ ھەجمى كوزدە تۇتۇلۇپ، بەزى غەزەل ـ مۇخەممەسلەر بۇ توپلامغا كىرگۈزۈلمىدى. بۇ، ئەپسۇس ـ لىنارلىق ھال بولسىمۇ، كەڭ كىتاپخانلارنىڭ سەممى تەنقىتلىرى، ئىجابى پىكىر ـ تەكلىپلىرى بۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلىرىمىز بۇچۇن ئەينەك بولىغۇسى.

مۇندەرىجە

تۇزگۇچىدىن 1

قابدۇخالىق ئۇيغۇرى

چىراق (غەزەل) 1

ئەي پەرى (غەزەل) 2

ئارمان (غەزەل) 3

ياز تۇنى (غەزەل) 5

دەردى دەۋران (مۇخەممەس) 6

ئىسم شېھىت

بىلىم ئىشقىدا (غەزەل) 8

خاتا (غەزەل) 12

خەت (غەزەل) 14

مۇھەببەت سەۋداسى (غەزەل) 17

ئالدىدا 1.3.4 (مۇخەممەس) 20

سەيپىدىن ئەزىزى

غەزەللەر 38

ئەلقەم ئەخمەتجان

ساقا (غەزەل) 41

چوڭ يۇرۇشكه تەنتەنه (غەزەل) 43
ۋاپا قىل (مۇخەممەس) 46

تېپىچان ئېلىيوپ

بولمسا (غەزەل) 48
ئەمدى (غەزەل) 50
ئوغرىدىن مەككار يامان (غەزەل) 51
نىم شېھىت خاتىرىسىگه (غەزەل) 53
مەيلىمۇ (غەزەل) 55
بىزار بولدۇم (غەزەل) 57
جانان كېلىدۇ (غەزەل) 59
مېنىڭ ئوز خىلىم بار (غەزەل) 61
مۇقام (مۇخەممەس) 63

شۇكۇر يالقىن

غەزەل ۋە گۇزەل (غەزەل) 67
بىل (غەزەل) 69
بىر مەنمۇ (غەزەل) 71
بولۇپ كەتتى (غەزەل) 73
ئەرزى ھال ئەتتى (غەزەل) 75

ئابدۇرېھىم ئوتكۇر

ياخشى (غەزەل) 77
كېرەك بولسا (غەزەل) 79
ياخشات ۋەتەن مۇقامنى (غەزەل) 81

باھار ھەققىده ئىككى غەزەل 83
گۈمنام غەزىلىگه مۇشائىره (غەزەل) 86
ئومۇر ھەققىده مۇخەممەس (مۇخەممەس) 88
بوغدا ئانام (مۇخەممەس) 93

ئەخمەت زىيائى

تىلەك (غەزەل) 95
ۋىسال ئۇمىدى (غەزەل) 97
سايرا (مۇخەممەس) 98

نەسرۇللا قارى پەرھەتى

پىدائىكمەن (غەزەل) 100
ئوزگىدۇر (غەزەل) 102
دىخان (مۇخەممەس) 104

قۇربان ئىمىن

غەزەل 107
مېنىڭ سازىم (غەزەل) 109
تارىم غەزىلى 110
سەن ئۇچۇن (مۇخەممەس) 112
يەركەن (مۇخەممەس) 114

نۇزمەھەممەت ئېركىن

بۇلبۇل (غەزەل) 116
پەن دەيمەن يەنه (غەزەل) 118
يېتىپ كەلدىم (غەزەل) 120

قاپیه (غەزەل) 122
ۋەتەنگە سوزۇم (مۇخەممەس) 124
كادىرغا مۇراجەت (مۇخەممەس) 128
ئابدۇكېرىم خوجا
قۇمۇل توغرىسىدا ئىككى غەزەل 132
كىتاپخانغا (غەزەل) 137
چېچەك (غەزەل) 139
قىلدىلا (غەزەل) 141
رەخمىتۇللا جارى
بېغىمغا قىل قەدەم تەشرىپ (غەزەل) 143
ئۇلۇغ توي (مۇخەممەس) 145
تۇردى سامساق
ياتۇر (مۇخەممەس) 148
خوتەن (مۇخەممەس) 150
ئۇرشدىن تاتلىق
ئالمىنى (غەزەل) 155
تاجىدىن قادىرى
ئېتىز (غەزەل) 157
ئازات ئولكەم (غەزەل) 158
جەڭچى (مۇخەممەس) 160
سۇزۇك
تاپتىم (غەزەل) 163

شائىرانە خىيال (مۇخەممەس) 164
بۇلبۇلغا (مۇخەممەس) 166
غەنىزات غەيۇرانى
سالام، ئۇرۇمچى (غەزەل) 168
يەنە (غەزەل) 170
يۇرتۇم (غەزەل) 172
يىغلىما (مۇخەممەس) 174
ئابدۇشۇكۇر ھەمتىمن
ۋەتەن (غەزەل) 177
خەلق (غەزەل) 178
ۋەتەن ۋە پارتىيە (غەزەل) 179
سويگۇ (غەزەل) 182
بۇگۇن (غەزەل) 184
تۇرپان (مۇخەممەس) 185
ئابدۇسالام توختى
باھار ئىشقى (غەزەل) 188
تىيانشان باغرىدا شاتلىق (مۇخەممەس) 190
مەھەممەت رەھىم
يېزا غەزەللىرى (سېكىل) 193
يۇرەك سوزۇم (مۇخەممەس) 199
ھەمتىلى زۇنۇن
باغۋەن قىز (غەزەل) 204

جاندىن ئەزىز (غەزەل) 206
قېنى سەن، رەنا؟ (غەزەل) 208
بىلەسەك (غەزەل) 210
شەمشەر (غەزەل) 211
بولمىسا (غەزەل) 213
بىر ئومۇر ۋارىس بولاي (مۇخەممەس) 214
ئاھ، مېنىڭ ۋەتىنىم (مۇخەممەس) 217

ماموت زايىت

خەلقىم (غەزەل) 220
كورگىلى (غەزەل) 222
قەشقەر مۇھەببىتى (غەزەل) 224
ئۇزمە ھەققىدە مۇخەممەس (مۇخەممەس) 231

مەھەممەت شاۋدۇن

كېپىنەك ۋە گۈل - چېچەك (غەزەل) 236
تارىم (غەزەل) 237

ئەزىز نىيازى

جەڭچى بولدۇم (غەزەل) 239

تۇرغان شاۋدۇن

بىزنىڭ ئېتىز (غەزەل) 240
مۇقام (غەزەل) 242
سەنئەت (غەزەل) 244
ھەۋەسكار (غەزەل) 246

تەلئەت ناسرى

لالەر (غەزەل) 247
ناخشىچى (غەزەل) 249
چاچتا ئاق (غەزەل) 250

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم

ۋەتەن ھەقىدە قوشاق (غەزەل) 252
ئۇچ غەزەل 254
تارىمغا مۇھەببەت (غەزەل) 258
خوتەن قەغىزى (مۇخەممەس) 259
مۇقام ھەققىدە مۇخەممەس 263

ھاجى ئەخمەت

ۋەتەنىڭ ئەجرىنى ئاقلا (غەزەل) 267
بولماس (غەزەل) 268
بىر گۈزەلگە (غەزەل) 270
چېچەك (غەزەل) 272
ئەسلەيمەن (غەزەل) 273
ۋەتەن ھەققىدە مۇخەممەس 275
كىتاپ ھەققىدە باللادا (مۇخەممەس) 277

ئابدۇرېھىم ئىسمائىل

كەلدى (غەزەل) 280
ئاخشىمى (غەزەل) 282
تاڭ شامىلىغا (مۇخەممەس) 284

كۆيله، راۋابىم (مۇخەممەس) 286
سالامىڭدىن (مۇخەممەس) 289
سادىن سادىرى
جان تەسەددۇق ئەيلىدىم (غەزەل) 291
سەنەمگە (غەزەل) 292
ناخشاڭنى ئاڭلاپ (غەزەل) 293
ئۇسۇلچى سىڭلىمغا (غەزەل) 294
ھوشۇر ئىبراھىم
تەتەنە (غەزەل) 295
گۈزەل ھېيتگاھ (غەزەل) 297
مىرزايىت كېرىمى
باغ دىسەم (غەزەل) 299
سويگۈ غەزىلى (غەزەل) 301
ۋەتەن (مۇخەممەس) 303
رەخىم قاسىم
قەدىردان جۇزۇڭلىغا مەرسىيە (مۇخەممەس) 306
ئارسلان
كېلەرسەنمۇ (غەزەل) 309
پۇتىمەس سويگۈ (غەزەل) 311
شۇجى (غەزەل) 312
كاككۇك (غەزەل) 314

مەھەممەتتۇرسۇن باھاۋددىن
ئىپتىخارى بىلەن (غەزەل) 315
چىرايلىق (غەزەل) 317
بۇلبۇلغا (غەزەل) 319
تارىم (غەزەل) 321
زوھراسى سەن (غەزەل) 323
تۇرسۇنئاي ھۇسەيىن
ئوسمىنى (غەزەل) 324
خىتەگۈل (غەزەل) 326
ئابدۇللا سۇلايمان
جەنۇپ غەزەللىرى 328
ناخشا مۇھەببىتى (غەزەل) 334
دوستۇمغا (مۇخەممەس) 339
روزى سايىت
گۈلباغنى كور (غەزەل) 341
سەنئەتكارغا (غەزەل) 343
جاھان شۇنچە گۈزەل ئەمدى (مۇخەممەس) 347
مەتقاسىم مەتنىياز
ھازىر (غەزەل) 350
ھاسىل (غەزەل) 351
يېزا تەسىراتلىرى (غەزەللەر) 352

جهلىلى
دوستانه تىلەك (غەزەل) 357
ئىككى غەزەل 358
ئەسقەر هۇسەيىن
باهار نەزمىلىرى (غەزەللەر) 360
ئەھمەت ئامان
ئاقسۇ (غەزەل) 365
ئابدۇكېرىم مەخسۇت
يۇرەك نەزمىسى (غەزەل) 367
قەشقەر هەقىقىدە مۇخەممەس 369
مۇھەممەت ئىمىن
ئۇمىت يۇلتۇزلىرى (غەزەللەر) 371
باغ قىزى (مۇخەممەس) 375
ۋاهىتجان غوپۇر
باهار غەزەللىرى 378
نىغمەتۇللا ئەبەيدۇللا
ياز كەلدى (غەزەل) 382
خوتەن تەسىراتلىرى (غەزەللەر) 383
كىتاپ (مۇخەممەس) 386
ئىمىر هېزىم
دىخان قىز (غەزەل) 389
ئىلىم-پەن مۇهەببىتى (غەزەل) 391

پايدا يوق (مۇخەممەس) 392
دىلبەر قېيۇم
ئۇچ غەزەل 394
تىللىسا (مۇخەممەس) 397
هەببۇللا روزى
ۋەتەن ئىشقى (غەزەل) 399
باشقىچە (غەزەل) 401
ئىبراهىم قۇربان
غەزەللەر 403

ئابدۇخالىق ئۇيغۇرى

چىراق

تۇننى كۈندۈزدەك قىلۇر خانەمدە گوھەر بۇ چىراق،
نۇرىنى ئالغان قۇياشتىن نۇرى جەۋھەر بۇ چىراق.

قاپ ـ قاراڭغۇ كېچىلەردە بۇ چىراق نۇر مەنبىي،
تۇندە ئازغان ـ تېنىگەنلىك مەشئىلىدۇر بۇ چىراق.

تۇندە ئوچسە بۇ چىراق بولماس قەلەمنى ئالغىلى،
قانچە يازسام تېخى قاينار تۇندە بۇ دەردۇ ـ پىراق.

ئابدۇخالىق، كۇن ۋە تۇنلەر ئۇيقۇدىن بىدارىسەن،
خۇددى بىر پەرۋانە بول، كەتمە لېكىن نۇردىن يىراق.

ئەي پەرى

ئەي پەرى، كەتتىڭغۇ سەن، بولدى قاراڭغۇ بۇ جاھان،
مېنى يالغۇز مۇندا تاشلاپ، ئاھ، ئەجەپ قىلدىڭ يامان.

كەتمىدى كەتكەندىكى كوز بېقىشىڭ، قاش قېقىشىڭ،
ئىختيارسىز مەن ئۇزاتتىم، نائىلاج بولدۇڭ راۋان.

مەن سېنى كوزدىن يوقاتقۇنچە ئۇزۇن تۇردۇم قاراپ،
شۇندا باشىم چورگىلەپ، ئايلاندى بۇ يەر-ئاسمان.

يىغلىغانغا يانمىدىڭ، ئەسلا يېشىمغا باقمىدىڭ،
يول يىراقلىقنى باھانە ئەيلىمە ھەرگىز ئاسان.

ئارمان

ئەي گۈلۈم، كەلگىن يېقىن، لۇتپۇڭ ماڭا دەركارىدۇر،
شائىرىڭ بىسيار خەتەردە ھەم ئوزى بىمارىدۇر.

ئىشقى كويىدا مېنىڭ ھالۇ-كۇنۇم بولدى پامان،
مۇنچىلىك ئاۋارە قىلغان ئاي يۈزۈڭ رۇخسارىدۇر.

مۇمكىن ئولغايمۇ سېنىڭ ئىشقىڭدىن ھېچ يالتايمىغىم،
بۇ خىيال مىڭ كەررە ئولمەكتىن يامانراق كارىدۇر.

بىر بېقىپ، ئىككى قاراپ ئوتقا گىرىپتار ئەيلىدىڭ،
ئەمدى باقمايسەن قاراپ، باقسام دىلىڭ ئەغيارىدۇر.

ساڭا لايىقمۇ غېرىپ بىچارىگە قىلماق جاپا،
قىلمىغىڭا جان پىدا، كەيپىم ئەجەپ خۇمارىدۇر.

سەن بۇ دىلنى خەستە قىلما، ھېچ كېلىشمەيدۇ ساڭا،
زۇلمى قىلماقلىق ساڭا ھېچبىر يېپىشماس ئارىدۇر.

قىلما ناز قىيناپ مېنى، جانىم، كەرەم ئاچقىل ماڭا،
جان خەتەرلەر خەۋپىدە، كۆڭلۈم تەلەپ دىدارىدۇر.

ئاي يۈزۈڭنى بىر كورۇپ ئولسەمۇ ئارمان قالمىغاي،
كەلمىگەي تەرىپكە تىل، كۆڭلۈم بەسى ئاۋارىدۇر.

ئاڭلىغاچ بۇ زارىنى كەلگەيمۇ ئىنساپقا پەرى،
چۈنكى ئاندا بىر مىجەز بار زالىمى خۇنخارىدۇر.

ياز تۇنى

ياز كۈنى كۈندۈز قىزىق، بولغاي ھاۋا ئىسسىقتا تار،
ھەر كۈنى ئاخشامنى كوپ جان خالىغاي بى ئىختىيار.

تۇندە ھەر كىم ئوگزىسىدە تاغ شامالىغا بېقىپ،
"كەل، جېنىمنىڭ راھىتى" دەپ تەلمۈرەر بەك ئىنتىزار.

كوك يۈزى ساپ، ئاندا يوق داغ، بارچە يۇلتۇزلار يېراق،
شۇ يېراقتىن نۇر يېقىنلاشقانغا ئوخشاش پاقرار.

ھەر كىشى بىر خۇش ھاۋا ئاستىدا خۇشھاللىق بىلەن
گەپلىشىپ ياتىدا يولداشى بىلەن كۆڭلىن ئاچار.

بۇ غېرىپ شائىر ياتار يالغۇز ئوزى كوككە قاراپ،
كوكتە يۇلتۇزلار يانار، يەردە پەقەت شائىر يانار...

---

① ...

② ...

③ ...

دەردى دەۋران

ئوتەرمۇ بۇ ئومۇر ئەپسۇس بىلەن ئارمان، نادامەتتە،
تېپىلماس شادىمان ئىنسان، كورۇنمەس ھېچ ئالامەتتە،
قايان بارسام، قايان باقسام، ئومۇمەن ئۇشبۇ ھالەتتە،
نە يەكلىغ مەنپەئەت باردۇر بۇ يەكلىغ ئىستىقامەتتە،
چۈشەندۈرگۈچى جان يوقمۇ بۇنى دەۋرى ھاماقەتتە.

ئېشىبان زۇلمى ھەججاجدىن①، سالار دەرت ئۇستى-ئۇستىگە،
ئاسارەت خورلۇغى، قوللۇق ئىزاسى كۈندە يۈز توگە،
بويار جەبرەن ئاقارغان يۈزنى كورسە دەرملار② كۆگە③،
بولالماس بىر بىرىگە يار-يولەك بۇ تەندە ھەر ئۇگە،
يېتەر، زالىمنىڭ ئوتتى زۇلمى جانىمغا ناھايەتتە.

ئەقلسزلىق بولۇپ سەنئەت، ھامانە پەيزى ئەھلى خار،
پەلەك ھەم ھەر زامان ئۇشبۇ ئەقلسزلەرنى كوپ ئاسرار،
ئەقلسزلەر تېپىپ قۇۋۋەت، جاھان ئاسايىشىن بۇلغار،

① ھەججاج — مۇھەممەت پەيغەمبەر دەۋردە ئوتكەن زالىم پادىشا.
② دەرملار — دەرھال سۇركەش.
③ كۆگە — كۆيە، قارا.

ئەزىزدۇر كوزا سۇندۇرغان ۋە لېكىن سۇ ئەكەلگەن خار،
لېۋىمنى چىشلىبان "خەپ!" دەپ تۇرارمەن تىك قىياپەتتە.

زامانە زورۇ-زومبۇنىك، تاماشا قارىغۇ-كورنىك،
خېرىدارىنى خوش قىلدى ياراپ مالى توھمەتخورنىك،
كىشىگە چاپلىماق بوھتان ئاتا كەسپى قەسەمخورنىك،
ھامان تەتۇرىگە ماڭدى پەلەك پىشانىسى شورنىك،
ياقاڭدىن ئالمىسام بىر كۈن، ئالۇرمەن تا قىيامەتتە.

نە قىلغايمەن، بۇرادەر، ئەمدى مەسلىھەتلىشەيلى بىز،
زۇلۇم زەنجىرىنى ئوشتوپ، مېڭىشقا يول ئاچايلى بىز،
دىدى: "تەقدىر شۇدۇر، بەندە قولىدىن كەلمىگەي ھەرگىز"،
دىدىم: "ئالدىدا ناھەقنىك، ھەقىقەت قايدا پۈككەن تىز؟"
ئىناقلىق بىرلە باش قوشماي ئوتەرگۈنلەر جاھالەتتە.

ئەزەلدىن، ئۇيغۇر، ئىقبالىك سېنىك شۇنداق قارا كەلدى،
دىلىك بۇ دەمگىچە ساقسز، جاراھەتتە يارا كەلدى،
نىمانچە كوتىرەلمەسلىك ئەلەملىك ماجىرا كەلدى،
ھەقىقەت چۈن ئېغىز ئاچساڭ، ھەمىشە مىڭ بالا كەلدى،
كۈرەشكە باغلىبان بەلنى، ياشا ھورلۇك، سائادەتتە.

1927 - يىل، تۇرپان.

نىم شېھىت

بىلىم ئىشقىدا

جاھان رەنالرى ئىچرە بىلىمدەك بىر گۈزەل يار يوق،
بىلىمدىن ئوزگە تۇتقان يار بولۇر ئۇ گاھىدا بار-يوق.

قارا قاشلىق، تولۇن ئايلار ساڭا بىرنەچچە كۈن يولداش،
ئەگەر سەن پۇلدىن ئايرىلساڭ، سېنى تاشلايدۇ، ھىچ ئار يوق،

كىرىپ كەينىگە نەپسىڭنىڭ بىلىمدىن ئوزگە يار تۇتساڭ،
بېشىڭغا چۈشسە بىر كۈنلەر، ئۇ چاغدا سەن كەبى خار يوق.

قۇلاق سالساڭ مۇھەببەت ئەھلىنىڭ پەريادۇ-ئاھىغا،
يۈتۈپ زەرداپ، پىراقتىن دات ئەمەكتىن باشقىچە زار يوق.

تەپەككۇر ئەيلىسەڭ ئىشقىي ئەسەرلەرنى ئوقۇپ ھەر دەم،
قاراڭغۇ دەر يورۇق دۇنيانى ھەم ئالەم كەبى تار يوق.

يۇرۇپ مەنمۇ گۈزەل ئىزلەپ جاھالەتكە ئەسىر بولغان،
خالايىق ئالدىدا يۇرسەم، مېنىڭدەك بەلكى ئەغيار يوق.

پاراغەت ئىزلىسەڭ ئەسلا بىلىمدىن ئوزگە يار تۇتما،
سېنىڭ قەدرىڭنى ساقلاشتا بىلىمدەك ياخشى ھەمكار يوق.

ھاياتلىقتا بىلىم قانداق كىشىنىڭ يولدىشى بولسا،
قەيەرگە بارسا باش قاتماس، بىلىمدەك ئاڭا غەمخار يوق.

بىلىمسىز ساق تېنىڭ مەجرۇھ، ھەمىشە نالە-پەريادتا،
جاھان ئىچرە بىلىمسىزنىڭ دىلىدەك ئەسكى بىمار يوق.

بىلىمگە ئاشنا بولساڭ ئوقۇش ئىشقىدا بۇلبۇل بول،
ئۇگەنمەككە ماڭارىپ باغچىسىدەك ياخشى گۈلزار يوق.

جاھاننىڭ قايسى يوچۇق، پۇچمىغا باش تىقىپ ياتساڭ،
بىلىم تارتىپ چىقار مەيدانغا، ھىچ بىر كىمگە ئەخبار يوق.

بىلىم روھىي ئوزۇق ئىنسان ھاياتىغا، ئەگەر بىلسەڭ،
بىلىمنىڭ قەدرىنى بىلگۈچى ئولمەس، بۇڭا ئىنكار يوق.

چاپان هورمەتلىرى همچ چاغ چاپاندىن ئايرىلىپ قالماس،
كېتەر پۇلدىن يەغىلغان هورمەتنىڭ پۇل بىرلە، ئەسرار يوق.

چاپان بىرلەن ئۇزەكنى پاقىراتساڭ بىر بويىاقچى سەن،
بىلىم ئەسرى بۇگۇن، سىرلىق چاپانلارغا خەبەردار يوق.

بۇلاردىن قولغا كەلگەن ئابرۇي جەننەڭ چۇشى ئوخشاش،
خىيالىي بۇ تىلەكتە سەن كەبى باخشىغا جەندار يوق.

ئۇمىت قىلما، پەلەك هەرگىز سېنىڭ بەختىگە چورگۇلمەس،
بۇگۇن باي، ئەتە سەندەك همچ گادای يوق، بەلكى قەرزدار يوق.

بىلىمدىن چەتتە كورگەن دولىتىڭ جاننىڭ جاپاسىدۇر،
جەننىغا جەۋرى قىلماقتا بىلىمسىزدەك سىتەمكار يوق.

بىلىمدىن هەممە ئىش رويابقا چىققان بىر ئەسىردۇر بۇ،
بىلىش لازىمكى بۇ كۇندە بىلىمسىزلەرگە خۇشتار يوق.

بىلىمدىن باتىنىڭ① نۇرلانمىسا، كوڭلۇڭ قاراڭغۇ تۇن،

① باتىن — ئىچكى دۇنيا، كوڭۇل.

قۇياش نۇرىغا مۇنكىر① شەپىرەڭلەرگە مەدەتكار يوق.

زىمىننى توپ قىلىپ ئويناشنى سەن چاخچاق، گۇمان قىلما،
هەقىقەتتۇر بۇگۇن هەر ئىش، كەمەكتەك② جادۇ — ئەيىار يوق.

ئەجەپلەنمە، بىلىم نۇرىدا نۇرلانسا كىشى كوڭلى،
ئۇنىڭغا كوكتە، سۇدا، تاغ، دېڭىزدا يۇرسە دىشۋار يوق.

بىلىملىك تاغنى باغ ئەيلەشتە همچ قانچە جاپا كورمەس،
بىلىمسىز قان يۇتار، نادان كىشىلەردەك جاپاكار يوق.

ئۇزەكنى، نىم شەھىت، ئۇشبۇ پىكىرگە ئەيلىگىن قۇربان،
بىلىمدىن رىشتە ئۇزگەنلەر كەبى قاتتىق گۇناكار يوق.

① مۇنكىر — ئىنكار قىلغۇچى.
② كەمەك — قەدىمقى ئىران شاهى جەمشىتنىڭ ئەيىارى.

خاتا

مەستۇ-مۇستەغرەق بولۇپ غەپلەتتە ياتماقلىق خاتا،
يەنى غاپللىق بىلەن ئۇيقۇغا پاتماقلىق خاتا.

يىمەك-ئىچمەك ھەممىنى ئۇز نەپسى چۈن توپلاۋېلىپ،
بىرگە توققۇز نەرق قويۇپ پايدىغا ساتماقلىق خاتا.

مەرت ئىكەنسەن ئەل بىلەن ئول، بىللە يىغلا، بىللە كۈل،
جاننى ئاسراپ، ئەلنى تاشلاپ چەتتە ياتماقلىق خاتا.

جان بىلەن ئىلكىگە كەلگەن راھىتىڭ قەدرىنى بىل،
چۈنكى مەغرۇرلۇق بىلەن ئەپسانە بولماقلىق خاتا.

خەلقنى دە، تەۋرات ئوقى، ئىنجىل ۋە يا قۇرئان ئوقى،
نىمە قىلساڭ قىل، لېكىن نومۇسنى ساتماقلىق خاتا.

زارلىنىپ بىچارىلەر غەمدىن كوزىگە ئالسا ياش،
ياش تۇرۇپ بىخۇت بولۇپ، پىنھاندا ياتماقلىق خاتا.

ئەي يىگىت، تۇر. ياتمىغىن، مەزلۇم بولۇپ دەرت تارتمىغىن،
ئەر تۇرۇپ "مەزلۇم!" دىگەن بەتنامنى ئالماقلىق خاتا.

غەمخورۇڭ دائىم سېنىڭ غېمىڭنى يەپ زار قاخشىسا،
ئاڭلىماس گاستەك بولۇپ، تاماشا قىلماقلىق خاتا.

چۈنكى سەنمۇ ئەر ئۇزەڭ، ئەردەك ئۇلۇغ مەردانە بول،
تەڭرىنى يادلاپ قويۇپ، تەدبىرنى قويماقلىق خاتا.

تەڭرىنىڭ تەقدىرىنى ئىشلەشكىمۇ تەدبىر كېرەك،
تېرىماي، "ئاش چىقمىدى" دەپ سوز تاراتماقلىق خاتا.

"يارىتىشنى ھەق ياراتتى، يارىلىش ئۇزەڭدىدۇر"،
بايقىماي غاپىل يۇرۇپ، قاپقانغا باسماقلىق خاتا.

ۋەدىگە تۇرماق كىشىنىڭ ئەڭ شەرەپلىك بۇرچىدۇر،
باشتا بىر ۋەدە قىلىپ، ئاخىردا بۇزماقلىق خاتا.

چارە يوق بۇزماسقا، گەر چىقسا مۇخالىپتىن بۇزۇق،
تەندە جانىڭ بار تۇرۇپ، "ئەلھوكمۇ" ئېيتماقلىق خاتا.

قەدىرلىك يۇرت، ئەل-ۋەتەنگە نىم شېھىتىنىڭ ئەرزى بۇ،
"دات" دىگەنلەر "دادى"نى بىر چەتكە قاقماقلىق خاتا.

1947 - يىل ماي، غۇلجا.

خەت

چىن مۇھەببەتلىك كۆڭۈلدىن مەن يازاي يارىمغا خەت،
دەردى ھىجران ئوتىدا قالغان ئۇ دىلدارىمغا خەت.

ئاپتاپ ھوسنۇڭگە تەشنا سەن پەرىنىڭ ئىشقىدا،
مۇپتىلا قىلغان جەنىمنى روزى رۇخسارىمغا خەت.

گەرچە مەن مەجنۇن دىسەم، تۇرغان يېرىم چۆل-دەشت ئەمەس،
جەننە تۇلپىر دەۋسىدىن① ئول كوزى خۇمارىمغا خەت.

لەيلى دەپ ئېيتاي دىسەم، لەيلى نېچۈك چولدە ياتۇر،
شۇم بوران-چاپقۇن چول ئەتكەن بەلكى گۈلزارىمغا خەت.

كويىمگىمدىن تاڭ قالۇر پەرھات، لېكىن مەن تاغدا ئەمەس،
ئۇخلىماي تۇنلەردە ياد ئەتكەن ئۇ بىدارىمغا خەت.

---

① جەننە تۇلپىر دەۋسى — جەننەتلەردىن بىرىنىڭ نامى.

سېنى "شىرىن" دەپ ئەگەر ئېيتسام مۇناسىپ بولمىغاي،
زۇلمى خىسراۋدىن خاراپلاشقان چىمەنزارىمغا خەت.

ۋادەرىخا، ئويلىسام ئوتمۇشتىكى ئاشىق ئىشىن،
چولدە ئاشقلار يازاردى، باغدا رەيھانىمغا خەت.

بۇ نېچۈك ھالدۇر، يۈرەر مەشۇغى سەرگەردان بولۇپ.
باغۇ-بوستاندىن يازارمەن سويگۇ دەپ زارىمغا خەت.

تۇندە ئاي بەرمەكتە يارىمنىڭ جامالىدىن دېرەك،
ئاي ئۇزەك يەتكۈز بېرىپ مەندىن ۋاپادارىمغا خەت.

كاج پەلەكنىڭ قانچە قىلسا ئوتمىگەي گال كاتىرسى①،
ھىچ كېسەلمەس مەن ئەگەر يازسام شېكەر خارىمغا خەت.

ئاق بەدەن قىزلار بويۇنچاق ئاسسا مەرۋايىت تىزىپ،
چىشلىرىڭدىن بەلگە دەپ يازسام پىداكارىمغا خەت.

نەئرە تارتسام، غاقىراپ چىقسا تىيانشاندىن سادا،
ھاۋانىڭ گۈلدۇرىدەك يەتسۇن دىل ئەسرارىمغا خەت.

---

① كاترا — تومۇر پىچاق.

هور بولۇپ ئاھىم ھاۋانى قاپلىسا ئوتلۇق تۇمان،
"يەر يۇزىن بوشات!" دېگەندەك تەگدى ئەغيارىمغا① خەت.

نەم شېھىت تويماس ھاياتنىڭ ئىشقىغا تارتسا ئەلەم،
چۇنكى قەلبىمدىن "ۋەتەن" دەپ ئالدى ئىقرارىمغا خەت.

1947 - يىل دېكابىر. ئولجا.

---

① ئەغيار — غەيرى، يات.

مۇھەببەت سەۋداسى

ئۇزەمنى چاغلىماي كۆڭلۈمنى بەردىم مەن ساڭا، ئەي يار،
شىكايەت ئەيلىمەكتە ھەر تەرەپتىن دوست بىلەن ئەغيار.

ساڭا بەرگەن كۆڭۈلنى قايتۇرۇپ ئالماق ئەمەس مۇمكىن،
تېخى جانىم تەسەددۇق، كويگىنىمنى ئەيلىدىم ئىزھار.

كورۇپ ئول كۇن جامالىڭنى ئاجايىپ ياخشى سائەتتە،
مۇھەببەت شەرۇتىدىن بىر تويۇپ ئىچتىم كورۇپ دىدار.

يەنە كۆڭلۈڭ ساداسىن ئاڭلىبان بولدۇم گويا مەجنۇن،
بولۇپ تۇرسا ئىدى كاشكى بۇنىڭدەك ئۇچرىشىش ھەر بار.

ھامان بۇ كۇلكىنىڭ بىلمەي سەۋەبىن زارۇ-ھەيرانمەن،
سەنەمنىڭ كۇلكىسى تەھتىدە، بىلمەيمەن، نىمە سىر بار؟

ساڭا جانىم پىدا قىلغانلىغىمنى بىلگىنىڭدىنمۇ،
ۋە يا سەيد بولغىنىڭغا ئەمدىلا بولدۇڭمۇ سەن ئىقرار؟

"تەسەللایی مۇھەببەت" دەپ كوزۇڭگە ياكى ئىلمامسەن؟
ساڭا مۇنداق مۆرۈۋەتسىز پىكىر چىرماشمىسۇن زىنھار.

سېنىڭ تۇرغان يېرىڭ يادىمغا كەلسە ھەر زامان، ئەي گۈل
بېرىپ سويمەي تۇرالمايمەن ئەگەر تۇن بولسا ھەم بىدار.

نىگارىم خاكپايى دەپ كوزۇمگە تۇتىيا قىلدىم،
بويۇم يادەڭ ئېگىلدى پۇرقىتىڭدىن جان بولۇپ بىمار.

ساڭا ئاشپىتە① بولدۇم بىر كورۇپ ئەقلىمدىن ئازدىم ھەم،
مۇھەببەتتىن خەۋەرسىزلەر "سارا‌ڭ" دەپ ئېيتمىدى بىكار.

گۇمانسىز مەستۇ-مۇستەغرەق خىزىر كورسە جامالىڭنى،
ھاسا، جەندە، كۇلا، تەسبىھنى تاشلاپ ئەيلىگەي ئىنكار.

سېنى كورسە زىلەيخا ھەم چىقالماس پەردىدىن ھەرگىز،
جامالىڭ بىر كورۇپ قالغاندا يۇسۇپمۇ بولۇر بىزار.

پەرىشتە كوڭلىگە تەسكىن بېرەلمەس ئاي يۇزۇڭ كورسە،
سېنىڭ يادىڭدا چۇل جەننەت كى تەجرى تەھتھۇلئەنھار②.

① ئاشپىتە — كويۇپ قېلىش.
② تەجرى تەھتھۇلئەنھار — ئاستىدىن ئېرىق ئاقىدىغان جەننەت.

مۇھەببەتنى قازانىڭ موللىسى مەخسۇس ماڭا پۇتكەن،
شۇڭا روزى ئەزەلدىن مەن مۇھەببەت بىرلە ھەم ئەسرار.

بۇ يولدا خارۇ-زار بولماق ماڭا بەلكى سائادەتتۇر،
ئەسرى ئىشقىدىن رەنجۇ-مۇشەققەت چەكمىگەن كىم بار؟

جەھەننەم ئاتىشى تاللاپ پەقەت ئاسىنى كويدۇرمىش،
مۇھەببەت ئۇچقۇنى ئالدىدا ئوخشاش ئاسى ھەم ئەبرار①.

باھار ۋاقتىدا سارغايغان چىرايىمدىن ئەجەپلەنمە،
تېۋىپ ئالدىدا زەپەرىڭ سېرىقلىقتىن باھاسى بار.

كامان بولدى ئىلىپ قەددىم تولا ئويلاپ نىگارىمنى،
ساڭا ھەم نىم شېھىت ھەردەم سەنەمنىڭ ئىشتىياقى بار.

1955 — يىل ئاپرىل، ئۇرۇمچى.

① ئەبرار — دوست.

ئالدىدا

1

ۋەسلىدىن ئۇزگە كېرەكمەس ماڭا جانان ئالدىدا،
ئارىزۇيۇم سەن ئېرۇرسەن تەن بىلەن جان ئالدىدا،
بىر گۈلى رەنا ئېرۇرسەن باغۇ-بوستان ئالدىدا،
تا زىيارەت قىلمىسام مەن سېنى ئىمكان ئالدىدا،
يۈزلىرىم شەرمەندە بولسۇن تاڭلا سۇبھان ئالدىدا.

دۇنياغا تەڭ ئەيلىمەيمەن تاغلىرىڭنىڭ تېشىنى،
سېنى دەپ تاشقا قوشارمەن دۇشمىنىڭنىڭ بېشىنى،
سەن ئۇچۇن دەريا ئېقتىسام شۇم رەقىپلەر يېشىنى،
مۇمكىن ئولغايمۇ كورۇشكە ئايغا ئوخشاش قېشىنى،
قارا بەختىم ئاق بولاردى شۇندا رەخمان ئالدىدا.

سەن ئىدىڭ دۇنيادا بىر ھوسنى گۈزەل، نازۇك بەدەن،
ئىككىمىزدە باغلىنىش گويا كى ئەردى جانۇ-تەن،
ئاھ، گۈزەل يار ئويىنىغان قەشقەر، كۇچار، يەركەن، خوتەن
نىمىلەر بولدى ئىكىن ئىپلاس ئاياقتا پاك ۋەتەن؟...
سەن ئۇچۇن كوزگە كورۇنمەس قانچە قۇربان ئالدىدا.

سۇلىرىڭ ئابى ھاياتتۇر، ئەي گۈزەل يارىم، سېنىڭ،
تۇتىيادۇر تۇپرىغىڭ كوزۇمگە، دىلدارىم، سېنىڭ،
جانغا جاندۇر ئوندا ئوسكەن بارچە غەمخارىم سېنىڭ،
ئايرىلىش تىلدى يۇرەكنى، كوزى خۇمارىم، سېنىڭ،
ئورتىنۇر كويۇڭدا قەلبىم چەرخى كەيۋان① ئالدىدا.

ئەۋۋەلدە سەن ئىدىڭ جەننەتكە ئوخشاش بىر ماكان،
ئەركە ئويناپ ئوسكەن ئەردىم، قىسمغان بۇ كەڭ جاھان،
خۇش پۇراقلىق گۈل-چېچەك تاللاپ ئۇپەردى باغىبان،
ئابرۇيۇڭ ساقلار ئەردىم مەن بولۇبان پاسبان،
دۇشمىنىڭ كوز تىكمەس ئەردى شىرى غەززان ئالدىدا.

باغدا گۈل، شاخدا بۇلبۇل، نېمىتىڭ شۇكرىن ئوقۇر،
تاڭ سەھەر تورغايلىرىڭ تەسبىھ ئوقۇپ قانات قاقۇر،
بەلكى قۇشلار بارچىسى مەدھىڭ بىلەن يەرنى چوقۇر،
چۇنكى خەۋپسىز يەر، ھاۋا، تاغ، چول ۋە سۇ، دوڭ ھەم چۇقۇر،
ئەركىلەپ ئوسكەن ئىدىم شاھزادىدەڭ خان ئالدىدا.

مەن ئۇ چاغدا سەندىن ئايرىلماقنى ئەسلا كۇتمىگەن،
ئىھتىيات قىلغىن رەقىپتىن دىسە ھەرگىز پۇتمىگەن،

---

① چەرخى كەيۋان — چاقتەك ئايلانغۇچى پەلەك.

چۈنكى ئىسسىق-سوغ ئۇ كۈنلەردە بېشىمدىن ئۇتمىگەن،
ئارغىماقىمنى ئەپەندى قەۋرىدە ئۇركۈتمىگەن،
باشقا قامچا تەگمىگەندى يولدا كارۋان ئالدىدا.

بال — شېكەردىن بەلكى شىرىندۇر كۆمۈش رەڭ سۈلىرىڭ،
تاغلىرىڭدا يايرىشىپ ئەركىن ئوسەر ئاھۇلىرىڭ،
چىنىقىپ ئەردى رەقىپكە قارشى قول-بازۇ① لىرىڭ،
ساڭا تەسىر يەتكۈزەلمەس ئەردى ھېچ جادۇلىرىڭ،
سەلتەنەتلىك شەۋكىتىڭ بولغاچقا ئىنسان ئالدىدا.

ماختىناردىم سەن كەبى بىر نازىنىنىڭ يارى دەپ،
يارىنىڭ كوكرىگى تەككەن سازىنىڭ بىر تارى دەپ،
ساڭا باغلانغان مۇھەببەت ھەممىدىن يۇقارى دەپ،
خاھ گۈلۈم، خاھ بۈلبۈلۈمغا قىش ۋە ياز باھارى دەپ،
كوكۈلۈڭ بويىن ئۈپەردىم لالە-رەيھان ئالدىدا.

دىلبىرىم، ئاھۇ كوزۇم، خۇرشىد يۈزۈم، شىرىن سوزۇم،
ھوسنى ئەپلاكىدا② تۇققان ئەردى تالەي يۇلتۇزۇم،
لەۋلىرىڭدىن قىزغىنۇردى باغدا پىشقان تال ئۈزۈم،

---

① بازۇ — بىلەك.
② ئەپلاك — پەلەكلەر.

قاشلىرىڭ مېھراپ قىلىپ سەجدە قىلاي تەڭنا ئۇزۇم،
چوڭ گۇناھكار بولسىمۇ دىن بىرلە ئىمان ئالدىدا.

ۋادەرىخا، قايسى كۈندۇر، شۇم رەقىپ باستى ئاياق،
سەن كەبى ھور نازىنىنلەر ئۇستىگە سالدى تاياق،
مەن قۇچاغىڭدا تۇرۇپ تارتتىم ئەجەپ دەردۇ-پىراق،
نەمىتىڭ لەززەتلىرىدىن ئايرىلىپ قالدىم يىراق،
بىر تىلەمچىدەك قىسىلدىم كۈزدە خامان ئالدىدا.

يىغلىدىم شۇندىن بۇيان تۇن-كېچىلەر بىدار بولۇپ،
رەھىمسىز ئۇگەيگە قالغان قىز يىتىمدەك خار بولۇپ،
ھەۋزى كەۋسەرنى① كېچىبان، تامچە سۇغا زار بولۇپ،
تارلىشىپ كەتكەن جاھانغا سىغمايىن بىمار بولۇپ،
بويىنى باغلانغان مۇشۇكتەك ساڭدا ساچقان ئالدىدا.

شۇنداق ئومرۇم ئوتكەن ئەردى ئورتىنىپ ھەم كۈل بولۇپ،
ئات-ئېشەكلەر ئورنىدا دۇشمەنلىرىڭگە قۇل بولۇپ،
"ئاللا ئەمرى شۇمكىن" دەپ، ساتسا بەلكى پۇل بولۇپ،
ئوتكەن ئومرۇم ئەسلىسەم ياشىم توكۈلۈر كول بولۇپ،
موللىنىڭ ئىمانى بولدۇم خۇددى شەيتان ئالدىدا.

---

① ھەۋزى كەۋسەر — شەرۋەت كولى.

ئاقئۆەت قوغلاندى بولدۇم، بىر يولى تارتتىم پىراق،
شۇم رەقىپنىڭ تالىيى ئوڭ كەلدى، مەن بولدۇم يىراق،
جانغا تويغان خۇددى بىر پەرۋانىمەن، سەن بىر چىراق،
كۇنمۇ-كۇن ئارتتى كوڭۇلدە ساڭا بولغان ئىشتىياق،
تامچە سۇغا زارە بولدۇم بەھرى ئۇممان① ئالدىدا.

مەيلى، مەن بارغۇنچە يىرتقۇچلۇق بىلەن خەلقىمنى ئات،
مەيلى، مەھبۇپ بېشىدا قانلىق قىلىچىڭ پارقىرات،
مەيلى، ۋەھشىلىك بىلەن ئادەمچىلىك ئاڭنى يوقات،
ئىنتىقام ئالغۇم سېنىڭدىن تاكى جان تەندە ھايات،
ھېچقاچان ئادەم يېڭىلمەس ۋەھشى ھايۋان ئالدىدا.

ئولگىنىم ياخشى نىگارىمدىن تىرىك ئايرىلغىچە،
ئۇچىمەن ساڭا بېقىپ تاكى قانات قايرىلغىچە،
كۇرىشىم قايتماس رەقىپلەر جېنىدىن ئايرىلغىچە،
بولدى ئەمدى سەۋرى يوق، ياتتىم مانا بىر يىلغىچە،
ئورما ئورماق ئانچە تەس بولمايدۇ دېخان ئالدىدا.

تارت قولۇڭنى، ۋەھشى دۇشمەن، تېخى جانىم تەندە بار،
ئىنشائاللا، پات-يېقىندا سېنى قىلغۇم تارۇ-مار،

① بەھرى ئۇممان — ئۇممان دەرياسى.

ئەي پەلىد① چاپسان يوقال، گۇزەل يېرىمنى قىلما تار،
سەن قارا زۇلمەتنى يوقاتسام، ساڭادەت تاڭ ئاقار،
كۇن نۇرىن كورسەتمىگەن سەن پەردە ئاسمان ئالدىدا.

كۇرىشىم ھېچ توختىماس تا قەترە قانىم قالغىچە،
تەسرىڭنى يوق قىلۇرمەن قەلبىم ئارام ئالغىچە،
ئەزرائىل پۇتتى ئىشىڭ دەپ تاكى جانىم ئالغىچە،
تەن سوۋۇپ، يۇرەك-تومۇر، قان ھەركەت توختالغىچە،
شۇندا ئەۋلادىم تۇرار دەۋاغا سۇلتان ئالدىدا.

مەن بارۇرمەن، ئەي نىگارىم، سەن ئۇمىتنى ئۇزمىگىن،
دۇشمىنىڭنى ئۇر، پەقەت ئەركىنىگىنە يۇرگۇزمىگىن،
ئالدىنىپ، دۇشمەن بىلەن سەن ئەيشى-ئىشرەت تۇزمىگىن،
شۇم رەقىپكە باغلىرىمىڭ مۇيسىن ئۇزگۇزمىگىن،
پات-يېقىندا تېپىشارمىز گۇل-گۇلستان ئالدىدا.

ئەر ئەمەسمەن تاكى دۇشمەننىڭ قېنىن ئاققۇزمىسام،
دۇنيادا خائىنلىق ئەيۇبن كوكسىگە تاققۇزمىسام،
ئوت-زەھەرلىك نەشتىرىلە ئوزىنى چاققۇزمىسام،
ئەللەي ئېتىپ يەر بوشۇكتە ھەممىسىن ياتقۇزمىسام،
شۇندا مەرت نامىنى ئالغۇم شاھى مەردان ئالدىدا.

① پەلىد — ئىپلاس.

ئەي سەنەم، ئەتراپقا باق، خەلقىمۇ تېپ-تېچ ياتمىسۇن،
تاشلۇغۇدەك كەچتىمۇ دەپ باش قاتمىسۇن،
جىم يېتىپ، ھەسرەت چېكىپ، قانلار يۇتۇپ، دەرت تارتمىسۇن،
ھېلىگەر، مەككار رەقىبكە ئابرۇيىن ساتمىسۇن،
ئەسلىسۇن خار بولغىنىمنى ئۇندا زىندان ئالدىدا.

دەرتلى دىل ھېچ توختىماس، سىرلىق قەلەم قاينايپ يازار،
مۇڭلى دادىمنى ئىشتىسە خىزىر تەسىبھىدىن ئازار،
چۈنكى ئول بەدبەخ رەقىبلەر نىم شېھىتكە گور قازار،
مەيلى ئولسەم، سويگۇ يولىدا تېنىم بولغاي مازار،
كۆرىشىم ئارتار تېخى ھەم قىز ۋە ئوغلان ئالدىدا.

1946 - يىل ئاۋغۇست، غۇلجا.

3

ئۇزگە جانان نە كېرەكتۇر بىر پىداكار ئالدىدا،
لەۋلىرى گوھەر نىسار ئەتكەن شېكەرخار ئالدىدا،
سايرىسام بۇلبۇل سۇپەت كۇن-تۇن ۋاپادار ئالدىدا،
ئەرزىگەيمۇ نالىشىم ئول كوزى خۇمار ئالدىدا،
يۇزى گۇل، سوزى شېكەر، شوخى سىتەمكار ئالدىدا.

بولسا مەجنۇن قەلبىگە لەيلى ۋىسالىدىن ئارام،
قانچە يىل ۋامۇق ئېقىپ ھۇزرا دىسە مەقسەت مۇدام،

ياكى پەرھات كوڭلىدە شىرىنغا قىلسا ئېھتىرام،
ماڭا ئۇ رويى ئاناردىن باشقىسى بولسۇن ھارام،
ھېچ گۇزەل كوزگە كورۇنمەس ئول گۇزەل يار ئالدىدا.

يول تاپالماي نەچچە يىللاردىن قاراڭغۇ تۇن ئارا،
ئول سەنەمنىڭ ئىشقىدا ھەر كۇندە يۇزمىڭ ماجىرا،
ئاقۇۋەت بولدى رەقىبلەرنىڭ ئويى ماتەم-سەرا،
شۇم لەئىن شەرمەندىلىكتىن بولدى خوپ يۇزى قارا،
ئېيتايىن شاتلىق بىلەن ئەرزىمنى گۇلىار ئالدىدا.

تاڭ قېتىپ پەرۋانە قالسۇن، ئورگىلەي باشىڭنى جان،
ھەم ۋىسالىڭ شەرۇتىدىن نۇش ئېتەي، كورسۇن جاھان،
خۇددى مەستەك سىر توكۇشتە سوزگە كىرسۇن بۇ زابان،
تەڭ ئەمەسدى ھىجرىدىن رەڭگىمگە رەڭگى زەپىران،
ئەندىلىپتەك① ئەرزىم ئېيتاي باغدا گۇلزار ئالدىدا.

خەيرىيەت، تەڭلىك بىلەن ھەققانىيەتكە شادىمەن،
ئەل غېمى ھەم بەختىگە ئورتاقچى دىخان زادىمەن،
ئەمدى مەن خەلقىم بىلەن تەڭ ئۇشبۇ كۇن ئازادىمەن،
مۇستەبتىلەر كوزىگە بىر قاتىلى جاللادىمەن،
ئەمدى خەلق تۇرماس گادايدەك تەلمۇرۇپ غار ئالدىدا.

① ئەندىلىپ — بۇلبۇل.

يوق چمەنزارلىقتا قاغا بىرلە ھۇقۇشقا ئورۇن،
سايرىسۇن بۇلبۇل غېمىن ئىزھار ئېتىپ بولماي ھورۇن،
بىز كەبى ئەۋلات ئۈچۈن بولسا ۋەتەن ئازات بۇرۇن،
بولماس ئەردۇق بى رەھمىلەر ئالدىدا تەرى سورۇن،
قىسماس ئەردۇق بوينىمىزنى ھېچ بىر ئەغيار ئالدىدا.

بولغان ئەردۇق كوپ ئەسىر ئەركى جاھاندىن بى نېسىپ،
دۇنيانى كورسەتمىگەن نا ئەھلى گەردەندىن بېسىپ،
باش كوتەرسە يوق قىلاردى باش كېسىپ، دارغا ئېسىپ،
شۇ سەۋەپ زىندانلىرىدا مۇردىلار تولغان سېسىپ،
قان يۇتارمەن ئويلىسام بۇ چەرخى زەنگار① ئالدىدا.

ھېچ قاچان خەلق ھالىغا بىر زەررىمۇ قىلماي نەزەر،
قالدى ئىرپان يامغۇرىنىڭ تامچىسىدىن بى خەۋەر،
كورمىگەن ئۈڭ-سولدا دۇنيا بولسىمۇ زىرۇ-زەۋەر،
دەر ئىدى خەلقىم زۇلۇمدىن "ئەلھەزەر، مىڭ ئەلھەزەر"،
پېرىخۇندەك ئەللە ئويناپ كەلسە جىندار ئالدىدا.

دەرت-ئەلەمنىڭ كوپلىگىگە باشتا چاچ ئازلىق قىلار،
گۈل-گۈلستان باغلىرىمنى چەيلىبان سازلىق قىلار،

① چەرخى زەنگار — كوك ئاسمان.

بىر كوكۈل ئاچسا ئەگەر يىللىق ھوسۇل ئازلىق قىلار،
كەيپ ئۈچۈن ئەلنىڭ ھاياتى بىرلە جانبازلىق قىلار،
كوك ئىگىز، قاتتىق زىمىن ئول دەم گۇناھكار ئالدىدا.

زاھىرنى "چومچىغان" دەك ھىلىدىن رەڭ ئەيلىگەن،
ئادىمنى توت ئاياق ھايۋان بىلەن تەڭ ئەيلىگەن،
مەرىپەت دۇنياسىغا قارشى تۇرۇپ جەڭ ئەيلىگەن،
بەختىمىزنى قارا قىلماق يولىنى كەڭ ئەيلىگەن،
كورمەس ئەردۇق زەررە كۇن نۇرىنى مەككار ئالدىدا.

ھەر تەرەپ كەتكەن ئىدى تاشلاپ ئويىن تۇپەيلى نان،
ئىگرىشىپ قالغان سەبىلەر، چىقمايىن بۇ خەستە جان،
شۇ زۇلۇم دەريادا سۇ ئورنىدا ئاققاندا قان،
بەرمىگەن شەپقەت يۇزىدىن ئەلگە بىر سائەت ئامان،
كۇنگە قاخلاپ كوكسىنى يىغلايتتى دىۋار ئالدىدا.

ئورتىگەن ئاقۇاش مومايلار قەلبىنى پەرزەنت دېغى،
ھىجرىدىن ئەزگەن بوۋايلار كوكسىنى زۇلمەت تېغى،
بېشىمىزدىن كەتمىگەن خىسراۋ سۇپەت جاللات تىغى،
مۇد كېپەنلەرگە بېغىشلانغان ئىدى شىرىن بېغى،
ياسىمىندەك جادىگەرلەر ئەردى تەيىار ئالدىدا.

باتىنى زوقۇم بىلەن تولغان يىلاندىنمۇ بەتەر،
شەپشەكى جادۇ كەبى شۇملۇقتا شەيتاندىن ئوتەر،
يەتتە باشلىق يالماۋۇز كەلسە ئەگەر مەيۇس كېتەر،
سىغدۇرالماي دەرتىنى خەلقىم دەم-بەدەم زەردەپ يۇتار،
نان تىلەپ نەمجان كېسەل ياتقاندى مازار ئالدىدا.

قۇل بولۇپ تۇرمۇش كەچۈرگەندىن ساقا نە پايدا بار؟
ئولگىنىڭ ياخشى ئەمەسمۇ ئەرك ئۈچۈن بولغۇنچە خار،
رەھىمى قىلدى بىزگە ئاخىر خەلق كۈچى كەتمەي بىكار،
شۇندا خەلقچىل كىشىلەر بۇ يولدا بولدى بىزگە يار،
ئەمدى بوي ئەگمەيدۇ خەلقىم ئاسسىمۇ دار ئالدىدا.

ئىككى يۈز يىللىق كۈرەشكە ئۇشبۇ دەۋرىمدۇر يەكۈن،
چۈنكى تەييارتاپ مەرەزلەر جايىنى تاپتى بۈگۈن،
خەلق كۈچىدە مۇستەبتىلەر بولدى تالقان ھەم كۈكۈن،
ئەمدى شەكسىز كەمبەغەللەر نانلىرى بولغاي پۈتۈن،
تەلمۈرۈپ ئىنساپ تىلەپ تۇرماس ساماۋار ئالدىدا.

ئەي ۋەتەن ئەھلى، غەنىمەت دەۋرىنىڭ قەدرىنى بىل،
تاشلا ھورۇنلۇقنى ئەمدى، ھەممە ئىشنى توغرى قىل،
سەھەرى باغلاپ كەلسە جادۇ، قورقمايىن باغرىنى تىل،
"چارە يوق تەقدىرگە" دەپ، زەردەپ يۈتۈپ سەن بولما سىل،
خەلقمۇ سەن ھەم شاھمۇ سەن، بىلسەڭ بۇ ھەمكار ئالدىدا.

شاخلىسۇن، يىلتىزلىسۇن خەلقىمدە بىرلىك-ئىتتىپاق،
ھەممە ئادەم كۆڭلىدە ۋەتەنگە بولسۇن ئىشتىياق،
كىرمىسۇن دۇشمەن ئاراغا، بولمىسۇن دىلدا نىفاق①.
ئوقۇسۇن تۇرلۇك بىلىملەر، باسمىسۇن كوزنى چاپاق،
كوك يېرىش ھەم سۇ ئۇزۇش بولمايدۇ دىشۋار ئالدىدا.

ھەر كىشى ئەل-يۇرتىنى قىلماقچى بولسا بەختيار،
ئىشلىسۇن جان كويدۇرۇپ، بار ئىلكىدە ھەر ئىختيار،
يېڭى خەلقچىللىق تۇزۇمدۇر بىزگە ئەڭ ئالى شوئار،
بەرگۈسى بۇ يول ۋەتەنگە، خەلقىمىزگە ئىپتىۋار،
ئوتمۇشۇم دىلدىن قاچان كەتكەي ئۇ خۇنخار ئالدىدا.

نىم شېھىت، ئوتمۇشنى قوي، سەن دەم-بەدەم ئالدىڭغا باس،
ماغدۇرۇڭ بار، ئالدىدا بول! كەينىدە قالما، خالاس،
گەر ئېغىرلىق كەلسە ئىشتا دەۋرىدىن قىل ئىلتىماس،
چۈنكى ھەر دەم ئالغا باسماق خەلق ئۇمىدى بىرلە ماس،
ياي خېرىدارلارغا سەن رەختىڭنى بازار ئالدىدا.

1950 - يىل ماي، باي.

① نىفاق — كوز بويامچىلىق، ئاداۋەت.

4

رۇخسەت ئەيلەڭلار بۇگۈن سوزلەشكە مەيدان ئالدىدا،
ئېيتايىن كۆڭلۈمدىكى سىرىمنى ۋىجدان ئالدىدا،
بۇلبۇلى شەيدا كەبى باغ ئىچرە رەيھان ئالدىدا،
تەنگە جان سىغماس خوشالمەن خۇددى بوستان ئالدىدا،
ياش يىگىتنىڭ كۆڭلى ئوخشاش يارۇ-جانان ئالدىدا.

سوز بېشىدا داھىمىز ماۋجۇشىغا ھورمەت تىلەي،
كوممۇنىستىك پارتىيە يۇزمىڭ ياشا دەپ ئورگىلەي،
ئىشچى، دېخان بىرلىگىنى جاندىن ھەم ئارتۇق بىلەي،
دۇشمىنىم قان يىغلىسۇن، خەلقىم بىلەن دائىم كۈلەي،
ئاتىمىز، ئۇستازىمىز داھى قەدىردان ئالدىدا.

نەچچە يۇز يىلدىن بۇيان ئولكەمنى زۇلمەت قاپلىغان،
زومىگەرلەر ھەرقاچان دېخانغا توھمەت چاپلىغان،
قاپ-قاراڭغۇ، زەي، سېسىق زىندانىدا جاننى ساقلىغان،
نەگە بارساڭ جان سقىلغان، ھېچ ئامانلىق تاپمىغان،
قانچە "سادىر"، "نوزۇگۇم"لار بولدى قۇربان ئالدىدا.

بوغسىمۇ مۇدھىش زۇلۇم، ھېچ توختىمای ئوستى تىلەك،
"ئاھ، يورۇق تاڭ قايدا" دەپ قان كەچتى ھەر كۈچلۈك بىلەك،
نەچچە "قاينام ئورکىشى" ئالدى قەلەم ئوتلۇق يۇرەك،
قان ئىچىپ، زار قاخشىتىپ كەلگەن ئىدى زالىم پەلەك،
كەتتى زۇلمەت، كەلدى ئازات كۇن بۇ ئىمكان ئالدىدا.

خەلقىمزنىڭ ئاھۇ-زارى ئەرشكىمۇ يەتكەن ئىدى،
كاج پەلەكنىڭ تەقدىرى ماڭلايغا نەق پۈتكەن ئىدى،
كۆڭلىدە خەلقىم تىلەكنى دائىما كۈتكەن ئىدى،
تەندە ھەم كوزلەردە ھەم غەزەپ ئوتى كويگەن ئىدى.
ئاقنۇەت راھەت كېلۇر دەپ بزگە ئىنسان ئالدىدا.

قانچە مەرتلەرنى زۇلۇم، دەرت ئاتىسىدىن ئايرىغان،
قانچە بۇلبۇللار مازاردا "سويگۇنۇم" دەپ سايرىغان،
غۇنچىدەك نازۇك بەدەنلەرنى شېخىدىن قايرىغان،
يوق ئىدى ۋىجدانى بارلاردىن بىرەرسى يايرىغان،
خارلىنىپ ياتقان ئەزىز تەنلەر گورىستان ئالدىدا.

تۇگمەس ئېيتقانغا زالىم زۇلمىنىڭ مىڭدىن بىرى،
بېشى ئاق ئېيىق ئىدى ئون ئىككى ياش قىزنىڭ ئېرى،
ھوكمران ئەجدەر ئىدى، جانلاردىن ئوتكەن نەشتىرى،
شۇم ھۇقۇش ئىلكىدە بولغان قىز-ئوغۇلنىڭ تەقدىرى،
مۇردىدىن ئالۋاڭ تىلەپ قويمايتتى زىندان ئالدىدا.

شۇنداق ئوتموش بهشمىزدا ئەردى خۇددى سايدەك،
ئويلىغان هەر كۇننى يىرتقۇچلار مۇقەددەس ئايدەك،
شۇم زامان ئەلنى شورايىتتى خۇددى هايۋان مايدەك،
ئاهۇ-زارنى ئاڭلىغانتى خۇددى بىر ناي-نايدەك،
شۇندا ئازاتلىق خەۋەر كەلدى گۇلستان ئالدىدا.

كۇن چىقىشتىن كۇن چىقىپتۇ، "بارىكاللا!" دىدى ئەل،
كوممۇنىستلار خەلقنى ئازات قىلغىلى باغلاپتۇ بەل،
بولدى ئارمان-ئارزۇمىز كومپارتىيە يولىدا هەل،
كوتىرىلدى ئۇستىمىزدىن چىقىراپ تۇرغان ئەجەل،
كۇن ئوزى نۇرىنى چاچتى بىزگە ئاسمان ئالدىدا.

پارتىيەمىز بىزنى ئازات قىلدى زۇلمەت ئىلكىدىن،
قوينى قويچى ئاسرىغاندەك بوره بىرله تۇلكىدىن،
ئىشچى، دىخان بولدى ئازات فېئوداللىق مۇلكىدىن،
قىز-ئوغۇللار توختىيالماس شادۇ-خۇرام كۇلكىدىن،
كوز يېشى قىلماس ئېلىم ئەمدى زىمىستان ئالدىدا.

قىلدى ئولكەمدە زۇلۇمنى يەرگە يەكسان پارتىيە،
سۇنى باشلاپ چولنى قىلدى باغۇ-بوستان پارتىيە،
هەر قەيەرگە بارسا قىلدى گۇل-گۇلستان پارتىيە،
سايرىسا بۇلبۇل ساداسى بولدى داستان پارتىيە،
هەممە ئىمكان بولدى تەييار ئىشچى، دىخان ئالدىدا.

تۇگمەيدۇ تەرىپىڭنى قانچە يازسام، پارتىيە،
دىل كۇلەر شەنىڭگە مەن سازىمنى چالسام، پارتىيە،
ئارزۇيۇم شۇ دۇشمىنىڭ گورىنى قازسام، پارتىيە،
قەدرىنى تاپقاي سوزۇم ئۇنۇڭا يازسام، پارتىيە،
خەلقى ئالەم خۇش سويەر نامىڭنى داستان ئالدىدا.

بىز ئىدۇق ئەسىر بويى پەنىي بىلىمدىن بى خەۋەر،
نەچچە يىللار ئوقۇساق بىلگىنىمىز "پەش، زىر، زەۋەر"،
پارتىيەمىز قايسى چاغدا تاپتى ئولكەمدە زەپەر،
بەس، شۇ كۇندىن بېرى مەكتەپ بىرله بولدۇق موتەۋەر،
شۇ سەۋەپتىن پارتىيىنى سويىمىز جان ئالدىدا.

ئەل قاتارى تەڭ هوقۇقلۇق بولدى ئەمدى خەلقىمىز،
هەممە مىللەت تەڭ-باراۋەر، ئىتتىپاق، ساپ قەلبىمىز،
كەمستىشلەر يوقلىپ، پۇتتى ئاداۋەت، غەلۋىمىز،
تارتىمىز تاناۋىنى چىقسا ئارادىن تەلۋىمىز،
تىلىمەيمىز ئاھ ئۇروپ شەپقەتنى گۇلخان ئالدىدا.

ئالتە يىلدىن بېرى بەردى بىزگە تۇرلۇك تەربىيە،
هەممىنى ئەركىن ياشاتتى خەلق ئازاتلىق ئارمىيە،
شۇ سەۋەپ دەيمىز: "ياشا، ئەي كوممۇنستىك پارتىيە!"
"مەڭ ياشا!" دەپ يەنە سوزلەي، كوممۇنستىك پارتىيە،
ئەمدى باش قويماس ئېلىم هەرگىزمۇ سەپتان ئالدىدا.

"ئولكمىز مۇختارىيەت!" دەپ باشلۇەتتۇق يېڭى توي،
پارتىيەمدىن كەلدى بىزگە بۇ شەرەپلىك ئابرۇي،
كوتىرىلدى شات-خۇراملىقتىن پەلەككە ھايۇ-ھۇي،
ئەل ئامان. ئازات زامان، كۇلدى ۋەتەن بولغاندا توي،
مول ھوسۇل ئالغان دىخانەك كۇزدە خامان ئالدىدا.

بەختيارىدۇر ئولكمىزنىك ھەمدە پارلاق كەلگۇسى،
سوتسىيالىزىم قۇرۇشنىك بۇ ئاساسي بەلگۇسى،
شانۇ-شەۋكەت، بەخت-سائادەت ئەل ئارا تەڭشەلگۇسى،
ئەلگە راھەت چوڭ سانائەت ئولكىدە تىكلەنگۇسى،
تۇرمىغاي خەلقىم گادايدەك تەلمۇرۇپ نان ئالدىدا.

يەڭگىل ئولغاي بەس شۇ چاغدا بارچە مۇشكۇل ئىشىمىز،
ئىشلىسەك بىردەك ئوتەر ھېچ قايغۇسىز ياز-قىشىمىز،
ئاتنى تاغدا يايلىتىپ، گاڭ ئۇيغا قوشنى قوشىمىز،
ۋاقتى ئاسراپ، كوك يۇزىدە قۇشقا ئوخشاش ئۇچىمىز،
قولدا بەش يىللىق پىلان ھوججەت ئىرۇر سان ئالدىدا.

تانا تارتىپ قاتىنغاي تېزدىن تومۇرىولدا تومۇر،
بەخت-ئاساينىش ئىچرە ئوتكەي ياشىنغان بىزنىك ئومۇر،
كېمىمەس ئۇستۇڭدە تون، ئامبارىدا ئۇن، خاڭدا كومۇر،
بەختىمىز ئىقبالىمىزغا بولدى قانۇن جان تومۇر،

خىزرى تەبئىمگە مۇناسىپ ئابى ھايۇان① ئالدىدا.

باسمىز ئالغا قەدەملەپ پارتىيىمنىك ئىزىدىن،
ئالمىز كوپلەپ ھوسۇلنى شۇندا ھەر بىر يېزىدىن،
سويۇنەر بوۋاي-مومايلار ئوغلىدىن ھەم قىزىدىن،
كەتكۇسى غەملىك ئالامەت ھەممە ئادەم يۇزىدىن،
بويغا يەتكەن قىزغا ئوخشاش ئويدە مېھمان ئالدىدا.

بۇ پاراغەتلىك ھاياتتۇر پارتىيىمنىك شەپقىتى،
بىزنى ھورلۇككە چىقارغان ئارمىيىمنىك ھىممىتى،
ئارىزۇلارنى قىلۇر ھەل ئىشچى، دىخان غەيرىتى،
ئەل ئارا ئاشماقتا ھەر دەم خەلقىمىزنىك ھورمىتى،
نىم شېھىت ئېيتتى قوشاقلار ئۇشبۇ مەيدان ئالدىدا.

1955 - يىل ئوكتەبىر، ئۇرۇمچى.

① ئابى ھايۇان — ھاياتلىق سۇيى.

غەزەللەر*

چىمەن گۈلزارىدىن گۈللەر ئارا گۈل تاللىغان ياخشى،
گۈلى رەناغا زىنت شۇم بۇيىلارنى شاللىغان ياخشى.

گۈلستانلىق ئىچىدە ياخشى گۈللەردىن تىزىپ دەستە،
شۇ گۈل ھىجرىدە كويگەن گۈل خۇمارغا يوللىغان ياخشى.

تالاش-ماقتا ھوسۇن بەس-بەس بىلەن سانسىز چېچەك-غۇنچە،
كى تولسۇن ھوسنىگە دىسەك، سولۇشتىن ساقلىغان ياخشى.

ئەگەر كىم قول سوزۇپ گۈل شاخىدىن بۇلبۇلنى ھۇركۈتسە،
رەھىم قىلماي، ئۇنىڭ شۇم يۈرىگىنى داغلىغان ياخشى.

نەپسى، سەن ئەگەر بۇلبۇل بىلەن گۈل قەدرىگە يەتسەك،
تۇتۇپ باغۋەننى پىر-ئۇستاز، ئەقىدە باغلىغان ياخشى.

* بۇ غەزەللەر تارىخىي دىرامما «ئامانىنساخان»دىن ئېلىندى.

*

رەتلىنىپ قۇتلۇق مۇقام جار بولدى ئەلگە ئاقىۋەت،
تەلمۇرۇپ كۈتكەن تىلەك ئاشتى ئەمەلگە ئاقىۋەت.

ئوتتى ئون بەش كۈز، باھار، كۈلدى مۇقام پورەكلىرى،
كەتمىدى ئارمانلىرىم بىھۇدە سەلگە ئاقىۋەت.

خەلق مۇقامىغا بېقىپ تەلپۈندى ئاشقلار ھامان،
تولدى شاتلىق ناگۇلا-غەمكىن كوڭۈلگە ئاقىۋەت.

باغ ئارا گۈل ئىشقىدا بۇلبۇل ياقاسى چاك ئىدى،
سايرىدى خەندان ئۇرۇپ قونغاندا گۈلگە ئاقىۋەت.

ياڭرىغاندا نەغمە، مەشرەپ، داستان مەرغۇللىرى،
ئەۋجىدىن ئاسمان-زىمىن تولدى غەزەلگە ئاقىۋەت.

باق، مۇغەننىلەر ئەنە چالماقتا زوق بىرلە جۇلا،
قىز-يىگىت جەۋلان قىلىپ چۈشتى سەنەمگە ئاقىۋەت.

ئەي نەپسى، تەمبۇرۇڭنى سايرىتىپ چالساك ھۇنۇز،
شۇ مۇقامدىن جامىمىز تولغاي ھەسەلگە ئاقىۋەت.

*

ئالدىراپ بەرمە كۆڭۈل جانانە دىلدار بولمىسا،
سۈنمىغىل دەستە گۈلۈڭنى مېھرىۋان يار بولمىسا.

گۈلمىكىن، رەيھانمىكىن ئۇ، كوز ئېچىپ باققىن ئاڭا،
سايرىماس ئۇرغۇپ راسا بۇلبۇلغا گۈلزار بولمىسا.

بولمىغىل خۇشتار ئۇنىڭ ئايدەك جامالىغا قاراپ،
نەكبرەك گۈزەللىگى دەردىگە ھەمكار بولمىسا.

راست جاپاكەش ئەھلىمۇ ئۇ ياكى بىر ئاق نانچىمۇ؟
يولدا يولداش بولمىغايكىم چىن ۋاپادار بولمىسا.

بولمىدى ھازىرغىچە پەرۋانىنىڭ سىرى ئايان،
يار ئەمەس پەرۋانىدەك شامغا پىداكار بولمىسا.

ئەي نەپسى، ئەل غېمى بولسۇن سېنىڭ قايغۇ-غېمىڭ،
ئارزۇيۇڭ ئاشماس ئەمەلگە ئەل مەدەتكار بولمىسا.

ئەلقەم ئەختەم

ساڭا

بۇل ھەمىشە كۆڭلۈڭدە سەن بۇ نىگار مىزبان ساڭا،
ئەھلىگە سۈندى قولىنى بايقىساڭ ئېھسان ساڭا.

نامدار داڭقى جاھاندا ياز بۇنى داستان قىلىپ،
بۇ ھايات بۇنىدا تەبەسسۇم، بۇل ماكان ئەدنان ساڭا.

قايسى كوزدىن ياش توكۈلدى بولمىغىن ياردىن جۇدا،
مەنزىلىڭ ئالتۇن ئېرۇر بۇل، ھەر مىنۇت دەرمان ساڭا.

ئاھ ئۇرۇپ گۈلشەن ئىچىدە ئۇزگىگە قىلماس بايان،
ۋەسلىدىن تۇتتى گۈلنى ئەل غېمى رەيھان ساڭا.

گەر تۇمان باسسا جاھاننى رەنجىمە كوزدىن يۇتۇپ،
تۇت بىلەكتىن خار قىلماس جىسمىدە رىزۋان ساڭا.

ئىشقىدىن ئاچقىن كىتاپنى سويگۈنى مەۋجۇت قىلاي،
سال كوزۈڭنى سەن بۇ ياققا، بۇ باھار جانان سائا.

قانچىلاپ قىلدى خىتاپنى شائىرىڭ ئىزھار قىلىپ،
سۇبھى تاڭ مەزگىلى يەتتى، بۇ خېتىم پەرمان سائا.

1946 - يىل يانۋار.

چوڭ يۇرۇشكە تەنتەنە

بىز بۇگۈن ئەركىن-ئازات، ھەممە مىللەت دوست، ئىناق،
پارتىيەمىز بەردى بەخت، شۇ ئۈزى كۈندەك چىراق.

بولمىسا مۇنداق چىراق، نۇرلۇق چىراق، كۈندەك چىراق،
قايىدىدى بىزگە ھايات، نەددى تېز تېپىش رونىاق.

نۇر ئىلىپ پارتىيىدىن، جۇڭخۇا ئىلىم ئاچقاندا كوز،
مەرىپەتنىڭ دۇنياسىغا قۇردى ئۇ ئالتۇن راۋاق.

مەرىپەتنىڭ دۇشمەنلىرى، ئىلمۇ-پەن ئۇچمەنلىرى،
بولغاچقا گۇم، بولدى راۋان ئىشمىز باشتىن-ئاياق.

خوش بۇگۈن بىز خۇرسەن بۇگۈن، چوڭ يۇرۇش قىلدۇق مانا،
زەپ كوكۇللۇك يوتكىلىش بۇ، زوقلىنىپ ئىلىمگە باق.

ئاتلىنىپ ماڭدۇق بۇگۈن توتنى زامانلاش يولىغا،
پارتىيەمىز باش يۇرۇشكە، باسمىز بىردەك ئاياق.

تاغلىرىم غۇرۇر - خوشال، تۇرىدۇ تىك بىزگە قاراپ،
يانلىرى گۈل كوپ - كوك چىمەن، باغرى كەڭ ئاچقان قۇچاق.

باغلىرىم بوستان بولۇپ، بۇلبۇللىرىم قاققان قانات،
شائىرلىرىم، ئالىملىرىم، جەننەتتىك شۇ كوكسۇڭنى ياق.

پەدىلەر يوتكەلدى بۇ دەم، قوش سەنەملەر بولدى جەم،
ئويۇنا ئۇسۇلچىم سەن ئۇسۇل، بۇ يۇرۇشتە ھەممە ۋاق.

زىكرى① سەن گۈلباغدا سەن ھەم ھۇسەنجان② خۇش چاغ
ئىپتىپ مۇقامىڭ يايرىتىپ، چوڭ يۇرۇشتە قەنتىڭنى چاق.

ناخشىچى بۇلبۇللىرىم ھەم غەزەلچى خۇشخۇيلىرىم،
كەلدى دەۋرىڭ سايراپ بۇگۈن، بۇ يۇرۇشتە ئوتۇڭنى ياق.

توي بۇگۈن، بايرام بۇگۈن ھەم جاھان ھەيران بۇگۈن،
تاشتى ئوكيانەڭ كورۇڭ، دىللارغا تولغان ئىشتياق.

مەزگىلىم ئالتۇن مېنىڭ، مەنزىلىم كۇندىن يورۇق،
يۇكسىلىپ بىز ئورلىگەچكە، نۇرغا تولغان ھەممە ياق.

① زىكرى — ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئاتاقلىق مۇقامشۇناسى، مۇزىكانتى.
② ھۇسەنجان — ئۇيغۇر خەلقىنىڭ داڭلىق مۇزىكانتى.

يوتكىلىپ قويدۇق قەدەم، توتنى زامانلاش يولىغا،
تەنتەنەم شۇ چوڭ يۇرۇشكە، مەن ئاتاپ يازدىم قوشاق.

1979 - يىل 25 - يانۋار.

ۋاپا قىل

بۇ تاڭ مەنزىل بىرادەر بىل، جەننەت باغدىن تاما قىل،
مەھرۇم ئەمەسسەن خىسلەتتىن يېڭى گۈلباغ بىنا قىل،
تاقەت قىلماس دىلىمىز جاننى ھامان پىدا قىل،
ئىشقىم دولقۇن ياسايدۇ مەدەتكارغا دۇچار قىل،
قوبۇل قىلغىل ئىلتىماسنى جانانىمغا ھەمرا قىل!

كوپ ئۈيقۇدا ياتتىم نىگار ئامما دىلدا ئىنتىزار،
نەچچە يىللار قىشتا قالدىم زىمىستاندا خارۇ-زار،
گۈل باغلىرىم غازاڭ بولدى قولدىن كەتتى بۇلبۇللار،
مەن غېرىپ-مىسكىن يىتىمنى قولغا ئالدى ئەجدىھار،
قايسى ياقتا قول سۇناي مەن مادارىمغا ئاگاھ قىل!

كوڭۈل غەملىك كوزۇمدە ياش، تەبەسسۇم پەريات،
بۇلۇت قاپلاپ ماكانىمنى ئىلىمگە يوق مىنۇتچە شات،
دولقۇنلاردا غۇلاچ تاشلار يەلكەن ئۇستىدە پەرھات،
ئەجەپ ھىكمەت بىلەن قۇدرەت نىشان تاپماقتا مۇرات،
سايامەت باغىدا قىسمەت يۇرۇش يوللارغا جاكا قىل!

بىلىمنى باغلىدىم چىقتىم ئەجدىھارنىڭ دارىغا،
قولۇمدا قايرىلماس ئوقيا چۇشتۇم جەڭ مەيدانىغا،
ئۇردۇم خەنجەرنى خىسراۋغا يېتىپ ھىكمەت مازارىغا،
كۆلۈپ يۇلتۇز تاڭ دەرمىش چىللايدۇ يار شكارىغا،
ئوتلۇق قەلبىمگە جان كىردى نجاتلىقنى بەرپا قىل!

مادارىم بېغىڭنى ئاچ گۈلخانىنى تاۋاپ قىلاي،
قۇياش كۆلسە بەختىمگە چىلىشتىن ساۋات ئالاي،
جانان بولۇپ دىلبەرگە ئاغزىدىن جاۋاپ ئالاي،
ئېيتىپ ناخشامنى خۇش بولۇپ گۈلباغدا راۋاپ چالاي،
تىلەگىمگە يەتكۈزگىل ئوز ۋەدەڭگە ۋاپا قىل!

1945 - يىل 25 - ئاپرىل.

تېپىچان ئېلىيوپ

بولمىسا

سايرىماس بۇلبۇل قاقاستا، جايى گۈلشەن بولمىسا،
ياشنىماس گۈل پەرۋىرىش قىلغۇچى باغۋەن بولمىسا.

خۇش قىلىش مۇمكىنمۇ ئادەمنى غىدىغلاپ كۈلدۈرۈپ،
كىم كۈلەلەيدۇ كۆڭۈلدىن كۆڭلى خۇرسەن بولمىسا.

كىم بىلۈر تۇز قەدرىنى، تارتمايلا قىڭغىر دەردىنى،
توغرىنى پەرق ئەتكىلى بولمايدۇ سەھۋەن بولمىسا.

يوق خاتالىقتىن جاھاندا خالى ئىنسان زادىلا،
ئەل كەچۈرگەي قىلغىنى ئەلۋەتتە قەستەن بولمىسا.

بەزىلەر بىلمەيدىكەن دائىم بۇزۇشتىن باشقىنى،
نېرى تۇرسۇن ھۆكۈمداي تىكلەشكە زوقمەن بولمىسا.

يوق ئەمەس ئەل دۈشمىنى، بولسا قەيەردە ئۇرغۇلۇق،
زورمۇ-زور دۈشمەن ياساپ يۈرمەيلى دۈشمەن بولمىسا.

ھەممە يۈكتىنمۇ ئېغىر ئادەم ئۈچۈن "مەن"نىڭ يۈكى،
تاغ يۈدۈپ ماڭغۇسى يەڭگىل كۆڭلىدە "مەن" بولمىسا.

غەمگۇزار ئىزلەيدۇ دەرتمەن دەردى بولغاچقا ئۇنىڭ،
لازىمى يوق دادىخاھنىڭ① ئەلدە دەرتمەن بولمىسا.

دادىخاھنىڭ② دەردىگە دەرمان تېپىلماس ھېچقاچان،
دادىگاھ ئەھلى ئۆزى دەرتنى چۈشەنگەن بولمىسا.

---

① دادىگاھ — دات ئېيتىش ئورنى.
② دادىخاھ — دەرتمەن.

ئەمدى ...

سەردىشىم دەپ سېنى مەن، ئېيتۇندىم ھەممە سىرىمنى
شۇندا گوھەر دۇندىك سەن يۇرىگىمنى، جىگىرىمنى.

ۋەدىلەشكەن بۇ ئومۇر لەززىتىنى تەك كورىمز دەپ،
ھەمدە يۇكنى كوتىرىشكە مەن يېرىمنى، سەن يېرىمنى.

پىتنە-ئىغۋا قۇيۇنى چىققان ئىدى، ئۇچىتى قارايدى،
كورمىدى ئىككى كوزۇك قىلدەكمۇ بىر توغرا يېرىمنى.

بىر زاماندا مېنى سېپاپ ئەكىلەتكەن شۇ قولۇكدا
ساق تېنىمنى زىدىلەپ ئاچقىلى تۇردۇك "يېغىرىم"نى.

باغلىغانتىمغۇ بېلىمنى ساكا سادىق بولىمەن دەپ،
ئەمدىلىكتە "ماكا سىرتماق" دىدىكا بۇ كەمىرىمنى.

سەن مېنى ساق يېرى يوق نەرسە دىدىك، مەيلى بۇنىكا
كاشكى تاپسامچۇ ئاشۇ كىبرىگە لايىق بىجىرىمنى.

ئەمدى بېسىلدى قۇيۇن، ئاشكارا بولدى قارا ھەم ئاق،
ئاڭلىغايسەن شۇندا قايسى قۇلىغىدا خەۋىرىمنى؟

ئوغرىدىن مەككار يامان

بىر گۈزەل باقتى ماكا مېھرى بىلەن،
قۇچتى باغرىمنى كېلىپ باغرى بىلەن.

ۋەدە بەرگەچ سويىمەن دەپ بىر سېنى،
قىلدى تەستىق لېۋىنىك موھرى بىلەن.

بىر مەھەل زەپمۇ سويۇندۇردى مېنى
ۋەسلىنىك خويمۇ شىرىن بەھرى بىلەن.

بىر كۈنى سەيلىگە كەتتى ئۇزىچە،
ئورتىدى بىرنەچچە ئاي ھىجرى بىلەن.

سەيلىدىن قايتتى، بىراق يوقلىمىدى،
مېنى ئۇنتۇپتۇ، بولۇپ غەيرى بىلەن.

يۇتتۇرۇپتۇ ماكا بەرگەن ۋەدىنى،
سەيلىدە بولغان چېغى ئوغرى بىلەن.

ئوغرىمۇ ئەپچىل ئەمەسكەن ئۇ قەدەر،
ئاپتۇ يۇتتۇرگۈچىنىڭ ئەمرى بىلەن.

مەنمۇ بىلىدىم، ئوغرىدىن مەكىار يامان،
ئوغرىنى باپلايدۇ ھەم مىكرى بىلەن.

نىم شېھىت خاتىرىسىگە

تۇرىدۇ تۇرقۇڭ غەزەلدەك كوزۇ-كوڭلۇم ئالدىدا،
مەن تېخى لال سەن كەبى شىرىن تەكەللۇم ئالدىدا.

بۇندا باشلامچى ئىدىڭ سەن مەرىپەت ئەشئارىغا،
يېڭىچە سەنئەتتە نامىڭ بولدى مەلۇم ئالدىدا.

زومىگەر قۇززات يولۇقسا ھومىياتتىڭ قەھرىلىك،
ئېگىلەتتىڭ يا كەبى دەپسەندە مەزلۇم ئالىدىدا.

باشقىچە جەۋلانغا كىردى قەلىمىڭ ئاتقاندا تاڭ،
دىمىدىڭمۇ جەڭگاۋار كۇيگە قوشۇلدۇم ئالدىدا.

قىبلە قىلدىڭ كەبىتۇللادا ئانا يۇرتۇڭنى سەن،
بىزگە مەلۇم تۇرغىنىڭ قانداق تەرەھھۇم ئالدىدا.

كۇيلىرىڭ گويا مۇقامنىڭ نەغمىسىدەك جىلۋىدار،
بىز ھامان مەپتۇن ئىدۇق ھەر بىر تەرەننۇم ئالدىدا.

ياش ئىدى كۆڭلۈڭ تېخى، دىلكەش ۋە خۇش ئاۋاز ئىدى
تەڭ كۈلەتتۇق زوقلىنىپ ئىللىق تەبەسسۇم ئالدىدا.

"توت زىياندىاش" قىلدى گوھەرنى گويا ئەخلەتكە تاش
ئېيتقۇسىز دەپسەندە بولدۇڭ بىر ئوچۇم شۇم ئالدىدا.

خەستە ھالىڭنى بېرىپ يوقلاي دىسەم، مەن بەنت ئىدىم
گەر كورۇشسەم سوز قىلالايتتىمۇ مەھكۇم ئالدىدا.

قۇتۇرغان چاغدا جۇدۇنلار بىگۇنا كەتتىڭ، ئېسىت!...
ئايرىلىپ قالدۇق سېنىڭدىن ياخشى مەۋسۇم ئالدىدا.

شېئىرىيەت گۈلزارىدا توزمايدۇ ئەجرىڭ ھېچقاچان،
بىز بىلەن بىللە يەنە، بولساڭمۇ مەرھۇم، ئالدىدا.

مەيلىمۇ

كەلمەك بولۇپ سەن كەلمىدىڭ، سوز بولسا يالغان مەيلىمۇ؟
ۋەسلىڭگە ئىمكان بەرمىدىڭ، كويدۇرسە ھىجران مەيلىمۇ؟

كورمەي سېنى بىغەم ئىدىم، ئازادە، خاتىرجەم ئىدىم،
باغلاپ ئەقىدە مەن ساڭا، بولسام پەرىشان مەيلىمۇ؟

ئىشقىڭ ئۇرۇق، كۆڭلۈم زىمىن، ئاھىم شامال، ياشىم يېغىن،
ئەيلەپ ئېكىننى پەرۋىرىش، ئاچ قالسا دىخان مەيلىمۇ؟

مەن ئەيمىنىپ گەپ ئاچمىغان، بۇ قىسسىنى سەن باشلىغان،
ئەپسۇس، تېخى پۈتمەي تۇرۇپ يىرتىلسا داستان مەيلىمۇ؟

كۆلگەن ئىدىڭ سەن گۈل بولۇپ، مەن سايرىغان بۇلبۇل بولۇپ،
بۇلبۇل كېتىپ، قۇرغۇنغا جاي بولسا گۈلىستان مەيلىمۇ؟

ئالدانغىنىڭدىن تۆلكىگە، قويدۇڭ مېنى ھەم كۆلكىگە،
ئالدامچى يىرتقۇچ ئالدىدا خارلانسا ئىنسان مەيلىمۇ؟

مېھرىڭگە مەن لايىق ئىدىم، لەۋزىمگە چىن سادىق ئىدىم،
سادىقلىغىمدىن خارلىنىپ، ئورتەنسە ۋىجدان مەيلىمۇ؟

توھمەتتە تەسۋىرلەپ مېنى، ئالدامچى ئازدۇردى سېنى،
بۇ سىر ماڭا تۇرسا ئايان، يۈرسەم خىرامان مەيلىمۇ؟

كىم بار نادانلىقتىن ھايان تاپقان، چوقۇم تارتار زىيان،
سەن ئايرىلىپ دەسمايىدىن، قىلساڭ پۇشايمان مەيلىمۇ؟

بىزار بولدۇم

مېنى سەن بىۋاپا دەيسەن، ئۇزەڭ قانچە ۋاپا قىلدىڭ؟
ئەجەپ گەپقۇ، نېمىشقا بۇ ئاھانەتنى ماڭا قىلدىڭ؟

لېۋىمدىن مەي بېرەي، گۈلدەك ئېچىلغىن دەپ مېنى گوللاپ،
سېلىپ جىسىمىغا تەشنالىق، يۇزۇمنى كەھرىۋا قىلدىڭ.

ماڭا سەن گۈل تاقايمەن دەپ ۋە لېكىن ئاتتىڭ ئازغاننى،
بۇ قانداق گۈل تاقاش بولدىكى، باغرىمنى يارا قىلدىڭ.

كوتەرگەيمەن بېشىمدا دەپ لاپ ئۇرغانتىڭ (كوتەرمەي قوي)،
مىنىپ گەجگەمگە ئەكسىچە، "ئېلىپ" قەددىمنى "يا" قىلدىڭ.

مۇھەببەتنىڭ مۇھىم شەرتى ئەمەسمۇ تەڭ-باراۋەرلىك،
مېنى نېچۈن ساناپ داڭگال، ئۇزۇڭنى ببباھا قىلدىڭ؟

ۋاپانىڭ مەنىسى تەتۇر ئىكەن سەن ئوقۇغان باپتا،
ئەمەس بولسا، نېمىشقا مەن ۋاپا قىلسام. جاپا قىلدىڭ؟

جاهاندا تۇتيانى هىچ كىشى كورمەپتىكەن زادى،
گويا سەنمۇ ۋۇجۇدۇڭدا ۋاپانى تۇتيا قىلدىڭ.

ساڭا ياغدۇرسا ئەل نەپرەت تېشىنى، ماڭا دوڭگەمسەن؟
مۇھەببەت رەسمى ئالدىندا ئۇزۇڭ سانسىز گۇنا قىلدىڭ.

سېغىنىشىڭدىن شۇنچە بىزار بولغىنىمنى كورمىگىن مەندىن،
ئامالسىم يوق. بۇ ئەھۋالغا مېنى سەن مۇپتىلا قىلدىڭ.

جانان كېلىدۇ

ياز كەلدى، تولۇپ قەددى سۇۋادان كېلىدۇ،
يەلپۇنگىنىچە شۇ چېچى بوستان كېلىدۇ.

تارقاتتىمۇ دەپ يۇرمە شامال شۇندا ئىپار،
پۇركۇپ يەنە خۇش بۇيىنى رەيھان كېلىدۇ.

ھېيت كەلدىغۇ دەپ ئەگمە قېشى جلۋە قىلىپ،
تاڭ ئاتتى مانا دەپ كوزى چولپان كېلىدۇ.

كاككۇكنى خىجىل ئەيلىگىدەك كۇلكىسى بار،
گۇل غۇنچىسىدىن ئۇز لېۋى خەندان كېلىدۇ.

بوغجۇمىسىدا پەتنۇس ئەمەس، بەلكى كىتاپ،
كوڭلۇم ئويىگە ئۇزگىچە مېھمان كېلىدۇ.

دەستۇر ئېلىپ ئاستانە ئەرەستۇ①لىرىدىن،
ئەل رەنجىگە مەلھەم يېڭى لوقمان كېلىدۇ.

① ئەرەستۇ — ئاريستوتېل.

بىللە ئۇچىمىز دەپ ئىدى پەن ئاسمىنىدا،
شۇ لەۋزىگە خاس قىلغىلى جەۋلان كېلىدۇ.

كۆكلۈم سويۇنۇپ تەلپۈنىدۇ، ئىنتىلىدۇ،
چۈنكى يۇرىگىم پارىسى جانان كېلىدۇ.

چىقماي نە ئۇچۇن قۇچقىلى باغرىمنى ئېچىپ،
ئۇمرۇمگە مېنىڭ ئەزگۇ شەرەپ-شان كېلىدۇ.

مېنىڭ ئوز خىلىم بار

ئانا، ئۇ "يىگىت"كە دالالەت قىلىپ،
چېچىلماڭ دىلىمنى جاراھەت قىلىپ.

تونۇيمەن ئۇ يۇزسىز ھايانكەشنى مەن،
بولۇپ قاپتۇ "يۇزلۇك" تاپاۋەت قىلىپ.

ھەمىشەملا پىنھان ئۇنىڭ سودىسى،
سېزەلمەيدىكەنسىز نازارەت قىلىپ.

غېرىپ ئانىسىنى قويار ئاچ-يېلىڭ،
سەتەڭلەرگە تۇندە زىياپەت قىلىپ.

بېرىپ سوغا ئاچكوز ئەمەلدارغىمۇ،
پالاقلايدىكەن بەك خوشامەت قىلىپ.

ئەگەر مەن ئىلىنسام ئۇنىڭ ئىلكىگە،
مېنى خارلىماسمۇ ھاماقەت قىلىپ.

چوقۇم سىزمۇ شۇندا ئەلەمگە پېتىپ،
قالارسىز پۇشايمان-نادامەت قىلىپ.

يېتەر، ئەمدى توسماق يولۇمنى مېنىڭ،
چۈشەنمەي ماڭا دوق-ئاھانەت قىلىپ.

مېنىڭ ئۆز خىلىم بار ئۆزەم خالىغان،
ئۇ يۇرمەس غەلىتە تىجارەت قىلىپ.

ئۇنىڭ مەنىۋى بايلىغى شۇنچە كوپ،
ساداقەتكە قويغان ئامانەت قىلىپ.

ياشايدۇ خوشامەت، تامادىن يىراق،
ھالال مۇئىسىگە قانائەت قىلىپ.

مۇھەببەتتە زادى ئەمەس سودىگەر،
مېنى قويمىغاي ھېچ خىجالەت قىلىپ.

كېچەلىمەيمەن ئەسلا ئۇنىڭ مېھرىدىن،
ۋاپا ئەھدىسىگە خىيانەت قىلىپ.

مۇقام

سازچى ياڭراق سازىدا قىلسا سېنى ناخۇن،① مۇقام،
جان قاناتلانغاي شۇ ئان بولغاچ ساڭا مەپتۇن، مۇقام،
سەن بىلەن دائىم ئومۇر گۈلزارىمىز گۈلگۈن، مۇقام،
دىلغا ئاتەشتەك ھارارەت بەرگۈچى يالقۇن مۇقام،
ئاھ مۇقام، ئوتلۇق مۇقام، گۈلگۈن مۇقام، ئالتۇن مۇقام.

سەن ئۇچۇن چىقتى ساتار، تەمبۇر، فارابى قالۇنى،
قوشتى نەغمەڭگە ناۋا ساھىر② ناۋايىنىڭ ئۇنى،
تىزدى مارجاندەك قىدىرخان ھەم رەشت، خانىش③ سېنى،

---

① ناخۇن — زەخمەك، ناخۇن قىلىش — زەخمەك ئۇرۇش.
② ساھىر — (ئەرەپچە) لۇغەت مەنىسىدىن ئېيتقاندا، "سېھرىگەر" دېگەن بولىدۇ. بىراق بۇ سوزنىڭ: ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدىغان ھۇنەرۋەن، ئاجايىپ سەنئەتكار دېگەن مەنىسىمۇ بار. ناۋايى بۇ سوزنى كېيىنكى مەنىدىمۇ ئىشلەتكەن ۋە خىسرەۋ دېھلۋىنىڭ ئاجايىپ شائىرلىق ماھارىتىنى تەرىپلەپ، ئۇنى ھىندىستان ساھىرى دەپ ئاتىغان ئىدى. شۇنىڭغا ئاساسەن مەنمۇ ناۋايىنى "ئوتتۇرا ئاسىيا ساھىرى" دېگۈم كەلدى.
③ رەشت — 16-ئەسىردىكى يەركەن خانى ئابدۇرەشىتخان، خانىش ئامانىسالار كوزدە تۇتۇلىدۇ.

سەندە بار بىرنەچچە مىڭ يىلنىڭ مۇسقىي مەزمۇنى،
نەغمىلەر سورۇنىدا ئورنۇڭ شۇڭا ئۇستۇن مۇقام.

سەندە كۆيلەيدۇ كوڭۇل كۆينى ئۇيغۇر مىللىتى،
سەندە ياڭرايدۇ ئۇلۇغۋارلىق، پەزىلەت رىغبىتى،
سەندە روشەن سويگۇ ئەھلىنىڭ مۇھەببەت-نەپرىتى،
سەندە ئۇرغۇيدۇ ئازاتلىق ئاشقىنىڭ جۇرئىتى،
سەن ئازاتلىق ھەم گۈزەللىك ئىشقىغا ئۇيغۇن مۇقام.

ھەر مۇقامنى خۇددى بىر دەريا دىسەك، كوپ تارمىغى،
ئاقىدۇ شەرۋەت ئۇنىڭدا ھەمدە بار سۈت-قايمىغى،
ھەر مۇقامنى بىر دەرەخ دىسەك، ئۇنىڭ كوپتۈر شېخى،
كوزلىرىڭنى چاقنىتار ھەر شاختىكى گۈل، ياپرىغى،
جانغا راھەت، دىلغا ئارام، مۇڭسى نۇرغۇن مۇقام.

ھەممە ئادەم ئىنتىزار ساز تەڭشىلىپ باشلانغىچە،
ئويغا چومگەن بىر ھازا "چوڭ نەغمە"گە ئاتلانغىچە،
دىل گويا دەريا بولۇپ ئورکەشلىنەر "داستان"غىچە،
ئېيتسا بىر داستانىمۇ پۈتمەيدۇ ھەتتا تاڭغىچە،
مەشرەۋى ئۇندەر ئۇسۇلغا، پەيزى مول، جۇشقۇن مۇقام.

سەندە ياڭرايدۇ خەلقنىڭ ئەڭ ئىسىل كۈي-نەزمىسى،
بارچە ئۇيغۇرنىڭ سېنىڭسىز قىزىماس توي-بەزمىسى،
سەن خەلقنىڭ بىباھا، رەڭدار، ئۇلۇغۋار غەزنىسى،
سەن بىلەنمۇ ئولچىنەر ئۇيغۇر دىگەننىڭ ۋەزنىسى،
ئېسى بار ئادەم سېنى ھەرگىز دىمەس يوچۇن مۇقام.

سەن گوھەرنى بىر زامان ئەخلەتكە تاشلاپ قىلدى خار،
يىغلىدى خەلقىم سېنىڭ ھىجرىڭدە قاخشاپ زار-زار،
شۇكرى ئەمدى، سېنى قۇتقازدى زامانەم غەمگۇزار،
يېڭىدىن چىقماقتا تۇرداخۇنغا ئوخشاش ئىزباسار،
ئەمدى يايرا، سەن ئەمەس مەڭگۇ "سېرىق"، تۇتقۇن مۇقام.

ئەي مۇقام، ساز ئوردىسىنىڭ بەكمۇ كوركەم قەسرى سەن،
مۇرغىزارنىڭ زىننىتى، گويا كى بۇلبۇل، قۇمرى سەن،
خەلقىمىزنىڭ مېھرى سەن ھەم قەھرى سەن ھەم پەخرى سەن،
سەندىن ئايرىلمايدۇ ئەل، چۈنكى ئۇنىڭ ئوز ئەجرى سەن،
سەن گويا لەيلى، سېنىڭ ئىشقىڭدا ئەل مەجنۇن، مۇقام.

ئەي مۇقام، كەلدى زامانەڭ باشقىدىن نۇر ياغدۇرۇپ،
يېڭى ئەۋلاتلار كۆيۈڭنى تېخىمۇ جانلاندۇرۇپ،
تەنتەنەڭگە تەنتەنە قوشقۇسى زىننەت قوندۇرۇپ،

چالدۇرار ئالقش چاۋاك ئالەمنى ھەيران قالدۇرۇپ،
ياپقۇسى ئىنسانىيەت شەنىگە شاھى تون، مۇقام.

1982 ـ يىل فېۋرال، ئۈرۈمچى.

شۇكۇر يالقىن
(ئۇزبېك)

غەزەل ۋە گۈزەل

ئاڭلىدىم مەن بىر غەزەل، بەكمۇ يېقىملىق، بەك گۈزەل،
بۇ غەزەل قانداق گۈزەل، قانداق گۈزەلدۇر بۇ غەزەل!

قانچە مەنا، قانچە مەنتىق، قانچە ئىلھامبەخش پىكىر،
بۇ غەزەلنىك ھەر سوزى بولغاي تۈمەن زەر بۇلمەسەل①.

شۇ غەزەلنى بىر گۈزەل ئېيتتى يۈرەك تارىم چېكىپ،
بولدى بۇ بىر ئاز مەھەل، لېكىن ئۇمۇرلۇك ساز مەھەل.

لەۋزى شىرىن، سوزى تاتلىق، جۇملىسى ھالۋاسمان،
بىلمىدىم، ئۇشبۇ گۈزەل قەنمۇ، ناۋاتمۇ يا ھەسەل؟

---

① زەر بۇلمەسەل ـــ ماقال ـ تەمسىل.

شۇ گۈزەلنىڭ مەدھىگە ئاجىز تىلىم، ئاجىز قەلەم،
يۈزى ئايمۇ، مەڭزى گۈلمۇ، جۈپ كوزى چولپان، زۇھەل[1]

ئاي دىسەم ئاپتاپ ئىكەن، كورگەن چېغىمدا مەن ئۇنى،
تاڭدىكى ئالتۇن شەپەقتەك چاچتى ھەر يان زەر ژە ھەل.

تەڭرى ئۇز دىدارىدىن بىر پارچىنى يەرگە سۈنۈپ،
يا ياراتقانمۇ ئۇنى نۇردىن ئىلاھى لەمىيەزەل[2]؟

ھور-پەرىدۇر ئۇ چوقۇم، يا بولسا ئۇ ئىنسان ئەگەر،
تاپمىسۇن ئومرى زاۋال، ئۇندىن يىراق بولسۇن ئەجەل!

قىسمىتىم بولغاي بالاگەردان[3]، پۈتۈپ قويسۇن قوشۇپ،
ئاڭا كەلگەن شۇم ئەجەلنى ماڭا تەقدىرى ئەزەل.

شۇ غەزەل ياكى ئۇنى ئېيتقان گۈزەل ئەۋزەلمۇ دەپ،
باش قاتۇردۇم ئۇشبۇ دوت كالام بىلەن مەن لايغەزەل.

ئىزلىمە كوكتىن ئىلاج، دەردىڭگە دەرمان يەردىدۇر،
تاپ ئۇنى، يالقىن، بۇ ئەلدىن، قىل داۋا، دەرتتىن تۇزەل.

---

① چولپان، زۇھەل — سەييارىلەرنىڭ ئىسمى.
② لەمىيەزەل — ئەزەلدىن.
③ بالاگەردان — بالا - قازانى ئوز ئۇستىگە ئالغۇچى.

بۇل

مېنى ئىشق ئالىمىدە ئوزگىچە بىر يېڭى مەجنۇن بىل،
گۈزەل لەيلىمگە مەجنۇندىن تۇمەن مىڭ ھەسسە مەپتۇن بىل.

ئېقىپ دەريادا تاھىر خارەزىمدىن ئوتمىدى قىلچە،
ئەرەپ سەھراسىدا مەجنۇن يولىنى ئۇندىن ئەپزۇن① بىل.

كېلىپ ئەرمەنگە پەرھات توختىدى، ئەما مېنى سورىساڭ،
كۇرىلدىن پورتۇگال، تا يېڭى يەردىن ھىندۇ سەيلۇن② بىل.

نىگارىستانىڭ قولىدا يەتتە دەۋزەخ، سەككىزۇ جەننەت،
بۇنى ئىشق ئىلمىدە بىر باپ ئۇ ياكى يېڭى مەزمۇن بىل.

ئۇنىڭ ئەمرىدىدۇر قۇدرەت مېنى ھەر كويغا سالغۇچى،
مېنى بىر تال غازاڭ بىلسەڭ، مېنىڭ يارىمنى كەلكۇن بىل.

---

① ئەپزۇن — ئۇزۇنراق.
② كۇرىل — ئاسىيا بىلەن ياۋروپانىڭ ئەڭ شەرقىدىكى يەر؛ پورتۇگال — ئەڭ غەربىدىكى مەملىكەت؛ يېڭى يەر — ئەڭ شىمالىدىكى ئارال؛ سەيلون — ئەڭ جەنۇبىدىكى ئارال مەملىكەت.

ئۇزى مەبئۇد، قېشى مېھراپ، جامالى سەجدىگاھ قىبلەم،
شۇ ئىمانغا خىلاپ قىلسام، مېنى شەيتانى مەلئۇن بىل.

جىمى ئىنسانغا ئاللا، ماڭا بولسا يەردە يار تەڭرى،
ئەقىدەمدىن يانار بولسام، ياتار جايىمنى ۋەيلۇن بىل.

بىر مەنمۇ

جامالىڭغا كۆڭۈل پەرۋانىدۇر، ئۇ ئۇتمۇ، گۈلخانمۇ،
ۋىسالىڭ دەپ شۇ ئوتتا كويگۈچى پەرۋانە بىر مەنمۇ؟

قىزىلگۈل كەشتىسىمۇ يا قۇياش چەككەن تولۇن ئايمۇ،
كورۇنگەن نۇرغا پۇركەنگەن خىيالمۇ ياكى ئەينەنمۇ؟

چىرايىڭدىن تۇتۇلمىش كۇن، خىجىلمىش ئاي بىلەن چولپان،
جامالىڭ كۇن ۋە ئاي، چولپانىدىن ئارتۇق شۇنچە روشەنمۇ؟

گۈزەل سەن ھەم شىرىن سەن، ئاق بەدەنلىك ھەم قىزىل يۈزلۈك،
قىزىلگۈل بىرلە ئاق قەندىن قىلىنغان ياكى گۈلقەنمۇ؟

يولۇڭغا تەلمۇرۇپ تۇرسام، ھومايغانچە قاراپ ئوتتۇڭ،
بۇ ھوسنۇڭ خامىنىدىن ئوشرىنمۇ، ھابدالغا كەپسەنمۇ؟

مۇسۇلمانىدىن سېنىڭدەك ئاپىتى جان چىقمىغى مۇشكۈل،
دىگىل ئەسلىڭنى، ئەي تەرسا، يەھۇدمۇ، ھىندى، ئەرمەنمۇ؟

ئازاپ چەكسەڭ تېنىم ئاغرىر، يىسەڭ ئازار جېنىم قاخشا
ئەزەلدىن سەن بىلەن مەن، بىلمىدىم، بىر جانمۇ، بىر تە

كويۇڭدا ئورتىنىپ كۆل بولدى-غۇ ئوتلۇق يۈرەك يالقۇ
دىلىمدىن چىقمىغان سوز بولسا زادى ساڭا دەرمەنمۇ؟

بولۇپ كەتتى

ئوسۇپ يەتكەنچە گۈل يارىم گۈزەل قامەت بولۇپ كەتتى،
ئۇنىڭ قەد-قامىتى جانىمغا مىڭ ئاپەت بولۇپ كەتتى.

قىلاي سەبرۇ تەھەممۇل① دەپ كوڭلۇنى نوختىلاپ باقتىم،
ۋە لېكىن بۇ كوڭۇل بارغانچە بىتاقەت بولۇپ كەتتى.

بۇزۇپ تاشلاي دىدىم ئىشق ئەھلىنىڭ ئادەتلىرىن، ئەمما
ئوزۇمگە ئوشبۇ ئادەتلەر تولۇق ئادەت بولۇپ كەتتى.

قىلاي دەپتىم خۇدايىمغا ھامان تائەت-ئىبادەتنى،
ئىشىم بىر بوت پەرەستەڭ يار ئۇچۇن تائەت بولۇپ كەتتى.

تىلاۋەت ئورنىغا ياد ئەيلىدىم بەش ۋاخ نىگارىمنى،
سوزى گويا ھەدىس، ئىسمى دۇرۇد-ئايەت بولۇپ كەتتى.

مۇھەببەتتىن چېكىن، راھەتكە چىققايسەن دىگەنچە ئەل،
بۇ مۇدھىش ئىشق ئازاۋى مەن ئۇچۇن راھەت بولۇپ كەتتى.

---

① تەھەممۇل — چىداش، تاقەت قىلىش.

مېنىڭ هالىمنى كورگەنلەر ئەجەپ هالەتكە دۇچ كەلدى، ئەجەپلەنگەن چىرايى بەك قىزىق هالەت بولۇپ كەتتى.

نىمانچە بولدى هاجەت ساڭا رەسۋالىق مۇھەببەتتە، دىگەنچە ئەل بۇ رەسۋالىق ماڭا هاجەت بولۇپ كەتتى.

هامان بىر توختماي يالقىن پىراق ئوتىدا كويگەنگە تولۇق ئون ئىككى ۋاخ. يىگىرمە توت سائەت بولۇپ كەتتى.

ئەرزى هال ئەتتى

سېنى كورگەن كىشى بىر يول خىيال بۇ دەپ خىيال ئەتتى، خىيالىدا: بۇ هورمۇ يا پەرىمۇ، دەپ سوئال ئەتتى.

تەبىەتمۇ ياراتقان ياكى قۇدرەتمۇ ئىلاهى بىر، نە ماهىر ئۇستا سەنئەتكار سېنى ساهىپ جامال ئەتتى.

پەلەكتە ئاي، چىمەنده گۇل نىچاغلىق مىڭ گۈزەل بولسۇن، تەبىەت ئاينى، گۈلنى هوسنىگە ئاجىز مىسال ئەتتى.

ساڭا تەمسل تاپالماي بۇ جاهاندا بار لەتاپەتتىن، لېۋىڭ غۇنچە، كوزۇڭ چولپان. قېشىڭ گويا هىلال ئەتتى.

نە ئاجىز ئوخشىتىش بولدى، ساڭا تەقلىت قىلىپ گويا چىرايىڭ ئاي. يۈزۈڭ ئالما دىدى، قەددىڭ نىهال① ئەتتى.

هوسۇن تىللا ئۇزۇك بولسا، جامالىڭ ئۇندا ياقۇت كوز، دىگەن شائىر بۇ تەسۋىرده شۇ سوزنى بەك قوپال ئەتتى.

---

① نىهال — يېڭى ئوسكەن نوتا.

ھەقىقەتتە بۇ تەقلىتلەر ساڭا نۇقسان بولۇپ چۈشكەي،
سېنى ئۇ ماختىدىم دەپ، ھوسنىڭگە چەكسىز ئۇۋال ئەتتى.

پىراقىڭدا قارا كۈنلەرنى باشىمغا سېلىپ تەقدىر،
شۇ كۈنلەردىن ساڭا كوز-قاش ياساپ، مەڭزىڭدە خال ئ

مۇھەببەت ئوردىسىدا ھوسنى تەختتىن تاجدارىغا
ۋىسالىدىن تاماگەر قۇل—بۇ يالقىن ئەرزى ھال ئەتتى.

ئابدۇرېھىم ئوتكۇر

ياخشى

تىرىكتاپ قاغا-قۇزغۇنغا جاھانسازلىق ھاۋا ياخشى،
سەھەر گۈلشەندە بۇلبۇلغا ياقا يىرتىپ ناۋا ياخشى.

كېرەكمەس يالتىراق شوھرەت بىلەن مەستانە غاپىللار،
ۋەتەننىڭ دەردىگە دەرمان جاپاكەش ئاشنا ياخشى.

تېگىشمەس جەندىنى ئاشىق ياقاسى زەر تاۋا تونغا،
كى دىلبەر ۋەسلىدە سەرسان قەلەندەرگە كۈلا ياخشى.

قەسەم بىللا تامايىم يوق بەھەيۋەت قەسرى زىننەتتىن،
پىشانەم تەرىدىن پۈتكەن بى مىننەت بورىيا ياخشى.

مېنىڭ تاجسىز سايات باشىم ئۇزۇمگە تاجۇ-دولەتتۇر،
ئېرىكسىز پادىشالىقتىن جاھانكەشتە گادا ياخشى.

نه هاجەت جەننەتۇلمەئـۋا، ۋەتەننىڭ قوينى بىر جەننەت
بېلىق دەريادا ئەركىندۇر، لېچىنسىغا كەڭ ساما ياخشى.

مەلامەت يەتسمۇ بەزەن دىلىمغا ئوز دىيارىمدا،
بوسۇقتىن داجماس ئىتتەك ماڭا ئەھدۇ ۋاپا ياخشى.

1979 ـ يىل 3 ـ سېنتەبىر، ئۇرۇمچى.

كېرەك بولسا

كويۇكنى دىلغا جا ئەيلە، ساڭا دىلدار كېرەك بولسا،
ۋاپا لەۋزىنى ۋىجدان بىل، ۋاپادار يار كېرەك بولسا.

ناۋاكەش بۇلبۇلى شەيدا كەبى باغرىڭنى قان ئەيلە،
مۇرات ـ مەقسەت گۈلى كۆلگەن گۈلى گۈلزار كېرەك بولسا.

تىكەننىڭ رەنجىدىن قورققان كىرەلمەس بۇ چىمەن ئىچرە،
جاپانى جانغا راھەت بىل، ساڭا دىدار كېرەك بولسا.

جاپا مەڭگۇ ئەمەس ھەرگىز ئەقىدە ساقلىسا ئاشىق،
ئۇمتىنى رەھنەما① قىلغىن، ئەگەر سەردار كېرەك بولسا.

كورۇڭ بۇلبۇل كېچە يىغلاپ، سەھەر گۈل ھوسنىنى كوردى،
بۇنىڭدىن ياخشى ئورنەك يوق يەنە بىسيار كېرەك بولسا.

لېكىن دوراش بىلەن تۇتى بولالماس ھىچقاچان بۇلبۇل،
ئېلىڭ شاتۇتىدىن ئىبرەت، ناموسۇ ـ ئار كېرەك بولسا.

① رەھنەما ـ يول كورسەتكۈچى.

جۇنۇن سەھراسى گەر چەكسىز، ھەقىقەت مەنزىلى روشەن
ئېلىگىنىڭ ئىشقىنى كۆيلە ساڭا ئەشئار① كېرەك بولسا.

1977 - يىل 8 - ئاۋغۇست، ئۈرۈمچى

① ئەشئار — شېئىرلار.

ياڭرات ۋەتەن مۇقامىنى

ئەي سازىم، سازلان بۇگۈن، سازلان يەنە سەن ياخشىراق،
نۇغسا چولپان، كۈلسە گۈلشەن، مەن نېچۈن ئېيتماي قوشاق!

اق، ئەنە كۈلمەكتە بوغدا، مەڭزىدە گۈل جىلۋىسى،
ەر سەھەر ئالتۇن شەپەقتىن چېچىلىپ سانسىز باشاق.

ناڭ بىلەن چىللاپ گۈدۈك كەلگۈسىدىن ئېيتسا خەۋەر،
خوشلۇغۇڭ سىغماس تېنىڭگە گېپىگە سالساڭ قۇلاق.

ئوش ئۇنۇڭنى ئەل كۆيىگە، بول دېڭىزنىڭ تامچىسى،
شاقىراپ ئاققايمۇ دەريا، بولمىسا سانسىز بۇلاق.

خۇش بولار ئانا ۋەتەن داۋان ئېشىپ ماڭغاندا ئەل،
سوڭغى نارنىڭ بويىندا بولسام ئەگەر بىر قوڭغۇراق.

نە قەدەر زور بەخت ماڭا ئۇزۇن سەپەر مەنزىلدە
بىر قاتار مەشئەل ئارا بولالسام بىر شام-چىراق.

كاشكى جان بىر باغ ئوتۇنغا ئەرزىسە ئارمان نەمە،
ۋەتىنىم گۈلخانىدا يانسام چاراسلاپ تا ئاداق.

ئەي سازىم، ئەۋجىڭ بىلەن ياڭرات ۋەتەن مۇقامىنى،
ئەمدى تەگمەس ئەل كۈيىنى كۈيلىسەڭ باشقا تاياق.

1979 - يىل 10 - نويابىر، ئۈرۈمچى

باھار ھەققىدە ئىككى غەزەل

باھار ۋەسلىگە مۇشتاقلىق

ىراق ئوتتىدا پەرۋانە كويەر مەستانە-مەستانە،
زەل ۋەسلىگگە، ئەي دىلبەر، بولاي قۇربانە-قۇربانە.

ۋلۇپ كەلگەن ئىدىڭ بىر چاغ، يېتىپ ۋەسلىگگە گۈلشەن باغ،
يان كەتتى ئاشۇ كۈنلەر، كۈنۈم سەرسانە-سەرسانە.

راقىڭدا بولۇپ مەجنۇن، يانارمەن شەمئىدەڭ ھەر تۇن،
ىرىپ جىسمىم ئاقار كوزدىن يېشىم دۇردانە-دۇردانە.

ېچىم بەلدە، ھاسام قولدا، بۇ نۇرسىز كوزلىرىم يولدا،
ىشى كورسە بۇ ھالىمنى بولۇر ھەيرانە-ھەيرانە.

ۇزەل ھوسنۇڭنى بىر كورمەي، ئاياغىڭغا بېشىم قويماي،
وتەرمۇ ئۇشبۇ ھەسرەتتە ئومۇر غەمخانە-غەمخانە؟

بىنىپ كەلسەڭ يەنە باقماي، قونۇپ بۇلبۇل كەبى شاخقا،
ناماشا ئەيلىسەم بىر دەم يۇرۇپ سەيلانە-سەيلانە.

جامالىڭ نۇرىدىلە بىر دەم مۇنەۋۋەر ئەيلىسەڭ كۆڭلۈم
سائادەت شۇ ئىدى مەڭگۇ ماڭا يېگانە-يېگانە.

قۇياش يۇزىگە كىر قونماس، ئۇمىتىنىڭ قانىتى سۇنماس
يولۇڭدىن نا ئۇمىت بولماق ماڭا بېگانە-بېگانە.

ناۋايى ئىزدىدىن مىسكىن① كورەي دەپ مەيدە يار ئاھار كەلگەچ يېنىپ باققا،
ئىلىپ قولغا ساپالىنى كېزەر مەيخانە-مەيخانە②. مەنەمۇ سەيلىگە چىقتى يۇرۇپ سەيلانە-سەيلانە.

باھار كەلدى

باھار كەلدى، جاھان كۆلدى، كۆلەر مەستانە-مەستانە
ئىرىپ قار-مۇز، ئاقار ئەگىز، ئاقار دۇردانە-دۇردانە.

باھار كەلدى، ياشاردى چول، ياشاردى ھەم ساماۋى كۆ
بۇقۇلداپ قىردا كەكلىكلەر كېزەر ھەر يانە-ھەر يانە.

بۇلۇتسىز كوك گويا ئەينەك، ئۇچار كوكتە قاتار لەگلەك
نە لەگلەك، بەلكى ئاققۇلار ئۇچار جەۋلانە-جەۋلانە.

---

① مسكىن — بۇ يەردە ئاپتور ئۆزىنى دېمەكچى.
② بۇ ئاخىرقى ئىككى مىسرا ناۋايىدىن پايدىلىنىلغان.

ھار كەلدى، چىمەن كۆلدى، چىمەنده گۈل تۇمەن كۆلدى،
، گۈلكى، ھەممە جان كۆلدى، كۆلەر جانانە-جانانە.

بچەكلەر بەرگىدە شەبنەم قۇياشتا يالتىرار ھەر دەم،
بچىلغاچ گۈل، قىزىل مەيگە تولۇر پەيمانە-پەيمانە.

ئاھار كەلگەچ يېنىپ باققا، قونۇپ بۇلبۇل يەنە شاخقا،
ەنەمۇ سەيلىگە چىقتى يۇرۇپ سەيلانە-سەيلانە.

ھار كەلدى، قۇياش كۆلدى، قۇياشلىق ئەلمۇ خۇش كۆلدى،
ەقىپلەر قان يۇتار ئەمدى، كۇنى ۋەيرانە-ۋەيرانە.

ھار كەلدى، ياشاردى جان، جىرىڭلار قولدا ئالتۇن جام،
بولۇپ ئەل بەختىگە ساقى، كېزەي مەيخانە-مەيخانە.

1980 - يىل 23 - مارت، ئۇرۇمچى.

گۈمنام غەزلىگە مۇشائىرە

بىلەمسەن دىلرەبا، ھوسنۇڭنى ئاختۇرغان نىگاھمدۇر،
بۇ گۈلدۇرماما-چاقماقلار مېنىڭ پەريادۇ-ئاھمدۇر.

ئۇزۇڭنى ئوت بىلەن تاۋلا دېگەچ سەن سويگۇ سۈلتانى،
قەيەردە يانسا بىر يالقۇن، شۇ يالقۇن بارىگاھمدۇر.

ئاداشسام زۈلمتى دەشتتە، تىكىرقىپ ناله چەكمەسمەن،
جامالىڭ شولىسى پارلاق ئۈمىت بەخش سۇبھىگاھمدۇر.

مەلامەت، تەئنە، توھمەتتىن، رەقىپتىن قىلمىدىم پەرۋا،
دىلىمگە ئورنىغان ئىشقىڭ نىجاتكار باشپاناھمدۇر.

سېنى ئويلاش بىلەن كۆڭلۈم تاپۇر ھەر جايدا مىڭ لەززەت
خىيالىڭ كۈندۈزى ئاپتاپ، كېچىلەر كوكتە ماھمدۇر.

ئەگەر رەشك ئەيلىسە مەيلى ئەرەپ يۇرتىدىكى كەنىزە،
مۇشۇ تۇپراق—ئانا تۇپراق مۇقەددەس سەجدەگاھمدۇر.

كوكۈل مۇلكىدە جاي يوقتۇر سېنىڭدىن ئۆزگىگە مۇتلەق،
قەسەمياديم ئۇچۇن مسكىن مېنىڭ ئولمەس گۇۋاھمدۇر.

1968 - يىل 15 - فېۋرال. ئۈرۈمچى.

ئۇمۇر ھەققىدە مۇخەممەس

ئۇمۇر مەنزىلىدە ئىستەپ غۇبارسىز چىن ھەقىقەتنى،
قەلەندەردەك كېزىپ يۈردۇم چېكىپ مىڭ بىر مۇشەققەت.
ۋە لېكىن يوق ئىكەن تۈز يول تېپىشتا ئۇشبۇ مەقسەتنى،
تىكىرقىپ ئوتتى كوپ ئۇمرۇم چۈشەنمەي سىرى ھىكمەتنى.
ئىشت، دىلبەر، بايان ئەيلەي ساڭا بۇ ھەقتە سوھبەت.

تۇغۇلغاچ ئىككى مومىندىن، ئوتۇپ ئەللىكتە سەككىز يىل،
يەكۈنلەش سائىتى يەتتى ئۇمۇرنى ئەمدى ئەستايىدىل،
نەزەر سالسام بېسىپ ئوتكەن يولۇمغا بولمايىن غاپىل،
ئاقۇر كوز ياشلىرىم گويا بولۇپ ئېرىتىش ۋە ياكى نىل،
جاھاندا چەكمىگەي ھېچكىم مېنىڭدەك كوپ نادامەتنى.

يا ھەققە ئەتمىدىم قۇللۇق، يا ئەلگە قىلمىدىم خىزمەت،
بېغىمغا كۈز يېتىپ كەلدى، قولۇمدىن كەتتى كوپ پۇرسەت،
ھەمىشە ئورتىبان دىلنى يېلىنجاپ بىر ئەلەم-ھەسرەت،
ئازاپلاپ كېچەيۇ-كۈندۈز قىلۇر جانىمنى بىتاقەت،
راۋادۇر قانچىلىك قىلسام ئۇزۇمگە دوق-مالامەتنى.

ئانا يۇرتۇم بېرىپ ئاق سۈت، بېقىپ ئوستۇردى مىڭ ئاسراپ،
ئاۋايلاپ مايسىدەك ھەر تاڭ چېچىپ باشىمغا زەر ئاپتاپ،
بېرىپ تىل ھەم ئەقىل-ئىدرەك، قاتارغا قوشتى يول باشلاپ،
قاناتى ئاستىغا ئالدى ئېغىر كۈنلەردە قولتۇقلاپ،
نېچۈكمۇ ياندۇرارمەن بۇ ئانالىق مېھرى-شەپقەتنى!

باھارنى كۆيلىشەر قۇشلار چېغىدا ھەر سەھەر دەمدە،
نىمىشقا بولمىسۇن بىر ھىس تېرىك پەرزەندى ئادەمدە؟
ۋاھالەنكى، ئادا بولماي ھىساپسىز قەرز بۇ زىممەمدە،
ھامان قاينايدۇ ھەسرەتلىك پۇشايمان ئابى دىدەمدە①،
ئۇمۇرنى قىلمىغىن زايا، ئېلىپ مەندىن بۇ ئىبرەتنى.

خىيالىم دېڭىزى تىنماي تېشىپ مىڭ چايقىلىپ قايناق،
كېچەلەر ئاز يۇمۇپ كوزنى ۋە گاھى تاڭغىچە ئويغاق،
چىقاردىم بىر يەكۈن ئاخىر ئۇمۇر مەنزىلىدىن شۇنداق،
ئۇمۇردۇر بىر كۆرەش، ھەرگىز ئەمەس ئۇ بىزگە ئاۋۇنچاق،
يولاتما، ئەي كوڭۈل، ئەمدى ئوزۇڭگە زەررە غەپلەتنى.

پىكىر دەرياسىغا قانچە تېرەن چومگەنسېرى ھەر تۇن،
كوڭۈلنىڭ كىرلىرى شۇنچە يۇيۇلدى، تارقىدى ئەپسۇن،

---

① ئابى دىدە — كوز يېشى.

هایاتمدۇر پۇشایمانلىق، دىلىمدۇر ناتىۋان، مەھزۇن،
ۋە لېكىن جان كىتاۋىغا قوشۇلىدى يۇز تۇمەن مەزمۇن.
شۇكۇر كىم، قوغلىدى مەڭگۇ يوروق تاڭ قارا زۇلمەت.

تەپەككۇر كوزىلە باقسا ئەگەر ئالەمگە بىر كەررە،
ئەمەستۇر خالى ھىكمەتتىن ۋە ھەتتاكى ھەسەل ھەرە،
چۈمۈلە چېغىدا تىنماي تاپۇر ئوز ئەجرىدىن مەررە①،
كىشىكىم بىلسە بۇ بەلكى خەزىنە سىرىدىن زەررە،
پىكىر قىل ھەم چۈشەن، ئۇگەن بۇ جانلىق سىرۇ-ھىكمەت.

بىلىپ يەتكەنسېرى ئىنسان ھاياتىنىڭ سىرىنى كوپراق،
كۆڭۈل روشەنلىشىپ ئاندىن چۈشەنگەي ئوزىنى خوپراق.
مىسال: قارغۇ نېچۈك بىلسۇن قۇياش قانداغۇ، ئاي قانداق،
بىلۇر ئەمما گوھەك ھەتتا نېچۈكتۇر گۈل، نېچۈك ياپراق.
دىمەككى، مەرىپەت جانلاندۇرار ئەقلۇ-پاراسەتنى.

ئولۇمنى ئويلىسا ھەركىم بىلۇر ئوز زاتىنى ئاندىن،
تۇغۇلماق، سوڭرە ئولمەكلىك ئايانداۇر ھەممىگە ئايدىن،
لېكىن نەدە، قاچان، قانداق ئولۇشنى كىم بىلۇر ئالدىن،
يېشىلمەس بىر تۇگۇن بولدى بۇ ماۋزۇ دەۋرى-دەۋراندىن،
غەنىمەت بىل ئادەمزاتقا بېرەر توھپە ۋە خىزمەتنى.

① مەررە — مەرتىۋە، دەرىجە.

ھاھان باقى ئەمەس، لوقمان چېغىدا تاپمىدى دەرمان،
مسالدۇر رۇمى ئىسكەندەر ۋە ھەتتا ئەركە چىڭگىزخان،
بىلىپ-كەتمەك بىلەن مەشغۇل جاھانغا بىھساپ كارۋان،
وتەر دۇنيا، كېچەر دۇنيا، پەقەت خەلقلا سۇرەر دەۋران،
ئومۇر مەنزىلىدىن تاپتىم ناھايەت شۇ ھەقىقەتنى.

ئوغۇلغان ھەر بوۋاق يىغلاپ چۈشەرمىش يەرگە ئادەتتە،
ەجەل كەلسە يەنە يىغلاپ كېتەرمىش كىشى ھەسرەتتە.
ۋە لېكىن يىغلىماي كەتكەن كىشىلەر ھەم بار ئەلۋەتتە،
كى شەرمەندە قىلىپ ھەر دەم ئولۇمنى جەڭگىۋار سەپتە،
نە يەڭلىغ بەخت ئىدى بىزگە ئەگەر تاپساق شۇ پۇرسەتنى!

يېتىپ كۆز، سوغ شامال تەككەچ غازاڭ بولغان كەبى ياپراق،
ئومۇر مەنزىلىدە ئاخىر بولۇرمىز بىر دوۋە تۇپراق،
بۇ تۇپراقتا ئۇنەر بەزەن تىكەن ياكى خۇنۇك قامغاق،
ئېچىلغاي بەزىسىدە گۈل، چېچەك خۇش ئەترىنى ھەر ياق،
دىمەك، ھەركىم بېرۇر شەخسەن ئومۇرگە ئوزى قىممەتنى.

كىشى قىسمەتنى بىلمەيدۇ سوراپ ھەتتا سۇھەيلىدىن①،
تاپۇر ئىززەت ۋە يا كۇلپەت كوڭۇلنىڭ زەۋقى مەيلىدىن،

① سۇھەيلى — رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشچە، قەدىمقى يۇنان دانىشمەنلىرىدىن بىرى، ئىسكەندەر زۇلقەرنەينىنىڭ باش مەسلىھەتچىسى.

نىمە تەرسە شۇنى ئالماق بولۇر ئوز خۇيى-پەيلىدىن،
نە بولدى ھالى فىرئۇننىڭ تەكەببۇرلۇق تۇپەيلىدىن،
ئۇرۇقنى تاللىماي چاچساڭ، تىكەن باسقاي زىرائەت

بايان قىلغانلىرىم گەرچە دېگىزدىن تامچىدۇر، ئەمما-
نامايەندۇر قۇياش ئەكسى كى تامچە سۇدىمۇ ھەتتا.
مۇخەممەس ئەلگە يەتكۈزسە ئومۇر چىنلىغىدىن مەنا،
مۇكاپات شۇ ئىدى مەنچۇن، ئەمەسمەن ئوزگىگە تەشنا،
كوچەتنى تىككۈچى مەيلى كورەلمەي ئوتسە راھەتنى

1981 - يىل ئاپرىل، ئۇرۇمچى

بوغدا ئانام

ئاق لىچەك باشىدا قۇددۇس غەمگۇزار بوغدا ئانام،
ئولتۇرۇپسەن كوك گىلەمدە بەرقارار بوغدا ئانام،
ھەرقاچان كورسەم سېنى، ئەي گۈلئۇزار بوغدا ئانام،
ھىس قىلىپ قەلبىمدە چىن بىر ئىپتىخار، بوغدا ئانام،
خوشلۇغۇمدىن كوز يېشىم دۇردەك① تامار، بوغدا ئانام.

ھەر ساباھ باقسام سېنىڭ چېھرىڭدە ئىقبال جلۋىسى،
جلۋە بىرلە قامىتار كوزلەرنى قارىغاي جلغىسى،
جلغىلاردا گۈل-چىمەن ياشنار يەنە تاغ لەيلىسى،
جۇش ئۇرار شامۇ-سەھەر سەندە ھايات تەنتەنىسى،
چۇنكى تاج كىيدىڭ قۇياشتىن، بەختيار بوغدا ئانام.

شوھرىتىڭ ئالەمچە بار، لېكىن قارائغۇ ئوتەمۇشۇڭ،
نەچچە ئون قىسسە-راۋايەت بولدى ھەر بىر كەچمىشىڭ،
دەردى مېھنەت، غەم ۋە ھەسرەتتە ئاقارمىشتۇر بېشىڭ،
قانچە مىڭ يىللاپ كوزۇڭدىن بىز ئۇچۇن توككەن يېشىڭ—
شۇ ساماۋى كولدە تىنماي چايقىلار، بوغدا ئانام.

---

① دۇر — ئۇنچە - مەرۋايىت.

چايقىلىپ تۇرغان بۇ كول كۆز ياشلىرىڭ دۇردانىسى،
بەلكى نەپرەت ھەم مۇھەببەت نەزمىسى، پەيمانىسى،
ياكى ئۇ قەدىمقى شەرق تەقدىرىنىڭ ئابىدىسى،
ئەمدى مۇندا ئاڭلىنۇر كۆلگەن بەخت شادىيانىسى،
چۈنكى سەندە باشلىنىپ كەتتى باھار، بوغدا ئانام.

مەڭگۇ كۆلسۇن نۇر قۇياش باشىڭدا، سەن بولغىن ئامان،
باسمىغاي ئۇستۇڭنى ھەرگىز ئەمدى زۇلمەتلىك تۇمان،
سۆزۈلۈپ تۇرغاي ساماۋى كول كەبى كوك ئاسمان،
سەن ھايات—بىزمۇ ھايات، ئەۋلاتلىرىڭ ئويغاق ھامان،
ئاق لىچەككە قونمىغاي دەپ بىر غۇبار، بوغدا ئانام.

1981 - يىل 29 - ئاۋغۇست، ئۈرۈمچى.

ئەخمەت زىيائى

تىلەك

تىلەرمەن ئايرىما دەپ ئەمگىگىمدىن ھەر زامان، ھەي-ھەي،
نەسىپ بولغاي ياشاش دائىم تەنىمدە بارکى جان، ھەي-ھەي.

قانائەت تاغىدىن بۇ ھىممىتىم سۈمرۈغى جاي ئالسۇن،
بەلەن بۇ ھىممىتىم ئالدىدا پەستۈر ئاسمان، ھەي-ھەي.

تەكەببۇر گەر زالالەتتىن ئىبارەت بولمىسا ئەردى،
بويۇن ئەگمەس ئىدىم ئۇ بولسىمۇ شاھى جاھان، ھەي-ھەي.

ھەقىقەتنى سۆيەر باغرىم، سوكەر ئۇ بىھەقىقەتنى،
ئەگەر ناھەقچى بولغاندا، كىرەكمەس بەگ ۋە خان، ھەي-ھەي.

غېرىپ كۆڭلۈم ھەمىشە دەرتتە مەزلۇم ئاھى-دادىدىن،
يىتىملەر زارىغا يەتمەس كىشىلەردىن پىغان، ھەي-ھەي.

ئەگەرچە ئىززىتۇ — نەپسىمنى ھەرگىز ئەتمىگەيمەن خار
يىتىم، ئاجىز، غېرىپلەر پۈت توپاسى ئۇشبۇ جان، ھەي-ھ

زىيائى باغرى دەرت بىرلە ئېزىلگەن تۇرپە① شائىر دۇر
يامانلار قەستىدىن بىچارە بولسىدى ئامان، ھەي-ھەي.

1947 - يىل

① تۇرپە — ئاجايىپ، بىر خىل، بىر قىسما.

ۋىسال ئۇمىدى

نېچۈك كۈن ئەردىكىم كىرپىكلىرىڭ باغرىمغا سالدى داغ،
چىرايىم سارغىيىپ بولدى خازان ۋاقتىدىكى يايراغ.

تىلەرمەنكىم ۋىسالىڭ ئەيلىسە دەردىمگە بىر دەرمان،
پىراقىڭ ئىچرە جىسمىم تىترىمەكتە ھەر زامان لاغ-لاغ.

خىيال قىلغان ئىدىم كۆڭلۈمدىكى ئوتنى ئوچۇرگەي ياش،
تەئەججۇپ، كوز يېشىم بولدى بۇ ئوتنى ياندۇرۇشقا ياغ.

ئوزۇڭ جان كويدۇرەر دىلبەر ئېرۇرسەن، ئى پەرى يۈزلۈك،
ئۇمىدىم شۇكى، بولغايسەن يامان كوزدىن يىراق ھەم ساغ.

كى تا بىر كۈن چۈشۈپ كۆڭلۈڭگە سويگۇ ئوتىدىن زەررە،
ئەجەپ ئەمەسكى بولساڭ بۇ زىيائىغا يېقىن بىر چاغ.

1947 - يىل.

سايرا

قۇيۇن يەڭلىغ ئىدىك ئاۋارە، ئى بۇلبۇل، بايا‌ۋاندا،
پىغانۇ ناله ئەيلەپ قونمىدىك بىر گۇلگە دەۋراندا،
باھارنى كوپ كۈتۈپ ئوتكەن ئىدى ئومرۇڭ زىمستاندا،
چىقىپ تاڭ شاملى، بەختىگە بولدى ياز گۈلستاندا،
ئېچىلدى غۇنچە، كۈلدى لاله، دىل يوق ئەمدى ئارا

چىرايلىق گۈل ئېچىلسۇن دەپ تەپەككۇر دانىسن تىكتىڭ،
قۇرۇتقان جۇت، شۇنىڭغان قايسى بىر شاخنىكى كوكلەتتىڭ.
ئېچىلماي ھېچ گۈلۈڭ قان يىغلىدىڭ، شۇ دەرت بىلەن كەتتىڭ،
ۋاپا ئىستەپ جاھاندىن ھەر دەمى يۇز مىڭ جاپا چەكتىڭ،
قادالدى مىڭ تىكەن باغرىڭغا بىر گۈل ئۈزرە قونغاندا

سەھەرلەر ئۇخلىماي ئىلھام بېغىدا گۈل تەرىپ يۇرسەڭ،
بېرىپ جان گوھىرىنى ئىش قىلىپ بىر مايسە ئوندۇرسەڭ،
يۇرەك سۈيى بىلەن سىراپ ئېتىپ كوپ-كوك كوكەرتۇرسەڭ،
ئېغىر ئەمگەك بىلەن بىر غۇنچىنى بىر شاخقا كۈلدۇرسەڭ،
زۇلۇم تىغى بىلەن چورت ئۈزدى بۇ گۈلنى ئېچىلغاندا،

قارالسا ئوتمۇشۇڭگە ھەممىسى ئاھ بىرلە ھىجراندۇر،
گۈزەل گۈل ئىشقىدا كۆڭلۈڭ جاپا، دەرت بىرلە تولغاندۇر،
ئەلەملىك قان بىلەن تارىختا كوپ بەتلەر بويالغاندۇر،
ئۇمىدىڭ گۈللىرى دەھشەت بورانلار بىرلە سولغاندۇر،
دىلىڭ قالدى تۇگۈنلۈڭ غۇنچىلاردەك قاتمۇ-قات قاندا.

ئېچىلدى ئەمدى بەختىڭ، قالمىدى غەم-قايغۇ، ئى بۇلبۇل،
ئېچىلماقتا ۋەتەن گۈلزاردا خۇش بۇي، چىرايلىق گۈل،
قانات قاق، سايرا، بۇ گۈللەر ئارا سايراشقا تەييار بول!
باھاردۇر بۇ گۈلستانىڭ، ئاڭا يەتمەس خازاندىن قول،
ئەجەپ خۇش چاغ بولۇر ئاشىق سويۇملۇڭ يارنى تاپقاندا.

راۋابىڭ تارىنى تۇز، سايرا، سايراشقا خۇمارىڭ بار،
سېنى سايراشقا ئۇندەر پارتىيەمدەك كاتتا يارىڭ بار،
جۇدۇنلار كۈز قىلالماس مەڭگۈلۈك ئازات باھارىڭ بار،
گۈلۈڭ بار، گۈلشىنىڭ بار، غۇنچە تولغان لالىزارىڭ بار،
زىيائى خۇش، نەچۈك خۇش بولمىسۇن بۇ باغۇ-بوستاندا.

1957 - يىل باھار.

نەسرۇللا قارى پەرھەتى*

(ئۇزبېك)

پىدايىگىمەن

مەن ھەم بۇلبۇل سىپەت چىن ئاشىغى گۇلگۇن چىرايىڭ
مۇھەببەت باغىدا، ئى نازىنىنم، گەردى پايىگىمەن①.

ساڭا ئىشقىمنى ئىزھار ئەيلىسەم قىلىدىڭ ئاھانەتلەر،
نىتەي، جانۇ-كۆڭۈلدىن بىر ئەسرۇ مۇپتىلايىگىمەن.

رەقىپلەرنىڭ سوزىن تىڭلاپ مېنى ھىجرىڭدە زار ئەتمە،
گۇزەل شاھىم، ئىشىت ئەرزىمنى، مۇڭلۇق بىناۋايىگىمەن.

ئىتاپ② ئەيلەپ يۇزۇمگە سالما نۇقسانىمنى بىر-بىرلەپ،
بولالماي قالغان ئىھرسەم كامىلەن ئەھلى ۋاپايىگىمەن.

---

* ئاپتور ئۇزبېك بولغىنى ئۈچۈن ۋەزىن ئېھتىياجى بىلەن سوزلەر ئۇز تىلى بويىچە ئېلىندى.

① گەردى پاي — پۇتنىڭ توپىسى.

② ئىتاپ — تاپا - تەنە.

سېرىق يۇزۇمنى ئاستانەڭگە قويماقتىن مۇرادىم شۇ:
بولاي دەيمەن گۇزەل بوينۇڭغا سالغان كەھرىۋايىگىمەن.

ۋىسالىڭغا يېتەر بولسام تەنۇ-جانىم ساڭا قۇربان،
دىلىمدا كۆپتۇر ئارمانىم بولالماي جان پىدايىگىمەن.

كويۇڭدىن قوغلىما، بۇ پەرھەتىدىن ئېھتىراز① ئەيلەپ،
زاكاتى ھوسنىڭە مۇھتاج كى بىر مىسكىن گادايىگىمەن.

---

① ئېھتىراز — ھەزەر قىلىش.

ئوزگـدۇر

سويگۇ دەپ ھەركىمگە كۆڭۈل بەرمىگىل، يار ئوزگىدۇر،
ئەھدىنى بۇزماس ساداقەتلىك ۋاپادار ئوزگىدۇر.

ئاشنالىق رىشتىسى ھەركىمدە مۇستەھكەم دىمە،
چىن مۇھەببەتتىن سادا بەرگەن پىشق تار ئوزگىدۇر.

دىل بېرىپ ھەر بىۋاپاغا چەكمە ھەسرەتلىك جاپا،
ئومرى بويى تاشلىماس جانانە دىلدار ئوزگىدۇر.

ئىچكى سىرىڭنى بىلمە ئالماققا تالىپ بەزىلەر،
قولغا كەلسە مۇددىئا بۇنداق تەلەپكار ئوزگىدۇر.

كورىنۇر قاشىڭدا گويا جان-جىگەر دوستۇك بولۇپ،
بىلمىگەيسەن كىم ئۇنىڭ كوڭلىدە ئەسرار ئوزگىدۇر.

گەرچە بولماس گۈل تىكەنسىز بۇ جاھان گۈلزارىدا،
گۈل ھامانە خۇش پۇراق، چاققان تىكەن-خار ئوزگىدۇر.

مۇددەئىلەر① ئىشقىدىن لاپ ئۇرسا، يوقتۇر ئىتىۋار،
بۇ كېسەلگە مۇپتىلا چىن ئىشقى بىمار ئوزگىدۇر.

باغ ئارا سايرامدۇ قومرىلەر② قىزىلگۈل ئىشقىدا،
كېچە-كۇندۇز ناله قىلغان بۇلبۇلى زار ئوزگىدۇر.

ئادىمى شەيتانغا ياندىشما، سېنى ئازدۇرغۇسى،
دىمىگىل دامى يامان ئىبلىسنى، مەككار ئوزگىدۇر.

يەقلىپ مۇشكۇلدە قالغانىكدە ئىلكىڭنى تۇتۇپ،
كۇچ بېرىپ، قۇتلۇق تاياق بولغان مەدەتكار ئوزگىدۇر.

بۇ ئاپالار سوزىگە ئالدانمىغىل، ئى پەرھەتى،
مەكگۇ سادىق، مېھرى ئارتۇق ياخشى دىلدار ئوزگىدۇر.

1938 - يىل ئىيۇن.

---

① مۇددەئى — دەۋا قىلغۇچى.
② قومرى — تورۇلغا.

دىخان

ساڭا قۇتلۇق سالامىم ئېيتىمەن، يۇز مەرھابا، دىخان،
پۈتۈن ئىنسانغا نان بەرگەن مەدەنىكار، جانپىدا دىخان،
خالايىق كوپ خوشال-خۇرام، بولۇپ قايىل راسا، دىخان،
جاھان ئەھلى ساڭا پەرزەنىت، ئۇزۇڭ خۇددى ئاتا، دىخان،
كويۇمچان، مېھرىۋانلىقتا چوقۇم مۇشپىق ئانا، دىخان.

قاقاس چوللەر ئارا ماڭلاي تېرىكىدىن گۈللەر ئۇندۇردۇڭ،
ئۇنۇمسىز يەرنى ئۇزگەرتىپ، ھوسۇلدارلىققا كوندۇردۇڭ،
ھەمىشە ئەلنى تەمىنلەپ، كۆڭۈللەرنى سويۇندۇردۇڭ،
پاراق توككەندە دولەت ساڭىنى ئاشلىققا تولدۇردۇڭ،
ئۇلۇغۋار توھپىلەر قاتتىڭ، ۋەتەن سەندىن رىزا، دىخان.

سەن ئالغان پاختا، كەندىردىن توقۇلماقتا سانائەت مال،
كىيىپ ھەر ياڭزا رەخلەردىن خالايىق ھەرقاچان خوشال،
كوپەيدى ئوي بىساتلەر ھەم سۇپەتلىك رەڭمۇ-رەڭ ئەدىيال،
شېكەردەك مۇنبلەر ئەلۋەك، قوغۇن-تاۋۇزلىرىڭدۇر بال،
تىلىم مەدھىگە ئاجىزدۇر، ئۇزۇڭ ھاجەت راۋا، دىخان.

بېرۇرسەن ئاممىگە ھەر يىل ئۇزۇق قىلماقتا دانلىق ئاش،
زىغىر، شال، ئارپا، بۇغداي، مول قوناق، پۇرچاق، تېرىق ھەم ماش،
جاھاندا قايسى كەسپ ئەھلى سېخى بولغاي ساڭا ئوخشاش،
شۇڭا مىڭ ئاپىرىن دەيمىز كامالىڭغا بولۇپ قولداش،
شەرەپلىك خىسلىتىڭ كوپ، سوزلىسەم بولماس ئادا، دىخان.

ئەجەپ مەمۇرچىلىك قىلدىڭ بازارغا كەلتۈرۈپ بۇغداي،
چىرايلىق ياقتى نانلارنى كۆڭۈلنى خۇش قىلىپ ناۋاي،
ئېلىپ ئۇ ناننى يىگەندە جېنىم بەڭ يايرىدى، ئايھاي،
پالاۋ، گاڭپەن، يىمسەم لەڭمەن، خىيالىمدىن ئالۇرسەن جاي،
ساڭا رەھمەت، تەشەككۇر ئېيتىمەن ھەر دائىما، دىخان.

قىزىلچا ئوستۇرۇپ شېكەرگە تولدۇردۇڭ بازارىمنى،
قىلىپ ئاغزىمنى شىرىن، خوپ ئاشۇردۇڭ ئېپتىخارىمنى،
سېنى ناخشامدا كۈيلەپ، مەدھىيىلەپ سولماس باھارىمنى،
زىيابەت، ئولتۇرۇشلاردا چېلىپ تەمبۇر، دۇتارىمنى،
سېنىڭ ئەجرىڭ بىلەن تاپتىم جاراڭلىق، خۇش ناۋا، دىخان.

جاپالىق ئەمگىكىڭدىن ھور ھاياتىمىز پاراۋاندۇر،
كۆڭۈللەرنى بىغەم قىلغان زاپاس ئاشلىق بىلەن نانىدۇر،

تامام پەررەندە-چەررەندە① سېنى ماختاپ غەزەلخاندۇر،
دىسەم راست گەپنى، ئەي دوستلار، ئاتامنز ئىشچى-دېخاندۇر،
ساڭا هورمەت بىلەن ئالقىش، ياشا ئىشچى، ياشا دېخان!

ئاشۇر دېخانچىلىق ساهەسىدە ئىلمىي ساۋادىڭنى،
سىناق قىل، تەجرىبە توپلا، بوشاتما ئىجتىهادىڭنى،
تونۇشتۇر هەممە دېخانغا يېڭىلىقتىن ئىجادىڭنى،
زىمىن هەم ئەجرىڭە لايىق بېرەر كۆتكەن مۇرادىڭنى،
ئىلىشقا مول هوسۇلنى غەيرىتىڭ ئۇرغۇت راسا، دېخان.

نى پەرمان بەرسە گۈڭچەندالڭ، بەجانۇدىل قوبۇل قىلغىل،
جاسارەت، غەيرىتىڭ بىرلە قاقاس چوللەرنى گۈل قىلغىل،
زەئىپ يەرلەرنى كۆچلەندۇر، ئەمەل، چارە، ئۇسۇل قىلغىل،
ۋەزىپەڭنى كېچىكتۈرمەي، كېرەك ئىشنى ئۈدۈل قىلغىل،
ئىگىز تاغدەك هوسۇلۇڭغا بولايلى مەهلىيا، دېخان.

هوسۇل تويۇڭنى تەبرىكلەپ خوشال ئويناپ كۆلەي دەيمەن،
مۇبارەك، خاسىيەتلىك جۇپ قولۇڭغا مىڭ سويەي دەيمەن،
بولۇپ باشڭدا پەرۋانە، تەسەددۇق بىلدۇرەي دەيمەن،
كۆلۈپ تۇرغان مۇهەببەتلىك يۈزۈڭدىن ئورگۈلەي دەيمەن،
هەمىشە پەرهەتى ساڭا قەدىردان ئاشىنا، دېخان.

1982 - يىل يانۋار، غۇلجا.

① پەررەندە — هەر خىل ئوي قۇشلىرى.

قۇربان ئىمىن

غەزەل

جانان ئىشىكنى ئاچماس زەنجىر قېقىلمىغۇنچە،
جەننەت دىلىمغا ياقماس ئەنجۇر قېتىلمىغۇنچە.

باغدا ئېچىلسا لاله، بۇلبۇل قىلۇركى ناله،
پەسلى باهار ئاتالماس گۈللەر ئېچىلمىغۇنچە.

ئاشىق مۇرادى يۈكسەك، ياردىن ۋاپانى كورمەك،
پەرۋانە ئۇزنى ئۇرماس نۇرلار چېچىلمىغۇنچە.

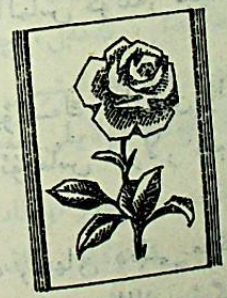
گۈلشەن ئىچىدە رەيهان دىلنى مۇئەتتەر ئەيلەر،
نازى هىساپقا كىرمەس تاللار ئېگىلمىگۈنچە.

شىرىن يولىدا پەرهات چەكتى جاپانى هەر دەم،
گوهەرمۇ قولغا كەلمەس كانلار قېزىلمىغۇنچە.

ئول "رابیه"نی کورسه، "سه‌یدین" جهنی سویه‌نۇر،
ئالماس ئارام مۇساپىر به‌لله‌ر يېشىلمىگۇنچه.

ئاستاندا تۇرارله‌ر توت كوز بولۇپ "شوخ-ئه‌ركن"،
ياردىن بوله‌ككه باقماس كوزله‌ر تېشىلمىگۇنچه.

1945 - يىل ئوكته‌بر.

مېنىڭ سازىم

چىمه‌ننى ئوينىتىپ شاتلىق بىله‌ن ياڭراز مېنىڭ سازىم،
بېغىشلاپ زوق يۇره‌كله‌رگه، داۋام سايراز مېنىڭ سازىم.

پىداكار ئىشچى، دېخان، ئارمىيه ناخشام نىشانىدۇر،
گۈلستان گۈللىرى ئوخشاش گۈزه‌ل، ره‌ڭدار مېنىڭ سازىم.

ۋه‌ته‌ن بوستانىدا خه‌لقىم خوشاللىق به‌زمىله‌ر قۇرسا،
تىلىدا بولىسه‌ن داستان، كه‌ل ئه‌ي دىلدار مېنىڭ سازىم.

سېنى دىلغا يېقىن بىلگه‌چ ئوزۇڭنى تاللاپ ئالغانمه‌ن،
ياشايمه‌ن سه‌ن بىله‌ن دائىم، كۇره‌شته يار مېنىڭ سازىم.

مۇھه‌ببه‌تلىك دىلىم ئېيتار ئۇلۇغ پارتىيىگه ره‌خمه‌ت،
ئوقۇز دۇشمه‌نگه نه‌پره‌تله‌ر، سېلىپ دىشۋار مېنىڭ سازىم.

1961 - يىل 3 - ئوكته‌بر.

تارىم غەزىلى

كۆز ئېچىپ، ئەقلىم تېپىپ، ئېيتتىم غەزەل تارىمدا مەن،
خەلق، ۋەتەننى كۆيلىدىم سازىم—يۇرەك تارىمدا مەن.

بەختىيارمەن بۇ گۈزەل تارىمدا ئوتكۈزگەچ ھايات،
تەر توكۈش ئەھدىم مېنىڭ ئەلگە كۆچۈم بارىمدا مەن.

ئەنجۈرى، ئۈزۈمە، ئانارىدىن يىندىم مەن بەھوزۇر،
ھەر كوچەتنى ئاسرىدىم كۆز قارچۇغۇم—جانىمدا مەن.

سوتسىيالىستىك ۋەتەننىڭ كۆيچىسى بولماق شەرەپ،
شۇ قىزىل تۇغنى ئىگىز تۇتتۇم كەسپ-كارىمدا مەن.

جانجان ماۋجۇشمىز ئۇستاز بولۇپ ئوستى ئېڭىم،
ئايرىدىم بۇلبۇل بىلەن ھۇقۇشنى گۈلزارىمدا مەن.

سايرىسام كاككۇك كەبى بەردى باھار ئىمكانىيەت،
تەقدىم ئەتتىم دەستە گۈلنى دىل چىمەنزارىمدا مەن.

قەتىرە ئەجرىم بولسا مەقبۇل، شۇنچە شاتمەن بىر ئۇمۇر،
ھور ياشايمەن ناخشىلاردەك مەڭگۇ يەر شارىمدا مەن.

1978 - يىل 10 - ئىيۇل، ئۈرۈمچى.

سەن ئۇچۇن

ئاي مەسەللىك ئى پەرى، مەستانە بولدۇم سەن ئۇچۇن،
تاپمىدىم ئىزلەپ سېنى، ھەيرانە بولدۇم سەن ئۇچۇن،
ئەسلى رەھمىك كەلمىدى، ئاۋارە بولدۇم سەن ئۇچۇن،
ھەر نەپەستە مىڭ ئولۇپ، ۋەيرانە بولدۇم سەن ئۇچۇن.
تەلمۇرۇپ ھەر كوچىدا دىۋانە بولدۇم سەن ئۇچۇن،

سەن مېنىڭ بىر شىرىنىم، تۇتقىن شارابىڭنى، ئىچەي،
سەن ئۇچۇن چەكتىم جاپا، كەلتۇر ئازابىڭنى، چېكەي،
يەككە پەرھادىڭ ئۇزۇم، كەلگىن، جامالىڭنى كورەي،
سويمىگىم ئاشكارىدۇر، گۇل غۇنچە بوينۇڭنى ئېگەي،
سويگۇ سازىنى چېلىپ، بىگانە بولدۇم سەن ئۇچۇن.

كوز يېشىم دەريا مىسالى، چىقتى ئاھىم مەۋج ئۇرۇپ،
كىرپىگىم مىسلى قومۇش، ئوستۇردى ياشىم مەۋج ئۇرۇپ،
ئول قومۇش بولدى قەلەم، كوزدە سىياھىم مەۋج ئۇرۇپ،
بولدى كوكسۇم قەغىزى، تولدى شۇئارىم مەۋج ئۇرۇپ،
مەن يازاي، سەن كور ئوقۇپ، ئەپسانە بولدۇم سەن ئۇچۇن.

گۇل يۇزۇڭنى كورمىسە، ھەسرەتتە قالغاي ئاشىغىڭ،
بىللە سوھبەتلەشمىسە، ئارماندا قالغاي سادىغىڭ،
شوخ-ئەركىنىڭ تاپمىساڭ، ئاغزىڭدا قالغاي بارمىغىڭ،
ئەيپ ئېرۇر يار ئالدىدا بىر خەندە قىلماي قاچمىغىڭ،
كەل قېشىمغا، سويگۇجان، بىچارە بولدۇم سەن ئۇچۇن.

1946 - يىل.

يەركەن

ئەزىز يەركەن، ئوماق يەركەن، سېنى مەن كورگىلى كەلدىم،
سېنىك ئاپتاپ مسالى نۇر يۇزۇڭدىن سويگىلى كەلدىم،
قەلەم تۇتقان قولۇم بىرلە ساڭا تەر توككىلى كەلدىم،
بولۇپ دېخان، دېڭىز قوينۇڭغا چوڭقۇر چوككىلى كەلدىم،
خەزىنەڭدىن ئېلىپ گوھەر ۋەتەنگە بەرگىلى كەلدىم.

يىگىتلەر قەلبىدە مېھنەت ئوتى يالقۇن چېچىپ تۇرغان،
جەسۇر قىزلار ئېتىزلاردا يىگىتلەردىن ئېشىپ تۇرغان،
جۇۋانلار ناخشىلار توۋلاپ بۇلاقلاردەك تېشىپ تۇرغان،
كېلىنچەك ئالسا بايراقنى، خەلق تەبرىكلىشىپ تۇرغان،
سېنىك تويۇڭغا ھەسسەمنى سەمىمى قوشقىلى كەلدىم.

بېغىڭدا مەي بولۇپ پىشقان ئۇرۇك، شاپتۇل، ئانار، ئالما،
تۇرار شاخلاردا ياقۇتتەك، دىددەك: كىرسەڭ يىمەي قالما،
جىنەستە، پەستە، ئالۇچا، ياڭاق... شۇنداقلا كوپ باغدا،
يىدىم قەندەك قوغۇن، تاۋۇز — يىمىشلەرنى سەھەر چاغدا،
جاپا-راھەتنى مەنمۇ سەن بىلەن تەڭ تارتقىلى كەلدىم.

ئېسىمدىن چىقمىدى، چىقماس بۇرۇنقى خارە ئەھۋالىڭ،
دىلىمنى ئاچتى گۈلزارەڭ بۇگۈنكى شادۇ دەۋرانىڭ،
گادايلىق كەتتى كەلمەسكە، گۈلستان بولدى مەيدانىڭ،
سانائەتتە، زىرائەتتە ئىگىز بولماقتا پەرۋازىڭ،
يەنە ئوس، گۈللىگىن يەركەن، ساڭا جۇر بولغىلى كەلدىم.

گۈزەل بەختىڭ ھامان چەكسىز، بۇنى يەتكۈزدى پارتىيە،
باھار كەلدى كۆڭىلۇڭغا، بۇنى كەلتۇردى پارتىيە،
تارىم دەريا ۋادىسىنى راسا كۆلدۇردى پارتىيە،
تىيانشاننى خوشاللىقا تولۇق چومدۇردى پارتىيە،
تىلىڭدىن پارتىيەمىزگە سالاملار يازغىلى كەلدىم.

قوبۇل قىلغىن، ئەزىز يەركەن، ماكانلاپ مەن قالاي سەندە،
پىشانەمدىن توكۇپ ئۇنچە، پۇتۇن دېخان بولاي سەندە،
كۇرەشنىڭ قاينىمى كانىنى تازا ئاستىن قازاي سەندە،
قەغەزدەڭ ئاق سەھىپەڭگە جاۋاھىرلار تىزاي سەندە،
ئومۇربات ناخشىلار ئېيتىپ، مىراتقا يەتكىلى كەلدىم.

1961 - يىل ئاۋغۇست.

نۇرمەھەممەت ئېركى

بـۇلـبـۇل

نەۋ باھار بولدى، ئېچىلدى بۇ ۋەتەن — بۇ گۈل يەنە،
سايرىماقتا گۈل ئۈچۈن شەيدا بولۇپ بۇلبۇل يەنە.

قىلدى جىلۋە، بىزىدى تاڭ نۇرلىرى باغ ھوسنىنى،
قايتىدىن كىردى ساداغا پەنجىگاھ، مەرغۇل يەنە.

باغدا مەشرەپ قىزىماقتا، قىز-يىگىتلەر شۇنچە ساز،
قامىتى شەمشات مىسالى، چاچلىرى سۇمبۇل يەنە.

چىن قەرىنداشلىق بىلەن كوتەردى جام ئوتقاش بولۇپ،
بەزمىدە ئۇيغۇر، قازاق، خەنزۇ بىلەن موڭغۇل يەنە.

بىر مەھەل قاغا قاقاقلاپ، بولدى بۇلبۇل ئاغزى بەنت،
كىم "ھەقىقەت" دىسە، قىلدى ئىت تالاپ غۇلغۇل يەنە.

تورگە چىققان ئەردى مايمۇن يۇزىنى قىزىل بويىاپ،
كىم زۇلۇمغا ئۇستا بولسا، بولدى شۇ مەقبۇل يەنە.

كۇلدى ھۇقۇش باغدا يايراپ، چاينىدى ئاقنانچى ماي،
ئاقىۋەت تارىخ بۇلارنى كورمىدى ماقۇل يەنە.

شەيئىلەرگە تاڭ يورۇپ چۇشكەچ ھەقىقەت نۇرلىرى،
ئېشىگى چىقتى ئېشەك ھەم دۇلدۇلى دۇلدۇل يەنە.

بۇ جاھان شۇنداق جاھانكىم، ھوكمران قانۇنىيەت،
ئۇ ھامان ئىنسانىيەت تەقدىرىگە مەسئۇل يەنە.

قىلدى بۇلبۇل پىكرى غەلىبە، گۈلگە چىن ئاشىق ئىدى،
توغرىنى بوققان بوغۇچلار بولدىغۇ چۇل-چۇل يەنە.

كەل، قەلەم، سەن ئېركى بىرلە ئىشلىگىن ھەمكارلىشىپ،
ۋەتىنىڭنى قىل بۇگۈن زامانىۋى بىر گۈل يەنە.

1980 - يىل، قەشقەر.

پەن دەيمەن يەنە

كىم جاھاننى قىلدى بۇنداق دىسە، پەن دەيمەن يەنە،
ھەممىدىن كىم پەنگە ئامراق دىسە، مەن دەيمەن يەنە.

قايسى بىر دولەت قالاق، تەكشۇر ئۇنى، ئۇ پەنگە سۇس،
قايسى ئەل پەنگە قىزىق، بولدى چىمەن دەيمەن يەنە.

دەل تەرەققىيات كوكىگە قىلدى شاھ ئادەمنى پەن،
ئەگدى باش نى-نى دېگىز، ھەر تاغ دىگەن دەيمەن يەنە.

سالدى پەن ئەننەغىمگە ئاددى تومۇرنى، كور بۇگۇن!
ئەتە چىققاي چوڭ كارامەت، كورىسەن دەيمەن يەنە.

سەن بارالامتىڭ بېيجىڭگە ئالتە سائەت يول بېسىپ،
قىل تەپەككۇر، پەن كۇچى قانداق ئىكەن دەيمەن يەنە.

ياشلىغىڭدا بار كۇچۇڭنى پەنگە تەقدىم قىل، يىگىت!
پەننى سويگەنلەر جاھاندا يەيدۇ قەن دەيمەن يەنە.

بولما شەيدا قاشۇ-كوزگە. قىل نىگار پەن يارىنى،
باشقا يارلار ئەگىشەر بولساڭ ئېسەن دەيمەن يەنە.

ئوسسە دۇنيا، بىلمىسەڭ پەن، ئارتتا قالساڭ بەك ئۇيات!
يار تۇگۇل بىر خەس سېنى قىلماس پىسەن دەيمەن يەنە.

بۇ زامان قىلدى نىدا: دەس تۇر دىدى ئەھلى ۋەتەن!
ئەسرىمىزچە ئورلىگىن دەپ پەن بىلەن...دەيمەن يەنە.

تۇتتى ئەغيار باشقا يۇلتۇزدىن ئورۇن بىلگەچكە پەن،
ئاچمەن دەپ كان، نېفت... سالدى سورەن دەيمەن يەنە.

ئېركى خۇشتار پەن قىزىغا، يولىدا ماڭسام كۇلەر،
گۇل بولار ئاخىر چىرايلىق بۇ ۋەتەن دەيمەن يەنە.

1980 - يىل ئاۋغۇست، قەشقەر.

يېتىپ كەلدىم

چاقىردى يېڭى دەۋرانىم، قېشىڭغا مەن يېتىپ كەلدىم،
قولۇم كوكسۈمدە، جان خەلقىم، ئىشىڭغا مەن يېتىپ كەلدىم.

سەپەرگە ئاتلىنىشقا پارتىيەم بەردى ئۇلۇغ بۇيرۇق،
يۇرۇشكەن كاتتا كارۋانغا ئوزۇمنى مەن چېتىپ كەلدىم.

مۇھىم ئىشلاردا يوتكەلدۇق، كوزۇك ئاچ، يېڭى دەۋران بۇ،
ۋاقىتقا يېڭى ئىش كورسەت، چۈشەنسەك ئەسلىتىپ كەلدىم.

تۇزۇپ ھەم سازلىدىم سازنى زامانلاشماق مۇقامىغا،
ئىجات مەيدانىغا شېھرى ئېتىمنى سەكرىتىپ كەلدىم.

كىرىشتىم ئەمدى خىزمەتكە، ئېلىمنىڭ خىزمىتى پەخرىم،
كوڭۈل گۈلزارىنى بۇ تۇيغۇ بىرلە ياشنىتىپ كەلدىم.

"بەخت" دەپ بىر گۈزەل سوز بار، بەخت ھەركىمگە ھەر تۇرلۇك،
بىراق مەن ئەلگە ئىشلەشنى بۇيۇك بەختىم ئېتىپ كەلدىم.

تەبەسسۇم قىلدى شۇ بەختىم يەنە بىر ئىلتىپات ئەيلەپ،
ئوزۇمنى شۇنچە بۇلبۇللار قاتارى سايرىتىپ كەلدىم.

تەشەككۇر، پارتىيەم دانا، كوڭۈلنى ئەيلىدى خەندان،
كۇلۇپ ئېركى، گېزىت دوستۇم، قېشىڭغا مەن يېتىپ كەلدىم.

1979 ـ يىل ماي، قەشقەر.

قاپىيە

نەزمە يازماقلىق ئۇچۇن ئەلۋەتتە دەركار قاپىيە،
ئوخشىمايدۇ بولمىسا بىزنىڭچە ئەشئار قاپىيە.

نەزمىنىڭ مەزمۇنى ئەمما قاپىيە قوغلاشمىسۇن،
پىكرىگە ئەگەشسە ياخشى، بولسا خۇشتار قاپىيە.

كەلتۈرۈپ "ئارمان"غا "دەرمان"، ئېيتمىساڭ بىر يېڭى گەپ،
ئەل تۇگۈل، شۇ قاپىيەگدىن بەلكى بىزار قاپىيە.

نىمە ئۇ "ئىجادىيەت" ناملىق سوزۇڭنىڭ مەنىسى؟
نىمە ئېيتساڭ يېڭى سوز ئېيت، تىزما بىكار قاپىيە.

خەلقەمىز ئامراق غەزەلگە، چىقسا ئۇ جان دەپ سويەر،
قارىسا گەپ-سوزى ئەرزان، ئوزى بىمار قاپىيە.

قاپىيە ئەشئار ئەمەس، ئەشئار ئۇچۇن بىر خىل بەزەك،
ئەلنى تارتماقتا ئېتەر پىكرىڭنى رەگدار قاپىيە.

پىكرى بولسا رەخقە ئوخشاش، يېڭى پىكرىڭ-يېڭى رەخ،
كونا رەخقە رەڭ ياراشماس، بەرسە بىسيار قاپىيە.

ئەسلىدە بولساڭ گۈزەل، چۈشمەس گىرىمگە ھاجىتىڭ،
خام پىكرىنى قەلەمغاي بىر ياخشى رۇخسار قاپىيە.

قاپىيەسىز ھەم شېئر ياز، نەزمىدە ئەلا پىكىر،
گەپكە كىرمەس ئېركى دەر: كەت قاپىيە، بار قاپىيە!

1981 - يىل، قەشقەر.

ۋەتەنگە سوزۇم

جەڭگە سال، ئەجدەرگە سال، قايتسام ئولۇم، خىزمەت ئەمەس،
ئەڭ قىينىغا ئەمرى قىل، بىر ئاز قىينىن مېھنەت ئەمەس،
سەن ئۇچۇن كورسەم جاپا، راھەت ماڭا، كۇلپەت ئەمەس،
چۇنكى ھېچ نەرسە ماڭا سەندەك يېقىن ئىلپەت ئەمەس،
شان-شەرەپ سەنسىز ۋۇجۇت-قەلبىمگە كۇچ-قۇۋۋەت ئەمەس.

بارمۇ بىر نەرسە كىشىگە ۋەتىنىدەك مۇھتەرەم،
باقسا ھارماي، شۇنچە قىلسا، بەرسە نېمەت، بەرسە دەم،
بەرسە ئولسەڭ قوينىدىن ئۇ بىر غۇلاچچە جايىنى ھەم،
ئىشلىمەك ۋەتەن يولىدا، بەلكى كورمەك دەرت-ئەلەم،
بىر ۋەتەن پەرزەندىگە بۇ نە ئۇچۇن لەززەت ئەمەس!؟

تۇتتى دەۋران ئەقلۇ-ئىدراك مەيلىرىدىن ماڭا جام،
ئىككى ئوت باغرىمغا تەگدى بىر ۋاقىت-بىر چاغدىلام،
بىرسى سەن، ئەي مېھرىۋان تۇققان ئانام، باققان ئاتام،
بىرسى بىر مەھبۇپ ئوتى، ھەر ئىككىسى ئەتكەي داۋام،
جۇپلىشىپ كەلمەك ماڭا ئامەت ئىرۇر، ئاپەت ئەمەس.

ئوت بولامدۇ ئىشق ئوتى سېنىڭ ئوتۇڭنىڭ ئالدىدا،
خۇددى ئۇ بىر جىن چىراقتۇر، سەن قۇياشنىڭ نۇرىدا،
بىر مۇھەببەتكى، مۇھەببىتىڭ مۇھەببەت بابىدا
بولغۇسى بارلىق مۇھەببەتلەر كېلىپ ئاڭا پىدا،
ئەكسىچە، پۇتلاشمىغى مۇمكىن ئەمەس، رۇخسەت ئەمەس.

تۇتىيادەك تۇپرىغىڭنى كوزگە سۇرتەي، ئوز ۋەتەن،
سەنسىز ئادەم كورغا ئوخشاش، سەن كورەرگە كوز ۋەتەن،
قەدرى بىر تۇپ يانتىغىڭ مىڭ يىل يازارغا سوز، ۋەتەن،
شايىدىن، كىمخاپتىن ئارتۇق سەندە كىيىسەم بوز، ۋەتەن،
لاي سۇيۇڭنىڭ ئالدىدا كەۋسەر دىگەن شەرۋەت ئەمەس.

ئىززىتىم شۇ ئوسسە دۇنيادا ۋەتەننىڭ ئىززىتى،
سەن ئەگەر چەكسەڭ ئەلەم، زىممەمدە مەسئۇلىيىتى،
بۇنچىلىك ھىس يوق ئىكەن، ئارتۇق ماڭا "ئادەم" ئېتى،
كىمكى ھورمەت نەپسى چۇن ساتسا ۋەتەننىڭ ھورمىتى،
كاتتا خائىنلىق تۇمار ئۇ، ھېچقاچان ھورمەت ئەمەس.

قانچە ئالىم، پەيلاسوپ ئۇ، كەشپىياتچى بولسا ھەم،
قانچە باتۇر، قەھرىمان ئۇ، ئاپتوماتچى بولسا ھەم،
قانچە شائىر، قانچە ماھىر، زور ئىجاتچى بولسا ھەم،
بولسا ئەمما باغرىدا ۋەتەن سويۇش—بىر نەرسە كەم،
خۇددى ھېسسىز بىر ماشىنا، خىسلىتى خىسلەت ئەمەس.

ياتقا سۇلتان بولغىچە، يۇرتۇڭدا ئۇلتان بول ئەخمر،
شۇ ماقالنى ئەسلىتىپ ئوتتۇم ئوزۇمگە قايتا بىر،
خۇددى بىر گۇل سەن، ئەگەر بولساڭمۇ سەھرايى كەبىر،
مەن ئۇچۇن سەندىن جۇدالىق ئەڭ قىيىن بۇ، ئەڭ ئېغىر،
كوتىرىش پامىر تېغىنى، ئۇ ئېغىر ھەركەت ئەمەس.

ئولسە ئولمەك، كۇلسە كۇلمەك—چىن قارارىم ئوز ۋەتەن،
ئىپتىخارىم، ئېتىۋارىم، كۇچ-مادارىم ئوز ۋەتەن،
ھەر قېتىم شېئىرىمدا ئېيتقان ئۇ نىگارىم—ئوز ۋەتەن،
ئەڭ تەرەققى بىر جامالىك، كوز خۇمارىم ئوز ۋەتەن،
مەن ئۇچۇن ھەرقانچە جەننەت سەنچىلىك جەننەت ئەمەس.

جان دىگەننى مەن ئۇچۇن تەن ششىسىدە ساقلىماق،
شۇ ئۇچۇنكىم: ياۋ بىلەن بىر نەيزىۋازلىق ئويىنماق،
تىغ تۇتۇپ، ئات ئويىنىتىپ، دۇشمەننى قوغلاش ئىشتىياق،
قان توكۇش—ئىسيان ئۇچۇن بىر نامۇناسىپ ئىش، بىراق—
دۇشمىنىك كوكسىنى يارماق—بۇ گۇزەل، بۇ سەت ئەمەس.

گاڭدا تۇردۇم مۇزدا، ھىچ توڭلاتمىدى ئوتۇڭ مېنى،
"جىلۇە" ئەيلەپ كەلسە دۇشمەن، ساتمىدى ئوتۇڭ مېنى،
ئوققا كەردىم مەيدىنى، قورقاتمىدى ئوتۇڭ مېنى،
تۇر دىدى، كۇرەش دىدى، ئۇخلاتمىدى ئوتۇڭ مېنى،
مەندە بارکى ئاشۇ ئوت، ھەرقانچە ئوت دەھشەت ئەمەس.

سېنى چوڭقۇر سويمىگەن قانداق يۇرەك بولسۇن بىكار،
سېنى مەزمۇن قىلمىغان قانداق تىلەك بولسۇن بىكار،
ساڭا خىزمەت قىلمىغان قانداق بىلەك بولسۇن بىكار،
ۋەتىنى يوق بىر كىشى قانداق كېرەك بولسۇن بىكار،
چىقسىمۇ ئاسمانغا ئۇ، شەۋكەت ئاڭا شەۋكەت ئەمەس.

ئىلمۇ-پەنگە، ۋەتىنىم، يۇردۇڭ بۇگۇن، روھىم بەلەن!
ئارزۇيۇم دەل شۇ ئىدىكى: بىزدىمۇ بىر كۇلسە پەن،
يار ماڭا شۇ چاغدا يار، تاتلىق ماڭا شۇ چاغدا قەن،
بىر كورۇپ ئولسەم تەرەققى گۇللىرىدىن يۇرتۇمدا مەن،
ئولمىگەنگە تەڭ ئىدىم، بۇنداق ئولۇم ھەسرەت ئەمەس.

ئۇچ بۇگۇن شەھرۇ-يېزاڭدا ئىلمۇ-پەن دۇنياسىغا،
خاتىمەڭ بەر، ئېركى، ئۇششاق ئائىلە غەۋغاسىغا،
ئايغا قول بەر، مارسنى سويگىن، كوي ئىلىم رەناسىغا،
مەينى قۇي ھەييام كەبى تەتقىقاتا ئالتۇن كاسىغا،
يۇكسىلىش مەقسەت بۇگۇن، ئىجراسى يوق مەقسەت ئەمەس.

1979 - يىل ماي، قەشقەر.

كادىرغا مۇراجەت

بۇرادەر، سەنمۇ بىركادىر، ئۇزۇڭنى خان قىياس قىلما،
خەلقنىڭ چاكىرىدۇرمىز، ئاڭا سۇلتان قىياس قىلما،
ئاۋامنى خۇددى يەر، گويا ئۇزۇڭ ئاسمان قىياس قىلما،
پىلاتون① بول جاھاندا، خەلقنى ھېچ نادان قىياس قىلما،
ئەگەر شۇنداق قىياس قىلساڭ، ئۇزۇڭ ئىنسان قىياس قىلما.

يۈگەنسىز ئات ئەمەس كادىر، ئۇنى باشقۇرغۇچى ئاممما،
خاتامۇ، توغرىمۇ، سەن بايقىماي مەيلىڭچە يول سالما،
ئورۇنسىز تۇتسا كىم ئالما، باھاسىن سورىماي ئالما،
بىكاردىن تاشتا "قۇيرۇق" تۇرمىغاي، بىخۇت بولۇپ قالما،
ئۇزۇڭنى نەپسىڭ ئاۋارىسى ئىشان قىياس قىلما.

ئەمەل قىل ھەممىدىن بالدۇر ئۇزۇڭ توغرا سىياسەتكە،
پىرىنسىپ، ئىنتىزامنى ساتمىغىن يىگەن زىيانچىلىكە،
زىيانچىلىك، سوۋغىدىن سوڭرە ئورۇنساڭ سەن شاپائەتكە،

---

① پىلاتون ــ ئەپلاتون، قەدىمقى يۇنان پەيلاسوپلىرىدىن بىرى.

كىرەر بۇ ئىشلىرىڭ بىر شەكلى ئۇزگەرگەن خىيانەتكە،
بۇنىڭدىن بىر خەتەر كەلمەيدۇ دەپ ھەر ئان قىياس قىلما.

مۇلايىم بولمىساڭ كادىر، نە پەرقىڭ كونا بوتۇڭدىن،
قىلالمايسەن ئۇنۇملۇك ئىش، كىشىلەرھەم قاچار توڭدىن،
ئىلىپتەك توغرا ماڭ يولدا، ھەزەر قىل "سول" بىلەن ئوڭدىن،
ساڭا بەرگەن ئورۇن خەلقىنىڭ، غادايما ئانچە ئورنۇڭدىن،
ئورۇن، خىزمەت ئەمەس مىراس، بۇنى يالغان قىياس قىلما.

ساڭا ئەل ھاجەتى چۈششە، ئىلاج بارىكى، راۋا قىلغىن،
تېپىپ ئەل دەردىگە دەرمان، "جاراھەت"كە داۋا قىلغىن،
يىگىت سەن، كوپ قىلىپ خىزمەت، شەرەپنى كەم تاما قىلغىن،
ھالال ئەجرىڭ بىلەن كادىرلىغىڭنى بىباھا قىلغىن،
ئۇنى شەخسى غەرەزگە كەلدى دەپ دەۋران قىياس قىلما.

ئۇزۇڭ پىكاپقا چىققاندا، كىبرىلمە، كادىرىم، سەن بەك،
ئىشەك مىنگەننى ئەسلەپ قوي، قويۇپ مەغرۇرلۇغۇڭغا چەك،
سوزۇڭگە ئەل چاۋاك چالسا، ئۇچۇپ كەتمە بولۇپ لەگلەك،
ئورۇن ئوسكەنچە لازىمدۇر ئۇزۇڭ ئەلدىن توۋەن كورمەك،
ئۇزۇڭنى ھېچ قۇسۇرسىز ــ ھەممىدە تولغان قىياس قىلما.

كادىرغا مۇراجەت

بۇرادەر، سەنمۇ بىركادىر، ئۇزۇڭنى خان قىياس قىلما،
خەلقنىڭ چاكىرىدۇرمىز، ئاڭا سۇلتان قىياس قىلما،
ئاۋامنى خودىدى يەر، گويا ئۇزۇڭ ئاسمان قىياس قىلما،
پىلاتون① بول جاھاندا، خەلقنى ھېچ نادان قىياس قىلما،
ئەگەر شۇنداق قىياس قىلساڭ، ئۇزۇڭ ئىنسان قىياس
قىلما.

يۇگەنسىز ئات ئەمەس كادىر، ئۇنى باشقۇرغۇچى ئاما،
خاتامۇ، توغرىمۇ، سەن بايقىماي مەيلىڭچە يول سالما،
ئورۇنسىز تۇتسا كىم ئالما، باھاسىن سورىماي ئالما،
بىكاردىن تاشتا "قۇيرۇق" تۇرمىغاي، بىخۇت بولۇپ قالما،
ئۇزۇڭنى نەپسىڭ ئاۋارىسى ئىشان قىياس قىلما.

ئەمەل قىل ھەممىدىن بالدۇر ئۇزۇڭ توغرا سىياسەتكە،
پىرىنسىپ، ئىنتىزامنى ساتمىغىن يىگەن زىياپەتكە،
زىياپەت، سوۋغىدىن سوگرە ئورۇنساڭ سەن شاپائەتكە،

---

① پىلاتون — ئەپلاتون، قەدىمقى يۇنان پەيلاسوپلىرىدىن بىرى.

كۆر بۇ ئىشلىرىڭ بىر شەكلى ئۇزگەرگەن خىيانەتكە،
بۇنىڭدىن بىر خەتەر كەلمەيدۇ دەپ ھەر ئان قىياس
قىلما.

مۇلايىم بولمىساڭ كادىر، نە پەرقىڭ كونا بوتۇڭدىن،
قىلالمايسەن ئۇنۇملۇك ئىش، كىشىلەرھەم قاچار توڭدىن،
ئىلپىتەك توغرا ماڭ يولدا، ھەزەر قىل "سول" بىلەن ئوڭدىن،
ساڭا بەرگەن ئورۇن خەلقىنىڭ، غادايما ئانچە ئورنۇڭدىن،
ئورۇن، خىزمەت ئەمەس مىراس، بۇنى يالغان قىياس
قىلما.

ساڭا ئەل ھاجەتى چۈشسە، ئىلاج بارکى، راۋا قىلغىن،
تېپىپ ئەل دەردىگە دەرمان، "جاراھەت"كە داۋا قىلغىن،
يىگىت سەن، كوپ قىلىپ خىزمەت، شەرەپنى كەم تاما قىلغىن،
ھالال ئەجرىڭ بىلەن كادىرلىغىڭنى بىباھا قىلغىن،
ئۇنى شەخسى غەرەزگە كەلدى دەپ دەۋران قىياس
قىلما.

ئۇزۇڭ پىكاپقا چىققاندا، كېرىلمە، كادىرىم، سەن بەك،
ئېشەك مىنگەننى ئەسلەپ قوي، قويۇپ مەغرۇرلۇغۇڭغا چەك،
سوزۇڭگە ئەل چاۋاك چالسا، ئۇچۇپ كەتمە بولۇپ لەگلەك،
ئورۇن ئوسكەنچە لازىمدۇر ئۇزۇڭ ئەلدىن توۋەن كورمەك،
ئۇزۇڭنى ھېچ قۇسۇرسىز — ھەممىدە تولغان قىياس قىلما.

ئۇنگۇز چىقماق، توۋەن چۈشمەك بولۇر، خىزمەت ئىشى — شوتا،
چىقىش، چۈشمەكتە مەردانە تۇرۇشقا باغلىغىن پوتا،
ئۇتۇق ھەم كەمچىلىك يوقتۇر پەقەت مۇردا بىلەن بۇتتا،
خاتالىق ھەم ئۇتۇق بولغاي جېنى جىسمىدا مەۋجۇتتا،
خاتا قىلساڭ تۇزەت، ھېچكىمنى بىنۇقسان قىياس قىلما.

تۇزۇك كادىر تۇرار ئولچەپ ئوزىنى كۇندە «مىزان»دا،
ئومۇمنى ئويلىغاي ھەتتا نەپەستىن بىرسى قالغاندا،
ۋە بەزىنلەر بولۇر ئاكتىپ كىشى كورگەندە، مەيداندا،
ھەسەلدىن قىلنى ئايرىيدۇ، ھوپۇپنى يەيدۇ پىنھاندا،
ساداقەتسىز كىشىنى ھېچقاچان مەردان قىياس قىلما.

دىلى پاكىز، ئوزى كەمتەر، ئىشى ئەلانى سەن ئۇگەن،
بېرىلمەس نەپسىگە قەلبى ئىسىل، زىبانى سەن ئۇگەن،
ئوزىگە چوڭ تەلەپ، خەلقە دىلى دەريانى سەن ئۇگەن،
پەقەت ھەر ئىشتا ئادىل، ھەركىتى لىللانى سەن ئۇگەن،
قاراپ ئاغزىدىكى "ھە — ھۇ" غىلا، ئىشچان قىياس قىلما.

ھەزەر قىل تەخسكەشلەردىن، سالار كوڭلۇڭگە كىرلىكنى،
ھەزەر قىل يەنە غەممازدىن①، بۇزار ھەرجايدا بىرلىكنى،

① غەمماز — گەپ توشۇغۇچى.

ھەزەر قىل ھەم كورەلمەستىن، كورەر ناباپ قەدىرلىكنى،
ئۇزۇپ تاشلا ئۇلارنىڭ مىكرىگە بولغان ئەسىرلىكنى،
ھىجايغان تۇلكىنى ئىلپەت بىلىپ، جانان قىياس قىلما.

تىيانشاندىن بۇيۇك قەدرى خەلقە ياخشى كادىرنىڭ،
تىلى ياخشى، دىلى ياخشى، ئىشى ياخشى باھادىرنىڭ،
قەلەم، كەتمەنگە تەڭ كەلگەي قولى خىزمەتكە ماھىرنىڭ،
ئۇلارغا رەھمتى كوپ ئېيتكىنىڭ ھەم بارچە شائىرنىڭ،
مېنىڭ شەنىم ئۇچۇن يازمايدۇ دەپ رومان قىياس قىلما.

1981 — يىل، قەشقەر.

ئابدۇكېرىم خوجا

قۇمۇل توغرىسىدا ئىككى غەزەل

1

تەلپۈنۈپ كەلدىم يىراقتىن گاڭ تۇياق دۇلدۇل بىلەن،
ئىزلىبان دىدارلىشىشنى بوشۇگۇم قۇمۇل بىلەن.

ئوڭ قولۇم قويدۇم يۈرەككە، باش ئېگىپ كوكسۇمگىچە،
"جان ئانا، سالام!" دىدىم مەن مىسلى چوغ كوكۈل بىلەن.

كەل دىدى يايدى قۇچاق ئۇ، باغرىغا باستى مېنى،
چىن يۈرەكتىن قارشى ئالدى بەختىيار مەرغۇل بىلەن.

تىكىرقاپ قالدىم تونالماي بىر كورۇپ رۇخسارىنى،
پۈركىنىپ تۇرغاچ باھاردا مىڭ تۇمەن خىل گۈل بىلەن.

مىڭ ئەسىر تامشىپ لېۋىنى سۇغا زار ياتقان قاقاس،
باغرىدا سۇلار ئېقىپتۇ ئويىنىشىپ سۇمبۇل بىلەن.

باغرىنى خوپ قاندۇرۇپ چوللەرگە سۇ بەرگەچ ھايات،
باغ ئارا گۈللەر كۈلۈپتۇ تويلىشىپ بۇلبۇل بىلەن.

بېپايان كوك مايسلار پىچىرلىشىپ بىر بىرسىگە،
ئېيتىدۇ ئىچ سىرىنى ئىغاكلىشىپ ئۈسۈل بىلەن.

زەڭ قويۇپ سالسام قۇلاق، سوزلەيدۇ گويا كائىنات:
"كۈزدە توي ئەلۋەتتە قاينار ساڭدا مول ھوسۇل بىلەن..."

زەر ئۈزۈكىنىڭ كوزى خۇددى شۇ يېشىل ياقۇت يېزام،
بايلىغى، ھوسنى ئۇنىڭ مەردانە قىز-ئوغۇل بىلەن.

ساينى تۇرتۇپ، قۇمنى قوغلاپ يىلسېرى باتۇر خەلق،
خوشلىشىشقا يۈز تۇتۇپتۇ جانغا زىخ دەشت-چول بىلەن.

بۇ ئۇتۇق كەلدى قاياقتىن دەپ سوئال قويساڭ ماڭا،
كەلدى ئۇ مىللىتقا ھەم كەتمەنگە سىرداش قول بىلەن.

كەلدى ھەم يەككە ئاياقلار ئوملىشىپ ماڭغاچ ئۈدۈل،
پارتىيىمىز شولا چاچقان ئاشۇ داغدام يول بىلەن.

2

كەڭ ئۇپۇقنىڭ سەھنىسىدە كوز قىسىپ چولپان كېلەر،
كورىستىپ گاھ نۇر يۇزىنى، گاھ موكۇپ پىنھان كېلەر.

تاڭدىكى قۇياش مىسالى ھەرتەرەپنى يورۇتۇپ،
دەشت-باياۋانلار ئارا ئۇچقۇنلىنىپ گۈلخان كېلەر.

گۈلدىكى ئاق لەيلىمەك ئاپپاق چىدىرلار ئۇستىدە
قىپ-قىزىل تۇغ يېلپۇنۇپ، سۇبھى بىلەن جەۋلان كېلەر.

ئىنسى-جىن ئىز باسمىغان شۇ تىلسىماتلىق چول ئارا
خۇددى تۇيدەك شادىيانە ناخشا-ساز، خەندان كېلەر.

گاھى سىگنال، گاھى كەتمەن، گاھى بازغان ئۇنلىرى
قوشۇلۇپ بىر بىرسىگە چولنى بېسىپ چۇقان كېلەر.

ئويغىتىپ چولنى، چۇشۇپ بەس-بەستە گويا بەيگىگە،
چاپتۇرۇپ گاڭ ئاتلىرىنى قانچىلاپ پالۋان كېلەر.

ئۇيقۇچان شەبنەم شۇ تاپتا: بۇ نىمە موجىزە دەپ،
سىلكىنىپ چوپ بەرگىدىن يەرگە چۈشۈپ ھەيران كېلەر.

قانچە يىل، قانچە ئەسىرلەر چول ئارا تۇتقان ماكان
قاغا-قۇزغۇن تەمتىرەپ، "ئات"① ئالدىدا ۋەيران كېلەر.

تەن بېرىپ تەقدىر ئىلاھقا قۇل بولۇپ ياتقان قاقاس
باغرىدا ئورلەپ قىزىل دولقۇن گويا ئىسيان كېلەر.

شۇ سېخى يەر قوينىدا ئوسكەن ياۋا چوپ، شۇمبۇيا،
قىزىلبېپ تامام پېيىدىن يەر بىلەن يەكسان كېلەر.

ئەلمىساقتىن ئەلگە ھېچ نەپ بەرمىگەن يەر قوينىغا
تۇنجى رەت بەركەت توكۇپ ساپ ئۇنچە-مارجان دان كېلەر.

باش باھاردا يەرگە چۇشكەن دان بىلەن تەر-ئۇنچىدىن
كۆزدە جەزمەن تاغ بولۇپ بەس-بەس بىلەن خامان كېلەر.

ئۇمىردە بىر تۇپ دەرەخنىڭ سايىسىغا ئىنتىزار
شۇ باياۋان قوينىغا ئەمدى باھار-بوستان كېلەر.

كورگىنىم بۇ يېڭىلىقنىڭ، لاپ ئەمەس، مىڭدىن بىرى.
بىزدە مۇنداق يېڭى ئىشلار يىلىغا چەندان كېلەر.

---

① "ئات" — تىراكتۇر كوزدە تۇتۇلىدۇ.

شۇڭا مەن ئالسام قەلەم، پاتماي قىنمىغا شاتلىغىم،
پارتىيەمنىڭ شەنىگە پۈتىمەس شېئىر-داستان كېلەر.

1963-يىل ئاپرېل، قۇمۇل.

كىتاپخانىغا

—«قىزىل راۋاقىتىكى چۇش» رومانىنىڭ ئۇيغۇرچە
تەرجىمىسى نەشردىن چىقىش مۇناسىۋىتى بىلەن

باققا مەن قويدۇم كوچەت باغدىن ئېلىپ،
يىگىنىدە تاغدىن گويا ئالتۇن قېزىپ.

مەقسىدىم روھىي ئوزۇق بەرمەك ئىدى،
جاننى خەشلەپ كۇن ۋە تۇن پەرۋىش قىلىپ.

ئاردا بىرقانچە رەت چىقتى جۇدۇن،
ياش كوچەتنى كەتكىلى نابۇت ئېتىپ.

ئەمما پەرۋا قىلمىدىم قىلچە ئاڭا،
قايسى باغۋەن داجىغان جۇتتىن قېچىپ؟!

بىخ ئۇرۇپ، يىلتىز سۇرۇپ ئاتتى چېچەك،
كەتمىدى ئەجرىم مېنىڭ سۇدا ئېقىپ.

غوربسىدىن ئالدىراپ سۇندۇم بىزە،
باقسىلا ئاچچىق-چۇچۇك تەمىن تېتىپ.

1975-يىل ئوكتەبىر، ئۈرۈمچى.

چېچەك

(«قۇمۇل ئەدەبىياتى»غا بېغىشلايمەن)

يۈرىگىم يۈرتۇم سايان تېپچەكلىدى،
چىقتى دەپ ئاڭلاپ قۇمۇل چېچەكلىرى.

قەلبىمىم تۇرسۇن نەچۈك جىم، تەۋرىمەي،
كۈلسە خەلقىمنىڭ ئۈمىت-تىلەكلىرى.

ھەرقاچان بۇلبۇلغا باغۇ-گۈل كېرەك،
بولمىسا ھىجراندىدۇر يۈرەكلىرى.

گۈلگىمۇ شامۇ-سەھەر بۇلبۇل كېرەك،
بولمىسا كۈلگەيمۇ گۈل پورەكلىرى.

ئەمدى قەلەمداشلىرىمنىڭ تىنمىغاي
بۇ چېچەك ئىشقىدا قول-بىلەكلىرى.

ياڭرىغاي ئۇرلەپ تېخىمۇ ئەۋجىگە
يېڭى سوتۇققا① قۇمۇل غىجەكلىرى.

① سوتۇق-ئاھاڭ مەنىسىدە.

شاخ-شېخى مەي باغلىغاي مۇە تۇتۇپ،
يىلمۇ-يىل ئەلنىڭ تولۇپ ئېتەكلىرى.

ئۇسسۇغانغا ئۇسسۇلۇق بولغاي ھونۇز،
ۋاقتىدا قوغۇن بولۇپ خەمەكلىرى.

شۇ چېچەكتىن ئاتلىغاي كومپارتىيەم،
نىمدۇر يۇرتنىڭ تەلەپ-ئىستەكلىرى.

قالمىغاي توساپ ھەقسىزەت يۇزىنى،
ساختا-يالغانىنىڭ تۇمان-تۇتەكلىرى.

1980-يىل 15-ئىيۇل، ئۈرۈمچى.

قىلدىلا

بىلمىدىم، دوستۇم، بۇگۈن نە ئىشنى نىشان قىلدىلا؟
بىتۈيۈق نامە ئەۋەتىپ مېنى ھەيران قىلدىلا.

تېخى يادىمدا مېنىڭ، غورا يىگەنده دوست ئىدۇق،
غوربىدىن پۈتكەنده ھالۋا، مېنى سەرسان قىلدىلا.

بىر چاپانىنىڭ تېگىنى بىلله قويۇپ ياتقاندا بىز،
تەڭ قىلىشقان ۋەدىنىڭ كوزىنى گىريان قىلدىلا.

جۈت چۈشۈپ بۇ باغ ئارا، ياز كەتكىنىده بىمەھەل،
ئەتۋالاپ قاغىنى، بۇلبۇلنى ۋەيران قىلدىلا.

يوگىمەچ قالدى، كېتىپ گۈل، قالدى نامەرت، ئەر كېتىپ،
مەرتنى مۇشكۈلده قويۇپ، نامەرتنى ئاسان قىلدىلا.

دوملىتىپ دۇلدۇلنى نامەرت ئويىندى ئەيلەپ پاقا،
نە ئەجەپكىم، ئاقنى قارا، راستنى يالغان قىلدىلا.

ئىس-تۇتەكنىڭ ئاچچىغىنى ھەممىدىن تۇرخۇن بىلەر،
مەن كويۇپ دەشتىلەردە يۇرسەم، باغدا خەندان قىلدىلا.

بىر كۆكۈل ئاغرىغى گويا مىڭ تاياقتىن كوپ ئىكەن،
تەلپۈنۈپ تۇرغان يۈرەكنى خويمۇ نىمجان قىلدىلا.

بىۋاپالىقتىنمۇ ئاچچىق نەرسە بارمىكىن، تاڭەي،
چىن ۋاپانىڭ ۋەزنىگە شۇملۇقنى مىزان قىلدىلا.

ھول نىمە ئادەم دىگەن دەپ توغرا ئېيتىپتۇ خەلق،
گاھ ئېگىلدىم، سۇنمىدىم، ئەكسىنچە مەردان قىلدىلا.

كەتسمۇ چىش، قالىدۇ تىل ھەممىگە شاھىت بولۇپ،
ھەق نىمە، ناھەق نىمە تىلىمدا ئايان قىلدىلا.

جۇت كېتىپ، باغىم ئارا كەلسە باھارىم قايتىدىن،
ئەمدى، دوستۇم، نىمىنى كۆكۈلدە پىنھان قىلدىلا؟

بېغىمغا قىل قەدەم تەشرىپ

بېغىمغا قىل قەدەم تەشرىپ، باھارمۇ كەلدى، جانانىم،
جاھاندا تاپقىنىم بىر سەن، ئەزىز يارىم، قەدىردانىم.

ساناپ تۇردۇم كېلەر چاغنى، يولۇڭغا تەلمۇرۇپ باقتىم،
جامالىڭ ئىنتىزار قىلدى، تۇگەي دەپ قالدى دەرمانىم.

ئوقۇشنى پۈتتۈرۈپ ئەلا، مۇئەللىملىكنى خالاپسەن،
يېتىشكەچ بۇ خەۋەر تېزلا، تەبىسمە يايىرىدى جانىم.

پۈتۈشكەن ئەھدىمىز بارغۇ يېزامدا بىللە ئىشلەشكە،
بۇ يەردە مەنمۇ باش تېخىنىك، دىپلىمدا يوقتۇر ئارمانىم.

ئەۋەتكەن ھەر ۋاپانامەڭ جېنىمغا بىر ئارام بولدى،
مۇناسىپ كۈتمىسەم ئەمدى، قويامدۇ مېنى ۋىجدانىم؟

چىمەنلەر سەن ئۇچۇن سالدى پايانداز ياپ-يېشىل، كورىكىم،
قۇچاق ئاچماققا راسلاندى تۇزەپ ھوسىننى بوستانىم.

ساباموۇ سىپىلاپ ھەر يان، مۇسەپىپا ئەيلىدى باغنى،
يولۇڭغا ئەترە چاچماقىقا ئېچىلدى گۇل-گۇلىستانىم.

سۇئادان، سەرۋىلەر رەت-رەت سېنى كۇتمەككە سەپ تۇزدى،
كۇموش سۇ سازىنى چالدى، يېشىل تون كىيدى ھەر يانىم.

غەنىمەت بىل بۇ چاغلارنى، يېتىپ كەل ياخشى سائەتتە،
كۇتەر بىزنى گۇزەل ئىقبال، بۇنىڭغا كامىل ئىمانىم.

1982-يىل فېۋرال.

ئۇلۇغ توي

تاڭ سۈزۈلدى، كۇلدى چولپان باشقىچە،
كائىنات ئويغاندى شۇ ئان باشقىچە،
زەر كىيىپ كۇن چىقتى تابان باشقىچە،
نۇرغا چومدى شەرقتە ئاسمان باشقىچە،
جىلۋە قىلدى تاغۇ-ئورمان باشقىچە.

يۇرتىمىزنى تاڭ سەھەر كەزدى ساباً،
باشلىۋەتتى كۇي توقۇپ بۇلبۇل ناۋا،
ۋاھ، ئەجەپ تارقالدى ھەر يان شوخ سادا،
بەزمە، مەشرەپ قىزىدى باغلار ئارا،
ئەترە چاچتى گۇل-گۇلستان باشقىچە.

ۋەتىنىم بالدۇرلا ئويغاندى بۇگۇن،
ئويغىنىپ شۇ ئانلا جانلاندى بۇگۇن،
كېچىلەپ چوڭ تويغا راسلاندى بۇگۇن،
ياش-قېرى بۇ تويغا ئاتلاندى بۇگۇن،
لالىرەڭ تۇغ قىلدى جەۋلان باشقىچە.

كوچىلاردا زور ئېقىم پايانى يوق،
ئاي جاماللار، غۇنچە لەۋلەر سانى يوق،
هوسىنىنى تەرىپ قىلىش ئىمكانى يوق،
تويىنى بىر كورگەن كىشى ئارمانى يوق،
گۈل-چېچەككە تولدى مەيدان باشقىچە.

چومدى شاتلىققا بۇگۈن ئوتلاق-دالا،
كېيىدى رەڭدار شايى، ئەتلەس كەڭ يېزا،
ياڭرىدى دۇتار، راۋاپ هەم دومبۇرا،
بەخت كۈيى ئاقتى يۈرەكلەردە راسا،
زوققا تولدى قىز ۋە ئوغلان باشقىچە.

مەنسى بار بۇ ئۇلۇغ تويىنىڭ بولەك،
بۇنى يازساق قانچىلاپ داستان كېرەك،
خەلقىمىز ئالغان شۇ كۈن تاڭدىن دەرەك،
قۇچتى ئەرك، قۇچتى زەپەر مىليون يۈرەك،
ئاچتى تارىخ يېڭى دەۋران باشقىچە.

ئوتتى شۇ كۈندىن بۇيان ئوتتۇز باهار،
هەر باهارنىڭ ئوزگىچە بىر هوسنى بار،
نى قاقاسلىق ئەمدى كورسەڭ لالىزار،
بولدى خەلقىمگە سائادەت مەڭگۈ يار،
يۈرتىمىز بولدى پاراۋان باشقىچە.

قېنى، دوستلار، توشقۇزايلى تويغا جام،
توختماي تەنتەنىمىز قىلسۇن داۋام،
پايتەخت بېيجىڭغا بىزدىن ئېھتىرام،
پارتىيىگە بارچىدىن قىزغىن سالام،
كوڭلىمىز جۇش ئۇردى شۇ ئان باشقىچە.

1979 - يىل ئوكتەبىر.

تۇردى سامساق

ياتۇر

(قۇتلۇق شەۋقىنىڭ شۇ ناملىق غەزىلىگە مۇخەممەس)

كور، بۇ يۇرت باغرىنى كور، باش ئۇستى پالۋانلار ياتۇر،
باغرىنى باخ-باخ ئېتىپ مەيداندا پاۋانلار ياتۇر،
شوھرىتى ئالەمگە مەشھۇر داڭقى داستانلار ياتۇر،
كورمىگىل قەشقەرنى كەم، بۇ جايدا مەردانلار ياتۇر،
ھەزرىتى سۇلتان ساتۇق بۇغرايى قائانلار① ياتۇر.

ئۇل ئانا ئوغزىنى ئەجرى قانۇ-تەر بىرلە تولەش،
مۇددىئا ئەيلەپ پەقىر، مىسكىنۇ، مەھكۇمنى يولەش،
بىر ئۇلۇغ مەقسەت يولىدا شەمشىرى خەنجەر بىلەش،
خەلق ئۈچۈن جاننى تىكىپ دۇشمەن بىلەن قىلغان كۇرەش،
ئۇل شەھىدۇ قەھرىمان ئالىپ ئارسلانلار ياتۇر.

---

① قائان ــ خاقان.

ئاھ، ئەجەپكى، شۇم زامان ئەل-يۇرتنى باسقان ناله-زار،
تاغدا چوپان، چولدە كارۋان يول تاپالماي زارۇ-زار،
يۇرگىنىدە غەم ئىچىدە بارچە كوزلەر ئىنتىزار،
نۇر چېچىپ «قۇتادغۇ بىلىگ» خەلقنى قىلغان بەختيار،
خاس يۇسۇپ ھاجىپقا ئوخشاش ئەھلى ئىرپانلار ياتۇر.

خەلقىغە مېھرۇ-ۋاپا، روھىي داۋا ئىزلەپ ئەبەت،
يورۇتۇپ شەمئى چىراغى شوھرىتىنى نۇر سۇپەت،
يەر يۇزىدە ياشىنسۇن ھەم گۇللىسۇن دەپ مەرىپەت،
يادىگار ئەيلەپ جاھانغا يازدى دىۋانى لۇغەت،
مەخمۇدىل كاشغەر كەبى ئەھلى شەرەپشانلار ياتۇر.

كور، كارامەت يۇلتۇزىدەك ئىختىرادىن يول ئىچىپ،
ئۇل قەلەم قەھرى-غەزەپتىن غەپلەتۇ، غۇربەت قېچىپ،
كەشپىيات كەۋسەرلىرىدىن شىنۇ-شەرۋەتلەر ئىچىپ،
ئەيلىگەن شەۋقىنى مەپتۇن ئەل ئۇچۇن نۇرلار چېچىپ،
بۇ شەھەردە كوپلىگەن ئەل ئوغلى ئىنسانلار ياتۇر.

1981 - يىل 5 - يانۋار، ئۇرۇمچى.

خوتەن

"ئاھ، گۈزەل يار ئويىنغان قەشقەر، كۆچار، يەركەن، خوتەن"①،
شوھرىتى ئالەمگە مەشھۇر، شەۋكىتى شانلىق ۋەتەن،
شەپقىتىدىن شوخلىنىپ يايراپ ئوسەردى جانۇ-تەن،
ئەجرىدىن قومى-قېرىنداشنى ئەيلەپ بەھرىمەن،
نەسلىگە ئىش، ئىجتىھادىدىن ئۈدۈم بەرگەن خوتەن.

ئاچسا تارىخنى كورەركىم باشتا ماۋزۇ ئىلچىسى②،
كوزنى تارتار خان سارايىنىڭ تورگە ئاسقان زىلچىسى،
قوندۇرۇپ بۇلبۇلنى خۇشنۇد ھەر چىمەن، ھەر غۇنچىسى،
كەلسە ئورنەك ئالغىلى مەغرىبۇ-مەشرىق ئەلچىسى،
سەلتەنەت، سەنئەتلىرىدىن ئۇلگە كو سەكەن خوتەن.

قاش تېشىڭغا قاش ئاتار بەيتۇل بېھىشنىڭ قىزلىرى،
باغلىرىدىن شىرنە يۇقان لەۋلىرىدە ئىزلىرى،
شۇ شىرىن شەرۋەتلىرىڭنىڭ تەمى سىڭگەن سوزلىرى،

① بۇ مىسرا نىم شېھىتنىڭ.
② ئىلچى — خوتەن.

"خوش..." دىگەن خۇلقى مۇلايىم ھەر لېۋەنىڭ ئوزلىرى،
جاننى چاغلاپ ئالغۇسىدۇر، ئېخ، ئەجەپ يۇرتسەن، خوتەن!

قارىقاش قاشنى ئاتادۇر كەتكىلى قويماي مېنى،
تېتىدىم مەن لوپتىكى ئاشتىن توخۇمنىڭ تەمىنى،
چىرىيەدە چايدىمەن، بولدۇم ئانارنىڭ مېھمىنى،
تىلدا قالدى كىرىيە تونۇر كاۋابى، لەغمىنى،
دوست ئارا كەڭ داستىخانغا مېھرىنى توككەن خوتەن.

نوۋتتىدە مەن تاۋاپ قىلدىم نىيازنىڭ تاغىنى①،
باش قويۇپ سۇرتسەم كوزۇمگە ئەرزىگەي تۇپراغىنى،
توپا يولغا تامغا باسقان ھەر يالاڭ ئاياغىنى،
كۆندە مىڭ قىلسام زىيارەت چورگىلەپ ھەر ياغىنى،
ھەر قەدەم، ھەر بىر ئىزىدىن گۈل، چىمەن ئۇنگەن خوتەن.

خۇش مۇبارەك تۇغ ئىدى مەشۇتلىرىڭنىڭ شايىسى،
نۇر مىسالى تاج ئىدى باشلارغا چۈشكەن سايىسى،
خەنجىرى شەمشات ئىدى ئوغلانلىرىڭنىڭ غايىسى،
ئاھكى...تەپرىق، پىتنىلەر بولدى مۇسىبەت بائىسى،
باشلىرىغا قاتمۇ-قات كۈلپەت، ئەلەم يەتكەن خوتەن.

① نىيىلىق شائىر موللا نىيازنىڭ «تەزكىرەئى ئىمام» داستانىدىكى "ئانا يۇرتى خوتەن ئاتا تاغى" مىسراسى كوزدە تۇتۇلدۇ.

قوغلساڭ ياڭ① بىرله جىماڭ② نى، كەلدى ماخۇسەن يېتىپ،
ئەرنى ئەسكەرگە تۇتۇپ، خوتۇننى قوشلارغا قېتىپ،
قانلىرىنى شىك③ شوراپ، جاننى جەھەننەمگە ئېتىپ،
قالغىنىنى "توت زىيانداش" قاتمۇ-قات ئاستى چېتىپ،
چەرخى كەيۋانىڭ ھامان تەتۇرگە چورگەلگەن خوتەن.

قۇم دوۋەكىنىڭ ھەر بىرى بىر باتۇرۇكىنىڭ گۇمبىزى،
تاشلىرىغا تامغا باسقان جەكدە مىڭگەن ئات ئىزى،
ئابدۇراخمان خان خوجا ④ شاھىتلىرىغا پىر ئوزى،
چۈنكى تارىخقا تەۋەرۈك زاتى ئەجداتلار سوزى،
ئەل "شەھىدانە خوتەن" دەپ نامەھەق پۇتكەن خوتەن.

ئاھ، ئەجەپ ئوتتىز ئەسىرلەر چولنى چۆمكەپ قەۋرىلەر،
قۇم بىلەن سانداشمىكىن بۇ يۇرتقا كەلگەن جەۋرىلەر،
بولدىلا، ئۇنتاي ئۇنى، ماڭا ئارام بەر، سەۋرىلەر،
ئورلىسۇن ساھىپقىران باتۇر بولۇپ ھەر نەۋرىلەر،
نەزمىسى دۇردانىسىدىن ئەلگە نۇر بەرگەن خوتەن.

---

① ياڭ — ياڭ زىگشىن.
② جىماڭ — جىماڭ شۇرېن.
③ شىك — شىك شىسەي.
④ ئابدۇراخمان خان خوجا — شۇ ناملىق خەلق داستانىنىڭ قەھرىمانى.

ئاقسا ئوركەشلەپ يۇرۇكقاش ئۇرغۇتۇپ شوخ ئەۋجىنى،
ئىرغىتىپ تاشلاپ يىراق لاي لاتقا، بەتبۇي لوجىنى،
كۆلسە كاككۇك دىل ئارامىدىن مۇدام يايراپ جېنى،
ئىشق-مۇھەببەت رىشتىسىگە سىڭدۇرۇپ ئەل ئەجرىنى،
ئەيلىسە پەرۋاز، پاراغەت زوقىدىن كۆلگەن خوتەن.

بۇلبۇلۇكىغا جۇر بولۇپ كۆيچىڭ سالامەت سايرىسا،
شاتلىنىپ شۇكقارلىرىڭ، باغرى-يۇرەگى يايرىسا،
يەڭ تۇرۇپ دىخانلىرىڭ داننى ساماندىن ئايرىسا،
سويۇنەر يارانلىرىڭ غەلبەكىنى ھەر چاغ ئاڭلىسا،
چوڭ يۇرۇش، شانلىق سەپەردە ئالغا يۈكسەلگەن خوتەن.

ئەتلىسىدىن ئورنەك ئالدىم، گۈللىرىدىن ئەتىرىنى،
شاھ قىزى شەيدا بولۇر يۇتسا ئىپارىڭ قەتىرىنى،
بەلكى جەننەت ھورلىرى بەخشەندە ئەتكەي قەلبىنى،
كىم يۇرەكتىن سويمىسۇن سەندەك مۇقەددەس قەلبىنى،
ئامىتى ئوكىدىن كېلىبان، چەرخى چورگەلگەن خوتەن.

مەن سالام يازدىم ساڭا ئىشقىمنى بەتكە تولدۇرۇپ،
ئىشتىياقىڭ ئىنتىزارى كوزلىرىمنى تالدۇرۇپ،
خۇش چىراي ئىشچانلىرىڭ قەلبىمدە ئوتلار ياندۇرۇپ،

توقۇدۇم ئارمان ئېتىمنى مەنمۇ راس ئوت چالدۇرۇپ،
قىل سالامىنى قوبۇل، هور كېلىچەك كۆتكەن خوتەن.

1981 - يىل ماي، ئۈرۈمچى.

ئەرشىدىن تاتلىق

ئالمىنى

مۆلۈك باققا كىرىپ كوردۇم چىرايلىق ئالمىنى،
جىلۋىلەندى قارىشىپ گويا دىگەندەك "ئال مېنى!"

شاختا تۇرغان ئالمىلارنىڭ سانى يۈلتۈزدەك تولا،
دىدى: "قورقۇتالمىدى ئۇششۇك، قۇرۇت ۋە هال مېنى".

"قىلىدۇ هەر كىمنى مەپتۇن، ــ دىدى، ــ گۈلدەك رەڭگىمىز،
سويگىنىڭگە سۆزغا دەپ ئۈز، يانچۇغۇڭغا سال مېنى.

قىز - يىگىتلەر بەزمىسىدە داستىخانىنىڭ زىننىتى،
يىسە قەلبى ياشىرار توقسانغا كىرگەن چال مېنى.

شەرتىم تىلنى يارار، شىرىنلىگىم قەندىن لەزىز،
تاڭ قالۇر بىرلا تېتىپ كورسە مۇبادا بال مېنى".

خۇش پۇراقتا تولدۇرۇپتۇ باغنى كوركەم ئالمىلار،
يايرىتىپ كۆڭلۈمنى زوقى، قىلدى ھەيران-لال مېنى.

سەيلە قىلدىم مەن خوشال باغ ئايلىنىپ، ئالدىم ھوزۇر،
بىر كورۇپ قايتتىم يەنە مەيلىمنى تارتقان ئالمىنى.

1979 - يىل ئاۋغۇست، ئۈرۈمچى.

تاجىدىن قادىرى

ئېتىز

ئېخ، ئېتىز، گۈلشەن ئېتىز، سەن ياپ-يېشىل بوستان ئېتىز،
مول ھوسۇللۇق خامىنىڭ شائىر ئۇچۇن داستان ئېتىز.

تاڭ بىلەن كەلدىم قېشىڭغا كەتمىنىمنى چاپقىلى،
سازچى بوز تورغايلىرىڭ بەزمە قۇرۇپتۇ، جان ئېتىز.

ياڭرىتىپ گاڭ ناخشىنى باغرىڭغا توكتۇم ئۇنچە تەر،
كۆزلۈگى ئالتۇن باشاق يەلپۇللىگەن مەيدان ئېتىز.

سەندە ئىشلەپ ناخشا ئېيتسام شاتلىنار كۆڭلۇم مېنىڭ،
دائىما مەيلىمنى ئىللىق قوينىغا تارتقان ئېتىز.

1965 - يىل ئاپرېل.

ئازات ئولكەم

يېرىلىك مۇنبەت، سۈيۈكلۈك شەرقى، قۇياشلىق، ھەي ئازات ئولكەم،
ياشار قوينۇڭدا ھەرمىللەت پاراۋان، خۇش، ئاۋات ئولكەم.

تالاي يىللار ئازاپ چەكتىك بېسىپ يەلكەڭدىن ئۇچ چوڭ تاغ،
ئاتا قىلدى ساڭا داھى يېتەك، پارلاق ھايات، ئولكەم.

شەپەقتەك قىپ-قىزىل بايراقلىرىڭ كوكتە قىلىپ جەۋلان،
غەزەلخان قەلبىدە قوزغايدۇ شىرىن ھېسسىيات، ئولكەم.

ئاشۇ ھەيۋەت ئىگىز تاغلار كېيىشكەن ياپ-يېشىل مەخمەل،
شۇ تاغلار ئاستىدا بايلىق يېتىپتۇ قاتمۇ-قات، ئولكەم.

زېمىنىڭ تەكتىدىن نەپىت چىقىپ ئورکەش ياساپ ئاقتى،
تولۇپ تاشتى ۋۇجۇدۇڭدا جاسارەت، ئىجتىھات، ئولكەم.

ھەسەتخور، رەزگى ھۇقۇشلار بېغىڭغا كوز ئالايتقاندا،
قىزىل لاچىنلىرىڭ ياۋنى دىگۈزدى پەندىيات، ئولكەم.

ئانا جۇڭخۇا ئېلىمنىڭ چىڭ پولات قورغانى سەن ھۇشيار،
سېنىڭ ئالدىڭدا دۇشمەن ھەرقاچان بولماقتا مات، ئولكەم.

گۈزەل مەنزىلسېرى كوكنى يېرىپ قىلماقتىسەن پەرۋاز،
ئۇلۇغ ماۋجۇشى بەرگەچكە ساڭا ئۇچقۇر قانات، ئولكەم.

شۇڭا گۈلدەستىلەر تىزدىم سېنىڭ شانلىق تويۇڭغا مەن،
غەزەلخان، نەغمىكەش كوڭلۇم بۇگۈن ئالەمچە شات، ئولكەم.

1975 - يىل ئوكتەبىر.

جەڭچى

تېپىلماس بارچە ئالەمدە سېنىڭدەك قەھرىمان جەڭچى،
بۇ "جېيىفاڭجۇن" دىگەن نامىڭ جاھانغا كەڭ ئايان، جەڭچى،
توكۇپ سەن تەر ۋەتەننى گۈللەتتىشكە ھەر زامان، جەڭچى،
ھىساپسىز توھپىلەر قوشتۇڭ ئېلىمگە، جانىجان جەڭچى،
يازاي مەن بۇ مۇخەممەسنى ساڭا دىلدىن شۇئان، جەڭچى.

ۋەتەن-ئەل ئىشقىدا ھەر دەم پىدا ئەيلەپ ئەزىز جاننى،
كېچىپ دەريا، ئېشىپ تاغنى، توكۇپ ساپ لالەرەڭ قاننى،
ئۇرۇپ ياۋنى، سۇرۇپ چاڭنى، سويۇپ تاڭنى، قۇچۇپ شاننى،
ياراتتىڭ مەڭگۇ ئۇنتۇلماس ئىزىڭدىن نى-نى داستاننى،
سېنى جاندىن سويەر خەلقىڭ، ۋاپادار، قەدىردان جەڭچى.

يۇرەڭ-قەلبىڭگە ماۋجۇشى كىتاۋىدىن دەرس ئالدىڭ،
ۋەتەندىن بولسا پەرمان، سەن شۇئانلا جەڭگە ئات سالدىڭ،
بوران-چاپقۇندا مەردانە، جاسارەت سازىنى چالدىڭ،
چىنىقتىڭ مەردۇ-مەيداندا، كۆرەش-جەڭلەردە سىنالدىڭ،
تېپىپ قۇدرەت، يېتىلدىڭ سەن، زەبەردەس، پەھلىۋان
جەڭچى.

سېنى كورسەم ھاياجاندا باقارمەن مەرت سىياقىڭغا،
ۋەتەنگە باغلىغان چەكسىز مۇھەببەت-ئىشتىياقىڭغا،
ئوقۇپ مىڭ ئاپىرىن، ئالقىش ئىرادەڭ، ئىجتىھادىڭغا،
سېنىڭ شانلىق ھاياتىڭغا، تارالغان نامۇ-داڭقىڭغا،
تۆگەرمۇ بىر ئومۇر يازسام غەزەل، كۇي، داستان، جەڭچى.

ياساندى، سۇ ئىچىپ قاندى گىيا ئۇنمەس قاقاس چوللەر،
توكۇلگەن ئۇنچە تەرىڭدىن ئېچىلدى چوغلىنىپ گۈللەر،
تىبابەتتە كۇمۇش يىڭنەڭ چىقارغاچ ياخشى يەكۇنلەر،
تەشەككۇر ياغدى شەنىڭگە، پەلەككە ياڭرىدى ئۇنلەر،
يۇزىدىن نۇر يېغىپ تۇرغان كويۇمچان، مېھرىۋان جەڭچى.

شۇڭا، مەغرۇر قىران بۇركۇت، ساڭا ھەر دەم سالام دەيمەن،
چوكۇپ ئىلھام، ھاياجانغا، يۇرەكتىن ئېھتىرام دەيمەن،
ئۇلۇغ كومپارتىيەم بولغاچ دىيارىم شات-خورام دەيمەن،
ۋەتەنگە كوز ئالايتسا ياۋ، ئەجەل قۇچقاي تامام دەيمەن،
ئوزى ھوشيار، كوزى روشەن، ۋەتەنگە پاسۋان جەڭچى.

ياراتتىڭ بەھساپ ئۇلگە ۋەتەن دەپ ئايىماي جانلار،
قىزىل بايراقتا رەڭ بەردى توكۇلگەن ساپ قىزىل قانلار،
يازار خەلقىم سېنىڭ بىرلە ۋەتەن تارىخىغا شانلار،

باهارنىڭ قويىنىدا گۈللەپ ياشارغاي باغۇ-بوستانلار،
يەنە ھەم قۇدرىتىڭ ئاشسۇن، كامال تاپ ھەر زامان جەڭچى.

1974 - يىل فېۋرال.

سۇزۇك

تاپتىم

پىغانىم كەتتى كۆكلۈمدىن، يوروق، كەڭ بىر زامان تاپتىم،
يۈتۈم سۇغا ئەجەپ تەشنا ئىدىم، ئابى راۋان تاپتىم.

ئەجەپ خاموش ئىدىم، ئەپسۇس، تىلى كەمتۈك كېكەچتىم مەن،
بۇگۈن ناتىق بولۇپ، بۇلبۇل كەبى ئەركىن زابان تاپتىم.

تۈنۈگۈن قايغۇ-غەم ئىچرە پاناھىم يوق ئىدى ئەسلا،
بۇگۈن بۇ يېڭى دەۋرىمدە ئۇزۇمگە مېھرىۋان تاپتىم.

ئەمەس يالغۇز بۇ دەۋران قويىنىدا ئازادە بولغان مەن،
ئۇزۇمدەك شات-خورراملارنى تۇمەن، مىليونلىغان تاپتىم.

نېچۈك شات بولمايىن روھىي كىشەنلەردىن خالاس تۇرسام،
بۇگۈن كومپارتىيە قەددىمنى رۇسلاپ، قايتا جان تاپتىم.

يېشىم ئاتمىشتىن ئوتكەن بولسىمۇ ئۇرغۇپ تۇرار غەيرەت،
بۇنىڭدەك ياخشى دەۋرانىنى دىيەلمەيمەن ئاسان تاپتىم.

شائىرانە خىيال

قەلەمنى ئويىنىتىپ قەغەز يۈزىدە يورغا يۈرگۈزسەم،
بۇ سەنئەتلىك يۈرۈشتىن ئاق ۋاراقنى تىلغا كىرگۈزسەم،
ۋاراق گۈلزاردا ئوز ئەمگىگىمدىن گۈللەر ئۈندۈرسەم،
زامانە ئەھلىنىڭ كۆڭلىنى خۇرسەنلىككە چومدۇرسەم،
ئولۇك روھلارغا ئىلھام بەزمىسىن تۈزسەم، تىرىلدۈرسەم.

ئەجەپ بەڭۈاش ئىكەن ئىلھام قۇشى، دامىمغا چۈشمەيدۇ،
قىلىپ كاجلىق بۇ تەرسا، ئۈندىسەم يانمىغا چۈشمەيدۇ،
قىلۇر قەيدىمنى رەد، ھەر تاشلىغان دانمغا چۈشمەيدۇ،
نېچۈن بۇ باغرى تاش ئاخىر كۆڭۈل كانمغا چۈشمەيدۇ،
ئەگەر چۈشسە ئىدى ئىززەت قىلىپ بوينۇمغا مىندۇرسەم.

كېلىپ ئۇ بولسا ھەمدەم، ئەلگە خىزمەت ئوتىسەك بىللە،
كۆرەش سازىنى "ئالغا" پەدىسگە يوتكىسەك بىللە،
ئېچىلساق بىللە گۈلدەك، باغ ئىچىدە كوكلىسەك بىللە،
ۋەتەننىڭ تۈزىنى ئاقلاش يولىدا ئورلىسەك بىللە،
ئۇنىڭ گۈللەنمىگىگە تەر توكۈپ ئەجرىمنى سىڭدۈرسەم.

بولاتتىم شات ئەگەر ئەل خىزمىتىمدىن شادىمان بولسا،
ئىجادىم چاقىغانلارغا بۇلاق يەڭلىغ راۋان بولسا،
ئەگەر ئولسەم ھاياتىمدىن ۋەتەنگە بىر نىشان بولسا،
قەلەم ھەر تامچىغاندا، قەتىردىن باغۇ-چىمەن بولسا،
بۇ باغنىڭ ھەر بىرىدە توزىماس گۈل-غۇنچە كۈلدۈرسەم.

ۋەتەن گۈلزارىنىڭ ئاۋازى پۈتمەس بۇلبۇلى بولسام،
يېتەتتىم ئارزۇ-ئارمانغا كى ئوچمەس بىر گۈلى بولسام،
ۋەتەنكىم مەھرىۋانىمدۇر، ئۇنىڭ ئوتكۇر تىلى بولسام،
ئىشكىتە تۇرغۇزۇپ خىزمەتكە سالسا، بىر قۇلى بولسام،
دىسە "ئوغلۇم" سۈزۈكنى، بۇ باھاغا جان سويۇندۇرسەم.

بۇلبۇلغا

كەلدى ئەمدى ئارزۇ قىلغان گۈل باھاريك، سايرىغىن،
قاندۇرۇپ گۈل ھوسىنگە چەشمى خۇماريك، سايرىغىن،
بولدى ئاۋازىڭغا دىللار ئىنتىزاريك، سايرىغىن،
تىلدا يوق ئەمدى پىچەت، بار ئىختىياريك، سايرىغىن،
ئۇز دىياريك، گۈلشىنىك، ئۇز مۇرغىزاريك، سايرىغىن.

ئال سۇكۇت موھرىنى تىلدىن، سايرا ئى شىرىن زابان،
دەۋر يارىڭدۇر سېنىك، ياڭرات غەزەلنى شادىمان،
ئەمدى خىلۋەتتىن ئۇزۇڭنى سەپكە ئال، قىلما گۇمان،
ئەيلە ئەركىنلىك ھاۋاسىدا بەلەن پەرۋاز ھامان،
باغۇ-گۈلزارىڭنى كۆيلەش ئىپتىخاريك، سايرىغىن.

ئۇتمىسۇن پۇرسەت يەنە ئەندىشە ئىچرە تۇگۈلۇپ،
كەتمىسۇن بەلكى ئىجادىيەت تۇغۇلماي، كومۇلۇپ،
پەيت مۇھىم، كوز ئاچ، ۋەتەندە كەتتى ئىشلار يۇكسۇلۇپ،
ئۇ بۇرۇنقى كونا رامكا، تارچىلىقلار ئۇزگۇرۇپ،
مۇنبىرىك بار ھەمدە يۇكسەك ئىپتىخاريك، سايرىغىن.

ئەمدى جىمجىتلىقنى قوي، بولسۇن راۋان سوزگە تىلىك،
كەتتى كۆلپەت يۇكى ئۇستۇڭدىن، تۇزەل، تىكلە بېلىك،
گەرچە توھمەتلەردە ئوتتى خارلىنىپ ئونلاپ يىلىك،
داغى ھىجرانلاردا قات-قات قانغمۇ تولدى دىلىك،
بولدى جارى ھەق-ئادالەت، پۇتتى زارىك، سايرىغىن.

كەلدى بىر سۇبھى سائادەت، كوز يورۇت، ياشنى قۇرۇت،
باسمىسۇن كوڭلۇڭنى زەڭ، ئوتكەنكى دەرتلەرنى ئۇنۇت،
سەكرە مەيدانغا، ناۋا قىل، سايرا، ئاۋازىڭ تونۇت،
پارتىيە سوزىنى ئاڭلا، پارتىيە يولىنى تۇت،
ئى سۇزۇك، كومپارتىيە چىن غەمگۇزارىك، سايرىغىن.

1980 - يىل، قەشقەر.

سالام، ئۇرۇمچى

ئەسسالام، ئۇرۇمچى!ـــدەپ مەن ئېھتىرامىم بىلدۇرەي،
يېڭىچە ۋەسلىك بىلەن سولىغۇن دىلىمنى كۆلدۇرەي.

ھورمىتىم ئىزھار قىلىپ كەلدىم بوسۇغاڭغا يەنە،
ئاچ قۇچاق، يار قوينىغا كىرگەن يىگىتتەك شات كىرەي.

نەۋقىران بىر ياش ئىدىم كەتكەندە سەندىن قوغلىنىپ،
"قار بوۋاي" بوپسەن دىسەك، يىللار ئىزى بۇ دەپ يۇرەي.

رەنجىمەيمەن ھىچ سېنىڭدىن قوغلىغانىتىڭ دەپ مېنى،
ئۇزگىدە تۇرسا ئۇۋالىم، نىمە دەپ سەندىن كورەي.

سېغىنىش دەردى-پىراقى ئوتتىي جاندىن شۇ قەدەر،
مەن ئۇچۇن چىمدىم توپاڭدۇر تۇتىيا، كوزگە سۇرەي.

كەڭ ئىكەن باغرىڭ ئەجەپ، گويا ھايات دەرياسى سەن،
شۇ ھايات دەرياسىدا تامچەڭ بولۇپ مەنمۇ ئۇزەي.

بار ۋۇجۇدۇم ئەل ئۇچۇن تۇرسا قىزىپ يانماق بولۇپ،
ئوت بولۇپ يالقۇنلىماي، "پىس-پىس" قىلىپ قانداق تۇتەي!

شوھرىتىڭ-شانىڭ ئۇچۇن بوغدانى سەن ئارتساڭ ماڭا،
دەس تۇرۇپ قەددىمنى پۇكمەي، مەنزىلىڭگە كوتىرەي.

سەن يەنە خانتەڭرىدەڭ ئاق چاچلىرىڭدىن نۇر توكۇپ،
ماڭا بىر قىلدىڭ تەبەسسۇم، مەن قۇچاغىڭدا كۆلەي.

1981 - يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

يەنە

تاڭ يوروپ چاچتى قۇياش نۇر شەرقىي ئاسماندىن يەنە،
ياڭرىدى بۇلبۇل ناۋاسى باغۇ-بوستاندىن يەنە.

سايرىدى تىل، يايرىدى دىل، چېقىلىپ دىل قۇلپىسى،
ناخشىلار، شات كۇلكىلەر جۇش ئۇردى ھەر ياندىن يەنە.

ياشنىدى قىرلار، ئىدىرلار، كىيدى ئەتراپ گۇل لىباس،
خۇش پۇراق كەلدى دىماققا لالە-رەيھانـدىن يەنە.

كوزلىرى پۇتكەن بۇلاقلار ئۇرغۇدى پونتان بولۇپ،
بولدى ھاسىل مىسلى دەريا ئىلمۇ-ئىرپاندىن يەنە.

قانچە شائىر قازدى دۇر ئەقلۇ-تەپەككۇر كانىدىن،
تىزدى شانلىق بەتكە نۇرلۇق ئۇنچە-مارجاندىن يەنە.

چىقىدۇ مەھمۇت، يۇسۇپتەك① يۇزلىگەن ئالىم، ئەدىپ،
غۇلجا، قەشقەر، ئاقسۇ، خوتەن، كورلا، تۇرپانـدىن يەنە.

① مەخمۇت قەشقىرى، يۇسۇپ خاس ھاجىپ.

قىلدى تازىم، ئېيتتى رەخمەت زوقلىنىپ كۇي تەڭرىسى،
ئاڭلىغاچ شات ناخشىنى بىزنىڭ غەزەلخاندىن يەنە.

1980 - يىل ئاپرىل، ئۇچتۇرپان.

يۇرتۇم

ئانا يۇرتۇم — ئەزىز يۇرتۇم، مۇقەددەس، جانجان يۇرتۇم،
تېپىلماس كۆللى ئالەمدە سېنىڭدەك مېھرىۋان، يۇرتۇم.

تۇغۇلۇپ سەندە چوڭ بولغان ساڭا پەيۇەندە ئوغلۇڭ مەن،
شۇڭا قەلبىمدىكى مېھرىڭ مىسالى بىر قىيان، يۇرتۇم.

تەسەۋۋۇر قىلمىغىم مۇمكىن ئەمەس بەلكى تىرىكلىكتە
دەقىقە ئايرىلىپ سەندىن ياشاشنى ھېچقاچان، يۇرتۇم.

پۇتۇن كەچمىشلىرىم سەندە، سېنىڭ ئۇستۇڭگە كۆلپەتلەر —
يېتىپ كەلگەندە بولغانتى مېنىڭ باغرىمۇ قان، يۇرتۇم.

ئوتۇپ قانچە سىناقلاردىن چىنىقتىم، سەندە تاۋلاندىم،
يەنە ئالدىڭدا تىك تۇردۇم بېرەي دەپ ئىمتىھان، يۇرتۇم.

سېنىڭ ئوغلۇڭ بولۇشتىن زور بەختىنى مەن تاپاي نەدىن،
ئاشۇ بەختىمگە كوز تىكتى ھەۋەس بىرلەن جاھان، يۇرتۇم.

چىداملىق ئالدىدا ئالىپ گويا بىر لىگىشغان قوزۇق،
يېشىڭ ئۇلغايسىمۇ غەيرەت، ماداردا نەۋقىران يۇرتۇم.

ئاجايىپ تارىخىڭ باردۇر پۇتۇلگەن قۇرلىرى زەردىن،
سېخى، مەردانە سەن، خەلقىڭ كۆرەشچان، پەھلىۋان، يۇرتۇم.

ئەگەر ئاچ كىرسە ھويلاڭغا تويۇپ ھەم كىيىنىپ چىقتى،
جاھاندا بارمۇ سەندەك كەڭ قوساق، چوڭ داستىخان، يۇرتۇم.

گۈزەللىك نۇر كەبى سەندىن تارالغان بارچە ئالەمگە،
شۇڭا نۇرانە گۈل ھوسنۇڭ جاھانغا خوپ ئايان، يۇرتۇم.

بولەكتىن ياشىندىڭ، كۆلدۇڭ، جاھان مەپتۇن جامالىڭغا،
ھايات ئوتمەكتە شاتلىقتا يوقالغاچ ئاھ-پىغان، يۇرتۇم.

1980 - يىل ئىيۇل، ئۈرۈمچى.

يىغلىما

(تېيىچان ئېلىيوپنىك شۇ ناملىق غەزىلىگە مۇخەممەس)

خۇيى ئۇ نامەرت دىگەننىڭ قىزنى ئالداش، يىغلىما،
ئۇ، مۇھەببەت بابىدا كەتكەنلا قاقۋاش، يىغلىما،
سېنى يىغلاتىتى، لېكىن بولدى ئۇزى پاش، يىغلىما،
ئىچ-ئىچىگىدىن ئورلىتىپ ئاھ، ئەي قەلەمقاش يىغلىما،
كۆزلىرىگىدىن مۇنچىلىك كوپ ئاققۇزۇپ ياش، يىغلىما.

يىغا قەلبىڭ يارىسىنى ياپسا، مەيلى يىغلىساڭ،
سېنى يىغلاتقانىنى كولىگە ئاتسا، مەيلى يىغلىساڭ،
ئوق بولۇپ ناۋەللىنى قاخشاتسا، مەيلى يىغلىساڭ،
يىغىدىن ئادەم تەسەللا تاپسا، مەيلى يىغلىساڭ،
لېكىن ھەرگىز كۆز يېشى بولماس تىلەكداش، يىغلىما.

تونىماي ئالدامچىنى سەن "ئۇ—مېنىڭ بەختىم" دىدىڭ،
"ئاشۇ بەختىمگە كۈشەندە چىقمىغاي..." دەپ غەم يىدىڭ،
"بۇ تۈيۈق يولدىن ئېتىڭنى تارت!" دىگەنىدىن رەنجىدىڭ،
شۇ يىگىت گۈل بەردى دەپ سەن ئالدىراپ كۈلگەن ئىدىڭ،
كۈلمىسۇن خەق، ئەمدى نامەرت ئاتتى دەپ تاش، يىغلىما.

سەن بولۇپ گويا كى كاكۇك، ئىشق كۈيىنى كۈيلىدىڭ،
ھەممىدىن كەچتىڭ، ھەۋەس دەريا سىنى كوپ بويلىدىڭ،
زەپ ئاسان مەپتۇنى بولدۇڭ، (ئەسلى شۇنداق گولمىدىڭ؟)
تىل بىلەن دىلنى ھەمىشە بىر تۇتاش دەپ ئويلىدىڭ،
ھەممىنىڭلا تىل-دىلى بولمايدۇ ئوخشاش، يىغلىما.

بەك ئاسان دەپ ئويلىغانمۇ دەرتكە يولداشلىقنى سەن،
خەلقى ئالەم ئالدىدا خورلۇققا بەرداشلىقنى سەن،
بىر كۆلۈشكە تېگىشىپ ئەتتىڭ گۇزەل ياشلىقنى سەن،
يارىشىملىق خۇي دىدىڭ يىگىتكە بەگۈاشلىقنى سەن،
سېنى يىغلاتقانغا خوش ئۇ كەسپي بەگۈاش، يىغلىما.

ئىشقىدىن لاپ سوزلىسە، بولدۇڭ ئۇنىڭغا مەھلىيا،
باشتىلا ئالدانغىنىڭدىن گۈل كورۇندى شۇم بۇيا،
پەرق ئېتەلمەي پەس ھەۋەسنى ئۇنى بىلدىڭ تۇتىيا،
پەس ھەۋەس، ئالىجاناپلىق ئوت بىلەن سۇدۇر گويا،
بولمىغانغا بۇ ئىككەيلەن بىر نىشانداش، يىغلىما.

سالمىدىڭ ياشلىق ئېتىڭنىڭ بېشىغا تىزگىن-يۇگەن،
قوزا-ئوغلاقمۇ قاچار گەر بېشىدىن چىقسا كوگەن،*

* كوگەن — سېغىن ۋاقىتىدا قوزا-ئوغلاقلارنى باغلاپ قويىدىغان ئىلمەكلىك ئاغامچا.

"ئالدىراپ بەرگەن كۆڭۈلىنىڭ ئەتىۋارى يوق" ئىكەن،
كوك چىمەن دەپ يۈگرىدىڭ يالاڭ ئاياق، سايدىن تىكەن،
يىڭنە سانچىپ ئالغىچە بەر ئەمدى بەرداش، يىغلىما.

ئەمدى بىلگەنسەن ئۇزەكمۇ، ئۇ ئەمەس ئىشىنىڭ ئوڭى،
كوپ ئورۇنسىز كۆلكىنىڭ راست بولىدۇ يىغا سوڭى،
ئالمىساڭ بۇندىن ساۋاق جەزمەن چىقار ئۇندىن چوڭى،
بايقىغىن كوپتۇر مۇھەببەت كوچىسىنىڭ ئوي-دوڭى،
ئەمدى بولغاي ئىبرىتىڭ باشلامچى يولداش، يىغلىما.

1982-يىل ئاپرىل، ئۈرۈمچى.

ئابدۇشۇكۇر مەمتىمىن

ۋەتەن

ۋەتەن، سەن سويگۇ مىزانىم، گۈزەللىك بىنەزەر سەنسىز،
تاپالماس ئىپتىخار ئومرى تۈغۈلغان بىرلە ئەر سەنسىز.

ۋەتەن — مىراجى ئەرشىمسەن①، خالايىق خالىقى ئالەم②،
ئىناۋەت تاپمىغاي شوھرەت ھاياتلىق ئوتسە گەر سەنسىز.

توپاق-جىسمىم، سۇيۇق-قانىم، ھاۋايىڭسىز نەپەس بولماس،
مەئىشەت، نازۇ-نېمەتلەر ماڭا گويا زەھەر سەنسىز.

مەگەر پەرۋان دىسەڭ، شەمئىم ئۈزۈكسەن چەشمەئى ئەنۋەر③،
پىراقۇ شەۋقى ئىشقىڭدا ماڭا تۈندۈر سەھەر سەنسىز.

ۋەتەن شەيدايى ئوغلانىڭ قىلالماس تەركى شەيدالىق،
ماڭا ئار شاھى ئىسكەندەر ئىبرىشكەن قۇت-زەپەر سەنسىز.

---

① مىراجى ئەرش — پەيغەمبەرنىڭ تەكرى بىلەن كورۇشكەن ساماۋى جايى، تەكرىنىڭ ھەرىمى.
② خالىقى ئالەم — ئالەمنى بىنا قىلغۇچى.
③ چەشمەئى ئەنۋەر — نۇر بۇلىغى.

خەلق

خەلق دىسەم باغرىم تولۇر، سويگۈم تولۇر، زېھنىم تولۇر،
خەلق دىسەم چەككەن جاپا، كەچمىش مۇشەققەت ئۇنتۇلۇر.

كائىنات ـ ئالەم ئارا گوھەر دىسەك گوھەر ـ زېمىن،
بۇ زېمىننىك جەۋھىرىنى ئىزلىسەك ئۇ خەلق بولۇر.

قۇدرىتىم خەلقىم يەنە، خەلقىم ـ تەپەككۇر زىننىتىم،
ھەر كۈنى سويگەچ قۇياش تۇپراقنى ھەر كۈن چوغلىنۇر.

تەنگە جان قىلماس ۋاپا، باقى ئەمەستۇر ھەر نەپەس،
ئەل گۈلستان، ئۇندىن ئۇزگە بارچە گۈل بوستان سولۇر.

شۇنچە ھىكمەت قامۇسى ئالدىمدا بەتلەر ئاچسىمۇ،
ئۇندا خەلق مەۋج ئەيلىگەن تەقدىرده قەلبىم زوقلىنۇر.

خەلق ـ قۇتۇپ يۇلتۇز يەنە، خەلقتە ئادالەت ئولچىمى،
بولدى خەلق تەھرىرى تارىخ، ئەمدى ھەق تاپقاي غۇرۇر.

بىر قۇياشكىم پارتىيەم ئەلدىن ئېلىپ نۇر پارلىغان،
ئىپتىخارىم: بۇ يۈرەك كوكسۈمده خەلقىم دەپ ئۇرۇر.

ۋەتەن ۋە پارتىيە

(پارتىيەمىز قۇرۇلغانلىغىنىڭ 60 يىللىغىغا ئاتاپ)

قۇي شارابىڭنى بۇدەم ياقۇت قەدەھقە، ساقىيا،
قىلدى بىر قۇتلۇق غەزەل ئىلھامى دىلنى مەھلىيا.

سىنە ياپراغىم شۇدەم بولغان كەبى ئالتۇن ۋاراق،
چىن دىلىمدىن ئورلىگەن ھەر تامچە قان بولدى سىيا.

دەۋرىمىزنىڭ ئىدىرىگى، ۋىجدانى، شانۇ ـ شەۋكىتى ـ
پارتىيەمگە پاك مۇھەببەت قىلدى قەلبىمدىن ندا.

ئىپتىخارلىق تۇيغۇدىن مەڭزىمده شاتلىق تامچە ياش،
ئەل باھارى سەن بىلەن تارىختا بولغاچ ئىپتىدا...

*

دوزىخى ئوتمۇش ئىدى ئەل بېشىدا زۇلمەت زامان،
ئاچمىغان بەختىك چېچەك باسقاچ جاھاننى شۇم بۇيا.

پاجىئەگە قىسمىتىك دۇچ كەلسىمۇ يۇزمىك قېتىم،
قۇر ئېچىپ ئىقبال يولۇڭنى تاپمىغان ھىچ ئەۋلىيا.

يەتسمۇ پەريات، مۇناجات نالسى ئەرش قەرىگە،
چۈشمىدى پەرۋاز قىلىپ قۇتقازغىلى سۇمرۇقمۇ يا.

باسسمۇ يەلكەڭنى مىڭ مۇشكۇل، جاپالار تاغ بولۇپ،
چىقمىدى زاھىر بولۇپ شەپقەتكە خىزرى ئەنبىيا.

سۇسراپ قاخشال بولۇپ سۇنغاندا بەرگى ياپرىغىڭ،
ياغمىدى شەپقەت سۇيى يا ئۇنگىدەڭ بىر تال گىيا.

نۇرغا تەلمۇرگەن كوزۇڭ زۇلمەتتە بولغاندا بەسىر،
كىم شاپائەت ياغدۇرۇپ سۇردى كوزۇڭگە تۇتىيا؟

تاڭ باھار بەخش ئەيلىدى كومپارتىيەم جۇتنى يېڭىپ،
بالقىغان كۇندەڭ ۋەتەنگە توكتى زەر-ئالتۇن زىيا.

پارتىيەم قىلغاچ مەدەت يوقسۇلغا كىردى كۇچ-قۇۋۋەت،
بولدى غۇربەتلىك ماكان گاڭدەڭ ئۇيۇل ئالماس قىيا.

قايتا قەست قىلغان ياۋۇزلار ئاقىۋەت بەربات بولۇپ،
بولدى تارىخ ئالدىدا پۇتلار تېڭىدە بوريىا.

قايتىدىن كۇلدى باھار، شاتلىق سويۇپ، يايراپ كوڭۇل،
ھەر يۇرەكنىڭ خەندىدە سايرايدۇ بىر بۇلبۇلگويا.

ئالدىمىزدا چوڭ چېلىش، چۈشتۇق سەپەرگە ئاتلىنىپ،
جىلۋە قىلغاچ ئەتىمىز پەرھاتقا شىرىنىدەك مانا!

*

پارتىيەم، قۇتلۇق تويۇڭ، باغرىمدا بىر چوڭ توي بۇگۈن،
بەزمىدىن مەي جامى تۇتتۇم مەن خوشال مۇنبەر ئارا.

سىنە ياپراغىم شۇ دەم بولغاپ كەبى ياقۇت قەدەھ،
قەترە مەي جىسمىم-ھوجەيرەم قويىندا ئوينار راسا.

1981 - يىل 1 - ئىيۇل.

سويگۇ

قايسى پەرۋان ئوت ئارا ئورتەنمىدى،
ياكى ئوت پەرۋانىغا گۈلشەنمىدى؟!

قايسى بۈلبۈل گۈلگە شەيدا بولمىغان،
ياكى گۈل بەرگىدە شەبنەم قەنمىدى...

شامغا پەرۋان بولدى شەيدا كويدى ھەم،
يا ئىشق سەۋدالىغى سەھۋەنمىدى؟

توكىتى قان پورەك كورۈپ بۈلبۈل سەھەر،
ياكى گۈل بۈلبۈل بىلەن بىر تەنمىدى.

بىلمىدىم، قەلبىمدە ئەلگە زور ئىشق،
يا مەلەك① دىلغا ئۇنى تەرگەنمىدى.

---

① مەلەك — مالايىكلەر.

ئەي ۋەتەن، ئىشقىم ساڭا، زوقۇم ساڭا،
تەگرى خاكىڭغا ماگىنىت كومگەنمىدى.

ياكى شەيدايى تۇغۇلماقتىن بۇرۇن
روھى سويگۇ ئابىغا چومگەنمىدى؟...

بـۇگـۈن

لاله هوسنۇڭ زەپىران رەڭگىمگە گۈل رەيهان بۇگۈن،
جۇت كېزىپ تاپقان باهارنىڭ پەيـزى خـوپ دەرمان بۇگۈن.

ئۇسسۇلۇقتىن سۇسراپ بولغان ئىدىم بىھۇش ئۇزەم،
يارىنىڭ لەب جامىدىن مەي شەرۇتنى لوقمان بۇگۈن.

چوچىگەن قۇشتەك قەپەزدە تاپمىغان كۆڭلۇم ئارام،
ئىپتىخارى، ئەركىگە ئەمدى، كورۇڭ، سۇلتان بۇگۈن.

چەكتى پۇرقەت ئاشىغىڭ هەم كۆلدى ۋەسلىڭ ئەركىسى،
گۈل باهارىم بەزمىگە ساقى ئەزىز دەۋران بۇگۈن.

دىل ياشاردى ئەل بىلەن، ئەلمۇ ياشارغاي قول بىلەن،
شات ناۋا بولدى كوكۈلنى قاپلىغان ئارمان بۇگۈن.

تاڭ بىلەن، بۇلبۇل بىلەن شەيدايى چەك دىل تارىنى،
كوكتىكى مىڭ قۇش كەبى جىسمىمدە قان جەۋلان بۇگۈن.

تۇرپان

قەدىم هەيۋەت تىيانشان قوينىدا تۇرپان گويا زۇمرەت،
ۋە ياكى ئەينى بىر پەرۋەش كۆلەر بوستان ئارا خلۇەت.
ئاتا قىلمىش ئاڭا بوغدا زىمىنىڭ تەھتىدىن قۇدرەت،
ياساندۇرمىش ئۇنى تارىخ تاقاپ ئۇستىگە زەر زىننەت،
سالام، تۇرپان ـ تەۋرۈك يۇرت، دىلىم مەدھىگە تولغان بەت.

ئۇزۇمنىڭ بېغى سەن گويا جاۋاهىر كانىدەك تۇرپان،
ئۇنىڭ هەر دانىسى بولسا غەزەل، هەر شىگىلى داستان،
كورۇنمىش هەر ئۇزۇم چاقناپ قەدەھ مەي چايقىلىپ تۇرغان،
ۋە يا شۇ مەي قەدەھ ـ جامنى ماڭا سۇنغان گۈزەل جانان،
دىلىڭدا ئەۋجىگەچ سويگۇ يۇزۇڭنىڭ جىلۋىسى سۇلكەت.

ئۇزۇمغۇ ئەسلى خوپ شىرىن، ناۋاتتەك تەمى قوغۇن قاق،
سەھەر تىل تەككۈزۈپ كورسەڭ هەسەل شەبنەمگە لىق ياپراق،
سېنىڭدىن ئۇزگە قاي جايدا شېكەر پەيدا قىلۇر يانتاق،
تەئەججۇپ، يا پۇتۇلگەنمۇ ئەزەلدە قەن بولۇپ تۇپراق،
ۋە يا گۈلقەنچىمۇ دىخان، بۇ يالقۇنتاغدا نە هىكمەت؟

قاقاقلاپ كۆلدى يالقۇنتاغ، ۋاراقلا، قامۇسۇم باي دەپ،
ئۇنىڭ ھەر ۋارىغى بىر-بىر ساڭا تارىخنى ئېيتقاي دەپ،
ياقام توتتۇم ئىدىقۇتقا كوزۇم چۈشكەندە ۋاي-ۋاي دەپ،
شۇڭا كەلدىم، ئەزىز تۇرپان، سېنىڭ قىسسەڭنى ئاڭلاي دەپ،
كوزۇمدە بىز خارابە، ئەمما قەلبىمدە بۇيۇك نۇسرەت.

زىكىردۇر نامە ئەپشانەڭ قەدىم قاڭقىلى① نامىدا،
يېزىلمىش تەسۋىرىڭ ئايان سىما چېھرىنىڭ② كىتابىدا،
يېپەك كارۋانلىرى پېشقان دىيارىڭ ئاپىتابىدا،
تىلاۋەت قىلدى مىڭ راھىپ بېزەكلىك ئەتىكابىدا،
مېنى ھازىرمۇ بەنت قىلدى كامالەت شاھىدى سەنئەت.

ئەنە تەسۋىرى سۇرەتتە چېلىپتۇ مۇتىرىبىڭ③ ھەر ساز،
ئۇسۇل رەققاسلىرى قىپتۇ پەردەڭ كوكتە مىڭ پەرۋاز،
مەلىكە ئارسلان ساقى، يەنە ۋاڭ يەندى④دىن ئاۋاز،
ئۇزۇمنى ئۇنتۇدۇم بىلمەي، قۇيۇڭ مەينى دىدىم ئاز-ئاز،
لېۋىمنى سۇركىدىم گويا ئاڭا تەككەن كەبى شەرۋەت.

---

① قەدىمقى يىلنامىلەردە تۇرپان — قاڭقىل دەپ ئاتالغان.
② سىما چېھرە — غەربىي خەن دەۋرىدىكى مەشھۇر تارىخچى. «تارىخ-نامە»نىڭ ئاپتورى.
③ مۇتىرىب — سازەندە.
④ ۋاڭ يەندى — سۇڭ سۇلالىسىنىڭ ئەلچىسى.

كېلىشكەن باربگاھ تۇرقۇڭغا باقسام، ئاز كېلەر مىڭ زوق،
مەگەر ئاستانە تور بولسا، مەئىشەت داسخىنى بۇيلۇق،
تۇيۇقسىڭ غارى يا بولسا، ئاڭا قاڭقى مۇنارى ئوق،
كېۋەزلىك شىرىدىغىڭ بولسا، بۇ ئويىنىڭ ئوگزىسى ئۇپۇق،
چەۋەندار نەسلى ساھىپخان كۇتۇپ مېھمان، تاپار شوھرەت.

ۋاقىت لاچىنلىرى ئۇچقۇر، بۇگۈن تۇرپاندا گۈل ئەنبەر،
سائادەت سۇمرۇغى كوكتىن ئۇزۇمزارلىققا توككەن زەر،
گۈزەل تۇرپاندا باغ مەشرەپ قىزىتماقتا ئايال ھەم ئەر،
مۇجەسسەم ئەيلىسەم نەزمەم، دىمەك تۇرپان ئىسىل گوھەر،
قەدەھنى قايتۇرۇپ ئېيتار ساڭا شەيدايى مىڭ رەخمەت.

1981 - يىل 1 - سېنتەبىر.

ئابدۇسالام توختى

باهار ئىشقى

ئاتقاندا تاڭ چىقتى قۇياش، كەلدى باهار - كوكلەم مانا،
نۇر ئىلكىدە كۇلدى زىمىن، نۇر ئىلكىدە كۇلدى ساما.

چوللەر يېشىل كىمخاپ كىيىپ، باغلار ياساندى گۇل بولۇپ،
زەپمۇ چىرايلىق بۇ باهار، زەپمۇ ئىسسىل، كوركەم، زىبا.

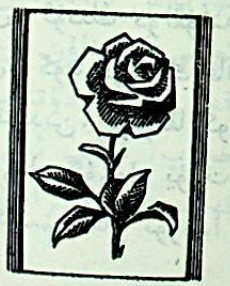
قوزغاپ كوكۇلدە زوق - ھەۋەس، قۇشلار چۇرۇقلاپ چالدى ساز،
ياكراتتى بۇلبۇل ناخشىنى گۇلشەن ئارا، گۇلباغ ئارا.

قاينىاتتى بۇ شات بەزمىنى، توكۇپ دىلدىن نەزمىنى،
كەڭ سەھنىسى كوك باغىدا قالغاچ ئۇسۇل ئويناپ راسا.

شىددەت بىلەن قوغلاپ - سۇرۇپ قۇزغۇننى تارمار ئەيلىدى،
بۇركۇت، جەسۇر لاچىن ھامان پەرۋاز قىلىپ ئاسمان ئارا.

قۇتلۇق - مۇبارەك ئەي باهار، ئالتۇن قۇياشلىق گۇل باهار،
پونتان بولۇپ تاشتى شۇ ئان ئوتلۇق يۇرەك ئىشقىم ساڭا.

1977 - يىل باهار، ئۈرۈمچى.

تىيانشان باغرىدا شاتلىق

قىزىل دولقۇن ئاجايىپ خۇش خەۋەرلەرنى① تاراتقاندا،
كۆلۈپ كەتتى جىمى مىللەت ئانا يۇرتۇم تىيانشاندا،
يېقىملىق ساز، خوشال ناخشا جاراڭلاپ يەرۇ-ئاسماندا،
ئۇسۇلغا چۈشتى شات خەلقىم قىزىل گۈللۈك گۈلىستاندا،
خوشاللىقا چۆمۈپ مەنمۇ قەلبىم ئالدىم ھاياجاندا.

ھاياجانىم دېڭىز بولدى، ئۇنىڭ دولقۇندا ئاقتىم،
ھاياجانىم قانات بولدى، گويا قۇشتەك قانات قاقتىم،
ئۇچۇپ ئوتتۇم ئىگىز تاغدىن، بۇلۇتقا كوكرىگىم ياقتىم،
تىنىق كوكتە قىلىپ پەرۋاز گۈزەل يۇرت ھوسنىگە باقتىم،
كۆلۈپتۇ ھور تىيانشانىم باھار نۇرىدا شۇ ئاندا.

بۇ قۇتلۇق خۇش خەۋەردىن كۈچ-قۇۋۋەت ئاپتۇ جىمى جانلار،
ئىپرىپ مۇزلار ئەزىم تارىم چېچىپتۇ ئۇنچە-مارجانلار،
چېچەككە پۈركىنىپتۇ ھور تىيانشان باغرىدا باغلار،

---

① پارتىيە 11-قۇرۇلتىيى 5-ئومۇمى يىغىنىنىڭ ئاخباراتى ۋە باشقا خەۋەرلىرى كوزدە تۇتۇلدۇ.

كىيىتۇ گۈل باھار ئەتلەسىنى كورگەم ئىگىز تاغلار،
تۇمەن بۇلبۇل قۇرۇپ بەزمە ناۋا ئەيلەپتۇ بوستاندا.

نەزەر تاشلاپ قىزىل تۇغنىڭ گۈزەل جەۋلانىنى كوردۇم،
ھەققەت سويگۈچى سانسىز جەسۇر، مەردانىنى كوردۇم،
كۈرەش ئوتىدا تاۋلانغان ۋەتەن ئوغلانىنى كوردۇم،
ئۇنىڭ ئۇرغۇپ ئېتىلغان چىن يۈرەك پونتانىنى كوردۇم،
قىزىپتۇ تەنتەنە—بايرام شەھەر، يېزا، زاۋۇت، كاندا.

نەزەر سالسام، ياساپ ئوركەش يۇرۇڭقاش ناخشا توۋلاپتۇ،
كىيىپ كەڭ بەقەسەم تونىنى كوئىنلۇن ئۇسۇل ئويناپتۇ،
ئەزىزانە، گۈزەل قەشقەر راۋاپ، دۇتارىنى چاپتۇ،
خوشاللىق دولقۇنى ئوخچۇپ، ئېقىپ ئەل ئىچرە يامراپتۇ،
سويۇملۇك پارتىيەمگە مەدھىيە ياڭراپتۇ ھەر ياندا.

قۇياش چاقناپ يوروق نۇرغا تولۇپتۇ سۇپ-سۇزۇك ئاسمان،
چىقىپتۇ كوككە لىيۇ شاۋچى پەرىلەردەك ئۇچۇپ لەززان،
كۆتۈپ ئاپتۇ ۋۇگاڭ، دالچىن شارابىنى قۇيۇپ شۇ ئان،
چۈشۈپتۇ شوخ ئۇسۇلغا ھەم غىپرىپ چاڭئې بولۇپ شادمان،
شېھىتلەرمۇ خوشاللىقا چۆمۈپتۇ ئەرشتە—ئاسماندا.

ئۇلۇغۋار پارتىيەم ئەلگە قۇيۇلمايدىغان مەھرىنى چاچتى،
ئازاپ چەككەن تۇمەن مىڭ جان كوتەردى قايتىدىن باشنى،
تىيانشان باغرىدا شاتلىق دېڭىزدەك جۇش ئۇرۇپ تاشتى،
جەسۇرانە يۇرۇش قىلدۇق، گۈزەل ئىقبال قۇچاق ئاچتى،
كۆرەشتە يۈكسىلىپ جەزمەن يېتەرمىز ئارزۇ-ئارمانغا.

1980 - يىل مارت، ئۈرۈمچى.

مەھەممەت رەھىم

يېزا غەزەللىرى

(سېكىل)

ياشارغان يېزا

يېتىپ كەلگەندە يېزامغا جاھان جەننەت كورۇنگەندەك،
تونالماي تىكىرىقىپ قالدىم ئېزىقماندا ئوكۇنگەندەك.

خىجىل بولماي سوراپ كوردۇم بىراۋدىن ئەسلى يېزامنى،
مۇشۇ، دەپ كورسىتىپ قويدى قىلىپ زاكلىق يوتەلگەندەك.

ساڭا بۇ ھالنى دەپ بەرسەم، تۇتۇپ كوكسۇڭنى شۇ ئاندا
قاقاقلاپ بىر كۈلۈپ كەتتىڭ ياڭاق يەرگە توكۈلگەندەك.

تۇنۇگۈنكى خاراپ يېزام ياشارغان بولسىمۇ شۇنچە،
مېنىڭچە كوز يۇمۇپ ئاچقۇنچىلىك پۇرسەت ئوتۇلگەندەك.

ياساۋاتساق، گۈلۈم، شۇنداق چىرايلىق گۈل-گۈلستانلار،
نەمىشقا تىكىرىقاي ئەمدى تەئەججۇپكە چۆمۈلگەندەك.

يار دىسەك

بولمەن ئالدىڭدا ھازىر ئىشقا چىللاپ يار دىسەك،
مەن بىلەن قاينىاق چېلىش، ئەمگەككە بىللە بار دىسەك.

قالمىغان شۇ كەمگىنچە ۋەدەم ئەمەلدىن ئايرىلىپ،
شەرتلىرىڭگە مەن تەسەددۇق، سويگىنىم ئىلغار دىسەك.

كوككە يەتمەسمۇ بېشىم چىقسام چېلىشلاردىن ئۈزۈپ،
گۈل تاقاپ كوكسۇمگە شۇ چاغ، سەن ماڭا دىلدار دىسەك.

تەلمۈرۈپ تۇرغان ياسانچۇقلار ماڭا سوز تاشلىسا،
سادىغاڭ كەتمەپمىدىم "ھورۇنغا قەلبىم تار" دىسەك.

كەل قېنى، تاشلايلى بىز پۈكلەپ جاپانىڭ قەددىنى،
مەنمۇ تەيىار ھەر مىنۇت، كوكرەك ئۈرۈپ تەيىار دىسەك.

تاڭ جۇلاسى پىزىمىزنى پۈركىگەچكە نۇر بىلەن،
نۇر ئىچىدە ئۇچرىشايلى ھەر سەھەر دىدار دىسەك.

ماختىدىڭ دەپ رەنجىمە

ناخشا ئېيتساڭ تاڭ سەھەردە دەپتىمەن بۇلبۇلمىكىن،
ياكى ئاڭلانغان يىراقتىن خۇش ناۋا مەرغۇلمىكىن.

دەپتىمەنكى، ئوت ئوتاپ يۈرسەڭ ئېتىزدا كەچقۇرۇن،
مايسلارنىڭ ئىچىدە چوغدەك ئېچىلغان گۈلمىكىن.

ماختىدىڭ دەپ رەنجىمە، ماختايدىكەنغۇ ھەممە ئەل،
دەيدىكەن: بۇ قىز شامالدەك چارچىماس دۇلدۇلمىكىن.

بوپتۇ، مەنمۇ مەدھىيەمنى كۈزگىچە پىنھان تۇتاي،
مول ھوسۇلنىڭ تويلىرىدا ماختىسام ماقۇلمىكىن؟

ئۇلگەم سەن

ھوزۇرلاندىم قاراپ ئوستەڭگە يول سالغاندا-سالغاندا،
ئېچىپ سۇنى ئېتىزلىققا ئېلىپ ماڭغاندا-ماڭغاندا.

شۇڭلاپ ئىككىمىز گويا ئېتىزدا بىللە ماڭغاندەك،
تۇيۇلدى شىرقىراپ سۇلار كۈلۈپ ئاققاندا-ئاققاندا.

ساڭا سادىق كېنىزەكتەك مېنى ئاسراپ قارايدىغۇدەك،
تولۇن ئاي نۇر چېچىپ ئاستا ئۇزەر ئاسماندا-ئاسماندا.

سۇزۇك سۇ يورغىلاپ تەكشى ئېتەك ياسا ئېتىزلىقتا،
بىرەر تال مايسىمۇ قالمايدىكەن ئارماندا-ئارماندا.

سۇغاردىم سەن ئۇگەتكەندەك، ياشاپ كەتتى يېشىل بۇغداي،
شۇنىڭچۇن ربغبتىم، ئىشقىم ساڭا ھەرئاندا-ھەرئاندا.

مۇشۇنداق سويگۇنى بىزگە بەخش ئەتكەنمۇ گۈزەلچەندەك،
بولار مۇنداق مۇھەببەت بەختيار ئىنساندا-ئىنساندا.

ئىشچان گۈلۈم

چۈشۈپسەن ئومىغا قىزغىن پولاتتەك چىك قولۇم بار دەپ،
ۋەتەنگە مول ھوسۇلدىن خۇش خەۋەر بەرمەك يولۇم بار دەپ.

غۇلاچتىن كەك ئېلىپ سولنى مېڭىپسەن ئالدىدا كوپنىك،
ئۈچۈپسەن خۇددى سۈرئەتتە قاناتلىق دۇلدۇلۇم بار دەپ.

قولۇڭدا ئوغىنىك ئويناپدۇ ناخشاڭغا بولۇپ تەڭكەش،
يىگىت قەلبى خوشال سەندىن قوشاقچى بۇلبۇلۇم بار دەپ.

ئىشەنچلىك قەچقىرىپسەن بەسلىشىشكە قانچە ئەرلەرنى،
يېڭىلمىسەم مەن ئۇچۇن شۇ چاغ نومۇس ئاتلىق ئولۇم بار دەپ.

سېنىڭ ئەمگەكتە بەس-بەستە يېڭىلگەن بىر چېغىڭ بارمۇ،
شۇنىڭچۇن ئېيتىمەن مەغرۇر مېنىڭ ئىشچان گۈلۈم بار دەپ.

تىزىپ باغلارنى خامانغا ياسايلى سۇنئى كۈئىنلۇن،
ياراشقاي سوزلىسەك شۇندا ھىساپسىز ھوسۇلۇم بار دەپ.

بۇغداينىڭ سوزى

دەيدۇ بۇغداي ماختىنىپ: ئىسمىم بىلەن يىگانە مەن،
موتۇرەر مەن، ھەممە نۇقساندىن تامام بىگانە مەن.

كەڭ ئېتىزلىقنىڭ كوكسىدە غۇر-غۇر شامالغا مەس بولۇپ،
ئىككى ياقتا چايقىلىپ ئويناپدىغان مەستانە مەن.

سارغىيىپ پىشقان چېغىم دىخان ئاكامغا كوز قىسىپ،
ئەمدى كەل ئوغاق ئېلىپ، دەپ چىللىغان مەردانە مەن.

چەش بولۇپ تۇرغان چېغىم قوزغايدۇ گوھەر رەشكىنى،
چۈنكى گوھەردىن ئەزىزراق، ئەڭ ئىسىل دۇردانە مەن.

نان بولوپ چىقسام تونۇردىن جان بىلەن تەڭ قىممىتىم،
شۇ ئۇلۇغلۇق شەرىپىم بىرلە ھامان شاھانە مەن.

مەن ئۇلۇغ بولساممۇ، ئەلنىڭ ھاجىتى مەندىن ئۇلۇغ،
ئەل-ۋەتەننىڭ بېشىدىن ئورگەلگۈچى پەرۋانە مەن.

1961 - يىل ماي — ئاۋغۇست، غۇلجا.

يۇرەك سوزۇم

بىباھا دەستۇر قىلىپ يەنئەندىكى سوھبەتنى① مەن،
قەلبىمگە سىڭدۇرۇپ دەۋرىمگە خاس خىسلەتنى مەن،
يۇرتىمگە تولدۇرۇپ لىق ئىشتىياق، رىغبەتنى مەن،
پارتىيە، خەلقىمگە ئەۋۋەل بىلدۇرۇپ ھورمەتنى مەن،
قەلپ سوزۇمنى يازغىلى ئالدىم يەنە نوۋەتنى مەن.

باشلىدىم نەزمەمنى مەن لۇشۇن تاغامنى ياد قىلىپ،
جەڭگە ئاتلاندىم بۇگۈن، مىندىم قەلەمنى ئات قىلىپ،
بۇ كۇرەشتە بەختىمىز دۇشمەنلىرىنى مات قىلىپ،
ھەيۋىسىنى خەلقى ئالەم ئالدىدا بەربات قىلىپ،
يەتكۈزەرمەن ۋايىغا بۇ جەڭگىۋار مەقسەتنى مەن.

ئەسلىسەم ئوتمۇشنى مەن، يەر خۇددى تەتۇر چوگىلەر،
ۋەھشى، ئادەمخور زامانىنىڭ تەكتى روشەن كورۇلەر،
"زۇگلىسى يوغان ئۇزۇلگەن" باي، بېگىملەر، توربىلەر،

① «يەنئەن ئەدەبىيات - سەنئەت سوھبەت يىغىنىدا سوزلەنگەن نۇتۇق» كوزدە تۇتۇلىدۇ.

نىمىلەر كورسەتمىگەن ئۇ ئىككى پۇتلۇق بوردىلەر،
كەلتۇرەي شاھىت قىلىپ مۇدھىش، قارا قىسمەتنى مەن.

مەڭگۇ ئەستىن چىقمىغاي ئوتمۇشتىكى كەچمىشلىرىم،
يازلىرىمۇ قىش بولۇپ ئوتكەن جاپالىق قىشلىرىم،
تەر توكۈپ، جان كويدۇرۇپ قىلغان ئېتىز پەرۋىشلىرىم،
ئەمگىكىمنىڭ قەنتىنى چاقمايلا سۇنغان چىشلىرىم،
كۇزلۇگى ئۇسقان ئىدىم ئاش ئورنىغا ھەسرەتنى مەن.

قىشلىغى ئاش-نان ئۈچۈن بايلارغا بولدۇم مەدىكار،
گاھى ئىشسىز ئاچ قېلىپ، قۇشقاچنىمۇ قىلدىم شىكار،
باي غوجاملار ئويىدە دەرتىمەن ئانام بولغان چاكار،
ئولگىچە ئىشلەتتى زالىم بىر مىنۇت قويماي بىكار،
دورىلىققا تاپمىدىم باي قەلبىدىن شەپقەتنى مەن.

سىل بولۇپ مىسكىن ئاتام ياتقان ئىدى بىرنەچچە ئاي،
ئايرىلىپ غەمخور ئانامدىن ھالسىزغا بولدى ۋاي،
قالدۇرۇپ ئويىدە ئاتامنى ئىشلىمەي قانداق قىلاي،
شۇنچە قىلسامۇ پەلەك ھىچ ئاچمىدى بىزگە چىراي،
مەڭگۇ كوز يۇمدى ئاتامۇ، نىمە دەي بۇ دەرتنى مەن!

بىر يېتىم بولدۇم ئەلەم-قايغۇ بىلەن قولتۇقلىشىپ،
نەگە باش تىقسام شۇ يەردىن چىقتى پىشكەل جۇپلىشىپ،
تالىيسىنىڭ كەينىدىن قوغلاپ يىقىلدىم پۇتلىشىپ،
كەمبەغەلگە ئۇ زامان كەتكەن ئىدى بەك جۇتلىشىپ،
قانچە يىل يۇردۇم بېشىمدا كوتىرىپ كۇلپەتنى مەن.

دائىما دەيتتىم ئۇزۇمگە: بىزگە دۇنيا تارمىكەن،
ھەممە جايدا كەمبەغەللەر خۇددى بىزدەك خارمىكەن،
ھەممىدىن مەھرۇم قىلىنغان، چەككىنى ئاھ-زارمىكەن،
ياكى بىر كۇن تاڭ ئېتىپ، بىزگە نىجاتلىق بارمىكەن،
زارىقىپ كۇتكەن ئىدىم تاڭ يورۇغان پۇرسەتنى مەن.

تاڭ ئېتىپ، ئەل بەختىنى يورۇتتى ئوكتەبىر تېڭى،
كوتىرىلدى ئۇستىمىزدىن دەرت-ئاسارەتنىڭ چېڭى،
قەلبىمىزگە چاچتى نۇر ماۋجۇشىنىڭ غالىپ ئېڭى،
مەن تۇغۇلدۇم قايتىدىن، ئۇمرۇم يېڭى، دەۋرىم يېڭى،
شۇ يېڭى ئۇمرۇمدىلا كورمەكتىمەن راھەتنى مەن.

مەن تۇغۇلدۇم قايتىدىن بەختىم بىلەن، قەدرىم بىلەن،
زوقلىنىپ بەختىمگە مەن ئاچتىم قۇچاق مېھرىم بىلەن،
ھور ياشايمەن ماختىنىپ بۇ جانجان دەۋرىم بىلەن،

ئاشىغى مەن بۇ زامانىنىڭ بار-يوقۇم، ۋەسلىم بىلەن،
شۇ زامانەم قولىغا سۇ قۇيدۇراي جەننەتنى مەن.

شۇ زامانەم دەل بۇگۈن چارەك ئەسرنى ياشىدى،
ئەدەبلەتىن ياشلىغىنىڭ دەسلەۋىنى باشلىدى،
قانچە كارۋانلارنى يولدا ئارقىسىغا تاشلىدى،
ھەر يېشىدا بىر ئەسىر مەزمۇن قۇچاقلاپ ياشىندى،
ئىپتىخارىم دەپ تونۇيمەن بۇ زەپەر-نۇسرەتنى مەن.

بىز ئۇلۇغلايمىز شۇڭا كومپارتىيە يولباشچىنى،
ئېيتىمىز ئاخىرغىچە پوتئېر ياراتقان ناخشىنى①،
يەرلىگدە ياتقۇزۇپ پۈتكۈل جاھانگىر ۋەھشىنى،
قۇرىمىز ئىنسانىيەتكە بەخت-سائادەت گۈلشىنى،
قەتىرە ئەجرىمدىن شۇڭا سەزمەكتىمەن لەززەتنى مەن.

كوزىمىزگە ياۋ بۇگۈن يايسا بىخۇتلۇق تورىنى،
ھوكىرەيدۇ ئەتىلا زۇلمەت، جاھالەت بورىنى،
تارتتى كوپ ئەجدادىمىز تارىختا غەپلەت سورىنى،
ئەمدى بىز چىڭ تۇتىمىز ھاكىمىيەت چۈلۈۋرىنى،
جەڭىرى سەگەكلىشپ سۈردۇم يېراق غەپلەتنى مەن.

① ئىنتېرناتسونال شېئىرى كوزدە تۇتۇلدۇ.

قان بىلەن كەلگەن ئەمەسمۇ شۇ بۇگۈنكى بەختىمىز،
قەدىمنى بىلگەچ ئۇنىڭ جاندىن ئەزىز كورمەكتىمىز،
ھوسىنگە باقساق بۇگۈننىڭ، زەپ گۈزەلدۇر ئەتىمىز،
شۇ بۇگۈن ھەم ئەتىمزنى قوغدىماق چىن ئەھدىمىز،
ئەھدىنى ئاقلاپ ۋەتەندىن كۇتىمەن رەخمەتنى مەن.

1974 - يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

باغۋەن قىز

ۋۇجۇدۇم بولدى ئوت-يالقۇن كۆلۈپ سوۋغاتىنى تۇتقاندا،
تەبەسسۇم، ناز بىلەن ياشلىق كۆكۈل مەيلىمنى ئۇتقاندا.

يۇرەك گويا كى شام ئوخشاش قىزىپ، بىر يول ئېرىپ كەتتى،
قىزىل ياقۇت ئاناردىن يېرىپ بىر قەترە يۇتقاندا.

دىدەك: — قانداق ئىكەن تەمى؟ — چىچەن بۇلبۇل كەبى سايراپ،
ئاناردەك شىرنىسى مەس قىپ ئۇزۇمنى مەن ئۇنۇتقاندا.

— قىلاي تەرىپىنى قانداق؟ — دىدەم ئاستا ئۇزۇم ئوكشاپ،
بولۇپ ئەجرەك گۇۋاھى بۇ، ئاتاق-داڭقەك تونۇتقاندا.

دىدەك: — شۇنداق بولاركەن، راست، ئانا تۇپراقتا ئىشق
باغلاپ،
يېشىل، يۇمران كوچەتلەرگە كۆكۈل مېھرىنى قاتقاندا.

دىدەم: — شۇنداق، گۈلۈم، ھەرگىز ئولۇك، زەي سۇچە تەم
بولماس،
يۇرەكتىن ئەل ۋەتەننىك مېھرىنى بىر دەم سۇۋۇتقاندا.

1962 - يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

جاندىن ئەزىز

ئەي يۇرەك سويگەن دىيارىم، سەن ماڭا جانـدىن ئەزىز،
شوخلىنىپ ئاققان تومۇردا قىپ-قىزىل قاندىن ئەزىز.

چىن گۈزەللىك ئاشىغى مەن، گۈلگە ئامراق كۆيچى مەن،
بارچە گۈللەر تاجىسى سەن لاله-رەيھاندىن ئەزىز.

ئەڭ مۇقەددەس ئىززىتىمدۇر ئار-نومۇس، ۋىجدان مېنىڭ،
ئىززىتىمىڭ مەنبەى سەن قەلبى-ۋىجداندىن ئەزىز.

دەيدىكەن ئاققۇ، بېلىق: چەكسىز ئەزىز ئوكيان دېڭىز،
ماڭا بەرگەن قەتره مېھرىڭ قانچه ئوكياندىن ئەزىز.

دەيدىكەن پەرۋانه دائىم: نۇر بىلەن يالقۇن ئەزىز،
مەن ئۇچۇن ئىشقىڭ ئوتىدۇر قانچه گۈلخاندىن ئەزىز.

تائەزەلدىن سايرىغانكەن بارچه بۇلبۇل باغ ئارا،
چول-جەزىرەڭ مەن ئۇچۇن بىگانه بوستاندىن ئەزىز.

ياش كوڭۇل گويا كى ئاسمان، ئارمىنىم يۇلتۇزچه بار،
بىر سېنى گۈللەش ئۈمىدىم ھەممه ئارماندىن ئەزىز.

1963 - يىل فېۋرال، ئۈرۈمچى.

قەنى سەن، رەنا؟

قەپەزگە مۆپتىلادۇرمەن، كورەلمەيمەن سەنى، رەنا،
مەنىڭ ئەي دولىتىم، بەختىم، قەيەردە، سەن قەنى، رەنا؟

ئۇزاق تۇنلەر مەنىڭ جانۇ-تەنىمنى قوينىغا ئالدى
سەنىڭ ئىشقى-ئەقىدەڭنىڭ ئۇلۇغۋار گۈلخىنى، رەنا.

تەنىم گويا چىلان شاخى، قىزاردى يەر چىلان بىرلە،
سەنى دەپ ئاقسا بەختىمدۇر يۇرەكنىڭ ساپ قەنى، رەنا.

قەيەردە، قايسى چىن ئاشىق ۋىسال گۈلزارىغا يەتكەن،
چىدام، غەيرەت بىلەن يەڭمەي جۇدالىق دەردىنى، رەنا؟

ئۇرۇق ئۇنگەيمۇ جان بەخش ئەتمىسە دىخان تەرى-ئەجرى،
قۇچاق ئاچقايمۇ ئەمگەكسىز گوھەر، ئالتۇن كەنى، رەنا؟

ئاۋازىڭ ئاڭلىغان دەمدە چىقاي باشىم بىلەن يۈگرەپ،
مەنىڭدەك نەۋ باھار خۇشتارىنىڭ سەن-سەن جەنى، رەنا.

يۈرەكنى ئىككى قولىلاپ مەن ئۇزاتسام، سەن تۇتۇپ مەزۇر،
پۈتۈن ئەل ئالدىدا مەھكەم باغاش ئەتسەڭ مەنى، رەنا.

لېۋىڭدە پىستە چاقسام، ئىشق-مۇھەببەت ئەھلى شات كۈلسە،
يورۇق چاچقاي زىمىن-ئەرشكە مۇرادىم چولپىنى، رەنا.

ئىشەن، شەكسىز يەقىن بۇ تاڭ، كۈلەرمىز بىز ئۇرۇپ خەندان،
ئۇلۇغ يانغىندا كويگەندە جاھالەت قورغىنى، رەنا.

1970 - يىل 21 - مارت، قەشقەر.

بىلسەك

جۇدۇنلار قۇتراددى، ئالەم جاھالەت ئىلكىدە، بىلسەك،
ھاياتنىك شاتلىغى ئاھۇ-نادامەت ئىلكىدە، بىلسەك.

گوھەر-دۇردانە ئاچچىق ئىس-توتەك قوينىدا كويمەكتە،
باھار بۇلبۇللىرى توتقۇن-ئاسارەت ئىلكىدە، بىلسەك.

بىناكار-قۇرغۇچى پەستە، ئىگىزدە بۇزغۇچى تەلۇە،
بەخت-ئامەت خۇشامەتكوي ھاماقەت ئىلكىدە، بىلسەك.

ئەلەم ئىسكەنجىسى قەھرىك ئوتىدا كۇل بولوپ كويگەي،
دىسەك شۇكرى، ئوتەر ئومروك ئاھانەت ئىلكىدە، بىلسەك.

نىچۇن مىسران قىلىچ ئالماي قولۇمغا، ئەي گۇلى رەنا،
مۇرادىم گۇل-چىچەك ئاچماس تىلاۋەت ئىلكىدە، بىلسەك.

1970-يىل دېكابىر، قەشقەر.

شەمشەر

چىدام-بەرداش بېرىپ شامۇ-سەھەر ھىجران، پىراقلارغا،
تىكىلدىم ئىككىمىز ئوچمەس نەقىش چەككەن ۋاراقلارغا.

قەسەم ئەيلەپ ساڭا بىر كۇن دىسەم: "پەرۋانىمەن، جانان"،
دىدىك: "پەرۋانە بولساك ئۇر ئوزەكنى شام-چىراقلارغا".

دىدىم: "چېھرىڭدە ئاي نۇرى، كوزۇڭدە بىر جاھان ئاتەش،
نىمشقا كوز تىكەي، جانان، چىراق ئىزلەپ يىراقلارغا".

تەبەسسۇم ئىلكىدە باقتىك...قوشۇلغان شولىمىز بىزنىك
يېڭى زىننەت بەخش ئەتتى كىيىك كوزلۇك بۇلاقلارغا.

لەۋىك جامىدا ئىچكەن مەي ئاتا قىلغاچ بۇيۇك قۇدرەت،
پەسەنت قىلماي ئوتۇپ كەتتىم قىيىن ئوتكەل-سىناقلارغا.

پۇتۇمدا ئويىنغان ئىشكەل ساداسى بولدى جور-تەڭكەش
زەپەر كارۋانىنىك سازى جارانلىق قوڭغۇراقلارغا.

ياشايمەن ئايلىنىپ پەرۋانىغا ئىشقىڭدا، ئەي جانان،
ياشايمەن ئايلىنىپ ياۋ ئالدىدا شەمشەر - پىچاقلارغا.

1973 - يىل 18 - دېكابىر، قەشقەر.

بولمىسا

لاله قىلغايمۇ تەبەسسۇم ئىشقۇازى بولمىسا،
ئىشقۇازلىنىڭ لەزىز - شىرىن ئاۋازى بولمىسا.

لاله كۆلمەس ناز بىلەن، بۇلبۇلمۇ خۇش قىلماس ناۋا،
قەلبى سويگەن يۇرتىنىڭ كوكلەم ۋە يازى بولمىسا.

ھور ھاياتنىڭ نەۋ باھار، يازى كۆلۈپ ئاچماس قۇچاق،
ئەرشنى تىترەتكەن ئۇلۇغۋار غەلبە سازى بولمىسا.

لەرزىگە سالغايمۇ يەر - ئاسماننى غەلبە نەغمىسى،
ئوت يۈرەك مەردانىلەر قۇربانغا رازى بولمىسا.

مۇھتەرەمدۇر ئەل ئۇچۇن قۇربانغا رازى بولسا كىم،
ئەمما ئەلدىن ئوزگىچە ئەرك - ئىمتىيازى بولمىسا.

1980 - يىل ئاپرىل، قەشقەر.

بىر ئومۇر ۋاقىت بولاي

(ئۇستازىم نىم شېھىتنى ئەسلەپ)

جان تەسەددۇق ئەيلىدىم نۇرلۇق باھار، يازىمغا مەن،
سويگۈنىڭ تارىنى سالدىم خۇش ناۋا سازىمغا مەن،
سىكدۇرۇپ مېھرىڭنى ياش كۆڭلۈمگە، ئاۋازىمغا مەن،
نۇسخا-ئەندازە ئېلىپ ئورلەشتە پەرۋازىمغا مەن،
جور بولۇپ ئېيتتىم غەزەل سەن پەخرى ئۇستازىمغا مەن.

سەن ئىدىڭ گۈلشەنگە ئاشىق-ئىشقىۋاز بۇلبۇلگويا،
سايرىدىڭ خەندان ئۇرۇپ تاڭ پەيزىدە گۈلباغ ئارا،
بىغۇبار قەلبىڭ—سيادان، قانلىرىڭ—ئوچمەس سيا،
چاچقىنىڭ زەر، مەرۋايىت، ئوستۇرگىنىڭ مېھرىگيا،
ئىستىدىم بولماقنى ۋاقىت سەن كەبى نازىمغا مەن.

كۆيلىرىڭ نەزمە سارايىنىڭ نۇرەپشان پانۇسى،
ھەر قۇرۇڭدا پارلىغان ئەلنىڭ مۇھەببەت-سويگۈسى،
ئورلىدى قەلبىمدە ساپ ئىخلاس، ئەقىدە تۇيغۇسى،
سەن ماڭا توككەن ئىدىڭ ئارزۇ، ئىشەنچ دۇردانىسى،

بايدا ئاستانەڭگە بارغان چاغدا خۇش تازىمغا مەن①.

شېرىنى پەرھادىنى باشلاپ ئوزى بىر كەلسە دەپ،
نەزمە-داستان بابىدىن بىر رەت يەنە دەرس بەرسە دەپ،
لەۋزىدىن كۆڭلۈم بېغىغا لالە-رەيھان تەرسە دەپ،
ھەم ئوزى تىككەن كوچەتىنىڭ مۇئىسىنى كورسە دەپ،
گۈل-نەقىش چەككەن ئەمەسمۇ دىل پاياندازىمغا مەن.

بەردى ھىجراندىن خەۋەر جوت پەسلى مۇڭلۇق كۆيچى قۇش،
ئاھ دىدىم، گويا شۇ دەم تەگدى يۇرەك-باغرىمغا مۇش،
كويدى جان-جىسمىم بولۇپ گويا كى ئوت كەتكەن قومۇش،
چاقپىلەكتەك يەر-زىمىن ئايلاندى، مەن بولدۇم بىھۇش،
ئاھ، چىداي قانداقمۇ سەندەك بىر غەزەلخانىمغا مەن!

ئاھ، ئەجەپ كۆنلەر ئىدى، ھەر ياندا ھىجران قايغۇسى،
پايدىكەش قاسساپقا ياغ، قوي، ئوشكىگە جان قايغۇسى،
ئوچتى، ئەي ئۇستاز، سېنىڭ ئومرۇڭ-ھاياتىڭ پانۇسى،
ئىنتىقام!... ئوچمەس يۇرەكتىن بۇ قىساسنىڭ تامغۇسى،
ئوق ئوزەي شوم قاتىلىڭغا—توت ياۋوز زالىمغا مەن!

---

① 1962-يىلىنىڭ كوز پەسلىدە مەرھۇم ئۇستازنىڭ ھوزۇرىدا مېھمان بولغان ئىدىم.

هەق سوزۇڭ، باسقان ئىزىڭدىن قايتمىدىڭ ياۋ ئالدىدا،
پۈكمىدىڭ قەددىڭنى قانلىق نەيزە-سىداۋ ئالدىدا،
سەن دىدىڭ ئولگەنگە تەڭ مەڭدەشنى قورشاۋ ئالدىدا،
قەھرىمان پەرھات ئىدىڭ سەن تەلۋە خسراۋ ئالدىدا،
خسلىتىڭنى سىڭدۈرەي جىسمىم بىلەن جانىمغا مەن.

ئىخ، بۇگۈن نۇرلاندى يۇرت، زۇلمەتكە بىز قويدۇق چېكىت،
ئەل ئىناق، تىنچ، شات-خورام، ھەرياندا توي، ھەر كۈندە ھېيت،
ناز بىلەن كۈلدى قىزىلگۈل، باشلىدى بۇلبۇل بەيىت،
نەدە سەن، ئەي نەزىمىزنىڭ پىشۋاسى نىم شەھىت؟
بىر ئومۇر ۋارىس بولاي ئارزۇ ۋە ئارمانىڭغا مەن.

1979-يىل ئاپرىل، ئۈرۈمچى.

ئاھ، مېنىڭ ۋەتىنىم

(«قۇياش قىزى» داستانىدىن)

قۇياشلىق ئەل-ئۇلۇغ جۇڭخۇا، غۇرۇرۇم، شەۋكىتىم، شانىم،
مادارىم، تەنىدە دەرمانىم، مېنىڭ نۇرلۇق ھايات شامىم،
مۇرادىم باغۇ-بوستانى، گۈزەل ئىقبال، بەخت كانىم،
ساڭا باقسام بۇگۈن ئورلەپ تاشار پەريادۇ-ئەپغانىم،
بېشىڭغا چۈشتى نى قىسمەت، ئەلەملەر، ئەي قەدىردانىم!

جېنى بار، ھالىدىن كەتكەن بىھۇش سەن، ئەي ئانا، ئەينى،
ساڭا ئېچكۈزدى كىم مۇنداق ئىزىتقۇ جامىدىن مەينى؟
قولىغا ئالدى كىم قايچا كېسىش، قىرقىش ئۈچۈن پەينى؟
خەتەرلىك ئالدى بۇ ئىشنىڭ، قاباھەت قانچىلىك كەينى،
بىلەمسەن، ئەي ئانا، غەمخور، ۋاپادارىم، كويۇمچانىم؟

يېقىلدى ئوت، ئەسەر كويدى، باھاسىز زەر، گوھەر كويدى،
بىلىم، سەنئەت، ھۈنەر كويدى، ئىجاتكار ئەجرى—تەر كويدى،
ئەقىلنىڭ جەۋھىرى كويدى، گوياكى جان-جىگەر كويدى،
ساڭا سادىق، پىداكار نەۋجۇۋان، مەردانە ئەر كويدى،
نېچۈن كويمەس ئاشۇ ئاتەش ئىچىدە بۇ يۈرەك-جانىم؟

قەيەردە-نەدە قېپقالدى تۇزۇم-قانۇنى دولەتنىڭ؟
خەتەر گىرداۋىدا بەختى، ھايات تەقدىرى مىللەتنىڭ!
كۇنى تۇغدى جاھالەتنىڭ، ئاسارەتنىڭ، قىيامەتنىڭ،
جمدەلخور، تەلۇە، كاززاپنىڭ، خوشامەتچى ھاماقەتنىڭ،
نېچۇن تاشماس، ئانا، ئەمدى مېنىڭ بۇ سەۋرى-پەيمانىم؟

نە ھالدا، ئەي ئانا، ئېيتقىن، تۇمەن مىڭ ياخشى رەھبەرلەر،
گىياسىز چول، داۋان-تاغلار كېسىپ ئوتكەن مۇنەۋۋەرلەر،
نە ھالدا چاچلىرى قاردەك ئاقارغان قەلبى گوھەرلەر،
تۇمەن توسقۇنىنى گۇم قىلغان باھادىر جەڭچى-قەيسەرلەر؟
كوزۇمدە دەرت-ئەلەملىك ياش، ئەجەپ قايىنايدۇ ۋۇجۇدانىم!

ئۇلار توككەن ئەمەسمۇ سەن ئۇچۇن قان-تەر چېلىش-جەڭدە؟
نىمىشقا يۇز-كوزى ئەمدى بويالدى قاپ-قارا رەڭدە؟
نىمىشقا كىيگىنى شۇنچە ھاقارەتلىك كۇلا-جەندە؟
نىمىشقا دەل ئۇلار زىندان-قەپەزگە مۇپتىلا بەندە؟
نىمىشقا تاشمىسۇن باقسام ئۇلارغا ناله-پەريادىم؟

رېلىسلار دات بېسىپ كەتكەن، گۇدۇكىنىڭ ئۇن-ساداسى يوق،
قاراڭغۇ خاك ئىچى، سانسىز چىراقىنىڭ نۇر-جۇلاسى يوق،
ئېتىزلار قوينى قاخشال چول، خوشال ئەمگەك ناۋاسى يوق،

بىلىم گۇلزارىنىڭ باغۋەن، گۇلى يوق، خوش ھاۋاسى يوق،
نە ھالغا يار-گىرىپتار سەن، مېنىڭ ئەي جانۇ-جانانىم!

ئۇلۇغۋار سەن، سويۇملۇك سەن، سېنى ئامراق ئانام دەيمەن،
گۈزەل چېھرىڭدە نۇر كورسەم، ئۇزەمنى شات-خورام دەيمەن،
كوزۇڭدە تامچە نەم كورسەم، تىرىك يۇرمەك ھارام دەيمەن،
"سېنى دەپ جەڭدە كوز يۇمسام، مۇرادىم ھەل تامام دەيمەن"①
قۇرۇپ كەتسۇن چېكىنسەم جەڭ سېپىدىن كومۇنىست نامىم!

1979 - يىل ئاۋغۇست، قەشقەر.

① بۇ مىسرا م. رەھىمنىڭ «ئولمەس ئانامغا» شېئىردىن پايدىلىنىلغان.

مامۇت زايىت

خەلقىم

سېنى ناخشامدا كۆيلەيمەن، ئانامدەك مېھرىۋان خەلقىم،
بۇيۇك تارىخ بىنا قىلغان ئىجاتكار، قەھرىمان خەلقىم.

يۇرەكنى جام قىلىپ هورمەت شارابىنى ساڭا تۆتتۈم،
بۇ سويگۈم قەتىردۇر گويا سېنىڭ مېھرىڭ قېيان، خەلقىم.

ئانامسەن ماڭا سۈت بەرگەن، پىرى ئۇستاز بىلىم بەرگەن،
سويۇملۇك غەمگۇزار دوستۇم، ۋاپادار، جانجان خەلقىم.

قۇچاغىڭدەك هامان ئىللىق پايانسىز كەڭ قۇچاق قايدا،
تېنىمدە جان، كوزۇمدە نۇر، تومۇرلار ئىچرە قان خەلقىم.

ئايباز، جۇت پەسلىدە قىلدىڭ ۋۇجۇدۇمنى گويا ئاتەش،
تومۇزدا باغۇ-بوستاندەك بېشىمغا سايەۋان خەلقىم.

ئىجادىمغا بولۇپ چەشمە، يېتىشتۇردۇڭ قىلىپ نازىم،
ئەقىل، ئىلهام، قانات بەردىڭ، ماڭا ئەجرىڭ جاهان خەلقىم.

قەدىم "كارۋان بۇيۇك" تاپتى پۈتۈن يەرشارىدا شوهرەت،
ئاڭا بەردىڭ كى ئەجرىڭدىن ئاۋاتلىق هەمدە شان، خەلقىم.

قىلىپ سەن ئىختىرا مەشئۇت، پوروخ، مەتبە ۋە قەغەزنى،
قەدىمىي مەرىپەت بابىدا بولدۇڭ ئاسمان، خەلقىم.

يارانتىڭ شاھ مۇقاملارنى، ئىجاتكارنى، ئۇلۇغ زاتنى،
همالاياسى سەنئەتىڭ، ئەدىپ، ئالىمغا كان خەلقىم.

جاهان تارىخىدا چاقنار سېنىڭ مول، بىباها توهپەڭ،
بۇ توهپەڭ يەتتە ئىقلىمدا بولۇپ كەلدى ئايان، خەلقىم.

تالاي كەچمىشلىرىڭ باردۇر، ئۇنى سوزلەيدۇ قامۇسلار،
گوهەر ئالدىڭ بۇگۈن تاشتىن، باهادىر، ئارسلان خەلقىم.

ئاجايىپ مەنىلىك پەيزى جاپانىڭ قەنتىنى چاقماق،
رىيازەت هەم هالاۋەتكە باراۋەر ئاشيان خەلقىم.

ساڭا خىزمەتتە بولماقتا قومۇشتەك باغلىدىم بەلنى،
بۇ يولدا جان نىسار قىلماق ماڭا توي هەر زامان، خەلقىم.

كورگىلى

كىم ھەۋەس قىلماس خوتەندەك گۈل دىيارنى كورگىلى،
بۇ دىيارنىڭ باغرىدا كۈلگەن باھارنى كورگىلى.

تاغلىرى گۈل، دەشتى گۈلشەن، بولدى زىبا قامىتى،
بارچە شەيدا بۇ كەبى قەددى چىنارنى كورگىلى.

ئەرلىرى پەرھات، شۇڭا مەپتۇن زامان شىرىنلىرى،
بۇندىكى تاش كەسكۈچى — بىستۇن قازارنى كورگىلى.

قارىقاش① ھەمدە ۋاپايى② كۈيلىگەن جەننەت مۇشۇ،
بولمىغاي پەرۋانە كىم بۇيى ئىپارنى كورگىلى.

نەزمىكەشلەر ھەر كۈنى قىلغاي زىيارەت باغرىنى،
نوبىتى③ دەك زەپ گۈزەل داستان يازارنى كورگىلى.

قالدى تارىخ يوللىرىدا بۇ قەدىم يۇرت شوھرىتى،
كەلدى جىياڭ چىيەنمۇ يىمەك يولى بازارنى كورگىلى.

---

①②③ ئۇيغۇر كلاسسىك شائىرلىرى.

رۇمغىچە ئۇ كەڭ جاھان ئەھلى ئەجەپ خۇشتار ئىدى،
بۇندىكى قاش تاش، گىلەم، ئەتلەس، تاۋارنى كورگىلى.

بۇ گۈزەل يۇرت خەلقلىرى خالۋاپ ۋە نەققاشلىق پىرى،
كەلدى كوپ سەييياھ نەپىس ئويما-مىمارنى كورگىلى.

قوشتى دۇنيا غەزىنىسگە بىباھا توھپە خوتەن،
بولدۇ ئەل چىھرىدە شان، ئىپتىخارنى كورگىلى.

چالدى ساز، تارتىپ مۇقام، تويلاشتى يوقسۇل بەخت بىلەن،
باشلىدى ھەركىمسە يۇكسەك ئېتىۋارنى كورگىلى.

بارچە پەسلى خۇددى كوكىلەم، يۇرت گۈزەل، پارلاق ئۇمۇر،
سەيرى ئەت قىلساڭ ھەۋەس گۈل-لالىزارنى كورگىلى.

بۇ دىيارنىڭ شائىرى بولماق غۇرۇرۇم، ئارمىنىم،
كىم ئەمەس زوقمەن مېنىڭدەك بەختىيارنى كورگىلى.

1979 - يىل ئوكتەبىر، خوتەن.

قەشقەر مۇھەببەتى

(سېكىل)

سالام

مېنىڭ ئىككىنچى يۇرتۇم سەن، مىسالى ئوز ئانام قەشقەر،
ئۇزۇن يىل توز بېرىپ باقتىڭ دېبان: "ئامراق بالام" قەشقەر.

كېلىپ ئون يەتتە ياش چاغدا، كى ئوتتوز بىرده ئايرىلدىم،
يۇرەكتىن چىقمىغاي ھەرگىز ئاشۇ يىللار تامام، قەشقەر.

گىلەم يۇرتىدا تۇرساموۇ، ئۇنۇتماستىن سېنى ھەردەم،
سابادىن ھەم قۇياشتىن يوللىدىم چىن ئېھتىرام، قەشقەر.

ئىجاتنى باشلىغان ئوغلۇڭ ئەزىزانە قۇچاغىڭدا،
سېنىڭ ئىشقىڭنى كۇيلەشنى ئۇ قىلماقتا داۋام، قەشقەر.

قوبۇل قىل قاش تېشى جامىدا سۇنغان مەي-مۇھەببەتنى،
سېغىنغان قەلبىدىن ماموت دېدى: ئوتلوق سالام، قەشقەر!

بوشۇك

سەن بولۇپ كەلدىڭ ئەسىرلەر مەردۇ-مەيدانغا بوشۇك،
مەرىپەت شامىنى ياقتان قانچە ئوغلانغا بوشۇك.

بولمىغاي ھەرگىز خاتا ئېيتسام سېنى "پەن ئانىسى"،
چۇنكى قوينۇڭ ئىلمۇ-ھىكمەت ھەمدە ئىرپانغا بوشۇك.

يوللىرىڭدا ناخشا ياڭرار، ھويلا، ئويلەردە شېئىر،
سەندىكى ھەر خانە نازىملىقتا سۇلتانغا بوشۇك.

ئوتتى گۇمنام، خىرقىتى، ئۇيغۇر، زەلىلى، غېرىبى،
قۇچىغىڭ مەھمۇت، يۇسۇپتەك پەندە چولپانغا بوشۇك.

ئۇز توكۇپ نىزارى "بۇلاق بېشى"①دىن چىققان چېغى،
ئىل سېنى دىگەن ئەمەسمۇ «خەمسە» داستانغا بوشۇك.

يەر يۇزى ئالدى فارابى ئىختىراسىدىن بىلىم،
بەردى تارىخ ساڭا ئۇنۇان: "ئاقىل ئىنسانغا بوشۇك".

---

① قەشقەرنىڭ مەھەللىسى.

كۆيلىدى جانان كوچاڭدا رابىيە مۇڭ-زارىنى،
تاغۇ-دەشتىڭ نوزۇگۈمدەك قانچە جانانغا بوشۇك.

ئاتتى سېپىنت نوچىدەك پالۋانلىرىڭ زۇلمەتكە مۇش،
بولدى شاۋقۇنلۇق تومەن دەريانى ئىسيانغا بوشۇك.

ئەي گۈزەل قەشقەر، سۇپاتىڭ نەزمىسى يۇلتۇز گويا،
چۈنكى سەن دانىشقا، سانسىز شىرىيەزدانغا بوشۇك.

كۆيلىدى ماموت سېنى شائىرلىرىڭنىڭ ئىزىدىن،
سەن هامان قەلبىمدە ئاتقان شېئىرى پونتانغا بوشۇك.

مېهماندوست

ئاتالدىڭ، ئەي قەدىم قەشقەر، سېخى، مەردانە، مېهماندوست،
كى مېهماننى قىلىپ ئىززەت بولۇپ پەرۋانە مېهماندوست.

سېنىڭ قوينۇڭغا كەلگەنلەر گويا ئوز ئويى دەپ بىلدى،
ئولۇغلاپ ماختىدى دائىم سېنى هەريانە مېهماندوست.

كۆتۈپ كەلدىڭ رەپىقلەرنى ئەزىزلەپ تورده هورمەتتە،
قىلىپ خىزمەت ماكان ئەيلەپ ئوزۇڭ پەگانى، مېهماندوست.

غەرەزلىكلەرگە باغرىڭ تار، ئۇنى هەرخانە قوغلايدۇ،
رەقىبنى تىغ بىلەن كۆتتۈڭ قىلىپ ۋەيرانە، مېهماندوست.

سېنىڭ تۇپراقلىرىڭ مۇنبەت، غەزىنە نازۇ-نېمەتكە،
كىشىگە ئەسلىتەر گۈلباغلىرىڭ مەئۇانى، مېهماندوست.

تاپار روزگارلىرىڭ بەركەت هالال مېهنەت ۋە ئەجرىڭدىن،
بادام، ئەنجۇر، ئانار، شاپتۇللىرىڭ يىگانە، مېهماندوست.

سېنىڭ ئاشپەزلىرىڭ سامسا، كاۋاپ، ئاشمانتىغا كامىل،
ئوماچنى ئېتىدۇ هەتتا قىلىپ شاهانە، مېهماندوست.

ئوسۇل هەم ناخشا، ساز بىرلە قىزىيدۇ توي-توكۇن، هېيتىڭ،
پەرى قىزلار ئالار دىلنى قىلىپ جەۋلانە، مېهماندوست.

ئوتەر ئەلنىڭ كۇنى خۇشچاغ، بىلەر ئىشلەشنى، ئويناشنى،
راۋاپتىن رەستە، يول، باغچەڭ ئەمەس بىگانە مېهماندوست.

ئوتەر ئومرۇڭ، ئىشىڭ مۇزىكىلىق گويا كى كىنودەك،
ساڭا دەسلەپتە كەلگەنلەر بولار هەيرانە، مېهماندوست.

ئېسىمدىن چىقمىغاي زادى گۈزەل باغچەڭدىكى چاغلار،
كىيىكتەك يايرىغان ماموت قىلىپ سەيلانە، مېهماندوست.

قەشقەر قىزى

هوسنۇك قۇياش، خۇلقۇك لېۋەن، ساھىپ جامال قەشقەر قىزى،
رۇخسار، لەتاپەت بابىدا تاپقان كامال قەشقەر قىزى.

خۇددى بۇلاق شەھلا كوزۇك، پىشقان توقاچ مەڭزىك-يۇزۇك،
قەدرىك گۈزەللىك بېغىدا شەمشات نىھال قەشقەر قىزى.

زۇلپۇك گويا سۇمبۇل سۇپەت، ئاۋازلىرىك بۇلبۇل سۇپەت،
غۇنچە لېۋىدىن توكۇلەر ھەر سوزدە بال، قەشقەر قىزى.

تەرىپلىسەم، ئاي-ھاي، سېنى، كۇندەش بىلەركەن ئاي سېنى،
ئالدىڭدا جەننەت ھورلىرى سەرسانە-لال، قەشقەر قىزى.

گۈلشەن ياسايسەن يىمپ بىلەن، دوپپاڭدا ياشنايدۇ چىمەن،
ھەر ئىشقا ئەقلىڭ-ئىدرىكىڭ تاپقاي ئامال، قەشقەر قىزى.

سازدا نەپىس سەن ھەرقاچان، نەزمە يېزىشتا مۇتربان،
پەن-مەرىپەت، سەنئەت ساڭا دائىم قورال، قەشقەر قىزى.

چالساڭ دۇتار بۇلبۇللار مەس، قىلغاي يىگىتلەر چىن ھەۋەس،
كىرگەي رۇجەكتىن خەت ئىلىپ ئەلچى شامال، قەشقەر قىزى.

سەندە ئىسىل خىسلەت-ۋاپا، چىن ئاشىغىڭ كورمەس جاپا،
گۈللەيدۇ ئومرۇڭ بېغىدا بەختۇ-ۋىسال، قەشقەر قىزى.

شەنىڭنى كۇيلەپ، ئەي گۈزەل، ماموت ساڭا سۇندى غەزەل،
چۇشسە نىگاھىڭ نەزمىگە، يادىڭغا ئال، قەشقەر قىزى.

ئوغلۇمغا

توكۇلدى مۇشۇ قەشقەر بېغىغا كىندىك قېنىڭ، ئوغلۇم،
دىمەككى، بۇ گۈزەل تۇپراق ئانا يۇرت—ۋەتىنىڭ، ئوغلۇم.

يۇسۇپ ياتقان بوشۇكتە ياتقۇزۇپ تەۋرەتتى مۇتربان،
ئەزىزلەپ باقتى، چوڭ قىلدى، ئاناڭ بولدى سېنىڭ، ئوغلۇم.

گودەكلىك چاغلىرىڭ گۈلدەك چىرايلىق، تېچ-ئامان ئوتتى،
ئىلىم-پەن ئەھلى بولسۇن دەپ يىدى ئەل-يۇرت غېمىڭ، ئوغلۇم.

قۇلاقتىن سەمرىدىڭ نادىر ھېكايە، ناخشىلار ئاڭلاپ،
ئۇزۇق، سۇت ئالدى سەنئەتتىن ۋۇجۇدۇڭ-بەدىنىڭ، ئوغلۇم.

بۇگۈن ياشلىق قۇرامىڭغا يېتىپ، داشۇبگە يول ئالدىڭ،
تالاي سىرلارنى يەشمەككە جاۋاپكار قەدىمىڭ، ئوغلۇم.

ئەسىرى دەۋرىمىز پەننىڭ، زامان پەن ئەھلىگە مۇھتاج،
خەلقە سەرپ ئېتىلسۇن بارچە تەر-ئەجرىڭ، قېنىڭ، ئوغلۇم.

كى ئولسەم ئىزلە روھىمنى خوتەندىن ھەمدە قەشقەردىن،
خەلقىڭ شەنىگە داستان ياراتسۇن قەلىمىڭ، ئوغلۇم.

1980 - يىل مارت، خوتەن.

ئۈزمە ھەققىدە مۇخەممەس

باتۇر، ئەمگەكچان، ئىجاتكار خەلقىمىزنىڭ
دۇنيا مەدەنىيىتى غەزنىسىگە قوشقان بۈيۈك
توھپىلىرىنى ئويلىغىنىمدا، ئاجايىپ خىسلەتلىك
ئۈزمە دەرىخى كوز ئالدىمغا كېلىدۇ...

كى جەننەت گۈلشىنىنىڭ كوركى ھەم سۈلتانىدۇر ئۈزمە،
نەجەننەت، بەلكى ئالەم بېغىنىڭ خاقانىدۇر ئۈزمە،
تېپىلماس ئاڭا تەڭداش دەل-دەرەخ، يېگانىدۇر ئۈزمە،
پەزىلەت ھەمدە بايلىقتا سېخى، مەردانىدۇر ئۈزمە،
ھۈنەر، سەنئەت، سانائەتنىڭ بىساتى، كانىدۇر ئۈزمە.

ئانا يۇرتۇم دىيارىدا ئوسۇشنى ئۇ غۇرۇر بىلدى،
ئۇنىڭ تۈپراغىدىن كەۋسەر ئېمىشنى چىن ھوزۇر بىلدى،
بۇ يۇرتنىڭ بارچە ئىقلىمىدىن گۈزەل ھەمدە پۈزۈر بىلدى،
جەسۇر خەلقىمنى پەن، سەنئەت، ئىجات بابىدا زور بىلدى،
ھۈنەرۋەن ئىشچى—پەرھات، شىرىنى—جانانىدۇر ئۈزمە.

ئۇنىڭ خىسلەتلىرىنى ئەل ئارا بىر-بىر بايان قىلسام،
ئۇزۇن يىللىق كەچۈرمىش تارىخىنى ھەم ئايان قىلسام،

بۇنى ئوستۇرگۈچىنىڭ شەرىپىنى ئاسمان قىلسام،
ياراتقان توھپىسىنىڭ تەرىپىنى داستان قىلسام،
تالاي شائىر، ئەدىپلەرگە ئىجات ئىلھامبدۇر ئۇزمە.

كىرەكسىز ھېچ يېرى يوق بۇ دەرەجىنىڭ، دوستلىرىم، زىنھار،
ئۇنىڭ تەن گەۋدىسىدىن ياسىلار تەمبۇر، غىجەك، دۇتار،
يۇرەكنىڭ تۇيغۇسى بولغاي بۇ خىل ساز كۇيىدىن ئىزھار،
ئاشۇ بائىس بىلەن خەلقىم مۇقامدا بولدى بىر سەردار،
مۇزىكا-ساز خۇرۇجى، ئەڭ ئىسىل دۇردانىدۇر ئۇزمە.

بۇ يۇرتتا نەچچە مىڭ يىل ئىلگىرى بولغان ھۇنەر پەيدا،
فارابى ھەم يۇسۇپ، مەھمۇت كەبى ئۇستاز پەدەر پەيدا،
بولۇپ لۇتپى، ئاتايى ھەم قىدىرخاندەك گوھەر پەيدا،
مۇقام-كۇي ئىقلىمى قىلدى ئۇلۇغ كەشپتىن خەۋەر پەيدا،
ھۇنەر-سەنئەت بېغىنىڭ ئەڭ قەدىم بوستانىدۇر ئۇزمە.

ئۇنىڭ قوۋزاغىدىن خەلقىم ياساپ قەغەزنى دەسلەپتە،
كى ئاچتى بىر ئىرا تارىخ يولىدا پەندە، سەنئەتتە،
بۇ كەشپ يۇرتۇمنى ئالەمگە تونۇتتى شانۇ، ھورمەتتە،
تۇغۇلدى كوپ ئوغايلىق يۈكسىلىشكە باسمىدا، خەتتە،
دىمەك، قەغەز تەۋەللۇت قىلغۇچى بىر ئانىدۇر ئۇزمە.

ئاشۇ قەغەزگە قوندۇردى ئىجات چولپانىنى ئەجدات،
ئاشۇ بائىس بىلەن بولدى ئىلىم-پەن باغلىرى ئاۋات،
يوقالماق خەۋپىدىن سەنئەت قوتۇلدى، بولمىدى بەربات،
ئېلىپ دەرس شاھ ئەسەرلەردىن، ئۇزۇلمەي باستى ئىز ئەۋلات،
ئۇزاق تارىخىي ئەمگەككە گۇۋاھ-يادنامىدۇر ئۇزمە.

بۇ ئۇزمە ياغمچى تارىختا ئەلگە ئوق-ساداق بولغان،
كىيىك ئوۋلاشتا سەييادلار ئۇچۇن قاپقان-توزاق بولغان،
گىلەمچى دەستىگاھى، تامچىغا ئەندۇ، قالاق بولغان،
ئىسىل شاھانە ئوردا ھەم نەقىشلىك ئوي-راۋاق بولغان،
پۇتۇن تۇرمۇشقا لازىملىق جاھاز-سايمانىدۇر ئۇزمە.

ئۇنىڭ ياپراغى پىلە قۇرۇتىغا ئاش-ئوزۇق، ناندۇر،
نەئاشكى، جىسمىنى ئالەمدە مەۋجۇت قىلغۇچى جاندۇر،
ئۇ بولغاچقا يىپەكنى كەشپ ئېتىشتە ئەلگە ئىمكاندۇر،
شۇ خىسلەتتىن بۇ يۇرت "كارۋان بۇيۇك" نامىنى ئالغاندۇر،
يىپەكتە ئەتكۈچى تەمىن جاھان كارۋانىدۇر ئۇزمە.

بۇ يۇرتنىڭ پىلە، مەشۇتى پۇتۇن دۇنيانى لال ئەتتى،
كى خەلقىم ئالدىدا ھىندۇ، پەرەڭ قەددىنى دال ئەتتى،
تاۋار، ئەتلەسلىرىن كىيگەن گۈزەللەرنى ھىلال ئەتتى،

سایاهەت، سودا ئەهلىنىڭ بۇ يەرگە قەدىمى يەتتى،
گويا كى خەلقارا رىشتە، كۆڭۈل مەيلانىدۇر ئۇزمە.

ئۇنىڭكى مۇنسى شىرىن، ئەجەپ لەززەت بەرەر تەنگە،
شىپا ھەر خىل كېسەللەرگە، بەرەر قۇۋۋەت بىلەك، بەلگە،
كى ئوتمۇشتە سەرىق تال كۈنلىرى بولغان غىزا ئەلگە،
ئىلىنماس ئۇزمىنى يىگەن كىشىدىن ھېچقاچان تەگگە،
مۇساپىر ھەمدە يوقسۇلنىڭ ئوزۇق-دەرمانىدۇر ئۇزمە.

كەچۈردى بېشىدىن ئۇزمە ئۇزاق دەرتلىك زامانلارنى،
كورۇپ سانسىز ئىجاتكارنى، تالاي جاھىل نادانلارنى،
كوچەت تىككەن كىشى چەككەن ئۇ چاغ پەريات-پىغانلارنى،
بېقىپ ئەجرىدە سەمرىتكەن خوجا، ئىشانۇ، خانلارنى،
ئۇ تارىخنىڭ مۇناسىپ شاھىدى، داستانىدۇر ئۇزمە.

كېلىپ ئازات زامان، بولدى ئىلىم-پەن قايتىدىن جارى،
كوتەردى قەد قەدىم يۇرتنىڭ ھۇنەر-سەنئەت ئىجاتكارى،
كوكەردى ياشىرىپ ئۇزمە، ئۇنى ئوستۇردى مەرت يارى،
جىمى ئەل بولدى ساز، ئەتلەس، ئىسىل مەشۇت خېرىدارى،
جاھان بازارلىرى ئىچرە توۋار چولپانىدۇر ئۇزمە.

بۇگۈن ئوستى باراقسان تاغۇ-چول، باغلار ئارا باشناپ،
بولۇپ ياپراقلىرى زۇمرەت، قەرى غول، يىلتىزى شاخلاپ،

قازاندى خەلقارا شوھرەت يىپەك، ساز نۇرلىنىپ چاقناپ،
بۇ يۇرتنىڭ مەرتلىرى ماڭدى سەپەرگە چوڭ قەدەم تاشلاپ،
ۋەتەنىنىڭ شەرىپى، ئەلنىڭ غۇرۇرى، شانىدۇر ئۇزمە.

1980 - يىل خوتەن.

كېپىنەك ۋە گۈل - چېچەك

بەسلىشىپ تەڭ ئېچىلىپتۇ باغدا ھەر خىل گۈل - چېچەك،
خۇددى گۈل كورگەزمىسى دەيسەن ئۇنى قىلساڭ كورەك.

بىر بىرىدىن ئوزگىچە خۇش بۇي، چىرايلىق شۇنچىمۇ،
ھەر چېچەكنىڭ ھوسنىگە ئاشىق ئىكەن مىڭ كېپىنەك.

گۈلگە تەشنا كېپىنەك تويمايدۇ گۈللەرنى سويۇپ،
گۈل بىلەن تەڭ يايرىدى تاپقاچ ۋىسال ئارزۇ - تىلەك.

تولغۇسى باغ گۈل - چېچەكنىڭ پەيزىگە ئەمدى راسا،
كېپىنەك، سەن ئەمدى مەڭگۇ گۈل بىلەن بىر قوشكېزەك.

1978 - يىل ئىيۇل.

تارىم

سەير قىلدىم مىنىڭ ئىلھام قۇشىغا كەڭ دالا - تۇزنى،
جىمكى يەر - زىمىن چوغدەك ياسانغان چاقنىتىپ كوزنى.

گويا كورگەزمىسى تارىم گۈزەللىكىنىڭ، ئۇنىڭ قويىنى —
سالار ئەسكە قانات كېرىپ يېيىلغان مىڭلىغان توزنى.

قانال، كوللەردە بىر تەكشى چىمىرلار گۈل - چېچەك ئەكسى،
تونۇپ بولماس كېچە سۇسىز چاكىلداپ ئىگىرىغان بوزنى.

زىمىنمۇ ياكى سۇرەتمۇ، پىچىرلايمەن ئېتەلمەي پەرق،
ئىشەنمەك تەس دىسە: "ئەسلى بۇ يەر چولتى" دىگەن سوزنى.

بېسىپ قۇم، جۇت - بوران ئۇچقان ئىدى بۇ يەردە ئوتمۇشتە،
ئەمەس كورگەن غېرىچ سايە چۇشۇرگەن لويلا، يالپۇزنى.

بۇگۈن قايتا تورەلگەندەك بۇ يەر چەكسىز يېشىل دۇنيا،
كورۇنمەس قۇم دوڭى، چولپان قىلىپ باقساڭمۇ جۇپ كوزنى.

پايانسىز باغ، ئېتىز تولغان تۇمەن خىل مېۋە-نېمەتكە،
گۈپۈلدەر خۇش ھىدى كوككە قىلىپ مەس ئاي ۋە يۇلتۇزنى.

قويۇق ئورمان-يېشىل قورغان سوزۇلغان قىر ۋە يول بويلاپ،
ئەمەس مۇمكىن بېسىپ ئوتمەي شامالار بۇندا تورمۇزنى.

بولۇپ جەم بۇندا يەر خىللاپ ئۇگەنگەن گۈل خۇمار قۇشلار
قىزىتقان شات-خورام بەزمە ئۇلاپ تۇنلەرگە كۇندۇزنى.

قولىدا نەننىۋەن كۇلگەن قوشۇن بۇ بەھرىسىز يەرگە
ئاتا قىلدى گۈزەل كوكلەم، سېخى ياز، مولچىلىق كۇزنى.

ئەزىز نىيازى

جەڭچى بولدۇم

چىللىدى باتۇر قوشۇنىغا ۋەتەنىم، دەۋرىم مېنىڭ،
جەڭچى بولدۇم، شاتلىغىمدىن يايرىدى قەلبىم مېنىڭ.

تاۋلىنار يالقۇندا ئالتۇن، چىنىقارمەن گاڭ بولۇپ،
جەڭگىۋار سەپكە ھاياتىم، بارلىغىم تەقدىم مېنىڭ.

پارتىيەم—پارلاق قۇياشتىن نۇر ئېمىپ ئاچسام چېچەك،
خۇش پۇراق چاچسام باھاردەك، شاتلىنار خەلقىم مېنىڭ.

ئەل بىلەن ئالسام نەپەس، ئەل-يۇرت ئۇچۇن چەكسەم جاپا،
ئەيلىسەم بوراندا پەرۋاز شان-شەرەپ، بەختىم مېنىڭ.

باغلىدىم مەھكەم بېلىمنى، چىڭ تۇتۇپ مىلتىقنى مەن،
جان تىكىپ چېگرا رايونىنى قوغدىماق ئەھدىم مېنىڭ.

1973 - يىل ئاۋغۇست.

تۇرغان شاۋدۇن

بىزنىڭ ئېتىز

گۈل باھار يايدى يەنە بىزنىڭ ئېتىزغا كەڭ قۇچاق،
ۋادىنى بويلاپ ئۇچۇپ چاچتى شامالار خۇش پۇراق.

ناخشىمىز دولقۇنلىنىپ يەتتى پەلەكنىڭ قەرىگە،
كەشتىلەپ ئېتىزنى بىز ياپتۇق گويا گۈلدىن قۇراق.

ياپ-يېشىل، چەكسىز دېگىزغا ئوخشىغاي بىزنىڭ ئېتىز،
چايقىلار ئۇرسا شامال دولقۇن ياساپ بۇغداي، قوناق.

خۇددى يەلكەندەك ئۇزۇپ ئىشلەيدۇ ئۇندا قىز-ئوغۇل،
ئەسلىتەر توي مەركىسىنى ياگىرىغان ناخشا-قوشاق.

سەيلىدىن ئەلا ماڭا شۇ سەپتە توكمەك ئۇنچە تەر،
جۇش ئۇرار غەيرەت-كۈچۈم قەلبىمدە ئۇرغۇپ ئىشتىياق.

شان-شەرەپ مەيدانى بۇ، تەرىپلىمەك تەس سوز بىلەن،
ئاققۇسى ئوخچۇپ بۇنىڭدىن مول ھوسۇللۇق چەش-بۇلاق.

1979 - يىل ئىيۇن.

مۇقام

سىمچىگىكنى قولغا ئالدىڭ ھەم ماڭا باقتىڭ قىيا،
ـــباشلىساق سازنى مۇقامدىن بارمۇ خۇشتۇڭ، ـــدەپ گويا.

بولمىسۇن خۇشتۇم نەچۇن تۇرسا مۇقام دەستۇر ماڭا،
باشتىلا سىگگەن مېنىڭ قەلبىمگە ئۇ بولۇپ زىيا.

ھىسسىياتىمغا قانات بەردى مۇقامى، نەغمىسى،
ھىسلىرىم قىلغاندا پەرۋاز، مەرغۇلى بولدى ساما.

كورىمەن داستانىدىن مەردانىلەر قىسسەسىنى،
مەشرىۋى ئۇز شوخلۇغى بىرلە سۇنۇق دىلغا داۋا.

بىناۋا بولسام ناۋا چالماق ئەزەلدىن ئادىتىم،
مەي ئىچەرمەن ناگىھان ئەيلەپ سىگاھ بىرلە راۋا.

راك ماڭا راھەت بەخش، جانغا ھوزۇر مۇشاۋىرەك،
مۇترىبىم ئوشاق بىلەن ئىشق ئەھلىگە بولغاي گۇۋا.

ئەسلىگەچ ھەر دەم بايانىنى چەكسىمگەي قەلبىم پىراق،
يەتسە باشىمغا ھىجىر، قىلدىم ئەجەمنى دىلغا جا.

يارۇ ـ ھەمدەمدۇر ماڭا شۇ چارىگاھ، ئۇزھال، ئىراق،
پەنجىگاھىيۇ، چەبىيات قىلماققا كۇندۇز ـ تۇن ناۋا.

كۇيلە، سازەندىم، بەلەنرەك، جۇر بولاي نەغمەگگە مەن،
ئەيلىسۇن پەرۋاز مۇقام ئالەمنى كەزگەندەك سابا.

1981 ـ يىل، ئوكتەبىر.

سەنئەت

كۆڭۈلگە زوق بېرەر ھەر دەم بولۇپ دىل ھوزۇرى سەنئەت،
كۆڭۈلنىڭ ئۇزۇغى، دوستى ۋە كورىكى، خۇشتىرى سەنئەت.

ئۇنىڭغا باغلىماي رىشتە خوشال ئوتكەن كىشى بارمۇ؟!
ھاياتلىق گۈلشىنى ئۇزرە گۈزەللىكنىڭ پىرى سەنئەت.

ئۇنىڭسىز قىزىماس سورۇن، ئوتەر بىمەززە ھەم تويمۇ،
خوشاللىق ئەۋجىگە چىقسا، شۇ ئەۋجى مۇنبىرى سەنئەت.

ۋە ھەتتاكى ئولۇمگە ھەم بارار ناخشا بىلەن مەرتلەر،
كىشى قەلبى، غۇرۇرىنىڭ نامايەن تەسۋىرى سەنئەت.

ياشار سەنئەت بىلەن خەلقىم بولۇپ بىر جانۇ، بىر گەۋدە،
قوشار جېنىڭغا جان ھەم روھ شىپالىق كەۋسىرى سەنئەت.

تالاي ئەجدادۇ-ئەۋلاتلار ھامان سەنئەتنى يار تۇتقاچ،
ئېلىم تارىخىنىڭ نۇرانە ئالتۇن بەتلىرى سەنئەت.

كىشىلىك تۇرمۇشى دائىم ئاڭا مەزمۇن بېرىپ كەلدى،
چاچار نۇر قانچە سۇرتكەنچە ھاياتلىق ئەختىرى سەنئەت.

ئەسرلەر كوكسىدە ياڭراپ، ئوتەر يىل تاغلىرىن ھالقىپ،
يېتەر ئەۋلاتتىن-ئەۋلاتقا بولۇپ تۇرمۇش خورى سەنئەت.

ئۇزۇلمەي ئوتسىمۇ يىللار، ئۇزۇلمەس يولى سەنئەتنىڭ،
تۇزەر ئوز ئەھلىدىن كارۋان تېپىپ كوپ مۇشتىرى، سەنئەت.

هەۋەسكار

هەۋەس قىلماق يېتىشتۇرگەي هەۋەسكارنى،
هەۋەسسىز كىم تۇتار ئاشنا كەسپ-كارنى.

هەۋەس ئىچرە شجائەت كۇچى پىنھاندۇر،
ئەشۇ كۇچ تاۋلىغاي ھەر ئىشقا خۇشتارنى.

شۇڭا تاڭ ئەيلىمە ھەرگىز ھەۋەسكار گەر
بېرىپ تىل سايرىتار بولسا پولات تارنى.

هەۋەس قىلغاچ كورەر گۇل ۋەسلىنى بۇلبۇل،
كۇيى بىرلە قىلىپ شادىيانە گۇلزارنى.

هەۋەس بىر بىخ، نەبىخسىز كوكلىگەي گۇلزار،
قىلار بەرپا شۇ بىخ بەلكى چىمەنزارنى.

هەۋەس بىرلە تۇتار ئىش مۇكەممەل ئەۋلات،
كورەر خەلقىم ئۇنىڭدىن تاڭلا سەردارنى.

هەۋەسكار مەنمۇ كورمەكىكە جىمى سەپتە
ھىساپسىز چىن هەۋەسكار ئىز باسارلارنى.

تەلئەت ناسىرى
(ئۇزبېك)

لالىلەر

لالىلەر، ئەي لالىلەر، تاڭدا ئېچىلىغان لالىلەر،
ئۇينىشار گۇل بەرگىنزدە ئۇنچە-مارجان دانىلەر.

تاڭ سەھەر ئۇچقۇر ساباللار بەرگىنزنى يەلپىتىپ،
خۇش ھىدىنزنى ئېلىپ كەلگەندە يايرار ۋادىلەر.

نەۋ باھار ئاشناسى سىزكى، كوڭلىمىز تەشناسى سىز،
سىز بىلەن ئويناپ كۇلەر باغلار ئارا پەرۋانىلەر.

بىر مەھەل ئاپەت، بورانلار سىزنى نابۇت ئەيلىشىپ،
شېخىنزنى دال ئېتىپ ئويناشتى قاغا-زاغىلەر.

نۇر چېچىپ قايتا قۇياش، گۇل پەسلىنى تاپقاندا سىز،
سىز تامان خەندان ئۇرۇپ ئېيتتى ناۋا دوست-يارىلەر.

تولدی باغۋەن ئەجرىدە گۈل ـ لالىگە ھەر يان بۇگۈن،
شاھى ئەتلەس رەڭگىدە ھوسۇن ئېلىپ كەڭ دالىلەر.

1979 ـ يىل ئوكتەبىر.

ناخشىچى

قالدۇرۇپ بۇلبۇلىنى تاڭ، گۈلشەنگە باققان ناخشىچى،
باغ ئارا، گۈلزار ئارا بەختىنى تاپقان ناخشىچى.

سەھنىدە تۇرسا گويا بوستاندىكى بىر لالىدەك،
زوق بېرىپ رۇخسارىدىن ھەركىمگە ياققان ناخشىچى.

نەزمىگە جان كىرگۈزۈپ شىرىن ھەسەل، چىچەن تىلى،
خۇش ئاۋاز سېھرى بىلەن پەيۋەندە قىلغان ناخشىچى.

قەتىرە مەي بولسا ئاھاڭ ياقۇت پىيالە ئاغزىدا،
كەيپىدىن مەسخۇش ئېتىپ دىللارغا قۇيغان ناخشىچى.

سويگۈنىڭ ئوكيانىدا ئەيلەپ يۈرەكنى بىر بېلىق،
خۇلقىنى قارماق ئېتىپ مەيلىگە تارتقان ناخشىچى.

ناخشىسى قاينام بۇلاقتەك تۇگمەس ئىلھام بولۇپ،
شائىرنىڭ قەلبىگە ھەرلەھزە ئاققان ناخشىچى.

1980 ـ يىل ماي، ئۈرۈمچى.

چاچتا ئاق

خەيرىيەت، ئالدى بېشىم تۇرمۇش كىتاۋىدىن ساۋاق،
ئالدىراپ قالدى يېشىم كىرگەچ ۋاقىتسىز چاچقا ئاق.

چاپتى يىل، ئوتتى ئومۇر، قالدىم ئەقىلگە يار بولۇپ،
ئەلۋىدا، تەنتەكلىگىم كەتتى مېنىڭدىن كوپ يىراق.

چاپلىشىپ ئاپەت-بالا، سالغاندا شۇمپەنلەر زۇلۇم،
ئاچتى گۈل خەلقىم ئۈچۈن بەستىمگە تەككەن ھەر تاياق.

تەنلىرىم كۈلپەت ئىزى، دىلدا ئۇمتىنىڭ يۇلتۇزى،
كويمىدىم شۆھرەتلاشقا مەن، كار قىلمىدى ھەتتا دوزاق.

ياغسا قار ئاپپاق ئېرۇر رەڭدار تەبەسسۇمۇڭ يۈزى،
نەۋ باھار كەلسە يەنە بارچە گۈلىا تاپقاي رونەق.

ئاق بېشىم ئەگرى-توقاي يولنى كېزىپ تاپقاچ ئەقىل
يايرىغان قەلبىم دىدى: ئەمدى خوشال ئەركىگە باق.

دېمىگىن "ئاقۇاش يىگىت"، قەلبىمدە يوق داغ زەررىچە،
ئەلگە ئاق كۆڭلۈم بېشىمدا چاقنىدى بولۇپ چىراق.

1981 - يىل.

ئەگەر كۆڭلۈم تىلەركەن گۈل مىسالى ۋەسلى دىلدارنى،
كۆڭۈل مۈلكۈمدە جاي تاپماس سېنىڭسىز بىر جانان سەندەك.

جېنىمنىڭ ئالدىدا بىر تال جېنىم سويگەن گىيا ياخشى،
تېپىلماس بۇ جاھاندىن ھېچ بېشىمغا پاسۋان سەندەك.

پىدا بولسام، ساڭا قەۋرەم قېزىلسا تۇپرىغىڭ ئۈزرە،
ئامان بولسا بېشىڭ، مەنمۇ ئومۇرلۈك شادىمان سەندەك.

1978 ـ يىل ماي.

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم

ۋەتەن ھەققىدە قوشاق

ئۇلۇغ جۇڭخۇا مېھرىلىك ئەل، ئانام بار مېھرىۋان سەندەك،
جىمى ئالەمنى مىڭ كەزسەم، تېپىلماس جانۇ-جان سەندەك.

يېڭى دەۋران تېڭى بىرلە جامالىڭ مىسلى جەننەتتەك،
جاھان باغىدا كۈلمەستۇر يەنە بىر گۈلجاھان سەندەك.

چىمەنىڭ ئىچرە خەلقىم ئوز مۇرادى بىرلە ئۇلپەتتۇر،
قىلىپ مېھنەت بىلەن پەرۋىش، ياراتتى ھور ماكان سەندەك.

لەزىز نېمەتكە قوينۇڭ باي، ئاقار مايدىن تۇمەن دەريا،
غەزىنەم بار تېغىڭ ئالتۇن، تېگى گوھەرى كان سەندەك.

ۋە مەيلى تاغ، دېڭىز ئاتلاپ باراي مەشرىققە، مەغرىپكە،
غۇرۇرلۇق بۇ بېشىم ئۇستۇن، ماڭا بار نام-نىشان سەندەك.

ئەگەر شائىرى مەجنۇنسەن، كورۇپ كەت بۇ مەئىشەتنى،
بۇ يەڭلىغ بىر بازار بولماس جاھاننىڭ ھىچ يېرى كەچتە.

قەشقەر باغچىسى

ئەنە لەيلى، ئەنە ئەترە، مىسالى گۈل بازارى بۇ،
گۈزەللىكتە تېڭى يوق باغ، بېھىشنىڭ ئىنتىزارى بۇ.

سىماپتەك كول گويا باغۇەن ئەزىز مېھمانغا تۇتقان جام،
ھمدى خۇش بۇي، خىيابانلىق، ئارامى جان خۇمارى بۇ.

ئېرىق بويلىرى مەجنۇنتال، سۇيى ئەكسىدە جۇپ شولا،
سەيىر ئەتمەكنى ئىستەر كىم، ئىسىل مەنزىل قارارى بۇ.

شېكەر شەنبە سامادا ئەل، ئاۋات يەكشەنبە ھەرئان كۇي،
نە كۇيكى دىلنى مەپتۇن ئەيلىگەن بۇلبۇل ئاۋازى بۇ.

قېنىق كوك چاي خۇمارى دىل، شىرىن سوھبەت كوگۈل مەيلى،
ساتار بىرلە مۇقام تەشنا يۇرەك ئاشناسى-يارى بۇ.

شۇبۇ گۈلشەندە مەشرەپتە تەكەللۇپمۇ بىھاجەتتۇر،
كىمەرسە كەلسە توردىن جاي ئالۇرلەر، ئوز دىيارى بۇ.

ئۇچ غەزەل

قەشقەردە كەچ

ئەمەستۇرلاپ، دىسەم قەشقەر سەيرىنىڭ مۇنبىرى كەچتە،
گۈزەل هوسنى شەپەق رەڭلىك شەرقىنىڭ بىر گۈلى كەچتە.

بادام دوپپا، چىمەن دوپپا، ئاقار يولدا تۇمەن دوپپا،
ياقار هەركىم لېۋىگە لەب سائادەت دىلبىرى كەچتە.

سادا بەرسە راۋاپ تارى، قىلار بۇلبۇل غەزەلخانلىق،
بەلەن سازەندە قەشقەرلىق يىگىتنىڭ هەر بىرى كەچتە.

چېلىشتىن شان ياراتقان كۇن ئۇچۇن تىللاردا ئالقىشلار،
ۋىسال ئاسمانىدا ئويناپ مۇهەببەت كەپتىرى كەچتە.

ئىلىم. ئىشقىدا كويگەنلەر ئىجات ئاتلىق جانان ئىستەر،
تولار هىكمەت نۇرى بىرلە كوڭۇلنىڭ دەپتىرى كەچتە.

ئويى يوقمۇ دىمە، رەستە بويىدا بەزمە قۇرغانىنى،
بېرەر سۇلتان هوزۇرىنى ساماۋار كەۋسىرى كەچتە.

بىرىپ ھىكمەت سۆيىدە دەم سوقارسەنكى قۇيۇچتىن تىنغ،
نە تىغكى، سولتى ئەرنىك بىلىگە زەر كەمەر، ئۇستا.

ئوتەر يىللار، لېكىن ئەجرىك بۇيۇك سەنئەتكە شاھىتتۇر،
نە شاھىت، شاھىدى تارىخ، يەنە تاپ شان-زەپەر، ئۇستا.

1979 - يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

ھەۋەس قىلساڭ ياران، قەشقەر بېغىنى بىر تاۋاپ ئەتكىن،
بەخت جامىدا مەي يۇتقان ئازات ئەلنىڭ باھارى بۇ.

قەشقەر ئۇستىسىغا

ھۇنەرۋەنگە پىرى ئۇستاز، قولى گۈل ئەي چۆھەر ئۇستا،
ئايانداۋۇر شوھرىتىڭ ئەھلى جاھانغا شۇ قەدەر ئۇستا.

سېنىڭ بىرلە ئاتالغاندۇر ھۇنەرلەر قىبلىسى قەشقەر،
سىگىردىڭ ئەل-ۋەتەن نامى يولىدا قانۇ-تەر ئۇستا.

ھۇنەر بابىدا ھەيراندۇر يېتۈك ئەقلىگە ئەپلاتون،
قارا مىس ئايلىنار زەرگە قولۇڭ تەگسە ئەگەر، ئۇستا.

ياسايسەنكى ياغاچتىن گۈل تىزىپ تۇرلۇكچە ساز ئەسۋاپ،
نە سازكى، كىم ئىشتىسە بىر ناۋا، بۇلبۇلمۇ دەر، ئۇستا.

چىمەن دۇپپاڭ چىمەنزارى بېرەر جەننەتكە ئەندازنى،
نە ئەنداز، پەردازى جەننەت گۈلىدىن بىنەزەر ئۇستا.

بېغىڭنىڭ لالىسىدەك ئۇز چېچەك نۇسخا نەپىس مۇنچاق،
نە مۇنچاق، چېھرىدە قىزنىڭ جۇلاسى نۇر-ھۇكەر، ئۇستا.

خوتەن قەغىزى

ئارخىولوگىك مەلۇماتلارغا قارىغاندا، شىنجاڭ ۋە بەزى جايلاردىن قېزىۋېلىنغان تارىخ ۋە كلاسسىك ئەدەبىياتقا دائىر مەدەنىي مىراسلارنىڭ بىر قىسمى خوتەن قەغىزىگە يېزىلغان ياكى كوچۇرۇلگەن. ئۇزۇن پوستىدىن ياسالغان بۇ ئاددى، ئەمما سۈپەتلىك قەغەز مىللى مەدەنىيىتىمىزنى تەرەققى ئەتتۈرۈش ۋە تارقىتىش يولىدا ئالاھىدە رول ئوينىغان.

— ئاپتور.

بېشىم قاتتى يازاي دەپ تاش①، گېلەمنى ياكى ئەتلەسنى،
ئاڭا باپ سوز، سۈپەت ئىزلەپ تۇگەتتىم يەتتە شام-كەچنى،
كى بىلدىم گۈلنى كۆيلەشكە جىمى قۇربۇممۇ يەتمەسنى،
ئەيىپ كورمەڭ، ئاسانىنى تاللىدىم تاشلاپ قىيىن-تەسنى،
بەخش ئەتتىم خوتەن قەغىزىگە ئاددى مۇخەممەسنى.

ساۋادىم بولسىمۇ بىر چاغ، بۇنىڭدىن كوپ نادان ۋاقتىم،
قاچانكى بىر قېلىن تارىخنى دەستۇردىن ۋاراق ئاچتىم،

① تاش — قاش تېشى. — ت.

تارىمغا مۇھەببەت

سۇيۇكنى ساپ، سۇزۇك دەيمۇ، بويۇكنى تالۇ-بوستانلىق،
كەچۇر، بۇ پاك سۇپەتكنى يالا-يالغاندا ياپقانلىق.

بايا‌ۋاندىن ئاقارسەن، ئوپقۇنۇك كورمەيدۇ ھەچ سايە،
سۇيۇكدىن نەپ ئالۇر ئەمما ئېقىندىن پەستە چاتقانلىق.

ئىگىز تاغدىن غۇلاچ ئاتساك سېنىك ئالدىكدا توسقۇن يوق،
يالاپ قىرغاقنى يول ئالساك، سۇيۇكدە لايمۇ ئاققانلىق.

سۇيۇك لاي دەپ نەچۇن تەركى مۇھەببەت ئەيلىسۇن ئوغلۇك،
مۇھەببەتتۇر ماڭا لاينى سۇرۇپ شىددەتتە ئاققانلىق.

تىرىكلىكتىن بىشارەتمۇ ئاشالماي قىر، سۇرەلمەي لاي،
يېشىل زۇمرەت كەبى چاقناپ سۇزۇك كولچەكتە ياتقانلىق.

1981 - يىل سېنتەبىر، ئۇرۇمچى.

شىرىن ئىشقىدا پەرھات يارىنى قانچە سېغىنغاندۇ؟
ئاڭا پاك سويگۈدىن قانچە سالام خەت-نامە يازغاندۇ؟
شۇ ئەرمەن پەرىسى مەشرىق يولىغا قانچە باققاندۇ؟
خوتەن قەغىزىنى قانچە يۈرەك-باغرىغا ياققاندۇ؟
ئاسان قىلدى غېرىپكە ئۇ جانان رۇخسارى ئىزلەشنى.

تاۋابى ئىختىيار قىلسا ئەگەر كىم كۆيى خۇداسىنى،
ئاشۇ قەغەز جەلپ ئەتتى ئۇنىڭ تۇنجى قاراشنى،
جاكا قىلدى جاھان ئىچرە بوۋام مەخمۇت مىراسىنى،
كى تەڭ تارتتى دىۋان بىرلە قۇتاتماقنىڭ جاپاسىنى،
ئۇگەندۇق بىز شۇڭا تۇركى گۈزەل، ساپ تىلدا سوزلەشنى.

ناۋايى ئۇندا ئىنسانىنى ۋاپا، ھېممەتكە چىللايدۇ،
نىزارى كۆلمىگەن سويگۇ گۈلىگە زارۇ يىغلايدۇ،
غەزەلخان نوبىتى سايراپ ئانا يۇرتىنى ئۇلۇغلايدۇ،
قەلەندەرخانىدا مەشرەپ گويا شاھانە يايرايدۇ،
ئۇگەن دەپ ساپ مۇھەببەت ئالدىدا جان قۇربان ئەيلەشنى.

ئەمەسمىز پەن، ئەقىلدە كەم، ئاڭا تارىخ يېزىلغاندۇر،
ئۇلۇغ جۇڭخۇا ئۇچۇن بەت-قۇر ئارا قانلار چېچىلغاندۇر،
شۆھرەت بولدى ھىساپسىز ئەر، ۋە لېكىن نامى قالغاندۇر،

ئىجاتنىڭ بابىدا ئۇزگە خەلق-ئەل نامىنى تاپتىم،
بوۋامنىڭ نامىنى، ئەپسۇس، تاپالماي نەچچە ئۇھ تارتتىم،
يوشۇرمايمەن ئۇ چاغ قەلبىمدىكى خورلۇق، ئەلەم، غەشىنى.

ئوتۇپ يىللار، يىگىت بولدۇم، مېنى پەن ئىنتىزار قىلدى،
بۇيۇك پەن كۇچ، ئەقلىنى بۇ نادان باشىمغا يار قىلدى،
ئەقىل دەستۇر پۇتۇلگەن بەت سىرىنى ئىختىيار قىلدى،
يېڭىلدىم، شۇندا ئىلھامىم قەلەمنى بە قارار قىلدى،
پەرز بىلمەي نېچۇن بۇ توھپىكار قەغەزنى كۇيلەشنى.

خەرىتە ئالدىغا كەلدىم، جاھانغا بىر نەزەر سالدىم،
جاھانمۇ كەڭ ئىكەن، ياپىر! پايانىغا قاراپ تالدىم،
بىلەركەن شۇندىمۇ تارىم بويىنى نەچچە ئەل، ئالىم،
سەۋەپ شۇكى، پۇتۇلگەنچە خوتەن قەغىزىگە نامىم،
تالاي يۇرت-مەملىكەت ئاتلاپ كېزىپ چىققان ئىگىز-پەسنى.

بۇ يۇرتتىن بىر زامان سودا، ئىلىم-پەن كارۋىنى ئوتكەن،
ئىلگە مەرىپەتتىن يېپ-يېڭى ئەنداز ئىلىپ كەتكەن،
سېتىقتىن ئەھلى كارۋان خوش، پۇلى مالدىن ئېشىپ كەتكەن،
ئاشۇ سودا ھىساۋىنى خوتەن قەغىزىگە پۇتكەن،
بۇ قەغەز قانچە كەزگەندۇر ئىران، رۇم ھەم ماراكەشنى.

مۇقام ھەققىدە مۇخەممەس

نەغمىنىڭ تىلسىز مۆجىزىنىڭ ئاۋازى
ئىنسان روھىغا مەنسۇبتۇر ئۇت تۇتاشتۇرغۇچى
ئامىلدۇر.
ـ ئەبۇ نەسىر فارابى

ئايا ساقى، شاراپ تۇت، بىل، بۇ دەم ئىلھام ماڭا ئىلپەت،
نە ئىلھام، بىر زىبا گۈلئۇز مېنىڭ بىرلە قىلۇر ئىشرەت،
نە ئىشرەت، ئىشرىتى نەزمەم قۇرىغا گۈل تىزار رەت-رەت،
ئايان بولسۇن كۆيۈمدە كۆي ئاتاسى بىر بۇيۇك سەنئەت،
شاراپ تۇت، ياق، مۇقامىڭ چال، چېلىپ دوستۇڭغا بەر
رىغبەت.

تۇغۇلسام ئوي ئىكەن نامرات، ئوقەت چاغلىق، بىسات ھەم ئاز،
لېكىن كوردۇمكى، تور تامدا نەقىشلىك داپ بىلەن جۇپ ساز،
قاچانكى مەن سوراپ قالدىم: پەقىرگە بۇ نىمە پەرداز؟
ئاتام ئېيتتى: ئۇنى چالساق قوساق ئاچ بولسىمۇ مۇڭ ئاز،
شۇ ئان سايراتتى تەمبۇرنى، ماڭا كورسەتتى بىر ھېممەت.

دەللەر ئالدىدا پىتنە-يالانىڭ بارى يالغاندۇر،
بۇ تارىخ ئويغىتار بىرلىك ئۈچۈن كۈرمىڭ زەبەردەسنى.

1979-يىل يانۋار، ئۈرۈمچى.

جۇدالىقتا ئوشاقتىن ھەر جۇنۇن دەرمان ئالۇر ئانداق،
ناۋانىڭ قۇدرىتى نىم جانىنمۇ ئەيلەر باھادىر، مەرت.

تەكەللۇپ بىرلە جەننەتتە قىلۇرمەن گەر غەزەلخانلىق،
تاپار مەندىن مۇراتقا ھورى-غىلمانلارمۇ ئىمكانلىق،
نە ھور، چالسام تىرىكلەر جىسمىدىن قاچقاي پەرىشانلىق،
تېۋىپلەر ئوردىسى ئىچرە مېنىڭدۇر تەختى سۇلتانلىق،
قازاندىم شۇل سەۋەپ دىلكەش بولۇپ سەنئەتتە جۇپ
شوھرەت.

جاھان سەنئەت كوكىدە ئەل مۇقامنى ماھى تابان دەر،
چىمەنزار كۇن چىقىشتا بۇ كەبى چولپان تۇغۇلغان دەر،
كى بىلمەسلەر سوراپ: بۇ يۇرت نىچۇن داڭدار ئاتالغان دەر،
كى بىلگەنلەر: جىمى جانلىق ئۇسۇل، كۇيدىن يارالغان دەر،
شۇبۇ نام بىرلە ئالەمگە تونۇلدى بۇ ۋەتەن جەننەت.

ئىجات شۇكۇتارى نەسلىمنى نىچۇن مەن ئىپتىخار بىلمەي؟
مېنى چوڭ قىلدى شۇ ئەجدات مۇقام بىرلە ئېيتىپ ئەللەي،
ئۇ تۇتقان ساز ــ تەۋەرۇكنى نىچۇن بىر ياخشى يار بىلمەي؟
ئۇنى جان بىرلە قوغداشنى نىچۇن ئەھدۇ-قارار بىلمەي؟
نومۇسچان ھەر مىراسخور تاجدا بۇ بىباھا زىننەت.

يۇرەك-باغرىم ئېزىلمەستى تۇمەن بازغانۇ-سەندەلدە،
ئېزىلدى شۇ مۇقامنىڭ مەرغۇلى بىر مۇڭنى بەرگەندە،
ۋە سەزدىم شۇ مۇقام ئەۋجى بىلەن پەرھات كۆچى تەندە،
غېمىم يوقتۇر ماداردىن تاغنى يۇزمىڭ پارە ئەتكەندە،
نە تاغ، ئەھلى مۇقامغا ئەيلىدىم تاغدىن ئېگىز ھورمەت.

ھالا شۇندىن بېرى نە دىلرابا خەندىگە رايىم يوق،
نىگارىمكى مۇقام، ئۇزگە نىگاردىن ھېچ تامايىم يوق،
نىگاركى مېھرى يالقۇنلۇق، ئۇنىڭسىز دىل ئارامىم يوق،
ئۇنى سويگەن كەبى سويگەن يەنە بىر خۇش ناۋايىم يوق.
ئەگەر تەشنا بىتاپتۇرمەن مۇقامدۇر نەق شىپا شەرۋەت.

سىگاھ ئويغاتسا ھەر تاڭدا يېشىل قىرغاقنى سەيلەتسەم،
سېغىندىم چىن گۈزەللىكنى مۇقامى چەبىيات چەكسەم،
چېلىپ مەن چارىگاھ، دەيمەن ئەجەمدىن ئۇز ئانا ئولكەم.
يېپىشقايمەن مۇشاۋىرەك ۋەجدىن چىنلىققا مۇستەھكەم،
كى ئېيتسام پەنجىگاھ، يۈكسەك تۇيۇلدى بۇ ئەجىر-مېھنەت.

كى ئۇزھال—ھالى مەزلۇمنىڭ، نە مەزلۇم بولمىسۇن غەمناك،
ئازاتلىق دەپ ئازاپ چەككەن بوۋام دادى مۇقامى راك،
بايات—باتۇر جەمەتىمنىڭ تېڭىنى ئەسلىتۇر ھەر ۋاق،

هاجى ئەخمەت

ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا

سائادەت دىلىرى قاچماس كۈرەشكە جان پىدا ئەردىن،
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا، بولۇپ مەردانە، قەيسەردىن.

ھەقىقەتتۇر: "مۇشەققەتنىڭ تېگى ئالتۇن" دىگەن ھىكمەت،
ئۇمتىنىڭ غۇنچىسى ياشنار توكۇلگەن قان بىلەن تەردىن.

شېپا تاپقاي رىيازەت دەشتىدە زار چاكقىغان قەلبىڭ،
ۋىسال پەيتى قېنىپ ئىچسەڭ شاراپنى ھەۋزى كەۋسەردىن.

ھېيىپ بولسا يىگىت جەڭدە قوشۇلغاي بەستىگە زىننەت،
كى زىننەتتۇر ئۇنى ھەرگىز ياساپ بولماس كۈمۈش، زەردىن.

نە ئارمان، ئەخمىدى، خەلقىڭ ئۈچۈن جەڭلەردە جان بەرسەڭ،
ئورۇن ئالغاي ئەزىز قەۋرەڭ مۇقەددەس شۇ ئانا يەردىن.

1972 ـ يىل، قەشقەر.

سورالسا گەر مىراسخور توھپىسى، مەنكى ھامان پەستە،
ئۇمتكە ھىچ جاۋابىم بولمىدى ئوتتۇزغا يەتمەستە،
قۇرۇق گەپتىن ئۇزۇپ قول، ئىش قىلاي دەپ گورگە كەتمەستە،
ئايان قىلدىم ئىرادەم گال قەلەمىم بىرلە مىڭ تەستە،
بولۇر ئارزۇ شىرىن قانچە، لېكىن كۇلمەيدۇ بىمبەنەت!

1980 ـ يىل ماي، ئۇرۇمچى.

هاياتتا، ئەخمىدى، ھەرگىز شاپائەت كۈتمە غايىپتىن،
ۋەتەن نەپتىگە كوي دائىم، ئۇنىڭدەك جانجان بولماس.

1979 ـ يىل ئىيۇن. ئۈرۈمچى.

بولماس

كۇرەشكە جان پىدا قىلماي تۇرۇپ مۇشكۇل ئاسان بولماس،
بىلىم كانىنى قازماستىن سىرۇ-ھىكمەت ئايان بولماس.

مۇرات دەشتىدە پەرھاتتەك نىگارنى ئىزلىگەن ئاشىق
كېسىپ تاغلارنى يول ئاچماي، يىراق مەنزىل راۋان بولماس.

ئىرادە باغلىسا ھەركىم نىشانغا يەتمىگى شەكسىز،
جەسۇر كارۋان ئۇچۇن ئەسلا ئوتەلمەس تاغ-داۋان بولماس.

پۇتۇلگەي جۇپ قانات ئەرگە ئۇمىتۋارلىق، جاسارەتتىن،
خوشامەتكويدا ئار، ۋىجدان، رەزىل قورقاقتا جان بولماس.

ھايات سىرلىق دېگىز گويا، قېتىدا كوپ ساۋاق، ھىكمەت،
ئۇنىڭ تەكتىگە چوككەنلەر ئەقىل تاپقاي، نادان بولماس.

ئەگەر نە بولسا تەدبىرىڭ، بولار شۇ خىلدا تەقدىرىڭ،
بېغىڭنى ئاسرىساڭ جۇتتىن، گۇلۇڭ بەرگى خازان بولماس.

نىگارا، قىل ماڭا شەپقەت، جېنىمغا يەتمىسۇن زەخمەت،
كويۇپ كۆل بولمىسۇن ئەخمەت، كى ھىجرەت بىرلە داغىڭدا.

1977 - يىل، يېڭسار.

بىر گۈزەلگە

باھارنىڭ ھوسنىنى كوردۇم سېنىڭ غۇنچە سىياقىڭدا،
شۇڭا مەجنۇن بولۇپ يۈردۇم كويۇپ ئىشقى پىراقىڭدا.

جۇلالايسەن گويا توزدەك، قېشىڭ مىسالى قۇندۇزدەك،
زىيا چاقنايدۇ يۈلتۈزدەك سېھرلىك كوز قاراغىڭدا.

ئېتەر لۇتپۇڭ مېنى ھەيران، ئارامىمنى قىلىپ ۋەيران،
نازاكەت كۇلكىسى جەۋلان قىلار دائىم زىناغىڭدا.

تېپىلغايمۇ ساڭا تەڭداش، ئوتۇڭغا كىم بېرەر بەرداش؟
شەپەقىنىڭ ھوسنىگە رەڭداش قىزىللىق بار ياناغىڭدا.

بېرەر ئوتمەيسەن يانمدىن، خەۋەر ئالمايسەن ھالىمدىن،
سېنى سويگەن گۈنايمدىن كى خەس بولدۇم ئاياغىڭدا.

سېنىڭ دەردىڭدە ئاۋارە، يۈرەك-باغرىم تۇمەن پارە،
قىلىپ بۇلبۇل كەبى نالە ناۋا ئەيلەي قۇلاغىڭدا.

ئەسلەيمەن

ئۇلۇغ هورمەتتە ئەسلەيمەن چۆھەر يولباشچى رەهبەرنى،
كۆرەش قۇربانى ئەخمەتجان ــ ۆەتەنگە جان پىدا ئەرنى.

بايان ئەيلەي ئۇنىڭ ئوچمەس شەرەپ داستانىدىن بىر بەت،
توقۇپ نەزمە، قېزىپ سوز كاندىن ياقۇت بىلەن زەرنى.

ئېچىپ جەڭ نىلقىدىن، كۆرمىڭ جەسۇر پەرھاتنى قوزغاتقان،
ئازات قىلماق ئۇچۇن ياۋدىن مۇقەددەس شۇ ئانا يەرنى.

يېنىپ هورلۇك تەقەززاسى بىلەن شىردەك غازات قىلغان،
ئېلىپ قولغا بوۋام سادىر مىراسى نەيزە، شەمشەرنى.

ئۇنۇتماستىن ۆەتەن، خەلقىنىڭ ئەسرلىك قان قىساسىنى،
رەقىپ هەلقۇمىدىن سىققان قىلىپ ئۇلگە سەنۇبەرنى[1].

---

① سەنۇبەر ــ يازغۇچى زۇنۇن قادىرنىڭ «رودۇپاي» ناملىق هىكايىسىدىكى ئوزىنىڭ ئەقىل ـ پاراسىتى بىلەن قان شورىغۇچى رودۇپاينى يېڭىپ غەلبە قىلغان باتۇر يىگىت ئوبرازى.

چېچەك

ئاچىلۇر خۇش ھىد چېچەك بىر مەررە ھەر يىلدا چېچەك،
ئىشقى لەززەت تۇيغۇسىنى قوزغىتار دىلدا چېچەك.

ياپ-يېشىل كىمخاپ لىباس كىيگەن تەبىئەت جانلىنىپ،
كەك دالا-قىردا چېچەك، تاغ ئۇستىدە، غولدا چېچەك.

زىلۋا تاللار بويتۇ چوكان بويىنغا مۇنچاق ئېسىپ،
زوقلىنىپ باقسام بېشىمدا، چامدىسام يولدا چېچەك.

بۇ گۈزەللىكنى تاماشا ئەيلىدىم ھەيرەتتە مەن،
چايقىلار گويا دېگىزدەك ئوكۇ ھەم سولدا چېچەك.

تاك سەھەردە قايىندى ئىش، كەچتە كوكلەم سەيلىسى،
قىز-يىگىتلەر ئىشقىنى ئىزھار ئېتەر قولدا چېچەك.

مەنمۇ ئىلھام كانى بىلدىم گۈلباھار ئەييامىنى،
كۈيلىسەم تەرىپىنى داستان بولۇر تىلدا چېچەك.

1979 - يىل ئىيۇن، ئۈرۈمچى.

ۋەتەن مەقەددەس مۇخەممەس

تامايىم يوق ساخاۋەتتىن، ۋەتەن-بەختىم پاناھمدۇر،
ئۇنىڭ قوينى ئاڭا جەننەت، مۇقەددەس قىبلەگاھمدۇر،
جۇدۇنلۇق قىش-ئايلىرى پەيتى گۈزەل پەسلى باھارىمدۇر،
مۇبارەك تۇپرىغى ھەر چاغ كوزۇمگە تۇتىيارىمدۇر،
ھاۋاسى ھەم سۈيى لەززەت، ھوزۇرى دىلخۇمارىمدۇر.

ھاياتنىڭ يايلىغى يۇرتۇم ئىجات گۈلزارى-بوستانى،
جاھان تارىخىدا باردۇر ئەبەت ئوچمەس شەرەپ-شانى،
جىمى ئالەمگە ئەڭ باشتا تونۇشلۇق بۇ ئىلىم كانى،
تىلىم چىققاندا دەسلەپكى سوزۇم قۇتلۇق ۋەتەن نامى،
ئانامنىڭ ئاق سۈتى بىرلە پۈتۈلگەن تىل تۇمارىمدۇر.

تېغى ئەلگە پولات قورغان، تېشى ئەلا كۇمۇش، زەردىن،
چولى ئەلا گۈلىستاندىن، گىياسى مۇشكى، ئەنبەردىن،
قېلىشمايدۇ ئۇنىڭ ئاددى بۇلاغى ھەۋزى كەۋسەردىن،
ھوسۇن بەرگەن ئاڭا ئەجدادىمىز ساپ قان بىلەن تەردىن،
ئۇلۇغ تارىخى چوڭ قامۇس غۇرۇرۇم-ئىپتىخارىمدۇر.

قارا تۇن پەردىسىن يىرتىپ، چېچىپ نۇر يولچى يۇلتۇزدەك،
كېزىپ چىققان ئىلى، تۇرپان، خوتەن، تارىم ۋە قەشقەرنى.

شپا بەرگەچ ئۇنىڭ مېھرى دىلىغا ئەھلى دەرتمەننىڭ،
ئەزىز بىلگەن گويا لوقمان كەبى بۇ لەۋزى شەككەرنى.

نىشان ئەيلەپ كېلەچەكنى، نەسىلەر بەختىنى كوزلەپ،
يىمىش تىككەن گۈزەل باقىقا، توكۇپ ساپ قان بىلەن تەرنى.

نادامەت بىرلە كوز يۇمدى بىراق، ئۇ غەمگۈزار ئىنسان
ئىچىپ تەشنالىغى قانماي زەپەر جامىدا كەۋسەرنى.

ئۇنى بىزدىن جۇدا قىلدى رەھىمسىز، بۇاپا يىللار،
يوشۇرغاندەك قارا پەردە نەزەردىن ماھى پەيكەرنى...

يۇرەكتە يادلىنار مەڭگۇ سويۇملۇك نامى ئوچمەستىن،
ئۇنۇتماس ھېچقاچان تارىخ ئۇنىڭدەك زاتى قەيسەرنى.

1981 ـ يىل، قەشقەر.

كىتاپ مەقسەدە باللادا

بۇ قەدىم يۇرت ئاسمىنىنى قاپلىدى سۇرلۇك تۇمان،
قۇتىرىدى تەتۇر قۇيۇن، سۇردى ھوكۇم جۇت، قەھرىتان،
باش كوتەردى شۇم نىيەتلەر پەيلى ئاچ، ۋەھشى قاۋان،
بولدى زۇلمەتنىڭ تىغدا قان توكۇپ تاپاق ھايان،
ۋادەرىخا، ئوتتى باشتىن بىر مەھەل مۇدھىش زامان.

تەلۇلەر جاللات مىسالى ئاق تەرورلۇق باشلىدى،
سالدى باشقا دەرت، مۇسىبەت، ئەل كوزىنى ياشلىدى،
مىڭلىغان قامۇس-كىتابنى يىرتتى، ئوتقا تاشلىدى،
قايسى دىلنىڭ نەپرىتى بۇندىن قىيانەڭ تاشمىدى؟!
بۇ ياۋۇزلۇققا چىدالماي تىترىدى يەر-جاھان.

يالمىغاندا ئاڭ-ئەقىلنىڭ جەۋھىرىن ئوتنىڭ تىلى،
چىقتى يالقۇندىن فارابى—ئىلمۇ-ھىكمەتنىڭ پىرى،
ھەر سوزىدىن يامرىدى قەھرۇ-غەزەپ كەلكۇن سىلى:
"سۇندۇرالماس ھەق-ئادالەتنى جاھالەتنىڭ سۇرى،
مەرىپەتنىڭ مەشئىلى پارلار جاھاندا بىگۇمان".

قەسەم بىللا، ساداقەتتە ئەزىز تۇپراققا لەۋ ياقتىم،
ئوتتىدا مەن كويۇپ گويا قېقىنۇستەك قانات قاقتىم،
سۇيىدە چىن ھوزۇر ئەيلەپ گويا تاھىر بولۇپ ئاقتىم،
تولۇپ ئىلھام، ھاياجانغا، ۋەتەن شەنىگە كۇي قاتتىم،
مۇھەببەت دولقۇنى زەخمەك، يۇرەكنىڭ رىشتى تارىمدۇر.

ئاڭا كىندىك قېنىم تامغان بولۇپ ئىز-بەلگۇ مېھرىمدىن،
جۇلالايدۇ جامالىنىڭ زىياسى بەلكى چېھرىمدىن،
كى ئاجرالماس ئۇنىڭ نامى دەقىقە ئويۇ-پىكرىمدىن،
شۇڭا چۇشمەس ئانا يۇرتىنىڭ مۇقەددەس نامى زىكرىمدىن،
ۋەتەن مېھرى ئومۇرۋايەت يېڭىلمەس كۇچ-مادارىمدۇر.

ئەزىز تۇپراق ماڭا قىممەت جاھان مۇلكى ۋە جاناندىن،
كېرەك بولسا ۋەتەننى دەپ كېچەرمەن بۇ ئەزىز جاندىن،
بولاتتىم رازى ئومرۇمدىن، مۇرادىم ھەل بولۇپ ئاندىن:
ئىجادىم بىرلە كىيدۇرسەم ئاڭا گۇلتاج شەرەپ-شاندىن،
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلاش يۇرەك ئەھدىم-قارارىمدۇر.

1980 - يىل، قەشقەر.

"ئوتتى باشتىن مىڭ تۇمەن سەۋدا قەدىم چاغدىن بېرى،
بەخت-سائادەت بولمىغاي شۇملۇق، پالاكەتتىن نېرى،
پاقىرايدۇ كوكتە يۇلتۇز تۇن قارا بولغانسېرى،
ئەھلى ئىنسانىنىڭ بىكارغا كەتمىگەي قانۇ-تېرى،
شۇبھىسىز، ئارزۇ-مۇرات يار ۋەسلىنى قۇچقاي ھامان!

تەلۋىلەر ئىشلەتسىمۇ مىڭ بىر ھىلە، چارە-ئامال،
ئەل قىساسى ھەلقۇمىدىن چىڭ بوغۇپ، تاپقاي زاۋال،
تۇن-جاھالەت مەرىپەت نۇرىدىن قىلالمايدۇ قامال،
تاڭدىكى گۈلگۈن شەپەقتەك كورسىتىپ نۇرلۇق جامال،
يۇز ئاچار پەن-مەرىپەت دەۋرى—كېلەچەك ھور زامان!"

1966 — 1976 - يىللار، قەشقەر.

تاشلىغاندا ئوتقا «دىۋانۇ لۇغەتتە تۇرك»نى،
چىقتى مەھمۇت قەشقەرى قولدا مىجىقلاپ بوكنى،
"ئاھ! ــ دىدى، ــ كويدۇردى كىم تىلنى-ھاياتىنىڭ كورىكىنى؟
ئەھلى ئىنسان بۇ كەبى قىلماس خاراپ ئوز مۇلكىنى،
ۋەھشى ھايۋاندىن قېلىشماس كوزى كور، ئەھلى نادان!"

كويدۇرۇلگەندە «قوتادغۇ بىلىگ» ئەقىل شامى كىتاپ،
چىقتى يالقۇندىن يۇسۇپ خاس ياكرىتىپ ئوتلۇق خىتاپ:
"مەن بۇ قامۇسنى ياراتتىم ئەھلى ئىرپانغا ئاتاپ،
كىمكى كويدۇرسە كىتاپ، ئۇ گورگە يۇزلەنگەن بىتاپ،
كىمكى ئەل بەختىگە دۇشمەن، قالمىغاي تەختى ئامان!"

«خەمسە» يانغاندا كويۇپ، چىقتى ناۋايىدىن سادا:
"لەيلى-مەجنۇن، رازى بول، پەرھادۇ-شىرىن، ئەلۋىدا!...
پەيلى خسراۋنىڭ قىلىش ئاشقىنى مەشۇقتىن جۇدا،
چىن مۇھەببەت-سويگۇنى دىللارغا جا قىلغىن، خۇدا!
بولسا ئىنسان بىمۇھەببەت، كوڭلى قىش، رەڭگى سامان..."

ئورلىگەندە كوككە گۇلخانىنىڭ ئۇلۇغ يالقۇن ئوتى،
قەد كوتەردى ئوت ئارا گۇمنام، نىزارى، خىرقىتى،
نىم شېھىت، ئۇيغۇر، مۇتەللىپ بولدى يانداش ئۇلپىتى،
ئەزدى ئۇلار قەلبىنى ئەلنىڭ مۇسىبەت، كۇلپىتى،
ياكرىدى غالىپ سادا مىسلى ئۇلۇغ كەلكۇن قىيان:

دىيىشتۇق: ئىككىمىز دائىم مۇشۇنداق بىللە ئىشلەيلى،
شۇنىڭ خۇددى ئېغىزلارغا تولۇپ شىرىن ھەسەل كەلدى.

دىمەك، بىز ئىككى ياشنىڭ ىشتىسى باغلاندى ئەمگەكتە،
چىرايلارغا تەبەسسۇمدىن گويا ياقۇت ـ لەئەل كەلدى.

ئابدۇرېھىم ئىسمائىل

كەلدى

ئېتىزلىقىغا كېلىپ تورسام، يىراقتىن شوخ غەزەل كەلدى،
غەزەل بىرلە تولۇن ئايدەك چىرايلىق بىر گۈزەل كەلدى.

كورۇپ ئول دىلرابانى، قىنىمغا پاتمىدىم شۇ دەم،
ھاياجان ۋە خوشاللىقتىن گويا كوڭلۈمگە سەل كەلدى.

قېتىلدى ئەل قاتارىغا، يېنىمدىن ئالدى بىر كەڭ سول،
بۇ ھالدا كوڭلىمىز بىرلە ئىشمىز دەلمۇ-دەل كەلدى.

چۈشۈپ كەتتۇق ئورۇم جەڭگە، ئورۇشتا بەسلىشەيلى دەپ،
قىلىشقان ئەھدىمىزنى بىر سىنايدىغان قەرەل كەلدى.

ئورۇشتۇق ئورمىنى ھارماي راسا قوزغاپ جاسارەتنى،
توكۈلدى تەرلىرىمىز، زەپ كوڭۈللۈك بىر مەھەل كەلدى.

ۋاقتىدا چىقماسلىغىڭنىڭ بائىسىنى سورىسام،
ئىككى ئاي مەنسۇخ دىدىڭ تەنها يۈرەككە ئاخشىمى.

مەن سېنى ئايدىڭ ئەمەس، ئاي چىقمىغان تۇنده كۆتەي،
ئاي بولۇپ نۇر چاچقىلى كەلگىن كومەككە ئاخشىمى.

ئاخشىمى

مەن سېنى كۈتتۈم ئۈزاق باغىدا يەككە ئاخشىمى،
بولدى ھەمرا ئاي ماڭا ئورلەپ پەلەككە ئاخشىمى.

ئايغا باقتىم، ئاي يۈزۈڭ بولدى ئايان ئاي چېھرىدە،
ئوخشمايتتى ئۇ پەقەت سەندىن بولەككە ئاخشىمى.

سەن تۇيۇلدۇڭ خۇددى ئايغا ئايلىنىپ كەتكەن كەبى،
ئۇشبۇ ھال كۆڭلۈمگە سالدى دەككە-دۈككە ئاخشىمى.

كەلدى تۇركۈملەپ بۇلۇت، يوشۇردى ئاينى باغرىغا،
قالمىدى سەندىن ئۇمىت كۆڭلۈمدە چەككە ئاخشىمى.

بىر مەھەل ئوتكەچ يەنە چىققاندا ئاي، شۇنداق دېدىم:
چىقمىغىن بۇندىن كېيىن ھەرگىزمۇ كوككە ئاخشىمى.

لەيلىدەك سەن ئېچىلىپ قىلدىڭ تەبەسسۇم، ئەي پەرى،
چىن قوبۇل بولدۇم دېگەندەك بۇ تەلەپكە ئاخشىمى.

ياربمنى سېغىنسام، يۈرت-سەھراغا نەزەر قىلدىم،
ھوسىننى سېغىنسام گۈل-رەناغا نەزەر قىلدىم،
قەددىنى سېغىنسام سەرۇ-زىباغا نەزەر قىلدىم،
مېھرىنى سېغىنسام گەر دەريا غا نەزەر قىلدىم،
شۇ بىرلە بېسىپ كەلدىم كورمەككە خۇمارىمنى.

يوللاپتۇ يېقىندا يار خەت-نامە: ئامان مەن دەپ،
قوغداپ بۇ دىيارىمنى سويدۇم ھەرقاچان مەن دەپ،
قۇزغۇننى يېڭىپ قۇچتۇم جەڭدە غەلىبە، شان مەن دەپ،
كوكسۇمگە تاقاپ ئوردېن بولدۇم قەھرىمان مەن دەپ،
كەلگەندە كورەرمەن شۇ مەرت جەڭچى نىگارىمنى.

ئەي تاڭ شاملى، ئۇچقىن، ياردم قېشىغا تېز بار،
يۈرتۇم ھىدىدىن چاچقىن چېگرا غا گويا ئىپار،
قەلبىمنى-سالامىمنى قىل ئەينى بىلەن ئىزھار،
توت كوزده كۆتۈپ تۇردۇم خىزمەتكە بولۇپ تەييار،
كەلگەندە سۇناي لەۋدىن پاك ئابۇ-زىلالىمنى.

تاڭ شاملىغا

ئەي تاڭ شاملى، يەتكۈز ئول يارغا سالاممنى،
چېگرادا گۈزەت تۇرغان دىلدارغا سالاممنى.
ئەل، يارى ئۇچۇن كۇن-تۇن خۇشتارغا سالاممنى،
ئىشقى ئوتىدا كويگەن بىدارغا سالاممنى،
جەڭلەردە جەسۇر، باتۇر شۇڭقارغا سالاممنى.

چېگراغا مېڭىشتا يار قەلبىنى ئايان ئەيلەپ،
ئېيتقانتى: سېنى سويدۇم مېھرىمنى قىيان ئەيلەپ،
بۇ ئىشقنى سۇيۇتمايمەن كۇلۇمنى تۇمان ئەيلەپ،
ھىجرانغا چىدايمەن يۇرت، بەختىمنى ئامان ئەيلەپ،
خارلىققا يولاتمايمەن سەندەك جان نىسارىمنى.

بۇ سوز مېغىزىن ساقلاپ كۇلۇم قۇتىسى-ئەستە،
يارىمغا تىزىپ كەلدىم سويگۇ گۇلىدىن دەستە،
ۋەسلىنى كۇتۇپ ئوتتۇم ھىجرىگە چىداپ تەستە،
مېھنەتنى قىلىپ ھەمرا، كەڭ يۇرتقا تىكىپ كەشتە،
نۇر بىرلە بېزەپ ياشلىق پەيتىمنى—باھارىمنى.

ئايرىلىپ يۇرتتىن، يىراق يەرلەردە سەرگەردان بولۇپ،
يۇرگىنىمدە خانىمانسىز، چول كېزىپ سەرسان بولۇپ،
سەن يەنە كەلدىڭ مېنىڭ دەردىمگە كوپ دەرمان بولۇپ،
پاش قىلىپ زۇلمەتنى چالىدىم خۇددى مەن قۇربان① بولۇپ،
ھەسرىتىم، ئازرۇلىرىمنى قىپ ساڭا ئىزھار، راۋاپ.

تاڭ ئېتىپ، بەختىمگە ئاخىر نۇرغا چومدى ئەل، دىيار،
قايغۇلار كەلمەسكە كەتتى، مەڭگۇ بولدۇڭ بەختيار،
دەۋرىمزنى كۆيلىدىڭ بۇلبۇل سۆيەت بولۇپ خۇمار،
تولدى دەريالاپ مۇھەببەتكە سېنىڭدە ھەممە تار،
ئامىتىڭگە يەر-جاھان بولدى شۇئان ئىقرار، راۋاپ.

كورىستىپ بەردى نىشانەڭنى ئۇلۇغ ئالتۇن نۇتۇق②،
كۆيلىدىڭ يۇكسەك پەزىلەت، قەھرىمانلارنى تولۇق،
ئەلگە بەردىڭ مىسلىسز ئىلھامبەخش روھىي ئوزۇق،
شۇم رەزىللىككە بولۇپ كەلدىڭ ئەجەللىك زەربە-ئوق،
يېڭى دەۋرانىڭ ئۇچۇن بولىدۇڭ قورال، دەركار، راۋاپ.

---

① قۇربان — «ئانارخان» كىنو فىلىمىدىكى قۇربان كوزدە تۇتۇلىدۇ.
② «يەنئەن ئەدەبىيات - سەنئەت سوھبەت يىغىنىدا سوزلەنگەن نۇتۇق» كوزدە تۇتۇلىدۇ.

كۇيلە، راۋابىم

مەن سېنى ئالسام قولۇمغا، جان-تېنىم يايرار، راۋاپ،
چالغىنىمدا جۇش ئۇرۇپ ئىلھاملىرىم قاينار، راۋاپ،
ئۇنلىسەڭ قەلبىمنى چەكسىز ئىپتىخار قاپلار، راۋاپ،
تارلىرىڭدىن توختىماي شاتلىقلىرىم يامرار، راۋاپ،
شۇڭا سەۋەپ ئامراقلىغىم ھەر دەم ساڭا بىسيار، راۋاپ.

دەر ئىدى ئوتمۇش سىتەمكارلار سېنى ئەيلەپ مازاق:
"ساز بولامدۇ بۇ، قەلەندەرلەر كوتەرگەن بەش قۇلاق"،
ھول ئىدى پەدىلىرىڭ ئاققاچقا كوزلەردىن بۇلاق،
دەردۇ-ھەسرەت تاغى باسقاچ تارلىرىڭ ئەردى ئۇلاق،
ئەرك، خوشاللىققا ئىدىڭ سەن شۇنچە تەشنا-زار، راۋاپ.

ئاشۇ يىللاردا سېنى كەلدىم يېنىمدىن ئايرىماي،
بىللە ئېپ چىقتىم ئېتىز ئەمگەككە ئەسلا تاشلىماي،
قانچە مۇدھىش تۇنىنى ئوتكۇزدۇم چېلىپ مەن ئۇخلىماي،
سەن بىلەن روھلاندى يوقسۇل، ئەمما بۇندىن قورقىتى باي،
مېھنىتىم، روھىمغا بولدۇڭ ھەرقاچان ھەمكار، راۋاپ.

سالامىكدىن

گۈزەل ئەخلاق، پەزىلەتنى جەمى ئىشتا نىزام ئەيلەپ،
ئاۋام ئالدىدا ھەردائىم ئوزۇكنى بىر غۇلام ئەيلەپ،
تەكەببۇرلۇق، كورەكلىكنى ۋۇجۇدۇكغا ھارام ئەيلەپ،
مانا يول ئۈزرە، ئەي يولداش، ئېگىلىدىكى سەن سالام ئەيلەپ،
جاۋابەن "ۋەئەلەيكۈم" دەپ ئېگىلدىم سوز-كالام ئەيلەپ.

ئوچۇق، گۈلگۈن يۈزۈكى خۇددى باھار نۇرىنى پارلاتتى،
ئېگىلگەن ئەۋرىشىم قەددىكى مۇلايىملىقنى ئويغاتتى،
پەسىھ لەۋزىكى ۋۇجۇدۇمغا بەخىنى بالنى يامراتتى،
يېقىملىق ھالىتىكى ئىلھام بەخش بىر قىسسە ئاڭلاتتى،
ئەجەپ كوڭلۈمگە ياقتىكى سەن مېنى ئوزۇكگە رام ئەيلەپ.

سېنىكى مۇناسىپ ھورمىتىكدىن كوپ سويۇندۇم مەن،
سىماپتەكى ئېرىدى قەلبىم، خوشاللىقا چومۇلدۇم مەن،
بۇرادەر-ئاشنالىقنىكى يىپىغا چىكى چىگىلدىم مەن،
يېقىن دوستلۇق بىلەن سەندەكى ئېگىلگەنگە ئېگىلدىم مەن،
قولۇم كوكسۈمگە ئالدىم ھەم ساڭا چىن ئېھتىرام ئەيلەپ.

بىر مەھەل توت بەدنىيەت دولەتكە ئاپەت ياغدۇرۇپ،
تاشلىدى سەنئەت بېغىمدىن لالە-گۈللەرنى يۇلۇپ،
سەن راۋابىم خارلىنىپ زىنداندا ياتتىڭ سولۇنۇپ،
ئوتتى ئاۋازىڭغا شۇنچە قەلبىمىز تەشنا بولۇپ،
قىلدى ئازات پارتىيەم ياۋنى ئېتىپ تارمار، راۋاپ.

ئۇنىلىدىڭ بېيجىڭدە ھەم شاڭخەيدە... خەلقىم ئاڭلىدى،
ھەممە مىللەت ياقتۇرۇپ ئوز سازىمىز دەپ داڭلىدى،
ئاڭلىغانچە دىل سويۇندى، دوست كوڭۇللەر قانمىدى،
خەلقارادا ھەم ساڭا ئالقىش چاۋاكلار ياڭرىدى،
قانچە چالساممۇ سېنى قانماس دىلىم، دىلدار راۋاپ.

تېخىمۇ كۈيلە ۋەتەنىنى، خەلقىنى، گۈزەللىكىنى سەن،
قەلبىمىزدىن مەڭگۇ سويگەن بۇ ئىسىل، ھور تاڭنى سەن،
كۈيلىگىن شانلىق قىزىل تۇغ، كوممۇنىستىك ئاڭنى سەن،
ئىشچى، دېھقان، جەڭچىنى—گويا كى جىسمى گاڭنى سەن،
سېنى چالماقتا ھەمىشە شائىرىڭ تەييار، راۋاپ!

1977 - يىل، يېڭسار.

سادىن سادىرى

جان تەسەددۇق ئەيلىدىم

زوقلىنىپ باقتىم ساڭا مەن لالىزارىڭنى كورۈپ،
لالىزارىڭ ھوسنىدىن پەسلى باھارىڭنى كورۈپ.

ئەي پەرى، گۈللەر گۈلى، قەلبىڭدە شاتلىق ناخشىسى،
جۇر بولۇپ ئېيتتىم غەزەل قولدا دۇتارىڭنى كورۈپ.

كورسە ھوسنۇڭنى خىجىل بولمامدۇ جەننەت ھورلىرى،
مەپتۇنۇڭ بولدۇم سېنىڭ ھوسنۇڭ-نەھارىڭنى كورۈپ.

سەن دىگەندە: "ھور ۋەتەنگە بارلىغىم—جېنىم پىدا"،
جان تەسەددۇق ئەيلىدىم ئۇشبۇ شوئارىڭنى كورۈپ.

1979 - يىل ئاۋغۇست، ئۈرۈمچى.

ئىدۇق بىر چاغدا ئىككەيلەن ئەجەپ ئوچمەن، ئاداۋەتلىك،
كورۇشكە بىر بىرىمىزنى ئەمەستۇق زادى تاقەتلىك،
يولۇقساق هومۇيۇپ، چەتنەپ ئوتەتتۇق مۇز قىياپەتلىك،
پېتىشمايتتۇق قىلىپ جاڭجال، رەقىپ ئەردۇق قاباھەتلىك،
ئاجايىپ زور زىيان تارتتۇق بۇ ئىش ئون يىل داۋام ئەيلەپ.

كېلىپ نوروز، زىمىستان-قىش ۋەتەندىن مەڭگۇ قوغلاندى،
ئاداۋەت مۇزلىرى ئېرىپ، ئاراش-زىتىلىق تاماملاندى،
پۇتۇن ئەل تېچ، بولۇپ دوست، بىر بىرىگە رىشتى باغلاندى،
جىمى جايدا يېڭى خىسلەت، گۈزەللىك شۇنچە جانلاندى،
ئۇلۇغ مەنزىلگە ئات سالدۇق كۆڭۈلنى شات-خورام ئەيلەپ.

سالامىڭدىن زامانەمنىڭ پەزىلەت، روھىنى كوردۇم،
ئاۋامنىڭ بىر بىرىگە پاك، سەمىمى كۆڭلىنى كوردۇم،
ئەدەپتە ئەنئەنەمىزنىڭ مۇقەددەس ئورنىنى كوردۇم.
ئەدەپ-ئەخلاقنى كىم سويسە، ئۇنىڭ مەن قەدرىنى كوردۇم،
تۇتاي هورمەت شارابىن ئەلگە سەندەك دىلنى جام ئەيلەپ.

ناخشاڭنى ئاڭلاپ

ئاڭلىدىم ناخشاڭنى، دىلبەر، زوق بىلەن مەمنۇن بولۇپ،
شۇ گۈزەل قەلبىڭ كەبى ھوسنۇڭگە مەن مەپتۇن بولۇپ.

بىر كورۇپ دىدىم: ساڭا ئالەمدە تەڭداش يوق ئىكەن،
سەن ئوسۇپسەن ئىلىنىڭ بوستانىدا گۈلگۈن بولۇپ.

تاسلا قالدىم ئەس-ھوشۇمدىن بىر يولى ئايرىلغىلى،
باققىنىڭدا خۇش تەبەسسۇم بىرلە گويا كۇن بولۇپ.

قىلغىنىڭدا سەن بايان قەلبىڭ كۇيىنى كەڭ-كۇشات،
مەدھىيىلەپ نەزمەمنى ئېيتتىم مەنمۇ بىر مەجنۇن بولۇپ.

"قاپ-قارا قوي كوزلۇگۇم، جېنىم پىدا بولسۇن ساڭا"،
ئاشۇ ناخشاڭ ھەر تومۇردا ئوخچىدى ئۇپقۇن بولۇپ.

كۇيلە، دىلبەر، تائەبەتكە پۇتمىسۇن ئاۋازلىرىڭ،
كۇيلىرىڭدىن زوق-ھوزۇر ئاقسۇن قىيان-قەلكۇن بولۇپ.

1981 - يىل ئىيۇن.

سەنـەمگە

ئەي سەنەم، ئازات زامانەمنىڭ باھار ھەم يازى بول،
ھور دىيارىم كوكسىدە ئۇچقان سابا پەرۋازى بول.

رەڭمۇ-رەڭ گۇللەرگە تولغان گۇلشىنىم چاچتى ئىپار،
گۇلشىنىمنىڭ ھوسنىگە خۇش خۇي تەبەسسۇم، نازى بول.

راۋىبىم سايرار مۇقامغا ئەڭ يېقىملىق ئۇن بىلەن،
سەن ئۇنىڭ بول ھەمدىمى ھەم ياڭرىغان ئاۋازى بول.

ھور ۋەتەن قىلدى ئاتا زىبا-گۇزەللىكنى ساڭا،
ئەلگە تەقدىم قىل ئۇنى، سەن ھەم ئىلىگىدىن رازى بول.

خەلقنى ئوخشاتتىم دېگىنىڭغا، سەن ئۇنىڭ بىر تامچىسى،
ئاجرىماس بىر تامچە بولغىن، جان پىدا ھەمرازى بول.

1981 - يىل ئىيۇن، غۇلجا.

هوشۇر ئىبراھىم

تەنتەنە

زوقنى تارتىپ كوكۇلنىڭ خۇش پۇراق رەيھان بولۇپ،
تاڭ بىلەن كۇلدۇڭ ئېلىم نۇر چاقنىغان چولپان بولۇپ.

شۇ ئۇلۇغ تاڭ شەنىگە قىلسام بۇگۈن مەن تەنتەنە،
ئۇرغۇدى دىلدىن تەشەككۇر كۇيلىرىم پونتان بولۇپ.

سەن ئىدىك ئوتمۇشتە ئوچ تاغ ئاستىدا ۋەيرانە چول،
قان ئىچەر ئالۋاستىلار سۇرگەن ھوكۇم خاقان بولۇپ.

ھەممە يەردە دام-توزاق، كويزا-كىشەن، قانلىق قىلىچ،
كەمبەغەللەر ئۇستىدىن باسقان زۇلۇم توپان بولۇپ.

"جان پىدا قىلغاچقا مەرتلەر" قەد كوتەردىڭ، جان ۋەتەن،
كۇن چىقىش ياقنى قىزارتتىڭ رۇستەمى داستان بولۇپ.

ئۇسۇلچى سىگىلمىغا

بەخش ئەتتىگ ماڭا ئىلھام ئەجەپمۇ ساز ئۇسۇل ئويناپ،
مۇقام داستانىغا تەڭكەش قىلىپ ئاۋاز ئۇسۇل ئويناپ.

نازاكەتلىك تەرەننۇم بىرلە ئويناپ سەھنىگە چىقسا،
دىدىم: كوكتىن چۈشۈپتۇ ئاي قىلىپ مىڭ ناز ئۇسۇل ئويناپ.

خان ئەتلەس ھەم بادام دوپپاڭ ياراشىپتۇ جامالىڭغا،
بولۇپسەن كولدىكى ئاققۇ، قىلىپ پەرۋاز ئۇسۇل ئويناپ.

چېچىڭ سۈمبۈل ئىغاكلايدۇ بويۇڭغا جۇر بولۇپ لەرزان،
لېۋىڭدىن غۇنچىلار كۈلگەي ئېلىپ ئەنداز ئۇسۇل ئويناپ.

دىگەنتىڭ سەن: "ئۇلۇغ خەلقىم، ئۇنىڭغا بارلىغىم تەقدىم،
قانائەت قىلمىغىم يوقتۇر ئۇنىڭچۈن ئاز ئۇسۇل ئويناپ".

ساڭا مىڭ ئاپىرىن دەيمەن ئۇسۇلۇڭغا بولۇپ قايىل،
ماڭا ئەسلەتكىنىڭچۈن قىشتىمۇ گۈل ياز ئۇسۇل ئويناپ.

1982 ـ يىل، ئۈرۈمچى.

گۈزەل ھېيتگاھ

قەدىم قەشقەر ــ ئانا يۇرت كوز قاراغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ،
ھاياتنىڭ قاينىمى، كوركى، بۇلاغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

ئەگەر ئالتۇن ئۈزۈك بولسا قىياسمدا ئەزىز قەشقەر،
ئۇنىڭ ياقۇت كوزى، نۇرلۇق چىراغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

ئەگەر قەشقەر تولۇن ئايدەك چىرايلىق بىر پەرى بولسا،
ئۇنىڭ مەڭزىدىكى كوركەم زىناغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

سېنىڭ كوكسۈڭدىكى گۈللۈك ياراشقان خالغا ئوخشايدۇ،
تۇمەن گۈلنىڭ ئىپارىدەك خۇش پۇراغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

سېنىڭ ئىشقىڭدا پەيۋەندە بولۇپ باغرىدا ئوت كويگەن
يىگىت ـ قىزنىڭ خۇمارى، ئىشتىياقى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

ئۇلۇغ ئاستانە ئاۋازى جارانلايدۇ پىشانەڭدە،
ئۇنى ئاڭلاشتا مىليون خەلق قۇلاغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

سەن ئۇچۇن توككەچكە قان-تەر جەڭدە، مېھنەت قوينىدا،
بەختىيار تاڭغا ئېرىشكەن قۇل بۇگۈن پالۋان بولۇپ.

ئەسلىسەم شۇ تاڭ بىلەن باسقان قەدەمنى بىرمۇ-بىر،
تىزىلار شانلىق زەپەرلەر كەھرىۋا-مارجان بولۇپ.

ياتمىغاي جىم ۋەھشى دۇشمەن، بەختىمىزگە قەست قىلار،
گاھى قاشقىردەك كورۇنسە، گاھىدا پاخلان بولۇپ.

توت نەجىس چىققان ئىدى شۇنداق رەزىل مەقسەت بىلەن،
قىلدى تارمار پارتىيەم ئەل دەردىگە دەرمان بولۇپ.

ئەي ئانا-شانلىق ۋەتەن، كەلدى باھارىڭ قايتىدىن،
گۈللىدىڭ ھەم گۈللىمەكتە قۇچمىغىڭ ئەدنان① بولۇپ.

توتتە قۇدرەتلىك، ئۇلۇغ جۇڭخۇا قۇرۇشقا ھەممىز
يەڭ شمايلاپ جەڭگە ئاتلاندۇق بۇيۇك كارۋان بولۇپ.

1979 - يىل، قەشقەر.

---

① ئەدنان — جەننەتلەردىن بىرىنىڭ نامى.

مىرزاھىت كېرىمى

باغ دىسەم

باغ دىسەم باغى ئېرەم مەكتەپ ئىكەن چاچقان ئىپار،
گۈل-چېچەكتىن دەستە-دەستە گۈل سۇنۇپ تۇرغان باھار.

ئوي دىسەم خان قەسرىدىن نۇرلۇق ئىكەن بۇ دەرسخانا،
خۇش تەپەككۇر ئىلكىدە يۇلتۇز كۈلۈپ باققان قاتار.

كەلگۈسىنىڭ پەردىسىن قايرىپ شۇ ئان سۈردۈم خىيال،
قەھرىمان، ئالىم، ئەدىپ... بۇ ئويدە كۇچ-دەرمان ئالار.

ئېيتمدۇ ئۇستازى: ئەي ياپراقلىرىم، ئوتقاشلىرىم،
سىز ئانا ۋەتەن ئۈمىدى، سىزدىن ئەل ئىمكان تاپار.

چەشمىدۇر دەرسلىك كىتاپ، يۈمران كوچەتلەر سۇ ئىچەر،
سۇ ئەمەس، ئابى ھايات ئۇ، خەستە جانغا جان قوشار.

يولۇڭ ئايلانما مەرمەردۇر، كىشى ئەكسى نامايەندۇر،
بەئەينى سۇپ-سۇزۇك كولنىڭ سىياقى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

ھېيت، بايرام كۈنى ناغرا، سۇناي بىرلە ساما قاينار،
خوشاللىق ئەۋجىنىڭ ئالتۇن راۋاغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

سەھەر، كەچتە راۋاپ، تەمبۇر، دۇتار ئاۋازى دىلخەندە،
يېقىملىق ناخشا-كۈينىڭ چارى باغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

قەدىردان پارتىيەم، خەلقىم بىلەن ھوسنۇڭ گۈزەللەشتى،
پاراۋان، بەختىيار تۇرمۇش قۇچاغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

1980 - يىل، قەشقەر.

سويگۇ غەزىلى

كەچقۇرۇن چمقتىم ھېيتگاھنىڭ ئاۋات بازارىغا،
ئاشىغى شەيدا بولۇپ قالدىم كوزى خۇمارىغا.

پۇرمە ئەتلەس كوينىگى، قىزغۇچ ھېلىلە رومىلى،
سېھرىلەپ قويدى مېنى بەختىم پۇتۇك تۇمارىغا.

ئۇزدى مژگان قاشىدىن ئوق، يۇرىگىمگە تەگدى ئۇ،
بىر قاراپ قويغان بىلەن چولپان خەجىل زۇنارىغا.

سودرىلىپ كېتىۋېرەي راھەتلىنىپ، توسماڭ مېنى،
بىرەھىم يار قامچا ئۇرغان سويگۇنىڭ تۇلپارىغا.

ئەۋرىشىمدەك ساچىلە باغلاپ يەنە ئەيلەپ غەزەپ،
ئاسسا مەيلى قەلبىدە قۇرغان ئۇمتىنىڭ دارىغا.

مەن بوغۇزلانسام ئىدىم لەۋ خەنجىرى بىرلە شۇئان،
گۇل بولۇپ قانىم ئېچىلسا، نۇر چېچىپ باھارىغا.

بىلمىگەنىڭ ئومرى قىسقا، خارلىنىپ غەم يەپ تۈگەر،
بىلسە كىم ئولمەيدۇ، مەھمۇت قەشقەرىدەك شان قۇچار.

سۇ ئېقىپ تاغ سىلكىنىپ، لېكىشپ دەرەخ، قۇش سايرىبان،
دەيدۇ: ئۇگەن، بولسىلا سەندە ئەگەر ۋىجدانۇ-ئار.

يۇكسىلىپ يۇرتۇم-ئېلىم، ئوتسۇن جاھانىڭ ئالدىغا،
ئۇگىنىڭ دەپ پارتىيە، ئاتا-ئانا پەرمان قىلار.

تىرىشىپ ئەلا ئوقى، دىلىڭ كوزىدۇر پەن-بىلىم،
بىلمىگەن ئەما، نادان، بىلگەن ئۇلۇغ ئىنسان بولار.

ئەۋرىشىم ياشلىق دىمەك—جان-دىل بىلەن ئۇگەن دىمەك،
ياشلىغىدا ئۇگىنىپ ئالغان بىلىم—سويگەن نىگار.

زەر، جاۋاھىر كانى مەكتەپ سىز ئۇچۇن، ئەي قىز-ئوغۇل،
ياشلىغىنىڭ قەدرىگە يېتىپ بىلىم ئالغان ئوزار.

سىزدىدۇر مېھرىم مېنىڭ، زېھنىم مېنىڭ، گۇل-غۇنچىلار،
دەرس ئۇگۇل بەرسەم جېنىمنى مەندە نە ئارمان قالار!

ۋەتەن

تۇتمىدىم ئومرۇمدە مەن ئوزگە سېنىڭدىن يار، ۋەتەن،
پەرۋىرىش ئەيلەپ مېنى، دائىم دىلىمدا بار ۋەتەن،
بىمىساپ ئەجرىڭ سېنىڭ كوكسۇمدە نۇر زۇننار، ۋەتەن،
باش قويۇپ كوكسۇڭگە شۇئان ئوقۇدۇم ئەشئار، ۋەتەن،
يەپ تۇزۇڭنى، يىمىگەن غېمىڭنى نامەرت خار، ۋەتەن.

رىم، مىسىر، مەغرىپ سېرى يېپەك يولى سەندىن بارار،
مەرىپەت، سەنئەت، ھۇنەردىن خۇش پۇراق سەندىن تارار،
كەشپىيات، ئىجات بىلەن ئوغۇل-قىزىڭ قەدرىن تاپار،
ئوچمىگەي تارىخ بېتىدىن شەۋكىتىڭ بولۇپ سۆزار،
كىم بۇنىڭغا يۇمسا كوز شەرمەندە، كور بولار، ۋەتەن.

مەۋج ئۇرۇپ ئاقار تېشىپ دەريالىرىڭدا كەۋسىرىم،
چاقنىغان شولا چېچىپ ساي، تاغلىرىڭدا گەۋھىرىم،
ئوتلىرىڭ مېھرىگىيادۇر، ھەر تېشىڭ كوز جەۋھىرىم،
بۇ مۇقەددەس تۇپرىغىڭدا ئوسكىنىم—شان-شەۋكىتىم،
شاخلىرىڭ باشىمغا سايە، دۇشمىنىڭگە دار، ۋەتەن.

داپ، راۋاپ، دۇتار چېلىپ، ئوقۇپ غەزەل ئويناپ-كۈلۈپ، بەزمە قۇرسا دوستلىرىمغا، ياخشىلارنىڭ بارىغا.

شۇندا تاپقايمەن مۇرات يايراپ بېھىشتە تەنلىرىم، كومسە ئاي تۇققان كېچە مېنى ۋىسال مازارىغا.

ئورۇگەچ سەندىن يۇزىنى بولدى گۈمران "توت چايان"،
سېنى خۇرسەن ئەيلىگەنلەر شەپقىتىگدىن قۇچتى شان،
مەن نەچۈن قىلماي ساڭا ھەركۈندە جان نىسار، ۋەتەن.

قۇچمغىدا مەن تۇغۇلدۇم، سەندە كوز ئاچتىم، ئانا،
شاتلىغىم چەكسىز ئۇزۇڭ بەرگەچ نومۇس-ۋىجدان ساڭا،
مەن تۇغۇلدۇم يېگىۋاشتىن مەرھابا ئېيتتىم ساڭا،
ئېخ، مۇرات تاپقاي ئىدىم ئەھدىمنى مەن قىلسام ئادا،
رازى قىلماستىن سېنى ئولمەك ساڭا دىشۋار، ۋەتەن.

گۈللىشىگە بۇ ھاياتىم، ئەمگىگىم تەقدىم مېنىڭ،
قان-تەرىمنى ئاققۇزۇپ توھپە قىلىش ھەققىم مېنىڭ،
تەلپۈنۈپ ئىجادىيەت بوستانىدىن ئەقلىم مېنىڭ،
تۇتتى بۇ گۈلدەستىنى، رىزالىغىڭ بەختىم مېنىڭ،
بىر ئومۇر ئىشقىمنى ئەيلەپ بىر ساڭا ئىزھار، ۋەتەن.

شۇ قۇچاغىڭنى سېنىڭ قاپلاپ زۇلۇم، بولدۇڭ خاراپ،
ۋەھشى زالىملار سېنى نىمجان قىلىشتى قان شوراپ،
ۋادەرىخا، كوپ زامانلار خارلىنىپ تارتتىڭ ئازاپ،
مۇڭلىرىڭنى كۆيلىدى دۇتار بىلەن تەمبۇر، راۋاپ،
يىغلىساڭ كۆلگەن ياۋۇزدىن سەن ئىدىڭ بىزار، ۋەتەن.

سەن ئازاتلىققا ئېرىشكەن چاغدا بىر گودەك ئىدىم،
ئىپتىخار ئەيلەپ "ئانا ۋەتەن" دىبان چىققان تىلىم،
ياشىنغان باغرىڭدا يايراپ، سۇ ئىچىپ قانغان دىلىم،
ئۇخلىماي كۈندۈز-كېچە ئويلاپ سېنى، ئالدىم بىلىم،
سەن ئۇچۇن سوقسا يۈرەك يوق ئارمىنى زىنھار، ۋەتەن.

ۋادەرىخ، ئۇستۇڭدە قايتا شۇم قۇيۇنتاز چورگىلەپ،
باغلىرىڭ بولدى گورىستان، يەتمىدى ھىچ خەلقە نەپ،
كويدۇرۇلدى سەنئىتىڭ، مىڭلاپ كىتاۋىڭ دەستىلەپ،
كويدۇرۇلدى شەۋكىتىڭ تارىخ-دىۋانىڭ ئۇستىلەپ،
دەرت-ئەلەمدىن بىر مەھەل بولدۇڭ ئەجەپ بىمار،
ۋەتەن.

كىم ۋەتەندىن ئورۇسە يۇز سەرنەگۇن① بولغاي ھامان،
كىم ۋەتەن دەپ بەرسە جان ئولمەس كىشى شۇ ھىچقاچان،

---

① سەرنەگۇن — گۇمران.

تېخمۇ قەيسەر، زىرەك ئۇ ھەمدە شات، ئىشچان، تەمەن!"
بارچىسى ئېيتتى شۇ سوزنى، زوق بىلەن سالدىم قۇلاق.

ئېخ، جۇزۇكلى، سىز بولۇپ ماۋجۇشمىزغا قول-قانات،
كەچتىكىز ئوت، توكتىكىز قان، قىلدىكىز ئەلنى ئازات،
ئەگ چىرايلىق ناخشىلاردەك ئومرىمىز ئوتمەكتە شات،
بارمىدۇ دەيمەن جاھاندا بىزدە بار قاياق ھايات،
ھەر كوچىلدە سىزگە چەكسىز سويگۇ، ھورمەت، ئىشتياق.

مەن دىسەم شەپقەتكە تولغان قەلبىگىزنى بىر دېگىز،
كورۇنەر چوڭقۇر دېگىزمۇ كوزلىرىمگە بەك تىيىز،
كۇيلىسەم ئاسمانچە بار دەپ باتۇرانە قەددىگىز،
شۇ ئىگىز ئاسمان-پەلەكتىن قەددىگىز يۇكسەك-ئىگىز،
سىز كەبى دانا پەدەرنى كوردى ئالەم ئاز بىراق.

چېھرىگىز تاڭدا ئېچىلغان ئەگ گۈزەل گۈلنىگ ئوزى،
ئەقلىگىز بولدى قۇياش، نۇرلاندى خەلقىمنىگ كوزى،
ئەجرىگىزدىن ۋەتىنىمنىگ پارلىدى ئايدەگ يۇزى،
سىز سائادەت ئاسمىنىنىگ مەڭگۇ پارلاق يۇلتۇزى،
تۇندە يول كورسەتكۈچى قۇللارغا سىز مەشئەل چىراق.

توسىيالماس ئاينى ھىچكىم زورۇقۇپ ئالقان بىلەن،
ئەسلى ئوزگەرمەس دېگىزنىگ قانچە تاش ئاتقان بىلەن،

رەخىم قاسىم

قەدىردان جۇزۇكلىغا مەرسىيە

ئادىتىمچە مەن بۇگۈن ئاچسام كالىندارىدىن ۋاراق،
كوزلىرىمگە چۈشتى يانۋار توققۇزى دىگەن ساناق،
باستى دىلنى خۇددى تاغدەك زور مۇسىبەت، غەم، پىراق،
ئاھ... جۇزۇكلى، رەسمىگە تەلمۇرۇپ باقتىم ئۇزاق،
ھىسسىياتىم ئاقتى شۇ سائەت بولۇپ دەريا قوشاق.

مەن قوشاق يازسام سىيادىنمۇ زىيادە ئاقتى ياش،
تۇتتى ماتەم كوكتە ئاي، كۈن، يەردە دەريا، تاغ-تاش،
ئاق بۇلۇتتىن ھالقىغان چوغدەك قىزىل تۇغ ئەگدى باش،
"نەدە زۇكلى؟" دەپ سوراغلاپ ئىزلىمەكتە قەرى-ياش،
مەنمۇ قويدۇم كائىناتقا يالۋۇرۇپ مىڭ بىر سوراق.

"ئۇ مېنىڭ باغرىمدا" دەپ بەردى جاۋاپ چەكسىز ۋەتەن،
"ئۇ مەشەدە!" دىدى بېيجىڭ ھەم شىئەن، چۇڭچىڭ، خوتەن،
"ئىككى مىڭ يىلغا يۇرۇش قىلماقتا سەپتە بىز بىلەن،

ئارسلان

كېلەرسەنمۇ

چۆنقتەك تولغنىپ، گۈلدەك كۈلۈپ، دىلدار، كېلەرسەنمۇ،
كىيىكتەك ئەندىكىپ چوچۇپ، خۇمار كوز يار، كېلەرسەنمۇ.

ئىزىڭ قوغلاپ ئۇنەر گۈل، تارقىلار خۇش ھىد يولۇڭ بويلاپ،
شامالدەك ئەركىلەپ ئويناپ، بويى گۈلزار، كېلەرسەنمۇ.

ئوتۇپتۇ ئالمىشپ ئاي-يىل ئۇمىت باغلاپ، يۇرەك داغلاپ،
ئەزىز ھالىمنى تىڭلاشقا، قۇياش رۇخسار، كېلەرسەنمۇ.

جامالىڭغا بولۇپ تەشنا يۇتۇپ قان يىغلىدىم تەنھا،
رەھىم ئەيلەپ غېرىبىڭغا، دىلى غەمخار، كېلەرسەنمۇ.

مۇھەببەت دەشتىدە ياتتىم چېچىڭ زەنجىرلىرى چىرماپ،
جېنىمنى قىينىدىڭ، ئالساڭ جېنىم تەييار، كېلەرسەنمۇ.

"توت گېزەندە" ئوتكۈزۈپ كەلگەچكە كۈن يالغان بىلەن،
قىلدى قەست سىزگە ئۇلار پىتنە-پاسات، بوھتان بىلەن،
خەلقىمىز ئۇرغاندا بىر مۇش بۇرنىدىن بولدى بۇلاق.

پارتىيەمىز تۈتتى رولنى خەلقىمىزنىڭ بەختىگە،
تەدبىرى بولماقتا كەڭسەر چاڭقىغان ئەل قەلبىگە،
دوست تۈگۈل دۇشمەنمۇ قايىل بىز ئېرىشكەن غەلبىگە،
ئاتلىنىپ دۇلدۇلنى چاپتۇق ئەڭ ئاداققى پەللىگە،
ئەسلا چۈشمەيمىز ئىگەردىن بولسىمۇ مەنزىل يىراق.

ھەر كىشىگە بەكمۇ چەكلىك بۇ ئومۇرنىڭ مۇددىتى،
ئاشۇ چەكلىك ئومرىڭىزنىڭ بولدى چەكسىز قۇدرىتى،
ئېخ، جۈزۈڭلى، ئەسرىمىزنىڭ ئىپتىخارى، شوھرىتى،
نەچچە ئەۋلات نەسلىمىزنىڭ سىزگە يۈكسەك ھورمىتى،
سىز ياشايسىز يەر-جاھاننىڭ ئومرىدەك مەڭگۈ-ئۇزاق!

1978 - يىل 9 - يانۋار، ئۈرۈمچى.

پۇتمەس سويگۇ

يازمەن كۆيلەپ سېنى، ئەي ئانىجان، غەمخار ۋەتەن،
تۇپرىغىڭ ئالتۇن بوشۇك بولغاچ ماڭا، گۈلزار ۋەتەن.

جۇش ئۇرۇپ ناخشام ئاقار قوينۇڭدا دەريا سۆيىدەك،
دولقۇنىدا تاغلىرىڭنىڭ جىلۋىسى ئوينار، ۋەتەن.

چوققىلار كۆن كورمىگەن چاغلاردىمۇ يازدىم سېنى،
قان بىلەن زەنجىردىكى دىلنى قىلىپ ئىزھار، ۋەتەن.

مەن باھارنىڭ رېڭىنى ئەيلەپ سىيا يازغان سېنى،
تاڭلىرىڭنىڭ هوسنىگە بولغاچ جېنىم خۇشتار، ۋەتەن.

بۇ سەھەر يازغاندا قايتا ئەركىلەپ كۆلدى باھار،
تاۋلىنىپ ئوتقاش مىسالى كەلگۈسى رەڭدار ۋەتەن.

سەرپ قىلىپ ئومرۇم قېرىنداشىنى، ناخشائنى يازاي،
مىڭ ئومۇر يازسامۇ پۇتمەس سويگۇ-مېهرىڭ بار ۋەتەن.

1979 - يىل يانۋار.

جهنم رىشتى پايانداز دۇر يولۇڭغا، گەر كېلەر بولساڭ،
توكۇلگەن كوز يېشىمدىن گۇل-چىمەن رەڭدار، كېلەرسەنمۇ.

كېچە-كۇندۇز قىلار جىلۋە دىلىم ئەينىگىدە ھوسنۇڭ،
ئۇۋالغا قالمىسۇن سويگۇ، ئارسلان زار، كېلەرسەنمۇ.

1977 - يىل دېكابىر.

كوكتىكى يۇلتۇزنى ئۇزمەك بولسا دىخانلار ئەگەر،
ئۇ بېرەر ئوز قەددىنى شوتا قىلىپ ھىممەت بىلەن.

1975 - يىل قەشقەر.

شۇجى

هارۋىنى سورەر هامان ئۇ كالىدەك غەيرەت بىلەن،
ئەجرىنى يەرگە يازار ماڭلاي تەرى — مېھنەت بىلەن،

ئىزىدىن گۈل ئۈنمىگەن جاي بارمۇ بۇ تاغ كەنتىدە،
ئارمىنى ئەل دەردىنى يەڭگىللىتىش جۇرئەت بىلەن.

كوزلىمەي شوھرەتنى، نامنى، كەلدى داشۇپ پۈتتۈرۈپ،
يېزىغا بەخشەندە قىلدى ئومرىنى هورمەت بىلەن.

ئاممىنى ئۇستازى قىلدى، ئاممانا غول، ئۇ غۇنچە گۈل،
چاچتى همد، بەردى مۇھە ئوز قەلبىدىن شەرۇەت بىلەن.

يىغلىدى يۇرت يىغىسىنى، قىلدى جەڭ ئاشلىق ئۇچۇن،
يۇرمىدى كوز-كوز قىلىپ مەنسەپنى هىچ مىننەت بىلەن.

غايىسى بولغاچ قۇياش، ئۇ باشلىغان بىر بەن كىشى
يارىدۇ جۇتنى هامان لاچىن كەبى سۇرئەت بىلەن.

ئىپتىخارى بىلەن

ۋەتەنگە پەسلى باھار كەلدى گۈلئۇزارى بىلەن،
ياساندى زەپمۇ گۈزەل قوينى لالىزارى بىلەن.

ئېچىلدى قىرمىزى، ئەترە، بىنەپشە گۈلشەن ئارا،
دالانى كەزدى سابا گۈل ھىدى-ئىپارى بىلەن.

چېلىپ ساتارىنى شات باشلىدى ناۋا كۈيىنى،
چىمەنگە نەغمىچى قۇشلار كېلىپ خۇمارى بىلەن.

بەخت مەيىنى ئىچىپ گۈلشەن ئىچرە قىز ۋە ئوغۇل،
يۇرۇشتى سەيلە قىلىپ ئاشىغى نىگارى بىلەن.

باھار گۈلى كەبى ئەلنىڭ ئېچىلدى، كۈلدى دىلى،
ھايات چىنارى ياشاردى بۇ گۈلباھارى بىلەن.

كاككۇك

سەھەردە ئويغىتىپ دىلنى خۇمارلىق سايرىدىك، كاككۇك،
باھارنى سەن زىمىستاندىن كۆيۈكىدە ئايرىدىك، كاككۇك.

قىراننىك بويىنى بويلاپ چىقىپ كەلسەم قېشىڭغا مەن،
نەزەر تاشلاپ ئازاق① ياقتا بېشىڭنى قايرىدىك، كاككۇك.

ئۇ ياقتا گۈل چېچەكلەپتۇ، خىيالنى ئېپ قاچار باغلار،
بوۋام مەخمۇت بوشۇگىگە قاراپ ھېچ قانمىدىك، كاككۇك.

ئۇنۇڭدىن قوغلىشىپ باردىم قەدىم مەھشەت② قۇچاغىغا،
ئانا ئاتۇش مۇقامىغا كويۇپ بەك يايرىدىك، كاككۇك.

پۇرايدۇ گۈل بىلەن ئەنجۇر قۇياش سويگەن بۇ تۇپراقتىن،
غۇرۇرلۇق ئىلكىدە كۆلىكەك، كۆلۈپ ئايھايلىدىك، كاككۇك.

1981 ـ يىل نويابىر، ئاتۇش.

---

①② ئاتۇشنىڭ يېزىلىرى.

چىرايلىق

(پۇرقەتكە تەقلىت)

دىخان قىزى، قۇياشلىق گۈلزارىڭىز چىرايلىق،
گۈلزارىڭىزغا لايىق رۇخسارىڭىز چىرايلىق.

ئېيتىڭچۇ ھەقنى، جانان، سىز ھورمۇ ياكى ئىنسان؟
سەرۋى سۇپەت ئېتىزدا رەپتارىڭىز چىرايلىق.

گۈلشەندە سىز قىزىلگۈل، كۆيلەشتە خۇددى بۇلبۇل،
جان بەرگۈچى ئېتىزغا ئەشئارىڭىز چىرايلىق.

خاھ كۈندۈزى ناھاردا، خاماندا، پاختىزاردا،
مەردانە ئۇنچە توككەن ئىش-كارىڭىز چىرايلىق.

ساپ تەر بىلەن سۇغارغان، مەي باغلىغان، قىزارغان
شاخلاردا ئالما، ئەنجۇر، ئانارىڭىز چىرايلىق.

ئىش قويىندا كۈرەشچان بولغاچ، قۇچۇپ شەرەپ-شان،
تاقىغان ئاشۇ ئۈتۈقتىن زۇننارىڭىز چىرايلىق.

ئىجادى مېھنەت ئارا ئۇنچە توكتى ماڭلىيىدىن،
بېغىغا چاچتى ئۇرۇق، يەڭ تۇرۇپ ناھارى بىلەن.

بۇ يىلقى يازدا چومۇچ ھەم قازانمۇ ماي بولىدۇ،
تولۇپ ھوسۇلغا ئېتىز، باغلىرى ئانارى بىلەن.

ئۇلۇغ دىيارى باھار پەيزىگە چومۇلگىنىدە،
ھەقىقى يايرىدى خۇشتارى ئىپتىخارى بىلەن.

1980 - يىل فېۋرال.

بـۇلـبـۇلـغا

گۈل ئاشىغى ئەي بۇلبۇل، تۇر، سايرا، ناۋا قىلغىن،
سۇندى قەپىزىڭ چۈلچۈل، ئۇچ، سەيرى ھاۋا قىلغىن.

گۈل پەسلى چىراي ئاچتى، گۈلشەنمۇ ئىپار چاچتى،
قۇزغۇنلار بەدەر قاچتى، سەن كوكتە جۇلا قىلغىن.

قوي، بولما تولا غەمكىن، بوستاندا ئۇچۇپ ئەركىن،
گۈللەرگە قونۇپ تەمكىن، خەندانە سادا قىلغىن.

كوپ كۈتتى سېنى گۈلزار ناخشاڭغا بولۇپ خۇمار،
سەن باشتا دېگەن: "گۈلىيار"، ۋەدەڭگە ۋاپا قىلغىن.

گۈل، غۇنچە توكۇپ شەبنەم، ھىجرىڭدە چېكىپ كوپ غەم،
قان بولدى دىلى، سەن ھەم كەل ئەمدى، داۋا قىلغىن.

ئىشق جامىنى ئىچمەككە، دىل تارىنى چەكمەككە،
گۈل ۋەسلىگە يەتمەككە سەن جاننى پىدا قىلغىن.

ئېيتىپ قەلەمدە رەخمەت، ئىزھار ئېتىپ مۇھەببەت،
تۇزدى چىمەن شەھرىدىن خۇشتارىڭىز چىرايلىق.

1980 ـ يىل نويابىر.

تـاربـم

بۇيۇك تاربم، بۇ يۇرتۇمدا ئېقىنلار ئىچرە سەرۋەرسەن،
تولۇپ، دولقۇن ئۇرۇپ ئاقتىك ئەسرلەپ، شۇنچە قەيسەرسەن.

سېنىڭدىن سۇ ئىچىپ ئەتراپ يېشىل بوستانغا ئايلاندى،
يۇرەكلەر ياشنىدى، قاندى، ھاياتقا ئابى كەۋسەرسەن.

تويۇندۇردۇك، تويۇندۇرغۇچىسەن ئەجدادۇ-ئەۋلاتنى،
تومۇرغا قان بولۇپ سىڭدىك. ئەزەلدىن روھىي پەرۋەرسەن.

ئېقىپ كەلدىك قەدىمدىن گاھى ئويناقلاپ ۋە دولقۇنلاپ،
ۋە بەزەن لايلىنىپ ئاقتىك ۋە بەزەن خۇددى مەزمەرسەن.

قۇچۇپ ئاقتىك ئانا يۇرت باغرىنى، سويدۇك كېچە-كۈندۇز،
شۇڭا لەززەتلىنەر ئىچكەندە جانلار، شەھدۇ-شەككەر سەن.

بۇگۈن قىرغاقلىرىڭدا سايرىشار مەدھى ئوقۇپ بۇلبۇل،
تۇمەن مىك مەدھىگە لايىق باھارىڭغا مۇيەسسەر سەن.

گۈلشەنگە بولۇپ خۇشتار، ھەر تاڭدا كورۇپ دىدار،
بوستاندا ئوقۇپ ئەشئار، بۇرچۇڭنى ئادا قىلغىن.

1980 ـ يىل دېكابىر.

زوهراسی سەن

سەن نازاکەت گۈلشىنىڭ بىرگۈلى رەناسى سەن،
ئاشىغى زار بۇلبۇلۇڭنىڭ دىلبىرى بەرناسى سەن.

ھور ۋەتەننىڭ ئىشقىدا يالقۇنلىنار قەلبىڭ سېنىڭ،
سەن مۇھەببەت دېگىزىنىڭ گوھىرى يەكتاسى سەن.

نۇر چاچار چولپان كەبى باققاندا شەھلا كوزلىرىڭ،
تۇننى روشەن ئەيلىگەن نۇر مەشئىلى سىماسى سەن.

لەۋلىرىڭ تاڭدا ئېغىز ئاچقان قىزىلگۈل غۇنچىسى،
غۇنچە ئالدىڭدا خىجىل، بەلكى ئۇنىڭ زىباسى سەن.

بەختىيارلىق ئىلكىدە تۇتتۇم قولۇڭنى، ئەي پەرى،
ئەمدى خۇشتارىڭ ئۇمۇرلۇك يارى سەن، ھەمراسى سەن.

كەل، يېزىلسۇن ئومرىمىزدىن چىن مۇھەببەت قىسسىسى،
تاھىرىڭ گەر بولسا خۇشتار، قىسسىڭ زوھراسى سەن.

1981 ـ يىل دېكابىر.

ئەزىم تارىم، ساڭا جانىم نىسار، قەتىرەڭگە مەن خۇشتار،
ماڭا ئابى ھايات بەرگەن ئەبەتلىك يارۇ-دىلبەرسەن.

1981-يىل نويابىر، ئۈرۈمچى.

ئۇ گۈزەللىك ئالەمنىڭ خۇددى چولپان يۇلتۇزى،
قويمىسا ھەم ئاي يۈزى ئايدەك يورۇپتۇ، ئۇسمىنى.

1981 ـ يىل ئۈرۈمچى.

تۇرسۇنـئاي ھۇسەيىن

ئوسمىنى

بىر ئوماق خوشنام قىزى دەمدەك قويۇپتۇ ئوسمىنى،
قاشىنىڭ قارالىغى كەمدەك قويۇپتۇ ئوسمىنى.

بىر لەقەم قويدۇم كۇلۇپ قىزچاققا "ئوسما ئوغرىسى"،
شۇ زامان يۇگرەپ ئېقىن سۇدا يۇيۇپتۇ ئوسمىنى.

ئوسكىلەك كىرپىكلىرىدىن ياش توكۇپ ماجان كەبى،
بېغىغا كىرگەن پېتى قويماي يۇلۇپتۇ ئوسمىنى.

بايقىدىم شۇندىن بۇيان قالغاچ قاناتى قېشىغا،
بارچە قىزلار قويىسمۇ، قويماس بولۇپتۇ ئوسمىنى.

ئاق يۇزى، شەھلا كوزى چاقنار پەلەكنىڭ ماھمدەك،
شۇ ھوسۇننىڭ ئالدىدا ناباپ كورۇپتۇ ئوسمىنى.

جانان قىزاردى"ۆىل" قىلىپ، كەتتى كوزۇمدىن ئوت يېنىپ،
"چاك" قىپلا تەگدى تەستىگى، ئۇندى ئىگەككە خىنەگۇل.

"قالمامدۇ بىزنى خەق كورۇپ، كەتتىم نومۇستىن مىك ئولۇپ،
كەپسىزلىگىدىن كەلمىگەي بۇ باغ تەرەپكە خىنەگۇل"—

دەپلا قولۇمدىن يۇلقۇنۇپ، قاچتى شورامدىن تولغۇنۇپ،
ياقتى مۇھەببەت ئوتىنى دىلغا شۇ كەچتە خىنەگۇل.

ئاغرىق ساقايماس بىسەۋەپ شۇ قول بىلەن قويماي سىلاپ،
سەندىن بولەككە باقمىغاي كوڭلۇم ئەبەتكە خىنەگۇل.

1981 ـ يىل يانۋار، ئۈرۈمچى.

خەنەگـۈل

باغمنى گۈلزار ئەيلىدىم، تەردىم چونەككە خەنەگۈل،
تارقاتتى خۇش ھىد ھەم ھوزۇر بەردى يۈرەككە خەنەگۈل.

تام خوشنىمزنىڭ شوخ قىزى، قەلپ ئاسمـىنمنىڭ يۇلـتۇزى،
كۈلدى شورامدىن بىر قاراپ ئوخشاپ سۈرەتـكە خەنەگۈل.

خوشنام قىزنى ئويلىدىم، ناخشامدا ھەر كۈن كۈيلىدىم،
كىرسە بېغىمنى خۇش كورۈپ، تولغاي پورەككە خەنەگۈل.

بىر كەچتە ئايدىڭ ئاخشمى چاڭ كەلـتۈرۈپ مەن ناخشىنى،
كىرسەم بېغىمنى چۈمكىگەن ھال رەڭ يىپەككە خەنەگۈل.

بۇنداق بولۇشنى نىم بىلەي، كوڭلۇم كۈلۈشنى نىم بىلەي،
شۇ قىز ئۇزۈپتۇ تولدۇرۇپ باغدىن ئېتەكـكە خەنەگۈل.

تۇتتۇم بىلەكتىن "ئوغرى"نى، دىدىم: "يۈرەكنى ئورتىدىڭ،
بىر بوسە بەرسەڭ ئامرىغىڭ يەتكەي تىلەككە، خەنەگۈل".

قاچان، قايدىن بولۇپ پەيدا زىمىنگە تاشلىدى سايە،
ئەسرلەر تارىخىن ئاچقاي قۇرۇپ دىل سوھبىتى توغراق.

كورۇك، ئۇندا قەدىم تارىم بويى ئابادىغا يەتكەن،
بۇگا شاھىت قولى ئالتۇن نەسىلنىك مەھنىتى توغراق.

يېشىل تۇرقى بىلەن مىك يىل ياشار ئۇ پانى ئالەمدە،
گۇزەل ئارزۇ-ئۇمىت تولغان كوكۇلنىك ئىلپىتى توغراق.

ياشايدۇ دەيدىكەن باقى بولۇپمۇ ئۇ يەنە مىك يىل،
ئاتا قىلغاچ غولىغا سۇ ئانا يەر جەننىتى، توغراق.

يەنە چىققاي يېڭى بىخلار ئۇنىك يىلتىز، غولى بويلاپ،
بولۇپ چەكسىز جاھان، پۇتىمەس ئومۇرنىك تەقلىتى توغراق.

ئاگا باقسام ۋۇجۇدۇمدا سېزىرمەن بەھسىاپ دەرمان،
شۇگا دەيمەن: جەسۇر خەلقىم سىماسى، خسلىتى توغراق.

2

كۇزەتچى قەلبىدەك ئويغاق، تۇرار چولنى بېقىپ يۇلغۇن،
دىيارىم باغرىغا مەزمۇت، تېرەن يىلتىز يېيىپ يۇلغۇن.

ئابدۇللا سۇلايمان

جەنۇپ غەزەللىرى

1

ئۇلۇغدۇر شۇ قەدەر "تەكتى ماكان"نىڭ زىننىتى توغراق،
دىلىمدا ئەيلىنەر زىكرى مۇقەددەس ھورمىتى توغراق.

نەچۇن قايمىلىغى ئاشماس غۇرۇر ئىلكىدىكى جانىنىڭ،
نامايەن تۇرسا قەددىدە ھاياتىنىڭ قۇدرىتى، توغراق.

يىراقتۇر ئۇ بىراۋغا سۇ، ئۇزۇقنىڭ ئىلتىجاسىدىن،
چىدام، غەيرەت ئۇچۇن ئۇلگە، شۇنىڭدا قىممىتى، توغراق.

ھېرىپ چولدە، كوزى مەنزىل تامان باققاندا كارۋانلار،
بېرەر ئىلھام ئۈپۈق بويلاپ سوزۇلغان رەت-رېتى توغراق.

قىلىپ ئالەمنى مالەم باسسىمۇ سەلكىن، بوران قانچە،
تۇرار تىك، بەستىدە ئۇرغۇپ باھادىر جۇرئىتى توغراق.

كى سايرام بۇلبۇلى سويدى ئۇنى گۈلدىن كورۈپ ئەلا،
ئىدى ئۇ نم شېھمت، كەتتى مۇزات تاقتا تىكىپ يۇلغۇن.

بىلىك، دوستلار، قىزىل قاندىن ئۇنۇپ چىققان گىيادۇر ئۇ،
تولۇپتۇ ھوسنىگە ئەمدى چېچەكتىن گۈل قىسىپ يۇلغۇن.

دىمەك ھەركىز ئۇنى ئاددى چېچەك، ئۇ بىر ئۇيۇل قاندۇر،
تۇرار مەڭگۇ تېنىدە شۇ قەۋرلەرنى يېپىپ يۇلغۇن.

بۇگۇن ئاشماقتا ئەجداتلار ئۇلۇغ ئارزۇلىرى ئىشقا،
ئوسەر شانلىق شېھىتلەر روھىنى خەندان ئېتىپ يۇلغۇن.

3

قۇياشلىق پەسلىگە يەتتۇق، جىمى ئەل بەختيار ھازىر،
بۇ يۇرتقا خوجا بولغانلار دىلىدا ئىپتىخار ھازىر.

ياراتتۇق بىر يېڭى دۇنيا قەدىم تارىم پايانىدا،
جىمى ياق سەبزەرەك بولدى—كوكەردى لالىزار ھازىر.

كورۇك، كورلا بېغىدا ئاق چېچەك دىلنى قىلار مەپتۇن،
بۇ نەشپۈت يۇرتىنىك ھەممە يېقىدىن گۈل پۇرار ھازىر.

تالاي شىرزادىغا نۇسرەت ئاتا قىلغان قەدىم يۇرتتا
ئۇنۇپ چىقتى شۇ كەچمىش جەڭ ئىزىدىن بەت ئېچىپ يۇلغۇن.

يورۇقلىقاش ھەم زەرەپشان قەھرىدىن ئاققان چېغى تارىم،
ئوسۇپ ياپراقلىدى دەرتمەن يېشىغا ھەم قېنىپ يۇلغۇن.

تاراسلاپ چاپتى جەڭگاھتا قىساس تۇلپارلىرى كىشنەپ،
كۇچەيتتى ئوچ-غەزەپ ياۋغا، لاۋا-ئوتتا يېنىپ يۇلغۇن.

ناۋايى «خەمسە» ئىلھامى بىلەن چوللەرنى كەزگەندە،
كى مەجنۇن سىردىشى بولدى خىيالىلارغا پېتىپ يۇلغۇن.

ئامانىنسا-مۇقام پەرزەنىدىنىڭ ئەسلى ئويى جاڭگال،
ئۇنى باقتى ئوتۇنچى ئاتىسى ھەر كۇن سېتىپ يۇلغۇن.

بولۇپ سۇرگۇن ئىلىغا، ئالتەشەر ئوغلانى ماڭغاندا،
بوران، يامغۇر پانا جايى ياساپ قوندى كېسىپ يۇلغۇن.

ئانا يىغلاپ بارار چولدىن، قوساقتا پەھلىۋان سادىر،
قاراپ قالدى يولىغا نوزۇگۇمنىڭ ياش سېپىپ يۇلغۇن.

پەلەك ئالماشسىمۇ، كوردى مۇتەللىپ يەنە شۇم قىسمەت،
كۇرەشچان كۇيگە جۇر بولدى شائىرغا كۇچ قېتىپ يۇلغۇن.

مەئشەت كوچتى باغلارغا، يېتىلدى مۇنلەر سەرخىل،
رىياللىق جەننەتۇلمەئۋاسىغا دىللار خۇمار ھازىر.

ئۇمىت زور، تېخىمۇ گۈللەش بىلەن كەلگەي زەپەر قولغا،
كى بولغاچ پارتىيە بۇندا خەلقىگە غەمگۇزار ھازىر.

1980 ـ يىل ئىيۇل، خوتەن.

ياساپ ئاقسۇموُ شاهانه پولانى، بولدى ساهىپخان،
قىزىتتى بەزمە، مەشرەپنى ۋەلىيانە كۇچار هازىر.

توكۇپ ساپ تەر ئۇنۇم كوردى مانا ئەنـجۇر بېغى ئاتۇش،
ئېلىپ تاشتىن گوهەر، بولدى ئۇلار شان، توهپكار هازىر.

باهار ئالدى يېڭى ئەندىز ئەزىز قەشقەر قۇچاغىدىن،
چىمەنده رابىيه گۇلچى، كى سەيدىن ئۇستكار هازىر.

گۇزەل ئىلچى يېيىپ زىلچە، يېپىندى شايى، خان ئەتلەس،
يورۇققاش سۇيىده جىلۋە قىلار نۇرلۇق ناهار هازىر.

يېيىلغاچ چاۋسى چىتقا ستەمكار ئون ئايال ـ قىشنىك،
بېيىپ روناق تېپىشنىك كەك، تولۇق ئىمكانى بار هازىر.

جەنۇپنىك خەلقى كۇچ تاپتى پۇكۇلگەن قەددىنى رۇسلاپ،
قازان مايغا تويۇنغاچقا، چومۇچتىن ماي تامار هازىر.

ئىلىم ـ پەن بېغىدا ئەركىن قانات قاقماقتا بۇلبۇللار،
سەپەر پەرهادىغا باقتى كۇلۇپ شىرىن نىگار هازىر.

هوسۇل خامانلىرى مەغرۇر كۇئىنلۇن بىرله ياندا شتى،
پىشانه تەرى توككەنـگه بېرىلگەچ ئېتىۋار هازىر.

بۇ پەيتنى، دىلبىرىم، ئارزۇ قىلىپ كۆتكەن ئىدۇق قانچە،
چېكىپ ئون يىل پىغان، ھىجران بىلەن ئوتكەن ئىدۇق قانچە.

پەلەكنىڭ گەردىشى سەرسان چولغىغە تاشلىدى بىزنى،
ئۇ چاغ كوزدىن گويا يامغۇر يېشى توكىكەن ئىدۇق قانچە.

ئۇچۇشقا بولمىغاچ ئىمكان، قونۇشقا نەدە بولسۇن گۇل،
بولۇپ مەھكۇم قەپەزگە ئاخىرى چۈشكەن ئىدۇق قانچە.

چوڭايتتى ھەسسىلەپ ھىجران دېغىنى زەي، سېسىق تۇرمە،
ھۆكەر يۇلتۇزىدەك ئاستا يېنىپ ئوچكەن ئىدۇق قانچە.

غۇبارسىز قەلبىمىزنى قىلدى توھمەت ئوقلىرى مەجرۇھ،
ئۇزاق ئويلاپ خىيال دەريا سىغا چوككەن ئىدۇق قانچە.

ئېسىڭدە، دىلبىرىم، ئۇ چاغ دىدىم: ھەرگىز يېشىڭ توكمە،
غەزەپلىك دىلغا بىر ئەھدۇ-قارار پۈككەن ئىدۇق قانچە.

جاھالەت لەشكىرى، ناخشا-كۈيۈمنى بەر!-دىدۇق تەڭلا،
شۇ نەپرەت بىرلە توت جىننى تازا سوككەن ئىدۇق قانچە.

*

تۇغۇلدۇق ئىككىمىز، دىلبەر، بولۇپ چولپانى سەنئەتنىڭ،
ئېسىمدە ئەتكىنى ئەللەي ئانا غەمخانى سەنئەتنىڭ.

ناخشا مۇھەببتى

گۈزەل دىلبەر، ئۈمىت قىلغان ۋىسال پەيتىگە باھار كەلدى،
تويۇڭنى ئەتكىلى تەبرىك بۇگۈن دوستلار قاتار كەلدى.

قولىدا دەستە گۈللەرنى تۇتۇپ، دىلدىن توكۇپ ناخشا،
ئۇسۇلچى قىز-يىگىت بىرلە كۈيى ياڭراق دۇتار كەلدى.

بېغىڭغا قوندى كاككۇكمۇ تويۇڭغا بولغىلى داخىل،
يېنىدا ئاشىغى زەينەپ، بولۇپ جۇپ سويگۇ-يار كەلدى.

بۇ يۇرتنىڭ ئەڭ يىراق سەھراسىغا يەتكەچ تويۇڭ داڭقى،
بويى زىبا، يۈزى ئوتقاش، مىسالى گۈل ئانار كەلدى.

قېنى، باشلا ئەزىز مېھمان-يارانىنى تورگە ھورمەتتە،
بۇ كۈننىڭ شەنىگە ئوتلۇق غەزەل، داستان يازار كەلدى.

قولۇم تۇت، دىلبىرىم، مەھكەم چىقايلى بىللە مۇنبەرگە،
شۇ تاپ تويىنىڭ ناۋاسىغا پۇتۇن ئالەمنۇ تار كەلدى.

*

بۇ ئىخلاس، خاھىشى ئەلىنىڭ چىقاردى بىزنى يۇكسەككە،
ئەگەر ئەل بولمىسا ياشنارمىدۇق نوتا سۈرۈپ جۇپ-جۇپ؟!

كى دەرمان بەرمىگەن بولسا يۈرەك ئىشقىغا ئەل مېھرى،
كېتەتتۇق خۇددى قۇم باسقان بۇلاقتەك بىز قۇرۇپ جۇپ-جۇپ.

شۇڭا ئىمكانى كەڭ دەۋران ئۇچۇن تىللاردا تەبرىكلەر،
ئىچىلدۇق بىز، ئىچىلدى مىڭ-تۇمەن گۈلەر تولۇپ جۇپ-جۇپ.

قېنى، دىلبەر، بۇ تويىنىڭ ئەھلىگە تۇنجى شاراپ تۇتقىن،
كوتەرسۇن سەپدىشىم مەيدىن ۋىسال پەيتىن كورۇپ جۇپ-جۇپ.

سېنىڭ شان-شوھرىتىڭ ناخشا، ئۇسۇل—جانىنىڭ گۈلىستانى،
مېنىڭ دىل خوشلۇغۇم—ئوتمەك غەزەل، داستان تۇزۇپ جۇپ-جۇپ.

*

قوشۇپ توي ئەۋجىگە شاتلىق، پەلەكىكە ياڭرىسۇن ناخشا،
جاھان ئەھلى گۈزەل ئولكەم تىلىدىن ئاڭلىسۇن ناخشا.

ئىقتىپ پۇتمەس بۇلاقتەك ئۇ كوڭۈلىلەر بېغىغا ھەر چاغ
چېچەك ئارزۇسىنى ھەممە پەسلىدە ئاقلىسۇن ناخشا.

بىنا بولغان ئىكەن بىزنى ياراتقان بۇ زېمىن كۆيدىن،
چوڭايدۇق يىلسېرى بىزمۇ بولۇپ دىلخانى سەنئەتنىڭ.

سەبى دىللارغا ئەجداتىنىڭ پىغان، مۇڭ، دادى ئىز سالدى،
ئۇ چاغ يانغان ئىدى قەھرۇ-غەزەپ گۈلخانى سەنئەتنىڭ.

رەزىل ياۋ كوكسىگە ياڭراق مۇقامنى ئوق قىلىپ ئاتتۇق،
چېكىنمەي قىلچە جەڭگاھتىن، بولۇپ پالۋانى سەنئەتنىڭ.

بەخت كۈلدى، ھاياجاندىن ئۇسۇللار ئويىنىدىڭ قانماي،
يېزىلدى جۇپ، چۈمۈر قولىدا ئىسىل داستانى سەنئەتنىڭ.

دىدۇق: بىز ئىككىمىز ناخشا-ئۇسۇلغا باغلىدۇق رىشتە،
نە ئارمان چىقسا جان تەندىن بولۇپ قۇربانى سەنئەتنىڭ.

زامان ئىبلىسلىرى بىزنى يۇتالماس ئەۋۋەلى-ئاخىر،
ئازات بۇلبۇلغا خاس ئەمدى گۈزەل بوستانى سەنئەتنىڭ.

*

ۋاپادار دىلبىرىم، كۈلدۇق بۇگۈن نەچۈن بولۇپ جۇپ-جۇپ؟
قىلىپ قانداق بۇ مەشرەپنى قىزىتتۇق بىز تۇرۇپ جۇپ-جۇپ؟

بۇنىڭغا ھەق جاۋاپ بىرلا: ياشايدۇ سويگۇ ئالەمدەك،
شۇ ئىخلاستىن يارالغان كۈي ئاقار دولقۇن ئۇرۇپ جۇپ-جۇپ.

دوستۇمغا

كورۇك دوستۇم، بېغىمدا گۈل-چېچەكلەر شاخلىنار ئەمدى،
چېچەكتىن سىزگە گۈلدەستە، پايانداز راسلىنار ئەمدى،
چىمەن سەيناسىدا ھەر كۈن يېڭى توي باشلىنار ئەمدى،
نازاكەت بۇلبۇلى تويدا بولەكچە شاتلىنار ئەمدى،
ئىلىم-پەن كارۋىنى شانلىق سەپەرگە ئاتلىنار ئەمدى.

يېتىپ كەلدى ئۇزاقتىن زارىقىپ كۈتكەن گۈزەل دەۋران،
قېنىپ ۋەسلىگە قول تۇتتى نىگارى بىرلە تاھىرجان،
كىشىگە بارمۇ دۇنيادا بۇنىڭدەك كەك تاشا ئىمكان!؟
ياراتتى پەيزى بۇ چاغنى بولۇپ كومپارتىيەم غەمخان،
بۇ يۇكسەك مېھرى-شەپقەت جەك-چېلىشتا ئاقلىنار ئەمدى.

ئەمەلدە ئىشنى كورسەتمەك ئۇچۇن دائىم كېرەك غەيرەت،
جاپا چەكمەي تۇرۇپ قانداق يېتىلسۇن گۈل بىلەن نېمەت،
بۇ يولدا سەن ئۇگەنسەك ھېچ بوشاشماستىن ھۇنەر-سەنئەت،
ۋۇجۇدۇڭغا پەقەت شۇندا پۇتۇلگەي بىر ئىسىل خىسلەت،
چېلىشتا مەرت بىلەن قورقاق ھەقىقى چاغلىنار ئەمدى.

قىلايلى بىز ھەزەر مەيدە قېقىپ يالغاننى سوزلەشتىن،
ھەقىقەت جارچىسى بولسۇن، رىيانى تاشلىسۇن ناخشا.

بوۋام چالغان تەۋەرۈك ساز يېڭى مەرغۇلغا سازلاندى،
بۇگۈنكى ئوچمەن ھەسەتخورلار كوزىنى ياشلىسۇن ناخشا.

يۇسۇپ، مەھمۇت، ئامانىسانى تۇقىقان ئانىجان يۇرت بۇ،
ئوزۇك، سادىر كەبى ئوغلان ئىشىنى يادلىسۇن ناخشا.

ئۇرانە ئەتىگە ئىلھام بېرىپ، مەغرۇر جاراڭلاپ ئۇ،
بولۇپ چولپان، جاھان سەنئەت كوكىدە چاقنىسۇن ناخشا.

ئومۇر بەك قىسقىدۇر، قىسقا، غەزەل ئېيتايلى بار ئۇندە،
ئەگەر بىزلەر ئولۇپ كەتسەك، نەۋرلەر باشلىسۇن ناخشا.

1980 ـ يىل ئاۋغۇست، خوتەن.

روزی سایت

گۈلباغنی کور

کور، بۈگۈن ئىلچى بازارى مەركىزى گۈلباغنى كور، ھەممە ياق مەمۈرچىلىق، ئەرزانچىلىق بىر چاغنى كور.

ھوپىگەرلەر بازىرى تولغان خېرىدارلار بىلەن، زىلچە، خورجۇن، شايى، ئەتلەس، داستىخان، بەلۈاغنى كور.

سەن گۈرۈچ، بۈغداي ئالامسەن؟ مەرھەمەت، "پىل-پىل"①گە بار.

ئۈندا دىخانلار ھوسۈلدىن راسلىغان چەش تاغنى كور.

گوش كېرەكمۇ؟ يۈر، بارايلى "ئۈچ بۈرجەكلىك رەستە"②گە، خالىغان يەردىن كېسىشكە مەن كېپىل، پەش، ياغنى كور.

---

① پىل-پىل — يەر نامى.

② ئۈچ بۈرجەكلىك رەستە — بازارنىڭ ئىسمى.

ياساپ پەندىن قاناتلىق قۇش، مىنىپ ئايغا بەلەن ئۇچقىن،
شجائەتلىك بولۇپ، ئوكيان-دېڭىزلاردىن لەھەڭ تۇتقىن،
قېيىنىپ چولىدىن بۇلاق، ئەجرىڭ بىلەن كەۋسەر، شاراپ
يۇتقىن،

ئېشىپ تاغۇ-داۋانلاردىن زەپەر جاناننى قۇچقىن،
ئەلەمدىن يۇرىگى ياۋنىڭ تېخىمۇ داغلىنار ئەمدى.

بىلىڭ، دوستۇم، بۇ دۇنيادا ۋەتەندەك ياخشى يار بولماس،
ۋەتەن-ئەل خىزمىتىن قىلغان كىشى ھەرگىزمۇ خار بولماس،
ئىلىم-پەن قولىنى تۇتساق، كۆڭۈل يوقلۇقتا زار بولماس،
ئىجاتكار خەلقىمىز بارکى، بۇ ئىمكان مەڭگۇ تار بولماس،
شۇڭا بارچە جاپا-مۇشكۈل بېلىدىن قاتلىنار ئەمدى.

1979 - يىل، قەشقەر.

سەنئەتكارغا

شائىر

مەگەركى شائىر ئوغلانسەن، قەلەمدىن دۇر، جاۋاھىر چاچ،
نەزىم تۇلپارىنى چاپتۇر، ھەقىقەت بابىدىن سوز ئاچ.

پىكىر ئوكيانىدا ئۇزسەڭ رىياللىق ساھىلىن كوزلە،
قۇرۇق گەپ يورغۇلاتماقتىن ھەزەر قىل، نەچچە پەرسەڭ① قاچ.

بۇگۇن دەۋران بولەك، يوقتۇر خەبەردارى قۇرۇق گەپنىڭ،
بۇ يەڭلىغ ساختا ئىلھامغا تەبەر چاپ ئويىنتىپ ئەلۋاج②.

زامانە باغچىسىغا كىر، "ھارام شاخ"نى ئايانماي كەس،
چىرايلىق گۇلنى مەدھىلە، بۇ خىسلەتكە زامان مۇھتاج.

باھارى كەلدى سەنئەتنىڭ، تۇزۇلدى كەڭ-تاشا سورۇن،
قارا، بۇلبۇل غەزەل ئېيتىپ، ئۇسۇلغا دەسسىدى قالغاچ.

---

① پەرسەڭ — ئۇزۇنلۇق ئولچەم.
② ئەلۋاج — ئايلاندۇرۇش.

مېهمىنىڭ كەلگەنمىدى؟ تەييارغۇ تۇندە ئاشپۇزۇل،
مۇڭە يەمسەن؟ ھەر سۇڭەتنىڭ قوينىدا مىڭ باغنى كور.

يىل مۇقەددەم پۇل تېپىش تەس، خەشلىمەك ئاندىن قىيىن،
بۇ بازار خۇددى مازار، ئۇ چاغدىكى دەرت، داغنى كور.

ئەمدى كورسەڭ سوتسيالىزىم ئايان يۇرت باغرىدا،
ئىزلىسەڭ گەر جەننەتۇل مەئۇانى، كەل، گۇلباغنى كور.

كەلدى كوكلەم پەيتى، ئەمدى قىممىتىڭ ئاشتى سېنىڭ،
كەلدى پۇرسەت سايرىماقتا ئېچىلىپ تاڭ پەردىسى.

توي بۇگۈن، يۇرتۇمدا سەنئەت ئەھلىنىڭ شاتلىق توبى،
چال دۇتار يېڭى مۇقامغا، ئەي خەلق سازەندىسى!

ئۇسۇلچى

دۇخاۋا پەردە قايرىلدى، ئۇسۇلچى شوخ قانات قاقتى،
ئۇنىڭ لەرزان ساماسىغا جىمى كوز زوقلىنىپ باقتى.

قەدەملەر بەك چىۋەر، نازۇك بەدەنلەر تالى مەجنۇندەك،
نەپىس ھەركەت، ماھارەت لەززىتى دىللارغا ئوت ياقتى.

ئېگىلگەندە بىلەك، بەللەر، يېيىلغاندا ئېتەك، يەڭلەر،
چاۋاك ئوركەشلىرى خۇددى بېسىقماي سەل بولۇپ ئاقتى.

ئاياز پەسلىدە "توت مەلئۇن" جىمىنى كونىغا جوراپ،
دىگەن رەققاسچىنى "غىلجىڭ"، "مۇقام ئەرۋاھى"، "ھاكۇاقتى".

بۇگۈنچۇ، تاڭ بەخش ئەتكەن باھاردىن بەھرىمەن سەنئەت،
ئۇنىڭ ئەھلى، خېرىدارى ھوزۇرىنىڭ قەنتىنى چاقتى.

ئىجات ئەت مەردۇ-مەردانلارغا خاس نادىر ئەسەرلەرنى،
ئۇلۇغ كومپارتىيە مېھرى سېنىڭ باشىڭدا تاج-دەۋۇاج.

سازەندە

چال دۇتارىڭنى مۇقامغا، چال، خەلق سازەندىسى،
كۆڭلىمىزگە زوق بېرەر، ئەي ناخشىنىڭ پەيۇەندىسى.

كەلدى دەۋرانىڭ، بۇ كەمدە تاپتى ئارمانىڭ مۇرات،
كەتتى باشىڭدىن زىياندىشىڭ كۇلاھۇ-جەندىسى.

شۇ زىمىستان يىللىرىدا شوخ مۇقامىڭ ھەپسىدە،
باستى ئالەمنى ھۇقۇشىڭ سەت، زەھەرلىك خەندىسى.

يۇكلىدى ئۇستۇڭگە بەدنام "فېودالنىڭ لەۋزى" دەپ،
ھەم ئىزا تارتماي دىدى: "سازەندىلەر-گال بەندىسى".

بولمىغاچ ئاشكارا ئىمكان، ھوجرىدا تۇزدۇڭ بەزىم،
دوق، بېسىم ئىچرە جاراڭلاپ تۇردى ئىشقىڭ نەغمىسى.

شۇ مۇھەببەتلىك كۇيۇڭنى توسقىلى يەتمەي ماجال،
بىر يولى گۇم بولدى جىنلارنىڭ ئوزى ھەم ھەيۇسى.

جاهان شۇنچه گۈزەل ئەمدى

(ت. ئېلىيوپنىڭ شۇ نامىلىق غەزىلىگە مۇخەممەس)

بۇگۈن مەشرىق قۇچاغىدا بەختتىن ئاقتى سەل ئەمدى،
ئۇزاقتىن ئارزۇلاپ كۈتكەن ئۈمتىلەر بولدى ھەل ئەمدى،
پەچىلدى تون جاھالەتكە، رىيازەت يوق تۇگەل ئەمدى،
كورۇنمەكتە كوزۇمگە بۇ جاھان شۇنچە گۈزەل ئەمدى،
بۇرۇختۇملۇق تۇگەپ، ئەركىن نەپەس ئالماقتا ئەل ئەمدى.

جۇدۇننىڭ پەيتى كەتكەچكە، ئازات ئىسكەنجىدىن پۈت-قول،
نىشان، مەنزىل ئېنىق ھەمدە ئايان توغرا، خاتا، ئوڭ، "سول"،
بېقىبان ئالدى-كەينىگە تىكىرقاشقا بۇ دەم يوق چول،
راۋانلاشتى ئۇلۇغ كومپارتىيە ئاچقان شۇ داغدام يول،
تەپتەپ ئۇز يولىنى ئىشلار ئىزىغا چۈشتى دەل ئەمدى.

ئىچىپ بال-كەۋسەرى شەرۋەت ھايات تەشناسىغا تويدى،
ئادالەت شەمشىرى تۇزكور زۇغۇينىڭ كوزىنى ئويدى،
باھارنىڭ نۇر جۇلاسى گۈل-چېچەكلەر مەڭزىگە سويدى،
ھەقىقەت يالقۇنى ئورلەپ، بىشەم كويدۇرگىلەر كويدى،
تولەش يوق قارغۇ توھمەتكە بىكار تولەم-بەدەل ئەمدى.

شۇڭا كەمچەت تۇماق، مەخمەل جىلىتكە نۇرلىنىپ چوغدەك،
ئۇسۇلنىڭ ئەۋجىدە جانان چاۋاكتىن گۈل-ئۇقا تاقتى.

1980-يىل ماي، خوتەن.

شۇڭا خاس ئەمرىگە تاڭنىڭ ئاداققى پەرزۇ-قەرزىمىز،
دىلىم غەشتىن ئادالاندى، بولەكتىن تۇتتى پەيزىمىز،
بولۇپ جۇر ياش يىگىت-قىزغا راسا توۋلاي غەزەل
ئەمدى.

1980 - يىل، خوتەن.

جاپاكەشكە بېقىپ دەۋران كۆلۈپ ھورمەتتە گۈل تۈتتى،
تىلەكلەر غۇنچىلاپ، نوۋەت ئۇلارنىڭ بولدى يار-جۇپتى،
كۆرەش مەيدانىدا ناياق كورەڭلەر گۈم، خەلق ئۇتتى،
زىياندىاش رودۇپايلار قان شوراپ ئاخىر زەھەر يۇتتى،
كىمكى توكسە ئاچچىق تەر، ھوسۇلى قەن-ھەسەل ئەمدى.

تاما قىلغان بىلەن تەرسىز، پولا ئۇسقان تاۋاق نەدە؟
ۋە ياكى خىش، ياغاچ تىزمايى تۇرۇپ، تەييار راۋاق نەدە؟
كىشى ئەجرىگە تەييارغا بۇگۈن پۇرسەت، كاۋاك نەدە؟
ياسانچۇق ھەم قۇرۇق گەپلەرگە ھورمەتلىك چاۋاك نەدە؟
يۇرۇش تەس كوچىدا كىم قىلمىسا سوزگە ئەمەل ئەمدى!

زامانىي يۇرت قۇرۇش ھازىر جىمى سوھبەتكە چوڭ ماۋزۇ،
كوتەردى يەلكىدە تاغنى بولۇپ ئەل رۇستەمى، بەرزۇ[1]،
تالاي يىللار تاناۋى قىسقىرىپ قىلغان چېغى ھەر زو،
كوڭۈل ئازادلىك تاپتى، قاناتلاندى ئۇمىت-ئارزۇ،
ئۇتۇشكە يېڭى ئوتكەلدىن راسا باغلاندى بەل ئەمدى.

بۇگۈن تاپتى باھاسىنى توكۈلگەن تەرۇ-ئەجرىمۇ،
ھاياتتىن رازىمەن، يوقتۇر تەرىقچە زارۇ-ئەرزىمۇ،

---

① رۇستەم، بەرزۇ—قەدىم تارىختىكى باتۇرلار.

ھاسىل

ئىرىپ مەدەن ھارارەتتە بولۇر مەزمۇت پولات ھاسىل،
ئىلىم-پەن ئىشقىدا يانغان يۈرەكتە ئىجتىھات ھاسىل.

دېڭىزدۇر پەن تەرەن-چوڭقۇر، ئەگەر چوكسەڭ بولۇپ غەۋۋاس،
سۈزۈپ كوپ ئۇنچە-مەرۋايىت قىلارسەن كەشپىيات ھاسىل.

خەتەرسىز ئايغا قونماقمۇ بۇگۈن بىز "بەندە" گە مۇمكىن،
ئەمەس بۇ سىرى ئالەمدە ئېچىلماس تىلسىمات ھاسىل.

سەپەر مەنزىلىگە يەتمەك ئۈچۈن پەندىن كېلەر سۇرئەت،
نە سۇرئەت، سۇرئىتىگە بولمىدۇ پەندىن قانات ھاسىل.

ئۇنى سويسەڭ بولۇپ كەمتەر جىمى ئىشقىڭ بىلەن دائىم،
ساڭا نۇسرەت قىلار سوغا، ئۇنىڭدىن چىن مۇرات ھاسىل.

مەتقاسىم مەتنىياز

ھازىر

دەۋر ئالماقتا ھەركىمدىن يېڭىچە ئىمتىھان ھازىر،
شجائەت ئىقتىدارىغا بېرەر ئىنئام زامان ھازىر.

قۇرۇق سوزگە تىلەپ شوھرەت ئىگىز پەشتاقتا ۋەز ئېيتقان
بەتەھقىق كۆلكىگە قالغاي، بولالماس قەھرىمان ھازىر.

توكۇپ تەر، قەن-ناۋات چىشلەپ، تاۋار، دۇردۇنغا پۇركەنسە،
ئەجەپلەنمە، شەرەپلىك ئۇ، مەدەتكار پاسۋان ھازىر.

كەشپ ئەيلەپ ھۇنەر كورسەت، ئىجاتتىن راسلىغىن خامان،
جىمكى توھپىكارلىقىنىڭ يولى داغدام، راۋان ھازىر.

رىيازەت دەشتىدىن ھالقىپ زەپەر لەۋھەسىنى ئالساڭ،
كى ھورمەت تەختىدە جايىڭ، بايا‌شات داستىخان ھازىر.

ئوتۇشكە ئەل سىناغىدىن گۈزەل ئىقبالغا ئات سالدىم،
كېلەركەن نى خەتەر، مۇشكۈل، يېڭىشكە مەن ھامان ھازىر.

پەسلىدىن ئىش ئىلگىرى ئاي-كۈن ساناپ مولچەرلىسەم،
ئويلىدىم: بۇ يىل دىخانىنىڭ ئامىتى ئارتۇق ئىكەن.

مولچىلىقتا مەس بولۇپ كىردىم باراقسان ھويلىغا،
قارشى ئالدى بىر بوۋاي، چېھرى ئەجەپ نۇرلۇق ئىكەن.

ئاق ناۋاتنى تىلدى ئۇ، كەلتۈردى ئامۇت ۋە ئۈزۈم،
تىلىدىن تامدى شېكەر، كۆڭلى زامانىدىن توق ئىكەن.

"يولىنى تاپقاندا ئىش، ئىلدام بولارىكەن ئوزگىرىش"—
دەپ ماڭا ھىكمەتنى يەشتى، ھەر سوزى يوللۇق ئىكەن.

بەختىكامنىڭ بەختى

بەختىكام شاتلاندى بەكمۇ دوۋە دان-چەشنى كورۇپ،
ئويىدە بۇغدايغا لىق تاغاردىن ئون بەشنى كورۇپ.

ھىچ ئادا بولالمىغان ئاش قەرزىدىن ئۇ ئىلگىرى،
بەختىدىن ئۈزگەن ئۈمىت ئېغىزدا سەكرەشنى كورۇپ.

ھودده يەر مەھسۇلىدىن ئالدى مۇكاپات شۇنچە كوپ،
بولدى قايىل ئەجرىنى جىك بىرلە ئولچەشنى كورۇپ.

يېزا تەسىراتلىرى

(سېكىل)

ئۇزگىرىشنىڭ ھىكمىتى

نەگىلا باقسام زىرائەتلەر بەلەن، بولۇق ئىكەن،
جۇپ باشاق ھەر تۇپ قوناقتا، دانلىرى تولۇق ئىكەن.

شۇنچە كوپ غوزەك كېۋەزلىكتە، كىرىپ كەتتىم چوكۇپ،
كوپ تېرىلگەندىن كېيىنكى بۇ تېخى قالدۇق ئىكەن.

چوڭ لىگەندىن كەم ئەمەس ئاپتاپپەرەسنىڭ باشلىرى،
تاختىدا قوغۇن ساناقسىز، شاپتۇلى سۇلۇق ئىكەن.

قىر ۋە ئوستەڭ بويىدا شاخلاپ زاراڭزا ئوخشىغان،
يەر دېگەن ئادىل سېخى، كەڭ ئالقىنى ئوچۇق ئىكەن.

قايسى جەننەت بېغى بۇ دەپ زەڭ قويۇپ باقسام قاراپ
بۇ ماڭا باشتىن تونۇش "قاغىش قېپى شورلۇق" ئىكەن.

بۇ زامان شۇنداق زامانكى ئىشلىگەن چىشلەيدىغان،
يوق پەقەت تەر توكمىسەك مانتا، پولا، ئاق نان ساڭا.

ھىلە جىڭدا توختىماس، لاپ بىرلە توشمايدۇ تاغار،
قىلمىغاي يۈز خاتىرە "جىك پادىشا-سۇلتان" ساڭا.

ئەر-خوتۇن ساغلام ئىكەنسەن، تەر توكۇپ قىلساك ئەجىر،
خۇددى ئەلدەك قەد كوتەرمەككە تولۇق ئىمكان ساڭا.

"دەرت" لىرىكىدىن ئال ساۋاق، ئىشلەشكە بەلنى باغلىغىن،
مېھنەتتىك قىلغاي مۇكاپات-پايدىنى ئېھسان ساڭا.

دىخاننىك سوزى

سازچى سايراتقان كەبى تەمبۇرگە تەڭكەش دېپىنى،
ھەر كەسپ ئەھلى بىلۇر ئوز كەسپىنىك تىل-ئېپىنى.

پاسۋان كومپارتىيە كورسەتتى بىزگە توغرا يول،
تىڭشىدى ئەل دادىنى، يۈرەكتىكى سىر-گېپىنى.

كەستى دەۋران قايچىسى ئىدرەك-ئەقلىنى چىرمىغان
چىم، قىياق يىلتىزىدەك بۇيرۇق، قاماللار يېپىنى.

يەنمۇ شاتلىق، پاراغەت چاغلىرى بولدى ئايان،—
دەيدۇ ئەل بۇ يۇرتتىكى ئالەمچە گۈللەشنى كورۇپ.

ئال ساۋاق

ئاڭلىدىم "دەرد"نى، ھەقكەن "پىتىنخور" ئىنۋان ساڭا،
كىمدىن ئاغرىنساڭ بىكار، ھىچ پايدا يوق گەپدان ساڭا.

"ئۇ مۇكاپات نامىدا ئېپ كەتتى نۇرغۇن ئاشنى" دەپ،
چىدىماي ۋايساپ يۇرۇپسەن، مەن تولا ھەيران ساڭا.

ئىشلىگەن چىشلەيدۇ شۇنداق ئەجرىدىن چاياپ ناۋات،
ئەمدى ئەسقاتماس قۇرۇق گەپ—ئوقى يوق پىستان ساڭا.

قارا تەرگە چومسە ھەممە ھودده يەردە ياز بويى،
بەزمىگە ئەپلىك بولۇپتۇ تال باراڭ، ئايۋان ساڭا.

چاينىماق بولساڭ ئەگەر ياغ، باشقىلاردەك چوپ يىغىپ،
باقمساڭ ساغلىق قوتاندا، سەمرىمەس پاخلان ساڭا.

سەن ئەگەر يۇلغۇن، قۇمۇشلۇقلار ئارا ئۇۋ قىلمساڭ،
ئۇچرىماس پول، رەستىدىن ھەتتا توكۇر توشقان ساڭا.

جەلىلى

دوستانە تىلەك

قولۇڭ بەرگىن، ئەزىز دوستۇم، داۋانلاردىن ئاشاي بىللە،
جاپا-مۇشكۈل، ھالاۋەتتە ئومۇرۋايەت ياشاي بىللە.

سائا ھەمدەم بولۇپ ئىشتا باھار، ياز، مەيلى كۈز، قىشتا،
ۋەتەننىڭ ئوتىدا كويۇپ، سۈيىدە مەن ئاقاي بىللە.

قىلىپ غەيرەت، شمايلاپ يەڭ، قاقاس چولدە قىزىتساڭ جەڭ،
تىرەپ مۇرەمنى مۇرەگگە، گۈلستان باغ ياساي بىللە.

سائادەت ئىشقىدا ھەر تاڭ توكۇپ كۈي سايرىساڭ چاڭ-چاڭ،
قىلىپ بۇلبۇلنى زەپ خۇشتار كۈيۈگگە كۈي قاتاي بىللە.

جەلىلى، قايتما لەۋزىڭدىن، دىسەڭ بۇ سوزنى قەلبىڭدىن،
ئۈزەمدە قانچە نۇر بولسا، شۇنى ئەلگە چاچاي بىللە.

"قىردا بار، قىرلاشتا يوق" لەيلەڭگۈلەرگە يوق شامال،
تەڭ-باراۋەر بولدى ھەممە، تۇتتى كەتمەن سەپمنى.

مەھسۇلاتقا ھەق ھسابلاش توھپىنىڭ تارازىسى،
چىقتى ئايرىپ مەرت بىلەن تەييار تاماق، نان قەپمنى.

خانغا ئايلاندۇق بۇگۈن دىخانچىلىقنىڭ تەختىدە،
قايتا ئاچتۇق شاتلىنىپ رىسالىمىزنىڭ بەتىنى.

ئەتىنى قىلدۇق نىشان، بولغاچقا ماڭغان يول راۋان،
گۇللىنىش ئەييامىدا ئاچتۇق گويا كاج قۇلپىنى.

پارتىيە باي بول دىدى، ماڭدۇق پاراغەت يولىغا،
تاپتى قىممەت ئەجرىمىز، كۇلدى پاراغەت چولپىنى.

بىگىرەك ھەيدەكچىلىك، ئەمگەكىكە ماڭ دەپ چاقىرىش،
قامچىلاپ تۇرغاچقا بىز غەيرەت-شىجائەت ئېتىنى.

ھەركىشىنىڭ ئىلكىدە تەقدىر-نەسىۋە تىزگىنى،
خۇددى ئالتۇن قىلىمىز ئالقاندا شورلۇق توپىنى.

ئاپىرىن! مىڭ ئاپىرىن! ئادىل تۇزۇم قىلسۇن داۋام!
ئەل-ۋەتەنگە ئەمدى قوشقايمىز مۇناسىپ توھپىنى.

2

گەرچە ئاسمان كومتۇرۇلسە، غەم يىمەس غاپىل كىشى،
ھەمنەپەس بولغاي كۇرەشتە ئەل بىلەن ئاقىل كىشى.

ھەقنى كوزلەر، ھەقنى سوزلەر، ھەق ئۇچۇن جاندىن كېچەر
بەشىغا يۇز مىڭ بالالار كەلسمۇ ئادىل كىشى.

ئوتقا سال، دەريانا سال، مەيلى قاۋان، يىلۇنزغا سال،
ھەممىگە تەييار تۇرار كوكرەك كېرىپ دادىل كىشى.

تىلىسماتىنىڭ غارىغا جۇرئەت بىلەن قويغاي قەدەم،
مەرىپەتنىڭ نۇرى دىلدا چاقنىغان قابىل كىشى.

بۇ گۇزەل دەۋرانىمىز مۇھتاج پىداكار كىشىگە،
ئەي جەلىلى، بول ئاشۇ دەۋرانىغا باپ كامىل كىشى.

ئىككى غەزەل

1

كىشىكىم پاك ياشار مەڭگۇ ئۇنىڭدا چېن غۇرۇر بولسا،
ئىجات ئاسمانىدا ئۇچقاي جاسارەتلىك، غەيۇر بولسا.

ھاياتى تاپقۇسى روناق ھالال مېھنەت بىلەن تەردىن،
جاپا چەكسەك ئاڭا ھەر دەم گويا راھەت، ھوزۇر بولسا.

بولالماس ئومرىدە ھېچكىم خاتالىقتىن ھامان خالى،
تۇزەتكەن ياخشى يولداشتۇر ئەگەر نۇقسان-قۇسۇر بولسا.

كىشىكىم بولسا جۇرئەتلىك، شىجائەت بابىدا ئۇستۇن،
سۇزەر شۇ ۋەجىدىن ھەتتا دېڭىز تەكتىدە دۇر بولسا.

پالاكەت ھەم ھالاكەتنىڭ ئاناسى يەككە-يالغۇزلۇق،
كىشى ئارمانىغا يەتكەي كۇرەشتە ئەلگە جۇر بولسا.

ۋەتەن، ئەل نەپىگە كويمەك كىشىگە زور سائادەتتۇر،
جېلىلى، سەنمۇ بۇ يولدا جېنىڭدىن كەچ، زورۇر بولسا.

چېچەكلەر، گۈل بەزەكلەرمۇ چىراي كورسەتتى شاخ ئۇزرە،
ئوتۇپ ئاز كۈن شېكەر-شەرۋەت قىلۇر ئۇندا جۇلا پەيدا.

تۇزەر گۈلدەستە شائىر نەزمىدىن گۈل پەسلىدە ئەلگە،
ئەجەپلەنمەكىكى، ئەسقەر بولسا گۈلشەندە يانا پەيدا.

2

باھار كەلدى، كوكۈلدە بولدى خۇشلۇق دەممۇ-دەم پەيدا،
گادا ئىلكىدە بولغاندەك مسالى ملك دەرەم پەيدا.

باھار پەيزى قەلەمكەشلەر دىلىدا قوزغىدى ئىلھام،
مېنىڭ ھەم بولدى ئىلكىمدە قەدىناسىم قەلەم پەيدا.

زىمىن گۈلدۇر، ساما ھەم گۈل، تەبەەت تۇتتى گۈلگۈن مەي،
سەزەر بولغان كەبى ھەركىم قولىدا جامى جەم[1] پەيدا.

ساخاۋەت سۇيىنى ئاسمان پەرىسى يەرگە سەپكەندە،
ۋىسال ئەييامىدا ئاشىق لېۋىدە بولدى نەم پەيدا.

---

① جامى جەم — قەدىمقى ئىران شاھى جەمشىت توغرىسىدىكى رىۋايەتلەردىكى ئاجايىپ خىسلەتلىك جام كوزدە تۇتۇلىدۇ.

ئەسقەر ھۇسەيىن

باھار نەزمىلىرى

1

باھار ئەييامى كەلدى يۇرتقا، بولـدى خۇش ھاۋا پەيدا،
كورۇك، ھەر دىلدا شاتلىق، ھەر كالامدا مەرھابا پەيدا.

تۇرۇپ ناز ئۇيقۇدىن تاللار ئۇسۇل ئەۋجىدە تولغاندى،
ئېلىپ دەم تاك سەھەر بولغاچ چىمەندە شوخ سابا پەيدا.

قىيانلار يامرىدى، جان كىردى جۇتتىن مۇزلىغان سايغا،
بولۇپ ئىللىق باھاردىن باغرىغا مەلھەم-داۋا پەيدا.

زىمىستان رەنجى قان قىلغان يۇرەكىن غۇنچە كورسەتتى،
توكۇشكە دەردىنى بۇلبۇلمۇ بولدى گۇل ئارا پەيدا.

ۋىسال بەزمىسىدە كۇيلەر توقۇپ سانسىز غەزەلخان قۇش،
تۇرۇپ قەھقە گۇلستان ئىچرە قىلدى يۇز ناۋا پەيدا.

ناخشىلار ئاھ چەكتى قەلبىمدىن چىقالماي بىر مەھەل،
مۇڭلىنىپ چاڭ-توپا ئىچرە ياتتى تەمبۇر تارىسىز.

قالمىدى مەن كىرمىگەن كوي، ئەي باھار، ۋەسلىڭ ئۈچۈن،
بولسا مەجنۇن نەئەجەپكىم لەيلىنى دەپ ئارىسىز.

ئىخ، باھار! كەلدىڭ مانا، ئاچتىم قۇچاغىمنى ساڭا،
كىم دىگەي ئەسقەرنى ۋەسلىڭ بەزمىسىدە يارىسىز.

4

گۈل چېغى گۈل دەپ كىرىپ، كوردۇم سېنى گۈلشەن ئارا،
گۈلگە ئوخشاتتىم سېنى ئۇل نەرگىسۇ-سەۋسەن① ئارا.

"لاپ" قىلىپ يانغاندا ئوتلۇق كوزلىرىڭ يۇلتۇز كەبى،
"جىغ" قىلىپ قالدى يۈرەك، ئوت چۈشتى جانۇ-تەن ئارا.

گۈل زىناغىڭ ئۈستىگە چۈشكەن قارا خالىڭ كورۈپ،
دەپتىمەن بال ھەرىسى پاتقانمىكىن گۈلگەن ئارا.

---

① نەرگىس، سەۋسەن — گۈللەرنىڭ ئىسىملىرى.

تاراتتی گۈل ئىپاردىن بۇي، ئېرۇر مەست ھەر دىماغ، گويا—
گۈلۈم سۈمبۈلىدىن بولدى دىماغىم ئىچرە تەم پەيدا.

يېشىلگەن تال-تېرەكلەردە ناۋا قىلغاندا كاككۇكلار،
بولۇپتۇ زاغۇ-ھۇقۇش كوكسىدە دەردۇ-ئەلەم پەيدا.

كەل، ئەي گۈل يۈزلۈگۈم، گۈلزارغا، ئەسقەر بىرلە بول ھەمدەم،
بەھەد خۇرسەن ئىدىم ئالدىمدا بولسا شاھ سەنەم پەيدا.

3

سايرايىن بۈلبۈل بولۇپ كەلگەچ باھار ئازارسىز،
ھەم كۈلەي كاككۇك بولۇپ ھەر لەھزە ئاھۇ-زارسىز.

ۋادەرىغا، قىش بويى ئوتتۇم كۈنۇ-تۈن بىناۋا،
ئاھ، قاچان قىلغان ناۋا بۈلبۈل گۈلۇ-گۈلزارسىز.

بولدى كۆڭلۈم خانىسگە قايغۇ مېھمان، دىل سۇنۇق،
بولمىغاي ئاشق دىلى ھەرگىز پۇتۇن دىلدارسىز.

بولدى چېھرەم گۈل غېمىدە كەھرىۋا يەڭلىغ سېرىق،
گۈلنى قويكىم، بولدى ئول جانانە گۈل رۇخسارسىز.

ئەھمەت ئامان

ئاقسۇ

ئانام سەن مەھرى ئوت-ئاتەش، دىيارىم باغچىسى ئاقسۇ،
بالاڭ مەن، ساڭا باغلانغان دىلىمنىڭ رىشتىسى، ئاقسۇ.

كى جەننەت تەسۋىرىن ھەركىم خىيالەن ئەسلىمەك بولسا،
ئاڭا بەرگەي گۈزەل ھوسنۇڭ تەسەۋۋۇر ئۇلگىسى، ئاقسۇ.

ئوتەر تۇرلۇكچە خىسلەتتە سېنىڭ ھەر قىش، باھار، يازىڭ،
بەتەھقىق كۆز "ئېچىل سۇپرا"، ساخاۋەت غەزنىسى ئاقسۇ.

جىمى نېمەتتە تەل جاينى سوراپ كورسە پەرىشتەلەر،
تېپىلغاي ئول خېرىدارغا سېنىڭدە ھەممىسى، ئاقسۇ.

شۇڭا بارلىق تاڭام شاھى سېنىڭ شەنىڭ ئۈچۈن تەييار،
ئاتالغان شول سەۋەپ خەلقىڭ جاھان تۇز ئۈستىسى، ئاقسۇ.

بىر موكۇپ، ئىككى بېقىپ ئالدىڭ ئەقىلدىن سەبرىنى،
باغلىنىپ كەلدىم قېشىڭغا چوگىلەپ دەرتىمەن ئارا.

"كەل" دىدىڭ تاتلىق كۈلۈپ، بەردىم سالامىنى كېلىپ،
جۇپ ئىدۇق، تاق چۈشتى سايە سۇدىكى سەھۈمەن ئارا.

سەن دىدىڭ: ساپ سويگۈمزگە ئەھدىسىز بولسۇن كېپىل،
مەن دىدىمكى: ۋەدە يالغان بولمىغاي سەن-مەن ئارا.

دوست ئارا قويساڭ جاپاغا مەيلى قويغىن، رازى مەن،
قويمىغىن ئەسقەرنى ئەسلا كۈلكىگە دۇشمەن ئارا.

ئابدۇكېرىم مەخسۇت

يۇرەك نەزمىسى

تۇغۇلدۇم سەندە ھور جۇڭگو، لېۋىمدە كۆلكە، چاغ ۋاقتىم،
باھارنىڭ بۇلبۇلى يەڭلىغ ئۇرۇپ خەندە، قانات قاقتىم.

چېلىشلاردا يېڭىش بىرلە ئەبەت سولماس باھار تاپتىڭ،
باھارنىڭغا مۇھەببەتلىك يۇرەك-باغرىمنى مەن ياقتىم.

يۇرەككە قان، ھاياتقا جان سېنىڭ نېمەتلىرىڭ ھەرچاغ،
تېرەن يىلتىز سۇرۇپ ئىللىق قۇچاغىڭدا چېچەك ئاتتىم.

يۇرەكنىڭ شاتلىغى تاشتى قۇياش نۇرى سىڭىپ تەڭگە،
بولۇپ مەنمۇ قىزىل غۇنچە، شۇ نۇرغا تەلپۈنۈپ باقتىم.

بايا‌ۋاندا چېچەكلەپ قۇم، بىنا قىلغاندا گۈلباغلار،
چىمەنلەر بەرگىگە تارقاپ ياشارتقان سۇ بولۇپ ئاقتىم.

پاراسەت بابىدا سەرخىل ھۇنەر-سەنئەت مۇجەسسەمدۇر،
گۈۋا «مىڭ ئۇي»، «زەپەر نامە»، بۇيۇك كۇي سەھنىسى ئاقسۇ.

تاۋاپ بىرلە كېلەر ھەر كۈن تۈمەن سەييياھ قۇچاغىڭغا،
ئورۇن ئالغاچ شېھىتلەرنىڭ سېنىڭدە قەۋرىسى، ئاقسۇ.

ئەقىدە ئۇلگىسى شىرىن، قىزىڭ قەلبىگە ئەندازە،
دىمەك ئانچىكى مىشچاننىڭ ماڭا يات جىلۋىسى، ئاقسۇ.

تۇغۇلغاچ مەن سېنىڭدەك بىر ئىپار ھىدلىق گۈزەل يۇرتتا،
ئۇزۇمنى سېزىمەن ئەل-يۇرت، جاھاننىڭ ئەركىسى، ئاقسۇ.

قەشقەر ھەققىدە مۇخەممەس

بەختىنىڭ يۇلتۇزى يانغان جامالىڭ بىغۇبار، قەشقەر،
دىيانەت گۈلشىنى باغرىڭ، نۇرانە گۈلباھار قەشقەر،
ئۇزىگە جەملىگەن مېھرىڭ شارابىنى ئانار، قەشقەر،
جامالىڭ ۋەسپىگە شۇنچە بولۇپ مەن ئىنتىزار، قەشقەر،
كۆكۈل جامىدا مەي تۇتتۇم، قوبۇل قىل، بەختيار قەشقەر.

قىرىقتىن ھالقىدىم مەنمۇ، يىگىتلىك مەۋسۇمى ئۇتتى،
ھايات ۋادىسىنى كەزدىم، بېشىمدىن قانچە ئىش ئۇتتى،
ئۇمىتىڭ شامىنى جانان ئۇچۇرمەي زارىقىپ كۆتتى،
ۋىسال بوستانىدا چولپان جۇلالىق نۇرىنى توكتى،
سېنى كورمەكنى ئارزۇلاپ قىلىپمەن ئىختيار، قەشقەر.

بېھىشتەك بەشكىرەمكىدە بوۋام ئالەمگە كوز ئاچقان،
پەلەكنىڭ گەردىشى بىرلە نادامەت ئاكا ياماشقان،
ۋىسالنى دىلغا جا ئەيلەپ، كېزىپ چول، تاغ-داۋان ئاشقان،
سېنىڭ ئىشقىڭ بىلەن ياۋنىڭ يۇزىگە قەھرىنى چاچقان،
باھادىر، مەرت نەسىللەرنىڭ تېنىگە كۇچ-مادار قەشقەر.

سېنىڭچۇن كېزى كەلگەندە تىكەننىڭ ئۇستىدە ياتسام،
تېنىم يايراپ كۈلۈپ دەيمەن: چىمەندە ئېغىناپ ياتتىم.

جاپا چەكمەي سەپەرلەردە يېتەلمەس پەللىگە كارۋان،
دىمەسمەن زارلىنىپ يولدا ئەجەپ كۈلپەت، ئازاپ تارتتىم.

ھاياتىمدا تاقاپ ئۇتسەم قىزىل چوغلۇقنى كوكسۈڭگە،
ئۇزۇمدىن رازى بوپ دەيتتىم بەختىنىڭ قەنتىنى چاقتىم.

1976 ـ يىل ئوكتەبىر.

مۇھەممەت ئىمىن

ئۇمىت يۇلتۇزلىرى

1

قانائەت پاتقىغى چوڭقۇر، قىيىن چىقماق پېتىپ قالسا،
"كامالەت" ياستۇغىن قىرلاپ خۇدۇڭ بىلمەي يېتىپ قالسا.

بارار دولقۇن يېرىپ ئورلەپ بۇيۇك ئارزۇدا ھەمرايىڭ،
كېلەمدۇ شان-زەپەر قولغا يېرىم يولدا ھېرىپ قالسا.

ئۇتۇق، توھپەڭ ئەمەس پەللە چېكى ھەرگىز ئىجادىڭنىڭ،
ئەمەسمۇ سەت تەكەببۇرلۇق تونىغا چۈمكىنىپ قالسا.

نومۇس ئىشتۇر ۋەتەن-ئەلگە سۇنۇپلا تۇنجى جاسكىنى،
ئەمەل، شوھرەت، پاراغەتكە تاما بىرلە بېقىپ قالسا.

پەقەتلا شۇمىدى سەندىن ۋەتەننىڭ كۆتكىنى، ئويلان،
كورەر بولسا ئۇ يۇكۇڭ كوپتۇر ئۇمىت ئىشكىن ئېچىپ قالسا.

قاچانكم تاڭ ئېتىپ ئاخىر مۇرادىڭ چاقنىدى پارلاق،
راۋابىڭ تارىنى چەكتىڭ سائادەت بېغىدا قۇۋناق،
لېۋىڭدە ئويۇندى كۈلكە، دىلىڭدىن ئۇرغىدى قوشاق،
سېنىڭ بەختىڭگە زوق ئەيلەپ جاھان رەنالىرى مۇشتاق،
بويۇڭدىن ئورگىلەي مەنمۇ، سويۇملۇق گۈل دىيار قەشقەر.

بوۋامنىڭ ئىزلىرى چۈشكەن سېنىڭ ئېزگۇ قۇچاغىڭغا،
جەھەننەم ئوتى ئۇچقۇندۇر سېنىڭ ئىشقى پىراقىڭغا،
كوزۇمنىڭ شەبنىمى تامسۇن بېقىپ سەرۋى سىياقىڭغا،
نەئارمان خال بولۇپ چۈشسەم سېنىڭ گۈلدەڭ ياناقىڭغا،
سېنى مەن ئەيلىسەم تەرىپ تىلىمدىن بال تامار، قەشقەر.

ئىلى بېغىدا بۇلبۇلمەن، قىلارمەن گۈل ئارا خەندە،
ئېتەرمەن پەرۋىرىش ھەردەم سېنىڭ ئىشقىڭنى پاك تەندە،
زىيارەت ئەيلىسەم دوستلار جامالىنى كورۇپ سەندە،
قالارمۇ زەررىچە ئارمان مەگەر پۇتسە نەپەس تەندە،
راۋابىڭغا قىلاي دەيمەن كوڭۈل رىشتىمنى تار، قەشقەر.

1980 ـ يىل ئوكتەبىر، ئۈرۈمچى.

جامائەت ئەقلى زور ئوكيان، سېنىڭ تامچە نىھايەت، بىل،
يىگانە قاي ئىشىڭ ئاققاي جاپا چەكسەڭمۇ، تالساڭمۇ.

ئوزۇڭنى ئەۋلىيا چاغلاپ كېرىلسەڭ گەر خاقانلاردەك،
بولارسەن كۇل كويۇپ ئاخىر ئۇيۇل تاشتىن يارالساڭمۇ.

تەمەننادىن ھەزەر ئەيلەپ، ئۇلۇغ قاينامغا تاشلانساڭ،
تاپارسەن قەدرى-قىممەتنى پەقەت تامچە ئاتالساڭمۇ.

3

كوزۇڭنى ئاچ، گۇزەل، پارلاق، يېڭى دەۋرانغا باق ئەمدى،
كېلەچەك چىللىغان جەڭگە كىرىپ كوكرەكنى ياق ئەمدى.

ئوتۇپ كەتتى قارا باسقان قاباھەت، يىرگىنىشلىك تۈن،
نۇرانە تاڭدا ئەنبەردەك كۇلۇپ چاچ خۇش پۇراق ئەمدى.

بىراۋنىڭ ئەجرىدىن سەمرىپ ياشاشتەك بىنومۇس ئىش يوق،
ئوزۇڭ ئىشلەپ ھالال توككەن تېرىك قەنتىنى چاق ئەمدى.

ناۋات يوق ئەمدى ھورۇنغا، كاچات تەگمەيدۇ ئىشچانغا،
قۇرۇشقا باي، گۇزەل تۇرمۇش يولۇڭدا يوق توساق ئەمدى.

مۇساپەكۇ بەك ئۇزۇن، مۇشكۇل، ھەربىش-چارچاشنى يات قىلغىن،
بوسۇپ چاتقال، نىشاننى تاپ، سەپەردە ئازغىشپ قالساڭ.

قانائەتنى يىراق قوغلاپ، شجائەتتىن كەمەر باغلاپ،
تىرىش، ئىنتىل، ۋەتەنگە سۇن تەرىگدىن دۇر تەپسپ قالساڭ.

غۇرۇر، ھورمەت بىلەن تىلغا ئالار نامىڭنى ئەۋلاتلار،
ئەگەر ئەجرىڭ بىلەن خەلقىڭ يۇرىگىگە يېقىپ قالساڭ.

2

تەكەببۇر بولمىغىن ئەسلا شەھەر، قورغاننى ئالساڭمۇ،
سېلىپ دۇنيانى لەرزىگە زەپەر سازىنى چالساڭمۇ.

غادايغانچە قەدەم باسساڭ، كوزۇڭ كورمەس ئىگىز-پەسنى،
ئاتارسەن ئاخىرى موللاق زىرەك پالۋان سانالساڭمۇ.

دىگىن: شۇ زور ئىمارەتكە پەقەت ئاددىلا خىش قويدۇم،
ئىجات، ئەجرىڭدە ئالتۇندىن قەسىر، ئايۋاننى سالساڭمۇ.

قاچار ئابروڭ يىراق شۇنچە ئۇنى قانچىكى قوغلاشساڭ،
شەرەپ ئەلگە چاكار بولماق توۋەن پەگادا قالساڭمۇ.

باغ قىزى

تولدى سەرخىل مۇنگە باغ غەيرىتىگدىن، باغ قىزى،
قاندى دىل مۇنگە بەرگەن شەرۇتىتگدىن، باغ قىزى،
بولدى سەل ئىلھام ھساپسز نەمىتگدىن، باغ قىزى،
ئېيتتى كۇي شائىر سويۇنگەچ ھەممىتگدىن، باغ قىزى،
تۇزدى شوخ مىسرانى قۇرغا ھەكمىتگدىن، باغ قىزى،

بۇ ئىدى تاشلارغا تولغان كەڭرى ساي بەش يىل بۇرۇن،
يەڭ تۇرۇپ كەلگەنچە ساينىڭ قوينىدىن ئالدىڭ ئورۇن،
كەتمىدىڭ، مۇشكۇلنى يەڭدىڭ، قاچمىمۇ مىشچان، ھورۇن،
شان-شەرەپ قۇچتۇڭ بولۇپ ھەر بەيگىدە تالماس قۇلۇن،
بۇندا بىر بوستان يارالدى خىسلىتىگدىن، باغ قىزى.

نە ئىمىش بوستان، ئىرەمدۇر بارچە شات ياياردىغان،
شىرنىسى بالدەك ئۇزۇمنى ياغ كەبى چاينايدىغان،
ساپ تېرىڭ چوغدەك چېچەكلەر بەرگىدە چاقنايدىغان،
ھەر چېچەكنىڭ ئىشقىدا بۇلبۇل خوشال سايرايدىغان،
قالدى توز ھەيرەتتە كورىكەم جەننىتىگدىن، باغ قىزى.

هاياتىڭ ئوتمىسۇن سۇسىز ئېرىقتەك قاغجىراپ ئاخىر،
ئەجىر، مېھرىڭنى ئاققۇزغىن قىلىپ ئەلگە بۇلاق ئەمدى.

مۇشەققەتسىز ئەمەس بۇ يول، بېلىڭنى باغلا مەرتلەرچە،
ئۇلۇغ ئىشلارغا قەلبىڭدە تۇتاشسۇن ئىشتىياق ئەمدى.

ئەزىز ئوغلان دېگەي خەلقىم سىلاپ بېشىڭنى ھورمەتتە،
ئوتەر بولساڭ ئەگەر كەلسە خەتەر، مۇشكۇل سىناق ئەمدى.

بولۇپ تەشنا كۈتەر ئىقبال ئېچىپ قوينىنى جاناندەك،
يېتەرسەن ۋەسلىگە ئۇچساڭ، ئەمەس مەنزىل يىراق ئەمدى.

1981 ـ يىل ئوكتەبىر، ئۈرۈمچى.

كەلسمۇ مۇشكۈل سناقلار، ئەگمىدىك قەددىڭنى سەن،
ئىپتىخارىڭ جىلۋە قىلغاي سوغىتىڭدىن، باغ قىزى.

1981 ـ يىل ئاۋغۇست، قەشقەر.

پوستی چاك كەتكەن ئانارلار شۇنچە تەشنا قارىشىپ،
دەيدۇ: "ئۇز!"، زۇمرەت يوپۇرماق ئارىسىدىن ماڕىشىپ،
تامچىتىپ شەرۋەتنى ئەنجۇر شاخقا گۈلدەك يارىشىپ،
ئېگىلەر يۇمشاق شامالدا ياپرىغىنى تارىشىپ،
بەرىكەت تاپقان سېخى ھەر كوچىتىڭدىن، باغ قىزى.

چاچمدۇ گىرۋەككە ئۇنچە شوخلىنىپ ئاققان ئېرىق،
شاۋقۇنى ئەيلەيدۇ ئىزھار مېھرىنى شۇنداق ئېنىق:
"قانچە يىل بولدۇق بۇرۇختۇم، يوق ئىدى ئەركىن تىنىق،
قولى گۈل ئاچقاندا ئاندىن ئالدى رەڭ رەيھان قېنىق"،
ئەل-ۋەتەن، دوستلار ئىزادۇر خىزمىتىڭدىن، باغ قىزى.

كىم ئايال باسسا بۇ يەرگە كەتكۈسى كەلمەس پەقەت،
ھەر كوچەت، ھەر گۈل كىشىنىڭ مەيلىنى تارتار قەۋەت،
نەغمىسى شاتلىق بېغىشلار دىلغا زوق، تەنگە مەدەت،
بەزمىسى قاينار ھاياتنىڭ قىزغىن ئايەم سۈپەت،
ئايلىناي جەننەتكە بەرگەن زىننىتىڭدىن، باغ قىزى.

ئاتىغاچ نۇرلۇق ۋەتەنگە مېھرى چوڭ قەلبىڭنى سەن،
كوزلىگەچ ئۇنتۇپ ئۇزۇڭنى بەختيار خەلقىڭنى سەن،
چولنى گۈل قىلدىڭ ئورۇنلاپ ئاخىرى ئەھدىڭنى سەن،

تاڭ قۇياشى چىقتى ئاندىن ھوسنىدىن نۇر ياغدۇرۇپ،
سىلدۇرۇپ ھورمەت ئۇلارغا داجىدى سەييارىلەر.

قىر سېلىپ ئالدى ئېرىق، يەر رەتلىدى، سالدى ئۇرۇق...
يازدى ئەمگەك ئىشقىدىن قاياق، لىرىك ئەشئارىلەر.

كىردى سۇرەتتەك گۈزەل تۇسكە ئېتىز ھەم كەڭ دالا،
باي، پاراۋانلىق ئۇچۇن ئۇل تىكلىدى گۈلىيارىلەر.

يېزىمىز جانانلىرىنىڭ ئوتىدۇ شۇنداق كۇنى،
جۇپ بولالمايدۇ ئۇلارغا نان قېپى بىزارىلەر.

دىخان قىزى

ئايمۇ گۈل ھوسنۇگە لال، مەستانىدۇر، دىخان قىزى،
غەيرىتىڭ تاڭ بۇلبۇلى داستانىدۇر، دىخان قىزى.

ئاقكوگۈل، ئىشچانلىغىڭ، زىرەك، جەسۇر، باتۇرلۇغۇڭ
چىن گۈزەللىكىنىڭ ئەمر-سۇلتانىدۇر، دىخان قىزى.

ناخشا ئېيتساڭ ياڭرىتىپ، تىڭشايدۇ بۇلبۇل زوقلىنىپ،
بىغۇبار قەلبىڭ غەزەلىنىڭ كانىدۇر، دىخان قىزى.

ۋاهتجان غوپۇر

باهار غەزەللىرى

باهار ئەتىگەنلىگى

كەلدى ئېتىزغا سەھەر بىر توپ گۈزەل رۇخسارلەر،
چاچتى زەر چاچقا زىلال سۇ، قىلدى تازىم لالىلەر.

شوخ شامال غۇر-غۇر سوقۇپ، راھەت بېغىشلار ساپ ھاۋا،
زوقلىنىپ چۇ-چۇلىدى تورغاي چېكىپ زىل تارىلەر.

شۇ گۈزەللەر ئاي يۈزىدىن ئالدى ئورنەك كەك ئۇپۇق،
جىلۋىسىدىن بەردى بۇلبۇلغا مەدەت دىلدارىلەر.

گۈل باهار شاۋقۇنىدەك ياڭرايدۇ مېھنەت ناخشىسى،
يەك شمايلاپ ئىش قىزىتتى قولى گۈل دەركارىلەر.

ئۇيقۇسىدىن شۇ ھامان چولپانمۇ چوچۇپ ئويغىنىپ،
نەگىدۇ موكتى خىجىللىققا تاپالماي چارىلەر.

قانمسا يەر، بىخ سۈرۈپ ئوسمەس زىرائەت مايسىسى،
مول ھوسۇلدىن كۆزدە خامان بولمىغاي ھەرگىزمۇ تەل."

ئاشۇ مەقسەت بىرلە مەرت سۈچى يىگىت ھەر دائىما
مېھرىنى ھەم زېھنىنى ئىشقا بېغىشلايدۇ تۈگەل.

1981 - يىل قەشقەر.

پۇرقىرايدۇ ھور چېكەڭدىن ساپ كۆمۈش تەر تامچىسا،
يەرگە ئەجرىڭ جان بېرەر دۇردانىدۇر، دىخان قىزى.

قىلدى ھەر ئىشقا سېنىڭ ماھىرلىغىڭ قايىل مېنى،
خىسلىتىڭ خەلقىم غۇرۇرى، شانىدۇر، دىخان قىزى.

سەن كەبى مېھنەت سۆيەر روھ تۇرغۇزۇپ، خەلقىم ئۇچۇن
بىر ئۇمۇر ئىشلەش دىلىم ئارماندۇر، دىخان قىزى.

سۇچى يىگىت

نۇر چېچىپ ئاسماندا تولغان ئاي ئۇزەر، ئەتراپ گۇزەل،
يۇرىدۇ سۇچى يىگىت ئوستەڭنى بويلاپ بۇ مەھەل.

بېشىدا كوركەم بادام بوك، ئۇستىدە ئاق يەكتىگى،
بېلىدە بار شايى بەلۋاغ، تىلىدىن ياڭرار ھەزەل.

باشلىدى سۇنى ئېرىققا پۇختىلاپ قىر-قاشنى ئۇ،
ئاقتى سۇ تەشنا ئېتىزغا خۇددى ئاققاندەك ھەسەل.

"تامچە سۇ تەڭ تامچە قانغا،—دەيدۇ ئۇ تولغاپ بۇرۇت،—
زايە قىلمايمەن شۇڭا ئەيلەپ كۆچۈمنى مەن بەدەل.

خوتەن تەسراتلىرى

سالام

ئەي خوتەن، ئىللىق، گۈزەل قوينۇڭغا كەلدىم، ئەسسالام!
ئوك قولۇم كوكسۇمگە قويدۇم بىلدۇرۇپ مەن ئېھتىرام.

خەيرىيەت، بولدى نېسىپ ھوسنۇڭنى كورمەكلىك ماڭا،
تاپتى كوڭلۇم ئىنتىزارلىق ئىزتىرابىدىن ئارام.

مېھرىدۇان مۇشپىق ئانامدەك سەن كۆتۈپ ئالدىك مېنى،
تۇپرىغىك دىدى ماڭا: "كەل مېھمىنىم، كەلگىن بالام!"

ھاردۇغۇم چىقتى شۇ دەم، قاندى يۇرەك تەشنالىغىم،
باغلىرىك ئوز شەرۇىتىدىن تولدۇرۇپ تۇتقاچقا جام.

مېھرى ئىسسىق، خۇش پېيل پەرزەنتلىرىك ئىززەت قىلىپ،
ياخشى ئەخلاق خۇلقى بىرلە ئەيلىدى قەلبىمنى رام.

ئوز ئويۇمدىن قىلچە پەرقى بولمىغاچ، كوڭلۇمدىكى
ياتسىراش ۋە تارتىنىشنىك بارچىسى بولدى تامام.

نەغمەتۇللا ئەبەيدۇللا
(ئۇزبېك)

ياز كەلدى

باھارنىڭ كەينىدىن شوخ ئەركىلەپ مەۋسۇمى ياز كەلدى،
يېڭى، جۇشقۇن ھايات پەيزىگە تەڭكەش نەغمە-ساز كەلدى.

ئېتىزلار قوينىدا دىللارغا زوق بەردى ھوسۇل پەيزى،
گۈزەل باغلاردىكى شاپتۇل، ئۈرۈك ھوسنىگە ناز كەلدى.

ئېرىپ ئاپتاپتا قارلىق تاغ، ئەزىم دەريا ياساپ ئوركەش،
ئېتىز باغرى قېنىپ سۇغا، دىدى: يار-دىلناۋاز كەلدى.

كوكۈلگە كەلدى ئىلھام قۇشلىرى سەيلانە-سەيلانە،
گۈلىستان باققا بۇلبۇل بىرلە تۇتى، كولگە غاز كەلدى.

سائادەت گۈلشىنىنىڭ ھوسنىگە زىننەت بېرىپ بايلىق،
پاراۋان توقچىلىقنىڭ ئەلچىسىدىن ئىمتىياز كەلدى.

سويۇندى شۇنچىلىك قەلبىم، سېنى كورگەندە گۈل ئاچتى،
كېلىپ كۈتكەندىن ئارتۇق شەۋكىتىڭ دىدارىنى كوردۇم.

دىلىم قانداق ئۇنار شانىڭنى تەرىپ ئەيلىمەسلىككە،
سېنىڭدە يېڭىلىق، سۇرئەت، گۈزەللىك ــ بارىنى كوردۇم.

تۇنجى رەت كەلسەممۇ ياخشى تەسىرات قىلدى ئەسىر،
كۆيلىگەيمەن تەرىپىڭنى بىر ئۇمۇر ھەر سۇبھى-شام.

كوردۇم

كېلىپ قوينۇڭغا، ئەي گۈلشەن، بەخت گۈلزارىنى كوردۇم،
قۇچاغىڭدا سائادەتنىڭ ھەقىقى يارىنى كوردۇم.

تولۇپتۇ ساڭلىرىڭ ئاشقا، بېغىڭدا خىلمۇ-خىل مىۋە،
باياشات، ھور دىيارىڭنىڭ سېخى بازارىنى كوردۇم.

پەلەكنىڭ رەشكىنى كەلتۈرگۈدەك كوز چاقنىتىپ ھەر رەڭ،
بازاردا بىھىساپ تۇرغان گىلەم رۇخسارىنى كوردۇم.

كىرىپ مۇزېيخاناڭغا داڭ قېتىپ، ھەيرانۇ-ھەس قالدىم،
قەدىمىي تارىخىڭنىڭ شاھىدى يادگارىنى كوردۇم.

ئەدىبىڭ نوبىتى يازغان بۇيۇك، نادىر دىۋاننامە
ۋە ئەخمەتشا قارا قاشنىڭ سالام ئىزھارىنى كوردۇم.

زامان لوقمانلىرىنىڭ ئۇرنىدىن ئالدىم ئەجەپ بەھرى،
ئۇلاردىن مەرىپەت غەزنىسىنىڭ ئەسرارىنى كوردۇم.

سەن ھەقىقەت مەجمۇئەسى، بەلكى پارلاق قامۇسى،
سەن قاراڭغۇ دىل ئويمنىڭ شام چىراغى-پانۇسى،
سەن ھايات ھەم كائىنات تىلسىملىرىنىڭ كىلتىسى،
سەن ئەقىل دەستۇرخىنىنىڭ نازۇ-نېمەت، مۇسىسى،
سەن پۈتۈن ئالەمدە شۇنداق ئېتىۋار بولدۇڭ كىتاپ.

بەزى يالغۇز قالغىنىمدا سەن بولۇپ سوھبەتدىشىم،
غەمگە چوكسەم مەي تۇتۇپ، بولدۇڭ يېقىن ئىلپەتدىشىم،
يىغلىسام، كۈلسەمۇ بولدۇڭ ھەمدەمىم، ھەسرەتدىشىم،
مەن شۇڭا دەيمەن سېنى كوڭلۇم يېقىن خىزمەتدىشىم،
مەن خۇمار، سەنمۇ ماڭا گويا خۇمار بولدۇڭ، كىتاپ.

تەمتىرەپ قالغان چېغىمدا ماڭا كورسەتتىڭ ئەقىل،
سەن دىدىڭ: "غەم قىلما، قوي، كورگىن مېنى، ئالەمنى بىل"،
چىن مۇھەببەت رىشتىسى بىرلە ساڭا باغلاندى دىل،
يول تېپىپ سەندىن شۇ چاغ مەن ئالغا ئۇمتۇلدۇم دېدىل،
سەن ماڭا ياخشى مەدەتكار، ياخشى يار بولدۇڭ، كىتاپ.

كىمكى دوست تۇتسا سېنى، ئۇ ھېچقاچان قالماس نادان،
تىترىمەس ئەر ئومرىدە دۇچكەلسە قانداق ئىمتىھان،
بارچە مۇشكۈللەر سېنىڭ ئالدىڭدا بولغاچقا ئاسان،

كىتاپ

ياشلىغىمدىن ماڭا ئىلىپەت، ياخشى يار بولدۇڭ، كىتاپ،
ھەرقاچان مۇڭداشچى دوستۇم، غەمگۇزار بولدۇڭ، كىتاپ،
بەخش ئېتىپ روھىمغا ئىللىقلىق، باھار بولدۇڭ، كىتاپ،
ئويىنتىپ قوينۇڭدا ئەركىن، لالىزار بولدۇڭ، كىتاپ،
ئوقۇسام ھەر دەم سويۇپ مەن، كۆچ-مادار بولدۇڭ، كىتاپ.

مەن ئوقۇشنى تەمتىرەپ بىلگەن ئاشۇ كۈندىن بېرى،
ئىزلىنىپ ئالدىم بىلىمنى، بولمىدىم بىر دەم نېرى،
شۇڭا تېزدىن يۇيۇلۇپ دىل ئەينىگىمنىڭ داغ، كىرى،
تولدى قەلبىمگە پەۋەس پەن-مەرىپەتنىڭ نۇرلىرى،
سەن ۋۇجۇدۇمغا گويا خۇش بۇي ئىپار بولدۇڭ، كىتاپ.

سەن ئەقىل-ئىدرەك، پاراسەتنىڭ باھاسىز گوھىرى،
يېڭىدە قازغان قۇدۇقتىن سىرغىغان سوز كەۋسىرى،
سەنكى مېھنەت مەھسۇلى، مەھسۇل ئىچىدە جەۋھىرى،
سەن بىلىم ئاشقىلىرىنىڭ ئەڭ مۇناسىپ دىلبىرى،
ئىشقىۋاز بۇلبۇلغا چەكسىز مۇرغىزار بولدۇڭ، كىتاپ.

ئىمىر ھېزىم

دىخان قىز

سالام يازدىم سېنى ئەسلەپ سېغىنغان چاغدا، دىخان قىز،
قوبۇل قىلغىن سالامىمنى، يۈرەكنىڭ باغى جانان قىز.

سېنى كوردۇم ئېتىزلىقتا ئەجەپ غەيرەتتە ئىشلەيسەن،
كېلىشكەن قامىتىڭ شۇنچە، چېچىڭ گويا كى بوستان قىز.

سېنىڭ بىر خىسلىتىڭ ئارتۇق ئىش ـ ئەمگەكتە يىگىتلەردىن،
شۇڭا قىلماقتىدۇر نامىڭ مېنىڭ قەلبىمدە جەۋلان، قىز.

پولاتنى دەيدۇ ئەڭ قاتتىق، ئىرادەڭ قالمىغاي ئاندىن،
سېنىڭ ئىش ئىزلىرىڭ بىزگە بولار گويا كى پەرمان، قىز.

يۇرۇشتە بولسا تۇلپار تېز، ئۇچۇشتا تېز ئىكەن شۇڭقار،
ئۇلارنى ئارقىدا تاشلاپ، جەسۇر، مەردانە ماڭغان قىز.

جۈمله ئىنسان سېنى قىلدى ئېھترامغا نىشان،
سېنى سويمەك بىزگە دائىم ئېپتىخار بولدۇڭ، كىتاپ.

نە بەختكى، مانا بولدۇم دەۋرىمىز لوقمانىمەن،
بىر ئومۇرگە ئاشۇ كەسپىم گۈلخىنىدا يانىمەن،
شۇ سەۋەپتىن سەن گويا شام، مەن ساڭا پەرۋانىمەن،
تا ئەبەت ئوتمەكچىمەن بولۇپ ساڭا مەستانىمەن،
چۈنكى شۇ ئىنۋان ئۇچۈن سەن ھەسسىدار بولدۇڭ، كىتاپ.

ئىلىم - پەن مۇھەببىتى

ھەر كىشىنىڭ كۆڭلىدە بىر سويگىنى - ئەلاسى بار،
چىن كۆڭۈلدىن ياخشى كورگەن بىر گۈزەل رەناسى بار.

كورمىدىڭمۇ بىر كىچىك پەرۋانىنىڭ ئىقبالىنى،
ئۇزىنى كويدۇرگۈچى شەمئى چىراق ئاشناسى بار.

ھەممە جانلىنىڭ سويگىنىدىن بىر مۇھەببەت ئەكس ئېتەر،
ھەر مۇھەببەتنىڭ ئۇزىگە يەتكۈدەك سەۋداسى بار.

خەلقىمىز ئۇز سويگىنىگە تەلپۈنەر مەجنۇن سۈپەت،
مەرىپەتنىڭ بېغىدا سويگەن ئۇنىڭ لەيلاسى بار.

ئەي ئىمىر، كۆڭلۈڭ سىنىڭمۇ تەلپۈنەر شۇ باغ تامان،
چۈنكى دانا پارتىيەم پەرمانىنىڭ ئىجراسى بار.

1979 - يىل 19 - ئىيۇن، كۈچار.

كويۇپ قالدىم دىسەم ساڭا، مېنىڭدەك ئىشلىگىن دەيسەن،
يېنىڭدا ئىشلىسەم بىللە، يۇرەك-باغرىمغا دەرمان قىز.

سېنى كومپارتىيەم دەۋرى ئىگە قىلغان شۇ خىسلەتكە،
ۋەتەننىڭ مېھرىنى ئوتلۇق يۇرەك-قەلبىگە تاڭغان قىز.

1979 - يىل 22 - ئىيۇن.

پەن-بىلىم سويگەن كىشى ئەلگە بىلىمنى تونۇتار،
ئوت يېقىپ روھىي ئاسارەت يىلتىزىنى قۇرۇتار،
ھەر كۆڭۈلدە يېڭى ھىس-تۇيغۇ، پىكرنى ئويغۇتار،
پەن-بىلىمنىڭ مەشئىلى قاراڭغۇ تۇننى يورۇتار،
بولمىسا كۈپ-كۈندۈزى ياقتان چىراقتىن پايدا يوق.

ئەي ئىمىر، كۆڭلۈڭگە لىق ئىلھام تولۇپتۇ پەن ئۈچۈن،
دەۋرىمىزنىڭ كەڭ يولى خوپ يارىشىپتۇ سەن ئۈچۈن،
ۋەتىنىم، خەلقىم دىگەن ھەرگىز دىمەيدۇ "مەن ئۈچۈن"،
ئال قەلەمنى، ياز شېئىر، خەلقىڭ ئۈچۈن، ۋەتەن ئۈچۈن،
ئىشقىسىز يازغان شېئىر، ناخشا، قوشاقتىن پايدا يوق.

1980 - يىل 11 - مارت.

پايدا يوق

ئەي كۆڭۈل، مېھنەتنى سوي، ھورۇن ئاياقتىن پايدا يوق،
بولمسا باغىدا گۈل، يانتاق، شۇاقتىن پايدا يوق،
ئۇنمسە بۇغداي، قوناق، ئەمەن، قىياقتىن پايدا يوق،
كەلمسە ئىللىق باھار، جۇتتىن، سوغاقتىن پايدا يوق،
توكمسەك ئەجرىڭنى سەن، تەييار تاماقتىن پايدا يوق.

گەر قولۇڭدىن كەلسە ئەلگە بىر ئومۇر بايلىق يارات،
ئوچمسۇن قەدرىڭ سېنىڭ، مەشئەلگە ئوخشاش نۇر تارات،
جانۇ-تەن، ئىدرەك-ئەقلىنى-ھەممىنى پەنگە قارات،
تاپسەن بەختىڭنى شۇندا، پەن بولۇر ساڭا قانات،
پەن ئويىگە كوچمسەك، يوچۇن راۋاقتىن پايدا يوق.

بولمىغىن نەپسانىيەت، خەلقىڭگە بول ئامراق، ئىجىل،
مەرىپەت بوستانىدا خۇش بوي، قىزىلگۈلدەك ئېچىل،
پەن يولى چەكسىز، ئۇلۇغ، بۇ ئىش ئۇچۇن ئىشلەت ئەقىل،
يوق ئاسان ئىش، ھەرقاچان مۇشكۈلنى يەڭ ئۇزۇل-كېسىل،
بولمسا باش ئۇستىگە تەككەن چوماقتىن پايدا يوق.

هەسەتخور، رەزگى ھۇقۇشلار سەراسىم ئىلكىدە قالدى،
تېخى تۇنجى قەدەم تاشلاپ، رەقىپنى شەرمسار قىلدىم.

ئەمەسسەن سەپتە يىگانە، بوسۇپ مەنزىلگە يەت، دىلبەر،
زەپەرنىڭ ساھىلى ئۇزرە يۇرەكنى ئىنتىزار قىلدىم.

2

ھەمىشەم زەر قۇياشنىڭ شولىسىدەك ساپ-تازا كۆڭلۈم،
ياشامتىم زوقلىنىپ نۇرغا ئەگەر بولسا قارا كۆڭلۈم.

قۇياش شولىسىنى كۆندۈز چېچىپلا كېچىسى موككەي،
ۋەتەنگە مېھرى-ئىشقىمدىن چاچار دائىم زىيا كۆڭلۈم.

ۋەتەننىڭ كۆلكىسى كۆلكەم، ئېلىم-يۇرتۇمغا مەشۇقمەن،
ۋەتەن-ئەل مىسلى بوستاندۇر، كۆيى بۇلبۇل ناۋا كۆڭلۈم.

دىگەي دىلبەر ئەجىر توككىن ۋەتەنگە بولسا مىڭ ئۇمرۇڭ،
ۋەتەن گەر بولمىسا رازى، نەچۈك بولغاي رىزا كۆڭلۈم.

3

خۇش پۇراق گۈلەر ئارا كۆتتى مېنى يار باغمدا،
ئەجرىدىن گۈلباغ قۇرۇپ ئۇشبۇ يىگىتلىك چاغمدا.

دىلبەر- قېيۇم

ئۇچ غەزەل

1

جاسارەت تاشتى جىسىمىدىن، سەپەرگە ئىختىيار قىلدىم،
بۇيۇك مەنزىلگە يەتمەككە ئۇلۇغ ئارماننى يار قىلدىم.

ئىرادە تىكلىدىم تاغدەك، ئىلىم بەرمەكچى سۇرئەتنى،
چىدام-غەيرەتنى كۆڭلۈمگە پۈكۈپ دىلدا شوئار قىلدىم.

يېشىل مايسا مۇھەببەتنىك كۆچىدىن تاش يارار، بۇ ھەق،
يېڭىلمەسلىككە توسقۇندىن بۇ ھەقنى تىلتۇمار قىلدىم.

سەپەر سەيلى ئەمەس، دائىم نەپسىپ بولماس خوشال كۆڭلە،
مەگەر باسسا جاپا تاغى ئېگىلمەسكە قارار قىلدىم.

مەدەت بەرگەچكە ئەجدادىم كۆچۈمگە كۆچ قوشۇپ دائىم،
دىلىمنىك ئەھدىنى جەزمەن نىشانغا يول ئاچار قىلدىم.

تەللىسا

(مەھەممەت رەھمىنىڭ شۇ ناملىق غەزىلىگە مۇخەممەس)

گەر خاتا باسسام قەدەم، سويگەن نىگارىم تەللىسا،
چىن ۋاپادىن قىلمىغايمەن قىلچە ۋايىم تەللىسا،
چۈشمىگەي بۇ يولدا قەدرىم-ئېتىۋارىم تەللىسا،
خوش بولارمەن كورسىتىپ ئەيۋىنى ھەركىم تەللىسا،
مەيلى دوست-يار، مەيلى پۇقرا، مەيلى ھاكىم تەللىسا.

يوق ئىكەن مۇتلەق ئەيىپسىز ياخشى ئات، ھەچبىر ئۇلاق،
ئايدىنمۇ داغ بار ئىكەن، بۇ ھەممىگە ئايان ساۋاق،
ھېچقاچان ئالتۇنمۇ ساپ بولمايدىكەن، دوستلار، بىراق،
بولمىغاچ ئادەم ئەيىپ-نۇقسانۇ ئىللەتتىن يىراق،
رەنجىمەس دانا كىشى ھەتتا مۇلازىم تەللىسا.

بىر مەھەل بولدۇم پۇتۇن ئىنسانى ئەركىمدىن جۇدا،
ياخشى دوست-يارانلىرىم ھەم مېھرىۋانىمدىن جۇدا،
ھەق-ئادالەت قايدا دەپ ئۇرغۇپ يۇرەگىمدىن سادا،
تەلۇلەردىن تىل-ھاقارەت ئاڭلىدىم ئون يىل ئۇدا،
تەۋرىمەس بولدۇم بۇگۈن دۇشمەنمۇ دائىم تەللىسا.

كويسه گەر كىم يار ئوتىدا ئاشىغى مەجنۇن كەبى،
ماڭسا دادىل ئىزىدىن قالمايدۇ ھىجران داغىدا.

سويگۇگە سادىق بولۇپ يەتمەك ئۇچۇن يار ۋەسلىگە،
كوپ مۇشەققەتلەرنى پەرھات چەكتى بىستۇن تاغىدا.

جۇپ قىزىلگۇل غۇنچىسى ئېچىلسا ئاشىق بەختىگە،
چىن ۋاپانىڭ بەلگىسى چاقناپ تۇرار ياپراغىدا.

سويگۇ بابىدا ۋاپانى دوست تۇتۇپ دىلبەر ئەبەت،
قىلدى ئىزھار قەلپ سوزىنى شۇ غەزەل ۋاراغىدا.

هەببۇللا روزى

ۋەتەن ئىشقى

ئەي سويۇملۇق جان ئېلىم، جەننەت ئوزۇق گويا ماڭا،
تاغلىرىڭ ھەم باغلىرىڭ، نېمەتلىرىڭ داۋا ماڭا.

تۇپرىغىڭ ئالتۇن، سۇيۇڭ بال، تاشلىرىڭ ياقۇت، گوھەر،
كەڭ چىمەنزار قوچىغىڭ يايرايدىغان سەينا ماڭا.

مەن تۇغۇلدۇم شۇ گۈزەل قوينۇڭدا، ئوستۇردۇڭ مېنى،
سىڭدى ئەجرىڭ، بولدى يۇكسەك تۇيغۇ، ئاڭ پەيدا ماڭا.

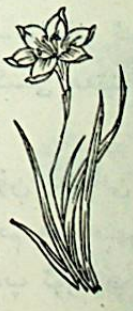
چىن يۇرەك رىشتىم ساڭا مەھكەم چىگىلگەن تائەبەت،
ئايرىلىپ قالسام سېنىڭدىن يوق ھايات ئەسلا ماڭا.

ئېپتىخارىم، شاتلىغىمنىڭ مەنبىي بولغاچقا سەن،
ئوپمۇ-ئوخشاش سەندىكى مەيلى راۋاق، پەگا ماڭا.

سويگىنىم ئومرۇم بويى بىرلا قەدىردانىم ۋەتەن،
ۋەتىنىم دەپ ياشىدىم، تەقدىم ئاڭا بۇ جانۇ-تەن،
رەھنامۇ بىلگەچ سوزىنى ئاڭلىدىم جان-دىل بىلەن،
تىللىسا ئارقامغا باقتىم، ماختىسا ئالدىمغا مەن،
بولمىدى بۇتناش بىلەن مىسقالچە كارىم، تىللىسا.

قىسقا ئومرۇڭدە يولۇققاي ھەر نە قىسمەت ھەر نەپەس،
يوللىرىڭ ئەگرى-توقاي ھەم گاھ ئىگىزدۇر، گاھى پەس،
خىزىردەك سەھۋەن-خاتاسىز ئوتمىگىڭ ئومرۇڭدە تەس،
بۇ ھاياتلىقتا ئۇنىڭدىن ھېچكىشى خالى ئەمەس،
يامىنى شۇ ھەممىدىن ئولگەندە خەلقىم تىللىسا.

1981 - يىل، قەشقەر.

باشقىچە

كۆلدى جان، كۆلدى هايات، كەلدى باھاردىم باشقىچە،
كوكلىدى قاخشال دەرەخ، ئەنبەر، ئىپاردىم باشقىچە.

مەرھابا ئەيلەپ باھارغا زوق بىلەن ئېيتتىم غەزەل،
سايرىدى قىلسام ناۋا تەمبۇر، دۇتاردىم باشقىچە.

كەڭ ئېتىزلار ئۇستۈاش يەڭگۈشلىدى كەلگەچ باھار،
يەڭ تۇرۇپ، كەتمەن ئېلىپ چمقتى نىگاردىم باشقىچە.

ئىش-چىلىشلار قاينىمىدا بىز گويا بولدۇق كاراپ،
ئۇردى جۇش قەلبىمدە كۆچ-غەيرەت، مادارىم باشقىچە.

چاپتۇرۇپ گاڭ ئاتنى بوزدا بەيگىگە چۇشكەندە بىز،
ئويغىنىپ ناز ئۇيقۇدىن جانلاندى تارىم باشقىچە.

"سەن ئۇزۇپ چمقساڭ ئەگەر ئىشقىڭدا مەن پەرۋانە" دەپ،
چەكتى قەلبىم تارىنى ھەر ئىشتا يارىم باشقىچە.

ئەرزىمەس بەرسەمۇ جان بوينۇمدىكى قەرزىم ئۇچۇن،
تەل-توكۇس قىلماق ئادا شۇ ھەممدىن ئەلا ماڭا.

رازى بولساڭ بەختيارلىق ئىلكىدە دەيمەن شۇنى:
سەن ئۇچۇن كەلگەن خەتەر كەلسۇن ھامان تەنھا ماڭا.

كۇنۇ-تۇن ئىشقىڭدا مەن سازلاپ راۋابىم تارىنى،
ناخشا ئېيتسام ھەرقاچان بۇلبۇللىرىڭ شەيدا ماڭا.

ئىبراھىم قۇربان

غەزەللەر

ياشانساڭمۇ سېنى، ئۇستاز، بۇگۈن گۈل رەستىدە كوردۇم،
چېچىڭ قاردەك ئاقارغاندا، باھارنىڭ پەسلىدە كوردۇم.

گۈزەل ياشلىق قېنى ئۇرغۇپ ئاقار قەلبىڭدە ئورکەشلەپ،
كى ئەجرىڭنى ئىلىم-پەندىن تىكلىگەن كەشتىدە كوردۇم.

ئىجات دەريالسدا دولقۇن يېرىپ ئۇزدۇڭ غۇلاچ تاشلاپ،
چىنارەك سەرۋى قەددىڭنى گويا تاغ بەستىدە كوردۇم.

تەپەككۇر قانتىڭ پەرۋاز قىلىپ چېھرەڭ تۇرۇلگەندە،
سېنى زور كەشپىيات ئاتلىق شىرىن يار ۋەسلىدە كوردۇم.

* * *

راۋاپ، تەمبۇر، دۇتارىمنىڭ ئەجەپ ياڭراق ناۋاسى بار،
سەۋەپكى ھەر مۇقامىمنىڭ پىرى ئۇستاز، ئاناسى بار.

ئەي نىگار، بىلسەڭ، ۋەتەننىڭ بىر يېڭى پەرھادىمەن،
يۇرتنى گۈللەشتىن بولەك يوقتۇر قارارىم باشقىچە.

كەل، قېنى، بەرگىن قولۇڭنى، جان تىكىپ ئىشلەيلى بىز،
سايرىسۇن كۈزلۈككە قوش تويدا دۇتارىم باشقىچە.

گۈزەل توققۇز بۇلاغمنىڭ غەزەلخان بۇلبۇلىدۇرمەن،
گويا كى سەل بولۇپ تاشتى ساڭا هورمەت. كۆچار باغى.

* * *

بويۇڭدىن ئورگىلەي يارىم، تۇمەن مىڭ چورگىلەي يارىم،
كوزۇڭنىڭ جۇپ قاراسىغا كىيىكتەك تەلمۈرەي يارىم.

ئىلىم-پەننىڭ خۇمارى سەن، ئىجاتتىن گۈل تۇمارىڭ بار.
زەپەر جامىدا مەي سۇنغىن، تەشەككۇر بىلدۇرەي يارىم.

ئاتاڭ پەندۇر، ئاناڭ پەندۇر، كۇمۇش رەڭ بولسىمۇ چاچمىڭ،
ئىزىڭدا گەر ماڭالمىسام، جاهاندا خار يۇرەي يارىم.

مۇبادا سەن ئاتار بولساڭ بىلىم ئوقياسىدا ئاتقىن،
تەسەددۇق سەن ئۇچۇن جانىم، ئاياغىڭدا ئولەي يارىم.

كى قۇربان بىنەزەر بولسا، نادانلىق چولدە قالسا،
قولۇمغا قوش پىچاق ئالىپ تەنىمنى تەڭ بولەي يارىم.

* * *

ئەزىز قەشقەر راۋابىنىڭ ساداسى كەڭرى هىيتگاهدا،
ئاڭا تەڭكەش تۇمەن بۇلبۇل ناۋاسى كەڭرى هىيتگاهدا.

يۇرۇپ جانلار هوزۇر ئالغاي گۈلستان باغچىسى ئىچرە،
ئىلىم-پەن ئاشىغى ئەلنىڭ ساماسى كەڭرى هىيتگاهدا.

ئەزىز جاننى پىدا ئەتمەي كىشى جانانىغا يەتمەس،
ۋەتەن دەپ جان نىسار قىلغان ھاياتنىڭ بىباھاسى بار.

ئىجاتكار توھپىسى ئەلنى يېتەكلەيدۇ كامالەتكە،
مېنىڭ قەلبىمدىمۇ پەنىنىڭ يېنىپ تۇرغان لاۋاسى بار.

قېنىپ پەن كانىنى چوڭقۇر، ئۇنىڭدىن جۇغلىسام جەۋھەر،
ۋىسال تەشنا سىغا يارنىڭ مۇھەببەتتىن داۋاسى بار.

* * *

تەئەججۇپلەنمىگىن، دوستلار، دىسەم جەننەت كۇچار باغى،
پەرىزاتلار ماكانىدۇر ئەجەپ زىننەت كۇچار باغى.

بېشىمغا دەرت-ئەلەم كەلگەن چېغى تەنها كېنىپ ئوتسەم،
تەسەللا جامىنى سۇنغان شىرىن-شەرۋەت كۇچار باغى.

ئوزىگە مەھلىيا ئەيلەپ ناۋا بىرلە خالايىقنى،
تەبەسسۇم بىلدۇرەر خۇش خۇي قىلىپ خىزمەت كۇچار باغى.

ئەگەر مەن قۇش بولۇپ قالسام، قونالغۇم سەن بولۇر ئەردىڭ،
ھاياتىمدا بولەك سەندىن نىمە شوھرەت، كۇچار باغى.

ۋەھى كەلدى پەرىلەردىن دىۋان، داستان يېنىپ كەت دەپ،
قارار قىلدىم بارارىمنى تېپىپ پۇرسەت، كۇچار باغى.

غەزەل ۋە مۇخەممەسلەر
(تاللانما)

نەشرگە تەييارلىغۇچى: مەھەممەت رەھىم
مەسئۇل مۇھەررىر: نۇرمۇھەممەت دولەتى
مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى
شىنخۇا كىتاپخانىسى تەرىپىدىن تارقىتىلىدۇ
مىللەتلەر باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

1983 - يىل 10 - ئايدا 1 - قېتىم نەشر قىلىندى
1983 - يىل 10 - ئايدا بېيجىڭدا 1 - قېتىم بېسىلدى
قاتتىق مۇقاۋىلىغىنىڭ باھاسى: 1.05 يۈەن
ئاددى مۇقاۋىلىغىنىڭ باھاسى: 0.60 يۈەن

جامائەت، ئەھلى كاسپىنىڭ مۇيەسسەر بارى ھورمەتكە،
خوتۇن ـ قىز، نازىنىنلەرنىڭ ھاياسى كەڭرى ھېيتگاھدا.

ساتارمەنلەر خېرىدارغا: "كېلىڭ مېھمان، ئېلىڭ" دەرلەر،
مۇساپىر، ناتونۇشلارغا ۋاپاسى كەڭرى ھېيتگاھدا.

يىسەڭ ئەنجۇر يارار تىلنى، كوزۇڭ تويماس ئانارلارغا،
يىمىشلەرنىڭ ئەجەپ ئەرزان باھاسى كەڭرى ھېيتگاھدا.

نەپىس سەنئەت بۇيۇملار ھەم قىلىپ جىلۋە كۆلۈپ تۇرغان،
تۇمەن نۇسخا گىلەملەرنىڭ جۇلاسى كەڭرى ھېيتگاھدا.

1981 ـ يىل ئۇچتۇرپان، قەشقەر.

格则勒和穆罕迈斯选

（维吾尔文）

穆罕默德·热依木编

责任编辑：努尔穆罕默德

民族出版社出版　新华书店发行

民族印刷厂印刷

开本：787×1092毫米1/32　印张：13 3/8

1983年10月第1版

1983年10月北京第1次印刷

精装本印数：0001—3,500册　定价：1.05元

平装本印数：0001—9,000册　定价：0.60元

书号：M10049(4)151

书号 M10049 (4) 151
定价 0.60元